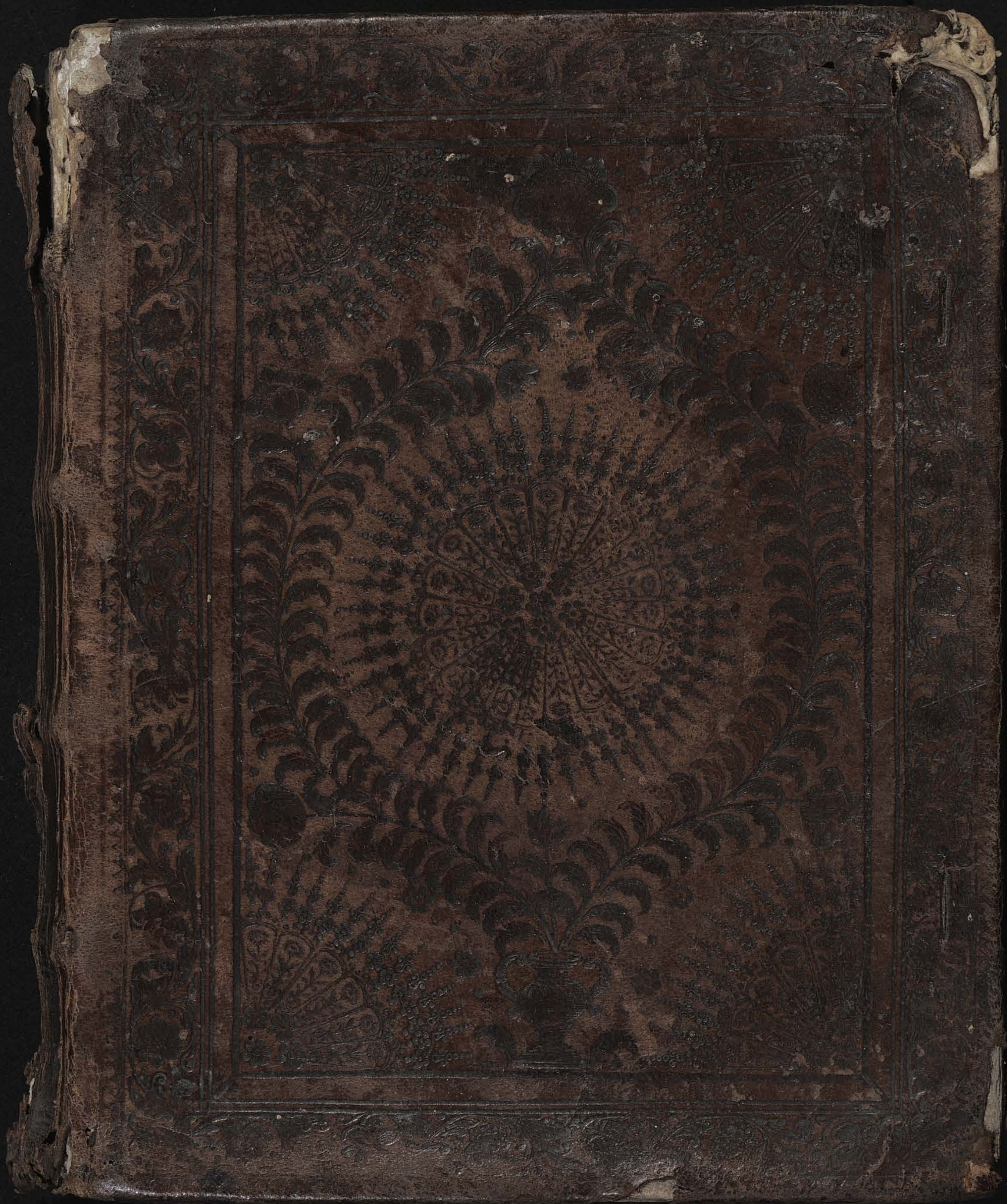
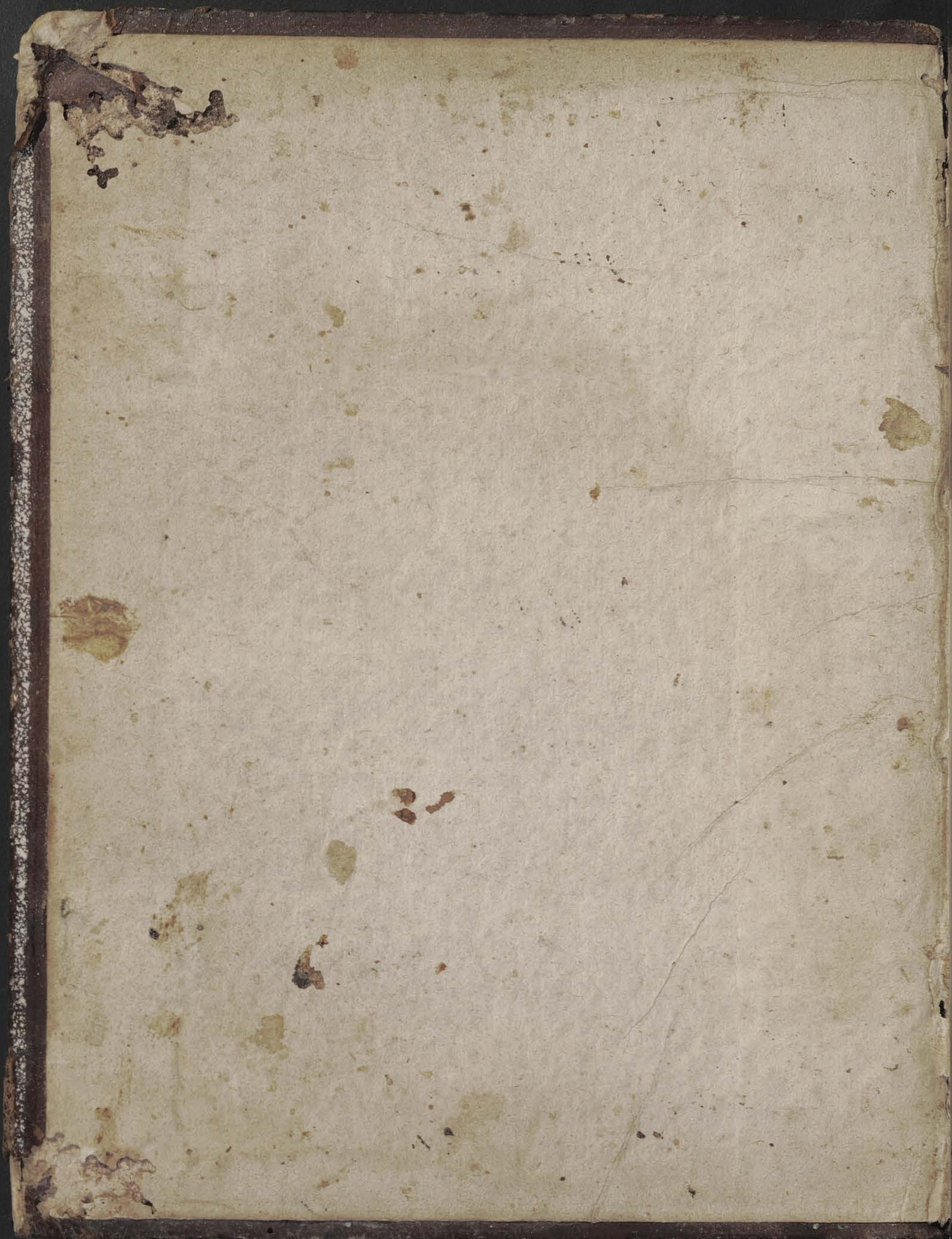
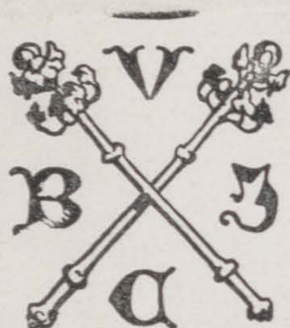

Ex Libris R... Josephi Bichl...

CURIOSIORA
ET
SELECTIORA
VARIARUM SCIENTIARUM
MISCELLANEA.

AUCTORE

P. MARTINO SZENT-JVANY
Societatis JESU Sacerdote.

DECADIS SECUNDÆ
PARS SECUNDA.

Continens,

MULTIFORMES EPHEMERIDES
ET
Diverſarum Rerum curioſas Obſervationes.

Cum Facultate Superiorum, & Privilegio Sacræ Cæſareæ Regiæque Majeſtatis, Speciali.

TYRNAVIÆ,
Typis Academicis, per Joannem Andream Hörmann,
ANNO M. DC. XCVI.

INDEX EPHEMERIDUM.

Hujus Secundæ Partis,

DECADIS SECUNDÆ.

Index Curioſarum Obſervationum.

ILLUSTRISSIMO,
AC
REVERENDISSIMO
DOMINO, DOMINO

LADISLAO
MATTYASSOWSKY,

ELECTO EPISCOPO
NITRIENSI,
LOCIQUE ET COMITATUS EJUSDEM SUPREMO, AC PERPETUO COMITI; SACRÆ CÆSAREÆ REGIÆQUE MAJESTATIS, CONSILIARIO, ET PER REGNUM HUNGARIÆ AULÆ

CANCELLARIO.

DOMINO, DOMINO, AC PATRONO COLENDISSIMO.

EPISTOLA DEDICATORIA.

INsulæ sunt Gaditano Mauritaniæ non procul sejunctæ freto, à rara loci uberioris fœcunditate, Cœlique benignioris temperie, fortunatarum nomen adeptæ; harum in unam ut animadverto, & Litteraria hæc, curiosioribus variarum scientiarum onusta mercibus navis applicat, cùm plenis invecta carbasis in tutissimum humanitatis Tuæ portum se recipit, Præsul Illustrissime, Mecœnas Gratiosissime. Sic est; aper-

aperta Univerſis benignioris munificentiæ Tuæ atria, Inſulæ ſint ter fortunatæ, quos non acceperint fortunatos, efficiunt. Quâ ego ſpe recreatus, cùm poſt emenſa jam labore ferè improbo, tot támque variarum Lucubrationum maria, collectas hasce rarioris Litteraturæ merces, ac in ſecundam hanc Decadis ſecundæ Miſcellaneorum partem, velut onerariam impoſitas in tutum ſubducere cogitarem, animo primus occurriſti, cujus ad Littus appellerem. Id quod ſi fortè tentavi confidentiùs, cauſam dicere non abnuo; Sed ad humanitatis Tuæ tribunal reus. Ut ſciremus: Occidere ſoles, & redire poſſe; Jam Te, quod grandia Tua in patrium orbem poſtulabant merita, æquißimâ tandem Auguſtißimorum etiam Coronatorúmque Arbitrorum electum libella, Regni Cancellarium fama vulgaverat; quis tum Pannoniæ ſubſultantis jubilus? Inauguratæ Illuſtrißimæ Dominationis Tuæ fortunatum diem, Tuumne, an ſuum appellet; in hodiernum diem nondum concluſit; quæ bonorum omnium ſenſa? quod gaudium? hos inter unus ego non uno tibi nomine obæratus ſilentioſi Harpocratis perſonam ſuſtinerem? eorum non ſum è Syllabo, de quibus purpuratus Angliæ ſcripſit Cancellarius: eſſe permultos, qui beneficia pulveri, maleficia marmori inſcribant. Timuiſſem tamen etiam grati animi ergò, hæc ego donaria præſentare, aliúdque tributum, modo, quo licuiſſet parâſſem, niſi quo Litteraria hæc dona proſequerere animo probè perſpexiſſem. Familiare eſt ſcilicet excelſis mentibus fovere Litteras, Litteratis favere nempe quam in Te univerſi ſuſpicimus Sapientiam, mirum nihil eſt, ſi in alijs ames. Teſtem ego omni majorem exceptione Tuæ ſapientiæ Romam appello; ſervat hodiedum Ro-

manum ad S. Apollinarem Hungarico-Germanicum Collegium, ostentátque amplissimum Litteraturæ Tuæ Testimonium, tam exaggeratâ Virtutis scientiæque commendatione, ut in utróque eò processisse judiceris, quò prope consummati solent. Tantus hic Sapientiæ splendor non poterat non meos incurrere in oculos, dum vela facerem, de Cynosura sollicitus; hæc ergò me, ac velificantem hanc Gloriæ Tuæ ratim, in hunc, quem subeo portum adduxit. Quid enim peregrinas quærerem faces, quando Tuæ & coruscant propiùs, & emicant uberiùs. Ut enim natalium splendorem, & illustres familiæ ceras, de qua etiamnum in inclyto Bohemiæ regno primaria Rerumpublicarum obeunt ministeria; ut inquam per antiquæ Nobilitatis Tuæ Lucem non attendam; meridianum Virtutum Tuarum jubar oculos animúmque perstringit, & tacitè illapsum in sui rapit commendationem. Pastoralem Tuam vigilantiam, sollicitam Ecclesiarum curam, indefessos pro domo DEI labores estne aliquis, qui ignoret? Scepusiensia tredecim lustremus oppida. Floret inibi Orthodoxa Religio, nullus ab Hæresi metus; hæc ut proscriberetur, & illa ut floreret, Tu effecisti. Quibus enim non apud Serenissimum Poloniæ Regem precibus, quô non apud Celsissimum Principem Lubomircski Zelo; quo non fervore apud Apostolicum in Poloniam Nuncium egisti? institisti? perorâsti? quoad re ex animi sententia confectâ, omnis in ea oppida postliminiò redeundi facultas rabulis prædicantibus intercluderetur. Cùm Româ redux oves Domini pascendas suscepisses; is Tuus fuit Zelus, is Divinæ gloriæ promovendæ ardor; ut non contentus partas tueri, & servare omnes, plurimas eis adjunxeris. Sicubi humano more aliqua à recto tramite deviasset, reduxisti; si qua lues animum cujúsquam corripuit, abster-

sisti.

ſiſti. Anguſtis ego nimiùm cancellis Apoſtolicum Tuum Præſul Illuſtriſſime Zelum, non ſine palmari veritatis injuria circumſcripſero, niſi & quid univerſa huic Tuæ in DEUM Religioni debeat Pannonia, apertiùs edixero. Vix dum decumana illa, quæ univerſos involverat, tempeſtas poſuit auſpice DEO, ſuppreſſis Laureato Marte hæterodoxorum conatibus; indicta de more erant regni Sopronium Comitia: Religio etſi jam nonnihil ſolidata; nondum tamen omnino in tuto èrat collocata. Hìc verò Tu inter accerrimos ejus propugnatores non ultimum Te profiteri, velis remiſque perniciosiſſimam illam utriúsque religionis & conſcientiæ libertatem impugnare; nihil non agere, inſtare precibus, rationum ſuadere momentis; modis omnibus labanti fidei noſtræ ſuppetias ferre. Ut verè nihil ego exaggeratè dicturus ſim, ſi fidenter pronuntiem, eos inter, Te non omnino poſtremum eſſe, per quos hæc, quam videmus in orbe noſtro patrio, ſuo religio poſtliminiò reſtituta eſt ſplendori. Tibi ſuum Innocentia plurimorum vel præſervata, vel reparata debet præſidium, Tibi (pace Tuâ verecundiáque dicere liceat) pietas vel reducta, vel in Mariano hoc regno iterum ſolidata, Tibi non levi ex parte ſuam debet firmitatem. Novêre hoc, & ut decebat æſtimavêre illi, qui Te licèt reluctantem ad Divi Benedicti Præfectum, móxque Vicarium Strigonienſem, ac deníque Præpoſitum Scepuſienſem eſſe voluerunt. Novit, æſtimavit, Virtutem hanc honoravit, Coronata LEOPOLDI Magni Majeſtas, quandò videlicet Imperialibus in Comitijs motu proprio primum ſtatim Te Antiſtes Reverendiſſime, quem Cancellarij in munus ſubſtitueret, deſignavit. Habes itáque debitum, ab hominibus Virtuti Tuæ ſuffragium; Sed ſi tacerent hi, lapides ipſi loquerentur, & Virtutem Tuam, religionémque evulgarent, illi videlicet, quos patrio in ſolo

erectâ ex fundamentis DEO TER. OPT. Max. æde consecrâsti; illi, quos in Monasterium Divi Francisci Familiæ, recenter constructum in Comitatu Lyptoviensi Munificus Religiosorum Protector collocâsti; illi, quibus antiquissimam, structuraque perelegantis Basilicam eodem loci reparas, ac instauras. Singula animi Tui ornamenta complecti cuperem, nisi ab immodico Tuarum Virtutum splendore, debilioribus timerem pupillis. Interim hac ego in luce, quam meridianam ex umbra metior, cum mea hac oneraria ad fortunatas hasce Insulas applico. Patere Tu, ut quos sæpè aliàs, hos etiamnunc, subeat benignos Tuos obtutus. Etsi non nominâssem, secundam esse partem, constitisset, quæ tam feliciter ad beatas hasce Canarias pertigerit. Argo-Navis nitet inter sidera, meæ huic sat fuerit aliquo apud Te esse Loco. Id quod dum spero, ac præstolor, ut in hoc, quem tenes gloriæ theatro dignissime regni Mariano-Apostolici Cancellariæ, quasi Lux procedas, & crescas in perfectum diem, sapientiæq; ac Virtutis Tuæ fulgoribus patriam illustres, umbras dissipes, mihique ut soles benignus affulgeas, etiam, atque etiam precor. Divina benignitas Illustrissimam ac Reverendissimam Dominationem Tuam, diu Patriæ, diu nobis, sospitem præstet, servet incolumem.

Tyrnaviæ in Collegio Academico S. J. Anno Domini 1696.

Illustrissimæ ac Reverendissimæ
Dominationis Tuæ

Humillimus in Christo Servus

Martinus Szent-Ivany.

PARAGRAPHUS PRIMUS.
EPHEMERIDES ASCETICÆ,
EX
SANCTIS PATRIBUS.
SEU
SELECTA VITÆ CHRISTIANÆ DOCUMENTA,
Per singulos dies Anni totius distributa.

JANUARIUS.

I.

Esideranti *Cœlestia*, fastidio sunt *transitoria*.

2. Omne tempus, quod saluti æternæ non *impenditur*, irrevocabiliter *perditur*.

3. Nulla eum adversitas *dejicit*, quem nulla prosperitas *corrumpit*.

4. Inde in perpetuum spiritus *interit*, unde ad tempus caro suaviter *vivit*.

5. Qui æterna cogitat *bona*, nulla pensat præsentia *mala*.

6. Bonorum mens, quò duriora pro veritate *tolerat*, eò æternitatis præmia certiùs *impetrat*.

7. Sancti viri omnem præsentis vitæ *copiam*, respectu æternarum divitiarum, reputant esse *inopiam*.

8. Vitia *interdum*, faciem sumunt *virtutum*.

9. Sæpe immoderata *ira*, vult videri indignatio *justa*.

10. Sæpe in puniendis reis *socordia*, vult haberi pro *misericordia*.

11. Sæpe incauta *timiditas*, putatur esse *humilitas*.

12. Sæpe aliorum præsumpta *correptio*, judicatur esse debita *admonitio*.

13. Sæpe Fuga *laborum*, existimatur Fuga *honorum*.

14. Sæpe nimia *levitas*, vult dici suavis *comitas*.
15. Præsentis vitæ *dulcedo*, divinæ comparata, est mera *amaritudo*.
16. Qui vitia subigere *appetit*, virtutum armis se *accingit*.
17. Discretio *operum*, discretionem in cælo efficit *dignitatum*.
18. Otiositas, mater est *nugarum*, & noverca omnium *virtutum*.
19. Amor DEI, nunquam est *otiosus*, sed semper *negotiosus*.
20. Amor DEI verus, non est *verbalis*, sed *realis*; non tantùm *affectuosus*, sed & *effectuosus*.
21. Qui verè amat *DEUM*, omnia adversa, hilari animo sustinet propter *eum*.
22. Verecundæ mentes sunt arguendæ *leniter*, impudentes verò *duriter*.
23. Sicut perseverantibus in culpa, debetur jure *vindicta*, & *pœna*; ita resipiscentibus, *danda est venia*.
24. Qui lucro *inhiat*, damna *formidat*.
25. Justitia veritatem *novit*, personam non *accipit*.
26. In discussione *causarum*, non debet esse acceptatio *personarum*.
27. Amor hujus *sæculi*, impedit amorem *DEI*.
28. Omnia hujus mundi *bona*, fucata sunt, & *vana*.
29. Mundus est, ubi malitiæ *plurimum*; sapientiæ, & bonitatis *modicum*.
30. Fallit mundus multos, & ipse *fallitur*, decipit plurimos, & ipse *decipitur*.
31. Plures nihilominus credunt mundo *fallaci*, & diabolo *mendaci*, quàm DEO, & Christo *veraci*.

FEBRUARIUS.

1. Transit mundus, & concupiscentia *ejus*, velut fumus, & umbra; sic est omnis gloria *illius*.
2. Gaudia *præsentia*, sequuntur lamenta *æterna*.
3. Nemo potest gaudere cum hoc *mundo*, & regnare cum Christo in altero *sæculo*.
4. Temporalia, sint in usu *moderato*; æterna, & cælestia in *desiderio sancto*.
5. DEUM *timere*, est nulla, quæ facienda sunt bona, *præterire*.
6. Ille veraciter DEUM *novit*, qui se à cunctis operibus pravis *custodit*.
7. Si DEUM super omnes homines *timebis*, nullum hominem *formidabis*.
8. Bona nostra, non nobis sunt *adscribenda*, sed DEO *attribuenda*.
9. Qui bona à DEO accepta sibi *arrogat*, suis contra DEUM donis *pugnat*.
10. Animæ pulchritudo est potiùs *affectanda*, quàm corporis *adornanda*.
11. Cùm culpa animum *tentat*, mens ad brevitatem delectationis propositæ *attendat*.

12. Culpa ad opus prodire non *permittitur*, si intus statim, ac nascitur, *extingvitur.*

13. Multum sanè est, quòd mortem non cogitemus! *quotidiana* spectantes *funera.*

14. Inter flagella *toleranda*, mala quæ fecimus, sunt *commemoranda.*

15. In die *bonorum*, ne immemor sis *malorum.*

16. Et in die *malorum*, ne immemor sis *bonorum.*

17. Sæpe ad avaritiam cor *parentis*, allicit fœcunditas *prolis.*

18. Avaritia desideratis rebus, non *extingvitur*, sed *augetur.*

19. Qui hìc ardent avaritiæ *ignibus*, illic etiam cremantur gehennæ *ardoribus.*

20. Immensum est, quod sine termino *sequitur*: & parum est, quidquid *finitur.*

21. Sæpius est pensanda vitæ hujus *brevitas*, ac summa illius *vanitas.*

22. Si bona quærimus, illa sunt *diligenda*, quæ sperantur sine fine *habenda.*

23. Si mala pertimescimus, illa sunt *timenda*, quæ à reprobis sine fine sunt *toleranda.*

24. Justi actus suos, quotidie *examinant*, & ad rectæ conscientiæ dictamen *revocant.*

25. Bonum, quod mente *concipitur*, repente opere *perficiatur.*

26. Virtus Sanctorum adversitatibus *crescit*, & tentationibus *proficit.*

27. Omnia machinamenta *tentationum*, Sanctis viris vertuntur in augmenta *virtutum.*

28. Non nocet *sensus*, si procul ab animo absit *consensus.*

MARTIUS.

1. Ad Fidem plures *veniunt*, ad Cæleste Regnum pauci perducuntur, atque *perveniunt.*

2. Plerique DEUM sequuntur *vocibus*, sed fugiunt *moribus.*

3. Semper tibi displiceat *quod es*, si vis pervenire ad id, quod *non dum es.*

4. Nam, ubi tibi *placuisti*, ibi *remansisti*; si autem dixeris sufficit, *perijsti.*

5. Mens justi, cùm patitur adversitates *humanas*, consequitur consolationes *divinas.*

6. Interdum *tentamur*, ne de virtute *elevemur.*

7. Sæpe, quem tentationis certamen non *superavit*, nimia securitas *prostravit.*

8. Aliena mala leviùs *tolerat*, qui sua *considerat.*

9. DEUS ſpectat Talentorum, & gratiarum *uſum*, non verò *cumulum*.

10. Nunquam eris pro morte bene *paratus*, niſi ſemper ſis *paratus*.

11. Non poteſt DEO non *diſplicere*, qui nimiùm ſtudet hominibus *placere*.

12. Turpe ſanè eſt, virtutem verbo *docere*, & doctrinam ſuam facto *improbare*.

13. Qui ſeipſum priùs non *judicat*, quid in alio rectè judicet, *ignorat*.

14. Qui aliena curiosè *diſcutit*, ſua is diſcernere *neſcit*.

15. Illud eſt clarum venturæ ſalutis *indicium*, ſi incipit homo noſcere *ſeipſum*.

16. Bonarum *mentium eſt*, etiam ibi aliquando culpam agnoſcere, ubi *non eſt*.

17. Conſcientia *delictorum*, eſt maxima omnium *afflictionum*.

18. Nihil curandum eſt, dum nos aliorum malevolentia *incuſat*; ſi conſcientia nos, non *accuſat*.

19. Multò meliùs eſt ardere flammâ *febrium*, quàm flammâ *vitiorum*.

20. Et multò meliùs eſt, duris hominibus in ſervitio *ſubjici*, quàm blandientibus dæmonijs *ſubdi*.

21. Magna eſt ſecuritas *cordis*, nihil habere concupiſcentiæ *ſæcularis*.

22. Quaſi per amæna prata in carcerem *pervenit*, qui per præſentis vitæ proſpera ad interitum *tendit*.

23. Quantò majores *ſumus*, tantò humiliùs nos *geramus*.

24. In hac vita, qui *nulla proſpera appetit*, *nulla adverſa pertimeſcit*.

25. Cauſa populi *ruinæ*, ſunt Sacerdotes vitæ *malæ*.

26. Vera ſapientia *hominis*, eſt cognitio ſuæ *vilitatis*.

27. Si ambis videre *divina*, debes non videre, nec æſtimare *terrena*.

28. Nulla certior eſt ad ſalutem *porta*, quàm Chriſti JESU *vita*, quæ tota fuit humilis, & *contempta*.

29. Nunquam eſt ſine *ſolatio*, voluntatis divinæ *executio*.

30. Quantum deſiderium eſt vitæ *æternæ*, tantum debet eſſe, & viæ ad illam ducentis *tenendæ*.

31. Quantò quis gradus dignitatis eſt *altior*, tantò caſus eſt *periculoſior*.

APRILIS.

1. Potentes hujus mundi, de potentiæ gloria dum *extolluntur*, horâ unâ, quâ neſciunt, ſubitò *rapiuntur*.

2. Et dum pedes fixiſſe *credunt*, caſu lubrico ad ima laci *deſcendunt*.

3. Vita noſtra ad tempus *amareſcat in pœnitentia*, ne æternam amaritudinem *ſentiat in vindicta*.

4. Per Fl-

4. Per fletum, ad æterna gaudia *ducimur*; ad fletum æternum, per gaudia *deducimur.*

5. Unuſquiſque noſtrûm ad pœnitentiæ lamenta *confugiat*, dum flere ante percuſſionem *vacat.*

6. Incaſſum per abſtinentiam corpus *atteritur*, ſi inordinatis motibus anima, ac mens, varijs vitijs *agitatur.*

7. Nihil proſunt *lamenta*, ſi replicantur *peccata.*

8. Vera pœnitentia plangit *commiſſa*, & non committit ampliùs *plangenda.*

9. Nam ſi quis priora peccata *deplorat*, ut tamen alia *committat*, is pœnitentiam agere, aut *ſimulat*, aut *ignorat.*

10. Amaritudo præſentis *pœnitentiæ*, extingvit ſupplicium ſequentis *iræ.*

11. Quos præſentia mala non *corrigunt*, eos ad futura mala *perducunt.*

12. Unitas, & ſolitudo, ſicut noxia eſt *malis*, ita innocua eſt *bonis*: Sancta enim *ſolitudo*, ſola eſt *beatitudo.*

13. Juſti correptionibus *meliorantur*, injuſti verò deteriores *redduntur.*

14. In damna *expenditur*, quidquid cum peccato *congregatur.*

15. Culpa, dum non *corrigitur*, *augetur.*

16. Tantò apud DEUM obligatiores *ſumus*, quantùm apud homines magìs inultè *peccamus.*

17. Difficilè eſt malè inchoata *corrigere*, & ſemel formata deformiter, in melius *reformare.*

18. A minimis vitijs, per minora *peccata*, prolabimur, ad maxima *crimina*, ac *ſcelera.*

19. Peccatum úſque ad inferos *ducitur*, quod ante finem vitæ præſentis, per correctionem, ac pœnitentiam non *emendatur.*

20. DEUS peccata in ultimo judicij die *judicat*, qui ante peccantium deriſionem *tolerat.*

21. Peccatum dum *defenditur*, *geminatur.*

22. Incaſſum bonum *agitur*, ſi ante terminum vitæ *deſeratur.*

23. *Nullus perfectus eſt*, qui inter adverſitates occurrentes, *patiens non eſt.*

24. Nulla, quæ in hoc mundo hominibus *fiunt*, ábſque omnipotentis conſilio *eveniunt.*

25. Nihil caſu contingit; Fortuna nulla datur; Fatum nullum eſt, ſed omnia quæ in hoc mundo *fiunt*, ex DEI ordinatione, vel permiſſione *eveniunt.*

26. Unicus capillus de capite noſtro *non decidit*, unicus paſſer de tecto *non cadit*, unicum folium in arbore *non movetur*, unica undæ fluctuatio *non criſpatur*, quin à DEO *prævideatur.*

27. DEUS eſt, qui *humiliat*, & *exaltat*, percutit, & *ſanat*, *deducit* ad inferos & *reducit.*

28. DEUS est, qui vocat ea, quæ *non sunt*, ac ea *quæ sunt*: qui ex lapidibus potens est filios Abrahæ *facere*, & per vilia, & abjecta, ac debilia, fortia *confundere*, ac mirabilia *efficere*!

29. Nemo est, qui possit DEI absolutæ ordinationi resistere: in ipsius manu corda sunt *omnium*, contra DEUM nullum est humanum *consilium*.

30. Omnis, per quem necesse est aliena vitia *corrigi*, semetipsum debet priùs solerter *intueri*.

MAJUS.

1. Convitia illata facilè *toleramus*, si mala quæ fecimus, in memoriam *revocamus*.

2. Carnalis dulcedo *delectationis*, in conscientia nutrit vermem *doloris*, ac *desolationis*.

3. Omnis peccator prudens erit in *pœna*, qui stultus fuit in *culpa*.

4. Diabolus, quos viventes blandiens *decipit*, morientes sæviens *rapit*.

5. In quantùm ad delectationem præsentium *ducimur*, in tantùm, minùs ab illicitis *avocamur*.

6. Servitus peccati quantò videtur esse *suavior*, tantò re ipsa est *durior*.

7. Non abeas post hæc *inferiora*, & *mundana*, ut assurgas ad *æterna*, & *divina*.

8. Ubi dominatur *passio*, deturbatur soliô *ratio*.

9. Qui mundum hunc, & ejus principia, ac *Maximas sequuntur*, meritò à Christo à *Cœlesti gloria excluduntur*.

10. Peccatum *subditi*, reputatur esse culpa *Præpositi*, si ad illud *tacuerit*, neque peccantem *corripuerit*.

11. Vita *Præsulis*, sit norma *gregis*.

22. Ars *artium*, est regimen *animarum*.

13. Regimen non debet *suscipere*, qui nescit cæteros bene vivendo *præire*.

14. Inimicum tolerare, sed odisse, non est virtus *Mansvetudinis*, sed velamen *furoris*.

15. Vitam animæ, quælibet culpa *polluit*, servatus verò contra proximum rancor, *occidit*.

16. Qui perversis actionibus affectus, operibus inquinatis *invigilat*, nequaquam dignus est auxiliari, *dum orat*.

17. Noli peccare post *veniam*, noli vulnerari post *curam*, noli sordidari post *gratiam*.

18. Cogita graviorem *culpam* esse post *veniam*, renovatum vulnus plùs dolere

dolere post *curam*, molestiùs esse hominem sordidari post adeptam *gratiam*.

19. DEUS ad verba deprecantis non *attendit*, sed orantis cor *inspicit*.

20. Cùm malè gesta *defleveris*, nequaquam rursus *facias*, quod iterum in precibus *plangas*.

21. Parentum *divitiæ*, prolibus præstant occasionem *discordiæ*.

22. Qui suis multiplicandis divitijs *inhiant*, quomodo alterius vitæ gaudia *sperant*?

23. Dives Epulo, qui minima *negavit*, ad minima petenda *devenit*.

24. Divites tot penè quotidie *perimunt*, quot morientium pauperum, apud se subsidia *abscondunt*.

25. Non habet aliquid viriditatis ramus boni *operis*, si non maneat in radice *Charitatis*.

26. Ille veraciter charitatem habet, qui, & diligit in DEO *amicum*, & propter DEUM *inimicum*.

27. Ille uberes fructus prædicationis *colligit*, qui semina bonæ operationis *præmittit*.

28. Sermo *Doctorum*, debet formari ad capacitatem *Auditorum*.

29. Prædicator bonus, hoc vivendo *implet*, quod loquendo *suadet*

30. Nam loquendi authoritas *perditur*, quando vox opere non *adjuvatur*.

31. Correptio *amica*, plùs prodest, quàm *stricta*.

JUNIUS.

1. Via ad Cœlum angusta, & arcta est, quia non admittit id, quod *libet*, sed quod *licet*.

2. Lata, & spatiosa est via, quæ ducit ad *perditionem*, quia non constringitur lege DEI, & ratione, sed abit in sensuum *effusionem*.

3. Ut per latam viam eas, non est contendendum, nam naturali impetu ad malum raperis; per angustam ut penetres, magnâ contentione est opus, tam ut seriò *velis*, quàm ut seriò bene *opereris*.

4. DEI facta *veneranda* sunt, non superbè *investiganda*.

5. Nonnullis solet Nobilitas *generis*, parere ignobilitatem *mentis*.

6. Sic mors ipsa, cùm venerit *vincetur*, si priusquàm veniat, semper *timeatur*.

7. Mors *certa*, sed hora mortis *incerta*, incertus *locus*, incertus & mortis *modus*. Fatentur id quidem omnes *ore*, sed pauci *re*, & *opere*.

8. Latronem mors agit, quæ nos in itinere ad cœlum *constitutos adoritur*, prosternit, prorsúsque *incautos*, ac *imparatos*.

9. Momentum tuæ *mortis*, principium est *fœlicis*, aut *infœlicis æternitatis*.

10. Cùm

10. Cùm ergo tempus mortis noſtræ ſit incertum, oportet nos ſemper excubare vigiles: is autem *vigilat*, qui in ſtatu gratiæ eſt, corque ſuum omnis generis virtutibus *adornat*.

11. Satiùs eſt modò non nimis impenſè cor creaturis *addicere*, quàm eaſdem in hora mortis cum amaritudine, & invitè *deſerere*.

12. Ultimus mortis angor, qui impiorum corda *premit*, juſtos non *attingit*.

13. Verba *dimetienda*, antequam *proferenda*.

14. Quidquid datur pauperi, ſi ſubtili conſideratione penſetur, non eſt *donum*, ſed *mutuum*.

15. Perdit omne, quod *agitur*, ſi non in humilitate *ſolidatur*.

16. Fœliciter *ſapit*, qui alieno malo *ſapit*.

17. Dum æterna retributio *cogitatur*, præſens gloria, quàm ſit nulla, *cognoſcitur*.

18. Omne, quod hìc *eminet*, plus mœroris, quàm gaudij, admixti *habet*

19. Nequaquam valet is in culmine honorum humilitatem *diſcere*, qu in imis poſitus, non deſinit *ſuperbire*.

20. Neſcit laudem cùm ſuppetit *fugere*, qui ad hanc didicit, cùm deeſſet *anhelare*.

21. Qualis quiſque apud ſe *lateat*, contumelia illata *probat*.

22. Cum honoris *augmento*, cura quóque, & ſollicitudo accedit cum *incremento*.

23. Sicut virtus humilitatis omne vitium *enervat*, ſic arrogantia *robora*

24. Solet lætitia arcana mentis *aperire*, âtque aperiendo *amittere*.

25. Laus ſua juſtos *cruciat*, iniquos *exaltat*.

26. Summum in Regibus bonum eſt, juſtitiam *colere*, ac ſua cuique jur *ſervare*.

27. Ut amorem trajicias ad *futuræ vitæ bona*, memineris relinquenda bre vi eſſe *præſentis vitæ commoda*.

28. Si hac nocte repetat DEUS animam tuam à te; hæc, in quibus requi ſcis, cujus erunt? quid *proderunt?* imò quantùm *oberunt?*

29. In cœlo eſt Patria tua: illuc eſt migrandum, niſi præmittas eo *the ſaurum*, exulabis *æternùm*.

30. Amans fit id, quod amat; *terrenus* igitur es, ſi terram amas: *cœleſtis*, ſi cœlum: *divinus*, ſi DEUM.

31. Totum in Divinæ providentiæ ſinum *conjice te*, quoniam ipſi eſt *cura de te*.

JULIUS

JULIUS.

1. Sit prima cura tua, in finem, ad quem creatus es, *respicere*; & in media ad eum consequendum, cum effectu *incumbere*.
2. Justitia postulat, ut qui non probatur *malus*, præsumatur esse *bonus*.
3. Hæc pœna est temerè judicantium, ut in quo *judicio* judicaverint *alios*, ipsi judicentur in *illo*.
4. Primùm, trabem de oculo tuo *ejice*, & tunc festucam in oculo fratris *inspice*.
5. Plùs sæpe ira in vindicta *exigit*, quàm injuria *accipit*.
6. Non irasci, ubi est irascendum, *vitium est*; & nolle emendare id, quod est emendandum, *peccatum est*.
7. Divina severitas eò acriùs iniquum *punit*, quò diutius *toleravit*.
8. Levis Fortuna est, citò *reposcit*, *quod dedit*.
9. Judex *damnatur*, cùm nocens *absolvitur*.
10. Ut te rectè componas ad *orandum*, & corpore, & mente ab omni strepitu *est secedendum*.
11. Comites orationis sunt: *Reverentia*, amor DEI, & in eum *Fiducia*.
12. Hoc primum ex omnibus est desiderandum, ut DEUS ab omnibus *agnoscatur*, ac *colatur*, eique uni *serviatur*.
13. Ut sanctitas ejus *æstimetur*, bonitas illius *ametur*, justitia *timeatur*, omnis creatura illius potestati *subdatur*.
14. Dum Orationem Dominicam *oras*, petis non dimitti tua debita, si non aliorum *dimittas*.
15. Inopiæ desunt *pauca*, avaritiæ *omnia*.
16. In nullum avarus *bonus*, in se autem *pessimus*.
17. Cuivis dolori, *optimum* est patientia *remedium*.
18. Lex universi est; quæ jubet *nasci*, & mori quóque jubet, ac *denasci*.
19. Fortuna vitrea est, quæ *frangitur*, dum *tangitur*.
20. Fortuna, quem nimiùm *fovet*; stultum, & præsumptuosum *efficiet*.
21. Multos *timere debet*, quem multi *timent*.
22. Malè *vivunt*, qui semper, vel diu victuros se *credunt*.
23. Quisquis charitatem *non habet*, omne bonum amittit, *quod habet*.
24. Terrarum longitudo non *disjungit*, quos amor *jungit*.
25. *Contemne vivens*, quæ post mortem *habere non potes*.
26. Fragilis est, & *caduca*, omnis temporalis *potentia*.
27. Sollicitè debet unusquisque *vivere*, semper terminum vitæ suæ *considerare*, ut valeat hujus sæculi blanditias *cavere*.

28. Xenia,& *dona*, perturbant judicia *recta.*

29. Nullum condemnemus ante judicium. Antè *proba*, & ſic *judica.*

30. Ubi *lucrum*, ibi & *damnum*, *lucrum in arca*, *damnum in conſcientia.*

31. Mors malis *mala eſt*, & *amara*; mors probis *eſt amœna*, & *ſolatio plena.*

AUGUSTUS.

1. Qui nunc tempore ſibi dato ad bene agendum, non *utitur*, horam unam, aut exiguum pœnitendi ſpatium in morte deſiderabit, & illi non *dabitur.*

2. Emenda nunc vitam *reprobam*, ut effugias malam mortem, & *amaram.*

3. Homo lingvoſus, & temerarius *in verbo*, odibilis eſt DEO, & *toti mundo.*

4. Noli apud temetipſum multùm *ſapere*, & quod ad te non pertinet, noli *inquirere.*

5. Impoſſibile eſt, ut *homo ſis*, & moleſtiarum, ac miſeriarum hujus vitæ *expers ſis.*

6. Venturi exitûs ignorantia incerta eſt, & dum mori non *timetur*, ſubitò vita *tollitur.*

7. Unde feſtinet unuſquiſque ne in iniquitatibus ſuis *rapiatur*, ſimúlque vita cum culpa *finiatur.*

8. In hac vita *ſolùm*, licitum eſt operari meritorium *bonum.*

9. In altera vita, non tam expectatur *operatio*, quàm meritorum *retributio.*

10. Vanus ſermo, *vanæ* eſt index *conſcientiæ.*

11. Qualis ſermo *oſtenditur*, talis & animus *comprobatur.*

13. Ea, quæ apud homines deſpecta ſunt, & *contemptibilia*, apud DEUM ſunt in *magna gloria.*

13. Non lætificemur ad humanas *laudationes*, nec expaveſcamus hominum *vituperationes.*

14. Paulatim creſcunt vitia, & dum non curamus *parva*, prolabimur in *magna.*

15. Ad vitia *tua*, non *aliena* attende.

16. In nulla cauſa contendas, quia contentio lites *parit*, rixas *gignit*, faces aliorum *accendit*, concordiam *rumpit.*

17. In omni tuo *opere*, auxilium DEI poſce.

18. Si cures, ut nulla ſit in te *imperfectio*; efficies, ut ſit in te maxima *perfectio.*

19. Nullum tam parvum eſt *malum*, quod non inclinet ad *pejus malum.*

20. Neceſſe

20. Necesse est adesse *divinum*, ubi humanum cessat *auxilium.*

21. Si sine consilio nihil *feceris*, post nullum factum *pœnitebis.*

22. De mortuo inimico tuo noli *gaudere*, sciens, quòd omnes simus sub mortis *onere.*

23. Consilium DEI, nemo nisi spiritualis vir *intelligit*, animalis enim homo ea, quæ DEI sunt, non *percipit.*

24. Rem maximam *procuras*, si minima *curas.*

25. Maximam *injustitiam facit*, qui, ut videatur, *justitiam facit.*

26. Justus mavult quæque mala *tolerare*, quàm vel unam legem DEI *violare.*

27. Qui patienter tolerat *mala in hac vita*, gloriam magnam merebitur *in altera vita.*

28. Homo pacificus securam possidet *mentem*, invidus perpetuam sentit *tribulationem.*

29. Graviùs torquetur impius, excogitando mundi *commoda*, quàm justus tolerando *adversa.*

30. Non potest quis esse in *pace*, si spem suam ponat in *homine.*

31. Utì pauperibus spiritu, à Christo Regnum Cœlorum *promittitur*, ita divitibus hujus sæculi, væ æternum *intonatur.*

SEPTEMBER.

1. Desiderantes, & esurientes *Justitiam*, semper habent unde *saturentur*, quia semper habent ubi justitiam *operentur.*

2. Nihil est tam minutum, & exile in verbo, *cogitatione*, & *opere*, cujus non erit stricta ratio danda coram supremo *Judice.*

3. Tunc videbis unicum otiosum *verbum*, pejus esse, quàm quodcúnque hujus mundi *malum.*

4. Unicum divinæ gratiæ *gradum*, pretiosiorem esse, quàm sit totius hujus mundi *aurum.*

5. Tunc videbis divitias esse quisquilias, honores esse fumum, voluptates esse spumam, & totam mundi *gloriam*, esse levissimam *bullam.*

6. Tunc videbis beatiùs esse vivere cum Lazaro *in paupertate*, & *miserijs*, quàm cum Epulone, *in purpura*, & *convivijs.*

7. Tunc nihil erit in pretio nisi *virtus*, & succumbet omnis humanus *respectus*, & ratio *status.*

8. Tunc cuncta hujus sæculi axiomata, & principia, *detractâ larvâ*, agnoscentur fuisse *futilia*, *noxia*, *ac stulta.*

9. Pluris apud te valeat DEI *præconium*, quàm vana laus hominum, átque *encomium*.

10. Glorioſius eſt injuriam tacendo *fugere*, quàm reſpondendo *ſuperare*.

11. Magna eſt virtus, ſi non *lædas*, à quo læſus es.

12. Magna eſt fortitudo, ſi etiam læſus *remittas*.

13. Magna eſt gloria, ſi cui potuiſti nocere, *parcas*.

14. Nec DEUS verè *ſine proximo*, nec proximus verè diligitur *ſine DEO*.

15. Non poſſunt peccata dimitti *ei*, qui non dimittit debita in ſe *delinquenti*.

16. Qui fratrem ſuum tardiùs ſibi *conciliat*, DEUM tardiùs ſibi *placat*.

17. *Jactantia*, eſt ſuperbiæ *filia*.

18. Si te à peccato non detinet DEI *amor*, ſaltèm detineat te Judicis *timor*.

19. Facilè Judex à Juſtitia *deviat*, ſi in cauſis, non DEUM, ſed homines *pertimeſcat*.

20. A divitijs facilè devenitur ad vitia, tolle *vitium*, & divitiæ non nocebunt.

21. Abſtinentia eſt mater *ſanitatis*, voluptas mater *ægritudinis*.

22. Radix deſperationis eſt ignavia, & non ſolùm *radix*, ſed & mater, & *nutrix*.

23. Magis optandum eſt, à quolibet *reprehendi*, quàm ab adulatore *laudari*.

24. Plùs nocet lingva *adulatoris*, quàm gladius *perſecutoris*.

25. Si non dimittis injuriam, quæ tibi facta eſt, non *orationem pro te facis*, ſed *maledictionem pro te inducis*, ſic enim dicis: ſic mihi dimitte, ſicut & ego dimiſi.

26. Gravia *peccata*, grandia *lamenta* deſiderant.

27. Citiùs ad precem Judex *flectitur*, ſi à pravitate ſua petitor *corrigitur*.

28. Tantus debet eſſe orantis erga DEUM *affectus*, ut non deſperetur precum *effectus*.

29. Qui à præceptis DEI *avertitur*, id, quod in oratione poſtulat, impetrare non *meretur*.

21. Nihil eſt vile, quod amore DEI *agitur*, quia, vel vile non agitur, vel agendo vilitas rei *tollitur*.

OCTOBER.

1. Sæpe DEUS multos non exaudit ad *voluntatem*, ut eos exaudiat ad *ſalutem*.

2. Qui

2. Qui abſcondit ſcelera ſua, non *dirigetur*, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam *conſequetur*.

3. Confeſſio omnium *malorum*, initium eſt omnium *bonorum*.

4. Peccatum proditum in Confeſſione, citò *curatur*; crimen autem, tacendo *ampliatur*.

5. Si patet in Confeſſione *vitium*, fit ex magno puſillum, & *exiguum*.

6. Confeſſio, eſt ſalus *animarum*, & diſſipatrix *vitiorum*.

7. Quid plura? obſtruit os *inferni*, portas aperit *paradiſi*.

8. Utinam tam citò convertatur peccator ad *pœnitentiam*, quàm citò Dominus paratus eſt, præfinitam mutare *ſententiam*.

9. Qui tempus congruum pœnitentiæ *perdit*, fruſtra ante Regni cœleſtis januam, cum precibus *venit*.

10. Parum ab infideli *differt*; qui pœnitentiam ad ſenectutis tempora *differt*.

11. Pœnitentia agenda eſt, non *verbo*, ſed *facto*.

12. Qui cupit eſſe certus in morte de *Indulgentia*, ſanus *pœniteat*, ſanúſque perpetrata facinora *defleat*.

13. Melior eſt rei familiaris *diminutio*, quàm animæ *perditio*.

14. Rari ſunt amici *veri*, & qui úſque ad finem exiſtant *chari*.

15. Meliùs eſt inimicitias perpetuas hominum infidelium *ſubire*, quàm DEI offenſam amicitijs noxijs *provocare*.

16. Fœlix, qui vel *unum* ex multis, *verum* invenit *amicum*.

17. In bonis non agnoſcitur *amicus*, in malis non abſconditur *inimicus*.

18. Non derelinquas amicum *veterem*, ex novis enim vix invenies ei *ſimilem*.

19. Amicitia hujus *ſæculi*, inimica eſt *cæli*.

20. Cibo corpus *paſcitur*, pio opere ſpiritus *nutritur*.

21. Nihil prodeſt ventrem ab eſcis *reſecare*, & animam paſſionibus *obruere*.

22. Qui vult DEUM *poſſidere*, debet vanitatibus hujus mundi *renunciare*.

23. Qui hujus mundi rebus *delectantur*, turbulentis ejus curis, & ſollicitudinibus *conturbantur*.

24. Non bene poſſumus *vigilare*, ſi dapibus voluerimus ventrem *onerare*.

25. Timenti DEUM bene erit in extremis, & in die ſuæ *defunctionis*, particeps erit divinæ *benedictionis*.

26. Nihil melius, quàm DEi *timor*; nihil ſuavius, quàm DEI *amor*.

27. Unde bonus *proficit*, inde invidus *deficit*.

28. Ex peccatis bella naſcuntur, & certamina, ubi autem peccatum *non adeſt*, ibi pax *animæ eſt*.

29. Quid juvat multa proponere, aut *deſiderare*, & nunquam ad opus manum *admovere*.

30. Non eſt utilior *ſcientia*, quàm ſui ipſius *notitia.*

31. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit *animam ſuam*, & qui moderatur labia ſua, oſtendit *prudentiam ſuam.*

NOVEMBER.

1. Tempore congruo *loquere*, tempore congruo *tace.*

2. Non ſuperbè audeat quis, id quod non intelligit, vel *condemnare*, vel *temerè judicare.*

3. Non propterea incipe opus bonum, ut *laudent te homines*, nec propterea deſiſte à bono, quia de factis tuis ſiniſtrè *loquuntur homines.*

4. In DEI judicio nihil proderunt *elogia hominum*, ubi ſola penſantur *opera ſingulorum.*

5. Ubi *multiloquium*, ibi etiam *ſtultiloquium.*

6. Caro, ſuis Tyronibus elargitur *momentaneam voluptatem*; mundus, *tranſitoriam ſublimitatem*: diabolus, *perpetuam captivitatem*: DEUS, *interminabilem fœlicitatem.*

7. Quidquid non eſt pro *æternitate*, totum plenum eſt *vanitate.*

8. Non ſervire *æternitati*, eſt ſervire *vanitati.*

9. Sicut finis non eſt gaudio *bonorum*, ita damnatis non erit finis *tormentorum.*

10. Quiſquis in ſolo æternitatis deſiderio *figitur*, nec proſperitate *attollitur*, nec adverſitate *quaſſatur.*

11. O cœca mens hominum, quæ ſemper tranſitoria *appetit*, æterna *reſpuit!*

12. Non dormientibus *provenit* Regnum Cœlorum, nec otio, ac deſidiâ torpentibus, beatitudo æterna *promittitur.*

13. In tempore utiliter non *vivitur*, niſi ad comparandum meritum, quô in æternitate *vivatur.*

14. Quod pro vita æterna *agitur*, etiam poſt mortem *ſervatur.*

15. Labor modicus, *voluptas æterna*: voluptas modica, *pœna perpetua*: multorum *vocatio*, paucorum *electio*. *Hæc fuit S. Franciſci Lectio.*

16. Nihil eſt æquè *utile*, quàm de gehenna *cogitare*, & *diſſerere.*

17. Non eſt perſona in judicio *conſideranda*, ſed cauſa *perpendenda.*

18. Cave *honores*, quos ſine culpa tenere non *potes.*

19. Bona eſt *ſubſtantia*, cui non eſt peccatum in *Conſcientia.*

20. Qui in ſuis divitijs *confidit*, ex improviſo ſæpe *corruit.*

21. Quantò ampliùs tibi nunc *parcis*, tantò duriores poſtea pœnas *luere debebis.*

22. Quidquid

22. Quidquid hîc oblectare creditur, *temporale est*; quidquid autem illic cruciat, *æternum est.*

23. Paucis diebus hîc *vivimus*, & *transimus*: omnes *morimur*, & velut aqua *dilabimur.*

24. Si tormenta, rationabiliter sunt evitanda *momentanea*, quæ finem habent, quô animô omni fine *carentia*?

25. Meditatio æternitatis, longanimitatem *alit*, & perseverantia vigorem *addit.*

26. Semper epulas loquacitas *sequitur*, cúmque venter *reficitur*, lingva *defrenatur.*

27. Verum gaudium non *possidetur*, nisi pax, & justitia teneatur.

28. Impia est *promissio*, quam sequitur sceleris *adimpletio.*

29. Gaudium semper habet *bona vita*, conscientia autem rea, semper est *in pœna.*

30. Non aliud loquaris, aliúdque *facias*, non aliud *dicas*, & aliud in mente *teneas.*

DECEMBER.

1. Sinè prævia consideratione nihil *promittas*, & semel promissa fideliter *adimpleas.*
2. Prima sapientia, est vitare *malum*; secunda, facere *bonum.*
3. Non est magnum multa *scire*, sed est magnum bene *vivere.*
4. Quid tibi prodest, si prædiceris *bonus*, dum es *malus.*
5. Graviter *delinquunt*, qui sibi loquentes jurare *cogunt.*
6. Beatus est ille, qui, & rectè *vivit*, & bene vivendo fidem rectam *custodit.*
7. In DEI providentia *fundatus animus*, adveniente quacúnque tempestate, manet *quietus, ac pacatus.*
8. Meliùs est *alieno* clarescere *testimonio*, quàm *proprio.*
9. E cœlo sunt *petenda*, omnis boni operis *auspicia.*
10. Quid juvat multa *scire*, & semetipsum *ignorare*?
11. DEUS exercet servos suos per multas *tribulationes*, ac multifarias *tentationes*, & quos *amat*, illos in hoc sæculo *castigat.*
12. *Superbia, & Ira, Avaritia, Venus, & Crapula*, potiorem partem mortalium trahunt ad *Tartara.*
13. Nemo læditur nisi *à se ipso*, ô quàm fœlix est is, qui nîl curat, quid dicatur *de ipso.*
14. Non is, qui multa *habet*, sed is, qui non multa *cupit*, censendus est felix, & beatus.

15. Christus

15. Christus beatos eos *pronunciat*, quos mundus, & caro miseros *reputat*; DEUS non *fallitur*, igitur Caro, & Mundus errat, ac turpiter *decipitur*.

16. Omnis perfectionis *initium*, est ejus ardens *desiderium*.

17. *Amari* vult DEUS, sed & reverenter coli, ac *adorari*.

18. Justa *causa* fletûs, est DEI offensa, eáque sola lacrymis *digna*.

19. Nihil tibi accidit per omnem vitam, aut accidere *poterit*, quin DEUS illud *præviderit*, DEO enim nihil *fortuitum*, nihil est non *prævisum*.

20. Nemo sibi fidat, nemo in virtute sua *glorietur*, sed cum timore, ac tremore, unusquisque salutem suam *operetur*.

21. Per unum peccatum, via ad aliud *sternitur*, & ubi non caventur minora, ad graviora *delabitur*.

22. Piæ, ac compunctionis lacrymæ, lavant *sordida*, decorant *fœda*, suscitant *mortua*.

23. In his tribus pendet universa Evangelij doctrina. *Abstine* à malo, & abnega temetipsum: *Sustine*, & tolle crucem: *Age*, & sequere JESUM præeuntem.

24. Familiare est Christum sequenti Symbolum, & usitata Tessera: *Tacere*, & *Latere*, & illa priùs *facere*, quæ vult alios *docere*.

25. Vis laqueos omnes diaboli effugere? sobrius esto, & vigila: de malis hactenus commissis *dole*, in futurum meliora *propone*, & proposita *exequere*, omnémque inordinatam ad temporalia propensionem, ex animo *proscribe*.

26. Nullum tam sanctum opus homo *inchoat*, cui se dæmon immiscere non *studeat*.

27. Quæ major insania, quàm unicè curare momento *transitura*, & ne cogitatione quidem attingere æternùm *duratura*.

28. Cor humanum tantò amoris divini evadit *capacius*, quantò ab alijs, quæ mundi sunt, depuratum fuerit *diligentiùs*.

29. Modicum est, leve, ac temporaneum, omne onus *tribulationis*, sed æternum, & magnum est, illi promissum gloriæ pondus *retributionis*.

30. Tristitia justorum convertetur in *æterna gaudia*, mundi verò gaudium in *æterna lamenta*.

31. Laude dignissimus est is, qui omnibus diebus mortem *expectat*; sed ille Sanctus, qui nullà non horà eam *desiderat*.

PARA

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

EPHEMERIDES ASCETICÆ,

Ex varijs selectis Ascetis.

JANUARIUS.

I.

TUa scelera fuêre, ô homo! culter, qui JESUM infantem sauciavit.

2. Vis diu tibi, & DEO vivere? corpori parum indulge.
3. De pauperi, qui DEUM cupis esse debitorem.
4. Indulget ijs DEUS, quod petunt, qui sibi nihil indulgent.
5. Vis à DEO honorari? mundi honores fuge.
6. Tutissimus ubique est, quem DEUS tuetur.
7. Quietem æternam non speret, qui pro ea nihil laborat.
8. Multa potest apud DEUM, qui pro DEO patitur multa.
9. Speras misericordiam in Cœlis? esto misericors in terris.
10. Pauci homines fini suo convenienter vivunt, & salvi fiunt; & inde accidit, homines turmatim, sicut floccos nivium ruere in gehennam, & maximam eorum partem damnari.
11. Unicum peccatum mortale, sufficit ad æternam damnationem.
12. Si DEO vis carus esse? bene cœptis constanter insiste.
13. Vis ad Cœlum invitari? dimitte creata.
14. Adsunt Cœlestia, ubi absunt terrena solatia.
15. DEUS Angelis peccantibus non pepercit, quid de te futurum censes? Angeli deliquêre semel, tu millies: illi cogitatione unicâ, tu cogitationibus, verbis, & operibus innumeris: Illi erant excellentissimi Spiritus, tu miser es terræ vermiculus, & tamen illi detrusi sunt ad Orcum, & tu liberè peccare præsumis?
16. Unicum peccatum Adæ, fecit nos, quotquot sumus homines, paradisô exules, & mortis reos; & tu peccata peccatis cumulando, cœlum tibi promittere audes?
17. Quot actu ardent in inferno ob pauciora peccata, quàm sint tua?
18. Tam dulce est Cœlum, ut qui illud cogitat, tormenta rideat.
19. Quàm sordet mihi terra, dum Cœlum aspicio *S. Ignatij Fund. S. I. suspiriũ.*
20. Esto cum DEO, ut DEUS tecum sit, & securus eris.

21. Bene perditur corpus, ut non perdatur anima. Cœlo non est aptus, quem non patientia aptat.
22. Suggestiones non admitte, & dæmonem superâsti.
23. Amicum Christi, Crux probat.
24. Devotè moritur, qui devotè vixit.
25. Cur non ludis mundum, toties tibi illudentem?
26. Quis es tu, qui peccas? quis ille, quem peccato offendis? quàm vilis res illa, propter quam cœlum amittis, & DEUM deseris!
27. Amanti DEUM, nihil est difficile.
28. Sola salus servire DEO est, sunt cætera fraudes.
29. DEUS diligentes se, diligit.
30. Mirum est, & maximè mirum, homines reperiri, ratione præditos, quos fluxarum rerum amor, in Cœli oblivionem abducit.
31. Omne, quod innocenter agitur, à stulto mundi, stultum esse putatur.

FEBRUARIUS.

1. Si amas DEUM, non pigebit te diu orare.
2. Crux Christi, pignus est amoris.
3. Relinque, quæ habes, propter DEUM, & Cœlum habebis.
4. A teneris virtuti assvescere, est tutissimum.
5. Dignus gratiâ non est, qui eam æstimare non novit, aut non vult.
6. Peccas? ô homo! ecce DEUS te videt, diabolus accusat, conscientia testatur, Angelus adstat, infernus æternum minatur!
7. Vis amari à Christo? ama amore ejus multa pati.
8. Ex virtutibus, sola perseverantia coronatur!
9. Vitam amas æternam? mortem ergo non timeas temporalem.
10. Opta fortiter, ut vincas, & coronaberis.
11. Non puduit te peccare, & pœnitere cur pudet?
12. Vis exorare JESUM, pete per MARIAM.
13. Si in DEO est Patria, cur dulcius apparet esse exilium?
14. Hominem vis habere debitorem, cur non DEUM?
15. Sicut mori optas, sic etiam vive.
16. Sancta, sanctè tractari debent.
17. Confide, propitium habebis Judicem, si Judicis Matrem Patronam habueris.
18. Nihil DEO carius, & nîl in orbe rarius, charitate.
19. Latrare diabolus potest, mordere non potest, nisi volentem.

20. Placet

20. Placet DEO, quiſquis novit pati.
21. Malè non moritur, qui libenter opera charitatis exercet.
22. Valde chari ſunt DEO, quibus captivi, & pauperes ſunt chari.
23. Non poteſt homo homini eſſe amicus, qui DEO fuerit inimicus.
24. Mundus, & dæmon, etiam cùm bene facere videntur, cavendi.
25. Nec fàcilior, nec planior via eſt in Cælum, patientiâ.
26. Cœlo diſplicere non poteſt, cui placet pro Chriſto pati.
27. Vis mundus eſſe? mundum fuge.
28. Nì iratum velis experiri DEUM, cave ſancta aliorum conſilia impedire.

MARTIUS.

1. In Cœlum, & pauperes, nemo fruſtra eſt liberalis.
2. Æternùm non patietur, qui patitur cum Chriſto.
3. Pudorem vix tuetur, qui carni blanditur.
4. Vera pax animi, non niſi per adverſa obtinetur.
5. Quanta fœlicitas! da fruſtulum panis, & recipe Cœlum.
6. Is verè magnus eſt, qui quod alios docet, ipſe facit.
7. Vis animam tuam poſſidere in Cœlo? patere.
8. Theſaurum quæris? vel Crucem Chriſti, vel miſſam à Chriſto accipe.
9. Et quid quæſo moras nectis in converſione?
10. Sine adverſis, non aditur Cœlum.
11. Verè Crucis pretium non ſcimus, ſi pati recuſamus.
12. Perfectus DEI amor ſolus eſſe non poteſt, ſine proximi amore.
13. Peccâſti? planè ne pereas, pœnitentiam age.
14. Stultus eſt, qui Cœlum ſibi fabricat in terris.
15. O Juris-Conſulti, utinam ſciretis, quàm ſit bona pauperum, & pupillorum cauſa. Plus hæc vobis importaret utilitatis, quàm ſumma divitum munera.
16. Si hominibus ſtudeas placere, ſervus DEI non es.
17. Omnes amamus aliquid, cur non DEUM?
18. Quid nì omnem horam timeas, quando omnis ultima eſſe poteſt.
19. Inter præſens, & æternum, magna eſt diverſitas, vide quid eligas!
20. Nunquam DEUS ſuis operarijs, & ſervis deeſt.
21. Si liberalibus in pauperes Cœlum aperitur, profectò avaris clauditur.
22. Fruſtra triumphum expectas, ſi pugnare nolis.
23. Vis à MARIA diligi, eandem dilige.
24. O quàm eſt glorioſus, qui pro Fide moritur, vel patitur!

25. Verus Christi servus, homines non timet.
26. Nec inter parentes, vel cognatos, sempet tuta fides.
27. Sperne mundum, & sapiet JESUS.
28. Quàm graviter vapulabit, qui propter mundum, Christum, vel opere, vel verbo negat.
29. Multi peccatores plus patiuntur, ut damnentur; quàm justi, ut salventur.
30. Æquius ne est, ut DEUS faciat, quod tibi libet; an, ut tu impleas beneplacitum ejus.
31. O quàm fœlix esses, si non velles, nisi quod DEUS vult, ô quàm viveres in profunda pace.

APRILIS.

1. Quid juvat esse in patria, & exulare à DEO?
2. Quid majori charitati dabit DEUS, qui etiam haustum frigidæ remunerabitur?
3. Ne sic desipias, ut mundi sis amicus, & DEI inimicus.
4. Angelos devotè cole, experieris amicos.
5. DEUS posuit terminos vitæ nostræ, qui præteriri non poterunt. Breves dies sunt hominis, numerus mensium ejus, apud DEUM est.
6. Si patiendum? cur non libenter? ut prosit pati.
7. Miraris DEUM in te tam illiberalem, vide, qualis tu sis in pauperes?
8. Sit sanè terminus vitæ tuæ, vigesimus, aut trigesimus, aut quadragesimus, aut septuagesimus annus, ad eum vita pertinget, & supra non ascendet; & quid hi omnes anni sunt ad æternitatem?
9. Ubi sunt Principes gentium? & qui dominabantur super bestias, quæ sunt super terram? *Baruch.* 3. *v.* 16. potentes, & divites hujus sæculi, transierunt omnes, velut umbra.
10. Quid horres dolores, quibus cœlum emitur?
11. Cùm tuæ preces non audiuntur, vide quomodo ores?
12. Vis DEO esse charus? gratias frequenter age.
13. Esto vir multæ orationis, & quod timeas, non habebis.
14. Peccâsti? non despera, Magdalenam sequere pænitentem.
15. Excipe Christum in pauperibus, ut ab eo excipiaris.
16. Hîc saluti tuæ satage, si sapis?
17. Nemo frustra MARIAM invocat.
18. Audi Christum, & audiet te.
19. DEO, non diris, te devove.

20. Felices labores, quibus Cœlum, & obtinetur, & impletur.
21. Si pati, janua eſt ad DEUM; væ renuentibus pati.
22. Patientia in doloribus, reperit flores.
23. Nunquam fruſtra coluntur Cœlites.
24. Ne time, hôc vel illô morbô mori, ſed malè mori.
25. Vis coronari? flores patientiæ collige.
26. O brevis vita! ô longa æternitas!
27. Quàm cœcus es, qui tenebras lumini præfers!
28. Nemo non poteſt, ſi velit, pauperibus bene facere.
29. Aut pœnitendum, aut ardendum.
30. Veritas, odium parit.

MAJUS.

1. Non malè moritur, qui priùs mundo moritur.
2. Veræ miſericordiæ, nihil nimis eſt vel charum, vel pretioſum.
3. Merge opes, ne te mergant.
4. Subtile malum, vana gloria.
5. Quid proſunt honores, ſi te DEUS contemnat?
6. Quid juvat placere hominibus, ſi DEO diſpliceas.
7. Quid obeſt ab hominibus contemni, ſi à DEO æſtimeris?
8. Tantò plus diligeris à Chriſto, quantò minùs diliges mundum.
9. Reſpicit humiles DEUS.
10. Cave DEO ſubtrahas, quæ DEO debes.
11. Nec citiùs, nec ſeriùs morimur, quàm DEUS velit.
12. Fidelibus DEI ſervis, omnia ſerviunt.
13. Fuge perniciosa hominum conſortia.
14. Sancti timent judicari, tu rides!
15. Non confundetur, qui in Cruce ſpem ponit.
16. Non potes omnia dimittere? ſaltèm cor non affige.
17. Quiſquis ſapis, time Juſtitiam DEI.
18. Vis ſcire, quantùm Chriſtum ames? quantùm pro eo pateris.
19. Væ tibi, qui patrem carnalem plùs audis, quàm Cœleſtem.
20. Vis non labi? ſemper cave.
21. Si ſtare nôſti pro DEO, ſtabit DEUS pro te.
22. Putas ſapit, qui mundum diligit?
23. Talis in te erit DEUS, qualis tu in alios.
24. Lætè moritur, qui bene vixit.

25. Ut in æternitate non egeas, jam provide.
26. Qui rectè novit orare, omnia habet.
27. Non est brevior ad DEUM via, Cruce.
28. Pugna, & DEUS non deerit, tibi suô adjûtoriô.
29. Nullibi opes magis prosunt, quàm in manibus pauperum.
30. Brevi morte æternam redimere, prudentis est.
31. Ubique servire DEO potes, si velis.

JUNIUS.

1. Utrùm melius sit, Christi, an mundi amicum esse? elige.
2. Te mortalem credis, & ad mortem non te paras?
3. Sequutus es peccantes, sequere & pœnitentes.
4. Finis coronat opus.
5. Peccati leprâ vis liberari? lacrymis baptizare.
6. Quid tibi sufficit? si DEUS non sufficit.
7. Omnis copia, quæ non est DEUS, egestas est.
8. Si delectat te mundus, semper vis esse immundus.
9. In Angelis suis reperit pravitatem, & tu non expavescis!
10. Ubi Samson, heros ille fortissimus? ubi Salomon Sapientissimus? ubi pulcher Absolon? ubi Jonathas amabilis?
11. Ah cinis, quare extolleris?
12. DEUS, qui Luciferum damnavit, num tibi parcet?
13. Ceciderunt stellæ de Cœlo, & ego pulvis quid præsumo!
14. Ventrem accepisti, ut nutrias, non distendas; ut tu illi domineris, non ut eum Dominum habeas; ut tibi serviat, non ut tu illi servias.
15. Magis aggravant Christum vulnera peccati, quàm vulnera corporis sui: talem Patrem (DEUM) offendere, quàm crudele!
16. Quânam fronte attollo oculos ad vultum Patris, tam malus filius!
17. Pejus est peccare, quàm à dæmone obsessum esse.
18. Peccatum, una duntaxat res est gravis, & pertimescenda, reliqua omnia mera fabula.
19. Unus peccati consensus, immensas animæ, & corporis amittit divitias.
20. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.
21. Universa vanitas, omnis homo vivens.
22. Pœnitententiam agere, est perpetrata mala plangere; & plangenda non perpetrare.
23. Qui pectus suum tundit, & non se corrigit, peccata solidat, non tollit.

24. Veræ

24. Veræ pœnitentiæ indicium eſt, opportunitatis fuga, ſubtractio occaſionis.

25. Non dimittitur injuſtè ſublatum, niſi reſtituatur ablatum.

26. Eadem te, quæ alios; ſors manet abeundum tibi hinc, & mors ſpoliabit te omnibus bonis vitæ hujus.

27. Noli peccata contemnere, quia minora ſunt; ſed time, quia plura ſunt.

28. Ex opum cupiditate naſcitur ira, fraus, perjurium, injuſtitia, inquietudo mentis, duritiæ in pauperes, ariditas, & diſtractio in oratione,

29. Ex opibus congeſtis oritur ſuperbia, jactantia, arrogantia: ex ſuperbia hypocriſis, ambitio, aliorum contemptus, triſtitia, de ſecundis proximorum ſucceſſibus, judicij proprij tenacitas, & alia plurima vitia.

30. Ex contemptu mundi, & divitiarum, ſequitur animi pax, & tranquillitas, magna cordis lætitia, & conſolationum divinarum abundantia.

JULIUS.

1. Pauci moriuntur, opinione ſuâ tardiùs.
2. Nihil auferes tecum hinc; niſi bona, & mala opera.
3. Non poteſt malè mori, qui bene vixerit.
4. Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt.
5. Non ſecurus hinc exit, qui malè ſecurus hîc vixit.
6. Fruſtra parantur remedia, cùm mortis imminent pericula.
7. Momentum mortis tuæ, principium eſt felicis, vel infelicis æternitatis. Nam ſi lignum ceciderit in Auſtrum, (cœleſtis gloriæ) aut Aquilonem, (æternæ damnationis) in quocúnque loco ceciderit, ibi erit. *Eccleſ.* 11. *v.* 3.
8. Quô tu modò caderes, ſi nunc exſcindereris?
9. Quot putas hâc ipsâ horâ morientes, pœnis æternis mulctandos? jam ſi tibi moriendum eſſet, quid futurum de te crederes?
10. Nimis ille temerarius eſt, qui cum peccato mortali cubitum vadit.
11. In morte aperientur nobis oculi: ut videamus bona hujus mundi, meriſſimas eſſe vanitates.
12. Quando es natus? audiviſti, & fortè ſcriptum etiam legiſti; quô Anno, Menſe, die, & horâ, vel etiam minuto: at nec ætas tua, nec annus, nec menſis, nec dies adſcriptus eſt, quô tu morieris.
13. Amaritudo eſt peccati, mors vicina. Ars verò illam tollendi, eſt confeſſio tempeſtiva.
14. Egiſſe moriens, quod voles, hoc nunc age. Egiſſe, quod tunc non voles, nunc non age.

15. Præſtat non committere id, de quo in Judicio judiceris; quàm funeſtam dare materiam, ipſo Judice, id vidente.

16. O! ſi quàm ſevera, omnium, quæ fiunt, à DEO in morte ratio exigatur, tibi perſpecta forent!

17. Cùm interierit homo, non deſcendet cum eo gloria.

18. O! ſi quàm difficilis ſit ad ſalutem aditus, palàm intelligeres!

19. Quoties diem Judicij cogito, toto corpore contremiſco; inquiebat S. Hieronymus: Quid igitur nos miſeri facturi ſumus, ubi tanti viri trepidant!

20. Nemo credit, quàm DEUS exactè rationes poſcat, ſtrictè judicet, ſeverè puniat!

21. Quis peccare poterit, qui ſemper ante oculos ſuos, DEI Judicium ponit?

22. Iter ad Divinum Tribunal, à nemine ſuſcipiendum, ſine digna pœnitentia.

23. In vita ſpirituali, nihil tam exiguum eſt, quod non mereatur incrementum gratiæ, & gloriæ.

24. Carnalis gloria, dum nitet, cadit.

25. Quouſque tu tantæ gloriæ præfers fœnum, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittetur?

26. O ſæculum vanum, quod tanta nobis promittis, dum decipis!

27. Infelix voluptas, infeliciſſima cupiditas, quæ per tranſitoriam dulcedinem, præparant ſempiternam amaritudinem.

28. Homines id, propter quod peccant, hîc amittunt, & ipſa peccata ſecum portant.

29. Mors ſceptra ligonibus æquat, & univerſa arguit vanitatis.

30. Si poſſemus facere, ut dies Judicij non veniret, nec ſic eſſet malè vivendum.

31. Vide, ut ad Euchariſtiam ſæpe, ſed ſemper paratus accedas; ne tibi Judicium manduces, & bibas.

AUGUSTUS.

1. O homo! futurum ſcito, ut judicéris, & minùs peccabis.

2. Quoties diem Judicij cogito, toties corde, & ore contremiſco.

3. Accedamus ad pœnitentiam, interrogemus conſcientias noſtras, ut poſſimus horrendum evadere Judicium DEI viventis.

4. Quid quæſo tunc proderit ſcientia, & jactantia? quid divitiæ, & terrenæ dignitatis cupiditas? quid ſæculi pompa, & mundi vanitas? quid facient tabulæ, ſi tremunt columnæ in Divino Judicio? Quid prodeſt tam diù vivere, quando tam parum nos emendamus?

5. Quo-

5. Quomodo virgulta immobilia ſtabunt, ſi hujus pavore cedri quatiuntur? ſi hoc in viridi, in arido, quid fiet?

6. Magnopere opta, ut diem obitûs, diem extremi Judicij, damnationem extremi ſupplicij, beatitudinem Regni futuri, ſemper memineris. *S. Ambroſius.*

7. Si in Angelis reperîſti pravitatem, quid fiet de me?

8. Sto attonitus, & conſidero, quia Cœli non ſunt mundi in conſpectu tuo.

9. Mors eſt Echo vitæ: Mors ita, ſicut vita.

10. Plena conſolatione ſententia: Venite Benedicti. Plena horrore: Ite maledicti. Alterutra certò nos expectat.

11. Nemo credit, quanta tormentorum apud inferos ſit acerbitas! nemo capit, quanta ſit diuturnitas! nemo ſatis perpendit, quàm longa ſit æternitas!

12. Infirmitas carnis, ſi patienter ſuſtineatur, erit quaſi purgationis ignis.

13. Deſcende frequenter cogitatione in infernum, ſi vis evitare infernum.

14. Omnis dolor irruet ſuper damnatos. Illic, eſt ignis, qui non ſuccenditur. Illic, eſt vermis, qui non moritur. Ibi frigus horrendum, pœna inexplicabilis, tenebræ æternæ:

15. Ibi horribilis facies dæmonum, fœtor intolerabilis. Ibi fletus, & ſtridor dentium, planctus, & gemitus damnatorum. Æterna fames, æterna ſitis, æternum ſulphur, æternum odium.

16. Ibi eſt æterna rabies, æterna paſſio, æterna fames, æterna confuſio, æternus luctus, æterna comploratio, æterni boni omnis abſentia, æterni mali præſentia.

17. Quid proderit poſt mortem inanis gloria? brevis lætitia? mundi potentia? carnis voluptas? magna familia?

18. Multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic, quaſi qui interiêrunt, per lingvam ſuam.

19. O quantam partem damnatorum, voluptates carnis præcipitârunt.

20. O quàm multorum animas oculi deprædati ſunt! Eva, Dina, David, & plerique alij tibi exemplo ſint; nam felix, & ſapiens eſt, qui ex alieno malo, cavet ſuum.

21. O ſi homines ſaperent, & intelligerent, ac finem ſuum, & beneficium Creationis, ac Redemptionis ſuæ agnoſcerent, &, ut par eſt, æſtimare vellent!

22. DEUS dedit intellectum homini, & firmavit oculos ſuos ſuper eum; ut non ſit ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, ad cognoſcendum Creatorem ſuum.

23. Intellectum quidem, ut agnoſceret DEUM, ac Dominum ſuum: voluntatem, ut eum diligeret, & Cœleſtia ſolùm appeteret: Memoriam, ut illius, ac bene-

ac beneficiorum ejus ſemper recordaretur: ſenſus, ac vires, tum corporis,tum animæ, ut hæc omnia ad nominis ejus gloriam, converteret.

24. Ecce finis ad quem homo conditus eſt, nempe: ut Dominum DEUM ſuum laudet, & revereatur, eíque ſerviens, tandem ſalvus fiat.

25. Conſtitutus es in hoc ſtadio, ut ſtrenuè currendo, & certando, tandem accipias bravium, & coronam Juſtitiæ.

26. At, ô cœci & infelices, qui non ſapiunt, nec intelligunt hæc! adeóque nihil minùs curant, quàm id, cujus gratiâ conditi ſunt.

27. Et quaſi in vacuum acceperint animas ſuas, ita circa præſentia ſolliciti ſunt, & toti in his occupantur, quæ inquirunt gentes, DEUM ignorantes.

28. Unde ita corruptè vivunt, & abominabiles in ſtudijs ſuis, quaſi non ſit DEUS, & non ſit ſcientia in excelſo.

29. Vel quaſi unus ſit interitus hominis & jumenti, & æqua ſit utriúſque conditio: adeò raró, vel nunquam, Cœlum, & Cœli prœmia cogitant.

30. Conſidera quæſo vanitatem hominum, ſtulto, ac inani labore ſe conſumentium: ſtatuunt oculos ſuos declinare in terram, & malunt laborare pro vilibus hujus mundi rebus, quàm pro honore, & amore DEI, & prœmio vitæ æternæ, malunt inanem gloriam venari, quibus ptomittitur æterna!

31. O quàm pauci cuſtodiunt vias ſuas, ut non delinquant in lingva ſua: unius verò lingvæ damna, & delicta, nulla lingva recenſere valet.

SEPTEMBER.

1. Quid proderunt fuſcæ divitiæ? mala concupiſcentiæ? Ubi riſus? ubi jocus? jactantia? de tanta lætitia, poſt tantam voluptatem, quàm gravis miſeria!

2. Nullus ex ijs, qui habet gehennam ante oculos, incidet in gehennam.

3. Nullus ex ijs, qui deſpexit gehennam, effugit gehennam.

4. Damnati non habent requiem, die, ac nocte. Quærent mortem, & non invenient eam, deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis.

5. Cruciabuntur igne, & ſulphure, úſque in æternum non videbunt lumen: mors depaſcet eos, & mori non poterunt.

6. Fumus tormentorum eorum, aſcendet in ſæcula ſæculorum. Semper morientur ad vitam, ſemper vivent ad mortem, ſepulchrum eorum, domus eorum in perpetuum, hoc ſepulchro egredientur nunquam.

7. Tria ſunt in damnatis, quæ omnem cogitationem omnino excedunt noſtram: Non poteſt excogitari ullum bonum etiam minimum, quo illi non careant. Non poteſt excogitari ullum malum, quò illi majus non patiantur.

Non po-

Non poteſt excogitari ullum tam longum tempus, quô illi diutius omnia hæc mala, non ſuſtineant, & illis bonis careant.

8. Quidquid quis dicat, aut cogitet de æternitate, minùs dicit, aut cogitat.

9. Qui non vult cruciari, aut ardere ſemper, ante ſupplicium, cogitandum eſt de ſupplicijs.

10. Levis nunc neglectus, æternum fit diſpendium.

11. Alia DEI judicia, alia hominum.

12. Homo videt ea, quæ patent, DEUS autem intuetur cor.

13. Felix, & infelix æternitas, ab uno momento pendet.

14. Modica hìc voluptas, ſed poſtea pœna æterna. Modicus hìc labor, ſed poſtea gloria æterna.

15. Domine, hìc ure, hìc ſeca, modò in æternum parcas.

16. Si ab alio injuriâ, damno, aut contumeliâ læſus fuiſſes, quid non feciſſes pro commodo, famâ, & honore tuendo? At verò, ut DEO placeres, ut cœlum lucrareris, quàm exiguum eſt, quod hactenus egiſti?

17. Si vel decimam partem eorum, quæ feciſti pro ſæculi hujus apparentibus, & fucatis bonis, feciſſes pro cœlo: ſalvus utique, & beatus viveres!

18. O inſani, & infideles corde, qui tam profundè in tenebris jacent, & nihil, niſi carnalia ſapiunt!

19. Attende ad cœleſtia bona, & videbis, quòd omnia iſta temporalia, nulla ſint, ſed valde incerta, & magìs gravantia, quia nunquam ſine ſollicitudine, ac timore poſſidentur, ac cum dolore amittuntur.

20. Felix proinde eſt, omnis is, qui potuit mundum contemnere, experirique, quàm dulce ſit mundi hujus nugis nugarum carere.

21. Tuam ipſius conſcientiam conſule, an non hactenus duriora pro mundo, & carne tua paſſus es, quàm quæ DEUS pro Cœlo lucrando à te exigeret?

22. Ecce quàm impigrè currunt filij hujus ſæculi, quomodo ſe ſe diſcruciant, ut modica, & mox peritura bona terræ, ſibi comparent, cœleſtia autem penitus negligunt.

23. Multò faciliùs eſt cœlum lucrari, quàm terram; placere DEO, quàm mundo.

24. Nam labor, & contritio, ac infelicitas eſt in vijs eorum, quia viam pacis non cognoverunt.

25. An non ipſorum damnatorum vox eſt: vias difficiles ambulavimus, laſſati ſumus in iniquitatibus noſtris!

26. Facilis relapſus ad peccatum, argumentum eſt pœnitentiæ minùs ſeriæ.

27. Quàm facilè eſſet multis effugere peccata, ſi ſeriò vellent pericula, & occaſiones peccatorum effugere.

28. Nimis proni ad mala ſunt ſenſus hominis, ab adoleſcentia ſua, & tu inter ipſas occaſiones, ſeu incentiva peccandi, illæſus tranſibis?

29. Faciliùs eſt modò Divinæ Juſtitiæ ſatisfacere, dum adhuc eſt tempus miſericordiæ, & dies ſalutis, quàm in altera vita, per pœnas purgatorij.

30. Faciliùs eſt hîc ſolvere pœnas peccatorum, quàm reſervare in illud tempus, in quo ipſæ quóque Juſtitiæ judicabuntur.

OCTOBER.

1. Nihil pretioſius tempore invenitur.

2. Non defrauderis à die bono, & particula boni diei non te prætereat.

3. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè ad domeſticos fidei.

4. Ne dicas, priora tempore meliora fuêre, quàm nunc ſunt, virtutes faciunt dies bonos, vitia malos.

5. Sicut unda undam perpetuò propellit, ita dies diem trudit.

6. Quiſquis lethaliter delinquit, DEUM graviſſimè offendit, eúmque ſibi & hoſtem conſtituit. Divinam gratiam amittit, omne genus miſeriarum, & calamitatum ſibi ultrò accerſit.

7. Damna fleo rerum, ſed plùs fleo damna dierum. Rex poterit rebus ſuccurrere, nemo diebus.

8. Sicut tinea veſtimento, vermis ligno, ita viri triſtitia nocet cordi.

9. Vive precor, ſed vive DEO, nam vivere mundo, mortis opus, vera eſt, vivere, vita DEO.

10. Tempus eſt, ut aliquando, æternæ tuæ ſaluti provideas.

11. Vivamus DEO paululum, qui ſæculo viximus totum.

12. Cœlum, & terra clamat, Domine, ut amem te.

13. Peccatores, vix timore pœnarum, à vitijs abſterrentur. Juſti amore DEI, & conſideratione ſempiternæ vitæ, ad omne opus bonum incitantur.

14. In Cœlo eſt, quidquid deſideratis, quidquid amatis, ô homines! ibi enim eſt omnis boni præſentia, omnis mali carentia.

15. Si enim delectat nos pulchritudo? Fulgebunt juſti ſicut ſol; ſi velocitas, aut fortitudo? ſi libertas corporis? Erunt beati ſimiles Angelis DEI. Si ſatietas? inebriabuntur ab ubertate domûs DEI.

16. Si longa, vel ſalubris vita? ibi erit ſana æternitas, & æterna ſanitas. Quia juſti in perpetuum vivent, & ſalus juſtorum à Domino eſt. Si cantus, & melodia? Angeli concinunt ſine fine DEO. Si voluptas? torrente volupta-

tis pota-

tis potabuntur. Si ſapientia, oſtendit ſe ipſam eis. Si amicitia ? ſincera hæc erit, & conſtans, inter DEUM, & Beatos, ac beatorum inter ſe.

17. Quid autem eſt vita noſtra? quæ tota comprehenditur in hoc compendio: Somnus, Bulla, Vitrum, Glacies, Flos, Fœnum, Umbra, Cinis, Punctum, Vox, ſonus, Aura, Nihil.

18. Major eſt Scripturæ Sacræ authoritas, quàm omnis ingenij humani perſpicacitas.

19. Omnia alia aliena ſunt, ſolum tempus noſtrum eſt.

20. Quot pori corporis, tot oſtia ſunt mortis, non ubíque ſe mors propè oſtendit, ubíque tamen, propè eſt.

21. Ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies ſalutis, ſi hoc negligis, nimis temerè tibi aliud ſpacium pœnitentiæ polliceris.

22. Age nunc ergo, quod tunc actum voles, cùm plus agere non poteris, & non egiſſe cùm poteris, vehementer, ſed nimis ſerò, dolebis.

23. O ſi ſcires, quàm periculoſum, & noxium ſit, in vacuum gratiam DEi accipere, & vocantem DEUM negligere!

24. Cogita quantopere ob rei viliſſimæ jacturam, ſubinde doleas, & plores; & non doles, cùm feciſti detrimenta animæ tuæ, & amiſiſti DEUM, ſummum bonum tuum.

25. O quanta eſt dementia peccatoris? dum vendit animam ſuam, pro viliſſimo hujus mundi pretio, cujus pretium eſt Sangvis Chriſti.

26. Siccine pluris tibi eſt honor tuus, aut aliud exiguum, ac tranſitorium bonum, quàm æterna tua ſalus?

27. Mavult peccator hoſtem ſequi, qui obſequium ſibi præſtitum, & brevis voluptatis uſuram, æternis ſupplicijs penſat; quàm Chriſtum, qui ſequentes ſe, gloriâ, & honore coronat.

28. Miſer peccator DEUM fontem Aquæ vivæ derelinquit, & fodit ſibi ciſternas, quæ continere non valent aquas, cùm poſſit haurire aquas in gaudio, de fontibus Salvatoris.

29. Peccator, & mundi hujus amator, tanti facit viliſſimas, & inaniſſimas mundi vanitates, ut ſæpe malit offendere DEUM, quàm hominem; æterna bona perdere, quàm caduca; & mandata DEI potiùs, quàm hominum judicia, contemnere.

30. Quid facies miſer in illa die tremenda, quando DEUS revelabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.

31. O quàm breves, quàm falſæ, quàm inordinatæ, & turpes ſunt omnes voluptates hujus mundi!

NOVEMBER.

1. Principium dulce eſt, ſed finis amoris amarus.
2. Voluptas brevis, lònga pœnitentia.
3. Læta venire Venus, triſtis abire ſolet.
4. Flumina quæſitum, ſic in mare dulcia currunt. Poſtquam guſtârunt æquora, amara fluunt.
5. Quippe nec ira DEUM tantùm, nec tela, nec hoſtes, Quantùm ſola nocet animis, illapſa voluptas.
6. Voluptas eſt veluti quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens.
7. Nihil dæmoni tam gratum, quàm ſunt deliciæ, & ebrietas, quoniam fons eſt omnium malorum, & genitrix.
8. Oblectatio corporeæ voluptatis, plus doloris habet, quàm jucunditatis.
9. Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi.
10. Non contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit.
11. Vis nunquam eſſe triſtis? bene vive; bona vita, ſemper gaudium habet.
12. Cum malis conſilium non habeas, non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent.
13. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit. Amicus ſtultorum, ſimilis efficitur.
14. Reſurget juſtus, ut judicet; peccator, ut judicetur, impius; ut ſine judicio puniatur.
15. Nihil pernicioſius civitati, quàm diviſio; & nihil melius, quàm unio.
16. Si uxor, maritus, & filij, àtque domeſtici, in concordia ſunt, quid eſt domus? niſi Cœlum. Si autem diſcordia eſt inter illos, quid eſt? niſi infernus.
17. Pacem habete, & DEUS pacis, & dilectionis, erit vobiſcum.
18. Secura mens, quaſi juge convivium.
19. Sera pœnitentia, raró eſt vera, non tam enim deſeruntur peccata, quàm ipſa deſerunt peccatorem: & mirum eſt valde, quòd tam rei incertæ, & dubiæ, audeas ſalutem tuam committere, qui alibi certiſſima quæque ſollicitè perquiris?
20. Convertere igitur ad DEUM, & æternos dies in mente habeto, quoniam mille anni apud DEUM ſunt, tanquam dies heſterna, quæ præterijt.
21. An non perversè agis, dum vis dare ætatis florem, carni, & mundo,

& fœcem

& fœcem Christo? qui tibi dedit omnia, & tui causâ fuit in laboribus, à juventute sua?

22. Nunquam invenies verum gaudium in creaturis, nunquam in ijs reperies solidam quietem, nunquam cum illis habebis securitatem, nunquam cum illis obtinebis fidelitatem.

23. Stude ita vivere, ut semper mors te paratum inveniat, túque paratus semper ad mortem, excipias; & quidem promptè, & hilariter, utpote terminum omnium hujus mundi miseriarum, & portum Regni Cœlorum, ac perpetuorum gaudiorum.

24. Quamdiu sumus in hac vita, peregrinamur à Domino, & sumus in exilio: quis jam peregrinus, & exul, non promptè, ac hilariter suscipiat revocationem sui in patriam? Ecce mors hoc nobis beneficium præstat, hæc enim, & revocat nos, & reducit in cœlestem patriam.

25. Vita hominis, militia est super terram. Post longas pugnas, miles aspirat ad quietem, expectat avidè bravium, & laborum suorum mercedem, & remunerationem. Ecce mors est, quæ nobis ad ista præbet aditum.

26. Totus hic mundus in maligno positus est, est vallis lacrymarum, & miseriarum, est mare periculis, ac naufragijs infame. Ecce mors est finis omnium istorum malorum, & portus ad æternam securitatem. Quid igitur horroris in ea invenitur? cur ita timetur?

27. O quantum est hominis solatium, vitam in bonis operibus exegisse.

28. Thesaurus meritorum, sanctis virtutum actibus comparatus, bonum est, quod animo eripi non potest.

29. Inter omnia bona, quæ desiderari ab homine possunt, maximum est, sancta Mors.

30. Vive igitur deinceps in gratia, ut moriaris in pace; vive sanctè, ut moriaris tranquillè; vive in pœnitentia, ut moriaris in securitate.

31. Aut pecus, aut saxum est, quem à vitijs non revocat æternitas.

DECEMBER.

1. Omne tulit punctum, patitur qui semper agitque, quæ vult, quóque modô vult DEUS, & quia vult.

2. O Mortales unius diculæ, quotidianorum ignari, futurorum non prospicientes, prerpendite, ad quam tenditis æternitatem.

3. Væ illi carni, væ illi animæ, æternitati quæ præfert brevem moram.

4. Quid prodest ei, quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet ei generatio vilis? quem mores adornant.

5. Difficile

5. Difficile eſt, ut præſentibus quis, & futuris bonis fruatur; ut hîc ventrem, & ibi mentem impleat, ut de delicijs tranſeat ad delicias, & in utróque ſæculo primus ſit, & in Cœlo, ac in terra appareat glorioſus.

6. Nihil eſt in rebus, ac negotijs humanis, præter umbram, aurámque leviſſimam, ſine mora prætervolantem.

7. Si conſideremus, quæ, & quanta ſint, quæ nobis promittuntur in Cœlis, vileſcunt animo omnia, quæ habentur in terris.

8. Honores fugiunt, manet æternitas; aurum te deſerit, manet æternitas; caro dilabitur, manet æternitas; pro tam vilibus, tam ſæva æternitas; & pro tam brevibus, æterna æternitas!

9. Cur ergo ludimus? venit æternitas; cur tempus perdimus? quærit æternitas; fugit, quod quærimus, ſed non æternitas; & id, quod dicimus, notat æternitas; Et, ſi quid patimur, laudat æternitas; & quando labimur, notat æternitas.

10. Quid heu ſtertitis? clamat æternitas! æterna perditis! urget æternitas; nugas diligitis, monet æternitas.

11. Aut mundus errat, aut Chriſtus fallitur; atqui hunc, cùm ſit infinita Sapientia, falli impoſſibile eſt, ergo mundum errare neceſſe eſt. Cur igitur mundi dictamina potiùs, quàm doctrinam Chriſti, ſequuntur homines.

12. Vincula hujus mundi, aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam.

13. Non eſt timendum, ſit niſi æternum malum, non eſt amandum, ſit niſi æternum bonum.

14. Non dormientibus, provenit Regnum cœlorum; nec otiô, vel deſidiâ torpentibus, beatitudo æternitatis promittitur. Mundus clamat, ego decipiam; caro clamat, ego inficiam; diabolus clamat, ego deficiam; Chriſtus verò dicit, ego reficiam. Et tamen ſuperba mens, magis vult ſequi deficientem, quàm reficientem.

15. Quæ nùnc placent, momentanea ſunt; quæ te manent, æterna ſunt; Ridet voluptas, interim infernum parat.

16. Facilè omnes cruces vincit, qui mente ſuâ æternitatem aſpicit.

17. Inter omnes tribulationes humanæ animæ, nulla eſt major, quàm conſcientia delictorum.

18. Paradiſi gloria, eſt ſempiterna vita. Labore igitur, ſi fieri poſſet, emenda ſempiterno. Et tu nec modicos labores vis præſtare, pro eâ conſequenda.

19. Omnium ſæculorum ſpatia, ſi æternitati comparentur, non exigua æſtimanda ſunt, ſed nulla. Nam finiti ad infinitum, nulla eſt comparatio.

20. Nulla maris arena, illum ſæculorum numerum, quem continet æternitas, exæquabit. Tot annorum myriades, an non poſſunt horæ unius lenocinia ſuperare?

21. Certum eſt, nec beatos habituros, quod in æternum metuant; nec damnatos, quod ſperent.

22. O æternitas, quàm longa es! ô æternitas, quàm optabilis es beatis! ô æternitas, quàm terribilis es damnatis!

23. Peccâſti aliquando graviùs? ſi ita; non reſtat aliud, quàm, vel infernus, vel pœnitentia.

24. Niſi promptè, ac celeriter pœnitentiam agas, fortè nunquam illam rite perages.

25. Cur differs converſionem tuam? Niſi eam agas, ſubitò fortaſſis morieris: Niſi illam agas in tempore, ſerò illam ages in æternitate.

26. Noli pœnitentiam, vel bonum aliquod opus differre in craſtinum, cùm non es certus, de vita in craſtinum producenda.

27. Quid tibi proderit, vixiſſe in delicijs, ſi moriturus ſis in peccato? quid tibi proderit tempus tranſegiſſe voluptuosè vivendo, ſi infelix futurus ſis in omnem æternitatem?

28. Tempus conceſſum eſt tibi, ut curam geras ſalutis tuæ, néque tibi ſupereſt, niſi modicum temporis. Ecce mors ſingulis diebus appropinquat. Ecce vita dilabitur. Ecce ſanitas deficit. Ecce judicium tuum imminet.

29. Quàm multis hominibus, hic ipſe annus currens, erit finis vitæ, & initium æternitatis: quid, ſi & tibi, qui hæc legis? ingemiſce, & contremiſce.

30. Virtus, ſi quam amâſti, vitia, quæ patrâſti, tecum ibunt in vitam alteram: nec alios habebis comites tam longi itineris!

31. Humanæ vitæ Prologus eſt *naſci*, Narratio *dolere*, Epilogus *mori*.

PARAGRAPHUS TERTIUS.

EPHEMERIDES ASCETICÆ,

SIVE SELECTI APHORISMI, EX AUREO LIBELLO

THOMÆ KEMPENSIS.

De Imitatione Christi, excerpti; & in singulos anni dies distributi.

JANUARIUS.

I.

VAnitas vanitatum, & omnia vanitas: præter amare DEUM, & illi soli servire.

2. Non omni homini reveles cor tuum, sed cum sapiente, & timente DEUM, age causam tuam.

3. Quis te magis impedit, & molestat, quàm immortificata affectio cordis?

4. Bona vita refrigerat mentem; & pura conscientia, magnam apud DEUM præstat confidentiam.

5. Pro nulla re mundi, & pro nullius hominis dilectione, aliquod malum est faciendum.

6. Totum vanum existima, quidquid consolationis occurrit de aliqua creatura.

7. Ista summa est sapientia, per contemptum mundi tendere ad cœlestia Regna.

8. Nostra opinio, & noster sensus, sæpe nos fallit, & modicum videt.

9. Nemo est in mundo sine aliqua tribulatione, vel angustia, quamvis Rex sit, vel Papa.

10. Stude patiens esse, in tolerando aliorum defectus.

11. Tunc meliùs interiorem testem, DEUM quærimus, quando foris vilipendimur ab hominibus.

12. Sicut oculus tuus alios considerat, sic iterum ab alijs notaris.

13. Ignis probat ferrum, & tentatio hominem justum.

14. Gaudebis semper vespere, si diem expendas fructuosè.

15. Sequentes suam sensualitatem, maculant conscientiam, & perdunt DEI gratiam.

16. Bonus

16. Bonus, & devotus homo, opera ſua priùs intùs diſponit, quæ foris agere debet.

17. Quis eſt, qui meliùs habet? utíque, qui pro DEO aliquid pati valet.

18. Habeas ſemper oculum ſuper te primùm, & admoneas te ipſum, ſpecialiter præ omnibus tibi dilectis.

19. Erras, erras, ſi aliquid quæris, quàm pati tribulationes: quia tota iſta vita mortalis, plena eſt miſerijs, & circumſignata crucibus.

20. Non eſt magnum, cum bonis, & manſvetis converſari: hoc enim omnibus naturaliter placet.

21. Propter levitatem cordis, & negligentiam defectuum noſtrorum, non ſentimus animæ noſtræ dolores.

22. Non parvum munus eſt, quod à ſummo DEO donatur, etiamſi pœnas, & verbera donaverit, gratum eſſe debet, quia ſemper pro ſalute noſtra facit.

23. Dixit quidam: quoties inter homines fui, minor homo redij; hoc ſæpius experimur, quando diù confabulamur.

24. Omnes volunt cum Chriſto gaudere, ſed pauci volunt aliquid cum Chriſto ſuſtinere.

25. Si tu eſſes intùs bonus, & purus, tunc omnia ſine impedimento videres, & bene caperes.

26. Non dormit diabolus, nec caro adhuc mortua eſt: ideo non ceſſes te præparare ad certamen

27. Excedunt ſpirituales conſolationes, omnes mundi delicias, & carnis voluptates.

28. Si eſt gaudium in mundo, hoc utíque poſſidet puri cordis homo.

29. Nunquam ſis ex toto otioſus, ſed aut legens, aut ſcribens, aut orans, aut meditans, aut aliquid utilitatis pro communi laborans.

30. Non es ſanctior, ſi laudaris: nec vilior, ſi tu vituperaris. Quod es, hoc es, nec major dici vales, quàm (DEO teſte) ſis.

31. Nihil DEO acceptius, nihil tibi ſalubrius, in mundo iſto, quàm libenter pati pro Chriſto.

FEBRUARIUS.

1. Hæc eſt altiſſima & utiliſſima lectio, ſui ipſius vera cognitio, & deſpectio.

2. Non magni pendas, quis pro te, vel contra te ſit: ſed hoc age, & cura, ut DEUS tecum ſit in omni re, quam facis.

3. Meritò deberes libenter modicum pati pro Chriſto, cùm multi graviora patiantur pro mundo.

4. Scientes libenter volunt videri, & ſapientes dici.

5. Homo internus citò ſe recolligit; quia nunquam ſe totum ad exteriora effundit.

6. Si mundum amo, felicitatibus mundi congaudeo, & de adverſitatibus ejus triſtor.

7. Si fuerit tecum JESUS, nullus poterit tibi nocere inimicus.

8. Quis tu, ut timeas à mortali homine judicari? hodie eſt, & cras non comparet.

9. Habeas bonam conſcientiam, & DEUS bene te defenſabit.

10. Bonum eſt nobis, quòd aliquando habeamus aliquas gravitates, & contrarietates.

11. Purus, ſimplex, & ſtabilis ſpiritus, in multis operibus non diſſipatur.

12. Raro totus liber quis invenitur à nævo propriæ exquiſitionis.

13. Multi occultè ſe ipſos quærunt, in rebus quas agunt, & neſciunt.

14. Pone totam fiduciam tuam in Domino, & ſit ipſe timor tuus, & amor tuus.

15. Multi quærunt, quis major ſit in Regno DEI? qui ignorant, an cum minimis erunt digni comparari.

16. Vigila ſuper te ipſum, excita te ipſum, admone te ipſum: & quidquid de alijs ſit, non negligas te ipſum.

17. Oportet te aliorum graviora ad mentem reducere: ut leviùs feras tua minima.

18. Homo pacificus, plus prodeſt, quàm bene doctus.

19. Infirmus infirmum decipit, dum exaltat: & veraciter magìs confundit, dum inaniter laudat.

20. Illa ſtudeas magìs cavere & vincere, quæ tibi frequentiùs in alijs diſpiicent.

21. Humanum ne metuas judicium, ubi te conſcientia pium reddit, & inſontem.

22. Soli DEO, & Angelis ejus opta familiaris eſſe, & hominum notitiam devita.

23 Satis citò ſentimus, & ponderamus, quod ab alijs ſuſtinemus; ſed quod alij à nobis ſuſtinent, non advertimus.

24. Si ambulas ab intrà, non multùm ponderabis volantia verba.

25. Memento ſemper finis, & quòd perditum non redit tempus,

26 Non eſt magna fiducia ponenda in homine fragili, & mortali.

27 Putas, quòd ſemper habebis pro tua voluntate conſolationes Spirituales?

28 Vult Deus, ut tribulationem ſine conſolatione diſcas pati, & ut illi totaliter te ſubijcias.

MARTIUS.

1. Non est aliquis Ordo tam sanctus, nec locus tam secretus, ubi non sint tentationes, vel adversitates.

2. Quàm felix, & prudens, qui talis nunc nititur esse in vita, qualis optat inveniri in morte.

3. Nimis casualiter stat, qui non projicit omnem sollicitudinem in Dominum DEUM suum.

4. Homines sumus, nec aliud, quàm fragiles homines sumus; etiamsi Angeli à multis æstimamur, & dicimur.

5. Eâdem re, unde quis delectationem concipit, inde doloris pœnam frequenter recipit.

6. Omnibus ergo perlectis, & scrutatis, fit ista conclusio finalis: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum DEI.

7. Hæc est gratia tua (Domine) ad amicum tuum; pati, & tribulari in mundo pro amore tuo, quotiescúnque id permiseris fieri.

8. Quid quæris quietem, cùm natus sis ad laborem.

9. Cum humilibus, & simplicibus, cum devotis, & morigeratis sociâre, & quæ ædificationis erunt, pertracta.

10. Testimonium hominum sæpe fallit, meum judicium verum est, stabit, & non subvertetur, dicit Dominus.

11, Non potes effugere crucem, quocúnque cucurreris: quia quocúnque perveneris, te ipsum tecum portas.

12. Non attrahas tibi res aliorum, nec te implices causis majorum.

13. Si spiritum amo, de spiritualibus cogitare delector.

14. Tentatio est vita humana super terram.

15. Verum est, quòd unusquisque libenter agit pro sensu suo, & inclinatur ad eos magìs, qui secum sentiunt.

16. Nihil magìs dignus sum, quàm flagellari, & puniri: quia graviter, & sæpe, & in multis te offendi, & in multis valde deliqui, ô DEUS!

17. Divitibus noli blandiri, & coram magnatibus non libenter appareas.

18. Non sit pax tua in ore hominum: sive enim bene, sive malè interpretati fuerint, non ideo es alter homo.

19. Nescimus sæpe quid possumus, sed tentatio aperit, quid simus.

20. Si reus es, cogita; quòd te libenter velis emendare.

21. Mundi gloriam semper comitatur tristitia.

22. Nemo ita cordialiter sentit Passionem Christi: sicuti, cui contigerit similia pati.

23. Nisi steteris in DEO, permutare te potes, sed non meliorare.

24. Unâ tentatione, seu tribulatione recedente, alia supervenit; & semper aliquid ad patiendum habebimus.

25. Audivi enim sæpe, securius esse audire, quàm dare consilium.

26. Fili, noli credere affectui tuo, qui nunc est, citò mutabitur in aliud.

27. Putamus alijs aliquando placere, ex conjunctione nostra, & incipimus magìs displicere.

28. Esto providus, & vigila in orationibus, & humilia te in omnibus.

29. Non magni pendas, qui pro te, vel contra te sit: sed hoc age, & cura, ut DEUS tecum sit in omni re, quam facis.

30. Nulla mala actio te impediet, si liber intùs ab omni inordinato affectu fueris.

31. Petent alij, & accipient: tu petes, nec impetrabis. Erunt alij magni in ore hominum, de te autem tacebitur. Quod alij dicunt, audietur; quod tu dices, pro nihilo computabitur. Quod alijs placet, successum habebit; quod tibi placet, ultrà non proficiet. In quibus omnibus magnâ opus erit patientiâ.

APRILIS.

1. Bonus, & pacificus homo, omnia ad bonum convertit.

2. Si libenter crucem portas, portabit te, & deducet te ad desideratum finem.

3. Tu facta tua bene scis excusare, & colorare; & aliorum non vis recipere excusationes.

4. Charitas habenda est ad omnes, sed familiaritas non expedit.

5. Dimitte omnia, & invenies omnia.

6. Quantò plus quisque sibi moritur, tantò magìs DEO vivere incipit.

7. Inter hostes versaris, à dextris & à sinistris impugnaris.

8. In DEO fundati, & confirmati, nullò modô possunt esse elati.

9. Ex puro corde procedunt fructus bonæ vitæ.

10. Si invitè portas, onus tibi facis, & te ipsum magìs gravas, & tamen oportet, ut sustineas.

11. Justius esset, ut te accusares, & fratrem tuum excusares.

12. Qui parvos non vitat defectus, paulatim labitur ad majores.

13. Utile mihi, quòd confusio cooperuit faciem meam, ut te potiùs, quàm omnes, ad consolandum requiram (mi DEUS!)

14. Crux igitur parata est, & ubique te expectat.

15. Non sis familiaris alicui mulieri: Sed in communi omnes bonas mulieres DEO commenda.

16. Bonorum gloria, in conscientijs eorum est, non in ore hominum.

17. Fili, ad illud diligenter attendere debes, ut in omni loco, actione, seu occupatione externa, sis interiùs liber, & tui ipsius potens.

18. Si portari vis? porta & alium.

19. Unâ tentatione, seu tribulatione recedente, alia succedit: sed adhuc priore durante conflictu, plures superveniunt, & insperati.

20. Qui bene in pace est, de nullo suspicatur: qui autem malè contentus est, & commotus, varijs suspicionibus agitatur, nec ipse quiescit, nec alios quiescere permittit.

21. Cum juvenibus, & extraneis, rarus esto.

22. Oportet te sæpe agere, quod non vis; & quod vis; oportet te relinquere.

23. Si vis exaltari in cœlo, oportet te humiliari in mundo.

24. Bonum est, quòd patiamur quandóque contradictores, & quòd malè, & imperfectè de nobis sentiant, etiamsi bene agimus, & intendimus.

25. Utinam in te penitus non dormitet profectus virtutum, qui multa sæpius exempla vidisti devotorum.

26. Qui hodie tecum sunt; cras contrariari possunt; & è converso sæpe ut aura vertuntur.

27. Dimitte cupiditatem, & invenies requiem.

28. Scito, quia amor tui ipsius magìs nocet tibi, quàm aliqua res mundi.

29. Nolle alijs acquiescere, cùm id ratio, aut causa postulat, signum est superbiæ, & pertinaciæ.

30. Si abjicis unam crucem, aliam proculdubio invenies, & forsitan graviorem.

MAJUS.

1. Vincenti datur manna, & torpenti multa relinquitur miseria.

2. Imaginatio locorum, & mutatio, multos fefellit.

3. Fili, committe mihi semper causam tuam, & ego bene disponam in tempore suo.

4. Non est grave humanum contemnere solatium, cùm adest Divinum. Sed magnum est, tam humano, quàm Divino carere solatio.

5. Time judicia DEI, expavesce iram omnipotentis.

6. In multis te oportet esse inscium, & æstimare tanquam mortuum super terram, & cui totus mundus crucifixus sit.

7. Sed nec inimicum diabolum timebis, ſi fueris fide armatus.

8. Tranſitoria ſiniſtro intuere oculo, & dextro cœleſtia.

9. Oportet ad voluntatem DEI æquanimiter ſtare, & cuncta ſupervenientia tibi, ad laudem JESU Chriſti perpeti.

10. Hæc mihi ſit conſolatio, libenter velle carere, omni humano ſolatio.

11. Dilectio creaturæ, fallax eſt, & inſtabilis. Dilectio JESU, fidelis, & perſeverabilis.

12. Verbum verum, & ſtabile da in os meum DEUS, & lingvam callidam longè fac à me.

13. Exteriora noſtra, pariter & interiora, nobis ſcrutanda ſunt, & ordinanda: quia utráque expediunt ad profectum.

14. Nemo aptus eſt ad comprehendendum cœleſtia, niſi ſe ſubmiſerit ad portandum pro Chriſto adverſa.

15. Ad hoc conare, hoc ora, hoc ſtude deſiderare, ut ab omni proprietate poſſis exſpoliari, & nudus nudum JESUM ſequi.

16. Homo paſſionatus, etiam bonum in malum trahit: & faciliter malum credit.

17. Sicut in proſperis ei placeo, ita nec in adverſis diſpliceo, ait Dominus.

18. Suſtine cum Chriſto, & pro Chriſto, ſi vis regnare cum Chriſto.

19. Non minimum eſt, etiam in minimis ſe relinquere.

20. Non eſt ſalus animæ, nec ſpes æternæ vitæ, niſi in Crucè.

21. Ut æterna futura ſupplicia poſſis evadere, mala præſentia ſtudeas pro DEO æquanimiter tolerare.

22. Quem DEUS adjuvare voluerit, nullius perverſitas ei nocere poterit.

23. Quia deſpici metuis, reprehendi, pro eo excuſationū quæris umbracula.

24. Habe primum zelum ſuper temetipſum, tunc zelare poteris etiam juſtè proximum tuum.

25. Nihil ſic timeas, nihil ſic vituperes, & fugias, ſicut vitia, & peccata tua.

26. Cui ſapiunt omnia, prout ſunt, non ut dicuntur, aut æſtimantur, hic verè ſapiens eſt.

27. Fili, erige cor tuum, ad me in cœlum, & non contriſtabit te contemptus hominis in terris, ait Dominus.

28. Converte te ſuprà, converte te infrà, converte te extrà, & intrà, & in omnibus invenies crucem.

29. Non eſt hoc purum, & perfectum, quod propriâ commoditate eſt infectum.

30. Ubi es, quando tibi præſens non es, & quando omnia percurriſti, quid te neglecto, profeciſti?

31. DEUS reum, & innocentem judicabit: ſed occulto judicio, utrúmque ante probare voluit.

JUNIUS.

1. Non omnis affectio, quæ videtur bona, ſtatim eſt ſequenda, ſed nec omnis contraria affectio, ad primum fugienda.

2. Juſtorum lætitia de DEO, & in DEO eſt, & gaudium eorum de veritate.

3. Si carnem diligo, quæ carnis ſunt, ſæpiſſime imaginor.

4. Patientiam omnes commendant, quamvis tamen pauci pati velint.

5. Juſtus non conturbatur, quidquid à DEO ei acciderit.

6. Si pati non vis, recuſas coronari: ſi autem coronari deſideras, certa viriliter, ſuſtine patienter.

7. Noli nimis in ſenſu tuo confidere, ſed velis etiam libenter aliorum ſenſum audire.

8. Plùs proficis in relinquendo omnia, quàm in ſtudendo ſubtilia.

9. Nunquam eris internus, & devotus, niſi de alienis ſilueris, & ad te ipſum ſpecialiter reſpexeris.

10. Sive parva, ſive magna ſint, ſtude cuncta patienter ferre.

11. Qualis unuſquíſque intùs eſt, taliter judicat exteriùs.

12. Multi multa loquuntur, & ideo parva fides eſt adhibenda.

13. Habe bonam conſcientiam, & ſemper habebis lætitiam.

14. Non componas te ad multam requiem, ſed ad magnam patientiam.

15. Sæpe videtur eſſe charitas, & eſt magis carnalitas.

16. Si rectè me inſpicio, nunquam mihi facta eſt injuria ab aliqua creatura.

17. Si tu ſcis tacere, & pati, videbis procul dubio Domini auxilium.

18. Quære veram pacem, non in terris, ſed in cœlis; non in hominibus, nec in cæteris creaturis, ſed in DEO ſolo.

19. Modicum lumen eſt in nobis, & hoc citò per negligentiam amittimus.

20. Fili, magìs placent mihi patientia, & humilitas in adverſis, quàm multa conſolatio, & devotio in proſperis.

21. Qui bene in pace eſt, de nullo ſuſpicatur.

22. Ex inordinato amore, & timore, oritur omnis inquietudo cordis, & diſtractio ſenſuum.

23. Chriſtus pati voluit, & deſpici, & tu audes de aliquo conqueri?

24. Noli concupiſcere, quod non licet habere.

25. Hoc optandum eſt tibi, ut ſive per vitam, ſive per mortem, DEUS ſemper in te glorificetur.

26. Juſtè fit: ut qui inordinatè delectationes quærunt, & ſequuntur, non ſine amaritudine, & confuſione eas expleant.

27. Tota vita Chriſti Crux fuit, & Martyrium, & tu tibi quæris requiem, & gaudium?

28. Vanum eſt, & inutile, de futuris conturbari, vel gratulari, quæ fortè nunquam evenient.

29. Si fuerit amor tuus purus, & ſimplex, & bene ordinatus, eris ſine captivitate rerum.

30. Quid times tollere crucem, per quam itur ad Regnum?

JULIUS.

1. Devotus homo, ubique ſecum fert conſolatorem ſuum JESUM, & dicit ad eum: Adeſto mihi Domine JESU, in omni loco, & tempore.

2. Internus homo, ſui ipſius curam, omnibus curis anteponit.

3. Non eſt moleſtior, & pejor hoſtis animæ tuæ, quàm tu ipſe tibi.

4. Pro modica hac voluntate, quam nunc ſponte deſeris, habebis ſemper voluntatem tuam in cœlis.

5. Sæpe in oculis DEI reperitur culpabile, quod hominum judicio creditur laudabile.

6. Omnis tibi creatura, ſpeculum vitæ, & liber ſanctæ doctrinæ eſt.

7. Quid eſt homo inde melior, quia reputatur ab homine major?

8. Tentatio eſt, quæ te vexat, & formido vana, quæ te exterret.

9. Si vis regnare mecum, porta crucem mecum.

10. Quæ homo in ſe, vel in alijs emendare non valet, debet patienter ſuſtinere, donec DEUS aliter ordinet.

11. O quanta fiducia erit morituro, quem nullius rei affectus detinet in mundo!

12. Qui non appetit hominibus placere, nec diſplicere timet, multa perfruetur pace.

13. Sæpe valde prodeſt ad majorem humilitatem conſervandam, quòd defectus noſtros, alij ſciunt, & redarguunt.

14. Ecce, ſi cuncta contra te dicerentur, quæ fingi malitioſiſſimè poſſunt, quid tibi nocerent, ſi omnino tranſire permitteres?

15. Quid importat ſollicitudo de futuris contingentibus, niſi ut triſtitiam habeas.

16. Interdum à DEO relinqueris, interdum à proximo excitaberis, & quod ampliùs eſt, ſæpe tibimetipſi gravis eris.

17. A notis, & à charis amicis oportet elongari, & ab omni temporali ſolatio, mentem tenere privatam.

18. Quid poteſt aliquis in te verbis, aut injurijs? ſibi potiùs nocet, quàm tibi.

19. Cogita peccata tua, cum diſplicentia magna, & mœrore, & nunquam repuces te aliquid eſſe, propter opera bona.

20. Propter diverſitatem ſenſuum, & opinionum: ſatìs frequenter oriuntur diſſenſiones, inter amicos, & cives.

21. Non eſt Regnum DEI in ſermone, ſed in virtute.

22. Nunquam ſentire aliquam turbationem, nec pati aliquam cordis, vel corporis moleſtiam, non eſt præſentis temporis, ſed ſtatûs æternæ quietis.

23. DEUM time, & hominum terrores non expaveſces.

24. Quo modo poteſt amari hæc vita, habens tantas amaritudines, & tot ſubjecta calamitatibus, ac miſerijs.

25. Brevis gloria, quæ ab hominibus datur, & accipitur.

26. Si recurſum habes ad ſemper viventem, & manentem veritatem, non contriſtabit te amicus recedens, aut moriens.

27. Multa oportet ſurdà aure pertranſire, & quæ tuæ pacis ſunt, magìs cogitare.

28. Cogita in gratia, quàm miſer, & inops ſis ſine gratia.

29. Vere inanis gloria, mala peſtis, vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & cœleſti ſpoliat gratiâ.

30. Non eſt alia via ad vitam, & ad veram internam pacem, niſi via ſanctæ crucis.

31. Pro amore DEI, debes omnia libenter ſubire.

AUGUSTUS.

1. Noli diſcutere opera Altiſſimi, ſed tuas iniquitates perſcrutare.

2. Non omne altum, ſanctum: nec omne dulce, bonum: nec omne deſiderium, purum: nec omne charum, DEO gratum.

3. Habet magnum, & ſalubre purgatorium patiens homo, ſuſcipiens injurias, plus dolet de alterius malitia, quàm de ſua injuria.

4. Totum mundum nihil æſtima, DEI vocationem omnibus exterioribus antepone.

5. Si non uteris undique ſcuto patientiæ, non eris diù ſine vulnere.

6. Amans DEUM anima, ſub DEO deſpicit univerſa.

7. Si præviſa etiam lædunt ſæpe ; quid improviſa, niſi graviter etiam feriunt.

8. Quamdiu mortale corpus geris, tædium ſenties, & gravamen cordis.

9. Commotus vir conſiderat, quod alij facere teneantur, & negligit, quod facere tenetur.

10. Nulla eſt ſanctitas, ſi manum tuam Domine ſubtrahas!

11. Sæpe homo rem aliquam agitat, quam deſiderat: ſed cùm ad eam pervenerit, aliter incipit ſentire.

12. Aufertur ab elato, quod dari ſolet humili.

13. Diſce obtemperare, pulvis!

14. Ut quid te contriſtat parvum factum, aut contra te dictum? ſi amplius fuiſſet, commoveri non debuiſſes: ſed nunc dimitte tranſire. Non eſt primum, nec novum, nec ultimum erit, ſi diù vixeris.

15. Mala conſcientia, ſæpe timida eſt, & inquieta ſemper.

16. Non ſit tibi cura, de magni nominis umbra, & de multorum familiaritate, nec de privata hominum dilectione.

17. Utilius eſt, oculos à rebus diſplicentibus avertere, & unicuíque ſuum ſentire relinquere, quàm contentioſis ſermonibus deſervire.

18. Ab omnibus oportet te aliquando ſeparari: ſive velis, ſive nolis.

91. Alijs hoc, vel illud committetur, tu autem ad nihil judicaberis. Propter hoc natura aliquando contriſtabitur, & magnum, ſi ſilens portaveris.

20. In omni re reperietur aliquis defectus; & in omni loco erit, qui adverſetur.

21. Non poteſt eſſe, niſi bonum, quidquid de me (ait Chriſtus) feceris.

22. Non debemus nobis ipſis nimis credere, quia nobis ſæpe deeſt gratia, & ſenſus.

23. Fili, noli eſſe curioſus, nec vacuas gere ſollicitudines. Iſta enim generant diſtractiones, & magnas in corde obſcuritates.

24. Propter JESUM ſuſcepimus hanc crucem, propter JESUM perſeveremus in Cruce.

2.5 Si bonum eſt tuum ſentire, & hoc ipſum propter DEUM dimittis, & alium ſequeris, magìs exinde proficies.

26. Ad DEUM recurrendum eſt in omni judicio, nec proprio innitendum arbitrio.

27. Munit parum locus, ſi deeſt ſpiritus fervoris.

28. Quid times tollere Crucem, per quam itur ad Regnum?

29. In vera contritione, & cordis humilitate, naſcitur ſpes veniæ; reconciliatur

ciliatur perturbata conſcientia; reparatur gratia perdita; tutus fit homo, à futura ira; & occurrunt ſibi mutuò in oſculo ſancto DEUS, & pœnitens anima.

30 Multò nobilior eſt illa doctrina, quæ de ſurſum ex divina influentia manat, quàm quæ laborioſè, humano acquiritur ingenio.

31. Quidam non planè DEO confidunt, ideo providere ſibi ſatagunt.

SEPTEMBER.

1. Stude cor tuum ab amore viſibilium abſtrahere, & ad inviſibilia te transferre.
2. Quis eſt homo, qui ita cautè, & circumſpectè in omnibus ſe cuſtodire valet, ut aliquando in aliquam deceptionem, vel perplexitatem non veniat.
3. Si non vincis parva, & levia, quando ſuperabis difficiliora?
4. Per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum DEI.
5. Natura, exteriora hominis reſpicit; gratia, ad interiora ſe convertit.
6. Quis habet fortius certamen, quàm qui nititur vincere ſe ipſum?
7. Non reputes te aliquid profeciſſe, niſi omnibus te inferiorem ſentias.
8. Sint omnia ſub te, & tu non ſub eis.
9. Eſſe ſine JESU, gravis eſt infernus; & eſſe cum JESU, dulcis paradiſus.
10. Homo videt in facie, DEUS autem in corde. Homo conſiderat actus, DEUS verò penſat intentiones.
11. Utinam non multùm adhærerem futuris eventibus, ſed ad beneplacitum tuum, me incunctanter offerrem!
12. Rarò invenietur tam ſpiritualis, qui omnibus ſit nudatus.
13. Non eſt hominis felicitas, habere temporalium abundantiam, ſed ſufficit ei mediocritas.
14. Nec eſt extra me valens auxilium, néque utile conſilium, ſed néque durabile remedium.
15. Si aliquid boni habueris, crede de alijs meliora, ut humilitatem conſerves.
16. Diſpone, & ordina omnia ſecundùm tuum velle, & videre; & non invenies, niſi ſemper aliquid pati debere, aut ſponte, aut invitè.
17. Væ eis, qui cum parvulis humiliare ſe ſponte dedignantur: quoniam humilis janua Regni cœleſtis, eos non admittet intrare.
18. Nemo aptus eſt, ad comprehendendum cœleſtia, niſi ſe ſubmiſerit ad portandum pro Chriſto adverſa.
19. Qui veram, & æternam gloriam deſiderat, temporalem non curat.

20. O quàm bonum, & pacificum de alijs ſilere: nec indifferenter omnia credere, néque de facili effari.

21. O qui ſcintillam haberet veræ charitatis, profectò omnia terrena ſentiret plena eſſe vanitatis.

22. Non qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem DEUS commendat.

23. Nec inimicum diabolum timebis, ſi fueris fide armatus, & JESU cruce ſignatus.

24. Ad minùs ſuſtine patienter, ſi non potes gaudenter.

25. Pone te primò in pace: & tunc alios poteris pacificare.

26. Cui æternum verbum loquitur, à multis opinionibus expeditur.

27. Non dormit diabolus, nec caro adhuc mortua eſt: ideo non ceſſes te præparare ad certamen: quia à dextris, & à ſiniſtris hoſtes ſunt, qui nunquam quieſcunt.

28. Qui timorem DEI poſtponit, diù ſtare in bono non valebit, ſed diaboli laqueos citiùs incurret.

29. Quàm bonum, DEUM ſemper inſpectorem cordis quærere, nec omni vento verborum circumferri.

30. Si te ſubtraxeris à ſuperfluis locutionibus, nec non à novitatibus, & rumoribus audiendis; invenies tempus ſufficiens, & aptum, ad bonis meditationibus inſiſtendum.

OCTOBER.

1. Mali nunquam habent veram lætitiam, nec internam ſentiunt pacem.

2. Animalis homo, non novit interni hominis libertatem.

3. Si eſſent omnes perfecti, quid tunc haberemus ab alijs pro DEO pati?

4. Quando nudus, nudum JESUM ſequeris, recedet immoderatus timor, & inordinatus amor morietur.

5. Si ad vulnera, & pretioſa ſtigmata JESU devotè confugies, magnam in tribulatione conſolationem ſenties.

6. Ah! longa vita non ſemper emendat, ſed ſæpe culpam magìs auget.

7. Quod pati nolo, omnimode cavere debeo.

8. Quid hîc circumſpicis, cùm iſte non ſit locus tuæ requietionis?

9. Multùm contrariatur ſupernæ viſitationi falſa libertas animi, & magna confidentia ſui.

10. Rarus eſt fidus amicus, in cunctis amici perſeverans preſſuris.

11. Bene ſemper agere, & modicum de ſe tenere, humilis animæ indicium eſt.

12. Pro utilitate indigentis, opus bonum aliquando intermittendum eſt, aut etiam pro meliori mutandum.

13. Quia non audes reſiſtere altiori poteſtati, ſub Domino conſtitutus, ideo durum tibi videtur, ad nutum alterius ambulare.

14. Alta verba non faciunt ſanctum, & juſtum: ſed virtuoſa vita efficit DEO charum.

15. Humilem DEUS protegit & liberat: humilem diligit, & conſolatur: humili homini ſe inclinat.

16. Adhuc (proh dolor!) vivit in te vetus homo, non eſt totus crucifixus, non eſt perfectè mortuus.

17 Omnis homo naturaliter ſcire deſiderat: ſed ſcientia ſine timore DEI, quid importat?

18. Duabus alis homo ſublevatur à terrenis, ſimplicitate ſcilicet, & puritate.

19. Parum ſatis eſt, ut verba interdum ſuſtineas; qui necdum fortia verbera tolerare vales.

20 Quantò altiùs quis in ſpiritu profecerit, tantò graviores ſæpe cruces inveniet.

21 Diſce nunc omnia contemnere, ut tunc poſſis liberè ad Chriſtum pergere.

22. Natura cupida eſt, & libentiùs accipit, quàm donat; gratia, beatiùs judicat dare, quàm accipere.

23. Frena gulam, & omnem carnis inclinationem faciliùs frenabis.

24. Re verâ peccator es, & multis paſſionibus obnoxius, & implicatus.

25. Qui gratiam DEI retinere deſiderat, ſit gratus pro gratia DEI data, patiens pro ſublata; oret, ut redeat; cautus ſit, & humilis, ne amittat.

26. Loquere mihi Domine, ad qualemcúnque animæ meæ conſolationem, & ad totius vitæ emendationem!

27. Cognoſce te indignum divinâ conſolatione, ſed magìs dignùm multâ tribulatione.

28. Datur conſolatio divina, ut homo fortior ſit ad ſuſtinenda adverſa.

29. Natura quærit curioſa habere, & pulchra, & horret vilia, & groſſa; gratia verò ſimplicibus delectatur, & humilibus.

30. Miſer es, ubicúnque fueris, & quocúnque te verteris, niſi ad DEUM te convertas.

31. Bene etiam conſulis, & alios nôſti roborare verbis: ſed cùm ad januam tuam venit repentina tribulatio, deficis conſilio, & robore.

NOVEM-

NOVEMBER.

1. Christus habuit adversarios, & oblocutores; & tu vis omnes habere amicos, & benefactores.

2. Si frequentiùs de morte tua, quàm de longitudine vitæ tuæ cogitares; non dubium, quin frequentiùs te emendares.

3. Non curat inimicus, an veris, an falsis illudat, & decipiat, & utrùm præsentium amore, an futurorum formidine prosternat.

4. Credis te evadere, quod nullus mortalium potuit præterire? quis sanctorum, in mundo sine cruce, & tribulatione fuit?

5. Certa viriliter, consvetudo consvetudine vincitur.

6. Utinam dignus esses aliquid pro nomine JESU pati: quàm magna gloria remaneret tibi, quanta exultatio, omnibus sanctis DEI, quanta quóque ædificatio esset proximi.

7. Non est virtus hominis, sed gratia Christi, quæ tanta potest, & agit in carne fragili, ut quod naturaliter semper abhorret, & fugit, hoc fervore spiritûs aggrediatur, & diligat.

8. Quantò quis in se humilior fuerit, & DEO subjectior, tantò in omnibus erit sapientior.

9. Natura de defectu, & molestia citò conqueritur: gratia constanter fert inopiam.

10. Quantò ampliùs tibi ipsi nunc parcis, & carnem sequeris; tantò diutius postea pœnas lues, & majorem materiam comburendi reservas.

11. A fabulosis, & incautis hominibus, protege me Domine, ne in manus eorum incidam, nec unquam talia committam.

12. Quando ad hoc veneris, quod tribulatio tibi dulcis est, & sapit pro Christo, tunc bene tecum existima.

13. Nemo dignus est cœlesti consolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione.

14. Natura confusionem timet, & contemptum: gratia autem gaudet pro nomine JESU contumeliam pati.

15. Quando malè habes, & tribularis: tunc tempus est promerendi.

16. Ita mortuus deberes esse affectionibus dilectorum hominum, ut quantum ad te pertinet, sine omni humano optares esse consortio.

17. Castiga nunc corpus tuum per pœnitentiam, ut tunc valeas certam habere confidentiam.

18. Et, si eligendum tibi esset, magìs optare deberes pro Christo adversa pati, quam multis consolationibus recreari: quia Christo similior esses, & omnibus sancti ejus conforminor.

19. Cogita peccata tua cum displicentia magna, & mœrore, & nunquam reputes te aliquid esse.

20. Meliùs est modò purgare peccata, & vitia resecare, quàm in futurum purganda reservare.

21. Natura libenter honorem, & reverentiam accipit; gratia verò omnem honorem, & gloriam, DEO fideliter attribuit.

22. Tam diù castigari debet caro, & cogi servituti subesse; donec parata sit ad omnia.

23. Magna sapientia est, non esse præcipitem in agendis, nec pertinaciter in proprijs sensibus stare.

24. Plures mundum libentiùs audiunt, quàm DEUM; faciliùs sequuntur carnis suæ appetitum, quàm DEI beneplacitum.

25. Multùm proficies, si te feriatum ab omni cura temporali reputaveris.

26. Placeat tibi super omnia, æterna veritas, displiceat super omnia, vilitas tua maxima.

27. Quando homo bonæ voluntatis tribulatur, vel tentatur, aut malis cogitationibus affligitur: tunc DEUM sibi magìs intelligit necessarium.

28. Si quæris in omnibus JESUM, invenies ubique JESUM; si autem quæris te ipsum, invenies etiam teipsum: sed ad tuam perniciem.

29. Homo, qui nec dum in se perfectè mortuus est, citò tentatur, & vincitur in parvis, & in vilibus rebus.

30. Amor DEI vult esse liber, & ab omni mundana affectione alienus.

DECEMBER.

1. Initium omnium malarum tentationum, inconstantia animi, & parva ad DEUM confidentia.

2. Consequentur magnam cordis libertatem, qui arctam pro nomine tuo ingrediuntur viam.

3. Ne glorieris in divitijs, si adsunt: sed in DEO, qui omnia præstat, & se ipsum super omnia dare desiderat.

4. Prudens amator, non tam donum amantis considerat, quàm dantis amorem.

5. Grave est, assveta dimittere; sed gravius est, contra propriam voluntatem ire.

6. Citiùs vincitur exterior inimicus, si interiùs homo non fuerit devastatus.

7. Non confidas, nec innitaris super calamum ventosum; quia omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus, ut flos fœni cadit.

8. Meliùs est modicum sapere, cum humilitate, & parva intelligentia, quàm magni scientiarum thesauri, cum vana complacentia.

9. Sine charitate opus externum nihil prodest; quidquid autem ex charitate agitur, quantumcúnque etiam parvum sit, & despectum, totum efficitur fructuosum.

10. Quod si omnia solatia mundi solus haberem, & omnibus delicijs frui possem, certum est, quòd diù durare non possent.

11. Quàm felix, & prudens, qui talis nunc nititur esse in via, qualis optat inveniri in morte.

12. Converte nos ad te Domine, ut simus grati, humiles, & devoti: quia salus nostra tu es, virtus, & fortitudo nostra.

13. Quando gratia DEI venit ad hominem, tunc potens fit ad omnia, quando recedit, tunc pauper, & infirmus erit.

14. O quàm profundè submittere me debeo, sub abyssalibus judicijs tuis Domine, ubi nihil aliud me esse invenio, quàm nihil, & nihil.

15. Ecce non potes duo gaudia habere: delectari hìc in mundo, & postea regnare in cœlo, cum Christo.

16. Domine, libenter patiar pro te, quidquid volueris venire super me.

17. Valde gravatur homo interior, necessitatibus corporalibus in hoc mundo.

18. Elige semper minus, quàm plus habere.

19. Reprehenditur frequenter mundus, quòd fallax sit, & vanus: nec tamen facilè relinquitur.

20. Si vidisti hominem aliquando mori, cogita quia tu per eandem viam transibis.

21. Non est verus patiens, qui non vult pati, nisi quantùm sibi placuerit.

22. Semper cum timore DEI, & cordis humilitate, desiderandum est, & petendum, quidquid desiderabile menti occurrit.

23. In quibus homo peccavit, ex illis graviùs punietur.

24. Néque tunc aliquid magni te reputes, aut specialiter dilectum existimes, si in magna fueris devotione, aut dulcedine: quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis, nec in istis consistit profectus, & perfectio hominis.

25. Qui omnibus viliorem se æstimat, aptior est ad percipiendum majora.

26. Ubique profectum tuum capias: ut si bona exempla videas, vel audias, ad imitandum accendaris. Si quid autem reprehensibile consideraveris, cave, ne idem facias.

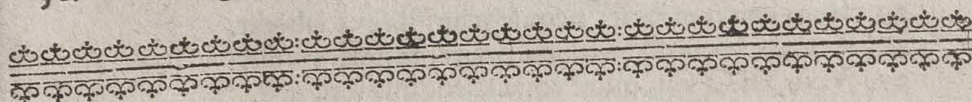
27. Tu non indiges respondere pro alijs, sed pro te ipso rationem reddes.

28. Adhuc tepeſcimus auditis tot ſignis tuis, & doctrinis: quid fieret, ſi tantum lumen, ad ſequendum te non haberemus.

29. Non me vincat, DEUS meus, non vincat caro, & ſangvis; non me decipiat mundus, & brevis gloria ejus; non me ſupplantet diabolus, & aſtutia illius.

30. Si úſque in hodiernam diem, ſemper in honoribus, & voluptatibus vixiſſes, quid totum tibi ptofuiſſet, ſi jam mori, in inſtanti contingeret.

31. Omnia ergo vanitas, præter amare DEUM, & illi ſoli ſervire.

PARAGRAPHUS QUARTUS.

EPHEMERIDES MONOSTICHÆ.

JANUARIUS.

Monoſticha Spiritualia pro omnibus.

I.

FElix Anni omen, JESU Venerabile Nomen.
2. Qui JESUM neſcit, nihil eſt, ſi cætera diſcit.
3. Qui JESUM diſcit, ſatis eſt, ſi cætera neſcit.
4. Res malè diſcernit, quiſquis cœleſtia ſpernit.
5. Fruſtra conatur, cui non DEUS auxiliatur.
6. Factum, Factori ſummo, præponere noli.
7. Ante DEI vultum, nihil unquam reſtat inultum.
8. Auxilium Chriſti, venit ad nos tempore triſti.
9. Aſper erit victus, labor aſper, & aſper amictus:
10. Aſpera cuncta tibi, ſi vis ſuper æthera ſcribi.
11. Quæras virtutem, ſi vis reperire ſalutem.
12. Prorſus, & ábſque mora, mala devitare labora.
13. Omne bonum quod habes, contaminat unica labes.
14. Si quis ſalvari vult, perpetuóque beari.
15. Chriſto devotum, ſtudeat ſe tradere totum.
16. Quantò major eris, perfectior eſſe teneris.
17. O felix pactum, ſummo cum Numine factum.
18. Tu modò da cœnum, reddet pro munere cœlum.

19. Nos ſolet immundus promiſſis fallere mundus.
20. Aurum promittit, ſtipulam pro munere mittit.
21. Dic homo, quid ſperes, cùm mundo totus adhæres?
22. Tecum nulla feres, licet omnia ſolus haberes.
23. De re terrena, procedunt mille venena.
24. Quid ſis, quid fueris, quid eris? ſemper mediteris.
25. Sic minùs, átque minùs, peccato ſubjicieris.
26. Eſt iter anguſtum, quod ducit ad æthera ſurſum.
27. Dum cor non orat, nequicquam lingva laborat.
28. A macula cordis, munda orans, intima cordis.
29. Vive DEO ſoli, quod amat caro, quærere noli.
30. Si timeas bellum, facias cum carne duellum.
31. Omnis origo mali, proceſſit ab arbore mali.
Omne bonum pomo, perdidit omnis homo.

FEBRUARIUS.

Monoſticha pro Studioſis.

1. Nos reſonante Lyrâ, modulemur carmina mira.
2. Vis mentem eſſe ſciam? cole totâ mente MARIAM.
3. Diſcat, qui neſcit, nam ſic Sapientia creſcit.
4. Audi doctrinam, ſi vis vitare ruinam.
5. Plùs probo theſaurum docti, quàm divitis aurum.
6. Ebrius, átque ſatur, nunquam bene philoſophatur.
7. Bacchus, & argentum, mutant mores Sapientûm.
8. Tardè doctus erit, nimiùm qui ludere quærit.
9. Libros ſcruteris, quamvis opulentus haberis.
10. Qui nimiùm ſatur, fatuus ſimul eſſe putatur.
11. Pauca loqui, ſua verba coqui, vult providus, ô qui!
12. Stellis, átque herbis, vis eſt, ſed maxima verbis.
13. Qui bene conſveſcit, ſemper cum laude ſeneſcit.
14. Scire tuum ſordet, ſi crimen pectora mordet.
15. Virtute excultum, decorat ſapientia vultum.
16. Hac ſine doctrina, quæſo quid? fœda latrina.
17. Ut pro ventre merum, ſic eſt pro pectore verum.
18. Qui ſcit, laudatur; qui neſcit, vituperatur.
19. Aurum aſinus geſtans, rudis eſt, & pondere conſtans.
20. Res valet, ars præſtat: ſi res perit, ars mihi reſtat.

21. Collige thesaurum, qui gemmas vincit, & aurum:
22. Tollere quem fures nequeunt, nec rodere mures.
23. Ebrietas, somnus, tempus, dementia morbus.
24. Tollunt de cista mentis, quæ noverit, ista.
25. Qui sapit, hic spernit, quidquid mutabile cernit.
26. Heu stolidæ mentes, pereunt peritura sequentes.
27. In fraudes multos, adducit opinio stultos.
28. In matutinis, quicúnque cupit vigil esse.
Is cum gallinis habet ire cubare necesse.

MARTIUS.

Monosticha pro emendatione vitæ.

1. Damna fleo rerum, cur non fleo damna dierum?
2. Quísque potest rebus succurrere, nemo diebus.
3. Quid valet argentum, quídve annis vivere centum?
4. Post mortem fumus, pulvis, & umbra sumus.
5. Pulvis, & umbra sumus, pulvis nihil est, nisi fumus.
6. Si nihil est fumus, nos nihil ergo sumus.
7. Est animus fœdus; pangens cum crimine fœdus.
8. Culpæ est pœna comes, fera mater, & effera proles.
9. Nunc tempus flendi, & tempus peccata luendi.
10. Vis culpam delere? dole, orando, miserere.
11. Per miserere mei, tollitur ira DEI.
12. Si malè fecisti? mox respice vulnera Christi.
13. Cerne, quid es, quid eris? sic mox pius efficieris.
14. Vile cadaver eris, crebrò hoc ergo mediteris.
15. Nunquam peccares, si Christum semper amares.
16. Patri cœlesti, nunquam placuêre scelesti.
17. Stat scelus occultum, sed non remanebit inultum.
18. Ultio justa DEI, digna refundet ei.
19. Tristius est felle, à Christo discedere velle.
20. Semper in æternum, nox obscurabit avernum.
21. Sunt tibi tortores, serpentibus horridiores,
22. Deformes, nigri; sed non ad verbera pigri:
23. Est dolor, átque metus, pérque omnia sæcula fletus.
24. Sunt ibi pro lignis, hominis miseri, cibus, ignis.
25. Non est, quod speres, æterni criminis hæres.

26. Non venit ad metas, orci miſerabilis ætas.
27. Quam pateris pœnam dignè, hîc patiâre benignè.
28. Menti major erit lux, quò major fuerit crux.
29. Quando mala exundant, tunc lumina, flumina fundant.
30. Hîc tantùm planctus, reſonabit in æthere cantus.
31. Si hîc non lugebis, cœleſti luce carebis.

APRILIS.

Monoſticha pro Polyticis.

1. Rex condit legem, ſervat lex condita Regem.
2. Rex dat jura gregi, reddit grex omnia Regi.
3. Exlex qui vivit, meritò ſine lege peribit.
4. Quanta eſt libertas, tanta & ſolet eſſe poteſtas.
5. Immutant mores hominem, cùm dantur honores.
6. Nobilitas morum, magìs ornant, quàm genitorum.
7. In quo nulla fides, in eo, tu, quomodo vives?
8. Rebus tranquillis, metuas adverſa ſub illis.
9. Juſti vexantur, niſi pravi corripiantur.
10. Verus amicus erit, qui plùs me, quàm mea quærit.
11. Qui placidum vultum dat, dat ſine munere multum.
12. Gratia, quando datur, ſtudeas, ut reſtituatur.
13. Gratia debetur, pro munere, ſi citò detur.
14. Sed ſi tardetur, non gratum munus habetur.
15. Lex, & natura, & cœlum, & DEUS, omnia jura,
16. Damnant ingratum, infauſto quaſi ſydere natum.
17. Nemo eſt tam pravus, qui non ſit laudis avarus.
18. Si des plorando, perdis tua munera dando.
19. Dum canis os rodit, ſocium, quem diligit odit.
20. Conſilio factum, non pœnitet eſſe peractum,
21. Dandi tolle moras, citô dando, munus honoras.
22. Hunc fidum dico, bene qui ſuccurrit amico.
23. Sit niſi nota fides, ignoto quomodo fides?
24. Qui leviter credit, deceptus ſæpe recedit.
25. Quidquid nix celat, ſolis calor omne revelat.
26. Et quod cor claudit, lingva hoc citò garrula pandit.
27. Se minùs afflictum ſentit, qui prævidet ictum.
28. Si ſtudeas nummis, præfers mox infima ſummis.

29. Nil

29. Nîl dant mensipetæ, nîl portant, præter, Avete.
30. Est verum verbum, frangit DEUS omne superbum.
Non stat securus, qui protinus est ruiturus.

MAJUS.

Monosticha pro Juvenibus.

1. Ut levis est ventus, levis est, sic, vana Juventus.
2. Per multum cras, cras, tandem dilabitur ætas.
3. Quot Majo flores, tot sunt in amore dolores.
4. Tempora transibunt, & gaudia vana peribunt.
5. Transit ut unda fluens, tempus, & hora ruens.
6. Esse solet rarò, pulchra, pudica caro.
7. Mentes corruptas, excœcat blanda voluptas.
8. Illos devita, quos infamat mala vita.
9. Quod puer assvescit, senior dimittere nescit.
10. Quid caro? vilis humus: quid carnis gloria? fumus.
11. Quod nova testa capit, inveterata sapit.
12. Parva juventutis, plerúmque est cura salutis.
13. Spiritus inde perit, dum corpus mollia quærit.
14. Aspice fœtorem Veneris, sectare pudorem.
15. Virtutem florum perdis, perdendo ruborem.
16. Gaudia vera petas, quæ nunquam terminat ætas.
17. Est caro nostra cinis, post principium, est citò finis.
18. Hîc quidquid pulchrum est, non est nisi putre sepulchrum.
19. Incrassata caro, gustat cœlestia rarò.
20. Non pulchrum vultum, sed cor tibi reddito cultum.
21. Sub facie compta, mens est ad turpia prompta.
22. Quisquis amas mundum, tibi prospice, quà sit eundum.
23. Hæc via, quâ vadis, via pessima, plenáque cladis.
24. Integritas morum, juvenem facit esse decorum.
25. Perdunt mortales, blandi plerúmque sodales.
26. Incautas mentes, fallit spes vana, virentes.
27. Perpende æternum, ut vites securus avernum.
28. Vina, joci, lusus, juvenum est nunc pessimus usus.
29. Dic homo vas cinerum, quid confert flos facierum?
Copia quid rerum? mors ultima linea rerum.
30. Per florem, juvenum status, est bene significatus.
Ut flos vere perit, sic homo pulvis erit.

31. Esse,

31. Esse, fuisse, fore, hæc tria florida, sed sine flore.
Nam simul omne perit, quod fuit, est, & erit.

JUNIUS.

Monosticha pro Militia.

1. Bella gerant Reges, permittunt qualia leges.
2. Miles amat bellum, Venus otia, cultor agellum.
3. Qui est miles fortis, ridet discrimina mortis.
4. Belliducum laurum, discordia perdit, & aurum.
5. O panis! panis, stomachus te clamat inanis.
6. Quando deest panis, tunc est labor omnis inanis.
7. Dura fames nostris armis, est maximus hostis.
8. Si tardè consultamus, citò rem faciamus.
9. Consilium factum, celerem mox postulat actum.
10. Principijs obsta, serò est post funera posta.
11. Ut vites hostes, Regnorum claudito postes.
12. Si vis esse pugil, jugiter esto vigil.
13. Miles laudatur, quem fœmina non comitatur.
14. Si justè certas, faciunt spes sidera certas.
15. Injustum bellum, non est, mihi credito, bellum.
16. Pax, pax clamatur, sed pax per bella paratur.
17. Pervigili curâ, est opus explorare futura.
18. Vivendi munus, præstare potest, DEUS unus.
19. Dux Leo, tyrones, etiam facit esse leones.
20. Fortis adest miles? Dux ausus faxit heriles.
21. Lentus adest miles? gressus præstabit aniles.
22. Roboris, aut artis, par est victoria Martis.
23. Si desit nervus, langvet certamine servus.
24. Hostem non astus vincit, sed bellicus æstus.
25. Rem præcedentem videas, & cerne sequentem.
Tela nocent leviùs, visa volare priùs.
26. Hoc nulli est certum, cui pugna velit dare sertum.
27. Prœmia victorum, pendent à fine laborum.
28. Hoc scriptum resonat, finis, non pugna coronat.
29. Bassam Budensem, vir erat, qui misit in ensem.
30. Si foret argentum, átque virorum millia centum.
Protinus ad furcas, possemus mittere Turcas.

JULIUS.

JULIUS.

Monosticha pro Juriſperitis.

1. Multis major equi cura eſt, quàm Juris, & æqui.
2. Gratia fit pluris, quàm tota ſcientia Juris.
3. Jus non firmatur, Juris niſi forma ſequatur.
4. Munera corrumpunt Juriſtas, Juráque rumpunt.
5. Qui ſpernat munus, non eſt è millibus unus.
6. Judicis eſt recti, nec munere, nec prece flecti.
7. Sæpe ſolent cenſus, hominum pervertere ſenſus.
8. Lites injuſtas, Dominus non linquet inultas.
9. Vivere ſi lætus cupias, in pace quietus:
10. Certamen, lites, rixas, & jurgia vites.
11. Ut capias aurum, Juris tibi carpito laurum.
12. Si citò non ſolvis lites, te crimine volvis.
13. Cauſidici, átque forum, multorum cauſa malorum.
14. Jurgia Legiſtæ, miſcent, fraudéſque Foriſtæ.
15. Ut volucrum viſcus, venator opum eſt ita Fiſcus.
16. Quando crumena ſonat, litem citò fine coronat.
17. Invertunt Jura, accipiunt qui munera plura.
18. Sunt rari Ivones, quamvis in lege Solones:
19. Qui non nummatis, vellent ſuccurrere gratìs.
20. Qui miſeros ſpernit, ſibi callem ad tartara ſternit.
21. Judicis in cunctis, ſit juſta potentia punctis.
22. Si non ad guſtum, fertur ſententia juſtum.
23. Judicis in culmen, vibratur ab æthere fulmen.
24. Hic bene ſe ditat, qui injuſta, & noxia vitat.
25. Si ſit legalis, juſta eſt exceptio talis,
26. Qui falso jurat, nihil immortalia curat.
27. Teſtibus, & ſcriptis, cauſam decidito victis.
28. Inſons cenſetur, crimen niſi jure probetur.
29. Auro te emungas, calamum quo judicis ungas.
30. Supplex charta jacet, quando crumena tacet.
31. Plura ex digeſtis, ediſcere jura poteſtis.

AUGUSTUS.

Monoſticha Ethica, ſeu Moralia.

1. Deficit ambobus, qui vult ſervire duobus.

(H) 2. Lux

JULIUS.

2. Lux decorat flores, ſic Chriſti gratia mores.
3. Non eſt in mundo dives, qui dicat: abundo.
4. O dives! dives, non omni tempore vives.
5. Fac bene dum vivis, poſt mortem vivere ſi vis.
6. Fons decus eſt decoris, decor eſt inſigne decoris.
7. Pax huic ſervatur, quòd ſecum in corde moratur.
8. Qui ſolet iraſci, ſolet ille, & ſangvine paſci,
9. Noxia ſi cupitis, præſtat caruiſſe cupitis.
10. Hoc eſt conſvetum, comitantur triſtia lætum.
11. Plùs laudatori, quàm tu tibi credere noli.
12. Arbor, ut ex fructu, ſic vir cognoſcitur actu.
13. In tota vita, tibi diſcors vivere vita.
14. Pelle ſub agnina, latitat mens ſæpe lupina.
15. Multa ſuſurrantes, mendacia ſunt cumulantes.
16. Debet adeſſe timor, maculet ne pectora livor.
17. Affectus, luctus, generat in pectore fluctus.
18. Perdo animi ſenſus, niſi frænem carcere ſenſus.
19. Deſpicito cultum, muliebrem haud reſpice vultum.
20. Eſt animo luſcus, cui fragrat corpore muſcus.
21. Erras ingreſſu? redeas à calle regreſſu.
22. Omnia des cupido, ſua non perit inde cupido.
23. Iras ſuſtollis, ſi ſit reſponſio mollis.
24. Præceſſit tactus, ſequitur mox impius actus.
25. Si niſi non eſſet, perfectus quilibet eſſet;
26. Jam vix ſunt viſi, qui caruêre niſi.
27. Urit amor cœcus, non eſt amor arbiter æquus.
28. Nam deforme pecus, judicat eſſe decus.
29. Curis plenus eris, ſi vis, ut glorificeris,
30. Cœcus agens cœcum, facit hunc, procumbere ſecum.
31. Poſtquam gaudebis, rurſum poſt gaudia flebis:

SEPTEMBER.

Monoſticha pro cura corporis.

1. Omnibus eſt notum, poſt ovum ſumere potum.
2. Sæpius ægrotat, nimiùm qui maſſica potat:
3. Námque frequens hauſtus, non eſt mihi credite fauſtus.
4. Vinum ſume vetus, ſi vis veteraſcere lætus.

5. Non

5. Non bene consultum est, hornis assvescere multùm.
6. Horna nocent nervis, poteris dare talia servis.
7. Balnea, vina, Venus, vitæ sunt noxia penus:
8. Impediunt cursum, tendentis ad æthera sursum.
9. Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo.
10. Sanior esse potes, si cum moderamine potes.
11. Sanat langvorem, faciens medicina dolorem.
12. Officies menti, dans pingvia fercula ventri.
13. Sæpe nocent vitæ, nascentia massica vite.
14. Est valde insanus, qui nolit vivere sanus.
15. A tenui cœna, est agilis mens, atque serena.
16. Sed plenus venter, renuit vigilare libenter.
17. Somnus longus obest, brevior pro corpore prodest.
18. A puero duris opus est assvescere curis.
19. Langvor membra ligat, si te via longa fatigat.
20. Ignibus, ac herbis, vis est, sed maxima verbis.
21. Non est sat tutum, morbum vi pellere acutum:
22. Ast in punctura, venas incidere cura.
23. Qui manducat olus, poterit consumere solus:
24. Si non elixum, sapiat tibi: sumito frixum.
25. Et sensus lentos, facit & cerevisia ventos.
26. Salvia cum ruta, faciunt tibi pocula tuta.
27. Emundat visum, & stomachum confortat anisum.
28. Pisum inflativum est cum pellibus, átque nocivum;
Pellibus ablatis, sunt bona pisa satis.
29. Parcito sæpe cibis, & sic annosior ibis.
30. Pone gulæ metas, ut sit tibi longior ætas.

OCTOBER.

Monosticha pro Oeconomis.

1. Pingvis ubi est tellus, piger hîc solet esse popellus.
2. Tam malè nîl cusum, quod nullum prosit ad usum.
3. Nescit homo verè quid habet, nisi cesset habere.
4. Esto laborator, DEUS est tunc auxiliator.
5. Cura facit canos, quamvis quis non habet annos.
6. Qui plus expendit rerum, quàm summa rependit;
7. Is non miretur, si paupertate gravetur.
8. In vestimentis, non est sapientia mentis.

9. Qui nimiùm cultus curat, fit pauper adultus.
10. Non multos fructus dat ager, nisi sit bene cultus.
11. Ejicias servos, quos noveris esse protervos.
12. Cui lanx longinqua est, illi sunt damna propinqua.
13. Est valde rarus dives, qui non sit avarus.
14. Dextera cùm parca est, tunc est tibi plenior arca.
15. Insta, ne cesses, aderunt post semina messes.
16. Otia, quisquis amat, væ, væ, mihi postea clamat.
17. Qui capit uxorem, litem capit, átque dolorem.
18. Qui caret uxore, & lite is caret, átque dolore.
19. Gaudet utérque parens, cùm filius est bene parens.
20. Mutua, quæ debes, non citò das? es hebes.
21. Ungentem pungit, pungentem rusticus ungit.
22. O bona fortuna, & cur non es tu omnibus una?
23. Si non mutarer, tunc non fortuna vocarer.
24. Cur citò mutaris, nobiscum quando jocaris.
25. Nummos injustos, tollat fera flamma perustos.
26. Luxuriat vitis, nisi falce putare velitis.
27. Si fodis, ac scindis, sequitur vindemia pingvis.
28. Impingvat fimus sata; quæ penetraverit imus.
29. Pro modico multum, consumere, credito stultum.
30. Nulla in agendo mora, & sine fructu nulla sit hora.
31. Sic erit hora brevis, sic labor ipse levis.

NOVEMBER.

Monosticha pro Senibus.

1. Quos senium frangit, mors illos proxima tangit.
2. Felicem sortem! bene posse occumbere mortem.
3. Non mihi sit durum, quod novi me moriturum.
4. Nec mortem flebo, nam tecum Christe manebo.
5. Solum hoc Christe peto, misero me surripe letho.
6. Regnum cœlorum, requies est plena laborum.
7. Nil tibi deficiet, DEUS omnibus omnia fiet.
8. Tempora transibunt, sed non bene facta peribunt.
9. Illi vita perit, quisquis pereuntia quærit.
10. Gazas congestas, præcedat mentis honestas.
11. Tempus adest flendi, & senibus peccata luendi.

12. Robur decreſcit, ſenibus ſapientia creſcit.
13. Rumpit jucundi laqueos, & retia mundi.
14. Jure tibi plaudes, ſolo ſi Numine gaudes.
15. Deſpice res viles, ut Chriſti ſis citò miles.
16. Cœlum non quæret, qui terræ totus adhæret,
17. Ut tibi ſit lumen, ſummum fac dilige Numen.
18. Quodvis momentum, eſt ſenibus gradus ad monumentum.
19. Numen ad immenſum, totum convertito ſenſum.
20. Atria ſunt cœli, menti patefacta fideli.
21. Si ſapis, hæc ſpernis bona, quæ præſentia cernis.
22. Eſt tibi vita brevis, modò vivis, cras morieris.
23. Multa ſenex plangit, quando mors inſtat, & angit.
24. Fabula jam exacta eſt, & mundi ſcena peracta.
25. Plena eſt vita malis, volat & pernicibus alis.
26. Triſtia cenſebis moriens, nec fata timebis.
27. Tecum nulla feres, licèt omnia ſolus haberes.
28. Eſt hæc vita brevis, tranſit ut aura levis.
29. Omni ad mortem horâ, curritur abſque mora.
30. Eſt mihi cuncta meus, quô queo velle DEUS.

DECEMBER.

Monoſticha varia.

1. Omnis homo in mundo, fragilis ſtat, ſicut arundo.
2. In vili veſte, heu! rarus tractatur honeſtè.
3. Hunc homines decorant, quem veſtimenta decorant.
4. Hauſtum ſæpe merum, faciet citò perdere verum.
5. Arbor honoretur, cujus nos umbra tuetur.
6. Fama repleta malis, velocibus avolat alis.
7. E re terrena, requies removetur amœna.
8. Carius eſt charum, ſi prægustâtur amarum.
9. Non quivis ſordet, quem dente calumnia mordet.
10. Cùm fœx, cùm limus, cùm res viliſſima ſimus:
11. Unde ſuperbimus? per terram terra redimus.
12. Quamvis fœdatur, cuivis placet id, quod amatur.
13. Non de ponte cadit, cum quo Sapientia vadit.
14. Non fies prudens, ſi es multo tempore ludens.
15. Satiùs eſt verè, morſum fugiendo cavere:

16. Quàm prope serpentem procumbere, virus habentem.
17. Cùm sis in mensâ, tunc & de paupere pensa.
18. Est oculis gratum, speculari semper amatum.
19. Is facilè exorat, supplex qui Numen adorat.
20. Non animo tristi fer pœnam, quam meruisti.
21. Qui pascit corvos DEUS, is non deserit orbos.
22. Undique per montes, currunt ad flumina fontes.
23. Qui sese laudat, Christi se munere fraudat.
24. Dulcior est JESUS, quàm quivis corporis esus.
25. Volvitur in pannis, qui nullis clauditur annis.
26. Væ misero mundo, venies cùm Christe secundò.
27. Ut meliùs cernam, porto de nocte lucernam.
28. Hic miser est, & erit, mundi qui prospera quærit.
29. Hæretici fictis, miscent sacra Biblia dictis.
30. Principium lauda, quod consequitur bona cauda.
Ferrum quando calet, tundere quisque valet.

PARAGRAPHUS QUINTUS.

EPHEMERIDES FATALES,

SEU

Dies obitûs Præcipuorum Orbis Virorum.

JANUARIUS.

PRimâ die Januarij, obiêrunt Titus Livius Romanæ Historiæ Princeps, Anno Christi 17. *Patavij*. Publius Ovidius Naso Poëta, eodem die ac anno, *Ad pontum Euxinum*. S. Basilius Magnus, Anno Christi 378. *Cæsareæ*. Ludovicus XII. Galliarum Rex, *Parisijs*. Leo Imperator Orientis, cognomento Philosophus, 911.

2. Aloysius Fliscus Lovaniæ Comes, Juvenis lingvâ, manúque promptus, pelago haustus, 1547.

3. Autherius Papa, 238. Philippus V. Galliarum Rex, 1059. *Parisijs*. Lælius Capillupus Poëta, 1560. Georgius Lippai Archi-episcopus Strigoniensis, prudentiâ, libertate, ac pietate insignis, 1666. *Posonij*. Joachimus II. Elector Brandeburgicus, 1571.

4. Sanctus

4. Sanctus Edvardus Rex Angliæ, castitate & miraculis clarus, 1066. Fridericus ex Marchione Misnensi primus Elector Saxoniæ, 1428. Christophorus Mandragonius, bello Hispanico in Belgio clarus, 1596. *Antuerpiæ.*

5. Ramirius Rex Legionis, & Castellæ bellicosissimus, 939. Carolus Audax, Burgundiæ Dux postremus cæsus, 1477. Ussumkassanus Persarum Rex, de Turcis sæpius victor, 1478.

6. S. Raymundus de Pennafort, ex stirpe Regum Aragoniæ, Ordinis Prædicatorum Generalis III. 1275. Joannes Maldonatus Soc. Jesu, Scripturæ Sacræ interpres, Orbi Christiano notus, 1583. Christophorus III. Palatinus, Daniæ Rex, 1448. Wilhelmus Dux Cliviæ, 1592. Casimirus Comes Palatinus, eodem anno, & die.

7. S. Canutus Daniæ Rex, necatus, 1081. Innocentius X. Pontifex, 1665. *Romæ.* Carolus I. utriúsque Siciliæ Rex, 1284.

8. Jottus Florentinus, Pictorum suæ ætatis Princeps, 1336. *Florentiæ.* Galilæus Galilæi Astronomiæ scientissimus, 1642. Cœlestinus III. Papa, 1198. Alexander Dux Florentiæ à cognato miserè perimitur, 1531.

9. Joannes Aventinus, qui Bojorum Annales conscripsit, 1534. *Ratisbonæ.* Martinus Ximines Cardinalis, vir summæ prudentiæ, & maximæ eruditionis, 1518. *Arandæ*, in Hispania. Joannes II. Elector Brandeburgicus, 1499.

10. Vigilius Papa, 555. S. Agatho Papa, 682. Joannes VI. Papa, 705. Gregorius X. Papa, 1276. Otho Dux Brunsvicensis, 1470.

11. Petrus Urseolus Venetorum Dux, Basilicæ S. Marci Fundator, 997. S. Hyginus Papa, 158. Georgius Szelepcheny, Archiepiscopus Strigoniensis, summæ prudentiæ, ac experientiæ vir, 1685.

12. Carolus III. cognomento *Crassus*, Imperator, 888. Leo Thrax Imperator, 444. Maximilianus I. Romanorum Imperator, 1519. Ludovicus II. Marchio Mantuæ, 1477.

13. Onius Marius Arpina, Jugurthæ, & Cimborum victor, Anno ante Christum, 83. Henricus Cardinalis, dein Rex Lusitaniæ, 1580. Fridericus Pulcher, Romanorum Imperator, 1330.

14. Aloysius Gonzaga, Mantuæ Princeps, 1360. Gensericus Vandalorum in Africa Rex, 886.

15. Leonardus Lessius Soc. Jesu, vir doctissimus, & scriptis clarissimus, 1623. Bamba Visigothorum in Hispania Rex, prodigiosissimus hostium victor, 886.

16. Galla Imperator peremptus, 69. *Romæ.* Robertus Siciliæ Rex, 1342.

17. Theodosius Magnus Imperator, 395. *Mediolani.* Georgius Castriotus,

vulgo

vulgo Scanderbegus, Epirotarum Princeps fortiſſimus, 1466. Rugerius Doria Launenſis, Dux belli invictiſſimus, 1305. in *Catalonia.*

18. Amurathes Turcarum Imperator, qui Cyprum Inſulam Venetis eripuit, 1595. Petrus Bembus Venetus, S. R. E. Cardinalis doctiſſimus, 1547. *Romæ.*

19. Symmachus Papa, 514. Dagobertus I. Galliarum Rex, 645. Jacobus Lainec Soc. Jesu, II. Generalis, unus ex decem S. Ignatij ſocijs, Arca utriúſque Theologiæ, etiamnum vivus à Pontificibus appellatus, 1565. *Romæ.* Nicolaus Corpemicus eximius Aſtronomus, 1543.

20. Rudolphus II. Imperator, 1612. *Prægæ.* Theophilus Imperator Orientis, 842. S. Fabianus Papa, 253.

21. Ludovicus II. Imperator, 912. Joſephus Scaliger admirabilis ingenij vir, 1609. *Lugduni.* Gelaſius II. Papa, 1219.

22. Paſchalis II. Pontifex, 1118. Albertus Bojus Hollandiæ Comes, 1404.

23. Otho III. Imperator veneno ſublatus, 1002. Ferdinandus V. Catholicus Hiſpaniæ Rex, Saracenorum domitor, 1516.

24. Jacobus Salianus Soc. Jesu, Annalium veteris Teſtamenti conditor, 1640. Philippus Rex Macedonum, Alexandri Magni Parens, anno ante Chriſtum natum, 334. Martinus Becanus S. J. Theologus celebris, 1624. *Viennæ.*

25. Volaterranus vir infinitæ propè Lectionis, 1521. Ferdinandus Rex Neapolitanus, 1491. Chriſtianus Daniæ Rex, 1558.

26. Marcianus Imperator, 457. B. Albericus S. Ciſtercienſis Ordinis Inſtitutor, 1107.

27. Nerva Imperator, 98. *Romæ.* Vitalius Papa, 669. Tamerlanes Tartarorum Imperator victorioſiſſimus, 1402.

28. Carolus Magnus Occidentis Imperij reſtaurator, 814. *Aquiſgrani.* Martinus Papa, 884. Paulus V. Papa, 1623. Franciſcus Dracus, Novarum terrarum inventor, 1596.

29. Terentius Poëta, Anno ante Chriſtum natum, 164. Aurelianus Imperator, prope *Bizantium* occiſus, 275.

30. Alanus Theologus ſummus, qui nomen univerſalis Doctoris promeruit, 1294. *Pariſijs.* S. Felix I. Papa, 275. & Sanctus Felix II. Papa, 492.

31. Jacobus I. Rex Aragoniæ invictiſſimus, 1229. Claudius Aquaviva S. J. Generalis V. admirandæ prudentiæ, & ſapientiæ vir, 1616. *Romæ.*

FEBRUARIUS.

1. Stephanus IV. Pontifex, 772. Carolus IV. Galliarum Rex, 1327. Ludovicus

dovicus Bavariæ Dux, 1294. Hieronymus Alexander à Motta, è Comitibus Flandriæ in Carnia S. R. E. Cardinalis, vir doctissimus, 1542. *Romæ.*

2. Hugo de S. Victore, Saxo, divinis, humanísque literis eruditissimus, 1139. Fridericus Thuringus electus Romanorum Imperator, 1349.

3. S. Ansgarius Svecorum, & Danorum Apostolus, Bremensis Archiepiscopus, 865. Henricus Bavariæ Dux, 1290. Henricus Placidus, Dux Austriæ, 1337. Joannes Franciscus Picus, Mirandulæ Comes, græcè, latinéque doctissimus, 1533.

4. Lucius Septimius Severus Imperator, 211. in *Britannia.* Claudius Tacitus Imperator, *Sirmij* in *Pannonia.* 220. Isidorus Pelusiota vir eruditissimus, 440. in *Ægypto.*

5. Conradus, cognomento Magnus, Lusatiæ Marchio, 1156. Franciscus Montmorantius S. J. vir nobilitate, & doctrinâ clarus, 1611.

6. Amurathes IV. Turcarum Imperator, à Prætorianis trucidatus, 1640. Christophorus Clavius S. J. sæculi nostri Archimedes, 1612. *Romæ.*

7. Moyses Propheta, ante Christum natum, 1470. Simon Machabæus, ante Christum natum, 134. Ferdinandus Medices, Hetruriæ Magnus Dux, 1609. Sisinnius Papa, 308. Wilhelmus Bavariæ Dux, Maximiliani I. Electoris Parens, 1626.

8. Philippus Emmanuel Dux Mercurij, Albæ Regalis in Hungaria expugnator, 1602. Carolus I. Angliæ Rex, capite à suis truncatus, 1646. Mutius Vitellescus S. J. Generalis VI. prudentiâ, ac pietate conspicuus, 1645. *Romæ.*

9. Alphonsus IV. Aragonum Rex, 1336. Alto, è Scotiæ Regibus Monachus, ac Episcopus, 760.

10. Joannes Eckius, Lutheri Antagonista, & triumphator, 1543. *Ingolstadij.*

11. Gregorius II. Pontifex, 731. Balduinus III. Hierosolymorum Rex, 1156. Augustus Saxoniæ Elector, 1586.

12. Andronicus Orientis Imperator, 1332. Rupertus II. Palatinus Elector, 1398.

13. Trecenti Fabij hâc die cæsi. Bela II. cognomento cæcus, Hungariæ Rex, 1245. Alphonsus Salmeron S. J. unus ex decem S. Ignatij Socijs, Scripturæ sacræ interpres fortissimus, 1585. *Neapoli.*

14. Honorius II. Pontifex, 1231. Balduinus IV. Hierosolymorum Rex, 1185.

15. Conradus Imperator, 1152. Henricus Marchio Misnensis, cognomento Illustris, 1227. Josephus Acosta S. J. Rerum Jndicarum eruditus scriptor, 1599.

16. Saladinus, Ægypti Sultanus, bellicosissimus, 1193. Benedictus III. Papa, 858.

17. Jovinianus Imperator, 364. Michaël Angelus Bonarota, picturæ, & ſculpturæ miraculum, 1564. *Romæ.* Wilhelmus, Haſſiæ Landgravius, 1500.

18. S. Simeon Hieroſolymæ Epiſcopus, Chriſti ſecundùm carnem propinquus, 127. Gregorius V. Pontifex, 998. Vincentius Gonzaga Mantuæ, & Montisferrati Dux, 1612. Carolus Dux Lotharingiæ, ſæpius de Turcis in Hungaria glorioſus Triumphator, 1690.

19. Sabinianus Papa, 605. S. Bonifacius Lauſanenſis Epiſcopus, 1260. Joannnes Marchio Badenſis, Elector Trevirenſis, 1565.

20. S. Eucherius Epiſcopus Aurelianenſis, 777. Joannes Rex Daniæ, 1513.

21. Julius II. Papa, 1513. Odoardus Farneſius S.R.E. Cardinalis, Alexandri Farneſij Parmæ, & Placentiæ Ducis filius, inſignis prudentiæ, & pietatis vir, 1626.

22. Petrus Damiani S. R. E. Cardinalis, de Chriſtiano Orbe meritiſſimus, 1080. Siricius Papa, 398.

23. Eugenius Papa, ingenio, & rebus geſtis inſignis, 1447.

24. Boguslaus IV. Pomeraniæ Dux, 1319. Eberhardus cognomento Barbatus, Dux Wirthenbergenſis, 1496.

25. Ferdinandus II. Imperator glorioſiſſimus, 1637. Lucius II. Papa, 1145. Godefridus Hilbert Lotharingiæ Dux, 1075.

26. Albertus Walſtanius, Friſlandiæ Dux, rebus bello geſtis glorioſiſſimus, 1634. Præmislaus Sileſiæ Dux, in bello occiſus, 1290. Antonius Poſſevinus Scriptor nobiliſſimus, 1611.

27. Rugerius, Neapolis, & Siciliæ Rex victorioſiſſimus, 1153. Philippus ingenuus, Elector Palatinus, 1508. Fridericus Dux Saxoniæ, 1539.

28. Raymundus Comes Olini Tholoſſanus, pòſt Tripolitanus, Sacræ expeditionis adversùs Saracenos Promotor egregius, 1195. Benedictus VIII Papa, 1024. Comes Thomas Nadaſdius, vir ſummi conſilij, 1620.

MARTIUS.

1. Gordianus Imperator, 248. Baſilius Macedo Orientis Imperator, 886. Albertus III. Dux Bavariæ, 1460.

2. Simplicius Papa, 483. Carolus Flandriæ Comes, Princeps optimus, in templo trucidatus, à conjuratis, 1126.

3. Clemens VIII. Papa, 1605. Joannes Fridericus Saxoniæ Dux, 1554.

4. Alexander Picolomineus Senenſis, Philoſophus, & Mathematicus eximius, 1576. S. Lucius Papa, 257. Stephanus III. Hungariæ Rex, 1176.

5. Euſebius Pamphilius Epiſcopus Cæſarienſis, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Princeps, 340. Pelagius I. Pontifex, 559.

6. Bene

6. Benedictus Pererius S. J eruditissimus Scripturæ Sacræ interpres, 1610. *Romæ.*

7. Antonius Pius Imperator, 161. in *Villa Laurina.*

8. Franciscus Sfortia, Dux Mediolani, Heros Mavortius, 1260.

9. Julius Mazarinus, Patriâ Romanus, S. R. E Cardinalis, vir prudentiâ gubernandi, & felicitate toti Europæ notissimus, 1661. *Parisijs.* Leonardus Aretinus, egregius Historicus, 1443. *Florentiæ.* S. Cyrillus, Monachus, Apostolus Pannoniæ, 910.

10. Gilbertus Genebrardus Chronographus celebris, 1597. Lotharius IV. Galliarum Rex, 1428.

11. Heraclius Imperator, 641. Albertus Marchio Brandeburgicus, dictus Achilles Germaniæ, 1486.

12. S. Gregorius Magnus, Pontifex, & Doctor Ecclesiæ, 604. Uladislaus Locticus Rex Poloniæ, 1333. Uladislaus II Rex Hungariæ, & Bohemiæ, 1516. Cornelius à Lapide S. J Commentator totius Scripturæ Sacræ eruditissimus, ac doctissimus, 1637.

13. Belizarius Magnus, Justini Imperatoris Polymarchus gloriosissimus, 565. Franciscus Vatablus, Scripturæ Sacræ explanator eximius, 1547. *Lutetiæ.* Martinus Cromerus, Rerum Polonicarum Scriptor, 1589.

14. Martinus de Aragonia, fortissimus Hispanorum belli Dux, 1639. Joannes Comes Palatinus, Dux Neoburgi, 1443.

15. Julius Cæsar, viginti tribus vulneribus confossus, anno ante Christum, 41. *Romæ.* Atila Hunnorum Dux, 454. *Budæ.* S. Zacharias Papa, 752.

16. Marcus Aurelius Imperator, Philosophus, 180. Tyberius Imperator, 39. Sigismundus Zapolya, Transylvaniæ Princeps, 1571.

17. S. Patritius, Hyberniæ Apostolus, 491. Valentinianus I. Imperator, 375. Et eâdem die Valentinianus III. Imperator, 455.

18. Alexander Imperator interemptus, 237. Opilius Macrinus Imperator, militari tumultu occisus, 219. Sigismundus Bathorius, Transylvaniæ Princeps, 1611. *Pragæ.*

19. S. Joseph Nutritius Christi Domini, Anno à nativitate Christi, 14. Phocion Philosophus veneno necatus. Petrus Pazmanus è Soc. J. Archiepiscopus Strigoniensis, S. R. E. Cardinalis, Literarum, & Religionis Orthodoxæ in Hungaria Restaurator, 1637. *Posonij.*

20. Matthias Imperator, 1619. *Viennæ.* Baptista Mantuanus versu celebris, 1516. Balduinus Hierosolymæ Rex II. 1118. Wolffgangus Wilhelmus Dux Neoburgicus, 1653.

21. Galienus Imperator, 268. S Benedictus, Monachorum in Oriente Patriarcha, 553. Carolomanus Rex Hungariæ, 880.

22. Wilhelmus I. Bavariæ Dux, 150. Carolus Marchio Badensis, 1598. Podebragius, Bohemiæ Rex, 1471.

23. Julius III. Papa, 1555. Justus Lipsius, elegantiâ ingenij, & eruditione variâ, scriptísque celebris, 1666.

24. Nicolaus V. Pontifex, 1455. Comes Joannes Tyllius, Catholici fœderis exercitûs in Germania supremus Dux, 1632.

25. Richardus Angliæ Rex, 1199. Pertinax, optimus Imperator, 193. Joannes Guilielmus, Juliaci, & Cliviæ Dux, 1609.

26. Romanus Imperator Orientis, Zoë Uxoris insidiis sublatus, 1034. Hugo Rex Cypri, 1294.

27. Carolus IV. Imperator, & Gregorius XI. Pontifex, eâdem hâc die, & eodem anno nempe, 1378. moriuntur. Joannes Rex Galliæ, 1364. Joannes II. Stuartus Rex Scotiæ, 1406.

28. S. Guntrannus Burgundiæ Rex: pietate, & sanctitate illustris, 594. Chilibertus Galliarum Rex, 587. S. Sixtus III. Pontifex, 440.

29. Claudius Imperator, scelere uxoris veneno sublatus, 58. Alij aliter Franciscus Dux Mantuæ gloriosissimus, 1519.

30. Stephanus II. Papa, 752. Amadæus IX. Sabaudiæ Dux, 1472.

31. S. Amos Propheta, ante Christum, 802. Franciscus I. Galliarum Rex, 1547. Philippus II. Hispaniarum Rex, 1621.

APRILIS.

1. Sigismundus I. Rex Poloniæ, 1548. Emericus Rex Cypri, anno 1025.

2. Ferdinandus III. Imperator, 1657. *Viennæ.* Levigildus Visigothorum Hispaniæ Rex, 586. S. Franciscus de Paula, 1507.

3. Honorius IV. Pontifex, 1287. Boleslaus Poloniæ Rex, 1205. Quidobaldus I. Urbini Dux, 1559.

4. S. Ambrosius Ecclesiæ Doctor, 397. S. Isidorus junior, 636. Georgius Trapezuntinus, vir doctissimus, 1396. *Romæ.*

5. S. Vincentius Ordinis Prædicatorum, doctrinâ, & sanctitate insignis, 1418. Matthias Corvinus, fortissimus Hungariæ Rex, 1490. *Viennæ.*

6. Raphaël Urbinus, & Albertus Durerus, Pictorum miracula, Ille 1520. Hic 1517. Zeno Imperator, 491.

7. Carolus VIII. Galliarum Rex, 1498. Ludovicus cognomento Gibbosus, Bavariæ Dux, 1448.

8. Antonius

8. Antonius Caracalla Imperator, occisus, 219. Joannes IX. Papa, 936.

9. Constantinus Papa, 714. Edvardus Angliæ Rex, 1483. Henricus cognomento Pius, Silesiæ Princeps, 1241.

10. S. Agapitus Papa, 461. Clemens III. Papa, 1191. Gregorius XIII. Papa, 1583. Ludovicus Balbus Imperator, 829.

11. Leo Magnus Papa, 461. Donus Papa, 678. Bajazethes Imperator Turcarum, à filio Selymo peremptus, 1512.

12. S. Julius Papa, 1352. Sergius II. Papa, 842. Onuphrius Patavinus, Ordinis Sancti Augustini eximius scriptor 1568.

13. Hyppolitus Salvianus Medicus celebris, & Scriptor clarus 1572 *Romæ.* Innocentius Cybo S.R.E. Cardinalis, prudentiâ, & liberalitate insignis 1550.

14. Christophorus Comes Palatinus Rheni. 1564. Sebastianus Barradius S.J. nominantissimus Scriptor, 1615. *Conimbricæ.*

15. Emmanuel Grisolova Græcarum literarum in Italia Restaurator. 1415. Balduinus Constantinopolitanus Imperator, à Saracenis occisus. 1205.

16. S. Paternus Abrincensis Episcopus, 560.

17. B. Alexius Falconerius, unus ex septem, qui Ordinem Servorum B. MARIÆ Virginis instituerunt, 1310. S. Anicetus Papa, 175. Georgius cognomento Dives, Bavariæ Dux, 1573.

18. Joannes IV. Dux Brabantiæ, 1426. Galdinus Archiepiscopus Mediolanensis, miraculis clarus, 1178.

19. Robertus Stuartus Scotiæ Rex, 1390. Rupertus Bavariæ Princeps, Episcopus Ratisbonensis, 1507. Hieremias Drexelius S. J. eleganti, ac piâ Scriptorum varietate clarus, 1630. *Monachij.*

20. Mauritius Imperator, jussu Phocæ cum filijs necatus, 613. Clemens V. Papa, 1314.

21. Alphonsus V. Castellæ Rex, 1284. Petrus Appianus celebris Mathematicus, & Cosmographus, 1151. *Ingolstadij.*

22. Alexander II. Papa, 1073. Henricus VII. Angliæ Rex, 1507. Sother Papa, 171.

23. Michaël III. Imperator Orientis, 867. Priamus Scothorum Rex, in seditione occisus, 1014.

24. Albertus I. Imperator à nepote occisus, 1308. Pharamundus I. Francorum Rex, 429. Comes Nicolaus Palffi, Jaurini alter recuperator, & eximius Heros, 1600.

25. Geysa magnus Hungarorum Dux, 1077. Fridericus Fortis Marchio Misniæ, Gregorius de Valentia S. J. Theologus eminentissimus, 1603. *Neapoli.* Comes Matthias Gallassius, Dux belli famosissimus, 1647. *Viennæ.*

26. Philippus Audax, Dux Burgundiæ, 1404.

27. Leo XI. Papa, 1605. Otho IV. Imperator, 1228. Magellanus Indiæ inventor, 1521.

28. Stephanus Archiepiſcopus Cantuarienſium, qui primus in Capitula ſacra Biblia diſtinxiſſe fertur, 1228. Stephanus X. Papa, 1058. Franciſcus Maria, poſtremus Urbini Dux, 1631.

29. Richardus Marchio Brandeburgicus, circa annum Chriſti, 1000. Sigiſmundus III Rex Poloniæ, 1632.

30. Seneca Philoſophus, & Lucanus Poëta, ante Chriſtum, 65.

MAJUS.

1. Primâ hujus Menſis deſiêrunt vivere, Arcadius Imperator, 408. Gregorius VI. 1044. Marcellus II. 1555. Pius V. 1572. Summi Pontifices.

2. S. Antonius Archiepiſcopus Florentinus, 1481.

3. Alexander I. Papa, 132. Alexander V. Papa, 1510. Mahometes II. Turcarum Imperator, qui Chriſtianis II. Imperia, 18. Regna, & 200. Urbes eripuit, 1481.

4. Carolus II. Neapolitanus, 1309. Joannes Dux Brabantiæ, Lovanienſis Academiæ Fundator, 1425. Ulyſſes Aldrovandus, incomparabilis operum naturæ ſcrutator, 1605. *Bononiæ.*

5. Dedo Saxoniæ Palatinus, vulgò Pater pauperum dictus, 1956. Fridericus III. Saxoniæ Elector, 1525. Henricus Comes Tyrolis, & Rex Bohemiæ, 1334.

6. S. Joannes Damaſcenus, ſcriptis; & ſanctitate clarus, 749. Bonifacius Tuſciæ Marchio potentiſſimus, 1052.

7. Benedictus II. Papa, 677. Joannes XV. Papa, 996. Ottho Magnus Imperator, 976. Ladislaus III. & Bela IV. Hungariæ Reges, ille anno Chriſti, 1208. hîc 1225.

8. Chriſtophorus Columbus, novi Orbis inventor, 1506. Ramirius Aragonienſis Rex, in prælio à Nepote Sancio, occiſus, 1063.

9. Hadrianus III. Papa, 885. B. Nicolaus Alberganus, S.R.E. Cardinalis, 1443.

10. S. Jobus Patriarcha, ante Chriſtum natum, 1508.

11. Cardinalis Pariſius, Juris utriúſque interpres clariſſimus, 1545. *Romæ.* Henricus II. Caſtellæ, & Legionis Rex, 1379. Matthæus Riccius S. J. qui primus Evangeli um in Sinas invexit, 1610.

12. Carolus Aquitaniæ Dux, 1422. Thomas Palæologus, Peloponeſi Deſpota, 1465.

13. Salu-

13. Saluſtius Criſpus, Romana primus in Hiſtoria, ante Chriſtum natum, 33. Sergius Papa, 1012.

14. Paſchalis I Papa, 824. Theodorus I. Papa, 649. Joannes XII. 964. Henricus IV. Franciæ, & Navarræ Rex, 1610. Ludovicus XIII. Galliarum Rex, 1646.

15. Valentinianus junior Imperator, 392. Benedictus II. Papa, 685.

16. S. Benno Epiſcopus Miſnenſis, 1106. Comes Chriſtophorus Caſtilionenſis, celebris Legum interpres, 1425.

17. Joannes XX. Papa, 1277. *Viterbij.* Joannes Taulerus Ordinis Sancti Dominici pijſſimus, ac doctus ſcriptor, 1136. Venceslaus Dux Plocenſis, 1330.

18. S. Ericus Sveciæ Rex, 1160. Philippus Cardinalis Dux Bavariæ, Epiſcopus Ratisbonenſis, 1598. B. Frater de Cantalico Capucinus, 1585. *Romæ.*

19. Albinus Alcuinus, Caroli Magni, in Mathematicis, & Philoſophicis inſtructor, 804. Ivo, Pupillorum, Viduarum, & Pauperum Advocatus, 1303. Thomas Sanchez S. J. Theologus inſignis, 1610. *Romæ.*

20 S. Bernardus Senenſis, 1444. Oſmannus Turcarum Imperator, à ſuis interfectus, 1622. Uladislaus IV. Poloniæ Rex, 1648. *Cracoviæ.* Nicolaus Serrarius S. J. eruditiſſimus Theologus, & Hiſtoricus, 1609.

21. Henricus IV. Imperator, 1125. *Trajecti.* Alexius Comnenus, Trapezunti Princeps, cum tribus filijs, & quinque nepotibus, ſubitâ tempeſtate maris exortâ ſubmerſus: 1570.

22. Conſtantinus Magnus Imperator, 337. Conradus III. Imperator, 1254. Chriſtianus I. Daniæ Rex, 1482.

23. Conradus I. Imperator, 909. Leopoldus II. Auſtriæ Archidux, 1412. Laurentius Surius Carthuſianus, qui vitas Sanctorum edidit, 1578.

24. Vincentius Lyrinenſis, doctrinâ, & ſanctitate clarus, 440. Edoardus V. Angliæ Rex, 1483. David Rex Scotiæ, 1153.

25. Urbanus Papa, 233. Alphonſus II. Aragoniæ Rex, 1196. Alexander IV. Papa, 1261,

26. Venerabilis Beda, Scriptor doctiſſimus, & ſanctitate clariſſimus, 776. S. Eleutherius Papa, 194. Philippus Nereus, Congregationis Oratorij Inſtitutor, 1595.

27. S. Joannes I. Papa, 526. Item Joannes II. Papa, 553. Raymundus Berengarius Comes Barcinonenſis, bellis contra Saracenos celeberrimus, 1076.

28. S. Germanus Pariſiorum Epiſcopus, miraculis clarus, 579. David Beroinus, S R. E. Cardinalis, ingenij ſplendore, ac vitæ gravitate illuſtris, à Sectarijs ſtrangulatus, in Scotia, 1546.

29. S. Gau-

29. S. Gaudentius, in conversione Hungarorum, S. Adalberti Coapostolus, 988. Joannes Duglessus Leopoliensis Archiepiscopus, Chronologus, 1480. Jacobus Latomus Belga, insignis Theologus, 1544. *Lovanij.*

30. Carolus IX. Galliarum Rex, 1547. Balduinus Pulchro-barbus, Comes Flandriæ, 1036. Ferdinandus III. Castellæ Rex gloriosissimus, 1252.

31. Jagello ex Duce Lithvaniæ, Poloniæ Rex, 1434. Guilielmus Comes Hollandiæ, 1412. Rovandus ille Magnus Pipini Regis nepos, rebus bello præclarè gestis clarus, 800. Geysa II. Hungariæ Rex, 1141.

JUNIUS.

1. Primâ die hujus Mensis, mortuus est Rupertus Bavarus Imperator, 1410. *Oppenheimij.*

2. Carolus II. Rex Hungariæ trucidatus, 1386. Thomas Nadasdius Hungariæ Palatinus, 1561. Augustinus Torniellius, Annalium veteris Testamenti Scriptor, 1620.

3. Eugenius II. Papa, 655. Richardus Edvardi IV. Angliæ Regis filius, à Patruo peremptus, 1483. Franciscus Mendoza S. J. excellens Sacræ Scripturæ interpres, 1605.

4. Blondus Flavius insignis Historiographus, 1483. *Romæ.* Sancius IV. Rex Aragoniæ, 1054.

5. Mathusalem ante Christum, 2936. Fridericus Brunswicensis electus in Imperatorem, in reditu è comitijs perfidè interemptus, 1400. Conradus Salicus Imperator, 1039.

6. Henricus Castellæ Rex, casu tegulæ peremptus 1217. Ludovicus Areostus, Italici carminis vates percelebris, 1534. Alexander III. Imperator Orientis, 912.

7. Guilielmus Bonus, Comes Hollandiæ, 1437. Casimirus Poloniæ Rex, 1492. Josephus Blancanus S. J. Scriptor Mathematicus clarus, 1624. Georgius Rakoczi II. ex vulnere in prælio contra Turcas accepto, 1660. mortuus *Varadini.*

8. Edvardus Fortunatus Marchio Badensis, 1600. Vincentius Caraffa Generalis Soc. JESU, vir genere, pietate, & doctrinâ illustris, 1624.

9. S. Cyrillus Episcopus Alexandrinus, 444. Ernestus cognomento Strenuus, Austriæ Marchio, 1075.

10. Servius Tullius, Sextus Romanorum Rex, occisus anno ante Christum, 531. Fridericus I. Imperator submersus, 1190. Franciscus Dux Alenconij, 1584.

11. Jacobus

11. Jacobus III. Scotiæ Rex, suorum conjuratione peremptus. 1488. Rudolphus III. Saxoniæ Elector. 1410. Joannes III. Lusitaniæ Rex. 1557.

12. Leo II. Papa. 717. *Romæ.* Ludovicus Gonzaga Marchio Mantuæ. 1478.

13. Martinus Navarra, doctissimis suis scriptis orbi notus. 1586. *Romæ.* Joannes Sambucus, Tyrnaviensis, Historicus. 1484.

14. Veremundus, Legionis Rex. 791. Joannes Borgia Gandiæ Dux, fratris scelere confossus. 1479.

15. Paulus Venetus, Historicus, & Cosmographus eruditissimus. 1429, Philippus Bonus III. Burgundiæ Dux. 1467. Andronicus junior, Imperator Orientis. 1381.

16. Hugo Magnus, Comes Parisiensis. 958. Christianus Brunswicensis, Bello Germano-Svecico notissimus. 1626.

17. Joannes Albertus, Poloniæ Rex. 1501. Ferdinandus, Lusitaniæ infans, Joannis I. Regis Filius. 1445.

18. Fulvius Ursinus, Antiquitatum Romanarum illustrator. 1600. *Romæ.* Leo Isauricus, Imperator. 741.

19. S. Romualdus Camaldulensium Monachorum Fundator. 1023. Dagobertus I. Rex Galliarum. 645.

20. Ludovicus Pius Imperator. 840. S. Severinus Papa. 540.

21. Jacobus Menochius, præstantissimus Legum interpres. 1607.

22. Innocentius V. Papa. 1276. Philippus Imperator. 1201. Laurentius Bajerlink, novo vitæ humanæ theatro, juris publici facto, celebris. 1627.

23. Henricus Dux Brunswicensis, globo tormenti trajectus. 1514. Christianus II. Elector Brandeburgicus. 1611.

24. Titus Vespasianus, Imperator 79. Edvardus III. Angliæ Rex. 1377.

25. Simon Montfortius, Albigensium Hæreticorum domitor. 1218.

26. Adeodatus Papa. 676.

27. Alphonsus, cognomento Magnanimus, Rex Aragoniæ. 1458. Ernestus Ludovicus, Dux Pomeraniæ. 1582.

28. Alexander Magnus, ante Christum natum. 323. S. Leo II. Papa. 684. Diogenes Cynicus Philosophus, ante Christum. 324.

29. Paulus I. Papa. 767. Raymundus Lullus, Doctor illuminatus dictus, 1315. Abrahamus Orthelius, insignis Cosmographus. 1598.

30. Ernestus Dux Bavariæ. 1421. Cardinalis Baronius, Annalium Ecclesiasticorum Conditor. 1602. *Romæ.*

JULIUS.

1. Migrârunt ex hac vita primâ die hujus Menſis, Aaron Pontifex, Moyſis frater, ante Chriſtum natum. 1470. Alphonſus VI. Caſtellæ Rex. 1109. Carolus Archidux Auſtriæ, Pater Ferdinandi II. Imperatoris. 1590.

2. Henricus Imperator cognomento Auceps. 936. in *Saxonia*. S. Ottho Epiſcopus Bambergenſis, Pomeraniæ Apoſtolus. 1139. Nicolaus Cauſinus S. J. cujus erudita,& pia ſcripta leguntur. 1651.

3. S. Landfrancus, Archiepiſcopus Cantuarienſis, quem alij præcipuum, Theologiæ Scholaſticæ Authorem dicunt. 1039. Marcus Annius Florianus Imperator, anno Chriſti. 279.

4. Benedictus V. Papa. 965. Guilielmus Dux Brunſwicenſis. 1535.

5. Conſtantinus Ducas, Imperator Orientis. 1069. Maximilianus I. Elector Bavariæ. 1651. Ottho, Elector Brandeburgicus. 1206.

6. Iſaias Propheta ante Chriſtum. 712. Thomas Morus, vir pijſſimus, & doctiſſimus Angliæ Cancellarius. 1535. Benedictus Arias Montanus, ſacrarum lingvarum peritiſſimus. 1598.

7. Romulus, alter Conditor Romæ, anno ante Chriſtum. 713. Sigiſmundus Auguſtus, Poloniæ Rex. 1575. Nicolaus II. & Benedictus XI. Pontifices, ille anno Chriſti, 1061. hic 1304.

8. Epaminondas, Thebanus, Dux Belli fortiſſimus, anno ante Chriſtum. 361. Pipinus, Caroli Magni filius, Italiæ Rex. 810. Eugenius III. Papa. 1153. Bernardus, Dux Vinnarienſis, Bello Svecico clarus. 1639.

9. Leopoldus, Auſtriæ Dux, ab Helvetis cæſus. 1388. Ferdinandus IV. Hungariæ, Bohemiæ, & Romanorum Rex. 1654.

10. Hadrianus Imperator. 138. Henricus II. Galliarum Rex. 1559. Benedictus VIII. Papa. 984. Comes Buquovius, Cæſarei exercitûs Generalis. 1621.

11. Mauritius, Saxoniæ Elector. 1553. Anthimius Imperator. 472. S. Pius Papa. 167. Leo Armenus, Orientis Imperator, 813. Ottho de Wittelſpach, modernæ Sereniſſimæ Domûs Bavaricæ author. 1283.

12. Joannes Gerſon, Cancellarius Pariſienſis, ſcriptor illuſtris. 1429. Franciſcus Dux Lotharingiæ. 1546.

13. Anacletus Papa. 112. Bartholus à Saxo-ferrato, lucerna Juris dictus. 135.

14. S. Henricus II. Imperator. 1024. Arnulphus, Bojorum Dux. 937.

15. Adolphus, Imperator. 1299. Conſtans, Imperator. 669. Rudolphus I. Imperator, 1291. Egbertus Rex Angliæ. 673,

16. Joan-

16. Joannes Caſimirus, Saxoniæ Dux. 1633. Bernardus Maffæus, S. R. E. Cardinalis, vir omni genere Scientiarum inſtructiſſimus. 1553. *Romæ.*

17. S. Leo IV. Pontifex. 855. Innocentius III. Pontifex. 1216.

18. Godefridus Bullionius Hieroſolymorum Rex. 1100. Franciſcus Petrarcha, Poëtica laude clariſſimus. 1374.

19. Hermanus Contractus, Ordinis S. Benedicti Chronologus, & Mathematicus inſignis. 1054. Ludovicus Niger, Palatinus Rheni. 1489.

20. Petrus Lombardus, Magiſter Sententiarum, & Theologorum Scholaſticorum 1164. Albertus, cognomento Sapiens, Archidux Auſtriæ. 1358. Joannes Zapolya, Hungariæ Interrex. 1540.

21. Daniel Propheta, ante Chriſtum natum. 518.

22. Henricus IV. Princeps Poloniæ. 1290. Carolus VIII. Galliæ Rex. 1461.

23. Franciſcus Duarenus, Juris-Conſultus illuſtris. 1559.

24. Hermannus de Salza, primus Ordinis Teutonum Magiſter. 1240. Henricus, Marchio Miſniæ. 1435.

25. Ferdinandus I. Imperator. 1564. *Viennæ.* Conſtantinus Chlorus, Conſtantini Magni Parens. 306. Thomas à Kempis, piiſſimus Scriptor. 1471. Innocentius VIII. Papa. 1492. Paulus II. Papa. 1471.

26. Carolus Emmanuel, Sabaudiæ Dux. 1630. Philippus I. Rex Galliæ. 1108.

26. Jacobus I. Aragoniæ Rex fortiſſimus. 1276. Ludovicus, Haſſiæ Landgravius. 1626. Comes Simon Forgachius, perfidè à Turcis confoſſus. 1552.

28. Innocentius I. A. C. 417. Stephanus III. 754. Paulus II. 1471. Victor II. A. C. 1054. S. Victor. 1203. Summi Pontifices. Comes Lupus Batthyanus, à Turcis brachijs, & pedibus truncatus. 1552.

29. Urbanus II. Papa, Sacræ expeditionis pro recuperanda terra Sancta Author. 1099. Urbanus VIII. Papa. 1644. S. Felix II. P. 858.

30. Albertus II. Ferrariæ, & Mutinæ Dominus. 1393. Ludovicus Barbatus, Dux Bavariæ. 1447. Henricus, Bavariæ Dux dictus Landhutenſis. 1450.

31. S. Ignatius S. J. Fundator. 1556. Comes Adolphus Schvvarczenburgius, Jaurini Recuperator. 1625.

AUGUSTUS.

1. Septem Fratres Machabæi, acerbiſſima paſſi tormenta, è vivis ſublati, anno ante Chriſtum natum. 166. Juſtinus Senior, Imperator. 527. Theodoſius II. Imperator. 450. Laurentius Valla, de latina lingva optimè meritus. 1465.

2. Henricus III. Galliæ Rex. 1589. Stephanus III. Papa. 1057 Emmanuel Philipertus, Dux Sabaudiæ. 1580.
3. Jacobus III. Scotiæ Rex. 1460.
4. Sebastianus, Lusitaniæ Rex, in prælio contra Mauros occisus. 1578.
5. S. Osvaldus, Angliæ Rex. 643. Odonus, Herulorum Rex. 493. Stanislaus Hosius, Polonus, S. R. E. Cardinalis, Catholicæ fidei propugnator zelosissimus. 1519.
6. Raymundus Princeps Aragoniæ, Maurorum terror. 1162. Jacobus I. Rex Valentiæ, eorundem Maurorum Domitor. 1267. S. Dominicus, sanctitate, & doctrinâ clarus. 1221. *Bononiæ*. Ejus tamen festivitas quartâ Augusti celebratur.
7. Majoranus, Imperator. 481. Lotharius, Lotharingiæ Rex. 869. Claudius Jajus S. J. unus ex primis decem Socijs S. Ignatij. 1552. *Viennæ*.
8. Alphonsus V. Lusitaniæ Rex. 1481. Petrus, Siciliæ Rex. 1343.
9. Valens Imperator. 378. Hugo Eliensis Episcopus, de Ecclesia meritissimus. 1264.
10. Tyberius Imperator. 583. Joannes Fontana, Architectus celeberrimus. 1614. *Romæ*.
11. Nicolaus de Cusa, Cardinalis, Theologorum, & Mathematicorum sui sæculi Princeps. 1464.
12. Rudolphus I. Elector Palatinus. 1319. Joannes Elector Brandeburgicus. 1445.
13. Joannes I. Lusitaniæ Rex. 1433. Ludovicus Elector Palatinus. 1449.
13. Svvatoboius, Lotharingiæ Rex. 900. Sixtus IV. Papa. 1484.
14. Pius II. Papa. 1464. B. Stanislaus Kostka S J. 1568. Carolus Mansfeldius, rebus bello præclarè in Hungaria gestis illustris. 1595.
15. Honorius Imperator. 423. Alexius Comnenus, Orientis Imperator. 1118.
16. Sylvius Antonianus, S. R. E. Cardinalis, humanis literis egregiè cultus. 1603.
17. Ibrahimus, Turcarum Imperator, à Prætorianis militibus occisus. 1648.
18. Albertus cum Trica Austriæ Archidux. 1395. Alexander VI. Papa. 1503. Paulus IV. Papa. 1559.
19. Octavianus Augustus, Imperator, anno Christi. 14. S. Ludovicus, Episcopus Tholosanus. 1293. Fridericus III. Imperator. 1493. *Lincij*.
20. S. Samuel Propheta, anno ante Christum natum. 1076. in *Judæa*

Osorinus

Osorinus, Angliæ Rex. 651. Joannes de Lugo S. J. Cardinalis, pietate, Religione, monimentísque ingenij clarissimus. 1660. *Romæ.*

21. Alphonsus Justus, Castellæ Rex. 1157. Alexander de Hales, Ordinis S. Francisci, vir doctissimus, SS. Bonaventuræ, & Thomæ Aquinatis Præceptor. 1245.

22. Eberhardus Franconiæ Dux. 958. Nicolaus III. Papa. 1280. Philippus VI. Galliarum Rex. 1350.

23. Stilico, Heros fortissimus, Honorij Imperatoris gener. 408.

24. Henricus VIII. Imperator. 1313. Richardus III. Angliæ Rex. 1485. Casimirus, Dux Pomeraniæ. 1368.

25. S. Ludovicus, Francorum Rex. 1270. Gratianus, Imperator optimus. 383.

26. Otthocarus, Bohemiæ Rex, in prælio contra Rudolphum cæsus. 1278.

27. Alexander III. Papa, vir eloquens, divini, humaníque Juris scientissimus. 1181. Valentinianus II. Imperator. 392. Sixtus V. Papa. 1590.

28. Hugo Capetus, Galliarum Rex. 998. S. Augustinus. 340.

29. Ludovicus II. Hungariæ Rex, in prælio contra Solymanum, in palude ad oppidum Mohacs submersus. 1526. Carolus Gonzaga, Mantuæ Dux. 1637. Henricus V. Angliæ Rex. 1423.

30. Ludovicus XI. Galliarum Rex. 1483.

31. Rudolphus I. Imperator. 1291. Jacobus Rossa, S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Vlissiponensis, Lusitaniæ Regis nepos, virtute, ac pudicitiâ insignis. 1459. *Florentiæ.*

SEPTEMBER.

1. Josue, primus Israëlitici populi post Moysen Dux, anno ante Christum 1470. Balduinus Lilanus, Comes celeberrimus Flandriæ, anno Christi. 1067

2. Joannes Cardinalis Aldobrandinus, Clementis VIII. frater, summus Pœnitentiarius. 1573. *Romæ.*

3. Joannes Galeatius, Mediolani primus Dux. 1401.

4. Solymanus, Turcarum Imperator, in obsidione Szigethiana. 1566.

5. Antharis, Longobardorum Rex. 588.

6. Joannes XIII. Papa. 972. Guilielmus Postellus, Gallus, disciplinarum, Lingvarúmque ferè omnium exoticarum doctissimus. *Parisijs.* 1581.

7. Alphonsus I. Aragoniæ Rex, in velitaria pugna, à Mauris trucidatus. 1134. Leo IV. Orientis Imperator. 776. Ferdinandus III. Castellæ Rex. 1313.

8. S. Corbinianus, Bavariæ Apostolus. 780. S. Sergius I. Papa. 701.

9. Thomas de Vio Cajetanus, S. R. E. Cardinalis, Ingeniorum ævi sui miraculum appellatus. 1536. Fridericus IV, Elector Palatinus. 1610.

10. Jacobus Amanatus, Cardinalis Picolomineus, vir magnæ doctrinæ, ac ingenij elegantis. 1476.

11. Odvardus Farnesius, Parmæ, & Placentiæ Dux. 1646. Joannes de Werth, Germanicis bellis clarus. 1652.

12. Joannes Hunnyades, Turcarum in Hungaria domitor. 1456. Innocentius VI. Papa. 1362. Andronicus Imperator Orientis. 1185.

13. Philippus II. Hispaniarum Rex potentissimus. 1598. Titus Imperator, anno Christi. 83. Ferdinandus Elector Coloniensis, Bavariæ Dux. 1650. Ludovicus I. Hungariæ Rex. 1382.

14. S. Cyprianus. 263. S. Ghrysostomus. 407. Franciscus Toletus S. J. S. R. E. Cardinalis, doctissimus. 1596.

15. Ludovicus Richeomus, S. J. Scriptor eximius. 1625. Philippus, Navarræ Rex. 1344.

16. Victor III. Papa. 1087. Carolus V. cognomento Sapiens, Galliarum Rex. 1380. Ludovicus I. Bavariæ Dux, à Morione confossus. 1231.

17. Robertus Bellarminus, S. J. S. R. E. Cardinalis, cui testimonio Clementis VIII. tunc Ecclesia parem in doctrina non habuit. 1621.

18. Octavius Farnesius, Parmæ, & Placentiæ Dux. 1587. Andreas Neapolis Rex, dolo uxoris, laqueo peremptus. 1345. Alphonsus Albuquertius, rebus præclarè bello in India gestis insignis. 1515.

19. Licinius Crassus, Orator celebris. anno V. C. 663. Matthias Palmerius Pisanus, Chronologus. 1483. *Romæ.*

20. Guilielmus Ocham, Ordinis Minorum, Anglus, Doctor singularis nuncupatus. 1347. Ludovicus VII. Galliæ Rex. 1180. Selymus, Turcarum Imperator. 1520.

21. Carolus V. Imperator. 1558. *In Monasterio S. Justi, propè Vallisoletum in Hispania.* Philippus, Valesius, Neapolis, & Siciliæ Rex. 1380.

22. Publius Virgilius Maro, Latinorum Poëtarum Princeps, anno ante Christum. 19. Ottho Frisingensis Episcopus, Marchio Austriæ, insignis Scriptor. 1158.

23. Gabriel Vasquez S. J. eximiâ, & exquisitâ eruditione, summo ingenio, scriptísque Theologicis illustrissimus. 1604.

24. Pipinus, Galliarum Rex. 768. Innocentius II. Papa. 1145. S. Gerardus Episcopus Csanadiensis, in Hungaria. 1042.

25. Franciscus Syvarez S. J. Theologus, nunquam satis laudatus. 1617. *Ulissipona.*

26. Philippus

26. Philippus I. Hispaniarum Rex, *Burgis* in *Hispania.* 1506. Urbanus VII. Papa. 1590. Cardinalis de Turre Eremita, exquisitæ doctrinæ vir. 1468. *Romæ.*

27. Andreas Argolus insignis Astronomus, 1657. Didacus Covaruvias, J. C. celeberrimus. 1577.

28. Lotharius Imperator. 885. Ambrosius Spinola, rei Militaris scientiâ clarissimus. 1630.

29. Didius Julianus Imperator. 195. Henricus VI. Imperator. 1198. Petrus Aragoniæ Rex, Maurorum terror. 1108. Gustavus Trole, Rex Sveciæ. 1560.

30. S. Franciscus Borgias S. J. Generalis III. *Romæ.* 1572. Benedictus I. Papa. 577. Cidesvindus, optimus Hispaniæ Rex. 653.

OCTOBER.

1. Crispus, Constantini Magni filius, veneno sublatus. 325. Bonifacius IX. Papa. 1404. Joannes Austriacus, Caroli V. filius naturalis. 1552.

2. Justinus II. Imperator. 578. Urbanus IV. Papa. 1264.

3. Emmanuel Comnenus, Imperator Constantinopolitanus. 1180. Hercules II. Dux Ferrariæ. 1559.

4. S. Franciscus Seraphicus. 1226. *Assisij.*

5. Carolus Calvus, Occidentis Imperator. 877.

6. Philippus, Galliæ Rex. 1131. Henricus III. Imperator. 1056.

7. Ludovicus, Germaniæ Rex. 876. Ferdinandus II. Neapolis Rex. 1495. Marcus Papa. 336. Carolus Simplex, Galliarum Rex. 929.

8. Cœlestinus IV. Papa. 1241. Cardinalis Sirletus, claro genere, sed magìs Sapientiâ, ac virtute conspicuus. 1585. *Romæ.*

9. S. Guntherus, S. Stephani Regis Hungariæ consangvineus. 1045. Clemens II. Papa. 1047. Joannes, Castellæ Rex. 1399. Comes Tampier, Heros incomparabilis. 1620. in expugnatione *Posonij.*

10. S. Paulinus, Episcopus Eboracensis. 644. Henricus Wenceslaus, Dux Münsterbergensis. 1591.

11. Bonifacius VIII. Papa. 1304. Ludovicus IV. Bavarus Imperator. 1347.

12. Eduvinus, Angliæ Rex, in prælio occisus. 632. Maximilianus II. Imperator. 1576. Richardus Rex Angliæ. 1399.

13. Ludovicus Ultramarinus, Rex Galliæ. 954. Alphonsus Vargas, Ordinis Eremitarum, Archiepiscopus Hispalensis, vir doctissimus. 1357.

14. Frauciſcus Egrenſis Mutinæ Dux. 1658. Heraldus Rex Angliæ. 1066. Petrus Caſſandus S. J. Aſtronomicis obſervationibus clarus, anno Chriſti 1655.

15. Urbanus VI. Papa. 1389. Gregorius XIV. Papa. 1591. Marcommius, Scotiæ Rex. 1097. Philippus Audax, Galliæ Rex. 1282.

16. B. Albertus Magnus. 1280 Ludovicus, Siciliæ Rex, Petri Regis filius. 1355. Demoſthenes Orator, ante Chriſtum. 320.

17. Auria, Genuenſium Belli Dux famoſiſſimus. 1323. Philippus Comminæus, Hiſtoriographus. 1509.

18. Joannes VII. Papa. 707. Pius III. Papa. 1503. Rupertus, Comes Palatinus, Epiſcopus Argentinenſis. 1478.

19. Joannes Angliæ Rex, extorris. 1216. Martinus Delrio S. J. omni ſcientiarum varietate conſpicuus, Scriptor illuſtriſſimus. 1608.

20. Honorius I. Papa. 638. Democritus Philoſophus, anno ante Chriſtum. 362. Joannes Petrus Maffæus, S. J. Indicarum rerum Scriptor elegantiſſimus. 1603. *Romæ.*

21. Carolus VI. Galliarum Rex. 1422. Julius Cæſar Scaliger, vir omni literaturâ inſignis. 1558.

22. Carolus Martellus, Pipini Regis Galliarum parens, Dux belli glorioſiſſimus. 742. Joannes Dux Bavariæ. 1340.

23. B. Joannes Capiſtranus, Ordinis S. Franciſci, doctrinâ, ſanctitate, ac expeditionibus contra Turcas in Hungaria clariſſimus. 1456.

24. Franciſcus Sfortia, potens Dux Mediolanenſis. 1535. Tycho Brahe, nobilis Danus, & Aſtronomus celeberrimus. 1601. *Pragæ.*

25. Bonifacius I. Papa. 423. Bonifacius V. Papa. 625. Joannes Andreas Doria Genuenſis, rebus maximis bello geſtis clarus. 1560. Jacobus Zarabella, celebris Philoſophus. 1589.

26. Evariſtus Papa. 121. Conradus Dux Sveviæ, & Fridericus Dux Auſtriæ, decollati juſſu Caroli Andegavenſis. *Neapoli.* 1269.

27. Alphonſus II, poſtremus Ferrariæ Dux. 1597. Fridericus III. Elector Palatinus. 1566.

28. Carolus Valeſius, Franciſci primi Regis Galliarum parens. 1494. Rudolphus Agricola, qui Græcas literas primus intulit in Germaniam. 1488.

29. S. Malachias Primas Hyberniæ, cujus ſub nomine circumferuntur de ſucceſſione Pontificum vaticinia. 1348.

30. Carolus III. Sveciæ Rex, Guſtavi Adolfi parens. 1611.

31. Jacobus Siciliæ, & Aragoniæ Rex. 1317. Ferdinandus I. Rex Luſitaniæ. 1328.

NOVEM-

NOVEMBER.

1. Hadrianus II. Papa. 872. Albertus II. Auſtriæ Archidux, & Imperator, ac Hungariæ, & Bohemiæ Rex. 1439. Plinius II. qui Hiſtoriam naturalem conſcripſit. 82.

2. Richardus de S. Victore. 1148. Paulus III. Papa. 1549. Bartholomæus Colleonus, Bergomus, clarus apud Venetos Militiæ Dux. 1475.

3. Probus Imperator. 283. S. Carolus Boromæus. 1584.

4. Carolomannus Rex Auſtriæ. 771. Adamus Venceslaus Dux Sileſiæ. 1578.

5. Caſimirus, cognomento Magnus, Rex Poloniæ. 1370.

6. Franciſcus Zarabella, S. R. E. Cardinalis, vir doctiſſimus. 1421. Innocentius VII. Papa, 1406.

7. Valentinianus Imperator. 375. Robertus, Scotiæ Rex glorioſiſſimus, A. C. 1329.

8. Joannes Duns Scotus, Ordinis Minorum, Doctor ſubtilis. 1308. *Coloniæ.* Carolus Dux Calabriæ. 1328.

9. Ferdinandus Cardinalis Infans Hiſpaniæ, Belgij Gubernator. 1641.

10. Fulco, Rex Hieroſolymorum. 1192. Uladislaus Hungariæ Rex, contra Turcas ad Varnam in prælio cæſus. 1444.

11. Bonifacius III. Papa. 605. Petrus, Rex Aragonum. 1288. S. Martinus Epiſcopus, patriâ Sabarienſis, in Hungaria. 401.

12. Ludovicus VII. Galliarum Rex. 1226. Martinus III. Papa. 541.

13. Juſtinianus Magnus Imperator, Legum-lator. 565. Nicolaus I. Papa. 867. Paulus Guzman S. J. Scriptor inſignis. 1635.

14. Nicolaus Trigautius S. J. Rerum Sinenſium Scriptor. 1628. *Pechini* apud Sinas.

15. Achmetes I. Turcarum Imperator. 1617. Gabriel Betthlemius, Tranſylvaniæ Princeps. 1629. Dominicus Sotto, Ordinis Prædicatorum, egregius Scriptor. 1560. Jacobus Caldera, ſtrenuus ſuæ ætatis Armorum Dux. 1440.

16. Guſtavus, Rex Sveciæ; & Godefridus Henricus Comes à Pappenheim, cæſi in prælio. 1632.

17. Joannes Picus, Mirandulæ, & Concordiæ Dux, divini propè ingenij. 1494. Joannes III. Rex Sveciæ. 1591.

18. Beſſarion S. R. E. Cardinalis, vir doctiſſimus. 1472. Joannes Monacenſis, D. B. 1473. Lucas Vadingus, Annalium S. Franciſci Scriptor. 1657.

19. Anaſtaſius II. Papa. 498. S. Pontianus Papa. 237. Fridericus Saxoniæ Dux, Magiſter Ordinis Teutonici. 1510.

20. Alphonſus Calvera Hiſpanus, Ordinis S. Dominici vir perdoctus. 1598. Ludovicus Haſſiæ Landgravius. 1585.

21. Garcius Rex Navarræ. 1150. Ladislaus Poſthumus, Hungariæ, & Bohemiæ Rex. 1458.

22. Henricus III. Rex Angliæ. 1272. Ludovicus Aureliacenſis Dux, Anno Chriſti. 1407.

23. Chilbertus Rex Franciæ IV. 710. Franciſcus Dux Brunſwicenſis. 1549.

24. Mauritius Imperator. 602. cum liberis à Phoca occiſus. Perſius Flaccus, Poëta Satyricus. 62.

25. Lucius III. Papa. 1185. Arnulphus Imperator. 899.

26. Clodovæus Magnus Franciæ Rex. 514.

27. Quintus Horatius Flaccus Poëta. ante Chriſtum Anno 5. Hermanus Haſſiæ Landgravius, Archiepiſcopus Colonienſis. 1508.

28. Gregorius III. Papa. 711. Caſimirus Rex Poloniæ. 1059.

29. Philippus Pulcher Galliarum Rex. 1314. Carolus IV. Imperator. 1378. Ottho cognomento Illuſtris, Bavariæ Dux. 1353.

30. Germanicus, Tiberij Cæſaris ex Fratre Nepos. 19. Berengarius Imperator occiſus *Veronæ*. 923.

DECEMBER.

1. Enodius Arelatenſis, Scriptor, & defenſor antiquiſſimus, S. R. E. 521. Edmundus Campianus S. J. Martyrio affectus, *Londini* in Anglia. 1582.

2. Leo X. Pontifex 1521. S. Franciſcus Xaverius, Indiarum Apoſtolus. 1552. Alexander Farneſius, Dux belli incomparabilis. 1592.

3. Petrus Chryſologus. 450. Henricus I. Angliæ Rex. 1135. Lotharius II. optimus Imperator. 1138.

4. Cardinalis Richelius, prudentiâ politicâ, & ingenio, totâ Europâ celeberrimus, Dux, & Par Franciæ. 1642. Carolus Rex Germaniæ, Caroli Magni filius. 811.

5. Franciſcus II. Galliarum Rex. 1560. Alphonſus Rex Portugalliæ. 1185.

6. Clemens VI. Papa. 1352. Rudolphus III. Burgundiæ Rex. 1032. Rudolphus Elector Saxoniæ. 1370.

7. Marcus Tullius Cicero, anno ante Chriſtum. 40. Innocentius IV. Papa. 1254. *Neapoli*. Thomas Boſius, inſignis Eccleſiaſticus Scriptor. 1610 *Romæ*.

8. S. Euthychius Papa. 283. Ottho II. Imperator. 983. *Romæ*.

9. Sigiſmundus Imperator, Hungariæ, ac Bohemiæ Rex. 1437.

10. Pius IV. Papa. 1565. Boleslaus Pudicus, Poloniæ Rex. 1279. Henricus Castellæ Rex. 1474.

11. Paulus Jovius celebris Historicus. 1552. *Florentiæ.* Dionysius Petavius S. J. Scriptor egregius, & lumen Chronologiæ. 1652. *Parisijs.*

12. Ferdinandus de Toledo, Dux Albanus, Dux belli summus. 1582. Fridericus Victoriosus, Comes Palatinus. 1476. Jacobus Scotiæ Rex. 1542.

13. Emmanuel Lusitaniæ Rex, Magnus, & felicissimus. 152. Stephanus Bathorius, Poloniæ Rex gloriosissimus. 1589. Thassilo ultimus Bojorum Rex. 787. Calixtus II. Papa. 1124.

14. Formosus Papa. 896. Andreas Bathorius Cardinalis, interfectus. 1599. Gerson Cancellarius Academiæ Parisiensis, pijssimis scriptis celebris. 1363.

15. Joannes VIII. Papa. 882. Alphonsus Aragoniæ Rex, Astronomiæ restitutor. 1393.

16. Balduinus animosus, Comes Flandriæ. 1195. Franciscus Sachinus S. J. cujus pererudita scripta leguntur. 1625.

17. Renatus Junior, Lotharingiæ Dux. 1508. S. Guilielmus Normandiæ Dux. 944.

18. Cardinalis Martinusius, vulgò Georgius Monachus, Episcopus Varadinensis, interfectus. 1551. *Varadini.*

19. Donus II. Papa. 972. Urbanus V. Papa. 1307. Joannes III. Lusitaniæ Rex. 1521.

20. Hermanus Alberti I. Imperatoris Frater, in Rheno submersus. 1288.

21. Mahometes III. Turcarum Imperator. 1603. Petrus Canisius S. J. doctissimus, ac pijssimus Scriptor. 1596. *Friburgi* in Helvetia.

22. Franciscus Gonzaga, Dux Mantuæ. 1612. Matthæus Raderus S. J. eruditissimus Scriptor. 1634.

23. Chilibertus I. Franciæ Rex. 560. Ferdinandus Rex Hispaniarum. 1516.

24. Vitellius Imperator. 71. Franciscus Dux Brunswicensis. 1601.

25. Leo Armenus Orientis Imperator. 800. Henricus III. Castellæ Rex. 1406.

26. Hadrianus Papa, quô nemo diutius Pontificum post S. Petrum Ecclesiæ præfuit. 795. Vincentius II. Mantuæ Dux. 1627.

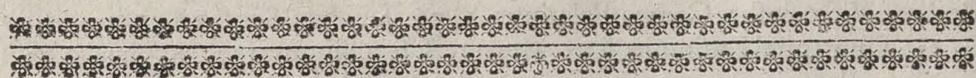
27. Agapitus II. Papa. 955. Ferdinandus I. Legionis, & Castellæ Rex. 1060. Nicolaus Estensis, Ferrariæ Marchio. 1441.

28. S. Franciscus Salesius. 1622. Carolus Austriæ Dux, Ferdinandi II. Frater. 1624. *Madriti* in Hispania.

29. S. David Rex, ante Christum natum. 1032. Innocentius IX. Papa. 1591.

30. S. Anaftafius, Colocenfis in Hungaria Archiepifcopus. 1034. Emmanuel Sà S. J. Scriptor, & Theologus clariffimus. 1596.

31. Sylvefter I. Papa. 335. Reinaldus Marchio Ateftinus Princeps, virtute, fortitudine, ac prudentiâ nemini fecundus. 1335.

PARAGRAPHUS SEXTUS.

EPHEMERIDES ASCETICÆ,

SEU

HOMOEOPTOTA ASCETICA,

Per fingulos dies totius Anni diftributa.

JANUARIUS.

I.

COgita ô homo, quid *fuifti*? quid *es*? & quid *eris*? *fuifti* nihil, *es* cumulus miferiarum, efca vermium *eris*.

2. Ante tempus fuifti in abyffo *inanitatis*, nunc es in abyffo *calamitatis*, brevi eris in abyffo *æternitatis*.

3. *Fuiffe*, jam nihil eft; *effe*, momentaneum; *fore*, perpetuum eft.

4. Confidera unde venis, & *erubefce*; ubi ftas, & *ingemifce*; quo vadis, & *contremifce*.

5. Hoc forfan anno lectus tibi erit, non ut priùs è molli *anfere*, fed tumba fepulchralis è duro *affere*.

6. Sic ordire vitam tuam, quafi annus hic *noviffimus*, effet tuæ vitæ *noviffimus*.

7. Nullum eft momentum *temporis*, cujus pretium non fit infiniti *ponderis*.

8. Bonum cujuslibet rei *principium*, optimi finis eft *augurium*.

9. In anni exordio, temporis *feriæ*, funt fecuturi temporis velut *exequiæ*.

10. In pœnitentiæ procraftinatione, vel unica *hora*, eft longa *mora*.

11. Qui es fublimi in cœlum *afpectu*, noli effe declivis in folum *affectu*.

12. Hæc una eft honefta *avaritia*, velle femper crefcere in DEI *gratia*.

13. Avaritia in bonis æternis, eft *laudabilis*; in caducis, *deteftabilis*.

14. Gratia

14. Gratia eſt, ut *conſervetur*; pecunia, ut *erogetur.*

15. Sic vive, ut cùm deſinendum erit vivere, te vixiſſe, *nec ob fœditatem pudeat, nec ob perverſitatem pœniteat.*

16. Sic vive, ut ſis potiùs vitâ *melior*, quàm famâ, vel delicijs *clarior.*

17. Nunquam eris à DEO *deſertus*, ſi in orationibus fueris apud DEUM *diſertus.*

18. Tot habemus, qui nos infeſtant *exercitus*, quot ſunt perduelles animi *affectus.*

19. Prima hominis DEO placere volentis *occupatio*, ſit frequens, & ſolers *meditatio.*

20. Quis alius noſter eſt *finis*? quàm pervenire ad Regnum, cujus nullus erit *finis.*

21. Memento, quòd terra ſit tibi pro exiguo tempore *hoſpitium*, non pro omni tempore *domicilium.*

22. Es ſiquidem hîc *accola*, non *incola*; es advena, & *peregrinus*, non civis, & *domeſticus.*

23. Vita hæc, eſt via, per quam in Patriam *imus*: eſt egreſſio à DEO, per quam ad DEUM *redimus*..

24. Vita, eſt via ad cœlum unica, ſed habet infinita *diverticula*, ac multa *pericula.*

25. Omnis extra æternum amorem *amor*, non eſt, niſi *amaror.*

26. DEO cùm *unimur*, *munimur.*

27. Vive, non ut *libet*, ſed ut expedit, *decet*, & licet.

28. Cuncta opera tua, præeat recta *intentio*, comitetur attentio, animet *devotio.*

29. Paucis deeſt ſciendi *curioſitas*, plurimis intelligendi *ſtudioſitas.*

30. Alliciat te ad bene agendum *utilitas*, quam tota pollicetur *æternitas.*

31. In omnibus, quæ agis, finem *reſpice*, DEI voluntatem *ſuſcipe*, Chriſti exemplum *ſuſpice.*

FEBRUARIUS.

1. Si vita *ſtudium* eſt? ſic diſce, ut *ſapias*; ſi *ſtadium*? ſic curre, ut bravium *capias*,

2. Si *militia* eſt? ſic certa, ut *vincas*; ſi *mercatus* eſt? ſic negotiare, ut quæſtum *facias.*

3. Si *Theatrum* eſt? ſic perſonam age, ut plauſum *referas*; ſi *peregrinatio* eſt? ſic ambula, ut metam *attingas.*

4. Si *exilium* eſt? ſic illud ſuſtine, ut Patriam *obtineas*. Si *mare* eſt? ſic velifica, ut portum *ſubeas*.

5. Si *ſementis* eſt? ſic ſere in *terris*, ut poſſis metere in *cœlis*.

6. Si *diverſorium* eſt? ſic in eo verſeris, ut hoſpitem te eſſe *cogites*; ſi *vinea*? ſic labora, ut mercedem *reportes*.

7. Nulla eſt ſpes *veniæ*, ſi tempus *pœnitentiæ*, differatur ultra terminos *miſericordiæ*.

8. Ideo non parvum eſt *crimen*, tantum velle ſubire *diſcrimen*.

9. In peccatis, quò pergis *diutius*, eò recedis à DEO *longiùs*, redibis *difficiliùs*.

10. Ad DEUM nolle *redire*, eſt velle *perire*.

11. Noli abuti indulgentiâ *præteritâ*, nam propè eſt vindicta *ſecutura*.

12. DEUS, qui diù *parcit*, tandem *punit*.

13. Et quod pepercerit, non ſit tibi calcar, ut *pecces*, ſed frenum, ne *pecces*.

14 Priuſquam Sacerdoti peccata tua per confeſſionem *aperias*, de peccatis ſeriò *doleas*.

15. Neceſſe eſt ad DEUM te pœnitendo *redire*, niſi velis in æternum *perire*.

16. Seriò te peccâſſe *doleas*, ut pœnam à peccato inflictam *deleas*.

17. Quæ inſania? amare momentaneam *proſperitatem*, vel *voluptatem*, & non timere calamitatum *æternitatem*.

18. Quod evenit alijs, tibi ne eveniat, *pave*; ut non eveniat, *cave*.

19. Vitæ hujus *principium*, mortis eſt *exordium*.

20. Quidquid in hac vita æſtimatur, magni *ponderis*, eſt *leve*: quod putatur longi *temporis*, eſt *breve*.

21. Homo, eſt flos tempeſtivè *naſcens*, tempeſtivè *denaſcens*.

22. Vix *oritur*, & ecce *moritur*; quaſi flos *egreditur*, & mox *conteritur*.

23. Furibunda, & cœca mors, in dies *graſſatur*, & in quoſvis ſine diſcrimine *debacchatur*.

24. Priùs oportet, ut deſinas malè *vivere*, quàm deſinas *vivere*.

25. Sperne vitam *præſentem*, ut non metuas mortem *imminentem*.

26. Deſipis, ſi illam cenſeas dignam *amore*, quam experieris eſſe plenam *dolore*.

27. Ubi mortalitas *deficit*, ibi æternitas *incipit*:

28. Hanc, ſi *prævides*, cur tibi non *provides*?

MARTIUS.

MARTIUS.

1. Comes morienti erit, aut *vita*, aut *pœna*.

2. Impius aperiet oculos in *pœna*, quos clausit in *culpa*.

3. Quidquid quæris extra *te*, est infra *te*; imò plerúmque contra *te*, unde, dum illa *quæris*, te *perdis*.

4. Salutis æternæ *negotium*, nec ad momentum admittit *ocium*.

5. Dum tempus inutiliter *labitur*, immensi tibi lucri, occasio *elabitur*.

6. Grave pateris *damnum*, cùm nullum facis cum tempore *lucrum*.

7. Pro salute æterna, labor *gravis*, est *levis*; & diuturnus, est *brevis*.

8. Ut evitetur spiritûs *desidia*, cavenda est *somnolentia*.

9. Quid enim est aliud *somnus*, quàm animæ consepultæ *tumulus*?

10. Plus, quàm decet; & diutius, quàm oportet *dormire*, est saluti suæ *indormire*.

11. *Violenti*, non *vinolenti*, vel *somnolenti*, capiunt Regnum cœlorum.

12. Non minùs *errat*, qui cum multis *errat*, nec minùs *sapit*, qui cum paucis *sapit*.

13. Tantò quis est DEO *vilior*, quantò sibi *pretiosior*: tantò autem *pretiosior*, quantò sibi *vilior*.

14. Sint potiùs, qui te doleant esse *bonum*: quàm, qui gaudeant te esse *malum*.

15. Cur amamus vitam *fugientem*, & *currentem*? quæ fugit *nos*, & non amamus vitam *permanentem*, quæ expectat *nos*?

16. Quæ est ista insania, conquirere *thesaurum*, & perdere *cœlum*.

17. Quædam societas, penè etiam nominis est, duabus his rebus: *vitijs*, & *divitijs*.

18. *Opes*, non sunt aliud, quàm *compedes*: & quæ putantur corporis *ornamenta*, sunt animi *impedimenta*.

19. Semper voluptatem punit, aut præcox *pudor*, aut serus *dolor*.

20. Nemo altiùs *cadit*, quàm qui altiùs *scandit*.

21. Ubicúnque est *fastigium*, illic finitimum est *præcipitium*.

22. Quantò excelsior est *gradus*, tantò profundior est *casus*.

23. Primum, quod feriant *fulmina*, ut plurimùm sunt *culmina*.

24. Quot è salutis suggestu *excidissent*, si ad honorem evecti *fuissent*.

25. Affinia sunt nomine, *Dominatio*, & *Damnatio*; is igitur metuat *damnari*, qui expetit *dominari*.

26. Perniciosissima est vanæ gloriæ *fugacitas*, quæ vix *advolat*, mox *avolat*, penè simul *desinit*, ac *incipit*.

27. Magna

27. Magna *fama*, magna eſt *nota*, niſi cum ea fuerit *vita bona*.

28. Quale quæſo eſt *ſolatium*, ſupra terram clarere *famâ*, infra terram ardere *flammâ?*

29. Quid confert ad ſalutem, famæ *claritas?* niſi illam illuſtret vitæ *integritas*.

30. Plerúmque nobilitas *carnis*, parit ignobilitatem *mentis*.

31. Formæ *nitor*, vernantium florum mutabilitate eſt *fugacior*, quæ, quò nobis eſt *gratior*, eò tempore eſt *brevior*.

APRILIS.

1. Rara eſt *domus*, in qua non ſit aliquis *momus*.

2. Sæpe ſplendida *veſtis*, eſt animi *reſtis*.

3. Vanus eſt corporis *cultus*, quando animus eſt *incultus*.

4. *Comptulus*, & *comatulus*, idem plerúmque, & *ſordidulus*.

5. Corpus, ut rectè excolas, nec ad invidiam *ſplendeat*, nec ad contèmptum *ſordeat*.

6. Utere veſte, ut pudoris *tegumento*, non ut pectoris *ornamento*.

7. Formam veſti, ſtatus *præſcribat*, non vanitas *ſuggerat*.

8. Nullius minùs, quàm ſui ſunt *Domini*, qui nati ſunt duntaxat *abdomini*.

9. Vix inſtituuntur *convivia*, ubi non audiantur in probos *convicia*, & non referantur aliorum *vitia*.

10. Ubi congeſtus eſt ſelectiſſimorum ferculorum *cumulus*, ibi certus eſt temperantiæ *tumulus*.

11. Ubi peregrinæ *dapes*, ibi multæ animi *labes*.

12. Carnis *ſagina*, mentis eſt *carnificina*.

13. Quid aliud ſunt corpora nimiùm *pingvia?* quàm animata *dolia*.

14. Cibus, & potus, ſit tibi *pharmacum*, non per nimietatem *toxicum*.

15. Ingenium ſubtile reddit *eſuries*, hebes *ingluvies*.

16. Qui volutatur in ſordibus *carnis*, privatur delicijs *mentis*.

17. Quid eſt bonum? Rerum ſalutem concernentium æternam, *ſcientia*.

18. Quid eſt malum? Rerum ſalutem concernéntium, *imperitia*.

19. Rerum creatarum bonus *uſus*, eſt orbis ſalus; *abuſus*, eſt *interitus*.

20. Bona temporalia, ne putentur *mala*, dantur & *bonis*; & ne putentur magna *bona*, dantur & *malis*.

21. Totus humanæ vitæ *ſtatus*, nihil eſt niſi perpetuus *caſus*.

22. Omnia ſub ſole *vanitas*, proinde ſupra ſolem *veritas*.

23. Itáque, ut *ſapias*, *ſape*, & quære, quæ ſurſum ſunt, ubi eſt *veritas*; *ſperne*, quæ deorſum ſunt, ubi eſt *vanitas*.

24. Omne

24. Omne in hac vita *lætum*, tandem admiſcet *fletum*.

25. Venit ſæpe fortuna renitente vultu, tanquam *comica*; diſcedit furenti, tanquam *tragica*.

26. Non raró eos redigit ad ultimam *inopiam*, quibus præbuerat cornu *copiam*.

27. DEUS eſt ſemper ſui *ſimilis*, illi igitur conjunctus, nunquam eris tibi *diſſimilis*.

28. Quôcum meliùs *eſſe*, quàm cum illo *eſſe*, quôcum æternùm *eſſe*, eſt beatum *eſſe*?

29. Potéſne vel momento ab eo *abeſſe*? à quo ſolo tibi datur *eſſe*.

30. Moleſtum non ſit tibi, cum ſummo bono *eſſe*, cujus deliciæ ſunt, tecum, etſi viliſſimo *eſſe*.

MAJUS.

1. Certò tibi perſvadeas, nihil in hoc univerſo eſſe *malum*, niſi quod te efficiat *malum*.

2. Semen *triſtitiæ*, erit tibi ſeges *lætitiæ* futuræ vitæ.

3. Unde mala, quæ pateris, magìs *expectes*, quàm *horreas*; adverſa, quibus premaris, *ambias*, non *fugias*.

4. Initium *bonorum* eſt, abſtinentia *peccatorum*.

5. Tunc incipis eſſe *bonus*, cùm deſinis eſſe *malus*.

6. A malorum fuga ſumendum eſt *initium*, antequam in virtutum incumbas *exercitium*.

7. Plus DEUM precare, ut abluat tuas *culpas*, quàm ut remittat *pœnas*; nec tam flagites pœnæ *indulgentiam*, quàm culpæ *veniam*.

8. De ſalutis, hoc eſt ſummo *negotio*, delibera cum *otio*.

9. Sæpe melior eſt conſulta *tarditas*, quàm inconſulta *temeritas*.

10. Præcipitando, rem *deſtrues*, cunctando *reſtitues*.

11. Attende ad ea, quæ *vides*; crede, quæ non *vides*.

12. Hinc tanti errores in hominibus, quia nec attendunt ad ea, quæ *vident*, nec credunt ea, quæ non *vident*.

13. Bene ſenties, fide *docente*, ratione *diſcente*, ſapientiâ *æſtimante*, prudentiâ *conſulente*, ſcientiâ *dirigente*.

14. Multa *leguntur*, ſed lecta, non *ſeliguntur*; vel ſelecta, non *attenduntur*.

15. Radix unde pullulat, omnis in rebus etiam graviſſimis *deceptio*, eſt mentis *inconſideratio*.

16. Rarus ſiquidem eſt, qui, quid egerit, *reſpicit*, quid agat, *aſpicit*, quid acturus ſit, *proſpicit*.

17. Una *lectio*, ſæpe legentis eſt *mutatio*, ſi ſit *bona*; ſæpiſſime *perditio*, ſi ſit *mala*.

18. *Inertia*, & *ignavia*, meritorum eſt *tinea*.

19. Carnis *prudentia*, eſt mentis *imprudentia*.

20. Mundi *ſapientia*, eſt apud DEUM *ſtultitia*.

21. Pro quæſtu pecuniæ, labor maximus, apud filios ſæculi hujus eſt *levis*; pro gradu gratiæ minimus, eſt *gravis*.

22. Quod negligi ſine periculo poterat, certatim *quæritur*, quod apprimè curandum erat, contemptim *negligitur*.

23. Cave, ne inanibus, & inutilibus curis *conſeneſcas*, & meris nugis *incaneſcas*.

24. Filij hujus ſæculi pro temporali gloria, úſque ad mortem deſudare *appetunt*: pro ſpe perpetua, nec parum quidem laborare *expetunt*.

25. Pro terrenis lucris, quaslibet injurias *tolerant*, & pro cœleſti mercede, vel tenuiſſimi verbi ferre contumeliam *recuſant*.

26. Qui volentes, injuſtè utuntur *bonis*; juſtè, nolentes, cruciabuntur *malis*.

27. Illata cuilibet *injuria*, non àccipientis, ſed inferentis eſt *miſeria*.

28. Malevolæ ſuſpiciones ſunt *calumniantium*, benevolæ ſuſpiciones ſunt *gubernantium*.

29. Suſpende *judicium*, ubi non eſt certum rei *indicium*.

30. Opinio circa res, ut ſæpiſſime, ſic graviſſimè *errat*, nunc enim res iniquas *commendat*, nunc injuſtis elogijs *condemnat*.

31. Solus DEUS poteſt judicando non *labi*, qui ſolus in cognoſcendo, non poteſt *falli*.

JUNIUS.

1. Nec malam conſcientiam ſanat laudantis *præconium*, nec bonam vulnerat, conviciantis *opprobrium*.

2. Si verum eſt *convitium*, quod tibi objicitur, illud corrige, quia in te eſt *vitium*; ſi falſum, illud deſpice, quia alterius eſt *mendacium*.

3. Si tibi bona ſit *conſcientia*, quid tibi malorum oberunt *convitia*.

4. Habebit mercedem tua *patientia*, ſi oblivioni detur illata tibi ab alio *injuria*.

5. Is, qui te conviciatur, vel te *ridet*, vel te *monet*; ſi monet, *proficis*, ſi ridet, modò velis, non *officit*.

6. Nulla eſt pars corporis, quàm lingva, promptior ad *nocendum*, difficilior ad *frænandum*.

7. Sicut gratiæ defluxus eſt *facilis*, ita tranſitus ad gratiam eſt *difficilis*.

8. Hæc eſt propoſiti noſtri ſumma, quod ſentimus, *loquamur*, quod *loquimur* ſentiamus.

9. Melius eſt, nihil *habere*, quàm multa habentem, nemini *tribuere*.

10. Non minùs eſt criminis, habenti *tollere*, quàm cùm poſſis, & abundes, indigenti *denegare*.

11. Plus perſequitur lingva *adulatoris*, quàm manus *interfectoris*.

12. Levius putari debet crimen, quod patratur gladio *micante*, quàm quod committitur lingvà *adulante*.

13. Nunc, nec *promittendi* eſt modus, nec promiſſa *frangendi*, pudor *ullus*.

14. Avarus, nunquam *habet*, prodigus nunquam *habebit*.

15. Sapiens habet ſinum facilem, non perforatum, ex quo multa *exeant*, nihil *excidat*.

16. Quidquid habes, non cuſtodi *ſordidè*, nec ſparge *prodigè*.

17. Avaro, tam deeſt, quod *habet*, quàm quod non *habet*.

18. Nam bona illi tunc *deſunt*, cùm *adſunt*; *caret*, dum *habet*; *eget*, cùm *poſſidet*.

19. Ubi multæ ſunt *divitiæ*, ibi multæ, ut tollantur, *inſidiæ*.

20. Plùs avari animum pungit, quô *caret*, quàm oblectent eum omnia, quæ *habet*.

21. In ſumma rerum *copiâ*, genuina eſt avaro *inopia*; nam & eget, quas poſſidet, *divitijs ſuperfluis*, & eget rebus, quibus non utitur, *neceſſarijs*.

22. Habendo, ardor animi *acquiritur*, non, *extingvitur*.

23. Avaritiæ vitium faciliùs *arguitur*, quàm *repellitur*.

24. Nunquam erit in cœlo quis particeps æternæ *lucis*, niſi fuerit in terra amicus *Crucis*.

25. Tantò curſor eſt vicinior metæ, quantò diſtat magis à prima linea; ſic eò eris DEO *vicinior*, quò à te *remotior*.

26. Qui in omnibus corpori ſuo *indulget*, bona animi *emulget*.

27. Perfecta mors vitæ *ſenſualis*, eſt perfectio vitæ *ſpiritualis*.

28. Nullus in corpore, vel in animo tuo ſit *motus*, qui non dirigatur ad DEUM, qui eſt omnium agendorum *ſcopus*.

29. O quàm tibi olim conſtabit *carò*, ſi tibi nimiùm chara fuerit *caro*.

30. Senſus tui addicti ſint, non ſuis *deſiderijs*, ſed animi *imperijs*; ſint fidi *excubitores*, non perfidi *proditores*.

JULIUS.

1. Si intemperanter nimis indulges *ſenſibus*, pungetur anima *ſentibus*.

2. Cave tibi ab ijs, nam illorum *blanditiæ*, ſunt animæ *inſidiæ*.

3. Nulli ferè eſt exquiſitus corporis *cultus*, quàm quibus animus eſt *incultus*.

4. Sæpe ſub veſte *odorifera*, latet anima *cadaverifera*.

5. Quid vis *inveſtigare*? quæ præſtat *ignorare*.

6. Mirum ſanè eſt, quòd tot inter *pericula*, tanta inter *negotia*, tantùm tibi ſit ocij, vacuíque temporis, ut hinc, átque inde, in omnem partem oculos *circumferas*, ut quid alij agant, alijs *referas*.

7. O quanti veritatem quærunt, non in *veritate*, ſed in *vanitate*, quæſitam inveniunt, non ad *veritatem*, ſed ad *vanitatem*.

8. Tunc DEUS hominem *æſtimat*, dum ſe, nihil à ſe, ſed totum à DEO habere *exiſtimat*.

9. DEUS reſiſtit ſuperbis, ne vitio ſuperbiæ fiant *peſſimi*: ſuperbi reſiſtunt DEO, ne ejus beneficio fiant *optimi*.

10. Quantùm times, ne *pereas*, tantùm cave, ne *ſuperbias*.

11. Ubi ventris eſt *ingluvies*, illic mentis eſt *illuvies*.

12. Comede, ut corpus *reficias*, non ut *conficias*.

13. Si multum *bibis*, non diù eris in *vivis*.

14. Inſanit ſupra *modum*, qui bibit ultra *modum*.

15. Experimento probatum eſt, acediæ impugnationem, non *declinando fugiendam*, ſed *reſiſtendo ſuperandam*.

16. Quod eſt veſti *tinea*, hoc eſt menti *acedia*.

17. Homo, in DEI obſequio *hebes*, nunquam erit ipſius Regni *hæres*.

18. Omnis *deſidioſus*, ſibi ipſi fit *odioſus*.

19. Sicut oſtium vertitur in *cardine ſuo*, ſic piger in *lectulo ſuo*.

20. Homo piger *ſudat*, dum *manducat*; *alget*, cùm laborat.

21. Tempus otiosè *perdere*, eſt temporis pretium, quod eſt majus omni pretio, *prodigere*.

22. Vix culpa eſt *admiſſa*, mox omnis quies *amiſſa*.

23. Mala conſcientia, infeſtior eſt animo *teſtis*, quàm in collo prædonis ſuſpendendo *reſtis*.

24. In ipſo ſanctitatis *faſtigio*; ſi non timeas, proximus es *præcipitio*.

25. Expedit ab imo *ſurgere*, quàm ex alto *cadere*.

26. Quíſque patitur ſuos *manes*, quia in quolibet eſt aliqua, quæ inficit *labes*.

27. Sic unus eſt nobilis *ſangvine*, ſed pravus *indole*; eſt dives fortunæ *opibus*, ſed pauper naturæ *dotibus*.

28. Hic acuto, & aſtuto eſt *ingenio*, ſed nimis indulgens ſuo *genio*.

29. Ille

29. Ille, eſt quaſi encyclopædia omnis *ſcientiæ*, ſed nullius eſt *conſcientiæ.*

30. Ille, pollet omnibus *artibus*, ſed caret etiam omnibus *virtutibus.*

31. Ille, eſſet homo omni ex parte *conſummatus*, niſi eſſet tam facilè *iratus*: illius vita eſſet vivendi *norma*, niſi ſineret ſe rapi alienâ *formâ.*

AUGUSTUS.

1. Prodigioſior eſt nimiùm in anima *nævus*, quàm maximus in corpore *morbus.*

2. Qui non potes pati labem in *fronte*, maculam in *veſte*; cur pateris ſordes in *mente.*

3. Fiunt *pœnarum oblectamenta*, quæ fuerunt *ſenſuum inſtrumenta.*

4. Latet ultimus *dies*, ut obſervetur omnis *dies.*

5. Unicuique ſua *cupiditas*, eſt *tempeſtas*, ac proinde quantùm metuis *naufragium*, tantùm fugias ſequi cupiditatis *imperium.*

6. Quid eſt, quòd voluptatem ſequeris? priùs illa *avolat*, quàm *advolat*, vix *fuit*, jam *fugit*, cuilibet eſt ſolùm *advena*; aſt, quæ ex ea ſequitur acerbitas, eſt *accola.*

7. Cui allucet de cœlo divinæ gratiæ *ſplendor*, huic inviſus eſt, exquiſitus in corpore *odor.*

8. Serpunt *vitia*, & tranſibunt in *vicina*, nocent non modò *contactu*, ſed & *conſpectu.*

9. Rerum natura ſic eſt, ut quoties bonus conjungitur malo, non ex bono malus fiat *melior*, ſed ex malo bonus fiat *deterior.*

10. Semper eſt proximum *periculum*, ubi eſt malum *conſilium.*

11. Errorem *definire*, eſt faciliùs, quàm *finire.*

12. Nimius circa naturæ fragilia, ſeu fortunæ futilia bona *affectus*, eſt maximus in DEI obſequio *defectus.*

13. Fugienti peccandi occaſiones, non eſt probroſa *fuga*, quia has fugiendo, acquiritur victoriæ *palma.*

14. Si in tantùm iraſceris inimico tuo, ut illum planè mactare velis, beneficijs eum *macta*, & omnis inimicitia tibi cadet *victoria*, quia dum *pepercisti*, tunc *viciſti.*

15. Fuge mulieris *faciem*, quaſi animi *facem*: illius enim *vultus*, erit tibi *vulnus*, in hac ſiquidem *pugna*, opus eſt *fugâ.*

16. Verè anguſtus tibi eſt *animus*, quem delectat *mundus*, qui totus eſt *immundus*, & in quo nihil eſt, niſi *fraus*, & *dolus.*

 17. Volu-

17. Voluptas hujus mundi, citò nos relinquit, quæ *fluit*, & è manibus, vix tacta, *effluit*, penè antequam *venit*, *perit*.

18. Laborioſa, inextricabilis, & prolixa eſt textu *tela*, hæc *vita*; ſed ut multis diebus *texitur*, ita puncto temporis, *abrumpitur*.

19. Hæc ſententia decretoria, mundo data eſt, ut in eo omnia orta *occidant*; & aucta *ſeneſcant*.

20. Illud tibi perſvade, eam vitæ partem eſſe *periculoſiſſimam*, quam incuria facit *ſecuriſſimam*.

21. Inter proſperas *ſortes*, nemo poteſt evadere malignorum *dentes*.

22. Sola *miſeria*, caret *invidiâ*.

23. Cogita vitam eſſe *viam*, vitæ tempus, eſſe curſum ad *metam*.

24. Niſi Divinæ gratiæ ſubveniat *adjutorium*, nihil prodeſt copioſumcujuslibet adhortantis *elogium*.

25. Nihil eſt tam futile, & imbecille, aut *invalidum*, quod non valeat ad tui *exitium*, niſi accedat gratiæ *auxilium*.

26. Plus igitur æſtima animæ *gratiam*, quàm cujuſcúnque rei maximam *ſcientiam*.

27. Minima animi ob commiſſa ſcelera *contritio*, eſt commiſſorum peccatorum *remiſſio*.

28. Nolenti cum Divina gratia *operari*, & cum illa *negotiari*, nihil ſupereſt, quàm æternùm *cruciari*.

29. Spes omnino inanis eſt, tunc velle bene *vivere*, quando deſinendum eſt *vivere*.

30. Quod eſt ſanitas oculorum ad videndum *ſolem*, aut lucem, hoc eſt gratia, ad implendam *legem*.

31. Ut tenebris nihil *fúneſtius*, ita luce nihil *venuſtius*, & tamen ſic laudata lux *cœli*, umbra tantùm eſt gratiæ *poli*.

SEPTEMBER.

1. Virtus, eſt hæreditas poſthuma, quam mors non *tollit*, ſed *attollit*.

2. Pudeat majori labore parare ſibi damna *æterna*, quàm lucra *ſempiterna*; *perniciem*, quàm *ſalutem*.

3. Faciliùs eſt multò virtutes *conſequi*, quàm vitijs *obſequi*.

4. Semper neceſſe eſt, ut nitatur ad *profectum*, qui ſemper vult vitare *defectum*.

5. Aſcendit virtus, dum *procedit*; *proficit*; dum *proficiſcitur*; *creſcit*, dum *progreditur*; *ſurgit*, dum *pergit*.

6. Virtus otiosa, quæ ad opera se non *movet*, ad salutem non *promovet*.
7. Non sanatur animus subtilia *intelligens*, salutaria *eloquens*; sed bona bene *faciens*, & semper *prospiciens*.
8. In virtutis stadio, noli stare, nam *stando cades*; *cadendo*, *jacebis*; ac tandem jacendo *peribis*.
9. Prudentis est præterita *cogitare*, præsentia *ordinare*, futura *providere*.
10. Remotâ *justitiâ*, quid sunt Regna, nisi magna *latrocinia*.
11. Amicum priùs *elige*, postea *dilige*.
12. Amicus sine delectu non est *admittendus*, non casu, non temerè, sed consilio, & maturè *parandus*.
13. Amicum quidem *colas*, plus tamen *diligas*.
14. Amicus diù quæritur, vix *invenitur*, difficilè *servatur*, amissus raro *reconciliatur*.
15. Foris terribiliter personet *increpatio*, intùs lenitatis teneatur *dilectio*.
16. Non sincerè *diligit*, qui fratrem peccantem *negligit*, errantem *non corripit*.
17. Quis non *miretur*, imò & *indignetur* eorum, quæ ad corpus spectant, licèt sint *minima*, maximam geri *curam*; eorum, quæ ad *animam*, licèt sint maxima, penitus *nullam*.
18. In corripiendo, primùm adhibeatur mollior, quàm gravior *oratio*, deinde *increpatio*, tandem sequatur *punitio*.
19. Plus ergo corrigendo agat *benevolentiæ*, quàm *severitatis*, adhibitio; plus *cohortatio*, quàm *commotio*, plus *charitas*, quàm *potestas*.
20. *Peccare*, est omnium malorum operum *pessimum*, *corripere* peccantem, est opus omnium operum DEO *gratissimum*.
21. Peccantibus dissimulando *connivere*, est peccata eorum *fovere*.
22. Proximum *exonerare malo*, pars *amoris est*; *cumulare bono*, pars *altera est*.
23. Virtutem, ut persvadeas, efficaciùs facies *exemplo*, quàm *præcepto*; *vitâ*, quàm *linguâ*; *factis*, quàm *verbis*.
24. Insere de virtute oportunum subinde *sermonem*, ostende illius exercendo *occasionem*, expone *pretium*, propone *præmium*, accende *desiderium*.
25. Amoris *consortium*, non timet *dissidium*, ut probes *amare*, studeas *honorare*.
26. Ut amicum serves, *abstine*, quò possit ille *offendi*; *sustine*, quò tu lædi: cave *fastidium*, quod non rarò desinit in *odium*.
27. Ubi non datur *munus*, superest, ut detur saltem benignus *vultus*.
28. Inimicus tibi erit loco honoris, & *gloriæ*, si immemor fueris *injuriæ*.

29. Memor

29. Memor ſis beneficiorum DEI, tibi exhibitorum, & hæc tria verba animo ſemper revolve: Accipe, Redde, Cave. *Beneficium* accipe, *obſequium* Redde, *ſupplicium* Cave.

30. Cave ô homo! qui es à DEO è nihilo *conditus*, tot, tantiſque ejus donis *cumulatus*, à tot malis, aut *liberatus*, aut *conſervatus*, ne eidem fias pro tot beneficijs *ingratus*. Cave omni conatu tuo, ne offendas *Conditorem*, ne negligas *Benefactorem*, ne ſpernas *Salvatorem*.

OCTOBER.

1. Manſvetus Princeps, & *affabilis*, tutior eſt publici amoris *excubijs*, quàm omnium militum *gladijs*.

2. Qualis eſt amor in *corde*, talia ſint verba in *ore*, & quod eſt in *ore*, hoc ſit in *corde*.

3. Sis magìs dum oras, ſollicitus de clamore *cordis*, quàm *vocis*, clament *opera*, non *verba*; *vita*, non *lingva*.

4. Unum tibi ſit *votum*, uni DEO eſſe *devotum*, ſic vota tua DEUS non tantùm *audiet*, ſed & *exaudiet*.

5. DEUS non voce clamoroſâ eſt *pulſandus*, ſed conſcientiâ rectâ *placandus*, quia auditor eſt *cordis*, non *vocis*.

6. Itáque dum oras, *totus* attende *illi*, qui *totus* attendit *tibi*.

7. Quâ fronte ſacratiſſimo templo *aſſiſtit*, qui inanibus fabulis, & otioſis verbis *inſiſtit*.

8. Fides orando *impetrat*, quod Lex *imperat*.

9. Si DEUS confert ad preces fidelium *corporalia*, multò, & libentiùs, ſed & liberaliùs conferet *ſpiritualia*.

10. Quiſquis ſpreverit DEI *minantis imperium*, certò incurret DEI *caſtigantis ſupplicium*.

11. Peccatori exordium *illuminationis*, eſt humilitas *confeſſionis*.

12. Aurum ſi amiſeris, potes tantundem *recuperare*, ſi tempus periêrit, nec ipſum, nec aliud pro eo, potes *reſtaurare*.

13. Non homo præſtat DEO beneficium in his, quæ *dederit*, ſed DEUS in his, quæ *acceperit*.

14. DEO ſoli totum ſe *committere*, eſt omnes pietatis in DEUM numeros *abſolvere*.

15. Quid iniquius, quàm velle ſibi obtemperari à *minoribus*, & nolle obtemperare *majoribus*?

16. Ubi *adeſt* Chriſtus, tela aranea murus *eſt*; ubi *abeſt* Chriſtus, murus, aranea tela *eſt*.

17. Sic

17. Sic moderare animum, ut non modò ijs, quæ *adblandiuntur*, non *abripiatur*, ſed etiam ijs, quæ *minitantur*, tanquam inanibus ſpectris, non *absterreatur.*

18. Patientes propriè dicuntur, qui malunt, mala non committendo, *ferre*; quàm non ferendo, *committere.*

19. Inchoantibus præmium *promittitur*, ſed perſeverantibus *datur.*

20. Non eſt temperantia, in ſolis recuſandis *ſuperfluis*, ſed & in admittendis *neceſſarijs.*

21. Pacem non *obtinet*, nec gaudium *retinet*, niſi qui *ſuſtinet*, & *abſtinet.*

22. Duæ ſunt machinæ, quibus omnia fortuna perturbat, vel quia dat, quod *nolumus*; vel quia negat, quod *volumus.*

23. Qui cibis *abſtinent*, & mala *agunt*, dæmones imitantur, quibus culpa *adeſt*, & cibus *abeſt.*

24. Homo *vinolentus*, plerúmque eſt, & *ſomnolentus*, & ideo in DEI obſequia *lentus.*

25. Ne vinum tibi ſit ad *ruinam*, ſicut illud emis, ſic & bibas, ad *menſuram.*

26. Si vinum bibas ſinè *menſura*, quid ſequetur, quàm ut mens careat rationis *uſurâ*?

27. Quod unum habes in te cæleſte, & *divinum*, perdes illud per nimium *vinum.*

28. Propter *vites*, graviſſimæ ſunt inter carnem, & ſpiritum *lites.*

29. Quod eſt gemma in *annulo aureo*, hoc eſt verecundia in *puero ingenuo.*

30. Pluris faciendus eſt homo, modeſta *loquens*, quàm lingva *garriens.*

31. Qui ſine humilitate virtutes *congregat*, quaſi in ventum pulverem *portat.*

NOVEMBER.

1. Vera fides eſt, quæ in hoc quod verbis *dicit*, moribus *non contradicit.*

2. Cognoſcitur arbor ex *fructibus*, homo ex *operibus.*

3. Omne illud tempus tibi æſtima *perditum*, ex quo non refers *fructum*, aut *meritum.*

4. Hæc eſt in omnibus *ſola perfectio*, ſuæ imperfectionis *cognitio.*

5. Inter adverſa *omnia*, ſint tibi pro teſſera, illa *verba aurea*, Sancti Franciſci: *DEUS meus*, & *omnia.*

6. Non orietur ei ſol *gloriæ*, cui non fuerit ortus ſol *juſtitiæ.*

7. Tria ſunt monſtroſa in homine: ſermo *multus*, fructus *nullus*; vultus *gravis*, & actus *levis*; caput *canum*, & cor *vanum.*

8. Inimicitiam, in aquam ſcribere oportet, ut quamprimum *obliteretur*: amicitia autem in æs, ut perpetuò firma, & immota *conſervetur*.

9. Unius pij libelli *lectio*, ſæpe eſt l. gentium, à mundo *averſio*, & ad DEUM *converſio*.

10. Qui ſemel à recto tramite aberravit, quò magis *incedit*, hôc magis à meta *recedit*; quò plùs *feſtinat*, plùs & *errat*; quò *properat celeriùs*, eò à termino *diſtat longiùs*.

11. Bonus timeat, ne *cadat*, malus conetur, ut *ſurgat*.

12. Mundus, dum nobis delicijs *arridet*, mendacijs nos *irridet*.

13. Qui voluptatem maximè *ſequuntur*, minimè *conſequuntur*.

14. Refugienda eſt ampla *poſſeſſio*, ne conſequatur profunda *perditio*.

15. Beatus, qui poſt illa non abijt, quæ poſſeſſa *onerant*, amata *inquinant*, amiſſa *cruciant*.

16. DEI Judicia, nemo plenè *comprehendit*, juſtè nemo *reprehendit*.

17. Bombycis *ſtamina*, formicæ *ſtabula*, apis *ædificia*, excedunt omnium hominum *artificia*.

18. Ut Dij teſtibus *gentilibus*, omnia vendunt *laboribus*, ſic & DEUS omnia ſua vendit *labore*, ſed *facili*; *moleſtiâ*, ſed *brevi*; *incommodo*, ſed *exiguo*.

19. Nam gratiam, quâ nihil in cælo, & terra habet æſtimabilius, vendit unico *ſuſpirio*, unius diei *jejunio*, unâ ex oculis *lachrymulâ*, unâ ſangvinis *guttulâ*, unâ ſudoris *ſtillulâ*, unâ vocis *voculâ*, unius horæ *vigiliâ*.

20. Suſtinete virgam *corripientem*, ne ſentiatis malleum *conterentem*.

21. Vera *religio*, in unius DEI veri conſtat *ſervitio*, alia omnis irreligioſa eſt *religio*.

22. Sapientis eſt, malle pati in hac vita *levia*, quàm poſt illam *gravia*; melius enim eſt *corripi*, quàm *conteri*.

23. Quod *nocet*, *docet*; quod *pungit*, *ungit*; DEUS juſtos cùm *percutit*, *perficit*; dum *flagellat*, *coronat*.

24. Peccator prudens erit in *pœna*, qui ſtultus fuit in *culpa*.

25. Ut cum fructu ores, tranſcende *omnia*, & conſcende ad eum, qui eſt ſuper *omnia*.

26. Utatur animus corpore, ut *jumento*, ut ſit illi *adjumento*; ſit illi *uſui*, non *oneri*, ancilletur *corpus*, dominetur *animus*; *præſit* iſte, illud *ſubſit*.

27. Ubi auri eſt *ingluvies*, ibi vitiorum eſt *congeries*.

28. Utere *tempore* cum *fœnore*, utere ut *theſauro*, quia eſt pretioſius omni *auro*.

29. Doctrina in *dictis*, ſcientia eſt; in *factis*, virtus.

30. Multi multa *ſvadent*, quorum ipſi nihil ſibi *perſvadent*.

DECEM-

DECEMBER.

1. Quis ſic *delectat*, quàm ille, qui fecit omnia, quæ *delectant*.
2. In DEO eſt omnipotens *miſericordia*, & miſericors *omnipotentia*.
3. Si adhæreas mundo, eris *immundus*; ſi gloriæ, eris *inglorius*; ſi famæ, redderis *infamis*; ſi honori, eris ſine *honore*; ſi divitijs, tentaberis de *vitijs*; ſi homini, nitêris *arundini*.
4. Fruſtra extra DEUM *quæritur*, quod in illo ſolo *invenitur*.
5. DEO is ſolùm *placet*, qui *fugit*, quæ ei *diſplicent*; & facit, quæ ei *placent*.
6. *Nummicola*, non eſt *Chriſticola*: ſicut cui placet, diſplicere DEO, propter plebem, eſt *plebicola*; aſt qui colit DEUM propter cœlum, eſt *cælicola*: ſicut qui colit agrum, vel vineam, eſt *agricola*, vel *vinicola*.
7. Non eſt, quis eò *melior*, quò *ornatior*, ſed eſt *mollior*.
8. Mundus cultores tam certò *decipit*, quàm blandè *excipit*.
9. Ne æternùm *pereas*, vide cui *adhæreas*.
10. Honore non eſt dignus, qui honorem *quærit*, ſed quem honor *quærit*.
11. Amanti DEUM patria eſt, non modò omne *ſolum*, ſed & omne *ſolùm*.
12. In hoc ſæculo, vix creſcit granum *virtutis*, mox miſcetur in paleam *vanitatis*.
13. Quò clariùs DEUM cognoveris, eò te profundiùs *ſubmittes*, & ardentiùs ejus præcepta *admittes*.
14. Qui ſpretâ DEI gloriâ, ſe & ſua *jactat*, veneno ſe *lactat*.
15. Non pedum *motibus*, ſed cordis *affectibus*; non *rotis*, ſed *votis*; non *ſcalis*, ſed *alis*, tenditur ad requiem æternam.
16. Si amas bona, quæ ſunt *facta*; cur non amas DEUM, per quem ſunt *facta*.
17. Circumfer cor per omnia amabilia, *vagabitur*, non *ſatiabitur*; ambulabit, non quieſcet.
18. Non ſunt in aëre tot *atomi*, quot ſunt in te ad amandum DEUM *ſtimuli*.
19. Tot ſunt in te DEI amandi *tituli*, quot ſunt in infinito *numeri*.
20. Ut DEUM ames, non tantùm eſt ipſius *deſiderium*, ſed & *imperium*.
21. Quantò certiùs credes Deiparam fuiſſe conceptam ſinè *labe*, tantò citiùs expiaberis ab animi *clade*.
22. Ad id unicè adlabora, ut tua pulchritudo non ſit formæ *venuſtas*, ſed vitæ *probitas*, ſermonis *veritas*, cogitationis *pietas*, operum *benignitas*.

23. Priùs necesse est Christum *sequi*, quàm possimus *assequi*; cujus est, de via *iniquitatis*, nos reducere in viam *veritatis*.

24. Quomodo pervenies ad eum, qui est *vita*, nisi per eum, qui est *via*, Christus autem est, & *via*, & *vita*.

25. Unde bonus *proficit*, inde invidus contabescit, & *deficit*.

26. Sine DEUM in te *ferire*, & paternè *sævire*, hoc enim est per crucem ad Cælum *ire*.

27. Puderet te fortasse imitari hominem *humilem*, igitur imitare saltèm DEUM, factum pro te *hominem*, & hunc *humilem*.

28. Si non vis decipi mundi *mendacijs*, insistas necesse est Christi *vestigijs*.

29. Nónne multorum Christianorum vita, non tam uti *Job* loquitur, est *militia*, quàm *malitia*?

30. Si credis, quòd Christum imitari sit *gloria*, non erit arduum ferre, contemptus hominum, & *opprobria*.

31. Satiùs est propter Christum, vel semel *contemni*, & alijs *postponi*, quàm omnibus hominibus semper *præponi*. Via altera est spatiosa, quæ ducit ad mortem *æternam*, altera angusta, quæ ducit ad vitam *sempiternam*. Vide quam viam *ineas*, ne *pereas*.

PARAGRAPHUS SEPTIMUS.

EPHEMERIDES ADAGIORUM, *SEU* SELECTA ADAGIA.

In dies singulos totius Anni distributa.

Numerus I.

JANUARIUS.

I.

A *Jove principium*. Id est: negotium omne auspicijs divinis est inchoandum.

2. *Qui procul à Jove, procul à fulmine.* Monet securiores, qui à præpotentium familiaritate sunt remoti: illi enim, si velint, vel nutu perdere possunt.

3. *Quod*

3. *Quod supra nos, nihil ad nos.* Dictum hoc deterret à curiosis investigationibus arcanorum, quæ sunt aut supra captum, aut ad principes pertinentia.

4. *Sæpe etiam est olitor valde opportuna locutus.* Admonemur non esse fastidiendam salutarem sententiam, propter authoris humilitatem.

5. *Ne sutor ultra crepidam.* Vetat, ne quis sententiam ferat, quæ sunt ab ipsius arte, aut professione, aut statu aliena.

6. *Ad græcas calendas.* Idem, quod nunquam. Græci enim nullas habent calendas.

7. *Asinus ad lyram.* In eos, qui ob imperitiam inepti sunt ad aliquod munus.

8. *Mali corvi, malum ovum.* Aptè usurpabitur, quoties à præceptore malo, discipulus malus: aut à patre improbo, perversus filius proficiscitur.

9. *Festina lentè.* Docet potissimùm principes; res seriò, prudenti tamen cunctatione, & consilio peragendas.

10. *Aquila non captat muscas.* Animus excelsus, res humiles despicit.

11. *Cæcus, cæcum ducit.* Ubi indoctus indoctum docere, aut inconsultus, imprudenti consilium dare conatur.

12. *Qui citò dat, bis dat.* Id est: ut cunctanti animo facta largitio ingrata: ita hilari, & promptâ manu præstita, gratissima esse solet.

13. *Æthiopem lavas.* Quasi dicas: omnem operam perdis, frustra cum aliquo, v.g. stupido, agis.

14. *Aquam à pumice postulas.* Pro eo, quod est: ab aliquo petere, cujus ipse, à quo petis, maximè est indigus, vel rerum suarum tenacissimus.

15. *Delphinum natare docet.* Qui monere quempiam conatur in ea re, in qua, cùm sit ipse exercitatissimus, nullo eget doctore.

16. *Omnem movere lapidem.* Idem, ac omnia experiri, nihil intentatum relinquere.

17. *Notum lippis, ac tonsoribus.* Illud dicitur: quod jam in ora vulgi abijt. Nihil enim ferè in civitate contingere potest, quod in tonstrinis non narretur.

18. *Senes, bis pueri.* Quadrabit in eos, qui cùm sint senes, tamen puerilibus quibusdam studijs indecorè detinentur. Aut qui in senectute desipiunt.

19. *Tuis te pinxit coloribus.* Id est: talem te dixit, qualis es.

20. *Aliam quercum excute.* In eos convenit, qui sinè fine petunt aliquid, aut qui indesinenter ab eodem mutuum petunt.

21. *Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.* Tangit vitium illud humanis ingenijs insitum, quò semper alienam sortem appetunt, suam contemnunt.

 22. *Evita*

22. *Evitatâ Charybdi incidit in Scyllam.* Senſus eſt: dum vito gravius malum, in alterum minus incidi.

23. *Ad reſtim res redijt.* Dicimus, cùm ſummam rerum deſperationem notamus.

24. *Tuo te pede metire.* Monet adagium, ut quiſque ſeipſum, non ex aſſentatorum laudibus, ſed ex veris dotibus, ac virtutibus æſtimet.

25. *Multi thyrſigeri, pauci Bacchi.* Multis ſcilicet mortalium adeſſe virtutis inſignia, aut etiam famam, qui tamen verâ virtute careant.

26. *Corvum deluſit hiantem.* Qui rerum ſuarum captatorem arte fruſtratus eſt.

27. *Sapientum octavus.* Is dicitur per Ironiam, qui cùm ſit inſigniter inſipiens, ſapiens tamen haberi vult.

28. *Olet lucernam.* De re meditata, multóque labore elucubrata.

29. *Annoſa vulpes haud capitur laqueo.* In eum, qui longâ ætate, multâque experientiâ, callidior eſt, quàm ut dolis capi poſſit.

30. *Canis in præſepi.* Eſt is: qui nec ipſe fruitur re quâpiam, nec alios ſinit frui; canis enim in præſepi, nec ipſe comedit fænum, nec equum ſinit ad illud accedere.

31. *Neſcis, quid ſerus veſper vehat.* Monemur, ne præſentium ſucceſſuum proſperitate elati, futuri curam abjiciamus.

FEBRUARIUS.

1. *Suſtine, & abſtine.* Eſt univerſæ Philoſophiæ moralis compendium: monet adverſa fortiter eſſe ferenda, ab illicitis eſſe abſtinendum.

2. *Nihil eſt ab omni parte beatum.* Id eſt: nullus eſt in orbe ſtatus, qui non habeat aliquid incommodi admixtum.

3. *Felicium multi cognati.* Res explicatione non eget.

4. *Mendacij memorem eſſe oportet.* Innuit mendaces facilè capi poſſe; niſi conſequenter mentiri velint, ac primi mendacij probè meminerint.

5. *Aſſidua ſtilla ſaxum excavat.* Nihil eſt tam arduum, quod non vincat, nihil tam durum, quod non emolliat, aſſiduitas.

6. *Satiùs eſt recurrere, quàm currere malè.* Senſus eſt; præſtat mutare conſilium, quàm in malè inſtitutis pergere.

7. *Delphinum ſylvis appingit, fluctibus aprum.* Qui res perperam, & inſulsè, aut refert, aut diſponit.

8. *Phryx plagis emendatur.* In barbaros, ſerviliſque ingenio homines dicitur: qui non pudore, néque monitis, ſed verberibus fiunt meliores.

9. *Amicus*

9. *Amicus, usque ad aras.* Adhibendum, cùm quis innuit, eoúsque amico favendum, & obtemperandum, quoúsque ad divina violanda non invitamur: tum enim verò lex amicitiæ non obligat.

10. *Sale emptum mancipium.* De homuncionibus vilissimis.

11. *Contra torrentem niti.* Dicuntur, qui frustra certant cum ijs, quos vincere nequeunt.

12. *Loripedem rectus derideat.* In eum, qui id alijs exprobrat mali, cui sit ipse obnoxius.

13. *Priùs assas, quàm ceperis.* Cùm quis præmaturè disponit ea, quæ adhuc in dubia spe constituta sunt.

14. *Auro loquente, nihil potest oratio.* Indicat, munera fortissimas etiam rationes vincere.

15. *In antro Trophonij vaticinatus est.* De homine vehementer tetrico: propterea, quòd olim creditum est eum, qui in Trophonij specum descendisset, postea nunquam ridere.

16. *Duos insequens lepores, neutrum capit.* Qui simul duplex captat commodum, utróque frustratur: qui vult duobus servire, neutri satìs facit.

17. *Ignis non extingvitur igne.* Malum, non tollitur malo. Iram, non lenit ira.

18. *Aliud stans, aliud sedens.* Usurpabimus, cùm summam animi inconstantiam significabimus: quasi tantillum intervallum commutet hominis sententiam.

19. *Ne cinerem vitans, in prunas incidas.* Docet sic malum minus fugiendum, ne in majus aliquod delabamur.

20. *Quid de pusillis magna proœmia.* Dicendum in eum, qui in re non magni momenti, verbosâ utitur prælocutione.

21. *Equus peccat, asinus punitur.* Quoties pro ijs, quæ potentiores peccaverint, inferiores puniuntur, & indignas dant pœnas.

22. *In pulicis morsu, invocat DEUM.* Qui rebus etiam minimis plurimùm turbatur.

23. *Qui molam fugit, vitat farinam.* Id est: qui refugit laborem, & industriam, non fruetur emolumentis.

24. *Exactâ viâ, viaticum quærere.* Quadrat in senes avaros: laborat hæc ætas hoc vitio, ut quò minùs vitæ superest, eò plùs de victu sollicitetur.

25. *Saxum volutum, non obducitur musco.* Qui non potest eodem in loco consistere, raró fit ut ditescat.

26. *A remo ad tribunal.* Dici solitum: ubi quis repentè ab infima conditione provehitur, ad honesti muneris administrationem.

27. *In occipitio oculos gerunt.* Qui ſunt verſuti, & circumſpecti, quóſque neutiquam proclive ſit fallere.

28. *Plures adorant ſolem Orientem, quàm Occidentem.* Eum, qui in fortuna aſſurgit, plures colunt; quàm eum, qui ad incitas redigi incipit.

MARTIUS.

1. *Vulpes è pelle noſcitur.* Mendacem res ipſa, & oris habitus facilè redarguit.

2. *Inter cæcos, regnat ſtrabus.* Inter indoctos, qui ſemidoctus eſt, doctiſſimus habetur.

3. *Oſcitante uno, oſcitat & alter.* Dicendum: quoties exemplo peccantis, ſtatim provocatur aliquis ad ſimile facinus.

4. *Ne in cælum exſpue.* Vetat facere id, quod in facientis recidat caput.

5. *Inter ſacrum, & ſaxum hærere dicitur.* Qui in extremis conſtitutus eſt anguſtijs.

6. *Serò ſapiunt Phryges.* Convenit in eos, quos ſtultè factorum ſerò pœnitet.

7. *Homo homini DEUS.* Tunc dicitur, cùm ab aliquo inſperata ſalus affertur.

8. *Suo jumento ſibi malum accerſit.* Qui ipſe ſibi malorum eſt auctor.

9. *Quartâ Lunâ nati.* Dicuntur, quorum res improſperè ſuccedunt.

10. *Hîc Rhodus, hîc ſaltus.* Dictum cuidam, qui ſe Rhodi eximiè ſaltâſſe jactabat, ejus autem periculum in præſentia facere renuebat. Convenit, ubi quis re præſtare non potens, quod alibi ſe feciſſe ait.

11. *Albæ galinæ filius dicitur.* Qui in favore eſt Principis, & aliorum.

12. *Sacram anchoram ſolvit.* Qui ad extrema præſidia confugit.

13. *Bis, ac ter, quod pulchrum eſt.* Monet ea, quæ bona, aut pulchra ſunt, etiamſi operoſa ſint, repetenda eſſe.

14. *Muneribus, vel Dij capiuntur.* Id eſt: munera, etiam eos, quos dijs quodammodo ſimiles ob ſapientiam, aut potentiam putamus, frangunt.

15. *Ubi amici, ibi opes.* Is ſcilicet opulentiſſimus habendus, qui amicis abundat.

16. *Semper feliciter cadunt Jovis taxilli.* De ijs, quibus ob potentiam omnia ad votum fluunt.

17. *Figulus figulo invidet, faber fabro.* Innuit, inter homines ejuſdem profeſſionis, frequentem eſſe æmulationem, & invidiam.

18. *Malum conſilium, conſultori peſſimum.* In eos, in quorum caput recidit, quod alijs perperam conſuluerunt.

19. Suum

19. *Suum cuique pulchrum.* Idem, quod, sua cuique etiam deformia, præ alijs placent.

20. *Cœlo terraq; loqui.* Dicuntur, qui frustra vociferantur: ij enim exclamare solent, ô cœlum! ô terra! qui hominum diffidunt præsidijs.

21. *In arena consilium capere.* Est, è re nata mutare consilium, & tempori (quod ajunt) servire.

22. *In trivio hærere.* Est dubitare, & animo incerto esse.

23. *Ducat remum, qui didicit.* Unumquémque decet eam artem exercere, quam didicit.

24. *Asinus inter simias.* Ubi quis incidit in homines nasutos, & contumeliosos, à quibus impunè rideatur.

25. *Longæ Regum manus.* Nimirum, Reges offendi non debent, potentia enim eorum procul se extendit.

26. *Clavum clavo pellere.* Significat: dolum dolo, vim vi, aut malum malo avertere.

27. *Salem apponito.* Jubet hoc dictum prudentiam adhiberi in omni actione.

28. *Ex ipso bove lora sumere.* Dicuntur, qui, quo lædant quempiam, id ab ipso, quem lædunt, accipiunt.

29. *Quot homines, tot sententiæ.* Monet rarum esse judiciorum consensum.

30. *Ollæ, amicitia est eorum.* Quos patina, aut poculum, non benevolentia conciliat.

31. *Omne tulit punctum.* Pro eo, quod est omnium calculo comprobatum.

APRILIS.

1. *Manus manum lavat.* Officium officio, beneficium beneficio provocatur.

2. *In utrámvis dormire aurem.* Est, animo otioso, securo, vacuóque esse.

3. *Mare Cœlo permiscet.* Qui omnia confundit, & turbat.

4. *Omnium horarum homo.* Dicitur, qui serijs pariter, ac jocis est accommodatus.

5. *Miscet sacra profanis.* Qui nihil pensi habet, nihílque non audet.

6. *Scio, quid distent æra lupinis.* Id est: scio discrimen rerum vilium, & pretiosarum.

7. *Pecuniæ obediunt omnia.* Id est: nihil est, quod pecuniâ effici, aut comparari non possit.

8. *In tuum ipsius sinum inspice.* Monet, ut domesticorum vitiorum recordatione, desinamus arrogantiùs insectari aliena.

9. *Tunica pallio propior est.* Potior habenda amicorum ob propinquitatem, quàm aliorum ratio.

10. *Satis jam quercus.* De ijs, qui relicto victu sordido, ad lautiorem, elegantiorémque transeunt.

11. *Reti ventos venari.* Idem, quòd in vanum operari.

12. *Necessarium malum.* Est, quo nec privari potes, nec ferre commodè, & patienter.

13. *Néque cælum, néque terram attingit.* Qui res prorsus absurdas profert.

14. *Nihil ad carmen.* Id est: quæ loqueris, non est ad propositum.

15. *Salem, ac mensam ne prætereas.* Ne violes amicitiæ jura; nam his rebus olim conciliabantur amici.

16. *In portu impingit.* Qui in ipso operis ingressu, statim peccat.

17. *Leonem larvâ terres.* Fortem, ac peritum virum, minis inanibus territas.

18. *Sybaritica oratio est.* Quæ nimis exquisito studio floret.

19. *Equus me portat, aut Rex.* Hoc ij dicere possunt, qui commodissimè alieno labore, & impendijs vivunt.

20. *Tangit ulcus.* Qui ejus rei facit mentionem, quæ nos vehementer urit.

21. *Mihi isthic, nec seritur, nec metitur.* Quasi dicas, hæc res ad me non pertinet.

22. *Artem quævis alit Regio.* Significat, certissimum esse viaticum eruditionem, aut artificium.

23. *In sylvam ligna ferre.* Est aliquem ijs rebus augere velle, quibus ipse maximè abundat.

24. *Ne quid nimiùm.* Svadet adagium, in omnibus moderationem.

25. *Novit quid album, quid nigrum.* Qui perspicacis judicij, ac magnæ est experientiæ.

26. *Albus, an ater sis, nescio.* Dici solet de homine prorsus ignoto.

27. *Duabus sedere sellis.* Est incertarum esse partium, & ancipiti fide.

28. *Simia in purpura.* De stupidis magnifico cultu ornatis.

29. *In vino veritas.* Significat ebrietatem, animi succum tollere.

30. *Si vultur es, cadaver expecta.* In avidos testamentorum captatores.

MAJUS.

1. *Bos in lingva.* Contra eos, qui non audent liberè, quod sentiunt, dicere, ob pecuniam acceptam: olim enim in nummis, bovis figura imprimebatur.

2. *Argenti*

2. *Argenti anginam patitur.* Eſt ſuperiori finitimum.

3. *Ab equis ad aſinos.* Ubi quis è conditione lautiore, ad viliorem devenerit.

4. *Leonina ſocietas.* Eſt, cùm omne commodum ad unum aliquem redit, reliquis vi fraudatis: qualis cum præpotentibus eſſe ſolet.

5. *Lupi eum priores viderunt.* In raucum, & cui vox repentè faucibus hæſit.

6. *Ex tripode.* Dici ſolitum de ijs, quæ vehementer vera, átque indubitata videri volumus.

7. *Premere pollicem.* Ex veterum Romanorum geſtu, eſt, in aliqua re favere.

8. *Ut ſementem feceris, ita & metes.* Præmium reportabis factis dignum.

9. *Nudo veſtimenta detrahere.* Id eſt: impoſſibilia à quopiam poſtulare.

10. *Ferrum natare doces.* Operam in conatu impoſſibili perdis.

11. *Fecem bibat, qui vinum bibit.* Idem, quod, qui fruitus eſt optimis, eundem boni conſulere debere deteriora.

12. *Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.* Hoc proverbio, longam rei propagationem ſignificamus.

13. *Animo ægrotanti, medicus eſt oratio.* Id eſt: ſermo mollis, & appoſitus frangit iram, cæteróſque immoderatos animi affectus.

14. *Umbra, pro corpore.* Quoties aliquis magnum quiddam videbitur aſſecutus, cùm nihil tamen adferat, præter titulum, aut ſpes meras.

15. *Præſentem mulge, quid fugientem inſequeris?* Monet præſens lucrum non omittendum, ſpe commodorum, quæ incerta ſunt.

16. *Qui, quæ vult, dicit, quæ non vult, audiet.* Prohibet audacem loquacitatem, niſi fortè quis acerbiùs refelli cupiat.

17. *Similis ſimili gaudet.* Idem, quod ſimilitudo morum, eſt conciliatrix animorum.

18. *Homo homini lupus.* De eo dici poteſt, qui officio, aut alio modo, ſibi compari nocet.

19. *Flere ad novercæ tumulum.* Eſt ſimulare geſtu dolorem, cùm re ipſa gaudeas.

20. *Leonem ex ungvibus æſtimat.* Qui ex minimis res maximas conjicit.

21. *Lari ſacrificant.* Qui tenaces ſunt, nihil è domo efferri patiuntur: nam antiquis religioſum erat ex ijs quidquam foras eferre, quæ Lari ſacrata eſſent.

22. *Illotis manibus rem tractare.* Eſt irreverenter agere, deſumptum ex veteris ritibus, in quibus illotis manibus quidquam facere vetitum erat.

23. *Palinodiam canit.* Qui dicta ſua revocat.

24. *Elephantum ex muſca facere.* Id eſt: res exiguas verbis attollis & exaggeras.

25. *Ut canis è Nilo.* Qui leviter, ac obiter artem quampiam, aut auctorem deguſtant.

26. *A limine ſalutare.* Convenit cum adagio proximè antecedenti.

27. *Elephantus non capit murem.* Generoſus, & excelſus animus negligit lucella minuta, nec rebus exiguis offenditur. Idem eſt de viris eximiè doctis.

28. *Sacrum ſine fumo.* De convivijs tenuibus, ſacrificia enim pauperrima habebantur, in quibus fumus non adeſſet.

29. *Summum jus, ſumma injuria.* Hoc eſt: tum maximè diſceditur ab æquitate, cùm ſuperſtitiosè hæretur legum literis, id enim ſummum jus appellant, cùm de verbis juris contenditur, néque ſpectatur, quid ſenſerit is, qui legem ſcripſit.

30. *Romanus ſedendo vincit.* De ijs, qui tranquilli, átque otioſi, tamen, quæ volunt, efficiunt.

31. *Dimidium, plus toto.* Ænigma, quo aurea mediocritas commendatur

JUNIUS.

1. *Largitio non habet fundum.* Significat ſtultâ liberalitate, quantaslibet opes exhauriri, vel potiùs effluere.

2. *Monſtrari digito.* Eſt inſignem, & communi ore celebratum eſſe.

3. *Figuli opes.* Dicuntur, res fragiles, incertæ, aut neutiquam duraturæ.

4. *Serò Jupiter diphteram inſpexit.* In eos, qui ſerò quidem, ſed aliquando tamen pro malè factis dant pœnas.

5. *Aut mortuus eſt, aut docet literas.* Significabant olim, cuipiam omnino malè eſſe, tametſi parum liqueret, quid rerum ageret. Eò, quod Athenienſes victi à Siculis, aut capti, filios eorum literas docere cogebantur.

6. *Lutum luto purgat.* Qui malum per malum, aut pejus, excuſat.

7. *Si juxta claudum habitaveris, claudicare diſces.* Monet proverbium, periculoſam improborum conſvetudinem eſſe fugiendam.

8. *Caput ſine lingva.* Qui in conſultatione nihil ſcit loqui, ſed aliorum tantummodò ſententiæ annuit.

9. *Dij laneos habent pedes.* Docet Principes ad inferendas pœnas tardos eſſe oportere.

10. *Eâdem navi navigare.* Eſt, ejuſdem eſſe fortunæ, ſectæ, conditionis &c.

11. *Ardua, quæ pulchra.* Monet ea, quæ magni æſtimantur, labore venire.

12. *Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus.* Eo ſcilicet tempore, quò dormiunt, in ſomno enim (cui dimidia propè vitæ pars impenditur) nil felix ab infelice differt.

13. *Nemini fides, niſi cum quo priùs modicum ſalis abſumpſeris.* Non eſt temerè novis hominibus fidendum, nec ſecreta temerè communicanda.

14. *Leporem non edit.* In deformes. Credebat enim antiquitas eos formoſos fore, qui lepores frequenter eſitarent.

15. *Rara avis.* Dicitur: quidquid novum, ac inventu perrarum eſt: ut concordia fratrum.

16. *Multas amicitias ſilentium diremit.* Admonet adagium, aſſiduo convictu, ac frequentibus alloquijs, neceſſitudines ali; intermiſſione, & abſentià diſſolvi.

17. *Ad pileum vocare.* Eſt ſub prætextu libertatis, ad ſeditionem concitare: erat enim pileus inſigne libertatis.

18. *Quod in animo ſobrij, hoc in lingva ebrij.* Vinum, & pudorem, & timorem abigit, quo ſobrij quædam eloqui, aut nolunt, aut non audent.

19. *Ale luporum catulos.* Illis dici ſolitum, qui læduntur ab ijs, de quibus bene meriti ſunt.

20. *Priùs locuſta bovem pariet.* De re prorſus impoſſibili.

21. *Aſinus portans Myſteria.* In eum, qui indignè in munere ſplendido verſatur.

22. *Canis feſtinans, cæcos parit catulos.* Qui nimio feſtinandi ſtudio laborant, rem parum abſolutam edunt.

23. *Falces petebam, tu ligones negas.* De ijs, qui reſpondent id, quod ad rem non attinet.

24. *Nunquid & Saul inter Prophetas?* Proverbium ſacrum eſt. Cùm ineptiſſimi, aut indigniſſimi, inter alios ſummas tenentes dignitates verſantur.

25. *Dente Theonino rodi.* Dicuntur, qui convitijs lacerantur. Sumptum à Theone Poëta loquaciſſimo, ac mordaciſſimo.

26. *Aureo piſcari hamo.* Eſt quempiam, muneribus ſubdolè ſibi devincire.

27. *Protheo mutabilior.* Qui valde inconſtans, & verſipellis eſt.

28. *Amicus magis neceſſarius, quàm ignis, & aqua.* Admonet, neminem eſſe tam divitem, ac potentem, quin opus habeat amicorum officijs.

29. *Simul ſorbere, & flare, difficile.* Contra eos, qui eodem tempore plura peragenda præcipiunt.

30. *Sera in fundo parſimonia.* Docet in tempore parcendum rebus neceſſarijs, néque imitandum profuſorum vulgus, qui tunc incipiunt eſſe parci, cùm nihil ſupereſt.

JULIUS.

1. *Parturiunt montes.* Dicitur, cùm quis pollicetur ingentia, deinde nihil promiſſis dignum edit.

2. *Invoca fortunam, & manum admove.* Monet ita eſſe fidendum divino auxilio, ut nihilo ſegniùs, quantùm in nobis eſt, etiam ipſi noſtrâ adnitamur induſtriâ.

3. *Quam quíſque novit artem, in hac ſe exerceat.* Quarum rerum ſumus periti, in his duntaxat diſputandis tractandíſque verſemur.

4. *Carpet citiùs aliquis, quàm imitabitur.* De rebus prorſus eximijs, quas magìs proclive eſt taxare, quàm imitari.

5. *Spes in herbis.* Uſurpandum, cùm ſpem immaturam, ac longè adhuc abeſſe indicabimus.

6. *Inter indoctos etiam corydus ſonat.* In quoſdam, qui inter idiotas, audent ſeſe velut eruditos oſtentare, inter doctos ſilent. Eſt autem Corydus avis rauca, & inelegans.

7. *Quævis terra, patria.* Subauditur Sapientibus. Illi enim ubicúnque gentium vixerint, felices ſunt, cùm felicitatem ſuam ſecum circumferant.

8. *Ficum petit.* Id eſt: rei cujuſpiam acquirendæ gratiâ blanditur. Athenienſes enim ubi agricolas blandè alloquebantur, ficus petebant.

9. *Scapham ſcapham, ligonem ligonem vocat.* De homine ſincero, & minimè in verbis fucato, qui rem, ut eſt in ſe, narrat.

10. *Ne ad aures quidem ſcalpendas otium eſt.* De homine nimiùm negotijs occupato.

11. *Vinum vela habet, clavum non habet.* Eô, quòd ebrietas nihil conſultè, nihil moderatè dicit, aut facit.

12. *Summum cape, & medium habebis.* Monet eos, qui vel ad mediocritatem pervenire cupiunt, ad ſummum eniti debere.

13. *Optimum alienâ inſaniâ frui.* Felix, qui alienis erratis cautior, alienis periculis prudentior efficitur.

14. *Aulædus ſit, qui citharædus eſſe non poſſit.* Præſtat in inferiori gradu eſſe perfectum, quàm in altiori poſtremum.

15. *Colophonem rei addere.* Eſt ſupremam manum, ſeu finem operi imponere.

16. *Excoriatum, denuò excoriare.* Eſt à pauperrimo quidpiam extorquere.

17. *Servus, ſervo præſtat; Dominus, Domino.* Monet, etiam in eodem hominum genere perſonarum habendam rationem; nec enim, qui doctior, eſt illico doctiſſimus.

18. *Fur furi amicus.* Eadem vitæ conditio, etiam inhoneſta, & abjecta conciliat animos.

19. *Mus picem guſtans.* Is dicitur, qui cùm priùs audaculus fuerit, deguſtato periculo, timidiſſimus efficitur.

20. *Quod*

20. *Quod factum est, infectum fieri nequit.* Ijs inclamandum, qui inutili mœrore rem præteritam malè cessisse immoderatiùs dolent.

21. *Catulum leonis alere.* Est eum fovere, qui futuris temporibus beneficia malis rependit.

22. *Multis parasangis præcurrere.* Dicitur, qui longè, ac multis partibus alios in re quapiam superat. Parasangam autem Persæ 30. stadiorum spatium vocant.

23. *Chius Dominum emit.* In eos, qui ipsi sibi, & quidem operosè malum accersunt, ut qui magnis conatibus malam, & imperiosam uxorem ducit.

24. *Panes sunt somnia canum.* Quod quis appetit, in eo mens tota versatur, atque adeò etiam somnia de eo fingit.

25. *E squillis non nascitur rosa.* Ab improbis parentibus, vix speranda bona soboles.

26. *Nominis sui oblivisci.* Dicuntur: qui, vel nimis obliviosi sunt. Vel clementiori fortunâ evecti, statûs sui pristini non recordantur.

27. *Spem pretio emunt.* Qui in rem vehementer incertam profusos largiuntur sumptus.

28. *Qui semel scurra, nunquam Paterfamilias.* Monet à via semel improbè susceptâ, difficilem, ac rarum esse regressum.

29. *Utrámque facere paginam.* Dicitur res, à qua pendet nostra felicitas, & infelicitas. Quod Plinius de fortuna dixit.

30. *Aureæ compedes.* Idem, quod splendida servitus, qualis ferè est aulicorum.

31. *Ab ovo, úsque ad mala.* Id est: à principio úsque ad finem. Veteres enim cœnam inchoabant ab ovis, & terminabant in malis, seu pomis.

AUGUSTUS.

1. *Alpha penulatorum.* Dicitur joco à Martiali, egenorum miserrimus.

2. *Quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diù.* Docet, virtutes, aut vitia, in ætate tenera hausta, vix eradicare posse in ætate adulta.

3. *Saxum volvere.* Dicuntur, qui inexhausto quopiam, inutili tamen labore fatigantur.

4. *Quod lydius, auro, aurum homini.* Monet, hominem seu in fide, seu in constantia, nullâ re magìs probari posse, quàm auro.

5. *Magna civitas, magna solitudo.* Quadrabit de libro magno quidem, sed inculto, & indocto.

6. *In scirpo nodum quærit.* Qui in re levicula, & nullius momenti difficultates movet.

7. *Mendici pera inexplebilis est.* Qui frequenter petere assvevit, vix petendi finem facere potest.

8. *Ad amussim scindendus lapis, non amussis ad lapidem.* Id est: Vita ad leges est corrigenda; non è contrà, leges ad mores nostros trahendæ sunt.

9. *Non è quovis trunco fit Mercurius.* Non omnium ingenia sunt commoda disciplinis.

10. *Vinum vendibile, hæderâ non eget.* Vera virtus non indiget præconijs.

11. *Malignos habere vicinos.* Dicitur, qui seipsum impensiùs laudat.

12. *Venter non habet aures.* Ubi fames urget, nec honestæ quidem admittuntur rationes.

13. *Trium literarum homo, est FUR.* Licèt olim de viris illustribus dici solitum sit, cùm viri nobiles, præter nomen, & cognomen, etiam prænomen habuerint. Ut: M. T. C.

14. *Veritas odium parit.* Notat vitium humanum, quô veritatem, potissimùm de moribus corrigendis prolatam, aversamur. Et ob eam sæpe alios odio prosequimur.

15. *Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.* Cùm quis alieno labore pro suo venditato honorem consequitur, authore dissimulato.

16. *Pictoribus, átque Poëtis omnia licent.* Afferriso let, pro excusandis audacioribus poëtarum figmentis.

17. *Habet & musca splenem.* Etiam impotentes, grandes quandóque jactant minas.

18. *Canis reversus ad vomitum.* Est adagium sacrum in eos, qui relabuntur in eadem flagitia, à quibus aliquando sunt expiati.

19. *Arbore dejectâ, quilibet ligna colligit.* Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt.

20. *Date mihi pelvim.* Petebant antiqui pelvim, quasi mox evomituri bilem, ob indignationem conceptam, ex dictis, aut factis intolerabilibus.

21. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Cùm aliquis hinc, átque hinc, duobus premitur malis, ut in utrumcúnque inciderit, pereundum sit.

22. *Munus levidense.* Eruditi vocant munus vile, minimíque pretij.

23. *Vota senum, consulta virorum, & facta juventæ.* Hæc tria sunt opportuna, si nimirum ea, quæ senes optanda judicant, viri consilijs, juvenes manu procurent.

24. *Cani das paleas, asino ossa.* Cùm res præposterè distribuuntur.

25. *Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda.* Cùm viribus res obtineri non potest, dolus adhibendus.

26. *Semper superioris anni proventus melior.* Natum ex opinione quadam

hominibus

hominibus præſertim plebeis innata, quâ ſemper præterita laudant, præſentia faſtidiunt.

27. *Poſt bellum, auxilium.* Quoties ſeriùs malo adhibetur remedium.

28. *Obtrudere palpum.* Eſt arte, fucóque decipere, ac traducere quempiam.

29. *Æſopicus graculus.* Dicitur, qui aliena ſibi uſurpat, aliorúmque bonis ſe jactat.

30. *Calabri hoſpitis munera.* Rectè dixeris, ruſticana, leviáque, quæ magìs onerent accipientem, quàm juvent. Calabri enim copiâ inſvavium onerabant hoſpitem.

31. *Bolus è faucibus ereptus.* Cùm commoditas, quæ jam propemodum tenebatur, præter expectationem, ſubitò præripitur.

SEPTEMBER.

1. *Teſtam teſtæ collidi:* Dicitur, cùm duo confligunt, utriúſque malo.

2. *Umbra fugientem ſequitur, ſequentem fugit.* De honore dici ſolitum.

3. *Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere.* Dictum Tyberij Cæſaris, in Principes nimias conſtituentes exactiones.

4. *Novi equidem Clypeum dextrâ, levâque movere.* Ad utrámque fortunam paratus ſum.

5. *Cum Jove ſanè nolim certamen inire.* Cùm quis negat ſe rem velle habere cum homine potentiore.

6. *Nullum ego ſum Numen, quid me immortalibus æquas?* Eſt virorum ingenuorum, refutantium immodicas laudes.

7. *Ardua res homini mortali, vincere Numen.* Arduum, à privato Principem ſuperari.

8. *Navita de ventis, narrat de bobus arator.* Suo quíſque ſtudio tenetur.

9. *Verba in conſilio, valet in certamine robur.* Cùm opus eſt, re, non agendum verbis.

10. *Quod peto da Cai, non peto conſilium.* Eundem cum priori habet ſenſum.

11. *Culicem colunt, camelum glutiunt.* Qui rebus minimis ſuperſtitiosè intenti, maxima negligunt.

12. *Dulce bellum inexpertis.* Imperiti, quandóque res nocituras, in deſideratiſſimis habent.

13. *Conjuncti pollent etiam vehementer inertes.* Junctas vires, etiam debilium, non eſſe ſpernendas.

14. *Qualia purpurei comedunt obſonia Reges.* Non tantùm de lautis menſis dici ſolitum, ſed etiam de oratione eximiè polita, quæ mentem dulcè paſcit.

15. *Corynthijs non indignatur Ilium.* Hoc dicto clàm exprobramus ignaviam alicui, qui ita se gesserit; ut hostes nihil habeant, ob quod illi magnopere indignentur.

16. *Cereri sacrificans.* Ubi in convivio vinum defecit. In sacris enim Cereris vinum adferre fas non erat.

17. *Clavam extorquere Herculi.* Dicimus, cùm rem factu difficilem significamus.

18. *Hodie mihi, cras tibi.* In eos, qui dum sibi felices videantur, alijs casum infelicem exprobrant.

19. *Canis sæviens in lapidem.* Competit ei, qui mali sui causam non authori, sed nuncio, aut alicui alteri, ad quem res minimè pertinet, adscribunt.

20. *Sydera addere cælo.* Idem, ac ijs rem augere velle, qui omnibus abundant.

21. *Piscis primùm à capite fætet.* In malos principes, quorum contagione reliqui inficiuntur.

22. *Malum vas non frangitur.* Qui conditionis est deterioris, vitæ tutioris est.

23. *Prævertit anchoræ jactum DEUS.* Dici, solitum, cùm res præter spem evenit.

24. *Nosce teipsum.* In eos, qui defectibus alienis intenti, excessus suos non advertunt.

25. *Cum cane, simul & lorum perijt.* Cùm non res tantùm, sed & spes recuperandi interijt.

26. *Priùs antidothum, quàm venenum.* Quando se quis purgat priùs, quàm accusetur.

27. *Non omnis fert omnia tellus.* Non quilibet hominum habet omnia naturæ dona.

28. *Postquam paveris, impera.* Contra eos, qui cùm nihil solvant, imperiosè alijs præcipiunt.

29. *Et post malam segetem, serendum est.* Monet etiamsi primo conatu res cupita ad votum non incedat, ab inceptis non esse desistendum.

30. *Nescio quæ parvis gratia rebus inest.* Sensus est clarus: Multa ob solam parvitatem placent.

OCTOBER.

1. *Lupus in fabula.* Cùm fortè fortuito in medio sermone intervenit, is, cujus mentio fiebat.

2. *Mira*

2. *Mira de lente.* Quoties res humilis,& pusilla magnificis laudibus effertur.

3. *Arcus intensus rumpitur.* Non est ita serijs vacandum, ut nunquam animus relaxetur.

4. *Destitutus ventis, remos adhibe.* Cùm fortuna est adversa, magìs adlaborandum est.

5. *Mercurius supervenit.* Adhibendum, si quando silentium oritur, in multorum consensu. Non enim erat fas loqui præsente Mercurio.

6. *Asino narras fabulam.* Res eruditas, & sublimes, stupido, vel idiotæ proponis.

7. *Ubi tu Cajus, ibi ego Caja.* De fæminis, néque dicto, néque dominatu viris cedere volentibus.

8. *Tranquillo quilibet Imperator est.* Innuit, non esse artis pacatis omnibus rem publicam gubernare; sed cùm adversis premitur, tum demum virtus apparet.

9. *Asinus stramenta mavult, quàm aurum.* Servilis, & abjecti animi homines utilitatem, & præsentia commoda, virtuti, gloriæ, & honori præferunt.

10. *Respublica nihil ad musicum.* Dicendum, cùm quis se in negotium à suo instituto prorsus alienum immiscet.

11. *Lachrymâ nîl citiùs arescit.* Affectibus, cùm non durent, minimè fidendum.

12. *Inveterata vaticinari.* Est, omnibus notissima, tanquam nova narrare.

13. *Asinus asino, sus sui pulcher.* Idem, quod similis simili gaudet.

14. *Argentum accepi, Imperium vendidi.* Qui accipit beneficium, perdit libertatem.

15. *Preces armatæ.* Sunt consilia, aut preces cum necessitate conjunctæ, ut sunt principum petitiones.

16. *Nuncio nihil imputandum.* In eos, qui imprudenter, tristia nuncianti indignantur.

17. *Terris jactatus, & alto.* Qui omne genus periculorum subijt.

18. *Surdo fabula canitur.* Cùm quis dicendo oleum, operámque perdit.

19. *Manet altâ mente repôstum.* Significat veteris injuriæ memoriam nondum esse obliteratam.

20. *Domi suæ quilibet Rex.* Cùm dicimus, in ædibus nostris, quæ volumus, nos liberè facere posse.

21. *Furor arma ministrat.* Homo iratus, quod primum obvium est, id pro armis capit.

22. *Herculis cothurnos aptare puero.* Est res imprudenter, & præposterè combinare.

23. *Forſan olim & hæc meminiſſe juvabit.* Dici ſolitum, cùm inter adverſa conſtitutos ſolari volumus.

24. *Haud equidem tali me dignor honore.* Præſentiſſimum adversùs adulatores remedium, & viris magnis ſemper in ore habendum.

25. *Vulpes pilum mutat, non mores.* Dignitates improborum, titulos, non mores mutant.

26. *Quantum mutatus ab illo.* Cùm quempiam à vitijs ad meliorem frugem, aut è contrà, tranſiſſe miramur.

27. *Jam proximus ardet Ucalegon.* Id eſt, periculum non procul abeſt.

28. *Nunc omnes terrent auræ.* Cùm homo mali eſt conſcius, omnia timet.

29. *Auri ſacra fames.* Eâ laborare dicimus eos, qui auri gratiâ, divina, ac humana miſcent.

30. *Serpens in gremio.* Idem, quod periculum aliquod eſt intra parietes domeſticos.

31. *Fata viam invenient.* Conſolationis inſtar in re dubia, & periculoſa, ſperanti opem divinam affuturam.

NOVEMBER.

1. *Gratior eſt, pulchro veniens è corpore virtus.* Docet formam rebus plurimùm addere decoris, ut gratius ſit, quidquid à liberalis formæ hominibus fiat.

2. *Solem facibus adjuvare.* De ſupervacaneis, & abſurdis dici ſolitum.

3. *Facilis deſcenſus Averni.* Proclive eſt ad perditionem, & vitia delabi.

4. *Procul eſte prophani.* Cùm indoctos, à ſecretioribus literarum aditis arcebimus.

5. *Quiſque ſuos patitur manes.* Nullus eſt adeò omni ex parte beatus, ut nihil habeat, quod patiatur.

6. *Heu pietas! heu priſca fides!* Quoties præſentium temporum vitia exprobramus.

7. *Gratijs litavit.* Qui hilari, & ad humanitatem compoſitâ fronte, omnia agit.

8. *Flectere ſi nequeo Superos, Acheronta movebo.* Eſt deſperantis, & ad extrema fugientis.

9. *Timor addit alas.* cùm ſignificamus quempiam ob metum opus injunctum perfeciſſe.

10. *Contra Neptunum tela.* Quando imbeciliores longè potentioribus reſiſtere dicimus.

11. *Tuo te jugulas ense.* In eum, qui suis ipsius verbis refellitur.

12. *Sinite arma viris.* Nemo ea aggrediatur, ad quæ, aut vires, aut ingenium non suppetit.

13. *Rex omnibus idem.* Id est: coram DEO non est personarum acceptatio.

14. *Ubi uber, ibi tuber.* Nihil tam beatum in terris, cui admixtum non sit aliquid difficultatis.

15. *Anser inter olores.* Cùm indoctus, inter doctos garrit.

16. *Cælum irritat armis.* Qui in potentiorem, inanes jactat minas.

17. *Trahit sua quémque voluptas.* Significat alios alio teneri studio, & id potissimùm sectari quémque, quo delectatur maximè.

18. *Rusticus es Corydon.* Ubi quempiam sui statûs commonefacimus, ne quid ultra suam sortem appetat.

19. *Timidi nunquam statuêre trophæum.* Ardua potissimùm, magnis animis aggredi convenit.

20. *Audaces fortuna juvat.* Eundem cum superiori habet sensum.

21. *Ante leves pascentur in æthera cervi.* De re impossibili.

22. *Solem in meridie negare.* Est in re certissima, & manifesta repugnare.

23. *Mutatis requiescunt fœtibus agri.* Alternatis curis alleviatur animus.

24. *Quartùm lupus curat numerum.* In hominem imprudenter furacem, cui nec sacrum, nec numeratum est quidquam.

25. *Inter lugentes luge.* In eum, qui alieniore tempore intempestivè designat aliquid, vel loquitur.

26. *Canibus ossa prodit.* Qui inimico consilia sua patefacit.

27. *Quod rarum, charum.* Proverbium clarum, & ore vulgi tritissimum.

28. *Dissidij pomum.* Dici potest res quælibet, cujus causâ bella, aut discordiæ oriuntur.

29. *Æsopicum onus est.* Quod sub initium grave est, sensim tamen in dies alleviatur.

30. *Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.* Hoc versu belli osores utuntur.

DECEMBER.

1. *Urget præsentia Turni.* Præsentibus Duce, hero, magistro, milites, servi, discipuli, diligentiores sunt.

2. *Fluctibus obloqui.* Est, cum fæmina, aut homine nimiùm verboso altercari.

3. *Intestina adolens, ipse carnem devorat.* Qui DEO vilissima, sibi optima largitur.

4. *In cinere ſcribit.* Qui in re quapiam inutilem operam collocat.
5. *In cavea non canit luſcinia.* Nihil eſt libertate præſtantius ad res agendas.
6. *Pardus non deponit maculas.* Vitia naturæ, vix, aut ne vix quidem corrigi poſſunt.
7. *Cicadæ humi canunt.* Dicendum, cùm vaſtitatem regionis ſignificamus.
8. *Una hirundo non facit ver.* In eos, qui nimiâ ducti conjecturâ, temerè res diſcernunt.
9. *Nihil hydropico ſiccius.* Nihil divite avaro egentius.
10. *Cum Evandri matre loqui.* Eſt, nimiùm vetuſtâ, & obſcurâ latinitate loqui.
11. *Non omne eſt aurum, quod ſplendet.* Non omnis virtutis umbra, virtus dicenda eſt.
12. *Aureo laqueo, etiam lepus leonem capit.* Largitione etiam principes ab inferioribus capiuntur.
13. *Amicorum communia omnia.* Eſt per ſe clara lex amicitiæ.
14. *Æs Dodoneum.* Dicitur homo improbæ, átque importunæ loquacitatis.
15. *Res ad triarios redijt.* Quoties in periculo ad extrema auxilia confugitur.
16. *Sus, cum Minerva certamen inivit.* Cùm indocti, ac ſtolidi doctiſſimos in certamen provocant.
17. *Bos laſſus fortiùs figit pedem.* Senes conſilij maturitate, & conſtantiâ juvenibus præſtant.
18. *Toto errare cælo.* Eſt vehementer à rei veritate abſcedere.
19. *Qui fodit alteri foveam, ipſe incidet in eam.* Qui alteri periculum parat, ſæpe in ſe convertit.
20. *Patriæ fumus, igni alieno luculentior.* Amor patriæ facit, ut domeſtica plus alienis placeant.
21. *Rara concordia fratrum.* Proverbium ob exempla quotidiana notiſſimum.
22. *Davus ſum, non Oedipus.* Cùm dicere volumus, rem ab alio propoſitam, valdè obſcuram eſſe.
23. *Certare de lana caprina.* Eſt de re nullius momenti pertinaciter altercari.
24. *Ovem lupo committit.* Qui quempiam hoſti, aut malevolo curandum tradit.
25. *Aſino crocum.* Quando quiſpiam res magni pretij, in viliſſima impendit.
26. *Saxis committere ſemen.* Eſt, operam omnem, in re aliqua perdere.
27. *Non ſemper ridet Apollo.* Non ſemper feliciter res eveniunt: variat curſum fortuna.

28. *Crambe repetita.* Dicitur, res iterum, átque iterum, cum audientium tædio proposita.

29. *Non omnia possumus omnes.* Cùm quis modestè onus humeris impar, recusat.

30. *Dij laboribus omnia vendunt.* Adagium in pigros, & desidiosos.

31. *Non venit ex horto flosculus iste tuo.* Cùm aliquis aliena, tanquam sua, ostentat.

EPHEMERIDES ADAGIORUM, SEU SELECTÆ PARÆMIÆ.

In singulos dies totius Anni distributæ.

Numerus II.

JANUARIUS.

I.

IN *alieno choro pedem ponere.* Quadrat in illos, qui se alienis miscent negotijs.

2. *Alba avis.* Accipitur pro re nova, átque auspicata.

3. *Falces postulabam.* In illos, qui respondent id, quod ad rem nihil attinet.

4. *Extra cantionem.* Dici potest de eo, qui non loquitur ad propositum.

5. *Ne viâ quidem eâdem ingrediuntur.* Id est: dissident extremo odio.

6. *In nocte consilium.* Id est: Consilium non debet præcipitari.

7. *Puer glaciem.* Quadrat in eos, qui nolunt amittere, quæ retinere non possunt.

8. *Larus parturit.* Dicitur in eos, qui pollicentur magna, sed exigua præstant.

9. *Corcyræa scutica.* Dicitur de re, non congruo sibi cultu exornata.

10. *Nisi, si qua vidit avis.* Dicitur de re valde occulta.

11. *Unicum arbustum, non alit duos erithacos.* In eos, qui in eodem munere concorditer versari nequeunt.

12. *Extra oleas.* De illo dicitur, qui terminos præscriptos transgreditur.

13. *Ne grandia loquaris.* Monet paræmia temperandum esse à jactantia.

14. *Exercitatio potest omnia.* Id est: Nihil tam arduum, quod labor non vincat.

15. *In nassam incidit.* In illum, qui intricata habet negocia.
16. *Hipponacteum præconium.* Accipitur pro infami nota.
17. *Aureo piscari hamo.* Dicitur de illis, qui propter exiguum commodum, periculum magna perdendi subeunt.
18. *Archilochia dicta.* Id est: mordacia, & contumeliosa verba.
19. *Oculis ferre.* Id est: valde aliquem amare.
20. *Adest Euparyphus ex comœdia.* In illum, qui splendidè vestitus, ostentat sua.
21. *In nullo est numero.* Dicitur de homine nullius æstimationis.
22. *In numerum pervenire.* Id est: aliquam sibi æstimationem capere.
23. *Ut Phidiæ signum.* Dicitur de re, quæ primo aspectu placet omnibus.
24. *In cursu esse.* Id est: magno conatu aliquid consequi velle.
25. *Cadere in cursu.* Id est: desideratâ frustrari laude.
26. *In quadrum redigere.* Id est: aptè rem disponere.
27. *In alia est regione.* Dicitur de illo, qui longiùs aberrat à vero.
28. *Malis, mala eveniunt.* Dici potest in illos, qui propter sua malè facta, nomen perdunt.
29. *Surculum defringere.* Id est: non callere totam disciplinam.
30. *Lacinia tenet.* Dicitur de illo: qui rem quampiam non possidet, ex integro.
31. *Conchas legere.* Id est: otio tempus terere.

FEBRUARIUS.

1. *Strumam dibapho tegit.* In eum, qui infamiam, aliquâ dignitate obliterat.
2. *De statu demigrare.* Hoc est: recedere à vitæ instituto.
3. *E terra spectare naufragium.* Id est: in tuto aliorum videre pericula.
4. *Contrahere vela.* Pro eo, quod est reprimere sese, & cautiùs agere.
5. *Consessus in talario ludo.* Accipitur pro conventu hominum, parum honoratorum.
6. *Ferit frontem.* Dicitur in eum, qui impotenter indignatur.
7. *Dulce pomum, absente custode.* In illos, qui impunitate ad malum provocantur.
8. *Dædaleum remigium.* Usurpatur pro celeritate.
9. *Vervecea statua.* Accipitur pro servo stupido.
10. *Eme, cui imperes.* Dici potest illi, qui imperiosè agit cum illis, qui sibi non subjacent.

11. *Nec caput, nec pedes.* Id est: negotium ita perturbatum, ut quid agendum sit, nesciatur.

12. *Unà cum phanis, & aris.* Quadrabit: cùm nihil esse prætermissum significamus.

13. *Mus non fidit antro.* Admonentur Juvenes, ut præter opes, etiam literas sibi comparent.

14. *Herculis quæstus.* Accipitur pro magnis impendijs.

15. *Æacidinæ minæ.* Accipitur pro atrocibus, & superbissimis minis.

16. *Rectam instas viam.* Simile est huic: Rem acu tetigisti.

17. *Jovis germen.* Dicitur homo, insigni virtute præditus.

18. *Oracula loquitur.* Id est: certa, & indubitata.

19. *Lucernam accendere posses.* Exprimitur hàc paræmiâ, vehemens ira.

20. *Ex cohorte Prætoris.* Ij dicuntur, qui ad omnem nutum præstò sunt.

21. *Ne insciens quidem verum dicit.* Id est: homo, insigniter vanus.

22. *Falsum probrum, non ultra aures.* Hoc est: viri boni animum non lædunt convicia.

23. *Saliares dapes.* Opiparum convivium dicitur.

24. *Fumosæ imagines.* In eos dicitur, qui jactant antiquam Familiam.

25. *Hic casus, non debet mutare vestem.* Hoc est: hæc res non est digna luctu.

26. *Talum reposuit.* De illo dicitur, qui correxit lapsus suos melioribus factis.

27. *Duobus digitis capere.* Hoc est: parcè.

28. *Salit supercilium.* Hoc est: spes aliqua titillat animum.

MARTIUS.

1. *Securim injicere.* Hoc est: vehementer lædere, ac vulnerare.
2. *Res digna, ob quam vadimonium deferatur.* Id est: res maximi momenti.
3. *Somnium hybernum.* Dicitur: de prolixa, & inepta narratione.
4. *Doribus, doricè loqui, licet.* Convenit in homines naturâ loquaces.
5. *Commovere sacra.* Pro eo, quod est, extrema experiri præsidia.
6. *Palmarium facinus.* Hoc est: insigne, & triumpho dignum factum.
7. *Decumanus fluctus.* Accipitur pro magno, & periculoso fluctu.
8. *Obtorto collo trahitur.* In illum dicitur, qui vi compellitur.
9. *Ad vinum diserti.* Illi dicuntur; qui aliàs inepti, inter pocula tamen sunt jactabundi.

10. *Hic est, cui nec tempestas quidem nocere potest.* Id est: homo extremè inops.

11. *Quadratus homo.* Est ille sapiens, qui in nullo casu fortunæ mutat animum.

22. *Manduces.* Dicuntur homines, qui minis inanibus incutiunt terrorem.

13. *Præstat canem irritare, quàm Anum.* Id est: valde difficile est cum vetula rixari.

14. *Trochi in morem.* Dici solet de versatilibus, & inconstantibus.

15. *Censoria virgula.* Dicitur judicandi authoritas.

16. *Pileum donat, ut pallium recipiat.* In illum, qui pro exiguo officio, magna beneficia postulat.

17. *Myconiorum more venit in convivium.* In illum, qui non vocatus comparet.

18. *Dedi malum, & accepi.* Pro eo, quod est, par pari referre.

19. *Non debent omnes eodem collyrio curari.* In illos, qui diversos genios eodem modo regunt.

20. *Carpet citiùs, quàm imitabitur.* Pro re immutabili.

21. *Terram video.* Ab eo dici potest, qui alicujus molesti laboris, finem est assecutus.

22. *Igne, ferróque minatur.* Dictum de illo, qui extremâ ardet inimicitiâ.

23. *Modò palliatus, modò togatus.* Accipitur pro homine inconstante, & lubricæ fidei.

24. *Extra fumum, & undam.* Id est: extra periculum.

25. *Vinariam habet anginam.* In bibulum, qui à vino præfocatur.

26. *Orphicam vitam ducit.* Id est: innoxiam, & intaminatam.

27. *Non è quercu, aut saxo.* Dici potest de homine animi virtutibus ornato.

28. *Scatet cœno barbarico.* Id est: homo valde stupidus.

29. *Magìs, quàm sol Heracliti.* De illis dici potest, quæ sinè spe reparationis deficiunt.

30. *In navibus educatus.* In hominem rudem, & incultum.

31. *Amat ut lupus ovem.* De illo dicitur, qui sui commodi gratiâ simulat amorem.

APRILIS.

1. *More Romano.* Pro eo accipitur, quod est simpliciter, & ábsque fuco.

2. *Sustollere manus.* Id est: vehementer gaudere.

3. *Non oportet hospitem, semper hospitem esse.* Id est: turpe est in in eadem disciplina, diù versatum esse, & nihil scire.

4. *Optima quidem aqua.* Tunc dici poteſt, cùm aliquid nimis laudatur, quo tamen alia magis digna laude, habentur.

5. *Porrigere manus.* Hoc eſt auxilio eſſe.

6. *Primùm apes abigendæ.* Significat, priùs tollenda impedimenta, pòſt capiendum præſidium.

7. *Vento vivit.* Quadrat in illum, qui nullo vivit impendio.

8. *Verô verius.* Significat, rem prorſus indubitatam.

9. *Nummo addicere.* Pro eo, quod eſt minimo vendere.

10. *Admovet ad lapidem funiculum.* De illo dicitur, qui in rebus gerendis, magnam adhibet diligentiam.

11. *Scarabeo citiùs perſvaſeris.* Dictum in illum, qui à malo vix avocari poſſit.

12. *Profert verba coquinaria.* Quadrat, in blandiloquum.

13. *Alas reddere.* Significat, in ſpem bonam erigere.

14. *Ipſis, & Chijs.* Proferri poteſt: quando aliquis ſibi, & amicis bona precatur.

15. *Sine canibus, & retibus.* Id eſt: proprio Marte rem gerit.

16. *Néque apud homines, néque in mari.* Pro eo, quod eſt, nuſquam.

17. *Néque intus, néque foris.* Dici poteſt, de homine tepido, qui nec eſt hæreticus, nec fervens Catholicus.

18. *Aſpis, à vipera.* Convenit homini peſſimo, qui malum diſcit à peſſimo.

19. *Pulmo priùs veniſſet.* In homines pigros, ac lentos.

20. *Capere urbem.* Hoc eſt: rem difficilem aſſequi.

21. *Mendicus vix parentes habet amicos.* Nempe, quia divitiæ conciliare ſolent amicos.

22. *Ad bonam frugem redijt.* De illo, qui reſipiſcens, mores emendavit.

23. *Equi donati, non ſunt examinandi dentes.* Hoc eſt: donum etiam exile, acceptandum.

24. *Vulpem dolo circumvenire, difficile eſt.* Id eſt: non facilè verſutus decipitur.

25. *E clibano boves.* Uſus hujus erit, quando ſplendorem convivij ſignificare volumus.

26. *Lapidem calcavit, à cane morſum.* In hominem rixoſum.

27. *Citiùs teſtudo leporem prævertet.* De re impoſſibili dici poteſt.

28. *E Patroclis domo venit.* In hominem ſordidè parcum.

29. *Utitur rebus, ut bello partis.* In hominem prodigum.

30. *Bellum affectat, qui nunquam bellavit.* Id eſt: inexpertus, non cavet pericula.

MAJUS.

1. *Prolixior Iliade.* In homines vehementer garrulos.
2. *De toga, ad pallium.* Idem ſignificat, ac: ab equis, ad aſinos.
3. *Pulchrè fallit vulpem.* In illum, qui dolo capit aſtutum.
4. *Muſicam docet amor.* Hoc eſt: amans diſciplinas, proficiet.
5. *Mens videt, mens audit.* Significatur homo attentus, & in omnibus circumſpectus.
6. *Cuticulam curat.* In hominem ventri deditum.
7. *Spontanea moleſtia.* Dici poteſt in parentes exaggerantes moleſtiam, ex multitudine prolium.
8. *Avarus, niſi cùm moritur, nihil recti facit.* Quia ſcilicet tunc bona alijs relinquit.
9. *Non eſt beatus, qui ſe neſcit eſſe beatum.* Senſus per ſe patet.
10. *Nunc tuum ferrum in igne eſt.* Hoc eſt: Negotium tuum jam agitur.
11. *Tranquillo mari, quilibet eſt gubernator.* Id eſt: tempore felici, facilè eſt imperare.
12. *Non incitat equum juxta Nyſſam.* In eum, qui aberrat à propoſito in dictione.
13. *Serò molunt deorum molæ.* De illis: qui aliquando tandem pro malefactis punientur.
14. *Poſt Oſculanam pugnam redit miles.* Id eſt; qui priùs erant victi, jam victores redeunt.
15. *Non faciunt arma militem.* Id eſt: Arma non dant timidis animum.
16. *Alterâ manu fert aquam, alterâ ignem.* In illum: qui coram blanditur, occultè nocet.
17. *Tam perit, quàm extrema faba.* Dicitur de homine in periculo conſtituto.
18. *Etiam poſt vulnera, redeundum ad bellum.* Id eſt: licèt res non ſuccedat ex voto, pergendum tamen in bene ceptis.
19. *Teſtudinem, equus inſequitur.* In illum, qui rem præpoſterè agit.
20. *Solus ſapit.* In hominem, de ſcientia ſua multùm præſumentem.
21. *Megaricum machinamentum adhibet.* In illum, qui dolo rem agit.
22. *Delphicus gladius.* Hoc eſt: res ad diverſos uſus accomodabilis.
23. *Putre ſalſamentum, eget origano.* In rem vilem, quæ neceſſe habet laudari.
24. *Nemo bene merito bovem immolavit, præter Pyrrhiam.* Exprimitur magna in benefactores ingratitudo.

25. *Fumi*

25. *Fumi umbra.* Usurpatur, pro re vilissima.

26. *Vivum cadaver.* Pro homine voluptatibus sensuum immerso.

27. *Ex fronte perspicere.* Idem est: ac primo aspectu noscere.

28. *Spem pretio emere.* In eos: qui verum Principum favorem obsequijs captant.

29. *Subere levior.* In hominem inconstantem.

30. *Ægrotus, quamdiu habet animam, spem habet.* Hoc est: in rebus afflictissimis, non desperandum.

31. *Muti citiùs loquentur.* Aptè tunc dicitur, cùm quis ad secretum servandum se obligat.

JUNIUS.

1. *Calidum mendacium.* Accipitur pro audaci, & imprudente mendacio.

2. *Etiamsi Cato dicat, non credo.* Tunc proferendum, quando incredibilia narrantur.

3. *Ver ex anno tollere.* Id est: hoc quod in negotio est præcipuum omittere.

4. *Noli cum initio finem copulare.* In illos, qui vix aggrediuntur negotium, exitum quærunt.

5. *Qui minùs sapit, minùs habet timoris.* Id est: rudes, & indocti, facilè sunt temerarij.

6. *Animus habitat in auribus.* Hoc est: audita facillimè excitant animum, ad diversos affectus.

7. *Piscatur in rebus.* Id est: diligenter exquirit omnia.

8. *Sera in fundo parsimonia.* Id est: non est magna laus in senectute à voluptatibus abstinere.

9. *Sybaritæ per plateas.* Pro eo, quod est fastuosè incedere.

10. *Protheo mutabilior.* Homo vafer, inconstans, & versipellis.

11. *Alia Lacon, alia asinus illius portat.* In illos, quorum oratio dissentit à factis.

12. *Manum admoventi, fortuna est imploranda.* Id est: Divino auxilio, industria adhibenda.

13. *Lupus circa puteum chorum agit.* In illos, qui sumptâ inaniter operâ, spe suâ frustrantur.

14. *In alieno foro litigare.* Pro eo, quod est in re nova, & inassveta versari.

15. *Longum valere jubet.* Hoc est: à re aliqua totaliter se abdicat.

16. *Domesticus testis.* Id est: sui ipsius laudator.

17. *In faucibus portat bovem.* In edacem solet dici.

18. *Arietem emittit.* Dicitur in rixosum, & pugnæ cupidum.

19. *Infundis ramis vinum.* In illum, qui alteri id præstat, quô uti non potest.

20. *Summis uti velis.* Id est: maximo conatu aliquid aggredi.

21. *Servilem capillum præ se fert.* In hominem aggrestibus moribus.

22. *Vivit, ut tibicen.* In illum, qui lautè, sed alieno vivit sumptu.

23. *Accipit & glebam erro.* In illos, qui nihil aspernantur, ut voti sui fiant compotes.

24. *Noli in formicarum agmen inspuere.* Id est: plebem concordem, etsi sit imbecillis, noli irritare.

25. *Pirem non fert vasa vacua.* Dici potest: in homines, libenter convivia frequentantes.

26. *Bos in stabulo.* Id est: homo inutilis, & otiosus.

27. *Ex perpendiculo progreditur.* De illo dicitur, qui exacto judicio operatur.

28. *Loquax talpa.* Significat hominem verbosum, sed nullius judicij.

29. *Organum tueri.* Id est; robur, & masculum animum retinere.

30. *Omnem vocem mittere.* De illis dicitur, qui ad persvadendum nihil omittunt.

31. *Postico discessit.* Id est: furtim, & alijs inscijs.

JULIUS.

1 *Per fluvium traducere.* Significat difficultatem rei explanare.

2. *Fluctus mutus.* Id est: homo tacitè excandescens.

3. *Versatur undarum in altis.* De illo, qui in summis difficultatibus est constitutus.

4. *Non incedis per ignem.* Sic monendus est, qui indecorè, festinantérque incedit.

5. *Pecuniæ pedibus compensantur.* Id est: œconomus subinde excurrere debet ad agros.

6. *Maritimi mores.* Id est: inconstantes.

7. *Eamus Athenas.* Tunc dicendum, quando bonum locum, suspiramus.

8. *Ad coronidem úsque.* Id est: ad extremum rei finem.

9. *Officere luminibus.* Ille dicitur: qui gloriam alterius obscurat.

10. *Camarinè loqui.* Illi dicuntur: qui audacter, & severè loquuntur.

11. *Cum sarcinis nemo enatat.* Id est: qui vult esse liber, relinquat præmia servitutis.

12. *Exiguum*

12. *Exiguum colito.* Id eſt : adhibe modum rebus, & menſuram.

13. *Deorum concio.* De illis dicitur : qui magna cum authoritate loquuntur.

14. *Metiri digitis.* Id eſt : expendere accuratiùs rem, quàm oportet.

15. *Arator, niſi incurvus prævaricatur.* Convenit in negotium, quod magnos exigit ſudores.

16. *Domi leones, foris vulpeculæ.* In illos, qui in ſuos, & non in inimicos ſunt ſævi.

18. *Nec Apollo intelligit.* Significatur, res valde obſcura.

19. *Sinapi alitur.* In hominem ſupra modum tetricum.

20. *Leo cordulâ vinctus.* In magnum virum, qui exiguo commodo captus, in aula degit.

21. *In tranſennam inducere.* Pro eo : quod eſt, dolo fallere.

22. *Operi incipienti favendum.* Hoc eſt : tyrones in arte aliqua, non debent nimiùm redargui.

23. *Ne quæras deus eſſe.* In hominem undequáque beatum in hac vita.

24. *Da lapidi volam.* Convenit illi, qui minatur talibus, quibus nocere non poteſt.

25. *Baccæ egent oleo.* Poteſt accomodari avaris, qui nunquam dicunt, ſatìs eſt.

26. *Sapiens non eget.* Hoc eſt: ſapiens, ſi pauper ſit, poteſt facilè diteſcere: ſi dives, divitias conſervare, & tueri.

27. *Cognatio movet invidiam.* Hinc dicitur : rara concordia fratrum.

28. *Néque dicta, néque facta.* Uſurpatur, quando vehementer, falſa aliquis narrat.

29. *Ut luti bajulus.* In illos, qui functionibus honeſtis, ad abjectum quæſtum abutuntur.

30. *Nec currimus, nec remigamus.* Hoc eſt: adverſante fortunâ conantes, nihil proficimus.

31. *In leporinis carnibus vivit.* De illo dicitur, qui lautè, & delicatè comedit.

AUGUSTUS.

1. *Cyclopum more vivit.* Id eſt: poſthabitis legibus, facit quod ei libet.

2. *Millium terebrare.* Hoc eſt: in re difficili, ſed inutili laborare.

3. *Sub aliena arbore fructum legit.* In hominem, qui aliorum laboribus fruitur.

4. *Corvus albus.* Convenit homini, alieno à ſenſu communi.

5. *Homo*

5. *Nebulæ in pariete.* Accipi poteſt pro rumoribus falſis, & confictis.

6. *Homo fractis auribus.* Ille dicitur: qui eſt rixoſus.

7. *Olla lenticulam attigit.* Convenit illis, qui vehementer ad aliquid ſunt propenſi.

8. *Zenonis eſt, & lentem coquere.* Id eſt: viri boni eſt, etiam in minimis circumſpectum eſſe.

9. *Coreaceum auxilium.* Id eſt: infirmum,& imbecile.

10. *Homo maturior moro.* Dici poteſt de homine, miti ingenio & prudente.

11. *Malo vehitur aſino.* De homine dicitur, cui res non bene ſuccedunt.

12. *Filum ductum eſt, opus eſt & acu.* Id eſt: opus inchoatum, debet perfici.

13. *In frigidum furnum panem injicit.* Significat hominem inaniter ſe fatigantem.

14. *Vacuam inhabitat domum.* In illum, qui bono, quod ad ſpeciem oſtentat, caret.

15. *Canis ad cibum.* De ijs, qui ad ſuum properant exitium.

16. *Nutu, ac renutu.* De illo dicitur, qui ſummam habet potentiam.

17. *Equitandi peritus, ne cantet.* Hoc eſt: qui ſeria profitetur, nugas relinquat.

18. *Ne veſtigium quidem.* Quadrat in rem penitus oblitam.

19. *Ad aram confugere.* Significat extremum refugium capere.

20. *De re dubia queritur.* Dicitur de illo, qui levibus malis quærit remedia, diſſimulat majora.

21. *Omnia præter animam.* Dici poteſt de homine, omnia ſua amittente.

22. *Non uno culeo dignus.* Significatur homo ſceleratiſſimus.

23. *Nec vultu lædatur pietas.* Hoc eſt: pietas erga parentes, adeò colenda, ut ij ne nutu quidem atrociore lædantur.

24. *Ex poteſtate exijt.* De eo dici poteſt, qui à mente excidit.

25. *Injuria, ſolvit amorem.* Idem ſignificat, ac iſtud: contemptus amor, vertitur in iram.

26. *Agit ex ſyngrapha.* In illum, qui rigidè cauſam ſuam urget.

27. *Gallinæ defluunt pennæ.* In illum,qui per luxum patrimonium abligurit.

28. *Bathyolis habet poculum.* Significat hominem ſordidum, qui bonis ſuis ſolus fruitur.

29. *Redijt ad incitas.* Id eſt: ad extremam miſeriam.

30. *Sortem, & uſuram perſolvit.* De illo, qui ſeriùs, ſed graviùs punitur.

31. *In ventrem inſilijt.* In hominem totum gulæ, & ventri deditum.

SEPTEM-

SEPTEMBER.

1. *Scelera non habent consilium.* Id est: qui peccat, non expendit malorum exitum.

2. *Lupus movet lupum.* Dici potest, de duobus pariter improbis.

3. *Necessitas acuit ingenium.* Id est: tenuis fortuna, stimulat ad ediscendas artes.

4. *Mæsonica tractat dicteria.* Dicitur de homine in verbis petulante.

5. *Muscas imitatur.* In hominem impudentem, qui continuò alienâ utitur mensâ.

6. *Relinque ungves, caput aggredere.* Id est: qui Rempublicam gubernant, non tractent levia.

7. *Seriâ fronte.* Hoc est: quæ ex animo, citràque fucum dicuntur, geruntúrve.

8. *Non habet, cui indormiat.* De illo rectè dicitur, qui extremè est pauper.

9. *Factum, transactum.* Id est: nihil prætermissum, quod ad rem agendam pertinebat.

10. *Calcaneum ostendit.* In illum dicitur, qui in conflictu fugit.

11. *Opus, ad opus.* Hoc est: operi nullus imponitur finis.

12. *Cræsi pecuniæ teruntium addere.* Simile est huic: meridiano soli, lucernam adhibere.

13. *Celei supellex.* Accipitur pro vili, & rusticana supellectili.

14. *Capere crines.* Id est: occasionem oblatam arripere.

15. *Vestigijs majorum insistere.* Hoc est: non recedere, à majorum gloriosis factis.

16. *In foro veritas.* Hoc est: abstinendum à mendacio in foro.

17. *Prodijt ex Phelleo.* Dicitur in illum, qui ex humili fortuna, ad dignitatem emersit.

18. *Quò plus Parthi bibunt, plus sitiunt.* Dici potest, de avaris.

19. *Veterata vaticinatur.* Dicitur de illo, qui narrat ea, quæ tonsoribus sunt nota.

20. *Areopagitâ taciturnior.* Ille dicitur, qui est secreti valde tenax.

21. *Obolo dignus.* Convenire potest in illum, qui in aliquo numero vellet haberi.

22. *Edaces sunt Triremes.* Dici potest, de re magnis impendijs comparanda.

23. *Catone hoc contenti sumus.* Hoc est: in hoc statu res bene fluunt.

24. *Superavit dolum Trojanum.* De illo dicitur, qui ingeniosè quid fecit.

25. *Laureolam in mustacijs quærere.* Hoc eſt: ex frivolis præclaram captare famam.

26. *Mali principij, malus finis.* Hoc eſt: quæ malis conſilijs inchoantur, malo exitu terminantur.

27. *Amentatam haſtam tenere.* Id eſt: arma habere ad proximam pugnam.

28. *Lapides flere.* Dici ſolet de re lamentabili, & vehementer miſeranda.

29. *Causâ cadere.* Id eſt: malè agendo, jus perdere.

30. *E ſchola cantilena.* Id eſt: oratio, quæ plus habet oſtentationis, quàm eruditionis.

OCTOBER.

1. *Res paleſtræ, & olei.* Id eſt: quæ non ad ſerium negotium, ſed ad luſum adhibentur.

2. *In eadem eſt navi.* Dicitur de illo, qui communi tenetur periculo.

3. *Non movenda loquor.* Hoc eſt: quæ ſilentio volebam ſepelire, cogor proloqui.

4. *Vatum genus avarum.* Id eſt: augures appetunt pecuniam.

5. *Vati non conviciandum.* Hoc eſt: nemo debet indignari, veritatem ſibi dicenti.

6. *Fato repugnat.* Quadrat in illum, qui in adverſis perturbatur.

7. *Nullus ſum.* Hoc de ſe dicere poteſt, qui in extrema eſt calamitate.

8. *Celeritas in malis optima.* Id eſt: curandum, ut mala inevitabilia, ſint quàm breviſſima.

9. *Doceat, qui didicit.* Hoc eſt: Magiſter non debet eſſe imperitus.

10. *Texit apologum Alcyono.* Poteſt applicari illi, qui pro veris ficta receſet.

11. *E tribu Salaconum.* Dici poteſt de homine valde tenui fortunâ.

12. *Fama prodit omnia.* Id eſt: Virum bonum, fama aperit, etiam in terræ cavernis.

13. *Velatis manibus orant.* Dicitur, de ſuppliciter orantibus.

14. *Ad pila ventum eſt.* Hoc eſt: de propinquo res agitur.

15. *Pleno gradu ingreſſus.* De illo dicitur, qui magno ſtudio rem inſtituit.

16. *Mortuo vilior.* Dicitur de abjectiſſimo.

17. *Sapientia, gubernator navis.* Id eſt: plùs habent momenti conſilia, quàm vires.

18. *Præficarum lachrymæ.* Dicitur de illis, qui ſimulatè de re quapiam, dolent.

19. *Altiùs*

19. *Altiùs Oromedonte.* Dicitur de illo: qui nimiùm altè sapit.
20. *Tempestas rerum.* Id est: magna rerum confusio.
21. *Quid cæco cum speculo.* Potest de illo dici, qui indignus ambit dignitates.
22. *Palpare in tenebris.* Id est: exiguis conjecturis rem investigare.
23. *Magis gaudet, quàm qui senectam exuit.* Dicitur, de magno alicujus gaudio.
24. *Ut in velabro olearij.* Dicitur in illos, qui de re agenda conspirant.
25. *Constitit ut Bagas.* De homine stupido, & attonito aptè dici potest.
27. *Cancrum regredi docere.* Id est: indocilem docere.
28. *Canes timidi vehementiùs latrant, quàm mordent.* Dici aptè potest, in milites jactabundos.
29. *Inutile duximus bellum.* Exprimitur inanis conatus.
30. *Auro habet suppactum solum.* Id est: homo valde opulentus.
31. *Non est oleum in lecytho.* Id est: apud inexorabilem non est precibus locus.

NOVEMBER.

1. *Simia fucata.* In deformem anum, quæ rugas occultans, ungit faciem.
2. *Qui eget, in turba versetur.* Id est: qui eleemosynam quærit, adeat frequentiam hominum.
3. *Corrumpit oves malus pastor.* Dici poterit de malo præceptore.
4. *Dabit victoriam fuga.* Id est: ne succumbas in tentationibus libidinosis, fuge occasiones.
5. *Potentes subinde plumbeas gerunt iras.* Hoc est: propter leves offensas, graviter indignantur.
6. *Sat bene, sed ex alieno promontorio.* In illum: qui alieno labore propriam gloriam captat.
7. *Ipse sibi reperit malum.* De illo, qui suo læditur invento.
8. *Capram cœlestem orientem conspexit.* De illo dicitur, cui res ad votum cessit.
9. *Dux belli à fronte, & à tergo sit oculatus.* Id est: ad omnem eventum providus.
10. *Miserabilis res, incertâ sede vagari.* De illis dici potest, qui mutant continuò vitæ institutum.
11. *Spinæ dant flores Juventæ.* Id est: aspera vita Juvenum, innocentiam protegit.

12. *Lampo jurat per anserem.* In hominem, qui jure jurando decipit.

13. *Ficus post piscem, caseus post carnem.* Id est: alia alijs congruunt.

14. *Mœnia Semiramidis expugnavit.* Id præsidium, quod inexpugnabile credebatur.

15. *Aurum subæratum circumfert.* In hominem insincerum, qui aliud loquitur, aliud cogitat.

16. *Cave, ne columnas rumpas.* Quadrabit in loquacem, & clamosum.

17. *Hæret in vado.* In illum, qui negotio assumpto progredi non potest.

18. *Leporis vitam vivit.* In hominem anxium, & meticulosum.

19. *Multæ adhuc volventur rotæ.* Id est: multæ adhuc evenient rerum mutationes.

20. *Pistillo calvior.* Id est: homo egenus, aut valde simplex.

21. *Fluvius non semper fert secures.* Non semper omnibus eveniunt, quæ uni evenerunt aliquando feliciter.

22. *Cervus canes trahit.* Pro eo, quod est esse præposterum.

23. *Isthmum perfodere.* Id est: magno sed irrito labore aliquid moliri.

24. *Alia producit æstas, alia hyems.* Id est; alia expectanda à juvene, alia à sene.

25. *Bubo canit lusciniæ.* In illum, qui cùm ineruditus sit, doctum docet.

26. *In culmo arare.* Id est: labore nunquam intermisso vim mentis exhaurire.

27. *Non semper erit æstas.* Ita monendi sunt, quibus fortuna favet, nè insolescant.

28. *Rore pascitur.* In illum, cujus stylus est jejunus, & aridus.

29. *Tuam ipsius terram calca.* Illi dicendum, qui se alienis immiscet negotijs.

30. *Post acerba prudentior.* In illum, qui suo malo sapit.

DECEMBER.

1. *Homo subjugus.* Id est: qui omnia alterius arbitratu facit.

2. *Nihil cum fidibus graculo.* Id est: apud aratrum educatus non tractet Homerum.

3. *Ulysses pannos exuit.* De illo dici potest, qui præter hominum opinionem è vili statu ad alta est elevatus.

4. *Andabatarum pugna.* Significat ábsque omni judicio temerarium ausum.

5. *Asinus balneatoris.* Id est: dives avarus, qui alijs congregat, ipse verò non fruitur.

6. *Mulierem*

6. *Mulierem ornat silentium.* Inferes: ergò virum, utpote prudentiorem, loqui decet.

7. *Herculanâ scabie oblectatur.* In illum, qui adulationes libenter audit.

8. *Salivam imbibere.* Accipitur pro eo, quod est esse alicui assvetum.

9. *Domi suæ compluitur.* Significatur per hoc ignavus homo.

10. *Nunc, & oves ultro fugit lupus.* Id est: res inverso ordine pergunt.

11. *Ad Phasim úsque navigavit.* Id est: multas Provincias, & longinquas visitavit.

12. *Nec sangvineis flectitur lachrymis.* Id est: homo durus, & immisericors.

13. *Litteris laqueum mandare.* Id est: Scholas deserere.

14. *Pardi mortem simulat.* In illum: qui fraude alteri perniciem molitur.

15. *Stultus est, qui compedes suas, licèt aureas, amat.* In illum, qui ob delectationem peccata patrat.

16. *Pellem caninam rodere.* Pro eo, quod est hominem maledicum convicijs insectari.

17. *Omnia sub unam Myconum colligit.* In illum, qui plures scientias simul confundit.

18. *Promus magis, quàm Condus.* De illo dicitur, qui parta prodigere, sed servare non scit.

19. *Ne mihi sis tutor.* In illum, qui monet sibi non subjectum.

20. *Fraudare genium prodest animo.* Id est: naturæ malè inclinatæ denegare petita est meritorium.

21. *Non est conveniens in Divorum epulo sedisse diutius.* In Sacerdotes, nimiùm prolixè celebrantes.

22. *Verbis pugnas, non re.* Quadrabit in illum, qui multa dicit, nihil probat.

23. *Quæ manibus quadrant, versat hastas.* De illo, qui officia gerit, non nisi suis aptata talentis.

24. *Nec semper pluit post cantum ranarum.* In illos, qui vanas faciunt rerum conjecturas.

25. *Mars librat utrásque bilances.* Dici poterit de conflictu, in quo victoria est dubia.

26. *Nec Dij fati expungunt diem.* Id est: omnes morimur.

27. *Tinctura Cyzicena.* Accipitur, pro dedecore non eluendo.

28. *Non inest illi dentale.* De homine inepto, & inutili.

29. *Canis vivens è Magdalia.* In illos, qui alieno victitant cibo.

30. *Junonis sacra bajulat.* In fastuosè incedentem.

31. *Ire per extentum funem.* Pro eo, quod est rem perquam difficilem præstare.

EPHEMERIDES ADAGIORUM, SEU SELECTÆ PARÆMIÆ.

In ſingulos dies totius Anni diſtributæ.

Numerus III.

JANUARIUS.

I.

COmmunis omnis eſt amicorum dolor. Verus námque amicus, de malo amici, non minùs dolet, quàm de ſuo.

2. *Stateram, ne tranſgrediaris.* Hoc eſt: ne quid facias præter jus, ac æquitatem.

3. *Ignem ne gladio fodito.* Hoc eſt: irâ percitum ne laceſſes.

4. *Cor non edito.* Id eſt: ne curis tuum ipſius animum excrucies.

5. *A fabis abſtineto.* Id eſt: non te ultro ingeras muneribus Reipublicæ.

6. *Cibum in matellam ne immittas.* Id eſt: ſermonem urbanum ne committas, in hominis improbi animum.

7. *Ad finem ubi veneris, ne velis reverti.* Id eſt: ubi multùm laborâſti in bene cæptis, conſtanter perge in ijs.

8. *Per publicam viam ne ambules.* Id eſt: ne vulgi ſequaris errores.

9 *Tollenti onus, auxiliare; deponenti, nequaquam.* Id eſt: ad virtutem incedentibus, augenda ſunt præcepta, non item deſidioſis.

10. *Unguium, criniúmque præſegmenta ne contemnito.* Id eſt: pauperes cognatos, noli ſpernere.

11. *Adversùs ſolem ne loquitor.* Id eſt: manifeſtis non repugnes.

12. *Gladium acutum avertas.* Id eſt: à periculoſis negotijs abſtine.

13. *Hirundinem ſub eodem tecto ne habeas.* Id eſt: abſtine à garrulorum, & ſuſurronum commercio.

14. *Sellam oleo, ne abſterſeris.* Id eſt: non abutendum rebus optimis, ad res minùs dignas, & inutiles.

15. *Adonidis horti.* Applicatur hæc paræmia rebus leviculis, parúmque frugiferis, & ad brevem, præſentémque duntaxat voluptatem idoneis.

16. *Infixo*

16. *Infixô aculeô fugere.* Ubi quis dicto convitio, vel maleficio, statim sese subducit.

17. *Inter malleum & incudem.* Dicitur de ijs, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.

18. *Novacula in cotem.* Dici solitum in hos, qui fortè in eas res inciderunt, in quas minimè volebant.

19. *Annus producit segetes, non ager.* Id est: educatio, & longa virtutum exercitatio, plùs prodest, quàm genus, vel sola indoles.

20. *Calidum prandium comedisti.* Id est: fecisti, quod tibi magno malo sit futurum.

21. *Malum bene conditum ne moveris.* In eos, qui suâ stultitiâ sibi turbas excitant.

22. *Sopitos suscitat ignes.* Qui controversiam semel sopitam, rursus temerè resuscitat.

23. *Laureum baculum gesto.* Ita soliti sunt loqui, qui essent ab aliquibus insidijs appetiti, felicitérque effugissent.

24. *Fœnum habet in cornu.* In homines maledicos, ac feroces dicitur.

25. *In me hæc cuditur faba.* Id est: mihi hoc periculum, & malum imminet.

26. *Servire scenæ.* Servire tempori, & rebus præsentibus se accomodare.

27. *Polypi mentem obtine.* Quâ jubemur pro tempore alios, átque alios mores; alium, átque alium vultum sumere.

28. *Cothurno versatilior.* Dicitur in hominem parum constantem, & lubricæ fidei.

29. *Magìs varius, quàm hydra.* Usurpatur de calidis, ac dolosis.

30. *Multæ Regum aures, átque oculi.* Multos siquidem observatores habent, quid quísque dicat, faciátque.

31. *Malo nodo, malus quærendus cuneus.* Licebit uti, quoties malum, malitiâ retundimus.

FEBRUARIUS.

1. *Memorem mones, doctum doces.* Id est: loqueris ei, qui ipse rem callet.

2. *Muti magistri.* Dicuntur libri, qui loquuntur quidem nobis, sed dubitanti non satis commodè respondent.

3. *Frons occipite prior.* Significabatur hâc paræmiâ, rectiùs geri negotium, ubi præsens, ac testis adest is, cujus agitur negotium.

4. *Semper graculus assidet graculo.* Idem est: quòd similis simili gaudet.

5. *Cretensis Cretensem provocat.* Quoties improbus agit cum improbo.

6. *Summum fastigium imponere.* Pro eo, quod est rem omnibus suis partibus absolvere.

7. *Catastrophe fabulæ.* Id est: subita rerum lætarum commutatio in tristes.

8. *In trivio sum consilij.* In eos: qui dubitant, quíque incerti sunt animi, hæsitantes, quid potissimùm eligant.

9. *Fratrum inter se sunt acerbissimæ iræ.* quippè atrociores, quàm vulgarium inimicorum.

10. *Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.* Significatur majora patraturum adultum, qui puer vitijs minoribus assveverit.

11. *Vivorum oportet meminisse.* In eos, qui plurimùm de vita functis loquuntur.

12. *Cum larvis luctari.* Dicuntur ij, qui defunctos insectantur maledictis.

13. *Senis doctor.* Convenit in eum, qui in re seria, átque intempestiva, frustra sumit operam.

14. *Ubi timor, ibi & pudor.* Audacia siquidem parit impudentiam.

15. *E multis paleis, parum fructûs collegi.* Id est: multo labore, non multum emolumenti sum consecutus.

16. *Extra lutum pedes habet.* Hoc est: emersit ex periculo.

17. *Expertes invidiæ Musarum fores.* De his dictitatum, qui doctrinam suam candidè, libentérque alijs communicant.

18. *Et meum telum habet cuspidem acuminatum.* Rectè utimur, quoties fatebimur, nos quidem inferiores esse, non deesse, tamen quóque nobis, quô queamus nocere.

19. *Inter lapides pugnat, nec lapidem tollere potest.* Dictum in eos, qui præsenti commoditate, ob ignaviam non utuntur.

20. *Auscultet, cui sunt quatuor aures.* Significat, viro prudenti, res quàm plurimas, tam audiendas, quàm usu vitæ periclitandas.

21. *Feras, non culpes, quod vitari non potes.* Admonet, ut mala, quæ nullâ ratione possunt declinari, néque propelli, saltèm animi æquitate leniantur.

22. *Emere malo, quàm rogare.* Innuitur, haudquaquam gratis accipi, quod precibus emitur.

23. *Ilias malorum.* Dicitur, de calamitatibus maximis, simul & plurimis.

24. *Lerna malorum.* De malis item plurimis, simul in unum congestis, & accumulatis.

25. *Hostium munera, non munera.* In muneribus enim, non sic attendendum est, ad id, quod donatur, quàm quo affectu detur.

26. *Nec obulum habet, unde restim emat.* Paræmia est in eos, qui maximâ rei familiaris inopiâ laborant.

27. *Hinnulus leonem* (*subaudi cepit, vicit, aut provocat.*) Quoties præpostero rerum ordine, qui viribus multo est inferior, superat potentiorem.

28. *Talpâ cœcior.* De ijs, qui supra modum cœcutiunt, aut qui minimè rem judicant.

MARTIUS.

1. *Sine sacris hæreditas.* Intelligitur de lucro, quod cui obvenit gratìs, & circa ullam operam.

2. *Turpe est, mansisse diù, vacuúmque rediisse.* In illum, qui ex longinquis Academijs indoctus redijt.

3. *Sui ipsius indicio perijt sorex.* In eos, qui suapte voce se produnt.

4. *Induitis me leonis exuvijs.* In eos, qui suscipiunt negotium majus facultate, quíque se magnificentiùs gerunt, quàm pro sua conditione.

5. *Ebur atramento candefacere.* Id est: cultum, átque ornatum externum inducere, quô decus nativum obscuretur.

6. *Pulchrorum, etiam autumnus pulcher est.* Quadrat in ea, quæ cùm naturâ sint egregia, ne tum quidem fastidiendi videntur, cùm maturuerunt.

7. *In frigidis tibi mens calet negotijs.* Illi objici potest, qui nimis avidè cupit æmulum sepelire.

8. *Magnorum fluminum, navigabiles fontes.* Significat, præpotentium, quantulacúnque, plùs pollere, quàm universas tenuium opes.

9. *Gladiatorio animo.* Significatur, ita tendi ad nocendum alteri, ut id cum proprio etiam periculo tenetur.

10. *Frusto panis.* Pro re quantumlibet pusilla, & vili.

11. *Me mortuo, terra misceatur incendio.* Quâ significatur nihil suâ referre, quid sequatur, cùm ipsi tollantur è vita.

12. *Post principia.* Sumpta paræmia est à bellis, in quibus tutissimus locus est post principia, seu aciem primam obversam hosti.

13. *Septem convivium, novem convicium.* Quâ significatur, in convivium paucos adhibendos, alioqui fore contentiosum.

14. *Non est cujuslibet Corynthum appellere.* Paræmia est de rebus arduis, & aditu periculosis, quas non sit cujuslibet hominis affectare.

15. *Nullam hodie lineam duxit.* Quadrat in eos, quibus cessatum est ab exercitio studij, artísque suæ.

16. *Néque natare, néque literas novit.* In eos, qui supra modum indocti sunt.

17. *Mordere frenum.* Pro eo, quod est, vel leviter repugnare servituti.

18. *Citis quadrigis: Jovis quadrigis fugere.* Hoc eſt: pro eo, quod eſt ociſſimè fugere.

19. *Omnem jacere aleam : Vela ventis permittere.* Id eſt : rem univerſam fortunæ arbitrio committere.

20. *Sub omni lapide ſcorpio dormit.* Admonet paræmia, ne quid apud captioſos, & calumnioſos temerè loquatur.

21. *Sus tubam audivit.* In eos quadrat, qui res quidem egregias audiunt, verùm eas néque intelligunt, néque mirantur.

22. *Aſinum ſub fræno currere docet.* Hoc eſt: doces indocilem.

23. *Undas numeras, arenam metiris.* Hoc eſt: rem infiniti laboris, átque inexplicabilem aggrederis.

24. *Arare littus : in ſaxis ſeminare.* Eſt, ſterilem operam ſumere.

25. *Apud fimum, aromatum odorem ſpargit.* Convenit in eos, qui rem egregiam indignis adhibent.

26. *Contorquet piger funiculum.* Id eſt: laborat in re, quæ nihil adfert emolumenti.

27. *Caudâ tenes angvillam.* In eos aptè dicitur, quibus res eſt cum hominibus lubricæ fidei.

28. *Multa cadunt inter calicem, ſupremáque labra.* Quâ monemur, nihil tam certum ſperari, néque quidquam eſſe tam vicinum, quod non repentinus aliquis caſus queat intervertere.

29. *Pedem ubi ponat, non habet.* Pro eo, quod eſt, ne tantillum quidem agri poſſidet.

30. *Eâdem oberrare cordâ.* In eos dicitur, qui in ſimili re crebriùs peccant.

31. *Ars varia vulpi, aſt una echino maxima.* Significat quoſdam unicâ aſtutiâ plus efficere, quàm alios diverſis technis.

APRILIS.

1. *Auribus lupum teneo.* Dicitur de re, quâ nec commodè frui quis poteſt, nec ſecurè dimittere.

2. *Quid ſi cœlum ruat?* In eos, qui tutiſſimis etiam in rebus ridiculè timent.

3. *Umbram ſuam metuere.* In eos: qui pueriliter trepidant.

4. *Indignus, qui illi matellam porrigat.* Dicitur de vehementer inæquâlibus.

5. *Quid opus erat longis canere tibijs.* In eos, qui ſuperfluam operam aſſumunt, aut inanes expenſas faciunt.

6. *Non*

6. *Non omnibus dormio.* In eos, qui quædam in alijs dissimulant, quæ non in omnibus.

7. *Uno fasce complecti.* Id est: unâ eâdémque operâ.

8. *Cum Minerva manum quóque move.* Id est: auxilio DEI cooperandum etiam esse.

9. *Non omnino temerum est, quod vulgo dictitant.* Id est: non planè falsum videtur, quod pluribus est in ore.

10. *Heroum filij noxæ.* Id est: præstantissimorum virorum filij, multùm à progenitorum moribus sæpe distant.

11. *Dicendo, dicere discitur.* Id est: dicendo consequimur, ut dicamus.

12. *Alio relinquente fluctu, alius excepit.* Id est; unâ adversitate superatâ, altera supervenit.

13. *Quis aberret à janua?* Dici solet: ubi quis penitus aberrat à vero.

14. *Utre territas.* Quoties quis inanem formidinem incutit.

15. *Gladiator in arena consilium capit.* Quando quis ex occurrentibus rerum circumstantijs, opportunum consilium capit.

16. *Qualis vir, talis oratio.* Id est; cujusmodi est perorantis vita, ejusmodi perorationis efficacia.

17. *Messe-tenus propriâ vive.* Hoc est: sumptum facito, pro modo facultatum tuarum.

18. *Non videmus manticæ, quod in tergo est.* Id est: non videmus nostra propria vitia, cùm aliena curiosiùs perscrutemur.

19. *Odi memorem compotorem.* In eos: quæ in amicos; & inter pocula dicuntur, facilè alijs propalant.

20. *Simia, simia est, etiamsi aurea gestet ornamenta.* Quoties rei vili ascitia, peregrináque ornamenta, indecenter admoventur.

21. *Ira, omnium tardissimè senescit.* Nam vulgò, mortales, injuriæ tenacissimè meminisse solent.

22. *In lente unguentum.* Ubi quis induit sermonem vilis cujuspiam hominis, alijs de viris egregijs verba facientibus.

23. *Annulus aureus in naribus suis.* Ut si stulto contingant opes, fatuæ forma, genus ignavo, magistratus imperito.

24. *In eburnea vagina, plumbeus gladius.* In decoros formâ, & ingenio carentes.

25. *Omnia idem pulvis.* Defunctorum cineres, inter quos nihil apparet discriminis.

26. *Ab asino delapsus.* In eos dicitur: qui inconsultè quippiam agunt, & imperitè.

27. *Oleo tranquillior.* In homines minimè iracundos.

28. *Aurem vellere.* Idem significat, quòd admonere.

29. *Fontes ipsi sitiunt.* In eos: qui petunt, quod ipsis affatim abundat domi.

30. *Omnium rerum vicissitudo est.* Significat in rebus humanis, nihil stabile, ac perpetuum esse.

MAJUS.

1. *Velocem tardus assequitur.* In eum competit, qui viribus imbecillior, arte átque ingenio vincit potentiorem.

2. *Noveris tempus.* Admonet, opportuno tempore omnia facienda.

3. *Tollat te, qui non novit.* Si cujus dolos, jam non ignotos esse nobis significamus.

4. *Occultæ Musices, nullus respectus.* Sensus est: quod, quamvis egregias quis habeat ingenij dotes, si tamen eas non proferat, perinde est, ac si eas non haberet.

5. *Fricantem refrica.* Par est, de merente bene, bene mereri.

6. *Vitiosâ nuce non emam.* Pro eo, quod est, ne minimo quidem.

7. *Homo tribolis, homo triassis.* Id est: vilissimus, planèque nullius pretij.

8. *Dignus obelisco.* Id est: dignus quovis honore.

9. *Naso suspendere.* Est vafrè,& subdolè irridere.

10. *Ex Jovis tabulis testis.* Pro certo, & indubitato teste.

11. *Eodem ore calidum, & frigidum efflare.* In bilingves, qui eundem modò laudant, modò vituperant.

12. *Oculata manus.* Quæ promissa velint exhiberi re, non oratione promitti.

13. *Cæca dies, & oculata dies.* Pro die, quâ non numeratur præsens pecunia, & quâ numeratur.

14. *Unico digitulo scalpit caput.* In molles, átque effæminatos.

15. *Dionis gry.* Ubi quempiam magno animo contemnimus, ac nequidem responso dignum judicamus.

16. *Ut possumus, quando ut volumus, non licet.* Ubi significamus, nostra nobis parum placere, verùm facultatem deesse, non animum.

17. *Frontis perfrictæ.* Sui pudorem omnem dedidicerunt.

18. *Frontem exporrigere.* Usurpatur, cùm hilarescimus.

19. *Frontem contrahere.* Cùm ringimur, vel tristamur.

20. *Attollere supercilium.* In homines fastuosos.

21. *Bibe elleborum.* In insanos.

22. *Ede nasturtium.* In socordes, & ignavos usurpatur.

23. *Melle litus gladius.* Significat blandimenta, cum severa apprehensione.

24. *Lethale mulsum,* Quidquid ita jucundum est, ut idem sit pernitiosum.

25. *Senesco semper multa addiscens.* Significat, usu vitæ, multáque rerum experientiâ, parari prudentiam.

26. *Nunc pluit, & claro nunc Jupiter æthere fulget.* Id est: aliquando res adversæ sunt, aliquando secundæ.

27. *Plus aloës, quàm mellis habet.* Id est: plus molestiæ, quàm voluptatis habet.

28. *Animus in pedes decidit.* In vehementer meticulosos.

29. *Vespa cicadæ obstrepens.* Quadrat in eum, qui certat longè inferior, cum superiore.

30. *Pilos pro lana.* De re vehementer inæquali, aut negotio supra modum absurdo.

31. *Testudinem pegaso comparat.* De rebus nequaquam inter se conferendis.

JUNIUS.

1. *Aliter catuli longè olent, aliter sues.* Quâ significatur, non vestè dignosci hominem ab homine, sed ingenuitate.

2. *Eodem bibere poculo.* Est ijsdem affici incommodis.

3. *In planiciem equum.* Quoties quis ad id provocatur, in quo plurimùm valet.

4. *Terræ filius.* In eos, quorum genus incertum est.

5. *Tertius Cato.* In viros impendio tetricos, átque alienæ vitæ censores.

6. *Caudæ pilos equinæ paulatim vellere.* Id est: quod viribus, átque impetu fieri nequit, id tempore, átque assiduitate conficitur.

7. *Virum improbum, vel mus mordeat.* Significatur: quâcúnque ratione, vindictam non deesse malis.

8. *Litem movebit, si vel asinus canem momorderit.* In rixosos, & litium avidos.

9. *Degit, ubi cervi abjiciũt cornua.* Id est: homo abstractus ab aliorũ consortio.

10, *Bonus Dux, bonum reddit comitem.* Id est: Prudens, & incorruptus Magistratus, & probos, & integros reddit cives.

11. *Timidior es prospiciente.* Dicitur de homine supra modum pavido.

12. *Diomedea necessitas.* De ijs, qui vi adacti, non sponte quid faciunt.

13. *Ad pristina præsepia.* In eos, qui è vita quapiam lautiore excussi, ad pristinam tenuitatem rediguntur.

14. *Alia via, alia diæta.* In eos: qui commutatâ in melius fortunâ, pariter, & vitæ rationem, moréſque commutant.

15. *A mortuo tributum exigere.* In eos, qui per fas, nefáſque divitias undequáque congerunt.

16. *Aureos montes polliceri.* De ijs, qui immenſa promittunt, re ipsâ verò parum, aut nihil præſtant.

17. *Ambabus manibus haurire.* De ijs dici conſvevit, qui ſummo conatu quippiam agunt.

18. *Congregare cum leonibus vulpes.* Eſt, res impares, diſſimiléſque permiſcere.

19. *Aquila in nubibus.* Dicitur, de re quidem magna, ſed non facilè aſſequibili.

20. *Volantia ſectari.* De ijs, qui ad quamcúnque occaſionem ſunt mutabiles.

21. *Cicadam alâ corripuiſti.* Id eſt: loquentem contra te magis irritâſti.

22. *Theſaurus carbones erant.* In eos, qui ſpe ſuâ fruſtrantur.

23. *Solus currens, vicit.* De ijs, qui vincunt nemine contrariante.

24. *Cauda de vulpe teſtatur.* In eos, qui puſilla in re, qualesnam ſint, declarant.

25. *E fimbria de texto judico.* Hoc eſt: ex aliquo puſillo, reliquorum conjecturam facio.

26. *Hic funis nihil attraxit.* Significat operam fruſtra inſumptam.

27. *Pyrauſtæ interitus.* In eos, qui ſibi ipſis exitium accerſunt.

28. *Fuêre quondam ſtrenui Mileſij.* In eos, qui à priſtina fortuna defluxerunt.

29. *Aquilæ ſenecta, Corydi juventa.* De vivida, viridíque ſenecta, quæ præſtantior eſt aliquorum juventâ.

30. *Merx ultronea putet.* Id eſt: ingrata ſunt, quæ ultro non petentibus offerun tur.

JULIUS.

1. *Endymionis ſomnum dormis.* In eos, qui nimiùm ſunt ſomno dediti.

2. *Vertere vela; funem reducere.* Eſt, in diverſum ſententiam mutare.

3. *Venia primùm experienti.* Id eſt: ignoſcendum illis, qui novo quopiam negotio incipiunt verſari, ſi per imperitiam peccent.

4. *De pilo pendet; de filo pendet.* De re vehementer periculoſa.

5. Balbus

5. *Balbus balbum meliùs intelligit.* Hoc eſt : Indoctis indocta magis placent.
6. *Auſtrum perculi.* Hoc eſt : operam luſi.
7. *De facie nôſſe.* Id eſt : leviter cognitum habere.
8. *Intus, & in cute notus.* Id eſt : modis omnibus cognitus.
9. *Vulpes haud corrumpitur muneribus.* De callidis, ac verſutis, quos haud facilè eſt pollicitationibus, aut levidenſibus munuſculis revocare à propoſito.
10. *Stipendio deligenda arbor.* In re vehementer indigna, néque ullo pacto toleranda.
11. *Animam debet.* De eo, qui immodico ære alieno, obſtrictus eſt.
12. *Simia, non capitur laqueo.* In callidos tergiverſatores, qui coargui nequeunt.
13. *Sereno tempore penulam conteris.* In eum, qui res neceſſarias temerè, nec in tempore profundit.
14. *Polypi caput.* In hominem varium, in quo & virtutes aliquæ, & vitia quædam inveniuntur.
15. *Muta perſona.* In eos, qui in conſenſu deliberantium, nihil de ſuo adferunt.
16. *Similes habent labra lactucas.* Ubi ſimilia ſimilibus contingunt.
17. *Quocúnque pedes ferent.* In eos, qui nihil certi pro ſuo ſtatuunt propoſito.
18. *Si meus ille ſtylus fuiſſet?* Id eſt : ſi hoc negotij mei fuiſſet.
19. *Summis naribus olfacere.* Id eſt : levem experientiam alicujus rei adhibere.
20. *Bos alienus ſubinde foras proſpectat.* In eos : quibus apud alienos non ſatìs ex animo res ſuccedunt, eóque ſæpiùs ſuos deſiderant.
21. *Frigidam aquam ſuffundere.* Pro eo, quod eſt clanculum inſtigare.
22. *Purpura, juxta purpuram dijudicanda.* Hoc eſt certiſſimum judicium, ex collatione rerum, ad ſe invicem naſcitur.
23. *Cucurbitas lippis.* In cœcutientes ac ſtupidos.
24. *Lepus pro carnibus, (ſubaudi periclitatur.)* In eos, qui ob aliquam ſui utilitatem, in diſcrimen vocantur.
25. *Unà cum ipſo caniſtro.* In eos, qui res ſuas intemperanter profundunt.
26. *Septennis cùm ſit, nondum produxit dentes.* In natu grandes, res pueriles tamen tractantes.
27. *Pedibus ingredior, natare enim non didici.* In eum, qui majorum rerum imperitus, minutioribus rebus ſe exercet.
28. *Una domus non alit duos canes.* In duos eidem lucro, aut muneri inhiantes.

29. *Ubi quis dolet, ibidem & manum habet.* In eos, qui de ijs frequenter tractant, quæ animum movent.

30. *Anus, simia serò, sed tamen aliquando capitur.* Monentur versuti, sibi nimis fidentes.

31. *Facilè est mortuo vellere barbam leoni.* Id est: non est labor, mactatum decapitare hostem.

AUGUSTUS.

1. *Objicere canibus agnos.* Id est: litrum, imperitis calumniatoribus.

2. *E letheo campo oriundus.* Id est: homo vehementer oriundus.

3. *Ne puero gladium.* Id est: periclitatur Respublica, in qua imperiti gubernant.

4. *Leonem radere, summi est periculi.* Id est: cum potente litigare, non est tutum.

5. *Et ventus promovet, & æstus.* Dicitur de homine, omni ex parte fortunato.

6. *Ventus, nec manere, nec sinit navigare.* Id est: negotium, cujus nec incipiendi, nec datur facultas absolvendi.

7. *Ad mensuram, aquam bibit, qui priùs citra mensuram offam sorbebat.* In illum, qui ex delitijs, ad extremam redactus est inopiam.

8. *Caligare in sole.* Pro eo, quod est in re clarissima çæcutire.

9. *Rex tragicus.* Ille dicitur, qui nomen habet Regis, sed vires nullas.

10. *Tanquam è naufragio.* De homine extremæ paupertatis.

11. *Grues, lapides gestantes.* De illis dicitur: qui providè gerunt negotia.

12. *Trutinâ justiùs ferrum tenet.* De illo: qui incorruptà gerit æquitate.

13. *Ipse sibi tibicen est.* In illum: qui sua ipse facta extollit.

14. *Ipse famet, & canes alit.* In illum, qui splendidè vestitur, neglectis necessarijs ad victum.

15. *Mores amici noveris, non oderis.* Id est: in amico aliqui defectus sunt dissimulandi.

16. *Aries nutricationis mercedem solvit.* Dici poterit: ubi quis pro beneficijs, mala rependit.

17. *Mopso Nisa datur.* Id est: res eximia indigno offertur.

18. *Polypus contusus, tandem mitescit.* In illum, qui post longas castigationes vitam emendat.

19. *Ne verba pro farina.* In illum, qui pro beneficijs non aliter, quàm verbis est gratus.

20. *Canere*

20. *Canere ad Myrtum debet.* Id est: homo rudis, & illiteratus.

21. *Bellum, sed absque sangvine gessit.* De illo, qui multa sustinuit, sed absque ullo damno.

22. *E cœtu Cecropum prodijt.* In hominem prorsus versipellem.

23. *Veniat, qui proderit hospes.* Id est: adventus est illorum gratus, qui aliquid adferunt.

24. *Non dictis, sed pugnis.* In hominem, qui rem non rationibus, sed vi urget.

25. *Architæ crepitaculum.* In hominem garrulum, & in risum solutum.

26. *Asinus esuriens, fustem negligit.* In illum, qui propter cibum & potum, omnia suffert.

27. *Nos decem Rhodienses, decem naves.* In illos, qui nimiùm tribuunt viribus suis.

28. *Gratiæ nudæ.* In ingratos, qui multa accipiunt, nihil rependunt.

29. *Aratro jaculari.* Id est: qui suo magno incommodo, alterum lædunt.

30. *Crolyli jugum ferunt.* De illis conjugibus, qui æquali improbitate vivunt.

31. *Atticus porrigit manum, etiam dum moritur.* In illum, qui avidè captat, lucra, & munera.

SEPTEMBER.

1. *Argi collem ascendis.* Id est: locum multis periculis obnoxium.

2. *Argenteis hastis Urbem cœpit.* Id est: non armis, sed pecuniâ.

3. *Apertæ huic sunt Musarum januæ.* De illo, qui in percipiendis disciplinis est celer.

4. *Etiam in hyeme rosas quærit.* In senem, amori, Bacchóque deditum.

5. *Jam ventus navim deseruit.* In illum, qui favore Magnatum spoliatus, adversa patitur.

6. *Apage hospitem in tempestate.* Dici poterit, ubi quis importuniùs advenit.

7. *Homo Bombylius.* Id est: verbosus, sed inutilis.

8. *Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem.* Id est: referenti tantùm audita, difficiliùs credendum.

9, *Etiam cœlo nubilo, rosas loquitur.* De homine, etiam inter adversitates læto.

10. *Turpe est silere, loquente Isocrate.* Id est: Dedecus est, inter doctos non loqui.

11. *Jam non vellicant spinæ.* Dici poterit, quando quis liberatur à magnis curis.

12. *Phœnice rarior.* De homine eximiæ ſcientiæ, vel ſanctitatis.

13. *Pedibus in ſententiam deſcendere.* Id eſt: aliorum opinioni aſſentiri.

14. *Ne in cœna quidem meretur laudem.* In hominem prorſus nullâ dignum laude.

15. *Nudo mandare excubias.* Id eſt: rei executionem committere inſufficienti.

16. *Non verba, ſed facies computat annos.* In ſenem, qui dicit ſe eſſe juvenem.

17. *Multi Duces, perdidêre Cariam.* Id eſt: non bene res ibi agitur, ubi multi imperant.

18. *Lydorum caricæ.* Dicitur, quidquid eſt oppiparum, & varijs conditum cupedij s.

19. *Mellis medullam in ore portat.* Id eſt: Homo miræ in converſando ſvavitatis.

20. *Nunc meſſis eſt, relinque vindemiam.* Aptè monentur, qui ſuo tempore non agunt, quod agendum eſt.

21. *Impetis peritum artis.* Id eſt: litem moves, contra hominem peritum, & expertum.

22. *Deteriùs Babijs tibijs canit.* De Poëta, cujus carmina hiulca ſunt, & inſulſa.

23. *Periculum proræ ſella.* Id eſt: in hac re præcipuum eſt periculum.

24. *Aliud genus remi.* Id eſt: res novæ, & inuſitatæ inducuntur.

25. *Uſus ovium nullus, ſi paſtor abſit.* Id eſt: non vincet exercitus, ábſque capite.

26. *Paſelitarum ſacrificium.* Id eſt: ſumptus tenues, & ſordidi.

27. *Paſetis numos donat.* In illum, qui quod donat, rurſus repetit.

28. *Clamoſior lauro ardente.* Id eſt: homo clamoſus, & contentioſus.

29. *Dives eſt, ſed ex Pylæa.* In hominem, qui opes poſſidet injuſto titulo.

30. *Nihil prodeſt Phani oſtium.* In hominem parcum, cujus opes etiam cuſtoditæ, pereunt.

OCTOBER.

1. *Vas aureum, ſed intus toxicum.* In ſimulatum, qui in ore mel, in corde fel, circumfert.

2. *Jam tandem lux affulſit.* Id eſt: proſpera ſuccedunt triſtibus.

3. *Tantalus inter opes.* Id eſt: homo avarus, qui eô, quod habet, non fruitur.

4. *Dædali ruina.* In superbum, qui suo statu perit.
5. *Nolens, volente animo.* Ille dicitur: qui fingit se nolle, quod tamen cupit.
6. *In vultu Hercules, in animo lepus.* In hominem meticulosum, qui tamen miles vult videri.
7. *Inter pocula Euriali.* In illos, qui ad mensam sunt leones, in prælio lepores.
8. *Jovis sandalium.* De eô: qui vilem suum statum ab illo æstimat, cui servit.
9. *Amæa Aresiam reperit.* Dici solet, de re quapiam, diù desiderata.
10. *Optimum condimentum fames.* Objici poterit ijs, quibus nunquam ad gustum condiuntur dapes.
11. *Sæpe, quem venti secundi promovent, metus premit.* Id est: nemo inter mundanas prosperitates securus vivit.
12. *Canis sublimi sede locatur.* In illum, qui dignitatem adipiscitur, quam non meretur.
13. *Azanios nunquam potavit fontes.* In hominem nimis indulgentem vino.
14. *Vereor, ne in nervum erumpat.* Dici poterit in temerariam audaciam.
15. *Florem, qui præterijt, ne quæras.* In illum, qui affligitur de rebus, quæ recuperari nequeunt.
16. *Urbs, in rus transmigravit.* De civitate, ubi omnis est vitæ licentia.
17. *Non quære mollia, ac dura feras.* Tangit paræmia illos, qui ardua subterfugiunt.
18. *Aderit Adrastia Nemesis.* Aptè objicietur insolenter arroganti.
19. *Frustra Herculi calumnia struitur.* De illo, cujus vita intaminata linguas non metuit.
20. *Halcionios agit dies.* In hominem tranquillam ducentem vitam.
21. *Acesei, & Heliconis digna manu.* Id est: res singulari artificio elaborata.
22. *Multùm de ferina comedit.* In hominem, in rebus suis negligentem.
23. *Ne propiùs quidem ferire.* Id est: multum aberrare à re proposita.
24. *Bellerophon, litteras adfert.* De illo, qui litteras profert contra se sonantes.
25. *Circulum absolvere.* Id est: rem omni ex parte perficere.
26. *Titanicum aspectum gerit.* Id est: homo tetricus, morosus, & furioso similis.
27. *Etiam Jovi arridet donum.* Id est: omnes libenter accipiunt.

28. *Etiam inter flores loquitur lapides.* De homine brufco, & vehementer afpero.
29. *Habitat ad fontem ruralem.* De homine laboriofo, & inquieto.
30. *Bunas ad tribunal fedet.* De illo, qui lites differt, ut numos cumulet.
31. *Thraces fœdera non nôrunt.* In homines perfidos & fœdifragos.

NOVEMBER.

1. *Caduco parieti inclinatur.* In hominem, qui fpes fuas in bonis perituris ponit.
2. *Charetis pollicitationibus abundat.* In illum, qui facilè promittit, difficulter præftat.
3. *Clavi findere ligna, & fecuri fores aperire.* Id eft rem præpofterè agere.
4. *Empedoclis fimultatem fectatur.* In illum, qui ex levi caufa rumpit amicitiam.
5. *Rofam cum anemona conferre.* Id eft: componere inter fe valde imparia.
6. *Jam manum ferulæ fubduxit.* Id eft, doctus factus, fcholas deferuit.
7. *Celeriùs quàm Butes.* Pro eo: quod eft fine mora exequi.
8. *Verba importat Hermodorus.* Eruditè dicitur in illum, qui præter verba nihil habet.
9. *Obeft viro egenti verecundia.* Id eft: pauperem, quem pudet mendicare, miferia premit.
10. *Pomarius Hercules.* Ille dicitur: qui præter nomen magnificum, nihil habet.
11. *Lupinum poculum haurit.* In illum, qui cum vitæ periculo voluptatem fectatur.
12. *Lydus oftium claufit.* In illum, qui fefe abdit, ut liberiùs peccet.
13. *Citiùs ufura currit, quàm Heraclitus.* Abftinendum ab ufura, monet adagium.
14. *Tauro oneratis, qui ferre vitulum nequit.* In heros, qui nimiùm fubditos premunt.
15. *Felix, qui nihil debet.* Nempe: quia debitores rarò quiefcunt.
16. *Ad digituli crepitum mandat.* Exprimitur homo arrogans, & faftuofus, in imperando.
17. *Hyperi vertigine agitatur.* In hominem, qui femper idem narrat, cum aliorum tædio.
18. *Sus, fub fuftem.* In illum: qui in præfens difcrimen fefe præcipitat.

19. *Non præstat gratiam, sed vendit.* In illum, qui nihil donat, nisi spe aliquid obtinendi.

20. *Noli ignem sufflare.* Id est: hominem irâ percitum ne lacesses.

21. *Si vis evadere, i Arbilas.* Dici poterit homini exiguorum talentorum, qui tantùm inter stupidos æstimatur.

22. *Si equum non potes, asinum agas.* Id est: si quod ambis non datur, amplectere, quod offertur.

23. *Etiam senes in saltus eunt.* In illos, qui sese contra exigentiam sui statûs gerunt.

24. *Suâ ipse præcordiâ rodit.* Id est: homo, qui nimio mœrore semetipsum consumit.

25. *Quid tibi Apollo cecinit?* Quadrabit hæc interrogatio, ad Legatum, reducem à Principe.

26. *Arctum gestat pectorale.* In hominem nimis anxium, & in rebus gerendis sollicitum.

27. *Non timet suspendium, ut heros fiat.* In illum, qui ut celebretur, sese in periculum conjicit.

28. *Ne citò amicos pares.* Id est: explora bene quibus te confidas.

29. *Bonus è pharetra dies.* Dicebatur olim, de die fortunato.

30. *Mala adsunt Cannacæ.* Id est: rerum status miser, & plenus lamentis.

DECEMBER.

1. *Senex dum saltat, multum excitat pulveris.* Id est: si prudens erret, multos habet spectatores.

2. *Siren amicum nunciat, apis hospitem.* Quadrabit, quando plures eadem de re bene ominantur.

3. *Ubi non sunt aquilæ, etiam corvi æstimantur.* Id est: inter rudes, etiam latinitate tincti præsunt.

4. *Nemo bene regit, qui non possit regi.* Id est: non bene præest, cujus passiones ratione non possunt regi.

5. *Qui ictum timet, scorpium non infestet.* Id est: ne proscindaris lingvâ, iratam fœminam declina.

6. *Invitâ Minervâ nemo sapit.* Id est: repugnante naturâ, non discuntur litteræ.

7. *Facilè est ex portu, spectare fluctus.* In illos, qui inter pocula, de prælijs discurrunt.

8. *Res est in cuspide novaculæ.* Id est: in summo periculo.

9. *Qui meis bonis ſunt fruiti, experior hyrundines.* Id eſt: relinquunt me infelicem, quos olim felix, feci eſſe felices.

10. *Charontis januam ingreſſus.* Dicitur de re vehementer triſti, & luctuoſa.

11. *Vulnus Chironiam exponit artem.* Id eſt: valde periculoſum.

12. *Amat, ut Gello proles.* De matre, quæ ita indulget prolibus, ut noceat.

13. *Codrus eſt in patriam.* De illo dici poteſt, qui pro incolumitate Patriæ, mori non metuit.

14. *Non poſſidet pecuniam, ſed ab ipſa tenetur.* Id eſt: homo extremè avarus.

15. *Phoci convivium.* Dicitur, ubi quis ab illis læditur, quibus bene fecit.

16. *Ipſi quod cœpiſtis manducate.* Illis dici poteſt: qui poſtquam imprudenter aliquid aggreſſi ſunt, ab alijs conſilium petunt.

17. *Bilis amara, amaro tollitur pharmaco.* Id eſt: vis, vi debet repelli.

18. *Noctua illi volavit.* De illo, qui non viribus militum, ſed pecuniâ victoriam comparavit.

19. *Dives factus, non lætatur.* Id eſt: divitiæ faciunt hominem anxium & triſtem.

20. *Qui amat quietem, ſerviat ſcenæ.* Id eſt: accomodet ſe tempori, & rebus præſentibus.

21. *E tardigradis aſinis, equus emerſit.* Dicitur de diſcipulo erudito, cujus inſtructores indocti erant.

22. *Non eſt vellicandus ſcorpio.* Id eſt: cum homine furiosè cholerico, non ſunt tractandi joci.

23. *Achilles duas, & quatuor theſſeras jecit.* De Duce fortunato, qui ſemper vincit.

24. *Res antiquior eſt, quàm chaos.* Id eſt: nimis priſca & obſoleta.

25. *Dum calculantur ſydera, abſit ſomnus.* Id eſt: in rebus magni momenti, non eſt dormiendum.

26. *Tineas paſcit.* In illum, qui multos habet libros, ſed nunquam legit.

27. *Inter calumnias, ad portum ſtat Toroneum.* Id eſt: homo patiens, qui omniâ ſurdâ præterit aure.

28. *Pro perca ſcorpium.* In illum, qui optima ambiens, peſſima adeptus eſt.

29. *Camelus ſaltitat.* De eo, qui licèt ex natura ſit tetricus, affectat tamen ſvavis videri.

30. *Tenuiter ducit.* In hominem ſordidè tenuem, qui minutiſſimorum habet rationem.

31. *Simiarum pulcherrima, deformis eſt.* Dicitur de illis, quæ ipſo genere ſunt vitioſa.

PARA-

PARAGRAPHUS OCTAVUS.

EPHEMERIDES
CHRISTIANO-TURCICÆ,
SEU MACHOMETANÆ.
HOC EST:
Res memorabiles Chriſtianorũ cum Machometanis geſtæ.

Nomine Machometanorum intelliguntur hîc gentes & Nationes, quæ Machometis Pſeudo-Prophetæ deliria ſequuntur, ut ſunt: Saraceni, Turcæ, Tartari, Mauri, & Arabes.

JANUARIUS.

I.

GRanata Maurorum in Hiſpania urbs primaria, mille & trecentis turribus præcincta, à Ferdinando Aragoniæ & Caſtellæ Rege, 25. Aprilis, Anno 1491. obſeſſa, & 25. Novembris, ejuſdem Anni expugnata, ac deditione capta, Præſidio Hiſpanico hac die firmatur, 1492. *Brietius Caſerrius.*

2. Ferdinandus, & Iſabella Aragoniæ & Caſtellæ Reges, hac die eandem Urbem ſolenniter intrant. Ita Maurorum Regnum poſt annos 780. deſijt in Hiſpaniam, meriti exinde Reges Hiſpaniæ, nomen & titulum Catholicorum Regum.

3. Diviſo Saracenorum Imperio, (quod maximam partem Aſiæ, Africæ, & Europæ complectebatur) in varias ditiones, quas illi *Caliphas* nuncupârunt; plurima ſucceſſu temporis inter eos exorta ſunt bella, & in hac die, graviſſimum committitur prælium, in quo *Saſamuldaulus*, Sultanus & Calipha perit.

4. Ejuſdem *Saſamuldauli* interempti caput in diſco Azzdunalæ Sultano, æmulo ejuſdem ac victori offertur. *Annales Turcici.*

5. Saraceni, Duce Scondare, Italiam invadunt, & hoc die in ſolo S. Vincentij ad Fontes Vultuni Monaſterio, nonningentos Cœnobitas Martyrio afficiunt. Anno: 882. *Bucelinus.*

6. Idem

6. Ijdem Saraceni plurima Italiæ loca devaſtant, 882. Clemens III. Pontifex creatur, qui ſtatim Cruciferis, omnium peccatorum Indulgentiam conceſſit, edixítque, ut preces pro Expeditione Chriſtianorum, ad recuperandam Terram Sanctam, contra Saracenos, totâ Eccleſiâ funderentur, 1188. Tum apud *Giſertium* de manu Guillielmi *Tyrij* Archiepiſcopi, Reges Franciæ & Angliæ, Philippus & Henricus, & Comes Flandriæ Philippus, ſumpsêre Crucem, cum ſuis Proceribus, Anglus albas, Francus purpureas, Flander virides, átque injunctæ omnibus, præterquam ijs, qui ſuſceperant Expeditionem ſacram, Bonorum omnium Decimæ *Saladinæ* ſic dictæ, quia hæc Expeditio ſuſcepta erat contra *Saladinum*, Saracenorum Sultanum, qui Terram ſanctam Chriſtianis eripuerat. *Brietius.*

7. Quidam *Caramites* nomine, gravem inter Saracenos ſeditionem commovet.

8. Idem *Caramites*, cum ſuis Complicibus, Saracenorum Exercitum profligat.

9. Saracenorum Imperium in tres potiſſimùm partes ſubdividitur. 862.

10. Ab hac die magnarum inter illos diſſenſionum ſumptum eſt initium, per quas mutuò ſe infeſtantes, & Turcas in auxilia ſæpiùs evocantes, tandem ab ijſdem Turcis oppreſſi ſunt.

11. Turcæ evocati ex ſua Regione, quæ eſt inter Caucaſios montes, & Pontum Euxinum, ac Caſpium mare, à diſſidentibus inter ſe Saracenis, ob denegata ſibi promiſſa ſtipendia, tumultuantur graviſſimè, 867.

12. Ægiptum invadunt Saraceni. 639. quo eodem anno etiam Hieroſolymam capiunt. *Brietius.*

13. Urbes ditionis Turcicæ, horribili terræ motu concutiuntur. 1546.

14. Continuatur adhuc plurium Arcium per Turcarum Imperium hæc ruina. 1546. Ab Equitibus Rhodijs olim, nunc Melitenſibus, in Inſula Melita, fortiſſimæ Arcis S. Elmi dictæ, contra incurſiones Turcarum, ſolenniter jacta ſunt fundamenta, 1552. *Caſerrius.*

15. Turcæ in Moldaviam irrumpentes, regionem illam crudeliſſimè vaſtant. 1475.

16. Selymus Turcarum Imperator, Alcayrò potitur, 1517. *Bucelinus.* Stephanus Moldaviæ Princeps, Turcas Provinciam ſuam vaſtantes profligat, triginta millibus eorum cæſis. 1475. *Bonfinius.* Amurathes III. Turcarum Rex XIV. calculi dolore extingvitur. 1595. In Mauritania ſeptem Fratres Franciſcani, Martyrio afficiuntur, 1221. *Ricciolus.*

17. Memorabili omninò tuendæ Virginitatis exemplo, in Hiſpania, finibus Carpentanorum, ad Tagum flumen, in Monaſterio quodam Monialium

Virgines

Virgines DEO dicatæ, ne à Mauris fœdarentur, à DEO impetrârunt, ut potiùs vivæ cum Monasterio à terra absorbeantur. Anno Chr. 781. *Bucelinus.* Saraceni Turcarum ditiunculam invadunt. 731.

18. Circa hunc diem Lusitani, Duce Almeidâ, insignem de Ægiptijs victoriam referunt, Regémque Cambajæ vectigalem Lusitaniæ Regi reddunt. 1509. *Ricciolus.*

19. *Salalias* Rex Halebi interficitur. 1029. *Annales Turcici.*

20. Succedunt in Regno eidem, duo filij ejusdem. 1029.

21. Committitur cruentum hos duos inter fratres prælium.

22. Matthias Corvinus Turcarum terror, in Regem Hungariæ eligitur. 1459.

23. Ferdinandus Catholicus Hispaniæ Rex, Granatâ à Turcis receptâ, ipsis Mauris & Judæis ex Hispania pulsis, Neapolitano Regno armis parto, Novo Orbe reperto, clarissimus, moritur. A.C. 1516. ætatis 66. Regni 41. *Caferrius.*

24. Selymus Turcarum imperator, Tomumbejum, Ægipti Sultanum, ingenti prælio vincit, Regnúmque delet Mamalucorum, quod per annos 267. steterat. *Brietius. Caferrius.*

25. Multæ Turres, & ædes, terræ motu in Palæstina corruunt. 1341. *Bucelinus.*

26. Sigismundus Poloniæ Rex, Tartaros profligat. 1527.

27. Tamerlanes Tartarorum Rex, Turcarum triumphator extingvitur. 1402. Qui Bajazethem eorum Imperatorem devicerat, ac ceperat, atque caveæ ferreæ inclusum circumducebat. *Bucelinus. Ricciolus.* Georgius Castriotus, vulgò *Scanderbegus*, Epirotarum Princeps, qui Turcica arma ab Epiri vastatione, per annos 23. fortiter avertit, annum agens 63. moritur. 1466. *Caferrius.*

28. Sultanus *Jachia* nomine, Saracenorum Imperium, infelici successu ambit. 792.

29. Jesidas in Principem Saracenorum inauguratur. 670. *Annales Turcici.*

30. Tartari Comitatum Castri Ferrei, mox etiam Insulam Muraköz vastant. Anno Christi 1603. *Istvanfius.* Joannes Austriacus, qui dein Turcas ad Echinades Insulas gloriosè devicit, Hàc die ordinum Belgij copias, ad Nivellam profligat. 1568. *Strada.*

31. Jacobus Aragoniæ Rex, à Saracenis Baleares Insulas recuperat, capto Insularum illarum Rege cum filio, qui factus Christianus, Cœleste Regnum pro terreno commutavit. 1229. *Brietius.*

FEBRUARIUS.

1. Circiter Calendas Februarij, *Alibechum* Bajazetis Turcarum Imperatoris Sendoroviæ Præfectum, cum valido Exercitu, in Transylvaniæ fines ingressum, & cum ingenti præda, per quinque dies coacta redeuntem, Siculorum tumultuaria manus, prædâ exuit, & pleróſque Turcas occidit. 1493. *Bonfinius.*

2. Turcæ & Tartari circa *Quinque Ecclesias*, & *Sigethum*, in hybernas divisi stativas, longè majori numero coacti, Illyrium ingenti damno afficiunt, longè latéque illud devastantes. 1603. *Istvanfius.* Item Temesvarinum fulmine tactum, succenso pulvere tormentario, disjicitur & exuritur. 1576. *Bucelinus.*

3. Colomanus Rex Hungariæ, qui transitum Christianorum Exercitui contra Saracenos, ad recuperandam ab ijs Terram sanctam denegaverat, ob hoc extremâ apud cæteros Christianos notatus infamiâ, extingvitur. 1110.

4. Conradus Imperator, celebrato Conventu in Germania, cum multis Episcopis, Nobilibus, & innumerabili populo, Crucem suscipit adversus Saracenos, è possessione Terræ sanctæ ejiciendos. 1147. Qui tamen Exercitus à Græcis proditus, à Turcis lacessitus, penè totus interijt. *Brietius.*

5. Complures alij quoque Principes Christiani, dant sua nomina magno fervore, sacræ huic Expeditioni. 1147. *Ricciolus.*

6. Templum Hierosolymitanum secundum, à Zorobabele absolvitur. Anno ante Partum Virginis. 415. Quod dein excisum fuit à Tito, Anno Chr. 72. deinde reædificatum fuit à Constantino Magno, A. C. 326. Et tandem in potestatem Machometanorum venit iteratò. 1187. Nunc quoque tamen Christianorum devotioni inservit, permittentibus id Turcis (lucri gratiâ) & administratur per RR. PP. Ordinis S. Francisci Seraphici. *Caferrius.*

7. Carolus V. inauguratur & coronatur Rex Hispaniæ, Turcarum dein in Africa domitor, & sæpiùs de ijsdem victor. 1518. *Bucelinus.*

8. Amurathes, Turcarum IV. Imperator, Constantinopoli, anno ætatis 32. Imperij: 17. à prætorianis trucidatur. 1640. *Brietius.*

9. Alphonsus IV. Aragonum Rex, qui junctis viribus cum Alphonso XI. Castellæ Rege, insigni victoriâ, Mauros in Hispania A. Chr. 1330. prostraverat, moritur. 1336. *Bucelinus.*

10. Occiditur *Tajaddulas* Rex Saracenorum, 1095. Quo eodem anno magnâ alacritate, suscipitur à Christianitate Expeditio pro recuperanda Palæstina, eáque eliberanda, è potestate Saracenorum. *Brietius.*

11. Baldvi-

11. Baldvinus III. Rex Hierosolymæ, ob rem Christianam in Oriente periclitantem, & ob Saracenorum invalescentem potentiam, mœrore animi defungitur. 1156. *Bucelinus.*

12. *Andronicus Senior*, Imperator Orientis, cùm imperâsset annis 50. vixisset 74. & sub quo Imperium Græcorum à Turcis labefactari haud mediocriter cœperat, moritur. 1332. *Bucelinus. Brietius.*

13. Succedit eidem in Imperio *Andronicus Junior*, Nepos Senioris, sub quo id adhuc magìs postmodùm est à Turcis diminutum, 1332. *Bucelinus. Brietius.*

14. Sanctus Henricus Imperator, Saracenorum, & aliorum infidelium domitor, à Benedicto VIII. Pontifice, ad S. Petrum, in Imperatorem Romanorum coronatur, Anno Christi. 1014. *Caferrius.*

15. Conradus III. Romanorum Imperator, qui 200 millia contra Saracenos duxerat pro recuperatione Terræ sanctæ, quamvis non cum optato successu, hac die extingvitur. 1152. *Bucelinus. Brietius.*

16. *Saladinus* Negemendini filius, Ægipti Rex, genere Turca, qui plurimis prælijs Christianorum vires in Palæstina attrivit, moritur. 1193. *Caferr.*

17. Terræ motus hac die Constantinopolim concutere incipiens, totos 40. dies durat, sed & Hierosolymam affligit, multáque ædificia subruit. 1034. *Bucelinus.*

18. Paulus Kinisius, & Stephanus Bathoreus, Transylvaniæ Wayvoda, in campo Kenyér-mezö dicto, ad 30. millia Turcarum cædunt. 1479. *Bonfinius.*

19. Sigismundus III. Rex Poloniæ, coronatur in Regem Sveciæ, in Regia Upsalia, Anno Christi. 1594. Contra quem cùm Osmanes Imperator Turcarum, cum 300. millibus militum, præter maximam multitudinem Tartarorum venisset, magnis cladibus ab eo repulsus, & pacem petere coactus est. 1621. *Brietius.*

20. S. Eucherius Episcopus Aurelianensis, multa gravia passus, sub Carolo Martello Saracenorum domitore, hàc die DEO fruiturus, mortalitatem exuit. 727. Quo quidem anno idem Carolus Martellus, Lugdunum capit, Saracenis ejectis, & insuper Aquitaniam quoque occupat. *Caferrius.*

21. Martinus V. Papa moritur. 1431. Vir sine dubio magnus, cujus prudentiâ extinctum est Schisma, cujus occasione Machometanorum crescebant vires. Quo eodem anno Thessalonica à Turcis occupatur, unde postmodùm suas in universam Græciam sparserunt victorias. *Brietius.*

22. Nicolaus IV. Papa creatur, magnus Zelator concordiæ Christianorum, & Belli sancti contra Saracenos promotor. 1288. *Ricciolus.*

23. Naſcitur Mathias Archidux, filius Maximiliani II. Imperatoris. 1557. Qui dein multa glorioſa, contra Turcas in Hungaria geſſit.

24. Nonnulli hâc die Machometum Pſeudo-Prophetam, natum contendunt. A. Chr. 560. Matthias Corvinus, dein Hungariæ Rex, Turcarum terror naſcitur. 1443. *Bonfinius. Caferrius.*

25. Damaſcus Metropolis Syriæ, primâ vice à Saracenis obſideri cœpta. 630. *Annales Turcici.*

26. Achmet fit IV. Califa Saracenorum. A. Chr. 993. *Annales Turcici.*

27. Rogerius Neapolis & Siciliæ Rex, contra Saracenos, & Græcos ijſdem faventes, ſæpiùs victor, moritur. 1353. *Brietius. Bucelinus.* Sigethum olim glorioſiſſimè à Comite Nicolao Zrinio defenſum, & tandem à Solymano Turcarum Imperatore expugnatum, cum magna ſuorum clade, ac ſuo ipſius in eadem expugnatione interitu, ſub Auſpicijs Auguſtiſſimi LEOPOLDI I. ſine ulla ſangvinis effuſione, ob ſolum annonæ extremum defectum, recuperatur. 1689.

28. Raymundus Comes olim Tholoſanus, poſtea Tripolitanus, cujus magna gloria militaris extitit in Oriente contra Saracenos, ſed & laus pietatis illuſtrior, ſummo dolore totius Sacræ Expeditionis adverſus Saracenos, pro Terra ſancta recuperanda ſuſceptæ, diem extremum claudit. 1105.

MARTIUS.

1. *Baſilius Macedo*, Orientis Imperator, extremum vitæ diem claudit. A. Chr. 886. Sub cujus Auſpicijs, Andreas Dux, Saracenos Tarſi regnantes, Beatiſſimæ Virginis patrocinio, egregiè repreſſit, inſigni de ijs potitus victoriâ, ita ut ipſimet Saraceni, non humanâ, ſed Divinâ manu, ſe ſe victos faterentur. *Brietius.*

2. Chriſtiani *Alepum* Urbem Syriæ, ex improvisò aggrediuntur, eandémque die tertiâ expugnant. 951.

3. Clemens VIII. Pontifex, pacem inter Principes Chriſtianos inducere unicè ſtudens, ut progreſſibus Turcarum obviaretur, pientiſſimè obit. 1605. Quo eodem anno Turcæ felices in Europa, in Aſia infortunati extitêre, victi enim ſunt iteratò à Perſis, *Ademum* quóque Emporium in Erythræo mari ijs ereptum eſt. *Brietius.*

4. Joannes VIII. Palæologus Orientis Imperator, ad celebrandum Oecumenicum Concilium, poſtea Florentinum dictum, Ferrariam Urbem ſolenniter ingreditur. 1438. Hâc ſpe fretus, quòd per unionem Græcæ, & Latinæ Eccleſiæ, ſit auxilia à Principibus Chriſtianis Occidentalibus, contra Turcas impetraturus. *Caferrius.*

5. Frideri-

5. *Fridericus Ænobarbus*, fit Occidentis Imperator. 1152. Qui dein in Orientem trajiciens cum Exercitu, & plurimis de Saracenis victorijs, ac ad *Iconium*, Sultano illius tractûs, 400. millibus equitum stipato, patrocinio S. Georgij, cæso, cùm in minori Armenia, post prandium se in fluvio *Calycadno* lavaret, aquis mersus est. 1190. *Brietius*.

6. Nicolaus V. creatur Pontifex, cujus primus conatus fuit, conciliare inter se Principes Christianos, gravissimè inter se id temporis diffidentes, ut sic Turcarum progressibus obex poneretur. *Ricciolus*.

7. Edicto Miesislai Principis ad Sacra Christiana conversi, per Poloniam idola cuncta evertuntur, & anniversaria rei memoria solennis dies hæc esse jubetur. Pro cujus fidei Christianæ defensione, dein Poloni, plurima bella adversus communes hostes Christianitatis, Turcas scilicet & Tartaros, gloriosè gesserunt.

8. Ingens Christianorum Exercitus, Duce Gvaltero Sensamer, Heroe maximo, in Orientem contra Saracenos movet. 1096. *Bucelinus*. Imò juxta *Ricciolum*, hâc die Constantinopolim pervenit. Quo eodem anno, secuti sunt prædictum Ducem in eandem Expeditionem, Petrus Eremita cum militia Cruce signata, plurimique alij Duces, & Comites Christiani, ac Episcopi quóque. Quos inter enituit Godefridus Bullionius, qui in eandem causam Ducatum suum Bullioniensem vendidit Episcopo Leodiensi, majori tamen vendentis, quàm ementis gloriâ. *Brietius*.

9. Emmanuel Rex Lusitaniæ, hâc die insignem classem in Indias mittit, non tantùm ad Gentiles incolas domandos, sed & ad repellendos Machometanos, ejus regiones infestantes. 1500. *Bucelinus*.

10. Neogradinum à Matthia Archiduce expugnatur. 1594. Quadragesimo secundo anno, postquam à Turcis bello Temesvariensi captum fuerat, plurimùm ad hanc expugnationem cooperante Comite Nicolao Palffi, quem Matthias Archidux post se Legatum cum summa potestate toti Exercitui præfecerat. *Istvanfius*.

11. Heraclius Imperator Orientis, ex aqua intercute extingvitur. 641. Cujus Imperij anno 18. Machometes Pseudo-Propheta, ex *Æthribo* Felicis Arabiæ oppido, cum suis Saracenis agrum ad inhabitandum armatus petijt, ac etiam obtinuit, futurus Romanis & Græcis, totiúsque Christianitatis insidiator. *Brietius*. S. Eulogius Cordubensis Presbyter, & olim designatus Episcopus Toletanus, Martyrio à Saracenis in Hispania afficitur. 1859. *Ricciolus*.

12. Vladislaus Locticus Rex Poloniæ, corpore pusillus, animo magnus, moritur. 1333. *Bucelinus*. Quo eodem anno Heraclia à Mauris capitur, cum tanta Christianorum multitudine, ut singula capita nummo aureo venirent, *Brietius*.

13. Machometes impius Pſeudo-Propheta ac Impoſtor, ex crapula moritur. Anno Chriſti. 631. *Bucelinus. Brietius.*

14. Matthias Archidux, poſt captum Neogradinum, ob amnium inundantiam, continuáſque pluvias, nullis in promptu habitis navigijs, & pontibus vi aquarum interruptis, exercitum ad tempus ſolvere cogitur. 1594. *Iſtvanſius.*

15. Supremus Vezirius *Ibraimus*, eò quod Chriſtianis ſaviſſet, in Expeditione ſuſcepta in Auſtriam, juſſu Solymani Turcarum Imperatoris jugulatur, & in mare projicitur. 1535. *Iſtvanſius.*

16. Lotharius I. Imperator, à Fratribus Ludovico & Carolo denuò vincitur. 842. *Bucelinus.* Turpe ſanè eſt bellum inter Principes Chriſtianos, turpiùs inter fratres, dum id convertere deberent in communes Chriſtianitatis hoſtes. Intereà tempore illo, quò hi fratres inter ſe digladiarentur, Saraceni contra Theophilum Imperatorem Orientis, victores evadunt.

17. Rex Feſſæ & Marochi *Abdelmelicus*, Machometis nepotem, grandi clade profligat. 1575. *Bucelinus.* Solimanus II. Imperator Turcarum, qui in obſidione Sigethi in Hungaria obijt, naſcitur. 1500. *Caferrius.*

18. Matthias Corvinus, redux ex Bello Turcico, quod in Jajcza recuperanda, & magnâ Boſniæ parte, gloriosè geſſerat, redemptâ à Friderico Cæſare Coronâ Regni Hungariæ, anno regiminis ſui ſexto, Albæ Regali coronatur. 1464. *Bonfinius,*

19. Primum Tributum Machometanis *Medinam* adfertur. 633. Quo eodem anno mortuo Elubezene Saracenorum Principe, ſucceſſit Haumarus vir fortis, qui ſtatim Civitatem *Booſtrenſem* invaſit & cæpit, ac Theodorum, Heraclij Imperatoris fratrem, cum exercitu ſibi occurrentem fudit ac profligavit. *Brietius.*

20. Baldvinus Rex Hieroſolymorum II. ſæpiùs de Saracenis victor, dum in Ægiptum novam expeditionem ſuſcipit, & ad Nilum uſque pervenit, morbo correptus, Hieroſolymam redire cogitur, & in itinere hâc die extingvitur. 1118. *Brietius.*

21. Turcæ Civitatem Caniſienſem oppidanis & præſidiarijs ſomno vinoq; ſepultis, (erat ſiquidem Bachanaliorum dies) ex inſidijs adoriuntur, obvios quoſque captivant & trucidant, ingentémque prædam variarum rerum abducunt. 1573. *Iſtvanſius.*

22. Præſidium Caniſienſe, poſtquam 90. ferè annos in poteſtate Turcarum fuiſſet, & binas per hujus temporis decurſum, obſidiones fortiter ſuſtinuiſſet, fame longâ adactum, Auguſtiſſimi Leopoldi Cæſaris poteſtati ſe ſubmittit. 1690.

23. Com-

23. Comes Georgius Zrinius, collatis cum Præfectis copiarum, quæ in Illyrij partibus agitabant, Sigismundo Herberstainio, & Friderico Trattmanstorfio consilijs, Berzenczam Arcem, Turcis eripit. 1594. *Istvanfius.*

24. Ijsdem prædictis Ducibus, nostri Segessium quóque, diffugientibus priùs Turcis, & præsidio succenso, occupant. 1594. *Istvanfius.*

25. Græci in Urbe Constantinopolitana, tum sub Latinorum potestate existente, excitato tumultu, magnâ strage Gallos Venetósque repentè obruunt, & hi vicissim recollecti, majorem cœdem eorum edunt, Urbémque diripiunt. 1205. *Brietius.*

26. Richardus Rex Angliæ, cognomento *Cor Leonis*, qui Expeditionem sacram in Saracenos, An. 1188. à Principibus Christianis susceptam, insurgendo in parentem interturbaverat, ob idque à Legato Apostolico, Pontificis authoritate anathemate perculsus fuerat, moritur hâc die, 1199. Sepultus uti jusserat ad Patris pedes, ut sic eidem læso, utcunque satisfaceret. *Brietius.*

27. Alphonsus XI. Rex Castellæ, centum millibus Saracenorum cæsis, *Algaziram* occupat. 1344. *Bucelinus.* Sigefridus Comes Kollonics, Canisienses Turcas profligat. 1603. *Istvanfius.*

28. Classis Gallica S. Ludovici Regis, è Palæstina, in qua contra Saracenos pugnaverat rediens, totâ ferè hâc die perit naufragio. 1253. *Bucelinus.* Hugo *Lusimianus*, Rex Cypri & Hierosolymorum obit, cui successit Joannes ejusdem filius, in onere potiùs, quàm in honore, rebus Christianis in Syria ad exitum vergentibus. *Brietius.* Novæ Urbis *Valletæ* in Insula Melita, fortissimi contra Turcas præsidij fundamenta jacta. 1566. *Caferrius.*

29. Jaurinum DEI singulari ope, & Comitis Nicolai Palffi, ac Adolphi Swarczenburgij industriâ, feliciter recuperatur. 1598. *Istvanfius.*

30. Ingens ubique, ob tanti momenti præsidij tam insperatè recuperati, inter Christianos lætitia, inter milites verò victores, prædæ maximæ divisio, ac officialium remuneratio, ex quibus *Rabacurtus* felicem rei successum per dispositos equos Cæsari adferens, ab eodem quatuor millia aureorum, donativi nomine obtinuit; Swarczenburgio centum millia aureorum assignata; Palffius verò quicquam prœmij acceptare voluit, cùm se omnem operam, quam hac in re præstitisset, Patriæ primùm, ac dein Cæsari debuisse, ideóque gratuitò impendisse profiteretur. Anno Christi. 1598. *Istvanfius.*

31. Franciscus I. Galliarum Rex fortissimus, qui primus cum Turcis contra Augustissimam Domum Austriacam, pessimo exemplo, & Christianissimi nomine indecoro, fœdus inijt, moritur. 1547. *Bucelinus. Caferrius. Brietius.* Et specialiter *Spondanus*, qui licèt Gallus natione fuerit, & æstimetur fuisse Scri-

ptor prorſus nationalis,ita,ut ubicunq; datur occaſio per auxeſim in laudes ſuæ nationis excurrat, hoc tamen fœdum fœdus ſummè impugnat & improbat.

APRILIS.

1. Sigiſmundus I. Poloniæ Rex, vir fortis & ſapiens, ac contra Tartaros ſæpiùs victor, obit Anno Chr. 1548. ætatis 81. Regni 40. *Caferrius.* Quo eodem anno grave bellum inter Turcas & Perſas geſtum, quoniam *Bajazetes*, qui patrem Solimanum, in Selimum fratrem propenſiorem videbat, ad Perſas confugerat. *Brietius.* Scanderbegus Turcarum Exercitum profligat. 1554. *Bucelinus.* Almericus Rex Cypri,atque Hieroſolymæ moritur Ptolomaide. 1215. *Bucelinus.* Aly-Eunuchus Weſprimium obſidione cingit. 1552. *Iſtvanfius.*

2. Bagdamum Urbs ab Almanzare Albugjafar, XXIII. Califa Saracenorum exſtrui cœpta. 762.

3. Echius Comes Salmenſis, Jaurinenſis Generalis, arcem Hegidiam ad Balaton lacum in rupe ſitam, & Turcarum præſidio firmatam, & multis deprædationibus infamem, ex improviſo aggreditur, & duos poſt dies expugnat. 1560. *Iſtvanfius.*

4. Heraclius Imperator movet in Perſas, durante poſtmodùm ſex annis bello, adhibitis quoque Saracenis in ſuam militiam, qui eidem contra Coshroëm Perſarum Regem ſtrenuam præſtitêre operam. 622. A quo anno etiam incipit Ægira ſive Epocha, id eſt: initium annorum apud Machometanos, quo ſcilicet Machometes ob falſæ ſectæ confictionem, ex ſua urbe profugit. *Brietius.*

5. S. Ludovicus IX. Galliarum Rex, contra Saracenos pugnans in Oriente, cum toto Exercitu à Saracenis circumdatur, & poſt acerrimum prælium, cum duobus fratribus capitur, reliquis Gallis ad internecionem cæſis. 1250. *Caferrius. Brietius.* Acon, ſeu Acra, aliàs Ptoleimais, non tam Chriſtianorum Urbs,quàm ſceleratorum receptaculum à Sultano Melec-meſſer Saracenorum Duce, à 60. Equitum, & peditum 160. millibus obſidetur. 1291. *Brietius.*

6. Defenſionem ejuſdem Urbis, in qua tunc numerabantur, armatorum ſupra 30. millia, incolarum plùs quadragies millibus, curam ſuſcipit Petrus Belluſius Templariorum Magiſter, vir fortiſſimus, virtute cujus, Urbs ſtrenuè defenſa eſt, quamdiù is non occubuiſſet. 1291. *Brietius.*

7. Cliſſa Dalmatiæ arx fortiſſima, à noſtris aſtu & vi capitur, & Turcis eripitur. 1596. *Iſtvanfius.*

8. Receptæ

8. Receptæ in hunc modum Cliſſæ, præſidium Germanici & Illyrici nominis imponitur, verùm Turcæ ejus loci jacturam minimè ferendam rati, non diù pòſt eandem obſident, & ingenti noſtrorum clade expugnant. Anno Chriſti. 1596. *Iſtvanſius.*

9. Selymus Turcarum Imperator, *Tocumlejum* Mamalucorum Regem, ex nupero prælio fugâ elapſum, hâc die Arabum ope captum, in Urbe Cayri celeberrimo in loco, unco ferreo appenſum necat, âtque ita Regno Mamalucorum, quod per annos ferè 300. in Ægypto floruerat, finem imponit. 1517. *Brietius. Caferrius.*

10. Machometes Turcarum Imperator, cum ducentis & quinquaginta octo millibus, navibus 320. heri agreſſus Urbem Conſtantinopolim, prægrandibus machinis diverberare hâc die incipit. 1453. *Brietius.*

11. Weſprimium *Ali Eunuchus* deditione capit, & præſidiarios contra fidem datam, quà trucidat, quà ſervituti mancipat. 1552. *Iſtvanſius.* Bajazethes II. Turcarum Imperator, à Selymo filio, per ſeditioſos prætorianos, ſeptuagenario major, cùm regnâſſet annis uno & trigintâ, Imperio deturbatur, ac per Sedechiam Hebræum medicum, veneno propinato vitâ exuitur. Anno Chriſti. 1512. *Caferrius. Brietius.*

12. Galli, Veneti, aliíque Principes Chriſtiani Occidentales, ad Sacram Militiam nomina profeſſi, Conſtantinopolim hâc die occupant. 1204. *Caferrius. Brietius.*

13. Statim ergo à Duodecim Electoribus creatus eſt Imperator Baldvinus Flandriæ Comes, annum agens trigeſimum ſecundum, quod Imperium tenuêre ejus Succeſſores, uſque ad annum 1262. quò Græci rurſus aſtu recuperârunt Conſtantinopolim, pulſis Latinis.

14. Græci amiſsâ Conſtantinopoli, ex reliquijs Imperij, varios Principatus, & Trapezuntinum Imperium fundare ſtatuunt. 1204.

15. Baldvinus Imperator Conſtantinopolitanus anno elapſo creatus, Adrianopolim obſidens, dum hoſtem ardentiùs inſequitur, in paratas à Bulgaris incidit inſidias, à quibus, multis ex ſuis amiſſis, ipſemet vivus capitur, & in Bulgariam abducitur. 1205. *Brietius. Caferrius.*

16. *Piali Baſſa*, ab irrita obſidione Melitenſi, inglorius rediens, ut aliquid videretur egiſſe, Chium Inſulam invadit, totamque cum incolis in ſervitutem redigit 1566. *Annales Turcici.*

17. Idem Piali Baſſa, ſine cæde, ſolâ calliditate, Inſulâ Chio occupatâ, omnia in eadem vaſtat, à direptione tamen Eccleſiarum abſtinet. Erat hæc Inſula in poteſtate Familiæ Juſtinianæ Genuenſis, ex qua 20. pueri ad Soly-

manum abducti, ac per vim circumciſi, quorum tamen nullus ejuravit fidem, in tam tenera ætate, penè omnes virgis cœſi, periêre. *Brietius.*

18. Alphonſus IV. Aragoniæ Rex, dictus *Imperator,* de Carpatinis triumphat 1111. *Bucelinus.* Quo eodem anno à Chriſtianis, *Berytus,* & paulò poſt *Sydon* Urbes, Saracenis eripiuntur. *Brietius. Ricciolus.* Sereniſſimus Lotharingiæ Dux Carolus, Cæſarei Exercitûs in Hungaria contra Turcas Ductor, átque ſæpiùs de ijſdem victor, welſij in ſuperiore Auſtria, catharro ſuffocativo, moritur. 1690.

19. Leo IX. Pontifex moritur. 1054 vir magnarum virtutum, ideóque relatus in Catalogum Sanctorum. Qui eodem anno priùs per ſuos Legatos, *Humbertum* & *Fridericum* Cardinales, & Petrum Epiſcopum Amelphitanum, Conſtantinopolim miſſos, in Æde S. Sophiæ, Michaëlem Patriarcham, ob graviſſimos errores anathemate percuſſit, unde auctum eſt Græcorum in Latinos odium, ex quo dein ſubſecuta eſt aperta à Romana Eccleſia ſeparatio & ſeceſſio, quam cùm Romani Pontifices non poſſent, DEUS per Saracenos & Turcas, graviſſimè poſtmodùm punivit, Græcorum Imperium in Turcas transferendo.

20. Petro Aubuſſonio, Magno Magiſtro Equitum Hieroſolymitanorum, Bajazethes Turcarum Imperator, dono mittit manum dextram S. Joannis Baptiſtæ, quæ hâc die recepta fuit Rhodi, cum ingenti lætitia. 1482. & gratiæ actæ Bajazethi: quo eodem anno, dolo Bajazethis extinctus eſt Zizimus ejuſdem frater, qui victus à Bajazethe, Rhodum profugerat, & inde in Galliam, ac demùm ad Pontificem miſſus fuerat. *Ricciolus.*

21. Natalis Urbis Romæ, hoc enim die Romulus aratro deſignavit mœnia Urbis condendæ, anno ante Chriſtum 751. Atque ex tam vilibus initijs in tantam amplitudinem excreverat Romanum Imperium, ut ſolâ ſuâ vaſtitate interiret, labefactatum plurimùm à Saracenis, ac dein à Turcis quò ad Provincias Orientales, totaliter occupatum.

12. Alexander II. Pontifex obit. 1073. Quo eodem anno *Servi* populi eam partem Bulgariæ occupârunt, quæ nunc Servia dicitur; cujus caput eſt Belgradum. Eſtque jam à duobus ſæculis ſedes Belli Turcas inter ac Chriſtianos, præſertim verò Hungariæ Reges.

23. Nitria à Turcis anno 1663. deditione accepta, per Excellentiſſimum Generalem Zuzam, ſub Auſpicijs Auguſtiſſimi Imperatoris Leopoldi expugnatur, ac recipitur. 1664.

24. Baldvinus Latinorum primus Conſtantinopoleos Imperator, Imperij ſui Regimen auſpicatur. 1204.

25. Venetiæ ædificari cæptæ, Anno Chriſti. 421. futurum dein ſuâ potentiâ

tentiâ fortiſſimum Chriſtianitatis contra Turcas propugnaculum. S. Ludovicus Galliæ Rex naſcitur. 1215. acerrimus Saracenorum hoſtis, qui binam contra eoſdem ipſemet in perſona ſua expeditionem ſuſcepit,& alteri quidem etiam immortuus eſt.

26. Obit Philippus Audax Burgundiæ Dux, & Flandriæ Comes. 1404. Quo eodem anno, Sultanus Ægipti, Rhodum obſedit, ſed à Rhodijs Equitibus cum ignominia repulſus eſt.

27. Rudolphus Auſpurgi Comes (à quo potentiſſimi Archiduces Auſtriæ) naſcitur. Quæ Auguſtiſſima Domus,quanta bella contra Turcas & Saracenos, & reliquos Machometanos geſſerit, non ſolùm in Europa, ſed & in Africa, ac America, toti orbi notum eſt.

28. Sigiſmundus Rex Hungariæ, ac dein Imperator, ob bellum contra Turcas ad Varnam malè geſtum, à ſuis capitur, & in cuſtodiam retruditur. 1401.

29. Sigiſmundus III. Poloniæ Rex, è vivis abit. 1632. ætatis 66. poſtquàm 45. Annis ſapienter regnâſſet, illúdque ab Excurſionibus & deprædationibus Tartarorum gloriosè defendiſſet. *Caferrius.*

30. Cometa novus apparet, quem peſtilens lues, tam per Orientem, quàm per Occidentem ſecuta eſt. 1217. *Bucelinus.* Quo eodem anno, renovatum eſt bellum in Palæſtina, appulſo ad eam Andreâ Rege Hungariæ, cum multis Proceribus Hungariæ, Gallis etiam, atque Germanis. *Brietius.*

MAJUS.

1. Saladinus præcipuus Saracenorum Sultanus & Calipha, noſtrorum viginti millia, & ſexcentos in Palæſtina profligat. 1187. *Bucelinus.* Jacobus Rex Aragoniæ, Balearicum bellum, contra Mauros aggreditur. 1229. Tata Arx, abſente Arcis Præfecto, ex inſidijs à Turcis,Duce Hamsâ capitur. 1559.

2. Bello inter Hiſpanos & Gallos, Turcis mirè proficuo, finis imponitur, concluſâ pace ad Veruinum. 1598.

3. Machometes II. Turcarum Imperator, qui Imperium Trapezuntinum, & Conſtantinopolitanum, Regna octodecim, & ducentas Urbes Chriſtianis eripuit, colicis doloribus, Conſtantinopoli, extingvitur. Anno Chriſti. 1481. *Bucelinus. Caferrius. Brietius.*

4. Obijt Nicolaus Salmenſis, clarus bello geſtis, contra Turcas per Hungariam. 1580. Comes Simon Forgach, eximiæ virtutis & fortitudinis ſenex, cui certatim ſe adjunxerunt; Stephanus Bathorius, Franciſcus Dobo, Sigiſmundus Rakoczius, Stephanus Drugethus de Homonna: Turcas Hatvani

 obſidio-

obſidionem ſolvere volentes, non longè à Pago Tura, gloriosè devincit. 1549. *Iſtvanfius.*

5. Interea Generalis Tiffenbachius, Hatvanum obſidens, aquas ex ejuſdem foſſis derivare, irritò licèt eventu, conatur. 1594.

6. Tartari Precopenſes, Moſchvam Urbem invadunt & incendunt, magnâ ſtrage & Regni devaſtatione. 1571. *Ricciolus.*

7. Matthias Archidux, Strigonium obſidione cingit. 1594. Terræ motus Conſtantinopoli, plurimas domos evertit. 1532.

8. Franciſcus Balaſſius, obſeſſo Strigonio commeatum inferre volentibus Turcis, commiſſo priùs cum illis prælio acerrimo, illud eripit. 1594.

9. Concilium Lugdunenſe, ſeptimâ hujus inchoatum, feliciter continuatur, ubi actum eſt, de Concordia Græcorum cum Eccleſia Latina, in quam etiam Græci, & ipſemet Michaël Imperator conſenſêre, ut ſic unitis viribus, & animorum, conatibus & progreſſibus Saracenorum, Chriſtianitas fortiùs ac efficaciùs reſiſtere valeret. 1274. Verùm Joſephi impij Patriarchæ malitiâ ab hac concordiâ populus revocatus eſt, & ſic Orientis Eccleſia, ſub jugum Saracenorum, & tandem Turcarum miſſa eſt. *Brietius.*

10. Nova Roma Conſtantinopolis, in honorem DEIparæ dedicatur. 330. à Conſtantino Magno. In eadem Urbe Terræ motu multa millia hominum opprimuntur. 1556.

11. Horribili atque imprimis terribili exemplo Cives Veneti, in communi & vaſtiſſimo Venetiarum incendio, dum Sancti Marci Baſilica arderet, & Ducale Palatium flammis colluceſceret, incendium tamen reſtingvere recuſant, accuſantes Magiſtratum, & pacis cum Turca initæ, hanc vindictam interpretantes. 1574. *Bucelinus.* Item Tamaſus, aliàs Techmas, vel Thomas Rex Perſarum, cùm vixiſſet annos duo de ſeptuaginta, & quinquaginta regnâſſet, moritur, relictis undecim filijs. 1576. *Brietius.*

12. Thomas Peloponeſis Deſpota, Conſtantini, ultimi Imperatoris Conſtantinopolitani Frater, Peleponeſi à Turcis occupatâ, Romam confugiens, ibidem ſub Paulo II. moritur. Anno Chriſti. 1465. *Caſerrius.*

13. Poſt mortem Thamaſi Regis Perſarum, ſtatim ortæ ſunt inter Undecim filios diſcordiæ, unde injecta eſt ſpes *Amurathi*, ditionis Perſicæ, Otthomanico Imperio adjungendæ, initijs tamen quàm fine felicioribus. *Brietius.*

14. Honorius I. Papa creatur, Anno Chriſti. 626. ſub cujus Pontificatu, orta ſunt Sectæ Machometanæ initia. *Brietius.*

15. Chriſtiani, Duce totius Exercitûs Andreâ Hungariæ Rege, Ptolomaidem cingunt. 1218. *Bucelinus.* Eodem anno & Damiatam nobilem Ægipti Urbem expugnant. *Ricciolus.*

16. Theo-

16. Theodorus Laſcaris, amiſsâ Conſtantinopoli, à militibus Niceæ, Imperator Orientis acclamatur. 1204. *Ricciolus.*

17. Mons Sancti Thomæ à noſtris ſub obſidione Strigonij capitur. 1549. Bajazethes II. Turcarum Imperator ſalutatur. 1481.

18. Valentinus Balaſſa, & Comes Curtius, in inſultu Strigonij occumbunt. 1594. *Iſtvanfius.* Turcæ ingenti claſſe, ducentarum quinquaginta navium, & quadraginta millibus militum, Melitam Inſulam appellunt, ſed poſt quatuor menſium oppugnationem, amiſſis viginti tribus millibus, ingiorij recedere coguntur. Anno Chriſti. 1565. *Brietius.*

19. Machometes Turcarum Imperator Chalcidem, hodie Nigripontum, Eubeæ Inſulæ Urbem primam, ſui Juris facit. 147. *Brietius. Bucelinus. Alba Regalis*, Leopoldi I. auſpicijs, ſine effuſione ſangvinis recuperatur. 1688. Ejuſdem Cæſaris auſpicijs ſeptemdecim millia Turcarum, Duce Sereniſſimo Marchione Badenſi Ludovico, non procul Caſſonâ delentur. 1691.

20. Sacrum Fœdus contra Turcas ſancitum, inter Pium V. Pontificem, Philippum II. Regem Hiſpaniarum, & Rempublicam Venetam. 1571. *Caferrius.* Oſmanes Turcarum Imperator à Janizeris interficitur, ſublecto Muſtaphâ fratre illius in Imperium. A. Chr. 1622. *Brietius.* Aly Eunuchus, partem ſuæ militiæ, ad obſidionem Szigethi præmittit. 1556. *Iſtvanfius.*

21. Noſtri Szigethinenſes cum præmiſſis his Turcis, minoribus prælijs feliciter iterátis vicibus confligunt. 1556. *Iſtvanfius.*

22. Eaſdem excurſiones, hâc, & ſequentibus diebus continuant, & adeò ſecuros, & ita animatos ſe oſtendunt, ut nec oppidi, nec Arcis portas clauderent. 1556. *Iſtvanfius.*

23. Paulus IV. eligitur in Pontificem. 1555. Quo eodem anno Turcæ conatu irrito, Populonium & Elbam Inſulam obſident.

24. Tartari Precopenſes, Moſchvâ Urbe incenſâ, prædâ divites redeuntes, Moſchos, qui prædam ijs eripere nitebantur, internecione delent. 1571. *Brietius.*

25. Alphonſus II. Rex Aragoniæ, Toletum Urbem Mauris eripit. 1085.

26. Baſilius Macedo, Collega Imperij renunciatur. 866. *Bucelinus.* Qui poſtmodum inſignem de Saracenis retulit victoriam, expugnatâ eorum claſſe, orientis oras infeſtante. 880. *Brietius.*

27. Raymundus Berengarius, Comes Barcinonenſis, murus Chriſtianitatis dictus, duodecim Regum Maurorum triumphator, moritur. 1076. *Bucelinus.*

28. Machometes Turcarum Imperatoris filius, annorum ſedecim adole-

ſcens, inauditâ pompâ circumciditur, præſentibus Chriſtianorum Regum Legatis. 1582. Interim Turcis per Perſas maxima clades infertur.

29. Conſtantinopolis à Machomete II. Decimo Turcarū Rege, quinquageſimâ quartâ obſidionis die, vi & armis expugnatur, Conſtantinus Imperator fugiens, in ipſis portæ anguſtijs, à multitudine conculcatus interijt, cujus caput reſectum, & Machometo oblatum, circumlatum eſt, ad terrorem Chriſtianorum. 40. millia hominum trucidata, 60. millia capta ac vendita, incolarum theſauri incenſi, & refoſſi Turcis ceſsêre, quos ſi impendiſſent in ſtipendia Occidentalium militum, magnam eorum partem, uti & Urbem cum ſuis libertatibus conſervâſſent. 1453. *Brietius. Caſerrius.*

30. Ferdinandus Rex Caſtellæ, Maurorum domitor, quivè Mauros ex Hiſpania ejecit, extingvitur. 1252. ætatis 52. *Bucelinus.*

31. Jagello Magnus, Rex Poloniæ, ac Dux Lithvaniæ, cùm regnâſſet annis 48. menſes tres, & dies ſeptemdecim, moritur. A. Chr. 1434. Succeſſit eidem Vladislaus III. ejuſdem filius, qui fuit etiam Rex Hungariæ, & cecidit ad Varnam, in prælio contra Turcas. Ejus poſteri continuatâ ſerie regnârunt uſque ad annum. 1572. quò in Sigiſmundo Auguſto, Jagellonum maſculorum ſoboles defecit, multáque præclara, contra communes & juratos totius Chriſtianitatis hoſtes geſsêre bella & prælia. *Brietius. Caſerrius.*

JUNIUS.

1. Arx Erdőd à Turcis, & Tranſylvanis acri obſidione cingitur. 1543. Galli præſidiarij Papenſes rebellant, & de dando præſidio cum Turcis Albæ Regalenſibus tranſigunt. 1600. Solymanus cum ingenti Exercitu, contra Hungariam, Samandriam advenit. 1543. *Iſtvanſius.* Cæſareani civitatem Bellyines infra Varadinum occupant, Arcémque deditione capiunt. 1690.

2. Tartari Ruſſiam, & Sandomirienſem Poloniæ Tractum, hoſtiliter invadunt, obvioſquóſque mactantes, ac cuncta depopulantes. 1140. & rurſus anno. 1259. Ijdem Tartari eandem Poloniam devaſtant, aliáque inter loca Sandomiriâ potiuntur, multis millibus trucidatis, & aquâ merſis. *Bucelinus.*

3. Antiochia à Godefrido Bullionio, ac Chriſtianis fœderatis, cœſis Saracenorum ad centum millia, expugnatur. 1098. *Caſerrius. Bucelinus.* Arslanes Budenſis Vezirius, Palotam arcem obſidet. 1566. ſtrenuè eandem propugnante Georgio Turio, ejuſdem præſidij præfecto. *Iſtvanſius.* Aly Eunuchus Conſtantinopoli valido cum Exercitu in Hungariam movet. 1561. *Idem.*

4. Sancius IV. Rex Aragonum, contra Mauros pugnans, telo ictus glorioſè occumbit. Anno 1094. *Bucelinus.*

5. Terræ

5. Terræ motus, Hungariam quóque concutit. 1443. Quo eodem anno Joannes Hunyadi, Turcarum castra ad Moravum fluvium, nocte concubiâ, cum decem millibus invadens, eorum triginta millia cæcidit, quatuor millia cepit, cæteris fugâ elapsis. Hinc processit ad fines Thraciæ & Macedoniæ, ubi objectum sibi Carambejum Præfectum Asiæ, cepit, ejúsque Exercitum grandi clade delevit. *Bonfinius. Brietius.*

6. Moritur Alexander III. Imperator Orientis. 912. Quo eodem anno obit & Alphonsus Magnus, qui antequam moreretur, magnam de Arabibus victoriam retulit, quâ gloriosus, mox ad nobilem in cœlum triumphum abijt. *Brietius.* Varadinum auspicijs Augustissimi Cæsaris Leopoldi deditione recipitur. 1692.

7. Godefridus Bullionius, fœderatíque Latini Principes, Hierosolymam obsident. 1099. *Caferrius.* Budensis Vezirius Aly Bassa, ex improviso in ipsis suburbijs Budensibus, à Haydonibus Hungaris occultè in insidijs latentibus, capitur. 1602. *Istvansius.*

8. Vissegradum in Hungaria à Serenissimo Duce Lotharingiæ Carolo, Turcis eripitur. 1684.

9. Fridericus Imperator, habitis Ratisbonæ Comitijs, coactóque Exercitu, centum quinquaginta millium, in Palæstinam à Saladino Machometano occupatam, iter ingreditur. 1189. *Caferrius.*

10. Aly Bassa Constantinopolitanus, cum universis copijs & viribus, locatis à meridiana parte castris, Arcem Szigetanam oppugnare incipit 1556. Comes Sigefridus Kolloniczius, & Comes Franciscus Nadasdius, Turcarum aliquot minora Castella occupant & diripiunt. 1603. *Istvansius.*

11. Aula Imperatoris Turcarum, fulmine tangitur & crematur. 1542. *Bucelinus.*

12. Horribilis omninò terræ motus in Thracia & Græcia, ac præsertim Constantinopoli, Adrianopoli, & Galliopoli, tribus his solùm Urbibus, hominum, 124000. oppressis, ex quibus viginti quatuor Bassæ, & duo millia ex Ministris aulicis Imperatoris Turcici, memorantur perijsse. 1542. *Bucelinus.*

13. Machometes Imperator, cum 150. millibus Belgradum, seu Albam Græcam, Serviæ munitissimam Urbem, ad Savum & Danubium confluentes fluvios, jam aliàs à patre suo frustrà tentatam, obsidet. 1456. *Brietius. Bonfinius.*

14. Areslanes Budensis Bassa, metu advenientis Echij Comitis Salmensis, Jaurinensis Generalis, obsidionem Palotæ, post decem dierum irritum conatum solvit. Anno Christi 1566. *Istvansius.*

15. Comes Ferdinandus Hardecus, & Nicolaus Perlinus, qui Turcis Jaurinum

rinum præmaturè tradiderant, Jure militari convicti, extremo supplicio afficiuntur Viennæ. 1595. *Istvanfius.* Vigintiquinque millia Turcarum Sisciam denuò obsidione cingunt. 1593. *Istvanfius.* Echius Comes Salmensis, Wesprimium inopinatè aggreditur, & primo impetu pulsis Turcis, illud capit. 1566. *Istvanfius.*

16. Tribuni cæteri, qui occasione traditi Jaurini, Tatam, Palotam, Wesprimium, & Montem sacrum, Turcis capienda, deseruerant, quanquàm in Comitijs Centum-virali Judicio capitis damnatos, Rudolphus Cæsar liberos dimitti jubet. 1595. *Istvanfius.*

17. Ferdinandus Joannis I. Portugalliæ Regis filius, Fessæ Regi Machometano obses datus, pessimè à barbaro habitus, in carcere moritur. 1443. *Bucelinus.*

18. Comes Thomas Erdődi, cum Comite Auspergio, cum suis Exercitibus, ad solvendam obsidionem Sisciæ, Zagrabiæ conveniunt. 1593. *Istvanfius.*

19. Bihaczium, Fortalitium Croatiæ clari nominis, quod Wunna fluvius, in modum Insulæ circumfluit, à Bela IV. Hungariæ Rege, olim dum à Tartaris pulsus in Dalmatia exularet, opportuno loco conditum, à Turcis occupatur. Anno Christi. 1592. *Bucelinus. Istvanfius.*

20. Comes Thomas Erdődius, & Comes Auspergius habito consilio bellico, contra Hassanum, Sisciam obsidentem, progredi, & obsidionem solvere statuunt. 1593.

21. Ferdinandus Catholicus Rex Hispaniarum, Alloram Urbem Maurorum, expugnat. 1484. *Mariana.*

22. Nostri admirabilem, Ducibus Erdődio & Auspergio, ad Sissecum reportant de Turcis victoriam, cæsis eorum duodecim millibus. 1593. *Istvanfius.*

23. Arx S. Elmi, in Insula Melitensi, expugnatur à Turcis, cum magna tamen suorum strage. 1565. *Bossinus.* Solymanus Turcarum Imperator, Valponem Civitatem Sclavoniæ, deditione capit, Præfecto Arcis & Centurionibus, contra fidem datam, interfectis. 1543. *Istvanfius.*

24. Mox etiam idem Solymanus Sielosiam ardua in rupe sitam, ignaviâ Præfecti, Michaëlis Ferrei (qui potiùs plumbeus dicendus erat) deditione, in suam potestatem redigit. 1543. Belgradum post duorum mensium oppugnationem, à Solymano Turcarum Imperatore expugnatur. 1521. *Brietius. Istvanfius.*

25. Achmetes Bassa cum Machomete Beglerbego, Temesvarinum obsidet, & triginta muralibus tormentis, Urbem & Arcem quatere incipit. 1552. *Istvanfius.*

26. Illustrem de Turcica classe, apud *Tenedum* Veneti victoriam reportant

quâ ad

quâ ad novem millia Turcarum occisa, quinque millia capta, cum triremibus centum, Anno Christi. 1656. *Caferrius.*

27. Serenissimus Carolus, Dux Lotharingiæ, sub auspicijs Augustissimi Leopoldi Cæsaris; viginti millia Turcarum, ad Vaciam cædit, & Civitatem cum Arce occupat. 1684.

28. Antiochia Syriæ Urbs, defensa fortiter, generosiùs oppugnata à Cruce signatis, Duce Godefrido Bullionio, Saracenis eripitur. 1098. *Bucelinus. Brietius.* Leopoldus Austriæ Dux, Sancti Leopoldi pronepos, de Saracenis triumphat 1213. *Schönleben.*

29. Per Comitem Joannem Draskovits, quatuor millia Turcarum cæduntur. 1689. Machometes Rex Fessæ, grandi prælio ab *Abdemeleco* profligatur. Anno 1575. *Bucelinus.*

30. Strigonium à Generali Mansfeldio obsidione cingitur. 1595. *Istvanfius. Acubat* Bassa, Machometis II. Turcarum Regis Generalis, cum viginti millibus militum, Hydruntum Urbem Calabriæ obsidet. 1480. *Caferrius.* Joannes Casimirus Poloniæ Rex, Cosacos & Tartaros magnâ clade devincit, in Berestetk, occisis ultrà centum millia, ex Polonis bis mille & ducentis desideratis. 1650. *Caferrius.*

JULIUS.

1. Magno rei Christianæ bono, Rex Fessæ Machometanus, Christo dat nomen, & solenniter baptizatur. 1560. *Bucelinus.* Quo eodem anno infeliciter cessit Hispanis, sub auspicijs Philippi Regis, Tripolitana expeditio, dum Classis Turcica, Ducibus Piali Bassa, & Mustapha, classem oppressit Hispanicam, perditis duo de viginti millibus Christianorum, & viginti octo triremibus, ac quatuordecim onerarijs, cum multis minoribus navigijs captis. *Brietius.*

2. Nicephorus Phocas, Saracenorum triumphator, ab Exercitu Imperator Orientis acclamatur. 963. Quo eodem anno misit Manuelem cum classe in Siculos Saracenos, sed imperitiâ *Manuelis*, res Græcorum perdidit & Saracenorum erexit, cùm hic cæsus esset cum exercitu. *Brietius.* Echius Comes Salmensis, Tatam in Hungaria, Turcis eripit. 1566. *Istvanfius.*

3. Res Christianorum in Oriente, à Saladino & Saracenis in summas angustias rediguntur, nihilominus tamen Christiani rem totam, prælio committere decernunt.

4. Saladinus Christianos prælio vincit, Raymundo Principe, aliisque Nobilibus, Episcopis, ad mille ducentos interfectis, peditum verò triginta tribus milli-

bus millibus, capto Gvidone Rege, cum Sancta Cruce. *Caferrius.* Licèt *Brietius* hanc pugnam ad ſeptimam hujus referat. *Hariadnus Barbaroſſa*, Baſſa Turcicus, bello maritimo clariſſimus, extingvitur. 1546. Bartaffus Baſſa, Gyulam arctâ obſidione cingit. 1566. *Iſtvanfius.*

5. Joannes Corvinus, toties de Turcis victor, hâc die adverſam fortunam expertus, ſuorum quatuor millia perdit. *Bucelinus.*

6. Mauri Barcinonem expugnant, & Chriſtianos omnes contrucidant. 989. *Bucelinus.* Tartari, Turcis, & nonnullis Rebellibus mixti, Equitatum noſtrum, inter Petronellam & Elend pagos, ex improviſo perturbant. 1683.

7. Theobaldus Navarræ Rex, contra Saracenos in Palæſtina victor. Anno Chriſti. 1253. Et Sigiſmundus Rex Poloniæ, contra Tartaros triumphator. 1571. Ac Comes Echius Salmenſis, contra Turcas in Hungaria ſtrenuus pugnator. 1574. moriuntur. *Brietius. Ricciolus. Bucelinus.*

8. Petrus Eremita Ambienſis, Belli ſacri contra Saracenos, ſub Godefrido Bullionio, præcipuus author, piè in Domino obit. 1115. *Caferrius.*

9. In Arabia, Syria, Palæſtina, & Meſopotamia, Terræ motus integras etiam Urbes, & multa millia hominum obruit. *Bucelinus.* Turcæ & Tartari Auſtriam fœdè depopulantur. 1683. Claſſis Veneta Turcicam claſſem, in Mari Ægæo delet, ſeptingentis interfectis, bis mille militum captis, cum ſedecim magnis navibus. 1651. *Caferrius.*

10. Catharina Cornelia, Marci filia Nobilis Veneta, olim Cypri Regina, Jacobi Regis vidua, amiſsâ Cypro, & à Turcis occupatâ, Venetijs moritur. 1559. *Caferrius.*

11. Terræ motus horribilis, Conſtantinopolim magnoperè concutit. 1490. *Bucelinus.* Moritur Almericus Rex Hieroſolymorum. 1173. *Bucelinus.*

12. Acra Urbs Palæſtinæ, in ora maris mediterranei, à Chriſtianis occupatur. 1191. *Bucelinus.*

13. Aly Baſſa, mortuo Principe Georgio II. Rakoczio, & adducto ſecum ad caſtra Achatio Barczaio ejuſdem ſucceſſore, acerrimè Varadinum oppugnare incipit. 1660.

14. Muſtapha Baſſa, ſupremus Turcarum Vezirius, Viennam cum ducentis ferè millibus circumvallat. 1683. S. Bonaventura ad Superos avolat, cùm Concilio Lugdunenſi Oecumenico intereſt, in quo facta eſt Unio Eccleſiæ Græcæ cum Latina, & fœdus initum, inter Pontificem Gregorium X. Rudolphum I. Imperatorem, & Alphonſum X. Regem Caſtellæ, pro recuperatione Terræ ſanctæ. 1274. *Caferrius.*

15. Godefridus Bullionius, Lotharingiæ Dux, cum Sacra militia, Urbem Hieroſolymitanam, ídque feriâ ſextâ, horâ nonâ expugnat, poſtquam ea

636. annis,

639. annis, ſub poteſtate Saracenorum extitiſſet, & omnium ſuffragijs, primus Rex Hieroſolymæ eligitur. 1099. *Caſerrius. Brietius.*

16. Filekinum in Hungaria, à Turcis proditione capitur. 1553. ex quo præſidio poſtmodùm incredibiles excurſiones, incendia, cædes, ac depopulationes fuêre, octingentis & ampliùs oppidis ac pagis, ſub tributum miſſis. *Iſtvanfius.* Alphonſus IX. Caſtellæ, Petrus Aragoniæ, & Sancius Navarræ Reges, nobiliſſimam victoriam, adversùs innumerabiles Maurorum copias, ex Africa irrumpentes, divinitùs obtinent, quo in prælio, ducenta millia hoſtium deſiderata fuiſſe ſcribunt, cùm ex Catholicis duntaxat viginti quinque manſerint. 1212. Dies victoriæ miraculo partæ, annuâ feſtivitate in Hiſpania celebratur, quæ *Triumphus Crucis* vocatur. *Joannes Mariana, Rerum Hiſpanicarum Scriptor. Caſerrius. Brietius.*

17. Baldvinus Flandriæ Comes, Conſtantinopolim expugnat, Gallorum & Venetorum operâ, quorum illi 20. peditũ, & octo millia equitum ſubmisêre, hi verò centum quinquaginta navium claſſem ſubminiſtravêre, Urbs capta eſt intra octiduum, fugit Alexius Tyrannus: eductus è carcere, ſenex & excœcatus *Iſaacius*, & cum Alexio filio Imperio rurſùs eſt reſtitutus. 1203. *Brietius. Bucelinus.* Tartari magno numero, Nagaſo & Coloburga Ducibus infuſi, Poloniam vaſtant, & hâc die Abbatem Sanctæ Crucis in monte Calvo, Boleslai Regis cognatum, cum octuaginta duobus Monachis Martyrio afficiunt. 1260. *Bucelinus.*

18. Godefridus Bullionius Rex Hieroſolymæ, ex Latinis primus, piè vitâ decedit. 1100. vir, quô robuſtiorem & fortiorem ſæculum illud non vidit, utpotè: qui camelis colla uno gladij ictu facilè demeteret, armatum loricâ ferreâ Saracenum, in tranſverſum ſecaret medium, urſum Syriacum conficeret ſolus, aliáque ejuſmodi roboris munimenta ſæpiùs ederet, quæ ipſe ſuæ adſcribebat caſtimoniæ, cùm vix anno unico regnâſſet, ſuccedit eidem Baldvinus, Dux Edeſſæ, qui regnavit annis ſeptemdecim, & novem menſibus. *Caſerrius. Brietius.* Conſtantinopoli turris quædam tacta eſt fulmine, in qua pulvis tormentarius continebatur, inde octingentæ ædes disjectæ ſunt, vaſtúmque ortum incendium, cum magna Turcarum ſtrage. 1490. *Bucelinus.* Noſtri, à Turcis ad Petrinium cæduntur. 1592. *Iſtvanfius.*

19. Aber Joſephus Marochi Rex in Africa, aſſumptis ſecum ſexcentis millibus Afris & Mauris, in Hiſpaniam tranſit, eámque cædibus implet, vincit etiam Alphonſum Regem, quinquaginta millibus occiſis hâc die. 1195. *Caſerrius.*

20. Solymanus Turcarum Imperator, *Quinque Eccleſias*, Urbem inferioris Pannoniæ, Præfecti & præſidiariorum ignaviâ, turpíque fugâ, abſque ſangvi-

ſangvinis effuſione, occupat. 1543, *Iſtvanfius.* Nicæa Urbs victis Saracenis, à noſtris capitur. 1097. *Bucelinus.*

21. Carolus V. Imperator, *Tunetum* in Africa expugnat, Maurorum ſeptem millibus interfectis, bis mille Chriſtianis liberatis. 1535. *Caferrius.*

22. Carolus Dux Lotharingiæ, & Ludovicus Marchio Badenſis, auſpicijs Auguſtiſſimi Cæſaris Leopoldi, ſuccurſum Turcicum infra Budam cædunt, omnibúſque Caſtris & tormentis exuunt. 1684. Noſtri Turcas propè Szigethum profligant. 1556. *Iſtvanfius.*

23. Turcæ obſidentes Viennam, duos ſimul Cuniculos, quos ſub terra, ante Lôbelianum & Palatinum propugnaculum effoderant, ſuppoſito igne ſuccendunt, non reſpondente tamen ex eorum ſententia eventu, nam alter ſine ullo detrimento, non ſatis obſtructo fomite evaporavit, alter non niſi decem viros in aërem excuſſit, aſſultum tamen & hunc quidem tertium in eodem hoc loco tentant, ſed & hâc tertiâ vice, à noſtris fortiter cum ſuorum multa cæde, rejecti ſunt. 1683.

24. Caran-Sebeſum & Lugaſtium Civitates, ab Achmete Tômôſvarinum obſidente, certis conditionibus ſalutem & libertatem impetrant. 1552. *Iſtvanfius.*

25. Aly-Eunuchus intermiſſam obſidionem Szigethianam ob ſuccurſum Baboczianis Turcis, à noſtris obſeſſis ferendum, iterum eandem repetit, quam tamen hâc vice poſtmodùm ſolvere cogitur. 1556. *Iſtvanfius.* Noſtri ex obſidione Viennenſi erumpentes in Turcas, egregiè eorundem ferociam retundunt. 1683.

26. Præſidium Turcicum Viroviticza in Sclavonia, ſe noſtris ad gratiam, & diſgratiam dedit. 1684.

27. Tômôſvarinum, poſt trigeſimum tertium obſidionis diem, in Turcarum poteſtatem devenit. 1552. *Iſtvanfius.* Moritur Jacobus Aragoniæ Rex fortunatiſſimus, qui tria Regna intra tempus regiminis ſui, Mauris abſtulit, & bis millia Templa, in honorem Beatiſſimæ Virginis exſtruxit. 1276. ætatis 80. Regni ſui 63. *Caferrius.* Spe præſenti Beatæ Virginis, Turca à Rhodijs Equitibus, nunc Melitenſibus, profligatur. Obſiderat autem hanc Inſulam Machometes II. Turcarum Imperator per Vezirium ſuum Meſitem, quam fortiter defendit Petrus Albuſſinius Alvernus, Magiſter Equitum Sancti Joannis Hieroſolymitani. Multis enim oſtentis DEUS Turcas terruit, quibus & octo millium ſuorum cæde, & quindecim millium vulneribus labefactatis, Inſulam relinquunt. 1480. *Bucelinus. Brietius.*

28. Noſtri Tômôſvarino per deditionem Turcis tradito exeuntes, contra fidem datam, à Turcis invaduntur, & crudeliter cæduntur. Et quidem *Loſ-*

ſontio

ſontio loci Præfecto caput amputatur, Simoni Forgach juveni præſtantiſſimo, qui paulò ante in expugnatione Lippæ, multis vulneribus acceptis, egregiam virtutis militaris laudem obtinuerat, naſus præſcinditur, (cui id non probro, ſed potiùs honori fuit) ſícque in captivitatem abducitur: Lupus Bottyanius, brachijs ac pedibus truncatur, átque ſic miſerè perit. *Iſtvanfius.* Comes Nicolaus Palffi, Turcas Jaurinum obſidentes, per modum excurſionis invadit, & tria ferè millia eorum cædit. 1594. *Iſtvanfius.*

29. Urbanus II. Pontifex Sacri belli maximus Promotor, moritur. 1099. Baſilius Imperator, Bulgaros ſæpè rebellantes magnâ clade afficit, & eorum quindecim millibus captis, oculos erui jubet, centeno quovis tantùm monoculo relicto, qui reliquos duceret. 1013. *Zonoras. Cedrenus.* Moſchovia à Tartaris exuritur, multis millibus trucidatis. 1522. *Bucelinus.*

30. Machometes II. Imperator Turcarum, Euboeam Inſulam Venetis eripit, Chriſtianorum triginta millibus quà cæſis, quà ſervituti addictis. 1470. *Bembus. Boſſius.* Auditâ Tōmōſvari deditione, Lippa, cum ſumma ignominiæ nota, ab Aldano Hiſpano arcis Præfecto, deſeritur, & incenditur. 1552. *Iſtvanfius.*

31. Conſtantinopoli multa millia ædium, vaſtiſſimo incendio, in cineres concidunt. Anno Chriſti. 1539. *Bucelinus.*

AUGUSTUS.

1. Fama-Auguſta, Metropolis Cypri, à ducentis millibus Turcarum obſeſſa, hâc die expugnatur, qua in obſidione periêrunt Turcarum triginta millia. Præfecti Urbis, Marcus Antonius Bragadinus, & Thopolus, contra datam fidem, juſſu Muſtaphæ Baſſæ, vivi excoriati, reliqui deditij omnes crudeliſſimè trucidati, aut in ſervitutem abducti. 1571. *Natalis Comes. Adrianus Roſeus. Caferrius.* Inſignis victoria de Turcis, à Comite Raymundo Montecuculi, auſpicijs Auguſtiſſimi Leopoldi I. Cæſaris, ad Sanctum Gothardum reportatur, quam mox pax ad viginti annos concluſa, conſequitur. 1664. Solymanus Turcarum Imperator Szigethum in Hungaria, præmiſſis copijs obſidione cingit. 1566. *Iſtvanfius.*

2. Hâc verò die ipſemet Solymanus, cum ingenti copiarum multitudine ad caſtra advenit. 1566. Viennenſes noſtri obſeſſi, feliciter ſuccenſo cuniculo contra Turcas, plurimos ex ijs in auras mittunt. 1683.

3. Turcæ in obſidione Viennenſi, acerrimè extimam foſſarum mœnibus adverſarum ſpondam, vulgo Contraſcarpe dictam, aggrediuntur, eámque ex parte occupant. 1683. Præludia ſequentis cruenti conflictûs inter Machometanos

metanos & Sebeſtianum Regem Luſitaniæ in Africa præmittuntur. 1578.

4. Sebaſtianus Luſitaniæ Rex, Joannis Principis filius, & Joannis III. Luſitaniæ Regis Nepos, à copijs Abdelemeci Feſſæ Regis victus, occumbit in Africa, cum præcipua Regni nobilitate, & quindecim millibus militum, cæſis vel amiſſis. 1578. cùm vixiſſet ſummæ ſpei, & expectationis optimus Rex, annis 24. menſibus ſeptem, & diebus quindecim. *Brietius. Caferrius.* Noſtri Ducibus Mansfeldio & Nicolao Palffio Exercitum Turcicum triginta millium, qui in ſubſidium Turcis Strigonienſibus obſeſſis adventarent, cædunt & fugant, cœſis ex hoſtibus quatuordecim millibus, triginta ſeptem ſignis, ac totidem colubrinis acceptis, caſtris hoſtium direptis. 1595.

5. Achmetes Baſſa Solmoſiam arcem in Hungaria, parvo ſupra Lippam intervallo, monti edito impoſitam, ſed expugnatu difficilem, ab Hiſpanis & Hungaris Aldanæ Præſidiarijs derelictam in ſuam poteſtatem redigit. 1552. *Iſtvanfius.*

6. Machometes II. Belgradum cum centum quinquaginta millibus, jam à patre ſuo fruſtra tentatum, obſidens, à Joanne Hunyade Hungariæ tunc Gubernatore, S. Joanne Capiſtrano, & Joanne Carrujatio Pontificis Legato, vincitur, & in fugam conjicitur. Cæſa tunc fuiſſe perhibentur Barbarorum quadraginta millia, plerique Baſſæ, ipſe Machometes in pectore plagam acceperat, quæ cùm lethalis crederetur, ſequenti nocte ſoluta eſt obſidio, relictis omnibus machinis. Ob quam victoriam, Feſtum Transfigurationis, in Eccleſia inſtitutum eſt. Anno Chriſti 1456. *Bonfinius. Brietius.*

7. Turcæ Tökölianis immixti, à Carolo Duce Lotharingiæ, ad Moravum amnem reprimuntur, ac decem ſignis militaribus amiſſis, repelluntur. 1683.

8. Circa hos dies Arx *Dregel* in Hungaria, ab Eunucho Aly Budenſi Veʒirio obſidetur, & fortiter à Georgio *Zondio* propugnatur, qui ubi ampliùs arcem defendere non poſſet, expiatis priùs Chriſtiano ritu criminibus, pecuniam, veſtes, & res omnes quas habebat, in portam arcis comportari curavit, eaſque ſubditâ face flammis exuſſit, deinde cum reſiduis præſidiarijs, in hoſtes erupit, multóſque ex ijſdem interfecit, nec pugnare deſtitit, donec multis vulneribus, & aliquot glandibus ictus, mortuus corruerit. 1552. *Iſtvanfius.*

9. Idem Aly Eunuchus, complura minora præſidia, eâdem expeditione militari, & ut ipſi Turcæ jactabundi dicebant, ſpatiando, & quaſi ſecum otiando, in ſuam poteſtatem redigit. 1552.

10. Turcæ Methonam Urbem Peloponeſi, Venetis eripiunt, átque expugnant. 1499. Strigonium Solymanus Imperator, præſidiariorum non ſat maturâ deditione occupat, ſingulariter ſibi gratulando, quód eo die, quo Bajazethes

jazethes Methonam à Venetis cepiſſet, ipſe Strigonio potitus eſſet. Anno Chriſti. 1543. *Iſtvanfius.*

11. Machometes II. Turcarum Imperator, miſſo Achmete Baſsâ in Apuliam cum Exercitu, hâc die Hydruntum Urbem obſidet, & poſt viginti circiter dies expugnat, Archiepiſcopum loci, ligneâ ſerrâ diſſecat, occiſis ad undecim millia virorum, Apuliámque devaſtat. 1480. *Caferrius.* Eraſmus Tajfellius, Jaurini Præfectus, infeliciter cum prænominato Aly Eunucho confligit, ac ipſe quóque ſaucius, in poteſtatem hoſtium venit, quem dein Aly Eunuchus, cum aliquot præcipuis captivis, ac quadraginta ſignis Conſtantinopolim miſit, ubi ab irato Solymano, cuneo inſutus, in mare mergi juſſus eſt. 1552. *Iſtvanfius.*

12. Haſſanes Baſſa, Vezirius Budenſis, Albam Regalem obſidet. 1602. *Iſtvanf.*

13. Turcæ Viennam obſidentes, novum cuniculum ſuccendunt, ſed Divinâ providentiâ factum eſt, ut concipiens ignem pulvis, ad fomitem eundem remitteret, ipsíſque Turcis ingens damnum inferret. 1683.

14. Baldvinus Rex Solymorum, cum Comite Tripolitano, obviam Saracenis progreſſus, prævio ſigno Sanctæ Crucis, inſignem de ijs reportat victoriam. 1020. *Brietius. Bucelinus.* Henricus Flander, Baldvini frater, eligitur Conſtantinopolitanus Imperator, ubi mors captivi fratris apud Bulgaros audita eſt. 1206. Ipsâ hâc die, incertum quo anno, Petrus Rex Aragoniæ, Mauros ad *Morelium* profligat. *Bucelinus.*

15. Equites Sancti Joannis Hieroſolymitani, malè in Inſula Cypro à Rege habiti, & impetratâ ab Andronico Rhodo Inſulâ, Turcis ex ea ejectis, poſt longam obſidionem, ac expugnationem, tandem eâdem potiuntur, ibíque ſedem ſuam figunt. Inde poſtmodum Rhodij Equites dicti, quam etiam per annos ducentos & tredecim, ſtrenuè defenderunt adversùs Turcas. *Brietius. Caferrius.* Haſſanes Baſſa Szigethianus, Turcarum Præfectus, Kis-Comaromiam Arcem ex improviſo nocte concubiâ capit & diripit. 1591. *Iſtvanf.*

16. Exercitus Turcicus Strigonium obſidens, ad divertendam obſidionem Ujvarini à noſtris inſtitutam, à Sereniſſimo Carolo Duce Lotharingiæ, ac Sereniſſimo Duce Emmanuele ac Electore Bavariæ, fugatur & cæditur, & interim etiam Ujvarinum per inſultum ab Excellentiſſimo Generali Ænea Caprara occupatur. 1685. Eâdem etiam die, & anno, ab Excellentiſſimo Generali Leslæro pontes Eſzekienſes exuruntur. Saſvares Szigethi Præfectus, cum octo millibus Caniſienſes partes invadit, eáſque vaſtat, ac depopulatur. 1587. *Iſtvanfius.*

17. Idem Saſvares in reditu cum maxima præda, à noſtris Ducibus, nempe, Georgio Zrinio, qui eo tempore Caniſæ tuendæ præſidio præerat, Bot-

tyanio

tyanio item & Nadaſdio, ac Friderico Trautmanſtorfio, in fugam cum ſuis conjicitur, ac devincitur, cœſis hoſtium duobus millibus, & non paucis eorum captis. Anno Chriſti. 1588. *Iſtvanfius.* Rhodus Urbs, aliquot menſibus à Turcis obſeſſa, hâc die liberatur. 1448. *Boſſius.*

18. Alphonſus Caſtellæ Rex, à Saracenis ad *Lalcurim* victus, ægrè effugit. 1195. *Bucelinus.* Quo eodem anno, diſcordia exorta inter Saladini filios, ſpes affulſit recuperandæ Palæſtinæ, miſſæ igitur circumquáque Legationes, ſed irrito conatu, Principibus Chriſtianis ad ſimiles occaſiones prorſus ſomnoſopitis, & ignaviâ torpeſcentibus. *Brietius.*

19. Turcicus Exercitus ad Salancamenum, per Sereniſſimum Ludovicum Marchionem Badenſem, ad internecionem deletur, cæſis & vulneratis hoſtium 52. circicer millibus, manente in prælio ipſomet Summo Vezirio, & Janiczerorum Agâ, omnibúſque Caſtris direptis & occupatis. 1691.

20. Nicephorus Phocas, jam priùs Imperator acclamatus à militibus, hâc die coronatur in Imperatorem Orientis, qui eodem & ſequenti anno, Inſulam Cypri, & centum ferè Urbes, ipsámque Antiochiam aſſeruit Imperio, & Saracenis eripuit. 964. *Bucelinus.*

21. Moritur Alphonſus Caſtellæ Rex, Maurorum hoſtis. 1157. Eâdem hâc die obit Fr. Philippus de Villers, quo Magiſtro Rhodus capta, Melitæ. 1534. Joannes quóque de Valeta, Magnus & ipſe Magiſter, qui Inſulam Melitam à Turcica obſidione fortiter tutatus erat, anno 1565. hâc eâdem die fato cedit. 1568. *Boſſius. Caferrius.*

22. Canea Cretenſis Inſulæ nobile propugnaculum, à Turcis poſt duorum menſium obſidionem expugnatur. 1645. *Caferrius.* Baldvinus II. Rex Hieroſolymæ, poſt liberatam fortiter & feliciter Antiochiam, ex morbo obit. Anno Chriſti. 1131. *Brietius.*

23. Cum Sinane Baſſa multis rebus præclarè in Aſia, & Africa, quin & Hungaria bello geſtis, tumente & ſuperbiente, Sigiſmundus Bathorius acerrimo prælio congreditur, eúmque vincit, ac in fugam conjicit. 1595. *Iſtvanfius. Brietius.*

24. Graviſſimum inter Perſas & Turcas committitur prælium, cujus ſucceſſus variè deſcribitur, utrique tamen parti, pugna erat cruentiſſima, victi primùm Perſæ, ſed dein reverſi, univerſum Exercitum Turcicum ferè ad internecionem delent. 1514. *Bucelinus. Brietius.* Selimus Turcarum Imperator, Campſonem Gaurum Ægypti Sultanum profligat, quo in prælio ipſe quóque Campſon, cum magna ſuorum Mamalucorum parte perit. 1516. *Brietius. Bucelinus.* Hatvanum in Hungaria, per Archiducem Maximilianum expugnatur. 1596. *Iſtvanfius.*

25. S. Ludo-

25. S. Ludovicus Rex Galliarum, bello contra Saracenos pro recuperanda Terra Sancta in ipsa expeditione correptus peste, hâc die extingvitur. 1270. Postquam regnâsset annis quadraginta quatuor, vixisset 56. *Caferrius.*

26. Constantinopolis ad tertiam partem per festivitates natalitias filij Sultani concidit in cineres, quo incendio ad nonaginta millia domorum, & centum Meschitæ incensæ dicuntur. 1637. *Caferrius.* Persæ à Turcis grandi prælio profligantur, triginta millibus cæsis. 1514. *Bucelinus.*

27. Nostri obsessi Viennenses feliciter eruptionem contra obsidentes Turcas faciunt. Eâdem die hostis binos cuniculos iterùm incendit, sed postremo vix quidpiam præstitit, ad fragorem autem primi, statim hostis assilijt, sed masculâ manu nostrorum & virtute, repulsus est. 1683.

28. Præviæ fatali prælio Mohaczienſi velitationes, toto triduo præmittuntur, in quibus Hungari semper fuêre superiores, incertum virtutene ac vi nostrorum? vel fortuitò? aut spontè cedentibus Turcis? ita, ut eo qualicúnque successu, elati animis præfecti & milites, magìs ac magìs ferocire, pugnámque poscere, & Regem ac Duces, ne eam diferre vellent, importunè urgere non dubitarent. 1526. *Istvanfius.*

29. Initum igitur funestum prælium, acritérque ab initio pugnatum est, verùm postmodùm multitudine hostium (qui nostros in decuplo ferè superabant) acies nostra circumventa inclinatur, totúsque exercitus, ac ipse etiam Rex Ludovicus, in fugam conjicitur, & in fuga in palude mersus perit. Peditatus totus ferè cœsus, ex Equitatu plures quidem evasêre, sed & hi majori ex parte interiêre, Nobilitas præcipua occubuit, perijt & ipse author & svasor prælij Paulus Tomoræus (ex Duce militiæ Religiosus, & ex Religioso Archiepiscopus Colocensis, ac totius Exercitûs ductor) cum multis Episcopis, Magnatibus, & Baronibus, castra universa direpta, sícque totius Hungariæ felicitas, unius prælij aleæ temerè exposita, est consepulta. 1526. *Istvanfius.* Item Belgradum Regni Hungariæ, ac totius Christianitatis fortissimum propugnaculum, à Solymano Turcarum Imperatore expugnatur. 1521. *Istvanfius.* Hasanes Purpuratus, Albam Regalem, necdum expleto à Christianis in ejus possesione integri anni spatio, iterum recipit. 1602. *Istvanfius.* Serenissimus Ludovicus Marchio Badensis, ad Moravam fluvium Bulgariæ, Turcicum Exercitum profligat & cædit, reportatis centum & quinque tormentis, plurimis tentorijs, aliisque impedimentis. 1689.

50. Præsidiarij Belgradienses, contra fidem datam, per pacta deditionis à Turcis trucidantur. Item Serenissimus Ludovicus Marchio Badensis, heri fugientes Turcas prosequitur, insignemque de ijs victoriam reportat. Item Solymanus partâ de nostris victoriâ, ad diversas partes prædatarios Equites,

Equites, quos Turcæ Acagios vocant dimittit, qui Hungariam longè latéque depopulantur, ac devastant. 1526. *Istvanfius.* Idem Solymanus Turcarum Imperator, Mustapham filium natu maximum, ob affectati Regni suspicionem, fœdo supplicio jubet interimi. 1555. *Bucelinus.*

31. Machometes Turcarum Imperator, Hydruntum Calabriæ occupat, & summâ crudelitate diripit. 1480. *Bucelinus.* Circa Calendas Septembris, Szabaczam Turcæ obsident. 1490.

SEPTEMBER.

1. Strigonium Hungariæ Arx munitissima, à Matthia Archiduce, post duorum mensium acrem obsidionem, & Turcarum strenuam defensionem, ad deditionis conditiones adigitur. 1595. *Caferrius. Bucelinus. Istvanfius.*

2. Solymanus Turcarum Imperator, evocatus ab Isabella Joannis Zapolliani Inter-Regis Vidua, in subsidium contra Ferdinandum I. Re-gem Hungariæ, dolosè Budam Metropolim Hungariæ pro se occupat, ipsámque cum filiolo Joanne Sigismundo, in Transylvaniam relegat. 1541. *Istvanfius.* Quo eodem die, post annos centum quadraginta sex, póstque iteratas sed irritas intra hoc temporis spatium obsidiones ejusdem, tandem auspicijs Augustissimi Cæsaris Leopoldi I. per Carolum Lotharingiæ, & Emmanuelem Bavariæ Duces, in conspectu Exercitûs Turcici, qui ad solvendam obsidionem venerat, armatâ manu gloriosè expugnatur, & recuperatur. 1686.

3. *Gyula* Fortalitium superioris Hungariæ, Transylvaniam versùs, à Pertaffo Bassa, quam Nonas Julias obsederat, Quercucenij Præfecti Arcis proditione vel ignaviâ, in Turcarum potestatem redigitur. 1566. Ipse verò Quercucenius, contra pacta deditionis, postmodùm à Turcis compedibus vincitur, & Belgradum perducitur, ac tandem Selymi Imperatoris jussu, strangulatur. Cui sanè præstitisset, heroico exemplo Comitis Nicolai Zrinij sui Promotoris & commendatoris, ad hanc præfecturam, in defensione præsidij occumbere, quàm tam ignominiosè laqueo finem vivendi imponere. *Istvanfius.* Insignem nostri de Turcis ad Sixonem, reportant victoriam. 1558. *Istvanfius.*

4. Saraceni, igne cædéque Italiam vastantes, celebri opulentiâ Monasterij Cassinatis allecti (exceptâ solâ Ecclesiâ Salvatoris, quæ divinitùs incendium evaserat) totum exurunt. 884. *Leo Ostiensis.* Solymanus II. Turcarum Imperator, in obsidione Szigethiana moritur, sed ejusdem mors celatur, donec & præsidium à Turcis expugnaretur, & ejusdem Filius Selymus ad castra adveniret. 1566. *Istvanfius. Caferrius.* Supremus Vezirius cum ducentis

millibus

millibus Turcarum & Tartarorum veniens in Hungariam, in transitu Baboczam aggreditur, & hâc die expugnat. Anno Christi. 1600. *Istvanfius.* Ferdinandus II. tunc adhuc solùm Archidux Austriæ & Styriæ, magnis copijs, quà suis, quà Pontificijs, Canisam anno superiore amissam, obsidet. 1601. *Istvanfius.*

5. Selymus Turcarum Imperator, ingenti strage à Tartaris profligatur. 1568. *Bucelinus.*

6. Belgradum in confinijs Sclavoniæ & Serviæ situm, postquam in potestate Turcarum, annis centum sexaginta quinque fuisset, à Serenissimo Emmanuele Electore, & Duce Bavariæ, vi & manu armatâ expugnatur. 1688. Nostri rursus cum Turcis Jaurinum obsidentibus confligunt, & inchoatâ concertatione, ab illucescente aurora ad solis úsque occasum, velitando strenuè pugnant. 1594. *Istvanfius.* Colloniczius, Nadasdius, & Palffius, insignem victoriam, de Machomete Vezirio, ad Vacziam reportant. 1597. *Istvanfius.*

7. Alphonsus I. Aragoniæ Rex, cùm regnâsset annis triginta, in velitaria pugna, à Mauris trucidatur, qui vicies novies cum Mauris collatis signis pugnaverat, undè pugnantis nomen adeptus est. 1134. *Caferrius.*

8. Szigethum, post fortissimam & strenuissimam, tam oppugnationem, quàm propugnationem, à Turcis vi armatâ expugnatur, úsque ad extremum vitæ se gloriosè defendentibus præsidiarijs, animante eos ad fortiter pugnandum, & pro Christianitate occumbendum, Comite Nicolao Zrinio, simul & exemplo præeunte. Qui cùm omnia desperata esse vidisset, indutis speciosis ac pretiosis vestibus, quibus in spectaculis, ac nuptialibus pompis uti erat solitus, accinctus acinace paterno, quo multùm laudis & gloriæ acquisiverat, ac præsidij clavibus sacculo impositis, irruit in hostem, gravissiméque pugnans, tandem duobus trajectus ictibus, constanter, ac Heroicè occubuit. 1566. *Istvanfius.* Ibraimus summus Vezirius, Canisam obsidione circumvallat. 1600. *Istvanfius.*

9. Dux Mercurianus, Albam Regalem obsidet. 1601. *Istvanfius.* Nostri in campis Liburtinis, à Turcis profligantur. 1493. *Bucelinus.* Cùm enim *Jacupes Begus*, Bosniæ præfectus excursionem in Carnos fecisset, Derenczenius, Illyrici Præfectus, & Comes Frangepanus, prædâ onustos, reduces Turcas aggrediuntur, sed ab ijsdem superantur, utróque Duce ardentissimè pugnante & occumbente. Cecidêre in hac pugna, ex nostris quinque millia hominum, ac signa militaria omnia amissa. 1493. *Istvanfius.*

10. *Nicosia*, Insulæ & Regni Cypri caput, à Turcica classe, Ducibus Mustaphâ, Piali, & *Hali*, Janiczerorum Agâ, quadragesimo quinto obsidionis die, ca-

die, capitur, cœſis omnibus incolis, vel in ſervitutem abductis. 1570. *Briecius. Ricciolus.* Haſſanes Baſſa, cum ſeptuaginta millibus, ad Peſtanos campos pervenit, cujus adventu quaquam expectato, cum ſummæ ignominiæ nota *Jagenrajterus*, qui Peſto præerat, metu perculſus, relictis tormentis & commeatu, unà cum ſocijs Strigonium versùs profugit, hoſtíque locum relinquit. 1604. *Iſtvanfius.* Joannes Hunyades, Turcarum terror, totius Chriſtianitatis mœrore extingvitur. 1456.

11. Jagenrajteri exemplum ſecuti, qui Hatvanini erant præſidiarij, incenſâ priùs arce, ſeſe in tutum proripiunt, & Turcæ utrúmque locum extincto incendio facilè occupant. 1604. *Iſtvanfius.*

12. Ferdinandi I. Regis Hungariæ Exercitus, Duce Ragendorffio, à Machomete Beglerbego, & Ulimanno Perſâ, in obſidione Budenſi graviter atteritur, ipséque Ragendorffius ex vulnere accepto & mœrore, poſtmodùm fato defungitur. 1547. *Iſtvanfius.* Viennenſis obſidio Turcarum, Ducibus Joanne Rege Poloniæ, hujus nominis III. Carolo Lotharingiæ Duce, Emmanuele Electore Bavariæ, ac Electore quóque Saxoniæ feliciſſimè ſolvitur, Turcis omnibus turpiter profugientibus, caſtriſque cum tormentis ac papilionibus, univerſíſque impedimentis, prædæ noſtrorum relictis. 1683.

13. Achmet Eunuchus, Petriniam in Croatia, cum copioſo Exercitu obſidione cingit, quam tamen adventu noſtrorum ſolvere cogitur. 1596. *Iſtvanfius.* Waltherus de Plodenburg, ad quadraginta millia Tartarorum cædit. 1502. *Bucelinus.*

14. Memorabilem triumphum reportat Heraclius Imperator de Perſis, Inde inſtitutum eſt Feſtum Exaltationis S. Crucis. *Bucelinus.* Conſtantinus Magnus, Templum Sancti Sepulchri Hieroſolymis ſolenni pompâ dedicari curat. 339. *Bucelinus.* Quod dein Anno Chriſti. 636. in poteſtatem Saracenorum devenit, ſed anno 1099. recuperatis Hieroſolymis, à Godefrido Bullionio Chriſtianis reſtitutum fuerat, verùm rursùs ab expugnata Urbe per Saladinum, in Machometarum ſeu Turcarum poteſtate etiam num manet, ita tamen ut liber pateat Chriſtianis peregrinis ad illud aditus, devotionis ergò.

15. Solymanus Turcarum Imperator, longè latéque Hungariam depopulatur. 1526.

16. Claſſis Fœderatorum, nempe: Pontificis Pij V. Philippi II. Regis Hiſpaniarum, & Venetorum, ac Melitenſium, Meſſanâ contra Turcas pugnatura, ſolvit. 1571. *Caferrius.*

17. Joannes Franciſcus Aldobrandinus, Romani Pontificis auxiliarium copiarum, contra Turcas in Hungaria Ductor, extingvitur. 1601.

18. Jaurinum ignaviâ Comitis Hardeci, Præfecti loci, à Sinano Vezirio occupatur. 1594. *Iſtvanfius.*

19. Haſa-

19. Hasanes Bassa, irrito licèt conatu Strigonium obsidet. 1604. Mercurius Dux, Albam Regalem recipit. 1601. *Istvanfius.*

20. Vissegradum ab Archiduce Matthia expugnatur, hostibus arbitrio victoris se tradentibus. 1595. Caroli V. Imperatoris auspicijs, *Aphrosiacum* Africæ Urbs, septuagesimo quarto die obsidionis capitur. *Thuanus. Schönleben.*

21. Turca Astracanum obsidens, magnâ clade acceptâ, se proripit. 1659. *Bucelinus.* Moritur Carolus V. Imperator, in Monasterio S. Justi, in Hispania, quo se, resignato Imperio, & omnibus Regnis ac Provincijs, in Filium Philippum translatis, receperat, Princeps bellicosissimus, & optimè animatus, in eliberationem totius Europæ, è Tyrannide Turcarum, si ab æmulis & domesticis tumultibus impeditus non fuisset. *Schönleben.*

22. Selymus I. Turcarum Imperator, pestilenti carbunculo extingvitur. 1520. *Caferrius.*

23. Induciæ inter Ferdinandum III. Cæsarem, & Ibraimum Turcarum Imperatorem, ad annos viginti sanciuntur. 1642. Ujvarinum à Turcis, post oppugnationem sex hebdomadarum, expugnatur. 1663.

24. Exercitus Turcicus ad Nissam, per Serenissimum Marchionem Badensem cæditur, & Urbs Nissa occupatur. 1689. Missa Gabrieli Bethlehemo quadraginta millia Tartarorum, à Polonis delentur. 1626.

25. Solymanus Imperator Turcarum, cum ingentibus copijs, ad obsidendam Viennam veniens, Austriam dirè depopulatur. 1529.

26. Hâc die autem ipsam Urbem Viennensem obsidione cingit. Augustissimus Imperator Leopoldus I. post victoriam ad Sanctum Gothardum obtentam, pacem cum Turcis ad annos viginti, per suum Legatum initam, ratificat. 1664.

27. Præsidium Eszekiense, à nostris per Generalem Dinebold, præter omnium spem à Turcis priùs metu derelictum, occupatur. 1687. Agriam Ibraimus Purpuratorum Princeps, cum ingenti Turcarum multitudine, obsidet. Anno Christi. 1596. *Istvanfius.*

28. Sigismundus Hungariæ Rex, & posteà Imperator, tristissimâ clade, à Turcis ad Nicopolim, Civitatem Bulgariæ, profligatur. 1393. *Bonfinius.* Saracenos insigni prælio vincit Constantinus Monomachus Imperator Orientis. 1048. Ibraimus Supremus Vezirius, Günczij obsidionem solvere cogitur. 1529.

29. Petrus Aragoniæ Rex, terror Maurorum, juvenis adhuc moritur. 1108. Operâ Francisci Nadasdi, Turcæ ex *Insula Leporum* dicta, Budæ opposita, ejiciuntur, & profligantur, cæsis aliquot millibus eorum. 1603. *Istvanfius.*

30. Nostri Pesthum acerrimo impetu aggressi, capiunt, & ingenti prædâ potiuntur, 1602. *Istvanfius.*

OCTOBER.

1. Concilium Viennense in Gallia inchoatur, quod inter universalia Concilia erat ordine Decimum quintum, Præside ipso Summo Pontifice Clemente V. Cui interfuêre Antiochenus & Alexandrinus, ritûs Latini Patriarchæ, & Episcopi trecenti, cum aliorum centum quatuordecim Procuratoribus, præter Abbates & Doctores. Tres item Reges: Francus, Anglus, & Aragonius, in quo actum est de Terræ Sanctæ à Machometanis recuperatione. 1331. *Caferrius. Brietius. Ricciolus.* Tartari ad Turcarum castra Varadinum obsidere intendentium, adveniunt. 1598. *Istvanfius.* Joannes de Austria, fortissimus Belli Dux, & Turcarum in Africa victor, moritur. 1578. *Caferrius. Brietius.*

2. Saladinus, victis nostris Hierosolymam occupat, ac Sanctam Crucem Christianis eripit, eandémque fœdissimè tractat. *Bucelinus.* Alij aliter.

3. Manuel I. Imperator Orientis, sub cujus Imperio, & cujus culpâ, Saraceni in oriente fecerunt progressus, (nam nec ipse ijsdem resistere valebat, nec à Latinis vinci sinebat) hâc die moritur, succedit eidem eâdem die Alexius filius. 1181. *Bucelinus.*

4. Turcæ & Tartari Varadinum obsidione cingunt. Quo eodem die, ac ferè ejusdem diei horâ, nostri Budam obsident. 1598. *Istvanfius. Sinanus* Wesprimium obsidet, & nostris diffugientibus occupat. 1593. *Idem.* Sinan Bassa, post Jaurinum expugnatum, & Papam occupatam, Comaromium obsidione circumvallat, quam tamen postmodum metu adventûs nostri Exercitûs perculsus, solvit, Anno Christi. 1594. *Istvanfius.*

5. *Mamucha* Saracenus, cum classe sedecim octingentorum militum, Siciliam invadit, & Messanense Cœnobium diripiens, Sanctum Placidum Anicium, Sancti Benedicti discipulum, cum duobus Fratribus Romanis Principibus, ac Sorore eorundem, nec non toto Collegio Religiosorum, eò, quòd Christum abnegare renuerent, crudelissimè occidit. 541. *Breviarium Romanum. Bucelinus.*

6. Carolus Calvus Imperator Occidentalis, cùm precibus Joannis VIII. Pontificis, qui à Saracenis premebatur, in Italiam venisset, & febre correptus, in Galliam redire vellet, pro medicamento, à Sedechia Judæo dato pulvere, veneno infecto, extingvitur. 877. *Caferrius.*

7. Christiani confœderati Supremo Duce totius expeditionis, Joanne Austriaco, navali prælio ad Echinades Insulas, propè Sinum Corinthiacum, inauditam & memorabilem victoriam de Turcis reportant. Cæsa sunt Turca-

rum vi-

rum viginti quatuor millia, quatuor millia capta, & Christianorum quatuordecim millia à dira servitute liberata. 1571. *Thuanus. Brietius. Caferrius.*

8. Wesprimium à Turcis capitur. 1593. Post viginti octo annorum, quàm ab Echio Comite Salmensi recuperatum erat. 1593. *Istvanfius.*

9. Nostri capto Pestho, complura minora Castella Turcis eripiunt. Anno Christi. 1598. *Istvanfius.*

10. Venetos inter & Genuenses gravis contentio circa *Famam-Augustam* Metropolim Cypri exoritur, quam tamen ex Sententia Juris, Veneti obtinent, qui Genuenses contradicentes omnes neci dant. 1372. Verùm Genuenses, hoc ipso die, recurrente anno 1373. illam vi occupant, sed postmodùm eandem contra Turcas defendere non valentes, ipsi quóque perdunt. Item Turcæ ad Parkanum, per Serenissimum Joannem III. Regem Poloniæ, (qui in auxilium solvendæ obsidionis Viennensis venerat) & Serenissimo Carolo Duce Lotharingiæ, magnâ cæde afficiuntur, perijt siquidem hoc in prælio Flos militiæ Turcicæ, multis eorum in fuga, rupto ponte navali, quo Parkanum Strigonio jungebatur, in Danubio mersis. 1683. *Hassavali.* Strigonij obsidiones Bassa, metu adventantis nostri Exercitûs Duce Bastâ, Strigonij obsidionem solvit. Anno Christi. 1604. *Istvanfius.* Exercitus Ferdinandi Regis Hungariæ, sub Ducibus Joanne Casianer, & Ludovico Pecrio, ad Eszekum profligatur; dum enim rebus desperatis, equitatus noster, nocte concubiâ profugisset, & solùm peditatum desertum reliquisset, hic ab hostibus undique circumdatus, strenuè quidem se defendit, hortante Comite Lodronio, ultimatim tamen multitudine Turcarum obrutus, concisus, ac contritus est. 1537. *Istvanfius.*

11. Matthias Archidux, cum prætorianis suis cohortibus, & turmis in castra ad Veterem Budam advenit. 1589. *Istvanfius.* Nostri ad Putnokum insignem victoriam de Turcis reportant. 1588. *Istvanfius.*

12. Nostri Budam obsidentes, statim post adventum Matthiæ Archiducis, inferiorem Civitatem Aquaticam acriter adoriuntur, sed summâ vi à Turcis repelluntur, móxque redintegrato certamine, eandem capiunt. 1590. *Istvanfius.* Serenissimus Ludovicus Marchio Badensis, Turcas ad Vidinium cædit. 1689. Hasanes Bassa, Palotam, ignaviâ & socordiâ præsidiariorum, deditione occupat. 1593. *Istvanfius.*

13. *Almeria* Urbs Regni Granatæ in Hispania, victis Saracenis ab Exercitu Cruce Signatorum, capitur. 1147. *Bucelinus.* Solymanus Turcarum Imperator, dum Persis bellum infert, & Parthiam vastat, Seleuciam & Begdet expugnat, Sarvisium exscindit, & plurimis damnis Persas afficit. Ismaël Rex Persarum hodie suos in Turcas immittit, qui nocte in castra hostium irruentes, ma-

tes, maximâ clade eoſdem devincunt, omnia tormenta eripiunt, & dimidium ferè Exercitum delent. Tam grata fuit Perſis hæc victoria, ut ejus quotannis edicto Regis, memoria celebretur. *Leundarius in Annalibus Turcicis. Jovius.*

14. Ferdinandus II. tunc ſolùm Archidux, ob graviſſimas cœli injurias, horribileſque tempeſtates, obſidionem Caniſæ, ſolvere cogitur. 1601. *Iſtvanſius.* Agria decimo octavo obſidionis die, gregariorum militum tam Germanorum quàm Hungarorum proditione & conſpiratione, reluctantibus fruſtrà Ducibus, & Præfectis, ac Maximiliano Archiduce, cum noſtris appropinquante, Turcis deditur. 1596. *Iſtvanſius.*

15. Solymanus Turcarum Imperator, obſidionem Viennæ Auſtriæ, poſt viginti trium dierum acerrimas oppugnationes, fortiſſimè Urbem propugnante Philippo Palatino Rheni, deſideratis ſuorum ſeptuaginta millibus, nocte decimâquintâ Octobris præcedente ſublatis ſilentio tentorijs, impedimentíſque & conclamatis vaſis, turpiter ſolvit. 1529. *Iſtvanſius.*

16. Abeunte Solymano, Ibraimus Supremus Vezirius cum magna parte Exercitûs, adhuc ſe in caſtris continet, verùm & is poſtero die Solymanum ſequitur, ita ut terga antecedentium tueretur.

17. Noſtri cognito hoſtium diſceſſu, expeditis Equitum turmis, Turcas inſecuti, plurimos eorum cædunt.

18. Milites præſidiarij, qui Viennam ſtrenuè contra Turcas defendebant, graviſſimè tumultuantur, Urbémque diripere ſtatuunt, verùm triplici ad extremùm promiſſo ſtipendio, efferati illorum animi, ægrè ac difficulter placantur. 1595. *Iſtvanſius.*

19. Legati Cæſarei, Turcarum, & Bocskaiani, ad confluentem Sitvæ fluvij in Danubium, pro pace concludenda conveniunt. Et quidem ex parte Cæſaris fuêre: Joannes Molardus, Adolphus Althanus, Nicolaus Iſtvanfius, Georgius Turzo, Franciſcus Battyanius, Sigefridus Colloniczius, & Chriſtophorus Erdődius, Thomæ filius. 1605. *Iſtvanſius.*

20. Tractatus pacis Cæſarem inter, & Turcas inchoatur, quæ poſtmodùm etiam ad annos viginti duratura, concluditur. 1606. *Iſtvanſius.*

21. Excellentiſſimus Generalis Veterani, ter uno die, cum exercitu viginti duorum millium Turcarum confligit, ſempérque victor evadit, ac paulò poſt Szegedinum capit. 1689.

22. Carolus Martellus Saracenorum domitor, & belli fulmen, extingvitur. 741. *Caferrius.* Sereniſſimus Ludovicus Marchio Badenſis, Civitatem Quinque Eccleſienſem, & præſidium Sziklos deditione capit. 1686.

23. Carolus V. Imperator, expeditionem contra Turcas in Africam ſuſcipit, &

pit, & Algeirum appulit. 1541. *Slegdanus. Schönleben.* Canisam Turcæ post quadraginta quinque dierum obsidionem valde intempestivâ nostrorum deditione occupant. 1600. *Istvanfius.*

24. Turcæ Bosnenses Carnioliam vastant, concrematis pagis, ac multis captivis in servitutem abductis. Verùm in reditu à Comite Josepho Turriano, & Thoma Erdődi, Croatiæ Bano invasi, temeritatis suæ pœnam luunt, nam apud *Slunium* in effusam fugam ab ijs conjecti, licèt numero & viribus longè superiores, multis suorum amissis, & decem signis militaribus victoribus relictis, prædam quóque sexcentorum incaptivatorum Christianorum, relinquere coacti sunt, cùm ex nostris nonnisi duo vel tres glandibus icti occubuerint. 1584. *Bucelinus. Istvanfius.*

25. Alphonsus I. Lusitaniæ Rex, Ulissiponem Caput Regni, post quatuor mensium obsidionem, à Mauris recuperat. 1147. *Caferrius.* Catharina Regina Bosniæ, Thomæ Regis uxor, post occupatam à Turcis Provinciam, Romam veniens, hàc die moritur. 1478. *Caferrius.*

26. Memorabile prælium inter Maximilianum Archiducem, & Machometem Turcarum Imperatorem, propè Agriam committitur, quò interiêre ex nostris decies mille, Turcarum verò ferè viginti millia. 1596. *Istvanfius.* Excellentissimus Generalis Piccolomineus, Uscopiam Urbem Albaniæ, intercipit, & Vulcano consecrat. 1689.

27. Albaniæ populus, magno accursu eundem Generalem Piccolomineum excipit, tanquam Christianitatis assertorem, verùm hanc Provinciam brevi amisimus, cujus occasio fuit nimia Officialium nostrorum nonnullorum exactio, & incolarum oppressio. 1689.

28. Georgius Castriottus, aliàs Scanderbegus, Joannis Epirotarum Principis filius, à Patre obses missus ad Amurathem Turcarum Imperatorem, hàc die Epyri Principatum recuperat, & Crojam Provinciæ Metropolim, expulsis Turcis intercipit. 1443. *Bonfinius. Caferrius.*

29. Alphonsus Castellæ Rex, memorabili prælio Mauros superat, cæsis in acie & fuga, facilè ducentis millibus. 1340. *Bucelinus.*

30. Nostri ex improviso Albam Regalem aggrediuntur, & Civitatem exteriorem depopulantur. 1593. *Istvanfius.*

31. Mox ipsam Urbem oppugnant, sed adveniente Hasano Budensi Vezirio, in subsidium Albanis, à cæptis resistere coguntur. 1593. *Istvanfius.*

NOVEMBER.

1. Raymundus Rex Aragoniæ, *Ilerdam* & *Fragam* Urbes Cataloniæ Mau-

ris eripit. 1149. *Bucelinus.* Noſtri Duce Paulo Kiniſio, per centum millia paſſuum Bulgariam devaſtant, & tantam prædam coacervant, ita ut nec jumenta, nec currus, ad eam devehendam ſufficerent, ac in caſtris quinque boves uno aureo venderentur, eodémque pretio, hordei & avenæ tantum, quantum quatuor equis per annum alendis ſufficeret, incolumes omnes ac læti, Belgradum ſe recipiunt. 1494. *Bonfinius.*

2. Conſtantinopoli, & per Orientem, terræ motus horribilis ſumit initium, ad ſequentis úſque anni initium continuatus. 1037. *Bucelinus.* Haſanes Budenſis Vezirius, cum duodecim millibus, & ſexaginta quatuor tormentis campeſtribus, reduces noſtros ex ſoluta obſidione Albæ Regalis, aggredi parat. 1593. *Iſtvanfius.* Obit anno ætatis ſexageſimo ſexto, Regni trigeſimo ſexto, Barcinonæ Aragoniæ Rex Jacobus, Princeps religioſus, & bellis contra Mauros clarus. 1327. *Brietius.*

3. Acie utrínque inſtructa committitur prælium, Haſanem inter, & noſtros, Comes Nicolaus Palffius primus Janiczeros invadit, & pugnando fortiter ad unum omnes delet. Dextram alam Hardecus cum Equitatu Auſtriaco, medium agmen, Nadaſdius & Zrinius, Hoſtes victi fugatíque. Ex quibus peditum ſex millia, Equitum quatuor millia interiêrunt, tormenta omnia, & ſigna militaria ceſſerunt victoribus. 1593. *Iſtvanfius.*

4. Veneti & Genuenſes inter ſe navali prælio, ad Inſulam *Sapientia* dictam confligunt. 1351. & penes Genuenſes ſtat hâc die victoria, cùm 1352. victi non procul à Corſica à Venetis fuiſſent. Sicque inter ſe collidentes, dant occaſionem Turcicis in Græcia progreſſibus. *Caferrius.* Eodem die Turcæ *Varadini*, noſtri *Budæ*, ſub Archiduce Matthia obſidionem ſolvunt, ob eaſdem utrínque difficultates, nempè incommodiſſima tempora, continuáſque pluvias. 1598. *Iſtvanfius.* Mechemetes *Satergis* Summus Vezirius, caſtra Archidúcis Maximiliani ad Vaciam invadit, fortiter tamen repellitur. 1597.

5. Sequenti die idem Mechemetes, pugnam reſtaurat, ſed vano conatu, ac cum clade ſuorum. 1597. Damiata Urbs Ægypti à Chriſtianis expugnatur, poſt octodecim menſium obſidionem, à Joanne de Brena Rege Hieroſolymitano. 1219. *Blundus, Caferrius.*

6. Ingenioſo ſtratagemate per Ducem de Kroy, Exercitus Turcicus, ab invaſione Eſzekini, repellitur. 1690. Sinanes Supremus Vezirius, auditâ ſuorum ad Albam Regalem clade, nihil cunctatus, omiſſis rebus omnibus, Dravum ponte ex navibus antea contabulato trajicit, & Eſzekinum revertitur. 1593. *Iſtvanfius.*

7. Idem Sinanus Beglerbegum filium, cum quatuor millibus ex itinere remittit, ut Budam præ omnibus locis tuendam átque defendendam ſuſciperet. 1593. *Iſtvanfius.* 8. Chri-

8. Christophorus Tiffenbàchius, qui nomine Cæsaris, Cassoviæ, Pannoniæque Superiori præerat, cum Sigismundo Rakoczio, Simone Forgach, Stephano Bathorio, Francisco Dobo, & Stephano Homonnaio, consilium ineunt, & arma conjungunt ad expeditionem suscipiendam contra Turcas, partes illas importunè infestantes. 1593. *Istvansius.*

9. Fulco Comes Andegavensis, designatus Hierosolymæ Rex, in venatione equo decidens, moritur. 1142. *Brietius.* Mehemus Satergis, per Legatos de pace cum Maximiliano Archiduce malo dolo agit, ac interim clam noctu Exercitum suum Pesthum reducit. 1597.

10. Clades luctuosissima Hungarorum à Turcis ad Varnam, qua in pugna perijt ipsemet etiam Rex Hungariæ Vladislaus fortissimè pugnans. 1444. *Bonfinius.*

11. Saraceni effusi ex Africa, Hispanias opprimunt & occupant, evocati à Juliano Comite Tangari sive Cantabriæ in Africa, ad vindictam sumendam de Rege Roderico, qui filiam ejusdem Floridam violaverat. 714. *Cafer.*

12. In cælos migrat Beatus Æmilianus Abbas, alter Hispaniarum post Sanctum Jacobum tutelaris, qui magno prodigio, visus est sæpiùs cœlo descendere, & Saracenos profligare. 574. *Bucelinus.*

13. Præsidium Turcicum Capusvár, per deditionem in potestatem Cæsaris Leopoldi venit. 1686.

14. Circa hos dies Tiffenbachius cum præmentionatis Ducibus, ad diem octavam Sabatka Castellum à Filekianis Turcis opportuno loco constructum, & nobis maximè infestum, cui impositi erant præsidio quadringenti Turcæ, omnium, qui in illis limitibus erant, promptissimi & ferocissimi, expugnat, & solò æquat. 1593. *Istvansius.*

15. Gabriel Bethlehemus Transylvaniæ Princeps, qui sæpiùs Turcas & Tartaros contra Christianitatem evocaverat, & ob id etiam apud Primates Hungariæ infamiâ laborabat, ex hydrope vitam finit. 1629.

16. Expugnato Castello Sabatka & solo æquato, (quod erat receptaculum prædatariorum Turcarum) nostri sub eodem Duce Christophoro Tiffenbachio, ad expugnandum Filekum castra promovent. 1593.

17. Comes Nicolaus Palffi, quanquam Exercitum labore itinineris fatigatum, adeòque quietis indigentem haberet, utpotè quem paulò ante ex pugna cum turcis ad Albam Regalem inita, & victoriosè peracta, reduxisset, cum septem tamen millibus suorum, ad Tiffenbachium pervenit, omniúmque animos suo adventu exhilarat, & obsidionem Fileki promovendam adauget. 1593.

18. *Sancius* Aragoniæ Comes, Ramiri filius, cùm multa Mauris eripuisset, &

ſet, & regnâſſet annis viginti ſeptem, dum Oſcam Urbem obſidet, ſagittâ percuſſus occumbit. 1604. *Caſerrius.* Prælio Alcoracenſi, ad quadraginta millia Maurorum ab Hiſpanis cæduntur. 1096. Noſtri graviſſimis cœli tempeſtatibus exagitati, Caniſæ obſidionem ſolvere coguntur. 1601. *Iſtvanfius.*

19. Expeditio Sacra in Concilio Claromontano, ſub Urbano II. Papa, cui interfuêre, quindecim Archiepiſcopi, ducenti quinque Epiſcopi, pro recuperatione Terræ Sanctæ, decernitur. 1095. *Caſerrius. Baronius.*

20. Miſerabilis noſtrorum ex ſoluta obſidione Caniſana erat diſceſſus, pereuntibus ac deficientibus quàm plurimis, fame, frigoréque, non ſolùm militibus, ſed ipſis quóque jumentis 1601. *Iſtvanfius.*

21. Aly Begi copiæ, à noſtris propè Caniſam profligantur, ſingulari Comitis Battyáni induſtriâ. 1579. *Iſtvanfius.*

22. Filekinum à Chriſtophoro Tiffenbachio, & Comite Nicolao Palffi, Turcis, quod ante quadraginta annos aſtu & fraude occupaverant, eripitur. 1593.

23. Ducibus Stephano Bathorio, & altero Stephano Homonnaio, Turcarum auxiliares copiæ, Filekienſibus Turcis, ſuppetias ferre volentes, à noſtris profligantur. 1593.

24. Filekino amiſſo, & auxiliaribus prædictis copijs cæſis, tantus repentè Turcas terror invadit, ut nullâ factâ morâ, complures arces, comeatu rebúſque omnibus refertas, nec ſpernendæ munitionis, deſertas relinquerent, quibus in poteſtatem noſtrorum redactis, poſteà Tiffenbachius idonea præſidia & cuſtodias impoſuit. 1593. Iſabella Aragonia Joannis II. Caſtellæ & Legionis Regis filia, Ferdinandi Catholici Aragoniæ Regis conjux, moritur. 1500. Quæ zelo Catholicæ fidei, ſexcenta Judæorum millia, & ducenta millia Maurorum, ex ſuis Regnis abegit. *Caſerrius.*

25. Poloni Tartaros in Podolia profligant. 1499. *Bucelinus.*

26. Incomparabilis Heros Comes Nicolaus Salmenſis, bello contra Turcas in Hungaria clariſſimus, moritur. 1580. *Bucelinus.*

27. Oſcenſis Urbs, à Petro Aragonum Rege capitur, cæſis eô bellô quatuor Maurorum Regibus, quorum capita dein pro inſigni accepta. 1096. *Bucelinus.*

28. Mehemetes Satarges, Turcici Exercitûs Archiſtategus, Exercitu in hyberna dimiſſo, ille quóque ſecundo flumine Belgradum recedit. 1597. *Iſtvanfius.*

29. Maximilianus Archidux, ſimiliter dimiſſis ad ſuas ſtationes copijs, Tyrnaviam, dein Poſonium, indéque Viennam redit. 1597.

30. Deſcen-

30. Discendente Maximiliano Archiduce, Comiti Palffi, reparandæ Vaciæ à nostris reoccupatæ, & præsidio firmandæ cura datur. Qui continuato dies & noctes labore, eam celeriter restaurare curavit, tormentísque, & vetere præsidio imposito, egregiè munivit. 1597. *Istvanfius.*

DECEMBER.

1. Rosburmius Cæsarei Exercitûs Ductor, Hatvano expugnato, & Pestho præsidio firmato, expeditionis hujus finem imponit, & Strigonium redit. 1603. *Istvanfius.*

2. Abulfadaylus Rex Saracenorum moritur. 1000.

3. Amorea à Saracenis occupatur. 837.

4. Nostri Siciliæ ab Hassane obsessæ, subsidium ferre volentes, injuriâ cœli exagitati, rebus infestis, ad hyberna & suas stationes redire coguntur, Anno Christi. 1592. *Istvanfius.*

5. Alphonsus Portugalliæ Rex optimus, victis aliquot vicibus Saracenis, extingvitur. 1185. *Bucelinus.*

6. Raymundus Comes Barcinonensis, Maurorum hostis, à Fratre impiè occiditur 1082.

7. Muslimus Saracenorum Princeps moritur. 739.

8. Otho II. Imperator, victus navali prælio, à Græcis & Saracenis simul junctis, mœrore animi, ob cladem acceptam, obit. 983. *Caferrius. Bucelinus. Brietius.* Licèt hi duo ponant id pro die præcedenti.

9. Selymus Turcarum Rex XIII. Orientis, Imperij V. hâc die crapulâ & libidine confectus, extingvitur. 1574. *Brietius. Caferrius*: esto *Bucelinus* ponat illius mortem, ad diem ultimam præcedentis mensis. Philippus Rex Hispaniarum, jubet residuos Mauros, intra triginta dies migrare, quorum nonaginta millia ex Regnis illius discessêre. 1609. *Schönleben. Vernulæus.*

10. Henricus Rex Castellæ moritur, cui succedit Isabella Soror, cum Ferdinando Aragoniæ, Maurorum in Hispania domitore. 1475. *Caferrius.* Quo eodem anno Usumcassanes Persa, Turcis complures adimit Provincias in Oriente, Persicóque adjicit Imperio. Eodem quóque anno, & Veneti reportant de Turcis victoriam ad Cocinum Lemni Insulæ oppidum.

11. Nicephorus Imperator Orientis, major Latinorum quàm Saracenorum hostis, in Arce Constantinopolitana, à Joanne Zimisca occiditur. 969. Quo eodem anno, Saraceni complures Urbes in Cilicia & Syria expugnant, & Joannem Patriarcham Hierosolymitanum vivum comburunt, quasi Græci Imperatoris fautorem. *Bucelinus. Brietius.*

12. Heraclius Imperator, cum Perſis congreditur ad fluvium Zaban, propè Ninivem, eóſque acerrimo prælio devincit. 626. *Brietius. Caſerrius.*

13. Emmanuel Luſitaniæ Rex, magnus bellis in Africa & Aſia, tam gloriosè quàm religiosè geſtis, clariſſimus, moritur. 1521. *Brietius.*

14. Concilium Toletanum inchoatur, Deóque publicæ gratiæ actæ, ob tam illuſtrem Urbem Mauris ereptam, per Alphonſum Caſtellæ, & Legionis Regem 1080. poſtquàm ea annis trecentis ſexaginta octo, in poteſtate Maurorum fuiſſet.

15. Comes Nicolaus Palffi, cum ſuis copijs Szechinium, Dregelium edito in monte ſitum, ac Palancam, quæ ad Hippolim fluvium, amæno & opportuno loco, à Turcis conſtructa erat, perterritis ac diffugientibus defenſoribus, occupat. Anno 1593. *Iſtvanfius.*

16. Gregorius VII. Pontifex maximus, Belli ſacri contra Saracenos promotor, quem in finem Jejunium quinquennale per totam Eccleſiam indixerat, videlicet ut toto hoc tempore fideles, Feriâ ſextâ, quadrageſimale jajunium obirent, & Feriâ quartâ & Sabbatho, à carnibus abſtinerent. Statuerat inſuper ac decreverat, aſſentientibus Principibus Chriſtianis, ut per Septennium depoſitis omnibus prætenſionibus, pax inter eos intaminata ſervaretur, effusâ maledictione DEI & Pontificiâ in eos, qui paranda in hoſtes arma, contra Fratres ſuos, intra hoc tempus converterent, hâc die extingvitur. 1189. *Brietius.*

17. Agria, nonaginta & uno annis cùm in poteſtate Turcarum fuiſſet, Auguſtiſſimi Cæſaris Leopoldi I. auſpicijs, deditione recipitur, extremâ fame præſidiarijs ad eam adactis. 1687.

18. Innocentius VI. Papa creatur. 1352. Quo anno *Calo Joannes*, & Cantaguzenus, de Imperio Orientali certant, átque mutuò ſe atterunt, ſicque Turcis Græcorum Monarchiam evertendi occaſionem præbent, ambo poſtmodùm à Turcis preſſi, ad Innocentium confugiunt, átque auxilia Latinorum contra Turcas expetunt. *Brietius. Ricciolus.*

19. Bajazethes I. Turcarum Imperator, cum Tamerlane Tartarorum Duce, acerrimo prælio, ad *Stellam* montem, (ubi olim Pompejus Mithridatem vicerat) eóque cruentiſſimo concurrit, ita, ut ex utráque parte trecenta millia hominum ceciderint, Turcis ad ultimum diffugientibus, ipſe Bajazethes capitur, & cùm reſponſione inſolentiore victoris animum exacerbâſſet, caveæ ferreæ includitur. 1399. *Caſerrius. Brietius* tamen id ad annum 1402. refert, uti & *Ricciolus.*

20. Solymanus Turcarum Imperator, Rhodum expugnat, vel potiùs proditione capit. 1522. *Caſerrius. Ricciolus.*

21. Macho-

21. Machometes III. Turcarum Imperator, Epidemiæ morbo extingvitur. 1603. cùm priùs uxorem aquis, primogenitum filium, laqueo sustulisset, & initio sui Imperij Octodecim Fratres suos, interemisset. *Caserrius. Brietius.*

22. Ferdinandus II. Castellæ Rex, post sedecim mensium oppugnationem, Hispalim deditione capit, & hâc die Urbem victor ingreditur, pulsis ex ea Maurorum centum millibus. 1248. *Caserrius.*

23. Jacobus, Jacobi II. Regis Aragoniæ primogenitus, in publico conventu *Taracone* Regnum abdicavit, assumpto militiæ Calatranensis ornatu, qui Ordo militaris fuerat fundatus ad debellandos Mauros, ex Regnis Hispaniarum. 1319. *Caserrius. Brietius.*

24. Bonifacius VIII. Pontifex creatur. 1294. Quo anno Cassanus Tartarorum Rex, miraculosè fit Christianus, & acerrimus hostis Machometanorum evadit. Tempore quóque ejusdem Pontificatûs, exordium sumpsit Monarchia Turcarum Ottomanorum.

25. Carolus Magnus Imperator Occidentis, Romæ coronatur à Leone III. Pontifice. 800. Qu primus Occidentis Imperium, quod in Augustalo Momilio anno Christi, 475. defecerat, restauravit, & per annos quadraginta sex feliciter tenuit, rebus maximis bello & pace gestis, ac hostibus Christianitatis debellatis ac devictis. *Caserrius. Brietius.*

26. Fridericus II. Imperator nascitur. 1193. multorum bellorum in Christianitate occasio, si non author, & Saracenorum insuper fautor. *Juxta multorum opinionem.*

27. *Alis* Princeps Saracenorum, in Ægypto & Syria, moritur, succedit eidem in Regnis Caffurus, olim famulus ejus parentis. 965.

28. Honorius II. Pontifex creatur. 1124. Quo eodem anno Christiani Syriæ, in magnas angustias redacti, capto Rege suo, & quadraginta millibus Turcarum in eos irrumpentibus, Ninivitarum more jejunârunt. Hoc freti præsidio, ter mille, obviam processerunt hosti, cum Cruce & Lancea Christi: victi hostes, cœlesti lumine territi, multa millia suorum perdiderunt, Christianorum perijt prorsus nemo, ne de victoria divinitùs parta dubitaretur. *Brietius.*

29. *Cagerius Billa*, Califa Bagdanensis obit. 1030. Innocentius IX. Papa extingvitur. 1591. Quo eodem anno, Turcæ ex Asia transferunt bellum in Hungariam.

30. Gregorius XI. succedit Urbano V. in Pontificatu. 1370. Qui statim Principes Christianos missis Legatis reconciliare, & arma in communem Christianitatis hostem convertere conatus est, sed ne id fieret, inimicitiæ Regum & Legatorum imprudentiâ, obsuerunt. *Brietius.*

31. Dordosam expugnat Raymundus Aragonum Princeps, & Mauros fortiter debellat. 1148. *Bucelinus.*

EPHE-

PARAGRAPHUS NONUS.

EPHEMERIDES HUNGARICÆ,

SEU

Res memorablies per ſingulos dies Anni in Hungaria geſtæ.

JANUARIUS.

I.

ALbertus II. in Regem Hungariæ coronatur, unà cum conjuge, Sigiſmundi Regis Hungariæ, & Imperatoris Romanorum Filia, Albæ Regali. Anno. 1438. *Bonfinius. Cuſpinianus.* Comitia Regni à Matthia Archiduce, nomine Rudolphi II. Cæſaris Poſonium indicuntur, in quibus is, à Regnicolis, in Gubernatorem Hungariæ eligitur. 1608. *Liber articulorum Regni Hungariæ.* Terræ motu concutiuntur Poſonium, Tyrnavia, Zagrabia, aliáque loca Pannoniæ, A. D. 1590. *Iſtvanfius.* Conventus Generalis Regni, à Matthia Corvino Hungariæ Rege indicitur, in quo multæ ſanctiones editæ, ac Regiâ & Statuum authoritate munitæ. 1486. *Bonfinius.* Gabriel Bethlehemus Tranſylvaniæ Princeps, pacem cum Ferdinando II. Cæſare & Hungariæ Rege, init, séque titulo Regis Hungariæ abdicat, & Coronam Cæſari reſtituit. 1622. *Anonimus.*

Sigiſmundus Imperator Romanorum, & Rex Hungariæ, à Ziska Huſſitarum Duce, ferè opprimitur. 1422. *Bucelinus.* Sanctus Hermylus Diaconus, Martyrio afficitur in Hungaria, Singuduni, ſive Szenderoviæ, circa annum Chriſti. 315. *Bollandus. P. Heveneſſi.*

2. Carolus Robertus, ſive Carobertus, Caroli Martelli Regis Neapolitani & Siciliæ, Filius, in Regem Hungariæ eligitur. Anno Chriſti. 1310. *Fuggerius. Schönleben.* Sancti: Maximianus, Acutio, Timotheus, Heriſſo, Artaxo, Vitus, Acutius, Tobia, & Eugenia, pro Chriſti fide Martyrium ſubeunt, Sirmij. *Bollandus. Martyrologium Sancti Hieronymi.*

3. Georgius Lippai, Archiepiſcopus Strigonienſis, Collegij Generalis Cleri Regni Hungariæ, ac Juridici Studij Tyrnaviæ; & Threnchinij Collegij Societatis

cietatis JESU, & Domûs Probationis Fundator, piè in Domino obijt. 166?. Gainæ Tyranni, & invasoris Imperij occisi, ab Ulde Hunnorum Duce, caput defertur Constantinopolim Arcadio Cæsari. Anno. 401. *Brietius.* Chronicon tamen Alexandrinum ait, id contigisse 2. Januarij. *Ricciol.*

4. Comes Franciscus Nadasdius, laude bellicâ clarissimus, extremum diem claudit. 1604. ætatis 49. Apud Ovarinum inter Danubium, & Laytam fluvium, ingens ignis è terra erumpit, ita, ut terra trium pedum profunditate arderet, flammásque eructaret. 1595. *Istvanfius.*

5. Comes Stephanus Illyéshazius, à Bocskaio, è Polonia evocatus, qui se fugâ, (criminis læsæ Majestatis in Rudolphum Cæsarem insimulatus) receperat, usus occasione hâc reponendi se in pristinam apud Imperatorem gratiam, ad tractandam pacem, Boskaium inter & Rudolphum Cæsarem, Viennam ad Archiducem Matthiam venit. 1606.

6. Sanctus Anastasius Sirmij, inferioris Pannoniæ præclarâ quondam Civitate, Martyrio afficitur. *Bolandus.* Cassovia à Joannis Zapollya Inter-Regis militibus, ex insidijs capitur, & fœdè diripitur. 1535. *Istvanfius.*

7. Sigismundus Bathorius Transylvaniæ Princeps, ad Rudolphum Cæsarem Pragam venit, causâ resignandæ illi, ejusdem Provinciæ, utpote, quæ antiquitus ad Coronam Regni Hungariæ pertinuisset, ipsemet post hac privatam in tranquillitate, & pace vitam ducere cupiens. 1597. *Istvanfius.* Obit Sanctus Nicetas Episcopus Daciæ, seu Transylvaniæ. *Inchoffer, in Annalibus Ecclesiasticis Hungariæ, ad Annum 393. Baronius ad Annum 397.*

8. Sanctus Anastasius, Sanctus Jucundus, Ratile. Petrus, Florus, Tile. Florianus, Tatia, Sirmij in Pannonia, Martyrium subeunt. An autem hic Anastasius diversus sit ab eo, cujus sextâ Januarij facta est mentio, haud pronum est definire. *Bolandus.*

Sanctus Severinus Episcopus Noricorum, qui post fatum Attilæ multum pro fide, in Hungaria laboravit, in cœlos migrat. 482. *Bolandus. Aventinus.*

9. Tractatus pacis, inter Cæsarem Rudolphum, & Stephanum Boskaium Transylvaniæ Principem, Viennæ coram Archiduce inchoantur. 1606. *Istvanfius.*

Tota ferè superior Hungaria à fidelitate Cæsaris, aut metu, aut novarum rerum cupiditate, repentè ad Boskaium deficit, unde factus animosior Boskaius, Turcarum auxiliares copias, per literas, ad Mehemetem Vezirium, & purpuratum Budensem datas, sollicitat, ac etiam impetrat. 1605. *Istvanfius.*

10. Comitia Regni, Posonium à Rudolpho Cæsare indicuntur, quibus locò Cæsaris præsuit ejusdem Frater, Matthias Archidux. In quibus etiam articuli transactionis, & fœderis inter Cæsarem, & Sigismundum Bathoreum Transyl-

vaniæ Principem, communibus Regnicolarum votis, & suffragijs approbati, & confirmati sunt. 1595. *Istvanfius.*

Sanctus David Rex Scotiæ, Margaritæ Reginæ Scotiæ, ex Hungara matre natæ Filius, ad percipiendam sanctè, piéque gestorum immarcescibilem in cœlo coronam, evocatur. 1135. *Lesleus. Bolandus.*

11. Ferdinandus I. Hungariæ Rex, in Regem Romanorum, coronatur. Aquisgrani. 1531. *Schönleben.*

Georgius Szelepchenyi, Archiepiscopus Strigoniensis, Vir exquisitæ prudentiæ, duorum Collegiorum Societatis JESU, Szakolczensis, & Leutschoviensis, in Hungaria Fundator, pijssimè obit. 1685.

12. Tartari, qui in hybernas stationes circa Quinque Ecclesias, Szigethinum, & Canisam, distributi fuerant, collectâ manu, & rigidâ hyeme, concretis glacie fluminibus, totum illum tractum Hungariæ, qui est circa Papam Oppidum, & oblongum montem Camenesum, crudeliter devastant. 1603. *Istvanfius.*

13. Sanctus Hermyllus Diaconus, & Stratonicus, custos carceris Sancti Hermylli, Szenderoviæ, in Pannonia, Istro merguntur. 315. *Bolandus.* In Comitijs Polonicis, ad hunc diem Andreoviam (quod oppidi est nomen) indictis, Stephani Bathorij Transylvaniæ Principis, Electio in Regem Poloniæ, confirmatur. 1576. *Istvanfius.*

14. Bela III. in Regem Hungariæ coronatur. 1174. *Bonfinius.* Arx Szadvar, in Superiori Hungaria, Georgij Bebecy, qui à Cæsaris, veluti Regis Hungariæ, ad Joannem Sigismundum Principem Transylvaniæ turpiter defecerat, à Lazaro Schvendio, exercitûs Cæsarei Ductore expugnatur. Anno Christi. 1567. *Istvanfius.*

15. Rursus alia Comitia Regni, Posonium, à Rudolpho Cæsare indicuntur, quibus idem Matthias Archidux præfuit: in his verò potissimùm de subsidio, pro bello contra Turcam, actum est. 1569. *Istvanfius.* Comes Franciscus Veseleny, in Palatinum Regni Hungariæ eligitur. Anno Christi. 1655. Celebritas est hâc die Festi Sancti Pauli primi Eremitæ, cujus corpus, Ludovico I. Regi Hungariæ, à Venetis donatum est, & propè Budam conditum fuit. 1351. *Bonfinius.*

16. Juridico studio in Academia Tyrnaviensi, initium datum. 1667. Beatus Carolus Csaki, Ordinis Prædicatorum, sanctè obit Jaurini. 1336.

17. Comes Thomas Erdödy, maximarum virtutum vir, magno cum luctu omnium bonorum, in sua Arce Krapina, vivere desijt. 1624. Munkaczinum, quod pertinaciter, & jam postquam omnia Fortalitia Superioris

Hunga-

Hungariæ, ad fidelitatem Cæsaris redijssent, à Tökölianis detinebatur, tandem gratiæ Cæsareæ submittere se cogitur. 1688.

18. Matthias Archidux, qui posteà Rex Hungariæ, & Imperator Romanorum fuit, Bruxellæ Pro-Rex Belgij inauguratur. Anno Christi. 1574. *Vernulæus.*

19. Ferdinandus I. Rex Hungariæ, publico Diplomate proscribit, Joannem Zapollyam, Comitem Scepusiensem, Regni invasorem. Anno Christi. 1527. *Istvanfius.* Theodosius à Gratiano declaratur Imperator Orientis, Sirmij in Pannonia. 339.

20. Rudolphus Imperator, & Rex Hungariæ, hydrope extingvitur, Pragæ. 1612. Gabriel Bethlehemus, Transylvaniæ Princeps, sepelitur. 1630. Inter Geyzam, & Ladislaum Fratres, cum Salomone Fratruele Rege Hungariæ, in conspectu omnium Magnatum, pax, & fœdus initur, Jaurini. 1063. Beatus Eusebius, qui relicto Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis Canonicatu, Eremum Pilisiensem petijt, ac dein Eremitas in unum collegit, & ad vitam Cœnobitarum reduxit, instituendo Ordinem Sancti Pauli primi Eremitæ. 1250. Cui etiam primus Provincialis viginti annis præfuit, hâc die innocentem animam DEO reddidit. 1270. *Sigismundus Ferrarius. Andreas Eggerer. Gabriel Hevenessi.*

21. In Comitijs Hungariæ, ad Pesthum, in campo Rakos celebratis, ad quæ Michaël Szilágyi, cum viginti millibus Equitum comparuerat, graviter de subrogando Rege in locum Ladislai Posthumi Hungariæ Regis, sine ullo hærede immaturâ morte mortui, inter Proceres disceptatur; distractis Optimatum votis, ac Sententijs. 1458. *Bonfinius.* Sancta Anastasia Martyrium subit Sirmij, in Pannonia. Cujus postmodum Reliquiæ Constantinopolim sunt delatæ. *Bolandus.*

22. Prævalente factione Corvinianâ, Matthias Corvinus, Joannis Hunyadi invictissimi Herois, & olim Gubernatoris Hungariæ Filius, adhuc in Bohemia, in carcere, & potestate Georgij Podebrachij existens, in Regem Hungariæ eligitur. 1458.

23. Matthias Corvinus Hungariæ Rex, Cornaburgi obsidionem urget. 1485. *Bonfinius.* Obit Sanctus Joannes Eleëmosynarius Episcopus, cujus corpus jacet Posonij, in Hungaria, incorruptum. 620.

24. Capto Cornaburgo, quod Viennæ propugnaculum esse videbatur, idem Rex, impositis utrinque ad Danubium præsidijs, castra ad obsidendam Viennam promovet. 1485. *Bonfinius. Abrahamus.*

25. Diætæ ultimæ, sub Matthia Corvino Rege Hungariæ celebratæ Budæ, finis imponitur. 1486. *Liber Articulor. Regni Hungariæ.*

26. Eadem Comitia solvuntur, cum magno omnium Regnicolarum solatio, utpote, in quibus præscripta erat recta Justitiæ administratio, à multis contra potentiores expetita. Erat siquidem hic Rex summus cultor, & amator Justitiæ, ita, ut ad hanc úsque diem, proverbio sit Hungaris: *Mortuus est Rex Matthias, & perijt Justitia.*

27. Colitur hâc die Sanctus Joannes Chrysostómus, qui multos Istri accolas, ad fidem Christi convertit. *Inchoffer, in Annalibus Ecclesiasticis Hungariæ, ad Annum.* 407. Anna Vladislai II. Regis Hungariæ Filia, Ferdinandi I. Regis Hungariæ Conjux, partûs doloribus extingvitur. 1547. *Istvanfius. Bucelinus.*. Serenissimus Rex Hungariæ Josephus, & Augustissima ejusdem Mater, Coronâ Imperiali ornantur. 1690.

28. Obit Carolus Magnus Imperator, qui plurimis annis in Hungaria pugnavit, & Hungaros ad fidem Christianam, & Catholicam adducere laboravit, ac DEiparæ Jaurini, & Budæ Templa erexit, 814. *Aventinus. Gabriel Hevenesi.* Beata Margarita Belæ IV. Regis Hungariæ Filia, Turoczij in Arce Znio nata, vitæ & sanctitate inclyta, quam pij Parentes, ex voto, si à Tartarorum Tyrannide eliberaretur Hungaria, DEO dicaverunt, sanctissimè obit, in Monasterio, in Insula propè Budam. Anno Christi. 1260. ætatis 18. *Bolandus. Ribadeneira. Rosveidus.* Alij tamen ejus obitum ad 18. referunt, fortassis stylo veteri. Sigismundus Bathorius Transylvaniæ Princeps, à Turca recedit, & contra illos fœdus cum Cæsare Rudolpho renovat. 1595. *Istvanfius.*

29. Sanctus Petrus Thomasius, Nuncius Apostolicus, in Hungariam, ad Ludovicum Regem missus, postquam inter Hungaros, & Venetos, inducias effecisset, illósque ad expugnationem Terræ Sanctæ inflammâsset, Legatione peractâ, post multa præclara pro Ecclesia gesta, beatis laboribus finem imponit. *Bolandus.* Recolitur hâc die memoria Sancti Adiodemi Martyris, cujus corpus religiosè asservatur, in Templo Societatis JESU, Tyrnaviæ, in Hungaria. Vladislaus II. Rex Hungariæ, cum Liberis; Anna, & Ludovico, ob grassantem in Hungaria luem, in Moraviam discedit, ac inde Wratislaviam proficiscitur. à Silesitis Juramentum fidelitatis accepturus. 1511. *Istvanfius.*

30. Ernestus Archidux, qui rebus, & Exercitibus, nomine Rudolphi Cæsaris, in Hungaria præerat, traditâ priùs Matthiæ Archiduci Pannonici belli præfecturâ, Pro-Rex Belgij, Bruxellis inauguratur. Anno Christi. 1594.

31. Tartari Insulam Muraköz devastant. 1603 *Istvanfius.*

FEBRUA-

FEBRUARIUS.

1. Vladislaus II. Hungariæ Rex, Comitia Regni Budam indicit. Anno Christi. 1491. Obit Ladislaus Belæ cœci Regis Hungariæ Filius, qui contra Stephanum III. legitimum Regem, Regnum invaserat. Anno Christi. 1172. *Bonfinius.*

2. Caroli Regis Hungariæ Decretum confirmatur. 1342. Maximilianus II. Imperator, & Hungariæ Rex, Comitia Posonium indicit, iisque Carolum Archiducem Fratrem præficit, in quibus tumultuum, & altercationum satis fuit, adeò, ut turbulentiora vix antea fuerint. Anno. 1566. *Istvanfius.*

3. Solennes Nuptiæ inter Georgium Rakoczium Principem Transylvaniæ, & Sophiam Bathori, Albæ Juliæ celebrantur. 1643. Colomanus Hungariæ Rex moritur. 1116.

4. Tokainum, à Lazaro Svendio Copiarum Cæsarearum, in Superiori Hungaria Duce, arctiori obsidione cingitur. 1565. *Istvanfius.*

5. Antonius Rinco, à Francisco I. Galliarum Rege, ad Joannem Zapolyanum Inter-Regem, Legatus mittitur, difficili sanè itinere, per Dalmatas, Ragusanos, ac Rhodopen, & Æmum montem, ac dein Belgradum, ad ineundum cum illo fœdus contra Ferdinandum I. Hungariæ RegemAnno Chr. 1527. *Istvanfius.*

6. Sanctus Geminianus, Sirmij in Hungaria, Martyrio afficitur *Bolandus.* Eâdem die passa est etiam Sancta Moderata, ibidem Sirmij. Recolitur hâc die, memoria Sanctorum Fratrum, nempe Sancti Melis Episcopi Ardachensis, qui obijt 488. Item Sancti Melasij similiter Episcopi Ardachensis, qui vixit anno 490. Filiorum Sanctæ Darercæ, quæ erat Soror Sancti Patricij, nati ex Sorore Sancti Martini Sabariensis. *Bolandus. P. Hevenessi.* Sigismundus Imperator, & Rex Hungariæ, Electoratum Saxoniæ Friderico Marchioni Misniæ confert. 1424. Carolus II. vulgò *Parvus*, Neapolis, & Hungariæ Rex Authore Nicolao Gara Palatino, à Blasio Forgach cæditur. 1386. *Brietius.*

7. Inter Cæsarem Ferdinandum II. Regem Hungariæ, & Gabrielem Bethlehemum Transylvaniæ Principem, Hamburgi de pace tractatur. Anno. 1621.

8. Idem Tractatus pacis continuatur, sed inani effectu, ut postea patuit, totáque hyems hac de re, consultationibus consumitur, prorsus inutiliter, fortè quia Conventui huic Gallici quóque Legati, ut Intermediatores, interfuêre, qui magis in votis habebant has discordias continuari, quàm easdem sedare. 1621.

9. Varia Fortalitia Superioris Hungariæ, à Lazaro Svendio, sub potestatem Cæsaris rediguntur. 1565. *Istvanfius.* Stephanus alter Belæ cœci filius,

 fratérque

fratérque Vladislai Regis defuncti, qui Stephanum III. antea legitimè coronatum Regem invaserat, Coronam arripit, & à nonnullis refractarijs eàdem decoratur, sed eâ non nisi quinque mensibus est potitus. Stephanus enim III. Rex, suscitato contra eundem bello, acre prælium cum illo committit, & victor evadit, cum ingenti Nobilium clade, qui illius partes sequebantur. 1173. *Bonfinius.*

10. Sanctus Paulus Hungarus, primus Ordinis Prædicatorum Provincialis in Hungaria, qui Cumanis Evangelium prædicavit, annis ferè septuaginta, cum nonaginta Socijs, à Tartaris Hungariam vastantibus, Martyrio afficitur. 1242. *Sigismundus Ferrarius.* Terræ motus ingens, per Hungariam, & Dalmatiam. 1349. *Bonfinius.*

11. Colitur hâc die Sanctus Desiderius Martyr, cujus corpus Tyrnaviæ in Hungaria, in Templo Patrum Societatis JESU, religiosè conservatur, in concessione Pauli V. & Gregorij XV. Summorum Pontificum. Oppugnatio Tokaini, à Lazaro Svendio Cæsarearum copiarum Duce, reintegratur, & præcipuum propugnaculum capitur, Némethio Arcis Præfecto, sclopeti glande trajecto. 1565. *Istvanfius.*

12. Tokainum se Svendio dedere cogitur, præsidiarijs mille excedere Arce permissis inventa fuêre in Arce, quatuor ferè millia doliorum vini, pecunia verò ad unius Myriadis summam, multáque alia rapinarum, ac prædæ suppellex. 1565. *Istvanfius.*

13. Finis Diætæ Posoniensis, anni 1550. imponitur. Bela II. cognomento Cœcus, Hungariæ Rex, vitâ excedit. 1141. Regni sui anno 19. & mense 11. sepultus est Albæ Regali honorificè, & ab universâ Hungaria deploratus. *Bonfinius.* Ladislaus Posthumus Hungariæ Rex, ex tutela Friderici Cæsaris emancipatus Budam primò ingreditur, & cum ingenti plausu, ac faustis acclamationibus excipitur. 1403. *Bonfinius.* Joannes Allemanus, Archiepiscopus Strigoniensis, sive ab Imperatore inductus, sive metu Matthiæ Regis, in cujus suspicionem inciderat, corrasâ supellectili, ac multo auri pondere in Austriam ad Imperatorem profugit, à quo dein Archiepiscopatu Salisburgensi donatus fuit. 1476. *Bonfinius, qui etiam ad hanc diem, cædem Caroli Parvi Regis Hungariæ, ponit.*

14. Lazarus Svendius, Szakmarinum ab hoste metu desertum, facili negotio occupat, & in ea Insula, quam ibi Samusius in duo divisus cornua efficit, novam Arcem fundat. 1565. *Istvanfius.*

15. Hungari à Boijs magnâ afficiuntur clade. 1042. Ita *Bucelinus.* Quod fortassis contigit, quando Henricus Imperator, & Dux Bavariæ, Petrum Regem ab Hungaris pulsum cum magno Exercitu reduxit, Ovone, seu Abâ Rege ejecto, & Petro in solium regium reposito. *Bonfinius.*

16. La-

16. Lazarus Svendius ad obſidendum Munkacſinum, quòd partes Joannis Sigiſmundi Zapoliani, Principis Tranſylvaniæ tunc ſequebatur, caſtra ſua promovet. 1616. *Iſtvanfius.*

17. Hodie verò Munkacſinum advenit, & haud procul ab Arce caſtra collocat. 1567. Comes Petrus Draskovicz vir ſummi conſilij extingvitur. S. Lumanus, Epiſcopus Hiberniæ, Nepos Sancti Patricij Filij Sororis Sancti Martini Sabarienſis in cœlum migrat. 460. *Bolandus.* Dux Mercurius Albæ Regalis expugnator, & rebus in in Hungaria præclarè geſtis clarus, dum in Gallias properat, Norimbergæ, acutâ febri correptus, è vivis diſcedit. 1602.

18. Lazarus Svendius protractis tormentis, factíſque ſcrobibus, & aggeribus, Arcem Munkachinum, duobus in locis acerrimè verberare mandat. 1567. *Iſtvanfius.* Obit Celſiſſimus Princeps Georgius Széchényi Archiepiſcopus Strigonienſis, ſex omnino Collegiorum Societatis JESU in Hungaria nempe: Jaurinenſis, Günzienſis, Budenſis, Strigonienſis, Agrienſis, & Quinque Eccleſienſis, totidemq; Seminariorum, & Convictuum pro Clericorum, & Sæcularium juvenum in ſtudijs, ac virtutibus educatione, multorum præterea aliorum Monaſteriorum, & piarum cauſarum Fundator, tam profusâ liberalitate, ut omnes ſuos in Archiepiſcopatu anteceſſores, longè ſuperaverit.

19. Fortiſſimæ Munkacſienſis Arcis Præfecti, Joannes Lugaſſius, & Demetrius Quarcepelius, bellicarum rerum rudes, ac imperiti, vix prægustatis obſidionis incommodis, intempeſtivè, præcipitique metu perterrentur. Anno. 1567.

20. Miſſis igitur hâc die Legatis, arcis ad arbitrium victoris, deditionem faciunt. *Iſtvanfius.*

21. Svendius Munkacſino capto, Huſztum quóque, quod in Poloniæ, & Moldaviæ confinio editiſſimo in monte eſt, & unius diei duntaxat Munkacſino diſtat, expugnari ſtatuit: ſed Turcicis, & Tranſylvanicis ſubſidijs deterritus, expugnationis ejuſdem conſilium mutat. 1567. Sanctus Severus cum ſexaginta duobus Socijs in Hungaria Sirmij, Martyrio afficitur. *Bolandus.*

22. Ladislaus Poſthumus, Alberto Patre Rege Hungariæ, è vivis decedente, ex Eliſabetha Sigiſmundi Imperatoris, & Regis Hungariæ filia naſcitur. 1440. *Bonfinius.* Licèt alij ponant ad præcedentem diem.

23. Sanctus Sirenus Monachus, cum ſeptuaginta duobus Socijs, in Hungaria Martyrio afficitur. *Bolandus.* Item Sanctus Rutulus, Martyrium ſubit, Weſprimij in Hungaria. *Inchoffer.* Diætæ Tyrnavienſis Articuli, à Ferdinando I. confirmantur. 1548.

24. Ferdinandus I. Imperator, & Rex Hungariæ, coronatur in Regem Bohemiæ, Pragæ. 1527. *Schönleben.*

25. Ferdinandus II. Imperator Romanorum, & Rex Hungariæ, Electoratum Palatinalem, ad Domum Bavaricam transfert. 1623.

26. Comes Walstainius exercitûs Cæsarei supremus Dúctor,& per Hungariam quóque bello clarus interimitur. Valentinianus, Cibali in Pannonia ortus, nemine reclamante ab exercitu in Imperatorem eligitur. 364. *Brietius.*

27. Diætæ Posoniensis, anni 1546. finis imponitur. Comes Petrus Erdôdi moritur. 1613.

28. Stella miranda, & nova comparet in cœlo, quæ duntaxat quindecim diebus duravit. 1033. Item anno bissextili 29. Februarij, Comes Thomas Nadasdius, vir militiâ, & rebus bellicis clarus, extingvitur. 1620.

MARTIUS.

1. Matthias Corvinus, jam in Regem Hungariæ electus, & hactenus in captivitate apud Georgium Podebrachium, Regem Behemiæ detentus, ductâ ejusdem Filiâ in uxorem, fœdus arctissimum cum eo init. 1459. *Bonfinius.* Sigismundus Bathorius Transylvaniæ Princeps, à Georgio Basta Cæsarei exercitûs Duce pressus, inducias cum eo facit, donec res suas cum Cæsare componat, & Provinciam plenè eidem tradere queat. 1602. *Istvanfius.*

2. Sigismundus Rex Poloniæ, splendido, eóque Regio cum apparatu, invitatus in Regnum à Vladislao fratre Rege Hungariæ, Tyrnaviam venit, ibíque à Georgio Brandeburgico, utriúsque Regis è sorore Sophia nepote, ac Georgio Szakmary, Episcopo Quinque Ecclesiensi, ac Regio Cancellario, solenniter excipitur. 1515. *Istvanfius.*

3. Idem Rex Sigismundus, ab Ablegatis Vladislai Posonium deducitur, & à Vladislao, filióque ejusdem Ludovico, jam tunc annum ætatis nonum agente, utróque ei obviam procedente, amanter suscipitur. 1515. Sancta Cunegundis Henrici Imperatoris conjux, quæ multùm in conversione Hungarorum ad fidem laboravit, sanctè obit. 1040. *Bolandus.* Comes Alexander Lesłæus Scotus, à Lelesiana Hungariæ Familia originem ducens, Legatione Constantinopolitana clarus, ac Varasdinensis Generalis, moritur Viennæ. Anno 1667. ætatis 65.

4. Stephanus III. Rex Hungariæ obit. 1126. postquam regnâsset annis undecim, & mensibus novem, ac triumphâsset de duobus invasoribus, Ladislao scilicet, & Stephano Patruelibus, sepultúsque est Strigonij. *Bonfinius.* Colitur hâc die in Scotia memoria Sancti Adriani Episcopi, Regiâ stirpe in Hungaria nati. 870. *Bolandus. P. Hevenesi.*

5. Nascitur Ludovicus I. Hungariæ Rex, Caroli Roberti Hungariæ Regis Filius. 1326. *Bonfinius.* Duo Fratres Vladislaus scilicet Rex Hungariæ, & Sigismundus Rex Poloniæ, Posonij convenientes, varia inter se, sed præcipuè

pro suis,

pro ſuis, Regnorúmque ſuorum conſervatione, & ſecuritate conferunt conſilia. 1515. *Bonfinius.* Item Vladislaus II. anno inſequenti, 1516. obijt.

6. Beata Agnes Virgo, Conſtantiæ, Belæ III. Hungariæ Regis filiæ filia, ſanctiſſimè obit, Pragæ. *Bolandus. Wadingus, Ordinis Minorum Chronolog.* Beata Eliſabetha Virgo, Ordinis Sancti Dominici, Stephani V. Hungariæ Regis filia, poſt ſanctiſſimè exactam vitam, migrat in cœlum, circa Annum 1285. *Sigiſmundus Ferrarius.* Sigiſmundus Imperator, ac Hungariæ & Bohemiæ Rex, in Rebelles, Pragæ, ſupplicium capitis animadvertit. 1470.

7. Comitiorum Poſonienſium, Anni 1542. finis imponitur. Urſus Urſinus Legatus Pontificius, ab Alexandro Papa, ad Vladislaum mittitur, ut eum ad Sacram in Turcas Expeditionem, & Beatricis Viduæ Matthiæ Regis nuptias invitet, ac hortetur. 1518. *Bonfinius.*

8. Decretum majus Sigiſmundi Regis Hungariæ, editum. 1435.

9. Sanctus Cyrillus Epiſcopus, qui Hunnis Iſtri accolis Fidem Chriſti prædicavit, ad prœmia æterna evocatur. 988. *Inchoffer.*

10. Ferdinandus I. Imperator, dein Hungariæ Rex, in Hiſpania naſcitur. 1503. *Strada. Bucelinus. Schönleben.* Rex Vladislaus II. Leutſchoviam Conventum indicit, ad eúmque Albertum quóque cum Sigiſmundo, & Friderico Cardinale, Fratres minores natu, & Fridericum Marchionem Brandeburgenſem ſororis filium, evocat. 1493. *Iſtvanfius.*

12. Ludovicus II. Hungariæ Rex, in Regem Bohemiæ coronatur Pragæ. 1509. *Schönleben.*

12. Hungari, à Berengario in Italiam evocati, Urbem Papiam, aliàs Paviam, & olim Ticinum expugnant, atque inflammant. 924. Obijt Beatus Ægidius Strigonij in Hungaria, Ordinis Sancti Franciſci. *Bolandus.*

13. Sigiſmundus Imperator, ſolenniter Pragæ, Rex Bohemiæ coronatur. 1470. *Bucelinus.*

14. Beata Agnes, Ordinis Sancti Benedicti, Adleidæ Regis Hungariæ filiæ, ex Vladislao I. Bohemiæ Regis filio, neptis, obit pientiſſimè, Pragæ. *Balbinus.* Sigiſmundi Bathorij Tranſylvaniæ Principis, conditiones fœderis, cum Caſare, in publicis Regni Comitijs approbatæ, & acceptatæ, per Rudolphum Imperatorem ſubſcribuntur, & confirmantur. 1595.

15. Attila Hunnorum Dux, poſt multarum Regionum devaſtationes primâ nuptiarum cum Neo-ſponſa nocte, fluxu ſangvinis ex naribus ſuffocatur. 454. Moritur Comes Stephanus Zichi, Vir magni conſilij, ac ſingularis prudentiæ. 1693. ætatis 72.

16. Joannes Sigiſmundus Tranſylvaniæ Princeps, Joannis Zapollya Inter-Regis filius obit, in eóque ſtirps Zapollyiana, per Hungariam potentiſſima,

ſima, tota perit. 1571. ætatis 32. Nec hâc quidem mediocri ætate dignus, utpote peſſimè educatus; vino, & epulis immerſus, nec quidquam moribus ingenui Principis dignum præferens, ac ſuper hæc omnia, peſtiferâ lue Arianâ infectus, ad æternas inferorum pœnas haud dubio detruſus. *Iſtvanfius.*

17. Sanctus Patritius Major, Epiſcopus Hyberniæ, multitudine miraculorum prorſus admirabilis, filius ſororis Sancti Martini Sabarienſis, ex Hungaria, in cœlum migrat. 491. *Bolandus.* Eâdem die, ſed non anno, obit Sancta Tigrida, filia ſororis ejuſdem Sancti Martini Sabariæ, ex Hungaria oriundi. *Bolandus.* Item Beata Gertrudis Virgo, Sanctæ Hedvigis Materteræ Sanctæ Eliſabethæ Filia, Sanctimonialis. *Ribadeneyra.* Carolus V. Imperator, raro exemplo, abdicat ſe Imperio, illúdque Ferdinando I. Regi Hungariæ reſignat 1556.

18. Sigiſmundus Bathorius, quondam Tranſylvaniæ Princeps, Stephani Regis Poloniæ, ex fratre Chriſtophoro nepos, ſæpe depoſito, ſæpe reſumpto Principatu, ex incredibili animi levitate, tandem penitus eo relicto, donatus Arce Lobkovichiana in Bohemia, à Rudolpho Cæſare, in qua privatus úſque ad finem vitæ vixit, hâc die tactus apoplexiâ, extingvitur. 1611. ætatis 39. *Iſtvanfius. Angelus. Caferrius.*

19. Petrus Pazmanus è Societate JESU, Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, & Archiepiſcopus Strigonienſis, Fidei Catholicæ per Hungariam reſtaurator, Vir ſummi conſilij, maximæque prudentiæ, facunditatis, eruditionis, ac eloquentiæ, Collegij Poſonienſis, & Academiæ Tyrnavienſis Societatis JESU Fundator, Theologus inſignis, ac variorum Librorum doctiſſimus Scriptor, & Author, magno omnino bonorum dolore, ad meliorem vitam migrat. 1637.

20. Matthias Imperator, & Rex Hungariæ hujus nominis II. Maximiliani II. filius, & Rudolphi Cæſaris frater, Anno ætatis ſuæ 62. Viennæ Auſtriæ decedit. 1619. *Schönleben.* Colitur hâc die Sanctus Martinus Dumenſis Hungarus, Archiepiſcopus Bracarenſis. *Bolandus.* Beatus Mauritius Csáky, Ordinis Prædicatorum, amore in DEUM, & DEIparam, & miraculis clarus, obijt Jaurini. 1336. *Bolandus.* Albertus II. Hungariæ Rex, in Imperatorem Romanorum eligitur, Francofurti. 1438. *Schönleben.*

21. Sanctus Benedictus, Monachorum in Occidente Patriarcha, in cœlum evocatur. 545. Cujus Ordo mirè propagatus fuit per Hungariam, ita, ut ſupra quinquaginta locupletiſſima numeraret Monaſteria. Caniſa fulmine de cœlo tacta, pulvere ſulphureo, per illud inflammato, maximam ſtragem, tam mœniorum, quàm hominum ſubit. 1581. *Iſtvanfius.*

22. Ordo

22. Ordo Templariorum, qui per Hungariam ingentes habuit possessiones Bonorum, à Clemente V. Pontifice extingvitur. 1312.

23. Sanctus Lupus, Martyrium subit, Sirmij in Hungaria, patitur ibidem hoc ipso eodem die, & Sanctus Lupus Episcopus & Martyr. *Bolandus.*

24. Comes Nicolaus Zrinius Senior moritur, Czaktornæ. 1625. Celsissimus Princeps, Paulus Eszterházi, Regni Hungariæ Palatinus, in numerum Equitum Aurei Velleris assumitur. 1682. Flavius Claudius, natione Dalmata, deligitur à toto Exercitu, senatu universo approbante, in Imperatorem Romanorum. Anno Christi. 268.

25. Sanctus Irenæus Episcopus & Martyr, Martyrium subit Sirmij, in Hungaria. *Inchoffer.*

26. Sirmij in Hungaria, hâc die passi sunt Martyres sequentes: Sanctus Abephas, & Sanctus Allas, sub Gratiano Imperatore. Item Animais, & Sancta Anna ad Danubium. Anno Christi. 370. Item Sanctus Moico. Item Sanctus Montanus Presbyter, & alij complures, quos vide ad hanc diem apud *Bolandum.* Conradus Imperator, Primus Germaniæ Rex, hujus nominis II. qui bellum contra Sanctum Stephanum Hungariæ Regem duxit, sed miraculosè ab eo continuando impeditus est, à Joanne XX. in Basilica Sancti Petri, Imperiali Coronâ redimitur. 1024. *Caferrius. Brietius.*

27. Venetorum Legati, Budam ad Vladislaum II. Hungariæ Regem adveniunt, eúmque ad inferenda Turcis arma, certis conditionibus, nomine Senatûs hortantur, quos firmatâ, veteri cum Senatu amicitiâ, amplis muneribus donatos dimisit, postulatum tamen in Turcas sociale bellum, nec negare in præsens, néque polliceri visus est. 1492. *Istvanfius.* Sanctus Alexander Martyr in Hungaria, hac die pro Fide Christi patitur. *Philipp. Ferrarius, Bolandus.*

28. Vladislaus II. Rex Hungariæ Rempublicam Ragusanam, ad modum quô alij Reges Antecessores illius, in fidem, clientelámque suam suscipit. 1492. *Istvanfius.*

29. Fortissimus Heros Matthias Corvinus, Hungariæ Rex, Hungarici Regis Coronâ (quam Fridericus III. Imperator, viginti quatuor annis penes se retinuerat) solenniter coronatur, Anno Regni sui sexto. Anno Christi. 1464. Albæ Regali. *Bonfinius.*

30. Transactâ celebritate Coronationis, Matthias Rex, cum Pontificum, & Optimatum Ordinibus Budam redit, variâque equestria spectacula, & certamina quotidie edit. 1464.

31. Beata Elisabeth Ordinis Præmonstratensis, neptis Adleidæ, filiæ Regis Hungariæ, sanctissimè obit. 1170. *Balbinus.*

APRILIS.

1. Nicolaus Iſtvanſius, eximius rerum Hungaricarum Scriptor, plurimis, ijſque magnis Officijs, tam politicis, quàm militaribus perfunctus, ad Coronationem Matthiæ II. Regis Hungariæ, Poſonium profectus, cùm ad ripam Danubij animi causâ obequitat, ſubitâ appoplexiâ tactus, extingvitur. 1615. ætatis ſuæ 80. *Sambuchus*. Diocletianus Imperator gente Dalmata, Imperio ſe abdicat.

2. Ferdinandus III. Imperator, & Rex Hungariæ, pientiſſimè, utì vixerat, obit Viennæ. 1657. Alboinus X. in Pannonia Longobardorum Rex, in Italiam à Narſete Patricio invitatus, è Pannonia egreditur. 368. Ibidémque poſtmodum, in ea parte Italiæ, quæ nunc Lombardia dicitur, Sedem Regni ſui facit. *Caſerrius*. Cameracum obſeſſum ab Hungaris, ope DEIparæ, mirè ſervatur. 930. *Caſerrius*.

3. Carolus Magnus, Romæ Paſcha celebrat, poſtquam deleviſſet Regnum Longobardorum, quod ſibi poſt egreſſum è Pannonia, in Italia fundaverant. Anno Chriſti. 774. *Caſerrius*.

4. Obit hâc die Sanctus Ambroſius, XIII. Epiſcopus Mediolanenſis. Anno 397. qui ordinatus erat in Epiſcopum 7. Decembris, Anno 374. Quo anno etiam Sanctus Martinus Sabariâ ex Pannonia oriundus, Turonibus in Gallia datus eſt Epiſcopus. *Caſerrius*. Hoc eodem die migrat ad cœlum Beatus Adalbertus, Vladiſlai II. Bohemiæ Regis filius, Adleidæ Hungariæ Regis filiæ Abnepos, Archiepiſcopus Salisburgenſis. 1260. *Balbinus*.

5. Matthias Corvinus, glorioſiſſimus Rex Hungariæ moritur, Viennæ ex apoplexia, cujus mors prænunciata dicitur, Leonibus Budæ, eâ quâ die obijt emortuis pariter, & nullis corvis, quod erat gentilitium Signum Corvini, illâ die viſis Budæ. Albæ autem Regali, ubi eſt Regum ſepultura, ingenti multitudine. 1449. *Bonfinius*. *Iſtvanſius*. Sanctus Stephanus ab Hungaria, Ordinis Sancti Franciſci, ad montes Caſpios, à Schiſmaticis, in Ordine, & Fide Romana, occiditur. Anno. 1284. *Wadingus*.

6. Martyrium ſubijt hâc die Sirmij in Hungaria, Sancta Romana, Sanctus item Florentinus, Sanctus Saturius, Secundus, & Sancta Rufina. Vide *Bolandum* ad hanc diem. Urbs Raguſa Dalmatiæ, antiquo Jure ad Coronam Hungariæ ſpectans, ingenti terræ motu concutitur, ac penè evertitur. 1667.

7. Cliſſa munitiſſima Arx Dalmatiæ, à noſtris capitur. Anno 1596. *Iſtvanſius*. Fabius Chiſius Senenſis, in Pontificem Summum eligitur, Fundator Col-

legij Pœ-

legij Pœnitentiariorum in Urbe, pro omnibus nationibus, & singulariter etiam pro Natione Hungarica.

8. Colitur hâc die Sanctus Herma Sirmiensis, Episcopus Dalmatiæ. *Bolandus.* Obijt Claudia Fœlicitas, Ferdinandi Archiducis, Tyrolensium Principis filia, Leopoldi I. Imperatoris, & Regis Hungariæ, secunda conjux. 1676.

9. Sanctus Sirmion, Martyrium patitur, in Agnomine sibi Urbe Sirmio, in Hungaria. Sanctus item Demetrius Diaconus, ibidem circa annum. 303. Item Sanctus Designatus, Sanctus Fortunatus, Sanctus Hilarius, & Sanctus Concessus. Vide *Bolandum* ad hanc diem. *Romanum Martyrologium* sic habet: Sirmij, Passio Sanctarum Septem Virginum, & Martyrum, quæ dato simul sangvinis pretio, merentur vitam æternam. Stephanus Sirmiensis Episcopus, qui in absentia Regis Vladislai II. pro Rege, Budæ Jus dicebat, exitiali morbo oppressus, ex hac vita decedit, cùm omnes suas facultates pauperibus Christianis, Ecclesijsque legâsset, úsque adeò, ut vix sibi quantum ad funus parandum, familiámque dimittendam, satis esset, reliquisset. *Istvanfius.*

10. Sanctus Gajanus, Martyrium subit in Dacia. *Bolandus.* Gregorius XIII. Pontifex moritur, de omni Christianitate bene meritus, & singulariter de Hungaria, erigendo in Urbe Collegium Hungarorum, & Germaniæ adjecto. Decretum Ferdinandi I. Cæsaris, & Regis Hungariæ, emanat, de restitutione Bonorum Ecclesiasticorum, quovis titulo abalienatorum, vel vi occupatorum, per Hungariam, ut vel immediatè antiquis Possessoribus restituantur, vel ad erigendas Scholas, eorúmque Præceptorum sustentationem convertantur 1560.

11. Sanctus Leo, Pontifex, ad prœmia vocatur æterna, qui Atilæ Italiam vastanti, & Romam evertere pergenti, cum Clero obviam processit, eúmque adeò mitem reddidit, ut illinc in Pannoniam cum exercitu rediêrit, territus Sanctorum Petri, & Pauli minantium mortem illi, strictis gladijs, nisi Pontificis Sancti verbis acquiesceret. 461. *Caferrius. Brietius.*

12. Circa hanc diem Vladislaus II. Rex Hungariæ, dimissis Leutschoviâ Fratribus, Alberto, Sigismundo, ac Friderico Cardinale, ac Brandeburgiæ Electore, cum amplissimis donarijs, ipsemet Cassoviam versùs movet, ac dein Varadinum, & Transylvaniæ partes perlustrat. 1493. *Istvanfius.*

13. Stephanus II. Rex Hungariæ moritur, Tartari Turcis immixti, Croatiam fœdè depopulantur. 1603.

14. Ijdem Tartari, cùm Præsidiarios nostros fortuitò obvios habuissent, qui adventûs eorum erant ignari, eosdem cædunt & fugant, & residuas ac intactas herì partes, magnâ celeritate devastant. 1603. *Istvanfius.* Simon Bulga-

Bulgarorum Rex, invadens Croatiam, magnâ clade repellitur. 930. *Bucelinus.*

15. Acta Comitiorum, in campo Rakos celebratorum, ſub Sigiſmundo Rege confirmantur. 1405.

16. Novus Codex Juſtiniani editur. 529. In quo etiam Jus Hungaricum magna ex parte fundatur. Municipale enim Jus, ſupponit commune Jus, & quod per Jus Municipale decidi nequit, ad commune recurrendum eſt.

17. Carolum I. Hungariæ Regem, in Viſegradi ſuburbio, cum uxore, Liberiſque menſæ accumbentem, quidam ex aulicis domeſticis, Felicianus nomine, proditorio enſe aggreditur, eúmque fruſtratus ictu leviter vulnerat. Mox in Reginam converſus, dextræ illius quatuor digitos abſcidit, qui mox à cæteris aulicis confoditur, & membratim diſcinditur, universáque ejus familia, & cognati, poſtmodum extremo ſupplicio afficiuntur. 1326. *Bonfinius.* Stephanus Bocskay, Tranſylvaniæ Princeps, ſibi adhærentibus Szerencſinum Comitia indicit, in quibus ſub titulo tuendæ Religionis, novata multa contra Cæſarem, iniquè concluduntur. 1605. *Iſtvanfius.*

18. Sereniſſimus Carolus Dux Lotharingiæ, poſt multa præclarè in Hungaria pro Chriſtianitate contra Turcas geſta, evocatus à Cæſare ex Tyroli, Viennam, in itinere Welſij Superioris Auſtriæ oppido, magno cum omnium bonorum dolore, extingvitur. 1690.

19. Proteſtantium nomen primùm auditum. 1529. Quod etiam poſtmodum ſub Evangelici ſtatûs, ſeu Helveticæ, & Auguſtanæ Confeſſionis, in Hungariam tranſijt. Eâdem die Philippus Melanchthon, Scriptor Auguſtanæ confeſſionis, impiam efflat animam. 1560. Poſtquam aliæ tres confeſſiones Auguſtanæ ſunt editæ, omnes inter ſe, & ab originali diſcrepantes. Sanctus Leo IX. Pontifex, obit. 1054. Pacis inter Principes Chriſtianos ſummus amator, ita, ut & ipſe in perſona Româ venerit in Germaniam, ut pacem inter Andream Hungariæ Regem, & Henricum Imperatorem conciliaret.

20. Sanctus Theatinus, vel Theotianus Epiſcopus Scythiæ, Apoſtolus Hunnorum, in cœlum migrat. *Inchoffer.* in Annalibus Eccleſiaſticis Hungariæ ad annum 402. Articuli Poſonienſes, anni 1602. à Rudolpho Cæſare, approbantur.

21. Ferdinandus I. Rex Hungariæ, ſcribit ad varios Magnates, ne credant Comiti Scepuſienſi, (fuit is Joannes Zapollya) qui ſpargebat ſe cum Ferdinando conveniſſe. 1527. *Schönleben.*

22. Mira, ac inaudita, ac metuenda ſimul etiam in Hungaria fluviorum exundatio, magnam ſtragem ædificiorum, & hominum edit 1592. *Bucelin.*

23. Sanctus Adalbertus, Archiepiſcopus Pragenſis, & Hungarorum Apoſtolus, qui re etiam primus, in Catalogo Archiepiſcoporum Strigonienſium ponitur,

ponitur, in Prussia, per Martyrij coronam, ad capessendam vitæ æternæ gloriam transit. *Inchoffer. Ransanus.*

24. Eximius Heros Nicolaus Palffi Strigonij, & Novæ Arcis Præfectus, post recuperationem Jaurini, plurimásque res bello præclarè gestas, ad consultandum Viennam, de belli progressu, déque ejus ad gubernandam Transylvaniam promotione evocatus, demum redux in Arce sua Vőröskő extingvitur, cùm nondum quinquaginta annos ætatis suæ egisset. incredibile sui desiderium, tam Cæsari, quàm Patriæ, ac omnibus relinquens. 1600. *Istvansius.* Josephus Lucanus Hungarus, Quinque Ecclesijs oriundus, Francisci Nyari miles, in pugna Caroli V. contra Protestantes, Fridericum Electorem Saxoniæ vulnerat, & capit. 1547. *Istvansius.* Georgius Rakoczius, hujus nominis II. Transylvaniæ Princeps, magna cum pompa Patakini sepelitur. 1661.

25. Inclytæ Urbis Venetiarum, à confugientibus ob Hungarorum irruptiones, illius maris accolis, in Insulam *Rivoaltus* dictam, jacta sunt fundamenta. 421. *Blondus. Cluverius.* Geyza Magnus Hungarorum Rex, moritur. 1077. *Bucelinus. Bonfinius.*

26. Sanctus Henricus, cujus opere Hungari conversi sunt ad Fidem Christianam, in Imperatorem Romanorum, à Benedicto VII. coronatur. 1014. *Bucelinus.* licèt id *Brietius* ad sexto Cal. Martij ponat.

27. Complures Proceres Hungariæ, cum magna Nobilitatis parte in Sigismundum Regem Hungariæ, ob rem ad Nicopolim ab eo malè gestam, conspirant. 1401. *Bonfinius. Bucelinus.*

28. Ex composito itáque hâc die ingens Procerum multitudo, sub Officij prætextu, pòst ubi apud Regem conventum est, malam administrationem Reipublicæ eidem objiciunt, & mox facto impetu, omnes, veluti inter eos priùs conventum fuerat, Regi manus injiciunt, & præter dignitatem, in vincula eundem conjiciunt, & captivum in Siklos Arcem abducunt, Ladislaúmque Regem Neapolitanum in Regem Hungariæ acclamant. 1401. *Bonfinius.* Eusebius Episcopus, & Martyr, Martyrium subit in Hungaria, Cibali, quæ fuit inter Dravum, & Savum, quam quidam existimant eam fuisse, quæ nunc est Walpo Civitas Sclavoniæ. *Bolandus.* Eàdem die, & eodem loco patitur & Sanctus Tiballus, & Sanctus Pollion, sub Diocletiano.

29. Decius Imperator, juratissimus Christianorum hôstis, natione Pannon, oriundus ex Bubalia Pannonia, ubi nunc est tractus Sirmiensis Hungariæ, dum adversùs Gothos, Marsiam, & Thraciam infestantes dimicat, vincitur, dúmque equô salutem captat, in profundam paludem incidit, à qua absorptus, nunquam ampliùs est visus. Anno Christi. 251. *Bucelinus. Caferrius.*

30. Acta

30. Acta Diætæ Tyrnavienſis, anni 1545. à Ferdinando I. Hungariæ Rege approbantur. Ferdinandus III. Rex Hungariæ, & Imperator Romanorum, tertias nuptias celebrat, cum Eleonora Duciſſa Mantuæ, Neoſtadij, in Auſtria. 1651.

MAJUS.

1. Colitur hâc die Sanctus Benedictus Eremita, & Martyr, Andreæ Zoërardi in pari vitæ ſtudio Socius, prope Trenchinium ad Szkalkam ſpeluncam incolens, in Vagum merſus. *Inchoffer.* ad annum 1002. Bela III. Hungariæ Rex moritur. 1199. Cui ſucceſſit Filius Emericus. Filia autem una Conſtantia, nupſit Præmislao Bohemiæ Regi, altera verò Maria, Iſacio Angelo Imperatori Conſtantinopolitano. *Rictius.* Stephanus Bathori Tranſylvaniæ Princeps, Rex Poloniæ & Lithvaniæ, inſignitur Cracoviæ. 1576. *Iſtvanfius.* Stanislaus Turzo, Regni Hungariæ Palatinus moritur. 1625.

2. Colitur hâc die Beatus Marcus Hungarus, converſus, Ordinis Sancti Franciſci, apud Inſubros occiſus. 372. *Bolandus.*

3. Machometes Imperator II. Turcarum, qui Hungariam primus aperto Marte, & formato bello invaſit, extingvitur. 1481. *Bonfinius. Brietius.*

4. Comes Nicolaus Salmenſis Heros invictiſſimus, optimè bello Turcico de Hungaria meritus extingvitur. 1580. Beata Gizela Conjux Sancti Stephani Regis Hungariæ, dein Abbatiſſa, Paſſavij piè obit. *Philipp. Ferrarius.* Moritur & Comes Georgius Zrinius, Nicolai Zrinij, Szigethianâ obſidione clariſſimi, Filius. 1603.

5. Ferdinandus II. Imperator, & Rex Hungariæ, publicat Pragæ immunitatem omnium offenſarum, pro ijs, qui tumultuum Bohemicorum fuerant participes. 1022. *Schönleben.*

6. Beata Eliſabeth Helveta, Filia Andreæ III. Regis Hungariæ, in cœlum migrat. 1338. *Bolandus. P. Heveneſſi.*

7. Ladislaus III. 1208. & Bela IV. 1225. Reges Hungariæ obeunt. *Bucelinus. Bonfinius.* Solenne Armiluſtrium in campis Kiczenſibus aliàs Köpcſenienſibus, haud procul Poſonio, Cæſareæ militiæ inſtituitur, eique Sereniſſimus Carolus Dux Lotharingiæ, præficitur. 1683.

8. Ingens pruina vineas cunctas per Hungariam decoquit. 1557.

9. Ædes DEIparæ Nazarethanæ, per Angelos in Dalmatiam, per vicies centena millia paſſuum, transferuntur. *Bucelinus. Turſelinus.*

10. Quinque inuſitatæ magnitudinis lapides, de cœlo, ad oppidum Sixo in Hungaria Superiore decidunt. 1557. Joannes Aragonius S. R. E. Cardinalis,

dinalis, collatum sibi à Matthia Corvino Hungariæ Rege, Archiepiscopatum Strigoniensem capessit. 1486. *Bonfinius.*

11. Joannes Draskovics Croatiæ Banus moritur Posonij. 1613. Ignatius Mikulicz Episcopus Zagrabiensis, vir magni exempli, summo cum dolore Regnicolarum, in optima ætate, è vivis decedit. 1694.

12. Academia Tyrnaviensis, Societatis JESU, ab Eminentissimo Cardinale Petro Pazmano, fundatur. 1635. Comes Paulus Rakoczius, obit. 1636.

13. Beatus Antonius, Confessor, Hungarus, Tertij Ordinis Sancti Francisci, sanctè obijt. 1398. *Wadingus.* Ingens terræ motus per Hungariam. 1022.

14. Hungari à Berengario in Italiam evocati, eandem depopulantur, & Ticinum Urbem capiunt, incendunt, ac delent. 924. *Caferrius.*

15. Andreas I. Rex Hungariæ, Ptolemaidem, nobilem Urbem Æpypti obsidione cingit. 1218. *Bucelinus.* Sera admodùm nix, trium pedum altitudine decidit, etiam per Hungariam, nihilominus tamen fuit annus fœcundissimus. 1353.

16. Paulus V. Pontifex creatur. 1605. Quo anno, per Rebellionem Boskaianam, Hungaria perturbatur.

17. Sanctus Andronicus, primus Episcopus Hunnorum, in cœlum migrat. *Bolandus ad hanc diem, ubi ejus vita habetur.* Maria hæres, & Rex Hungariæ appellata, Sigismundi prima conjux moritur. Anno 1393. *Bucelinus.*

18. Sigismundus Rex Hungariæ, solenniter ab Eugenio IV. Pontifice, Romæ in Imperatorem aureâ Coronâ insignitur. 1432. *Ricciolus. Bucelinus. Caferrius, tamen id ponit, ad* 31. Maij. 1433.

19. Finis Diætæ Soproniensis, Anni 1553. imponitur.

20. Philippus II. Rex Hispaniæ, cum Pio V. Pontifice, & Venetis fœdus percutit, contra Selymum Tyrannum Orientis, toti Hungariæ inhiantem. 1571, *Schönleben.*

21. Concilium Constantiense longè celeberrimum, quod tribus annis & sex ferè mensibus tenuit, plurimùm per Sigismundum Hungariæ Regem promotum, cui ipsemet etiam interfuit, cum immortali nominis sui gloria, terminatur. 1418. *Bucelinus.*

22. Constantinus Magnus Imperator, die Pentecostes, Nicomediæ, de toto Orbe Christiano, ac etiam Pannonia optimè meritus, moritur. Anno Christi. 377. Imperij 32.

23. Bohemiæ Rebellioni initium datum, tribus Consiliarijs Cæsareis ex præaltis fenestris præcipitatis, & Patribus Societatis expulsis, quâ Rebellione postmodùm Hungaria quóque miserè involuta fuit. Anno Christi. 1618.

24. Eleonora Mantuana, Uxor Ferdinandi II. Imperatoris & Regis Hungariæ,

gariæ, in Reginam Hungariæ, Sopronij coronatur. 1622. *Schönleben.*

25. Frigus inusitatum etiam per Hungariam. 1277.

26. Ferdinandus I. Nuptias celebrat cum Anna Vladislai II. Regis Hungariæ filia, & hærede Hungariæ. 1521. *Schönleben.*

27. Stephanus Bathorius Somlianus, publicis acclamationibus populi, & suffragijs Magnatum, Princeps Transylvaniæ salutatur, ejusdémque Electio, brevi post, ab utróque Cæsare confirmatur. 1571. *Istvanfius.* Lazarus Svendius, bello per Hungariam & Transylvaniam quóque celeberrimus, vitâ excedit. 1583. Joannes Calvinus Hæresiarcha, Genevæ pestilentem animam efflat, cujus virus, longè latéque postmodum diffusum fuit, etiam per Hungariam, multorúmque tumultuum extitit occasio & fundamentum. 1564. Beatus Pelbardus Tömösvárienſis, Ordinis Sancti Francisci, pientissimè obit, Budæ.

28. Abit ad superos Sanctus Gaudentius, in conversione Hungarorum Sancti Adalberti co-Apostolus.

29. Ferdinandus II. Imperator, & Hungariæ Rex, cum Electore Saxoniæ, pacem redintegrat. 1635.

30. Ferdinandus IV. Rex Hungariæ, in Regem Romanorum eligitur. 1653. *Bucelinus.*

31. Geyza II. Rex Hungariæ vitâ excedit, postquam regnâsset annis viginti tribus, & diebus quindecim, incolumi famâ, & integrâ Regni potestate. *Bonfinius.*

JUNIUS.

1. Sancta Elisabetha, Andreæ Regis Hungariæ Filia, Sanctorum Catalogo, à Gregorio IX. Pontifice, adscribitur. 1275. *Caferrius.* Vienna deditione à Matthia Corvino Rege Hungariæ obtinetur. 1485. *Bonfinius. Brietius.* Præsidiarij Galli Papenses, concitatâ seditione, contra Officiales Cæsareos rebellant, (eósque armis spoliant, & custodiæ tradunt. 1600. *Istvanfius.*

2. Comes Thomas Nadasdius, Regni Hungariæ Palatinus, anno ætatis sexagesimo quarto, è vivis excedit. Vir fuit pulchrâ canitie, & viridi senectâ conspicuus, ac utráque fortunâ exercitatus, pacis & belli artibus pollens. 1561. *Istvanfius.* Beatus Sadocus, Ordinis Prædicatorum, Beati Pauli Hungari, in conversione Cumanorum in Hungaria co-Apostolus, Martyrium subit Sandomeriæ in Polonia, occisus in odium fidei. 628. *Sigismundus Ferrarius.*

3. Andreas II. coronatur in Regem Hungariæ. 1202. Is qui dein Christiani exercitûs, pro Terra sancta, Imperator constitutus fuit, ac exin dictus est: Andreas Hierosolymitanus. *Bonfinius.*

4. Beatus Joannes Laicus Ordinis Sancti Francisci, Provinciæ Salvatoris, à parentibus Hæreticis Transylvanis, in odium fidei, capite truncatur. 1603. *Martyrologium Franciscanorum.* Sanctus Quirinus, Episcopus Scifcianus, propè Sabariam, pro Christi fide, in flumen mergitur. 308. *Raderus.* Eâdem die, Sabariæ in Hungaria, Sanctus Rutulus, cum duobus socijs, Martyrio afficitur. 303. *Bolandus.* Enchiridion Juris Hungarici, in lucem datur. 1628.

5. Carolus *Parvus*, Rex Neapolis, tempore Mariæ Reginæ, in Hungariam, à nonullis Proceribus introductus, & in Regem coronatus, jussu ejusdem Reginæ, & matris illius, obtruncatur. *Bucelinus.* Alij tamen ad aliam ponunt diem. Terræ motus per Hungariam, Poloniam, & Austriam horribilis, pagos, & Oppida subruit. 1443. *Bucelinus.* Varadinum, post longissimam ploquatam, à nostris, per Excellentissimum Generalem Hajzler recipitur. 1692.

6. Sanctus Metraphanes, Episcopus Constantinopolitanus, de genere Probi Imperatoris, Pannonij Sirmiensis, in cœlum migrat. *Surius.* Natalis Alexandri Magni, qui Pannonias magnis Privilegijs condecoravit. Anno ante Christum. 354. *Bucelinus.*

7. Beata Hedvigis, Ordinis Præmonstratensium, in Monasterio Doxamensi, neptis Adleidæ, filiæ Andreæ Regis Hungariæ, in cœlum migrat. *Balbinus. P. Hevenesi.* Georgius Rakoczius II. hujus nominis Princeps Transylvaniæ, ex vulnere in conflictu cum Turcis accepto, Varadini moritur. 1660.

8. Circa hos dies, Rustici in Hungaria, qui erant pro bello sacro, Cruce signati, Duce Georgio Siculo, arma in Nobilitatem vertunt, crudelitérque in eam sæviunt. 1514. Martinus Czobor, Vladislai II. Regis, ad Turcarum Imperatorem Legatus, re infestâ revertitur, Turcarúmque apparatus bellicos eidem refert. 1492.

9. Nascitur Augustissimus Imperator Leopoldus. Primus hæreditarius Rex Hungariæ, filius Ferdinandi III. Imperatoris, & Regis Hungariæ, ex Maria, Philippi III. Regis Hispaniarum filia. 1640. Emmanuel Niger Societatis JESU Religiosus, in odium fidei, à tumultuantibus Hæreticis Claudiopoli in Transylvania, Martyrio afficitur. 1603.

10. In Thracia, & vicinijs Provincijs Regis Hungariæ, terræ motus fuit. 1041. Sancta Margarita Scotorum Regina, in Hungaria nata, tempore Salamonis Regis Hungariæ, & ex Hungara matre, nomine Agatha, Edverdo Anquiliæ Principi nupta, post acerrimos dolores mirâ constantiâ semestri toleratos, vitam sanctissimè transactam, animam Creatori reddit. 1153.

11. Rebelles rustici, eodem Georgio Duce, pari furore, uti in Nobilitatem, ac etiam majore, in Ecclesiasticos sæviunt, ac inter alios, Joannem Csákium,

kium, Episcopum Csanadiensem, post multa verbera & cruciatus, indignô prorsus modô interficiunt. 1514. *Istvanfius.* Beatus Gerardus, Hungarus, Ordinis Prædicatorum, Confessarius Beatæ Margarithæ Virginis, obijt sanctè Budæ.

12. Idem Georgius Siculus, cum ijsdem rebellibus rusticis, Tömösvariensem tractum, vastat. 1514. Pax inter Cæsarem, & Bocskaium Principem Transylvaniæ concluditur. 1606. *Istvanfius.*

13. Excellentissimus tunc Comes, & nunc Celsissimus Princeps, Paulus Eszterházi, in Regni Hungariæ Palatinum, unanimi omnium Regnicolarum voto, Sopronij eligitur. 1681. Machometes Turcarum Princeps, Belgradum maximis copijs obsidet. 1456. *Bonfinius.*

14. Attila Hunnorum Rex, à Romanis, Francis, & Burgundis, Ætio Duce, in Campis Cathalaunicis superatur, cæsis utrinque, centum sexaginta duobus millibus. Anno Christi. 451. *Sigibertus. Caferrius. Brietius.*

15. Bela Hungariæ Rex, magno cum exercitu Bohemiam invadens, prodigiosâ ope Sanctorum Venceslai & Adalberti, à Bohemis superatur. 1260. *Bucelinus.* Hungari ad Lejtam fluvium, cum Friderico bellicoso Austriæ Duce, prælio congressi, vincuntur. Ipse tamen Fridericus in pugna occumbit. 1246. *Brietius.*

16. Ferdinandus IV. Ferdinandi III. filius major natu, in Regem Hungariæ coronatur, Posonij. 1647. *Schönleben.*

17. Leo X. quadraginta & unum Articulos Martini Lutheri, tanquam hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, ut damnatos, promulgari jubet. 1520. Quos tamen novitatis amatores, postmodum in Hungaria quóque cum plausu exceperunt, quisquilias pro margaritis æstimando. *Caferrius.*

18. Ferdinandus IV. Ferdinandi III. filius, & Hungariæ Rex, in Regem Romanorum coronatur, Augustæ. 1563. *Schönleben.*

19. Sanctus Romualdus Camaldulensium Institutor, in cœlos migrat. Anno 1023. ætatis 120. qui causâ Martyrij, & Prædicationis Evangelij, in Hungariam sæpiùs venire intendebat, sed dum proficisceretur, morbo quo affligebatur aggravabatur, cùm recederet levabatur, adeóque redire cogebatur. *Breviarium Romanum.*

20. Sol adeò obscurabatur, ut in meridie stellæ apparerent. Anno Christi. 542. *Bucelinus.* Ferdinandus II. Imperator, & Rex Hungariæ, memorabili strage fundit Ducem Brunswicensem, & confœderatos. Anno 1622. *Schönleben.* Obit Ludovicus Pius Imperator, Anno Christi. 840. qui Lindentem Sisciæ, ad Calapim longè dominantem, & contra se tumultuantem, armis compescuit, & in ordinem redegit, & Hungariam anno 822. etiam factâ divisione

visione Provinciarum inter filios sibi, regendam, úsque ad finē retinuit. *Inchoff.*

21. Nascitur Maria, Caroli V. Imperatoris, uxor deinde Maximiliani II. Imperatoris, & Regis Hungariæ, *Madriti.* 1528.

22. Rudolphus II. Imperator, & Rex Hungariæ, insignem victoriam reportat de Turcis, ad Siscecum Sclavoniæ. 1593. *Istvanfius.*

23. Anno 1328. Uvæ maturæ, jam hâc die legebantur, mox subsequente lue pestiferâ. *Bucelinus.*

24. Matthias II. Rex Hungariæ, inauguratur Rex Romanorum, Francofurti, in summo Templo. 1612.

25. Confessio Augustana, primùm Carolo V. Cæsari Augustæ exhibetur. Anno 1530. quanta hæc antiquitas hujus fidei, & quanto temporis intervallo distat à primitivæ Ecclesiæ Fide, & Apostolorum ac Evangelistarum! Ipsi tamen se Evangelicos gloriantur, sed prorsus propudiosè. Extat autem hæc Confessio in Originali, in Bibliotheca Aulica Viennensi, à qua longè recedunt ij, qui (in Hungaria præsertim) confessionis Augustanæ se esse hodie profitentur.

26. Puerorum egressio in Chamda Civitate Saxoniæ, hâc die dicitur contigisse, cùm à Mago quodam educti, liberi disparuerunt, nunquam ampliùs à parentibus visi. Opinantur autem hos pueros, & puellas ab eodem Mago, in Hungariam esse traductos, ac inde ortos esse Saxones, qui Hungariam certis incolunt locis. *Kircherus.*

27. Sanctus Ladislaus Hungariæ Rex IX. Sancti Stephani Regis Pronepos, in cœlum evolat. 1098. sepultus Varadini, in templo à se exstructo. *Ranzanus.* Augustissimus Imperator Leopoldus I. in Regem Hungariæ coronatur, Posonij. 1655. Flavius Jovinianus, Singidone, quæ nunc Szenderovia dicitur, natus in Pannonia, eligitur in Imperatorem, statim promulgans, se nolle præesse militibus Ethnicis, qui proinde omnes se esse Christianos proclamant, eúmque Augustum dicunt. *Brietius. Bucelinus.* sed id hic ad diem 27. Julij ponit. Ludovicus Hungariæ Rex, nascitur Budæ. 1508. Quatuor res mirandæ observandæ sunt in hoc Rege: quòd sine cute suprema, & certis oris linteamentis, utero matris exclusus sit, quòd citò adoleverit, quòd ante tempus barbam emiserit, ac demum quòd immaturâ quóque morte, miserè interiêrit. *Liber Decretorum Hungariæ.* Rudolphus Cæsar, per Legatos, Coronam Hungariæ, postliminiò quinquaginta octo annorum, Hungaris, & Matthiæ Archiduci fratri restituit. 1608. Comes Franciscus Nadasdius, fit Judex Curiæ regiæ. 1655.

28. Hamburgum Austriæ, à Matthia Corvino Rege Hungariæ obsidione cingitur. 1481. *Bonfinius.*

29. Solennis Legatio à Ludovico II. Rege Hungariæ, Romam expeditur. *Iſtvanfius.* Ferdinandus, Archidux Styriæ, ita volente Matthiâ Cæſare, in Regem Bohemiæ coronatur. 1617.

30. Andreas II. Rex Hungariæ, in expeditione contra Saracenos, caſtra ad Cairum Urbem collocat. Fridericus IV. Imperator, cum Ladislao Rege Hungariæ fratruele, Beatum Joannem Capiſtranum, velut Legatum Sedis Apoſtolicæ, honorificentiſſimè ſuſcipit, Neoſtadij Auſtriæ. 1451. *Lucas Wadingus.*

JULIUS.

1. Ferdinandus II. in Regem Hungariæ coronatur Poſonij. Anno Chriſti. 1618. In ijſdem Comitijs, Sigiſmundus Forgách, in Regni Hungariæ Palatinum eligitur.

2. Ferdinandus II. Imperator, nuptias celebrat cum Leopoldiana Archiduciſſa Tyrolienſi, cognata. 1648. Comes Gabriel Illyésházy, fidem Catholicam amplectitur. 1665. Marcus Aurelius Sirmij in Pannonia natus, acclamatur à militibus Imperator Romanorum. Anno Chriſti. 276. Hic primus vites in Pannonia habere permiſit, & juxta Sirmium Almum montem, militari labore, vitibus conſevit, ut ſe tanti beneficij authorem, populares agnoſcerent. Accidit id anno Chriſti. 279.

3. Diætæ, Anni 1557. finis Poſonij imponitur, actáque illius â Ferdinando I. confirmantur.

4. Sancta Eliſabetha, Portugalliæ Regina, à matre Hungara oriunda, ſanctè obit. 1600. Sanctus Innocentius, cum triginta ſocijs, Sirmij in Hungaria, Martyrio afficitur. *Roſveidus.* S. Laurianus, Hiſpalenſis Archiepiſcopus, qui ex nobilibus parentibus pannonicis, paganis tamen natus in Pannonia, Mediolanum appulſus, & ibidem ſuſcepto Baptiſmo educatus, ſacriſque literis imbutus, ac Diaconatu initiatus eſt. Poſtmodùm Hiſpalim in Hiſpaniam ſecedens, *Maximo* ejuſdem Urbis Epiſcopo ſucceſſit, ac tandem poſt multa præclarè pro Eccleſia, & præſertim contra Arianos geſta, juſſu Totilæ, Gotthorum Regis Ariani, pro fide Catholica obtruncatur. Anno 944. *Rybadeneira. Sigiſmundus Ferrarius.* Sancta Sabatia, Martyrium ſubit circa Sirmium in Hungaria. *Roſveydus.*

5. Henricus IV. Imperator, Hungaros, Ottoni, ſeu Ovoni Regi Hungariæ adhærentes, vincit, eiſdémque Petrum priorem Regem, ab ijs pulſum, reſtituit. 1044. *Bonfinius.*

6. Joannes Hunyades, hodie adverſam ſemel fortunam expertus, ſuorum

quatuor millia perdit. 1490. *Bucelinus.* Ferdinandus III. Rex Hungariæ, Ratisbonam, armatâ manu occupat. 1634. *Schönleben.*

7. Sanctus Nicolaus Episcopus, Hungarus, Ordinis Prædicatorum, ob fidem Christi excoriatur vivus. 1230. *Sigismundus Ferrarius.* Comes Svarczenburgius, exercitûs Cæsarei generalis Ductor, Papam, contra præsidiarios Gallos rebelles, obsidione cingit. 1589. *Istvanfius.* Joannes Sigismundus, filius Joannis Zapolyani, Inter-Regis, nascitur. 1540. *Istvanfius.*

8. Joannes Hus, Hæresiarcha, in Concilio Constantiensi, cujus præcipuus author fuit Sigismundus Rex Hungariæ, vivus exuritur. 1415. *Bucelinus.* Comes Joannes Homonnay nascitur. 1633. Recolitur hodie memoria Sancti Aniceti, cujus corpus in Basilica Esterhaziana, Tyrnaviæ, Societatis JESU religiosè conservatur, ex concessione Pauli V, Pontificis.

9. Nascitur Ferdinandus III. Imperator, & Rex Hungariæ, filius Caroli Archiducis, Græcij. 1578.

10. Ferdinandus IV. Rex Romanorum, & Hungariæ, Ferdinandi III. Imperatoris, & Regis Hungariæ Filius, ex Maria Philippi IV. Regis Hispaniarum sorore, immaturâ morte extingvitur. 1654. Quo eodem etiam anno, obit Comes Paulus Palffi, Regni Hungariæ Palatinus. Generalis Bukvojus, in obsidione Ujvariensi occumbit. 1621. magno malo toti Christianitati, sed vel maximè Hungariæ. Joannes Calvinus Hæresiarcha, nascitur. 1509. *Caferrius.*

11. Occiso Bukvojo, Cæsareani de obsidione solvenda consultant, eandémque postmodùm rebus infectis solvunt, castráque Posonium úsque reducunt. 1621.

12. Varadinum, ab Aly Bassa, & Budensi Vezirio, ac Achatio Barczaio Principe Transylvaniæ, obsidione cingitur. 1660. Rectiùs tamen id ad sequentem diem ponitur.

13. Sanctus Henricus, Romanorum Imperator, qui Giselâ sorore sancto Regi Stephano in uxorem datâ, plurimùm ad conversionem Hungarorum adlaboravit, ad æterna prœmia migrat. 1024. *Caferrius.* Beata Margarita Ordinis Præmonstratensium, Adleidæ Regis Hungarorum filiæ abneptis, ad meliorem vitam transit. *Balbinus.*

14. Præmislaus Bohemiæ Rex, memorabilem de Hungaris victoriam refert. 1260. *Bucelinus.* Alphonsus Bojorum Dux, qui sæpè cum Hungaris bellum gessit, moritur. 932. Vladislaus II. in Regem Hungariæ coronatur Albæ Regali. 1490.

15. Decretum quintum Matthiæ Corvini Regis Hungariæ, editum Budæ. 1481. Sixtus IV. Papa moritur. 1484. qui Matthiam Corvinum Regem, contra hostes Christianitatis, pecuniarijs subsidijs adjuvabat.

16. Glo-

16. Glorioſiſſimus Rex Hungariæ, Carolus Robertus, obit, poſtquam cum magna laude annis triginta quatuor regnâſſet. Anno Chriſti. 1342. *Bonfinius.*

17. Mathias Corvinus Hungariæ Rex, omnia oppida, quæ inter Neoſtadium & Viennam interjacent, in ſuam poteſtatem redegit. 1467. *Bonfinius.* Tres Reges: Sigiſmundus Poloniæ, Vladislaus Bohemiæ, & hujus filius Ludovicus Hungariæ, conveniunt Viennam ad Maximilianum I. Imperatorem. 1515. *Iſtvanfius. Schönleben.*

18. Auguſtiſſimus Imperator Leopoldus, Rex Hungariæ, eligitur in Imperatorem. 1658. Matthias Corvinus, Hungariæ Rex, Clauſtro-Neoburgum expugnat. 1467. *Bonfinius.*

19. Barnabas Pelaicus, Legatus Ludovici II. Regis Hungariæ, redit Conſtantinopoli, ad Regem Budam, cum octennalibus inducijs. 1519. *Iſtvanfius.* In Hungaria, à ſpicis ſecti frumenti prorupiſſe ignem, eóque multos perijſſe memorant. 1590. *Bucelinus.* Colitur hâc die memoria Sanctæ Chriſtinæ Virginis & Martyris, cujus corpus in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ, religiosè conſervatur.

20. Tres Reges: Sigiſmundus Poloniæ, Vladislaus Bohemiæ, & Ludovicus ejuſdem filius, arctum fœdus inter ſe, & cum Maximiliano Cæſare ineunt. 1515. *Iſtvanfius.*

21. Joannes Zapolianus, olim Comes Scepuſienſis, Vayvoda Tranſylvaniæ, ac tandem Inter-Rex, anno ætatis quinquageſimo tertio, è vivis decedit, in Száz-Sebes. Anno Chriſti. 1540. *Iſtvanfius.* Fuit is etiam cùm privatus viveret, potentiſſimus inter Hungariæ Magnates, & Regibus ac Ducibus affinitate conjunctus, vir aliàs placido liberalique ingenio, moribúſque inculpatis, niſi nimia ambitio eum, ab æquo, & juſto rapuiſſet, quâ Regnum Hungariæ, Rémque publicam perdidit, ac prodidit. *Iſtvanfius.*

22. Maria, Philippi I Regis Hiſpaniæ filia, deſponſatur Ludovico II. Regi Hungariæ, & Anna ſoror Ludovici Regis, Ferdinando I. dein Imperatori, ac Regi Hungariæ. 1515. *Bonfinius. Iſtvanfius.* Bela II. Rex Hungariæ, cognomine Cœcus, cum Boricho, Colomani Regis notho, prœlium acre init, eundémque, ac Polonos, Ruthenos, & Hungaros illi adhærentes fundit & fugat, proditioniſque authores graviſſimè punit. 1132. *Bonfinius.*

23. Beata Beatrix, Andreæ II. Regis Hungariæ uxor, ac poſt mortem mariti, Sanctimonialis, vitam ſanctam, ſancto fine terminat. 1239. *Bucelinus.*

24. Beata Cunegundis Virgo, Belæ II. Hungariæ Regis filia, Boleslai Poloniæ Regis conjux, (cum quo tamen per ipſos quadraginta connubij annos, immaculatum thorum tenuit, cui ob id etiamnum *Pudici* nomen adhæſit) poſt mortem mariti, Monialium ſanctæ Claræ inſtituto ſe adjungens, vitæ ſanctæ

ſanctæ finem imponit. 1292. *Lucas Wadingus. Cromerus.* Sancta Salomea, Leſci Sandomiriæ Ducis filia, Colomanno, Andreæ Hungariæ Regis filio deſponſata, & cum eodem mutuo conſenſu, in matrimonio virginitatem colens, ac conjuge è vivis erepto, ſanctæ Claræ, facta monialis, in cœlos migrat. 1268. *Lucas Wadingus.*

25. Eliſabeth Regina Hungariæ, Ludovici I. conjux, à Joanne Horvatho capta, aquis mergitur. Maria ejuſdem filia, & Hungariæ Regina regnans in Croatiam captiva abducitur. Palatinus Gara, & Blaſius Forgach, qui erant authores necis Caroli Parvi, Regis Neapolitani & Hungariæ, in conſpectu Reginarum obtruncantur. 1385. *Bonfinius.* Ferdinandus I. Imperator, & Hungariæ, ex catharali tabe, obit Viennæ. 1564. *Schönleben.* Naſcitur Sereniſſimus Rex Hungariæ, Joſephus. vivat! 1678.

26. Eleonora Imperatrix, Ferdinandi II. uxor, coronatur in Reginam Hungariæ, Poſonij. 1622. *Schönleben.*

27. Sanctus Andreas Zoërardus, Eremita montis Zobor in Nitrienſi territorio, ac dein cavernæ rupis Szkalka, haud procul Trenchinio, ſupra rippam Vagi incola, ad meliorem migrat vitam. 1009. *Surius. Inchoffer.* Item Beatus Alexius Hungarus, ſanctitate in Sileſia claret. *P. Heveneſi S. J.* Finis Diætæ Poſonienſis, anni 1567. imponitur, & acta ejuſdem, à Maximiliano II. Cæſare, & Hungariæ Rege approbantur, & confirmantur.

28. Extraordinariæ magnitudinis Cometa apparet, & prodigioſa ſigna in aëre ſpectantur. 1032, *Bucelinus.*

29. Matthias Corvinus, Hungariæ Rex, profligat Victorinum Podebrachium, Ducem Münſterbergenſem, eúmque captivum in Hungariam abducit. 1469. *Bucelinus.* Feſtivitas Sancti Lupi, Trecis in Gallia, Epiſcopi & Confeſſoris, qui Urbem Trecas à furore Attilæ Galliam omnem devaſtantis, aſſiduâ oratione defendit. *Martyrologium Romanum.*

30. Ponunt ad hunc diem, obitum Sancti Ladislai Regis Hungariæ. *Bonfinius.* & *Bucelinus.* 1095. Ejus tamen feſtivitas, 27. Junij celebratur.

31. Beata Agnes, Conſtantiæ Belæ Regis Hungariæ filiæ, ex Ottocaro I. Bohemiæ Rege filia, in Monaſterio Doxanenſi, ſanctè obit. *Dubravius. Bucelinus.* Adolphus Svarczenburgius, Jaurini recuperator, in tumultu militari ad Papam, glande ictus, occumbit. 1600. *Iſtvanfius.*

AUGUSTUS.

1. Naſcitur Maximilianus II. Imperator, & Rex Hungariæ, Viennæ. 1527. *Schönleben.* Auguſtiſſimus Leopoldus I. inſigni victoriâ potitur contra Turcas, ad

cas, ad Sanctum Gothardum. 1664. Comitis Sigefridi Kollonicz Hajdones, multa minora caſtella Turcica, ad lacum Balaton expilant, & magna cum præda redeunt. 1603. *Iſtvanfius.*

2. Hungari hâc die & ſequenti Rhetiam vaſtant. 670. ipſi autem paulò pòſt ulciſcente numine, ob ſcelera in ſacras perſonas patrata, ibidem profligantur. *Bucelinus.*

3. Beatus Auguſtinus Cazottus, natione Hungarus, ex Ordine Sancti Dominici, primò Zagrabienſis, annis ſeptemdecim, & dein juſſu Joannis XII. Pontificis, Lucerenus in Apulia Epiſcopus, annis tredecim, vir ſanctitate & doctrinâ clarus, laborum ſuorum præmia percepturus, migrat in cœlum. 1332. *Sigiſmundus Ferrarius.*

4. Georgius Baſta, Cæſarei exercitûs Ductor, junctis viribus, cum Michaële Vayvoda Tranſalpinæ, Sigiſmundi Bathorij, Tranſylvaniæ Principatum rurſus repetentis, caſtra invadunt, eúmque fundunt ac fugant, cœſis ex illius copijs decem millibus, quadraginta quinque tormentis currulibus, & centum triginta vexillis, ac ſignis militaribus obtentis. 1600. Id tamen commodiùs ad præcedentem diem refertur.

5. Ferdinandus IV. Rex Hungariæ, in Regem Bohemiæ coronatur. 1647. & Auguſtiſſimus Leopoldus I. Hungariæ Rex, Coronâ Imperiali inſignitur. 1658.

6. Inaudita per Hungariam fluviorum exundatio, quâ pagi ſubruti, & pecora ex campis impetu aquarum abrepta, multáque alia incommoda incolis illata ſunt. 1662. Maria Chriſtierna, filia Caroli Archiducis Styriæ, nubit Sigiſmundo Bathorio, Tranſylvaniæ Principi. 1595.

7. Obit Leopoldina Auguſta, Ferdinandi III. Imperatoris, & Regis Hungariæ, ſecunda conjux, cùm pridie feliciter prolem Carolum Joſephum enixa fuiſſet. 1649. *Schönleben.*

8. Georgius Baſta, cum exercitu victore, Tranſylvaniam intrat, ubi veteres inter eum, & Michaëlem Tranſalpinæ Wayvodam ſimultates recrudeſcunt. 1600.

9. Joannes Vitézius, Archiepiſcopus Strigonienſis, ex concepto animi dolore, quòd à Rege Matthia, Viſegradi cuſtodiæ traditus fuiſſet, ob conjurationem contra ſe initam, extremum diem claudit. 1472. *Bonfinius.* Recolitur hâc die memoria Sancti Juliani Martyris, cujus corpus religiosè aſſervatur in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ, in Hungaria.

10. Hungari ingenti exercitu (centum, ut volunt nonnulli millium militum) in Bavariam irruunt, quibus Otho Imperator, propè Auguſtam, in campis

campis Lyci occurrit,& acerrimum prœlium cum illis, per totam diem committit, eósque ferè ad internecionem cædit. Anno Christi. 955. *Brietius.* Comes Nicolaus Eszterházi, Regni Hungariæ Palatinus, Hæreditarius Dominus Arcis Frakno, à Ferdinando II. instituitur. 1641. Galli Papenses obsidione à Nadasdio pressi, dum clam deserto præsidio, ad Turcas Alba-Regalenses profugere intendunt, ab Hungaris deprehensi, atrocissimè pro merito tanti sceleris cæduntur, & varijs supplicijs afficiuntur. 1600.

11. Cometa apparet, ex quo manus cum gladio prominere visa. Anno Christi. 1521. *Bucelinus.* Ludovicus III. Imperator, ab Hungaris Germaniam vastantibus, cùm ijsdem occurrere vellet, commisso trium dierum cum ijs prœlio, ab ijsdem maximâ clade superatur. Anno 907. *Caferrius.*

12. Beata Clara de Assisio, ad superos migrat. 1252. cujus Sanctimoniales, in Hungaria etiam nunc florent, & floruerunt multò magis prioribus sæculis. *Caferrius.*

13. Paulus Kinisius, Bohemicas cohortes, longo tempore, stipendia Hungarica merentes, sed postmodùm licentiâ, & avaritiâ insolentes, ac sacra profanis miscentes armatâ manu invadit, eásque in ordinem redigit. 1492. *Bonfinius.*

14. Comes Carolus Mansfeldius, etiam per Hungariam bello clarissimus, obit. 1595. *Bucelinus.*

15. Maximilianus II Cæsar, cum fratre Ferdinando Archiduce, ad castra in Hungariam descendunt. 1566. *Istvanfius.* Franciscus Rakoczius, Transylvaniæ Princeps, unà cum matre Sophia Bathori, fidem Catholicam profitentur, Patakini. 1661.

16. Comes Nicolaus Salmensis, bello in Hungaria famosissimus, moritur. 1550.

17. Matthias Corvinus, Hungariæ Rex, Neostadium Civitatem Austriæ, longâ obsidione fatigatam, deditione occupat. 1487. *Schönleben.*

18. Tökölianus Exercitus, propè Eperjesinum, ab Excellentissimo Generali Szulcz & Francisco Barkoczi, funditur & dissipatur. 1684.

19. Maximilianus Archidux Austriæ, & dein Imperator, Viennam, post obitum Matthiæ Corvini Regis Hungariæ, recuperat. 1490. & ipse in ædibus Episcopi divertit, donec castrum expugnaretur, in quod se Hungari receperant. *Bonfinius. Istvanfius. Schönleben.* Fridericus IV. Imperator, Lincij obit. 1493. cui longa bella fuerant cum Hungaris. Sanctus Ludovicus, Episcopus Toletanus, ex Maria, Stephani, hujus nominis quinti Hungariæ Regis filia, natus, ad prœmia æterna evolat. 1297. Quem sanctorum numero insertum, Carolus I. Hungariæ Rex, fratruelis, templo magnificâ

operâ exſtructo, cœnobióque Ordinis Sancti Franciſci Religioſis, Lippæ fundato, veneratus eſt.

20. Sanctus Stephanus I. Rex Hungariæ, Regnum Hungariæ Beatiſſimæ Virgini donans, eandem quóque Regni ejuſdem Hæredem & Dominam, ac Patronam conſtituens, ex hac vita ad meliorem migrat. 1038. Sigiſmundus Bathorius, Tranſylvaniæ Princeps, ex Sileſia, ubi eidem Rudolphus Cæſar, certa Dominia aſſignaverat, per commutationem Tranſylvaniæ, ex improviſo, mutato conſilio, Claudiopolim redit. 1598. *Iſtvanfius.*

21. Idem Sigiſmundus Bathorius, authore Stephano Boskaio, Principatum Tranſylvaniæ, ultroneè priùs reſignatum Cæſari, iterum ſibi uſurpat. 1595.

22. Radula Wayvoda Tranſalpinæ, qui Michaëli per Baſtam ſublato in Principatu ſucceſſerat, ex inopinato Moyſis Siculi, recenter à factioſis, in Principem Tranſylvaniæ electi, caſtra invadit, fortitérque aggreditur, & cœſis 4000. diſſipat. quo in prœlio, ipſemet Moyſes Siculus occumbit, vexilla verò centum quinquagintaquinque capta, in ſignum fidelitatis ac victoriæ, Cæſari Rudolpho Pragam mittit. 1603. *Iſtvanfius.* Joannes Tarnovius, Ruſſiæ Palatinus, Petrum Moldaviæ Principem profligat. 1531. *Bucelinus.* Maximilianns I. Imperator, Hungaros in caſtro Viennenſi munitos, expugnat illúdque recipit. 1490.

23. Gregorius IX. Pontifex Maximus, vir de univerſa Chriſtianitate, adeóque & de Hungaria bene meritus moritur. 1241. Quo tamen eodem anno, Tartari Cumanis mixti, ex eo, quòd illorum Regem *Cutenem* Hungari interfeciſſent, in Hungariam irrumpunt, eámque mirum in modum devaſtant, ac ſpoliant, ac ex florentiſſimo tunc Regno, in deſertum ferè redigunt. *Bonfinius. Brietius.*

24. Maximilianus Archidux, Hatvanenſe fortalitium expugnat. 1590. Dominicâ infra feſtum S. Bartholomæi, celebratur Anniverſarius dies Translationis Sanctorum novem Martyrnm, quorum corpora habentur, in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ in Hungaria.

25. Gabriel Bethlehemus, Tranſylvaniæ Princeps, à factioſis, in Regem Hungariæ acclamatur Neoſolij. 1620.

26. Multa nefaria in ijſdem Comitijs Neoſolienſibus concluduntur, quæ poſtmodùm omnino reprobata fuerunt. 1620.

27. Ferdinandus II. Rex Hungariæ, Duce Tillio, copias Regis Daniæ profligat. 1626. *Schönleben.* Varadinum per deditionem, ab Hungaris acatholicis, Turcis traditur. 1660.

28. Carolus Robertus, in Regem Hungariæ coronatur. 1310. Ferdinandus II.

dus II. Rex Hungariæ, in Regem Romanorum, Francofurti eligitur. 1619. Ludovicus Germaniæ Rex, cujus ditioni etiam Pannonia ſuberat, moritur, relictis tribus filijs, inter quos ita partitus eſt Regna ſua, & Provincias, ut Carolomanno obveniret etiam Pannonia. 876.

29. Ludovicus II. Hungariæ Rex XXXIII. in campo Mohács, cum præcipuis Proceribus Regni, & Epiſcopis, in pugna contra Turcam, miſerè occumbit. 1526.

30. Stephanus Bathorius, Poloniæ Rex, devicto Moſcho, univerſam Poloniam, ſui Juris facit. 1579. *Bucelinus.*

31. Maximilianus II. in Regem Hungariæ coronandus, venit Poſonium. 1563. *Iſtvanfius.*

SEPTEMBER.

1. Tres præcipui Tranſylvaniæ Proceres, nempe: Franciſcus Bebecus, qui jam à Solymano Gubernator Tranſylvaniæ erat conſtitutus, Moldavúſque, ac Tranſalpinus Princeps, eidem parere juſſi erant. Franciſcus item Kendi, & Antonius Kendi, juſſu Reginæ Joannis Zapollya viduæ, per Melchiorem Balaſſam, cæduntur, eorúmque bona, quæ ampliſſima fuerunt, fiſco addicuntur. 1559. *Iſtvanfius.*

2. Buda Metropolis Hungariæ, aſtu, à Solymano Turcarum Imperatore occupatur. 1541. & Gyula proditione à Turcis capitur. 1566. *Iſtvanfius. Bucelinus.* Eodem recurrente die, Buda feliciter ab Auguſtiſſimo Cæſare Leopoldo I. armatâ manu recuperatur. 1686..

3. Bartpha Civitas Regia, in ſuperiori Hungaria, totaliter, unà cum ſuburbijs, à Rebellibus exuritur. 1678.

4. Rudolphus Imperator, & Hungariæ Rex, cum Achmete Turcarum Tyranno, pro pace in Hungaria ſervanda, ad viginti annos paciſcitur. 1606. *Schönleben.*

5. Sanctus Emericus, Dux Hungariæ, puriſſimam animam cœlo reddit. 1031. Joanna regina Neapolis, Andream maritum, Ludovici Regis Hungariæ fratrem, ſtrangulare jubet. 1345. *Bucelinus.*

6. Sereniſſimus Ferdinandus III. jam tunc Hungariæ Rex, & poſteà Romanorum Imperator, acerrimum cum Svecis propè Nordlingam committit prœlium, quod totis decem horis duravit, & tandem illos devincit, cœſis eorum decem millibus, & quatuor millibus captis, cum octuaginta tormentis, & ſignis militaribus ducentis, átque omnibus impedimentis. 1634. *Caferrius. Brietius.*

7. Pater Stephanus Pongracz Hungarus, cum ſocio ſuo Patre Melchiore Gro-

re Grodecio, è Societate JESU, & Marco Chryzino Strigonienſi Canonico, in odium Fidei, exquiſitis cruciatibus, Caſſoviæ, ab Hæreticis interimuntur. 1619. Beatus Otto, Friſingenſis Epiſcopus, frater Sophiæ, Reginæ Hungariæ, ſanctè obit. 1179. *Fuggerus.* Michaël Tranſalpinæ Wayvoda, juſſu Georgij Baſta, exercitûs Cæſarei in Tranſylvania Duce, è medio tollitur. 1600. *Iſtvanfius.* Hungari, cum viginti quatuor millibus armatorum, Duce Joanne Hunyadi, Neoſtadium, ad Fridericum Imperatorem accedunt, Regémque Ladislaum, hactenus ſub ejuſdem tutela conſtitutum, ſibi ab eodem reſtitui expoſcunt, eundémque etiam certis conditionibus recipiunt. 1452. *Schönleben.*

8. Recolitur memoria Sancti Adriani Martyris, Probi Pannonij Sirmienſis filij. *Surius.* Maximilianus II. in Regem Hungariæ coronatur Poſonij. 1563. *Iſtvanfius.* Ferdinandus II. Rex Hungariæ, coronatur in Imperatorem Romanorum, Francofurti. 1619. Naſcitur Ferdinandus IV. Rex Hungariæ, filius Ferdinandi III. 1633. *Schönleben.* Excellentiſſimus Comes Paulus Eſzterházi, Regni Hungariæ Palatinus, fit Sacri Romani Imperij Princeps. 1687.

9. Maria uxor Maximiliani II. in Reginam Hungariæ coronatur Poſonij. 1563.

10. Joannes Hunyades, Regni Hungariæ olim Gubernator, ac totius Chriſtianitatis contra Turcam acerrimus defenſor, cùm ex nimio labore & fatigijs, in ſolutione obſidionis Belgradenſis ſuſceptis, in febrim incidiſſet, magno Chriſtiani orbis, & præſertim Hungariæ luctu, extingvitur. 1456. *Bonfinius.*

11. Sanctus Capiſtranus mortem Joannis Corvini, amaris deflet lacrymis, âtque ex hoc dolore in langvorem corporis incidens, paucis poſt diebus, in Domino obdormivit. 1456. *Bonfinius.*

12. Incomparabilis Heros, Comes Nicolaus Eſterházi, Regni Hungariæ Palatinus, conſilio & manu potens, bellóque & pace inclytus, Academici Templi Societatis JESU Tyrnaviæ Fundator, cum dolore totius Regni moritur. 1645.

13. Ludovicus I. Hungariæ Rex glorioſiſſimus, qui plurima bella feliciter geſſit, Regni terminos extendit, Gentem Cumanorum gentilem, ad fidem Chriſtianam converti procuravit, ex Hungaria Judæos expulit, Regnum Hungariæ, ac Poloniæ ſimul ſapienter gubernavit, cum utróque Regni luctu, è vivis decedit. 1382. ætatis 92. Regni 40. Obijt & Comes Franciſcus Bottyáni. 1625.

14. Vladislaus II. eligitur in Regem Hungariæ. 1490. Leopoldus I. Hungariæ Rex, in Regem Bohemiæ coronatur. 1663. *Schönleben.*

15. Sanctus Nicetus Gothus, Martyrio afficitur in Transylvania, circa annum 401. *Aventinus.* Stephanus Moldaviæ Princeps, cum magno Coronæ Hungariæ præjudicio, se Regi Poloniæ subjicit. 1485.

16. Serenissimus Ferdinandus II. Hungariæ Rex, Ducibus Bavaro & Tillio, Hejdelbergam occupat. 1622.

17. Joannes Franciscus Aldobrandinus, copiarum Pontificis Romani Dux, in Hungaria moritur. 1601. Obit etiam Joannes Kutassy, Archiepiscopus Strigoniensis, Tyrnaviæ. 1601. Sanctus Mauritius ab Attilæ copijs interficitur. Diocletianus, origine Dalmata, Diocle vico, propè Salonas, fit Imperator Romanorum. Anno 284.

18. Alba Regalis, à militibus Maximiliani I. Imperatoris, post mortem Matthiæ Corvini expugnatur, & fœdè diripitur. 1490. Georgius Basta, junctis Transylvanicis copijs, Michaëlem Wayvodam Transalpinæ, qui devicto Sigismundo Bathorio, Transylvaniam sibi servare volebat, cædit, fugátque. 1599. Recolitur hâc die memoria Sanctæ Sinesiæ Virginis Martyris, cujus reliquiæ religiosè asservantur in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ in Hungaria.

19. Mercurius Dux, pro Rudolpho II. Imperatore, & Rege Hungariæ, Albam Regalem obsidet. 1601.

20. Recolitur memoria Sancti Agapiti, Eustachij Daciæ, (quæ nunc Transylvania dicitur) Ducis filij. *Inchoffer.* ad annum Christi. 103. Item S. Thepistæ ejusdem Ducis conjugis, & Martyris. Item Sancti Lanceslai, ab Hungariæ Regia prosapia orti, qui in Ordine Sancti Francisci floruit, circa annum. 1445. *Wadingus.* Maximilianus II. Imperator, & Rex Hungariæ, coronatur in Regem Bohemiæ. 1562. *Schönleben.*

21. Vladislaus II. coronatur in Regem Hungariæ, Albæ Regali. 1491. Et Rudolphus II. Rex Hungariæ, in Regem Bohemiæ, Pragæ. Anno Christi. 1573. Accius, qui cum Attila sæpiùs conflixit, jussu Valentiniani Imperatoris, occiditur. 454.

22. Sanctus Emiramus, qui in Hungaria quóque Evangelium prædicavit, Martyrio afficitur in Bavaria. Anno Christi. 652. cujus honori, inter primas Ecclesias, dicata est Basilica Nitriensis.

23. Ujvarinum, ab Achmete supremo Turcarum Vezirio oppugnatur, & durante adhuc obsidione, totus ille tractus Hungariæ, úsque in Moraviam à Tartaris devastatur. 1663.

24. Sanctus Gerardus, Episcopus Csanadiensis, qui peculiariter Hungaros ad cultum Beatissimæ Virginis excoluit, ac erudijt, à Gentilibus propè Budam interimitur. 1047. Eâdem die, & Anno, ab ijsdem Gentilibus, Sanctus Bez-

ctus Beztertus Episcopus Nitriensis, pro Fde occiditur Pesthi. Item & Sanctus Buldus, Episcopus Agriensis. *Inchoffer.* Sigismundus Rex Hungariæ, Pragam solenni pompâ ingreditur. *Bonfinius.*

25. Ladislaus III. in Regem Hungariæ coronatur. 1200. sed vix menses aliquot supervivens, immaturâ morte abripitur. *Bonfinius.* Rudolphus II. in Regem Hungariæ coronatur. Posonij. Anno Christi. 1572. *Istvanfius.*

26. Leopoldus I. Imperator, & Hungariæ Rex, cum Turcarum Tyranno, inducias paciscitur. 1664.

27. Sancta Lupitha, filia sororis Sancti Martini Sabariensis, in cœlum migrat. 490. *Bolandus.* Societas JESU, à Paulo III. Pontifice Maximo, magno bono totius Christianitatis, ac singulariter Hungariæ, confirmatur. 1540.

28. Sigismundus Rex Hungariæ, ac postmodùm Imperator, magnâ clade afficitur à Turcis, in pugna ad Nicopolim. 1396. Constantinus, apud Mousam, quæ nunc Eszekinum dicitur, congressus cum Maxentio, de eodem triumphat, sed tantâ utrînque clade, ut hoc prœlium Romani Imperij vires attrivisse credatur. Anno Christi. 356. *Brietius.*

29. Jaurinum, fortuito repentinóque incendio, funditùs concrematur. 1566. *Istvanfius.*

30. Sanctus Hieronymus Ecclesiæ Doctor, natus Stridone, (qui locus vix diei itinere Sabariâ distat) ad æternam cœlestis gloriæ coronam evocatur. 420. *Inchoffer.* Hamburgum Austriæ, à Matthia Corvino Rege Hungariæ, expugnatur. 1482. Sanctus Franciscus Borgias Gandiæ Dux, Pro-Rex Catalauniæ, Societatis JESU Generalis III. Romæ sanctissimè obit. Anno Christi. 1572. ætatis 62. ortus creditur ex Hungarorum militantium reliquijs, à quibus etiam nomen, insigni correspondens retulit. *P. Hevenesi.*

OCTOBER.

1. Rudolphus II. Imperator, & Rex Hungariæ, Pragæ in templo Sancti Viti, solenni pompâ sepelitur. 1612. *Schönleben.*

2. Pax inter Ferdinandum III. tanquam Regem Hungariæ, & Georgium Rakoczium, Transylvaniæ Principem concluditur. Annô Christi. 1646. Barbara, Stephani Zapollya Comitis Scepusiensis filia, uxor Sigismundi Regis Poloniæ, moritur. 1515.

3. Henricus III. Imperator, qui Regem Petrum Hungariæ, & Regno armis restituit, extingvitur. *Caferrius.* Alij id tamen ad quintam diem hujus mensis ponunt.

4. Sanctus Franciscus Seraphicus, Assisij migrat in cœlum. 1266. cujus

Filij, & ejusdem Instituti imitatores, mirè propagati sunt cum magna Ecclesiæ utilitate, per Hungariam. Obit Andreas Bathorius, Judex curiæ Regiæ. 1566.

5. Nascitur Sanctus Casimirus, Casimiri III. ex Isabella Austriaca, Regis Poloniæ filius, qui à nonnullis Proceribus, contra Matthiam Corvinum, electus fuit in Regem Hungariæ. 1458. *Caferrius.*

6. Sanctus Bruno, Carthusiani Ordinis Institutor, in cœlum evolat, cujus Ordinis, complura per Hungariam olim extitêre sanctissima Asceteria, quæ dein occasione Turcicæ Tyrannidis sunt desolata.

7. Maximiliani I. Imperatoris auspicijs, Veneti ad Vincentiam ingenti prœlio vincuntur. 1513. Conspirantibus tunc in Venetos præcipuis Orbis Christiani Monarchis, scilicet: Pontifice, Cæsare, Hispano, & Gallo, sua, à Venetis erepta repetentibus, cui ligæ savebant & Hungari, sperantes se partes Dalmatiæ, olim Coronæ Hungariæ, hàc occasione à Venetis recepturos.

8. Nostri propè Sixo, in superiori Hungaria, Turcas profligant, 1588. quâ de re fusiùs actum, in Ephemeridibus præcedentibus.

9. Sanctus Guntherus Eremita, Sancti Stephani Regis Hungariæ cognatus, ex Eremo in Paradisum transit. 1045. *Surius. Inchoffer.* Henricus Comes Tampier, Heros incomparabilis, in expugnatione Posonij, occumbit. 1620.

10. Joannes Cazianer, à Turcis profligatur, cum exercitu Ferdinandi Regis Hungariæ. 1532. *Istvanfius.*

11. Augustissimus Cæsar Ferdinandus II. jubet Austriacos Hæterodoxos, aut Regionem mutare, aut Orthodoxam Fidem amplecti. 1625. quorum multi migrârunt in Hungariam, eámque hæresibus fœdârunt. Eodem die, Anno 1531. Helveti Catholici, numero longè pauciores Zvinglianos Helvetos prœlio superant, cæso quoque ipso Zvinglio novæ hujus sectæ authore, ejúsque cadaver flammis addicunt. Cujus tamen nefandi hominis pestifera doctrina, postmodùm in Hungaria quóque propagata fuit. *Caferrius. Florimundus. Raymundus.*

12. Recolitur hâc die memoria Sanctæ Semidiæ Virginis & Martyris, cujus corpus Tyrnaviæ in Hungaria, in templo Societatis JESU asservatur. Maximilianus II. Imperator, & Rex Hungariæ, Ferdinandi I. & Annæ Hungaricæ filius, vitâ decedit. *Caferrius. Bucelinus.*

13. Sanctus Colomanus, Sanctæ Margaritæ Reginæ Scotiæ, Hungarâ matre natæ filius, redux ex peregrinatione Hierosolymitana, innocens suspenditur, cujus corpus incorruptum, regnante Petro in Hungariam forte cognationis titulo delatum, & insigni cultu asservatum fuit, donec satagentibus

tibus quorum intererat, rursus Monasterio Mellicensi, unde acceptum fuerat, restitueretur. *Raderus. Inchoffer.*

14. Bela IV. in Regem Hungariæ coronatur. 1235. ejus tempore, tota Hungaria per Tartaros crudeliter incendijs ferróque devastata fuit, ipse quóque Rex pulsus, non nisi post Tartarorum in Hungaria triennium consumentium, abitum, Regno est restitutus.

15. Sancta Hedvigis, Andreæ II. Hungariæ Regis, primæ conjugis soror, & Sanctæ Elisabethæ Hungaræ matertera, finem sanctæ vitæ imponit. 1243. *Raderus.*

16. Obit Cardinalis Forgach, Archiepiscopus Strigoniensis. 1615.

17. Michaël Servetus, novi Arianismi author, Genevæ vivus exuritur. 1555. cujus tamen infernalis doctrina, primò in Transylvaniam, ac dein etiam in partes Quinque Ecclesienses Hungariæ, miro astu subintraverat. *Caferrius. Florimundus.*

18. Vitâ excedit Maria Archiducissa, Regina Hungariæ, vidua Ludovici II. Regis Hungariæ. 1558. *Schönleben. Bucelinus.*

19. Maximilianus I. Imperator, Albam Regalem oppugnat. Anno Christi. 1490. *Schönleben.*

20. Sanctus Cyriacus, Sanctam Ursulam, & socias ejusdem ad fortiter subeundum Martyrium animat, quod ipsis à Gyula Hungarorum Duce inferendum proximâ diei luce, prædicit. 383.

21. Sancta Ursula, Dionoci Regis Cornubiæ filia, cum undecim mille Virginibus, ab Hungaris, tunc gentilibus, apud Coloniam Agrippinæ, pro virginitate servanda, & defensione Fidei Christianæ, crudeliter trucidatur, Anno Christi 383. *Caferrius. Bucelinus.*

22. Cordula, quæ sola ex undecim millibus sociarum Sanctæ Ursulæ remanserat, & illâ nocte sub navis carina delituerat, posterâ die prodiens, ne Martyrium detrectaret, à feriente Tyranno, lætalem ictum exigit, ab eodémque transfigitur. 383. *Bonfinius.*

23. Sanctus Joannes Capistranus, vir doctrinâ, & zelo religionis insignis, Joannis Hunyadi in expeditionibus contra Turcas in Hungaria, comes individuus, in Hungaria, ad oppidum Ujlakium, sanctissimè obit. Sirmij in æde Sancti Francisci posteà sepultus. 1456. *Bonfinius.* Cujus corpus Sirmio per Turcas capto, in Zelosiano Monasterio conditum, Franciscus Perenius, per summam impietatem confracto sepulchro, & indignis modis profanato, in profundum puteum projici jussit. *Istvanfius.* Recolitur hâc die memoria Sanctæ Priscillæ Virginis & Martyris, cujus corpus asservatur religiosè, in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ in Hungaria.

24. Stepha-

24. Stephanus Wayvoda Moldaviæ, insignem de exercitu Regis Poloniæ reportat victoriam. 1497. *Bucelinus.*

25. Catharina Regina Bosniæ, Thomæ Regis uxor, post occupatam Bosniam à Turcis, Romam ad Pontificem confugiens, ab eodémque pro dignitate sustentata, moritur. 1478.

26. Carolus V. Imperator, & Rex Hispaniarum, auspicatur regimen Ordinis Aurei velleris, ad quam dignitatem postmodum sunt assumpti complures ex Magnatibus Hungaris, ob singularia merita erga Augustissimam Domum Austriaeam præstita. *Schönleben.* Colitur hâc die officio proprio per Hungariam, Sanctus Demetrius Martyr & miles, ob ejusdem reliquias Sirmij depositas. Albertus Hungariæ Rex extingvitur. 1439. Recolitur hâc die memoria Sancti Desiderij Martyris, cujus corpus religiosè asservatur in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ in Hungaria.

27. Rudolphus II. Hungariæ Rex, eligitur Imperator. 1575. *Schönleben.* Gabriel Bathorius, electus Transylvaniæ Princeps, ex insidijs Varadini, crudeliter trucidatur. 1613.

28. Ferdinandus I. coronatur Rex Hungariæ, Albæ Regali. 1527. Beatus Gallus Confessor Ordinis Sancti Francisci, obit Strigonij, circa annum 1340. *Wadingus.*

29. Concilium Constantinopolitanum generale inchoatur, in quo hâc die Photius Schismaticus, qui primus apertam fecit secessionem à Matre Sancta Ecclesia, expulsus, & anathematizatus est. 369. cujus tamen Schismati adhæserunt multi etiam sub Corona Hungariæ, utì sunt Rutheni, Valachi, Moldavi, sed ex ijs jam complures, in Hungaria & Croatia existentes, operà piorum virorum, & industrià Eminentissimi Cardinalis à Kollonicz reducti sunt ad Unionem Catholicam. Matthias Archidux, inglorius redit ex Belgio, nuper à confœderatis evocatus. 1581. qui tamen ante & pòst, multa præclara bella gessit, in Hungaria.

30. Cæsar Baronius S. R. E. Cardinalis nascitur. 1598. qui suis doctissimis scriptis, Historiam Regni Hungariæ, præcipuè Ecclesiasticam, plurimùm illustravit.

31. Sanctus Wolffgangus, ante Episcopatum Sancti Piligrini, in conversione Hungarorum socius, ad æterna prœmia evolat. 904. *Raderus.*

NOVEMBER.

1. Recolitur hâc die memoria Sancti Monani Archidiaconi Hungari, qui cum Sancto Hadriano in Scotiam profectus, sanctissimam vitam ibidem duxit, ac finivit, circa annum Christi. 878. *Bolandus.* Rudolphus II. Hungariæ

Rex, coronatur in Imperatorem Ratisbonæ, à Daniele Electore Moguntino. 1575. *Schönleben.* Casimirus, Casimiri Regis Poloniæ filius, à nonnullis seditiosis Hungariæ Rebellibus, contra Matthiam Corvinum, ad Coronam evocatus, in Hungariam inducitur. 1471. *Bonfinius.*

2. Comes Nicolaus Esterházi, arctè à copijs Bethlehemianis pressus, ac vehementer sollicitatus, ut à fidelitate Cæsaris deficeret, dum deliberationis tempus simulat, interim à Cæsare auxilium impetrat, hostésque cædit, ac magnâ clade afficit. 1623. *Bucelinus.*

3. Sanctus Carolus Boromæus, S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Mediolanensis, horâ noctis tertiâ sanctissimam efflat animam, 1584. cujus aurea, & zelo Apostolico plena epistola extat, ad Andream Bathorium Cardinalem scripta. Comes Nicolaus Esterházi, adhuc magìs copias Bethlemicas atterit, ac profligat. 1632. *Bucelinus.*

4. Beatus Joannes Ordinis Prædicatorum, per Hungariam Provincialis, Episcopus Bosnensis, pientissimè obit, Budæ. 1253. *Sigismundus Ferrarius.*

5. Constantiense Concilium inchoatur, 1414. plurimùm adurgente Sigismundo Hungariæ Rege, cui etiam ipsemet interfuit. *Caferrius.* Sanctus Emericus Dux Hungariæ, sponsus, & virgo, ad cœlestia virginitatem colentibus promissa præmia migrat. 1032. *Bonfinius.*

6. Innocentius VIII. Papa moritur. 1406. quem Sigismundus Rex Hungariæ, strenuè adjuvit contra Benedictum Antipapam. *Ricciolus.*

7. Valentinianus senior Imperator, natione Pannon, quorundam Rebellium legationibus irâ commotus, dum eos ardentiùs objurgat, sangvine per os effuso, suffocatur. 376. *Caferrius.*

8. Joannes Rex Bohemiæ, & Casimirus Rex Poloniæ, pacis ac fœderis causâ, Vissegradi, ad Carolum I. Regem Hungariæ conveniunt. 1335. *Bonfinius.* Item contigit hâc die memorabilis illa Cæsareanorum in monte Albo, de Friderico Palatino Rheni victoria, qua in pugna fuêre decem millia Hungarorum, à Gabriele Bethlehemo submissorum, sed & hi fugati, ad propria redièrunt. 1620. Benedictus Thuroczius Croatiæ Banus moritur. 1616.

9. Beata Helena Virgo, Ordinis Sancti Dominici, Hungara, Beatæ Margaritæ religiosa Magistra, multis in vita, & post mortem miraculis clara, ad beatam immortalitatem transit, ad Budam. 1270. *Sigismundus Ferrarius. Bzovius.*

10. Carolus Robertus Rex Hungariæ, Valachis bellum inferens, inter angustias montium, à *Bazarado* Valachiæ Wayvoda cæditur, toto ferè exercitu amisso, multis Proceribus captis, & immaniter occisis, ipse mutatis vestibus, vix necem evadens. 1332. *Bonfinius.*

11. Sanctus

11. Sanctus Martinus Episcopus Turonensis, natus Sabariæ, in Hungaria, sanctissimam efflat animam. 402. *Sulpitius. Surius.*

12. Sanctus Astricus, Archiepiscopus Colocensis, in Hungaria, Ordinis Sancti Benedicti, qui Sancto Stephano Regiam Coronam à Sylvestro Papa detulit, & Regis titulum impetravit, non minor septuagenario, ad percipiendam laborum suorum mercedem evocatur. 1034. *Bolandus.* Sanctus Christinus Monachus, qui Sancto Adalberto in conversione Hungarorum adjutor fuit, fit Martyr in Bohemia. 1000. *Inchoffer.* Eâdem die, ac anno, & ibidem, patitur Sanctus Joannes, & Sanctus Matthæus, pariter Monachi, & collaboratores in conversione Hungarorum, ejusdem Sancti Adalberti. *Dubravius.* Alexander Vitellius, Pauli Reipublicæ Florentinæ armorum Ducis filius, nascitur hâc die. 1500. qui in multis Regionibus, ac etiam Hungaria, & nominatim ad Vaciam, & Pesthum, egregiam militarem præstitit operam. *Caferrius.*

13. Justinianus Imperator, ex Illyrio oriundus, obit Constantinopoli. Anno Christi. 165. ætatis 87. Imperij 38. Legum lator, quibus innituntur leges quóque municipales Hungariæ. Contra quem anno 535. Hunni trasmisso Istro, ditiones Romanorum dirè vastârunt, & populati sunt úsque Bizantium, adeò, ut Justinianus coactus fuerit pacem ab eis redimere.

14. Matthias II. eligitur in Regem Hungariæ. 1608. átque in ijsdem Comitijs Posonienfibus, creatur in Palatinum Regni Hungariæ, Comes Stephanus Illyésházi, quæ dignitas ab obitu Thomæ Nadasdi, per annos 46. vacaverat.

15. Sanctus Leopoldus, pater Sophiæ, Reginæ Hungariæ sanctissimè obit. 1136. Hodie recolitur memoria Sanctæ Severinæ Virginis & Martyris, cujus corpus religiosè conservatur, in templo Societatis JESU, Tyrnaviæ, in Hungaria.

16. Moritur Gabriel Bethlehemus, Transylvaniæ Princeps, infamis tot fœdifragijs, & Turcarum ac Tartarorum confœderationibus. 1629. Beatus Petrus Ordinis Sancti Francisci, obit Budæ. 1287. *Wadingus.*

17. Pax & fœdus arctissimum inter Carolum I. Regem Hungariæ, & Joannem Bohemiæ, ac Casimirum Poloniæ, Reges, percutitur Visegradi, & Reges hospites, rarissimis donarijs, à Carolo honorantur. 1335. *Bonfinius.* Recolitur memoria S. Aniani Episcopi Aurelianensis, qui Atilam ab eversione Urbis Aurelianensis avertit, & ad solvendam obsidionem, adegit.

18. Alexander Moldaviæ Princeps crudelissimus, ab Alberto de Lasco profligatur. 1561. *Bonfinius.*

19. Sancta Elisabetha, Andreæ II. Regis Hungariæ filia: Ducissa Thuringiæ, die mortis prævisâ, spiritum inter sanctissima suspiria, DEO reddit.

1231. *Surius. Raderus.* Matthias II. in Regem Hungariæ coronatur, Posonij. 1618. Petrus Pazmanus, è Societate JESU, Archiepiscopus Strigoniensis, ab Urbano VIII. creatur Cardinalis. 1629.

20. Recolitur hâc die memoria Sancti Eustachij cum socijs Martyribus, qui in Hungaria militavit contra Dacos, construxítque pontem ad Danubium, qui *Trajani* dicitur, cujus etiam nunc vestigia visuntur. *Inchoffer.* ad annum 163.

21. Ladislaus Posthumus, Alberti filius, Hungariæ, & Bohemiæ Rex, annorum octodecim adolescens, in ipso nuptiali apparatu, cum Magdalena, Caroli VII. Gallorum Regis filia, ex hac vita decedit. 1457. *Caferrius. Brietius. Bonfinius.*

22. Matthias Corvinus Hungariæ Rex, cum Friderico III. Cæsare paciscitur. 1487. *Schönleben.* Geyza II. Belæ II. filius primogenitus, in Regem Hungariæ coronatur. 1145. *Bonfinius.*

23. Turcarum exercitus, ad Siscium feliciter à nostris debellatur. 1593. qua de re fusiùs in sequentibus Ephemeridibus. *Istvansius.*

24. Maximilianus II. Rex Hungariæ, eligitur in Imperatorem Francofurti. 1562. *Schönleben.*

25. Serenissimus Ferdinandus II. Rex Hungariæ, coronatur in Regem Bohemiæ. 1627. Comes Nicolaus Eszterházi, tunc Judex Curiæ Regiæ, & Novæ Arcis, átque Confiniorum antemontanorum Generalis, magnum numerum captivorum ex Moravia, à Tartaris, & Turcis, tempore belli Bethlehemici abductorum, eliberat, parváque manu, insigni strage hostes profligat. 1623.

26. Nicolaus Comes Salmensis, Heros laudatissimus, post multa in Hungaria gloriosè gesta, moritur. 1580. *Bucelinus.*

27. Comes Nicolaus Esterházi, eligitur in Palatinum Regni Hungariæ. 1625.

28. Georgius Castriotus, cognomento *Scanderbegus*, Avitum Principatum Epiri occupat, & Turcas profligat, mox cum Hungaris, & Venetis fœdus contra communem Christianitatis hostem init. 1443.

29. Arnulphus Imperator, qui Hungaros in Germaniam evocaverat, eosdémque hâc occasione, contra Imperij Provincias armaverat, moritur Ratisbonæ. 896. *Caferrius. Bucelinus.*

30. Maximilianus II. Rex Hungariæ coronatur in Imperatorem, Francofurti. 1562. Nascitur Andreas secundo-genitus Caroli Roberti, Regis Hungariæ filius. 1376. is, qui postmodùm Rex Neapolitanus fuit. *Bonfinius.*

DECEM-

DECEMBER.

1. Obijt Emericus Rex Hungariæ. 1200. *Bonfinius.* alij aliter. Ad hunc quoque diem ponitur transitus ex hac vita Sancti Albani M. qui fuerat in Hungariam missus, & à Rege in filium adoptatus. *P. Hevenesi.* Sanctus Geroldus Bojorum Prætor, & fidei Christianæ magnus zelator, in prœlio ab Hunnis cæditur.

2. Alexander Farnesius celeberrimus belli Dux, Atrebati, in Belgio extingvitur. 1592. In cujus locum & gubernationem Belgij, Ernestus Archidux, qui bello in Hungaria, adversùs Turcas præfuerat, à Philippo II. Hispaniarum Rege evocatur, & substituitur. 1594. *Istvansius.*

3. Sanctus Agricola Martyrium subit in Pannonia, cujus mentionem facit ad hanc diem, Martyrologium Romanum. In Croatia immensa vis anserum, & anatum sylvestrium, sese in terram demittit, & acriter inter se prœliatur, tantâ postridie mortuarum repertâ multitudine, ut certatim accurrentes incolæ, multi 50. multi 200. & nonnulli 400. domum referrent. 1587. *Bucelinus. Istvansius.*

4. Sacro Concilio Tridentino finis imponitur. 1563. Cui, qui ex Hungaris interfuêre in Patriam rediêrunt, excepto Joanne Csanadiensi Episcopo, qui ibidem gravi oppressus morbo, è vivis decessit. *Istvansius.*

5. Carolus II. Rex Neapolis, cognomento *Parvus*, in Regem Hungariæ, Albæ Regali coronatur, quâ die inusitatus solis defectus apparuit, qui ad breve tempus regnaturum novum Regem protendit. 1385. Nuptiæ Augustissimi Imperatoris Leopoldi I. cum Margarita Hispana, summa cum pompa peraguntur Viennæ. 1666.

6. Lotharius II. Imperator, extremum diem claudit. 1138. vir egregiè cum omnibus gentibus, ipsísque Hungaris (cœteris Imperatoribus infestis) optimè conveniens. *Caferrius.*

7. Beatus Joannes Dominici, patriâ Florentinus, professione Sancti Dominici Religiosus, dignitate Ragusanæ Ecclesiæ Præsul, & S. R. E. Cardinalis, magnam vitæ partem in Hungaria, apud Regem Sigismundum, titulo Legati, & Nuncij Apostolici transigens, febri correptus, Budæ, inter Hungariæ Procerum adstantium lacrymas, communémque civium dolorem, quasi somno svavi consopitus, felicem spiritum DEO reddit. 1418. *Sigismundus Ferrarius.*

8. Beatus Buzadus Banfius, è nobilissima Bonfiorum familia, Ordinis Sancti Dominici Religiosus, à Tartaris in Ecclesia, ante aram procumbens,

interimi-

interimitur, & lanceis confoditur. 1245. *Sigismundus Ferrarius.* Ferdinandus II. coronatur in Regem Hungariæ. 1625. *Schönleben.* Excellentissimus Comes Paulus Esterhazi, Regni Hungariæ Palatinus, S.R. Imperij Princeps declaratur. 1687.

9. Sigismundus Imperator, & Rex Hungariæ Znoymæ obit. 1437. Serenissimus Josephus, in Regem Hungariæ Hæreditarium eligitur Posonij. 1687. Quo eodem die, anno 1683. Augustissima Imperatrix Eleonora Magdalena Theresia, in Reginam Hungariæ coronata fuit Sopronij.

10. Domus sacra DEIparæ, per Angelos è Dalmatia, prope Recanatum, ubi nunc est, & Lauretana nuncupatur, mirabiliter transfertur. 1294. *Tursellinus. Caferrius.*

11. Diætæ sub Ludovico I. Rege, anni 1351. finis imponitur.

12. Beatus Bertholdus, Ordinis Sancti Francisci, eximius concionator, Hungariæ Apostolus, ad cœlestia prœmia evolat. 1272. *Raderus.*

13. Stephanus Bathorius, ex Principe Transylvaniæ, Poloniæ Rex, dum contra Rigenses parat bellum, extingvitur. 1589. ætatis 53. Regni 10. *Istvanfius.* Frater Georgius Monachus, Ordinis Sancti Pauli primi Eremitæ, Episcopus Varadiensis, S.R.E. Cardinalis, à Ferdinandi Regis ministris, interficitur. 1551. Stephanus Comes Scepusiensis, contra Albertum Polonum, Regni Hungariæ usurpatorem, à Rege Vladislao II. cum exercitu expeditur. 1490. *Bonfinius.* Nuptiæ Beatricis, cum Matthia Corvino, Rege Hungariæ, Budæ solenniter celebrantur. 1476. *Bonfinius.*

14. Leopoldus I. Augustus, tertias nuptias celebrat, cum Eleonora Magdalena Theresia, Palatina Neoburgica, Passavij. Anno Christi. 1676. Moritur Stephanus Boskaius, Transylvaniæ Princeps, absque ullo hærede. 1606. ætatis 56.

15. Obit Maria, Caroli Roberti Regis Hungariæ conjux, natione Polona. 1305.

16. Generalis Szulcz, prope Bartpham irruit in Tökölianos, eosdémque profligat, ac dissipat. 1684. Matthias Corvinus, Hungariæ Rex, Arcem Jayczam Bosniæ caput, deditione reoccupat. *Bonfinius.*

17. Stephano Bathorio succedit in Regno Poloniæ, Sigismundus III. Rex Sveciæ. 1587. *Fuggerus. Schönleben.*

18. Beatus Joannes Hungarus, Episcopus, Ordinis Prædicatorum, à subditis hæreticis excoriatur, circa annum 1230. vide Ephemerides Patrum Dominicanorum. Obit Comes Georgius Zrinius, Croatiæ Banus, annorum viginti octo, sed vel in hac ætate ipsa, singularis experientiæ, & militaris virtutis. 1676. Moritur & Comes Georgius Draskovics.

19. Sere-

19. Sereniſſimus Ferdinandus I. Rex Hungariæ, obligat ſe Mariæ ſorori ſuæ, Ludovici II. Regis Hungariæ viduæ, quòd ei portionem dotalem in Regno aſſignare, vel ſi in Regno non poſſet, alijs æquivalentibus medijs proſpicere velit. 1526. *Schönleben.*

20. Carolus Magnus, Imperator, primus Scholarum in Hungaria fundator, aut certè præcipuus reſtaurator, celebres Sbholas Oſnaburgi fundat. 805.

21. Veneti, Jaderam Dalmatiæ Metropolim, ad Hungariæ Coronam ſpectantem, poſt quatuor menſium obſidionem expugnant, pulſis inde Ludovici I. Hungariæ Regis præſidiarijs. 1346. *Caferrius.*

22. Ordo Sancti Dominici confirmatur, ab Honorio III. Anno Chriſti. 1216. cujus Filij poſtmodum ſtrenuam in Hungaria in converſione Hungarorum præſtiterunt operam, & complura Monaſteria in Regno Hungariæ habuerunt.

23. Sancta Victorina, è domo Anicia, in perſecutione Decij Imperatoris patitur, quâ ex domo ortæ familiæ: Frangepanorum, Carloviczíorum, poſt longa tempora, in partibus Dalmatiæ, & Croatiæ, ſub protectione Regni Hungariæ.

24. Moritur Georgius Turzo, Regni Hungariæ Palatinus. 1616.

25. Carolus Magnus, Occidentis Imperator ſalutatur. 800. qui Imperium hoc auxit, & Hungariam quóque ſibi ſubegit, multis annis contra Hungaros pugnando, & ad converſionem illorum colaborando. *Inchoffer.*

26. Sancti Stephani Proto-Martyris memoria. Qui uxori Geyzæ Ducis Hungariæ comparens, eandem de naſcituro filio admonuit, ſimúlque edocuit, ſuo eum patrocinio educandum, ſuúmque ei nomen imponi deberi, ipſúmque ſuæ gentis, Regium titulum, & Coronam primum habiturum.

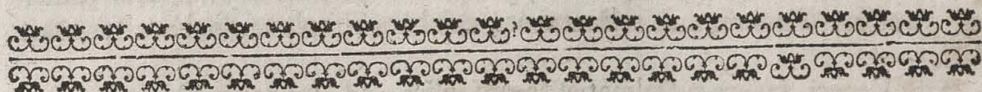
27. Naſcitur Eleonora Magdalena Thereſia, Palatina Rheni Neoburgica, nunc Imperatrix Auguſta, & Hungariæ Regina. Anno Chriſti. 1654.

28. Honorius II. Pontifex creatur. 1124 quem & Hungari, pro legitimo Pontifice acceptârunt, rejecto Theobaldo Præsbytero Cardinale Sanctæ Anaſtaſiæ, qui Cœleſtinum ſe appellaverat, plurimùm ad hanc rem cooperante Roberto Frangepano.

29. Gregorius IX, Pontifex eligitur. 1370. quo anno, Caſimiro Regi Poloniæ defuncto, ſucceſſit in Regno Poloniæ, Ludovicus, ſororis filius, Rex Hungariæ.

30. Beatus Sebaſtianus, primus poſt fundatum à Sancto Stephano Archiepiſcopatum Strigonienſem, ejus Eccleſiæ Archipræſul, ſanctiſſimè obit. *Inchoffer.* ad annum 1001. & 1002.

31. Ferdinandus III. coronatur Rex Romanorum Ratisbonæ. 1636. Alij aliter, propter mutationem & varietatem ſtyli, veteris & novi, quæ ſanè quàmplurimum faſtos turbat. Comes Nicolans Eſterházi, Regni Hungariæ Palatinus, aureo vellere inſignitur, Viennæ. 1628.

PARAGRAPHUS DECIMUS.

EPHEMERIDES AUSTRIACÆ,

SEU

Res memorablies Auguſtiſſimæ Domûs Auſtriacæ.

JANUARIUS.

I.

ALbertus II. Romanorum Imperator, Archidux Auſtriæ, coronatur Rex Hungariæ. 1438. Carolus V. auſpicatur Regimen Provinciarum Belgicarum. 1515. Naſcitur Sigiſmundus Rex Poloniæ, filius Caſimiri Regis, ex Eliſabetha Auſtriaca, filia Alberti II. Imperatoris. 1467. Maximilianus I. Archidux Auſtriæ, in Imperatorem Romanorum eligitur. 1486.

2. Joannes IV. Luſitaniæ Rex, Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, ex ſorore nepos obit. 1554. Carolo-Robertus, Rudolphi I. Imperatoris Habſpurgici, ex filia Clementia nepos, coronatur in Regem Hungariæ. 1310.

3. Ferdinandus Rex Hiſpaniæ, Caroli V. avus maternus, pridiè ingreſſus, triumphat Granatæ de Mauris. 1492. Obit Marcus Vice-Comes Mediolanenſis, frater *Viridis*, Leopoldo Probo Archiduci Auſtriæ nuptæ. 1382.

4. Catharina Renea, filia Caroli Archiducis Auſtriæ, naſcitur Græcij. 1576. Maximilianus I. Imperator, Aldenardam Urbem Flandriæ, noctu, ex inſperato occupat. 1484.

5. Ferdinandus I. Archidux Auſtriæ, in Romanorum Imperatorem eligitur Coloniæ. 1531. Naſcitur Leopoldus Wilhelmus Archidux Auſtriæ, filius Ferdinandi II. Imperatoris. 1614. Obijt Gvilelmus Dux Cliviæ, & Juliaci, gener Ferdinandi I. Regis Romanorum, maritus Mariæ Auſtriacæ. 1592. Carolus Audax, Dux Burgundiæ, ſocer Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, occumbit ad Nancæum. 1477.

6. Ru-

6. Rudolphus I. Aquiſgrani coronatur Rex Romanorum. 1273. Catharina Regina Angliæ, Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ matertera, obit. 1536. Carolus V. Imperator, in Comitijs Wormaciæ celebratis, Lutheri dogma proſcribit. 1521.

7. Helena filia Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, naſcitur Viennæ. 1543. Fridericus III. Archidux Auſtriæ, eligitur Rex Romanorum Francofordiæ. 1440.

8. Alexander Medicæus, Dux Florentiæ, Generalis Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, transfoditur. 1537. Obit Beatrix, ſoror Iſabellæ Luſitanæ, conjugis Caroli V. Imperatoris. 1537.

9. Philippus Dux Burgundiæ, ſocer Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, ordinem Aurei Velleris inſtituit, Brugis. Anno Chr. 1429.

10. Carolus V. Imperator, Archidux Auſtriæ, nuptias celebrat cum Iſabella Luſitaniæ Regina. 1526. Naſcitur Margarita Auſtriaca, filia Maximiliani I. Imperatoris. 1480.

11. Ferdinandus I. Archidux Auſtriæ, Imperator Romanorum coronatur. 1531.

12. Maximilianus I. Romanorum Imperator, Archidux Auſttriæ, obit Welſæ. Anno 1519.

13. Moritur Fridericus Pulcher, Romanorum Imperator, Archidux Auſtriæ. 1330. Naſcitur Maria Anna, filia Ferdinandi II. Imperatoris, Græcij. 1610.

14. Aloyſius Gonzaga, Princeps Mantuæ, Annæ Imperatricis Archiduciſſæ Auſtriæ atavus, obit. 1360, Naſcitur Catharina filia Philippi I. Auſtriaci, Regis Hiſpaniæ. 1507.

15. Obit Catharina filia Alberti I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ. 1320. Naſcitur Philippus Audax, Dux Burgundiæ, ſocer Leopoldi IV. Archiducis Auſtriæ. 1341.

16. Fridericus, Archidux Auſtriæ, filius Maximiliani II. Imperatoris Romanorum, obit. 1653. Obit Ferdinandus Catholicus, Caroli V. avus maternus. 1416.

17. Ludovicus Bavarus, Rudolphi I. Imperatoris, ex filia nepos, Romanorum Imperator Romæ coronatur. 1328. Carolus V. reſignat Philippo ſuo filio omnia Regna. 1556. Naſcitur Anna Catharina, filia Guilielmi Ducis Mantuæ, ex Eleonora Ferdinandi I. Imperatoris filia. 1566. Naſcitur Maria Anna, filia Philippi IV. Regis Hiſpaniæ. 1636. Ferdinandus II. Imperator, ſecunda ſponſalia celebrat Mantuæ, cum Eleonora Mantuana. 1622.

18. Matthias Archidux Auſtriæ Bruxelis, Belgij Gubernator inauguratur. 1578.

tur. 1578. Naſcitur Maria filia Henrici VIII. Regis Angliæ, poſteà Philippi II. Archiducis Auſtriæ, & Regis Hiſpaniæ uxor. 1517. Sereniſſima Maria Antonia Archiduciſſa Auſtriæ, Leopoldi I. Cæſaris filia, ac dein Electrix Bavariæ, naſcitur. 1669.

19. Iſabella, Archiduciſſa Auſtriæ, ſoror Caroli V. Imperatoris, obit Gandavi. 1525. Obit Anna Maria Auſtriaca, filia Philippi III. Regis Hiſpaniæ, uxor Ludovici XIII. Regis Franciæ. Anno Chriſti. 1665.

20. Rudolphus II. Archidux Auſtriæ, Romanorum Imperator, Pragæ fatis cedit. 1612.

21. Fridericus I. Archidux Auſtriæ, Viennam fortiſſimo præſidio munit, contra Matthiam I. Regem Hungariæ. 1484. Maria Auſtriaca Hiſpana, Ferdinandi III. Imperatoris uxor, coronatur Imperatrix. 1637.

22. Sebaſtianus, Rex Luſitaniæ, Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, ex filia nepos, naſcitur. 1554. Obit Eliſabetha Auſtriaca, Regina Franciæ, Caroli IX. vidua. 1592.

23. Luchinus Vice-Comes Mediolani, uxoris Leopoldi Archiducis Auſtriæ propatruus, veneno tollitur. 1349.

24. Sigiſmundus I. Rex Poloniæ, filius Caſimiri Regis, ex Eliſabetha Auſtriaca, coronatur Rex Poloniæ, Cracoviæ. 1507. Philippus II. Auſtriacus, Rex Hiſpaniæ, ſponſalia celebrat Madriti, cum Anna Auſtriaca, Maximiliani II. Imperatoris filia. 1570. Obit Ferdinandus Archidux, Tyrolenſium Princeps, Ferdinandi I. Imperatoris filius, Oeniponti. 1595.

25. Maximilianus Archidux Auſtriæ, cum Polonis, ſiniſtro Marte confligit. 1588. Alij id ad præcedentem diem referunt. Naſcitur Margarita Auſtriaca, Maximiliani II. Cæſaris filia, Viennæ. 1567. Eâdem die poſt 17. annos, facta Sanctimonialis Madriti, nempe 1584.

26. Henricus VIII. Rex Angliæ, ſocer Philippi II. Regis Hiſpaniarum, Archiducis Auſtriæ, tremendo DEI judicio ſiſtitur. 1546. Auguſtiſſimus Leopoldus I. Imperator, auſpicatur Regimen Auſtriæ. 1655.

27. Anna Regina Hungariæ, uxor Ferdinandi I. Archiducis Auſtriæ, moritur, Pragæ. 1547. Obit Sereniſſimus Carolus Joſephus Archidux Auſtriæ, Ferdinandi III. Imperatoris, ex Leopoldina filius, Lincij, 1664.

28. Ferdinandus, Archidux Auſtriæ, Caroli filius, Clagenfurti, inauguratur Archidux Carinthiæ. 1596. Obit Eleonora Archiduciſſa, filia Caroli Archiducis Græcenſis, Halæ. 1620.

29. Eliſabetha, filia Caroli Archiducis Auſtriæ, moritur Græcij. 1586. Albertus I. Imperator, nuptias celebrat cum Eliſabetha filia Mejnarchi Tyrolenſis.

30. Joan-

30. Joannes de Auſtria, Confœderatos Belgij profligat. 1578. Item, Erneſtus Archidux Auſtriæ, inchoat Belgij gubernationem. Anno Chr. 1594.

31. Henricus Cardinalis, poſtmodùm XVII. Rex Portugalliæ, conſobrinus Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1512. & eodem die recurrente, obit. 1580.

FEBRUARIUS.

1 Henricus I. Archidux Auſtriæ obit. 1174. moritur item, Ludovicus II. Elector Palatinus, Rudolphi I. Habſpurgij gener. 1294. Ferdinandus, Dux Bavariæ, nepos Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, è filia Anna, naſcitur. 1550. Philippo III. Regi Hiſpaniæ, Ordines Luſitaniæ, homagium præſtant. 1594. Albertus Archidux Auſtriæ, Maximiliani I. Imperatoris filius, Belgium gubernaturus, ſolenniter Bruxellas ingreditur. 1596.

2. Fridericus Landgravius Thuringiæ, maritus Mechtildis, Rudolphi I. Imperatoris, proneptis, moritur. 1349. Ferdinandus II. Imperator Auſtriacus, celebrat ſecundas nuptias cum Eleonora Mantuana, Oeniponti. 1622. Principes Germaniæ, cum Alberto Auſtriæ Duce, contra Adolphum Naſſovium, Imperij æmulum, fœdus ineunt. 1298.

3. Henricus Placidus, Dux Auſtriæ, Alberti I. Imperatoris filius, obit. 1323.

4. Sigiſmundi Archiducis Auſtriæ, nuptiæ cum Catharina Duciſſa Saxoniæ. 1480.

5. Eliſabetha, Rudolphi I. Archiducis Auſtriæ neptis, Joanni Regi Bohemiæ, nubit. 1311. Inter Carolum V. Imperatorem, & Franciſcum I. Gallorum Regem, induciæ quinquennales factæ. 1550. Catharina Auſtriaca, Philippi I. Regis Hiſpaniæ filia, nuptias cum Joanne Rege Luſitaniæ, celebrat. 1526.

6. Margarita, Archiduciſſa Auſtriæ, Friderici Saxoniæ Ducis uxor, obit. 1484. Vladislaus IV. matre Auſtriacâ, maritus Cœciliæ Renatæ Auſtriacæ, in Regem Poloniæ inauguratur. 1633.

7. Carolus V. Archidux Auſtriæ, Romanorum Imperator, Rex Hiſpaniæ, & Siciliæ, inauguratur. 1518. Obit Guilielmus Dux Bavariæ, Archiepiſcopus Colonienſis, ex Anna Auſtriaca natus. Anno. 1612.

8. Amſtelodamum, Auguſtiſſimæ Domûs Auſtriacæ Imperio ſe ſubducit. 1578. Alexander Medicæus, Princeps Florentiæ, gener Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, natus. 1512. Ulricus, Dux Virtembergiæ, Cunegundis Archiduciſſæ Auſtriæ gener, natus. 1487.

9. Nascitur Maria Anna, filia Augustissimi Imperatoris Leopoldi I. Imperatoris, Viennæ, quæ eodem mense obijt. 1672. Nascitur Maria Eleonora, filia Leopoldi Archiducis Tyrolensium Principis. 1627. Obijt Romæ Carolus Fridericus, Dux Juliæ, & Cliviæ, filius Guilielmi, & Mariæ, Ferdinandi I. Imperatoris filiæ.

10. Elisabetha, Archiducissa Austriæ, Alberti II. Imperatoris, uxor Casimiri Regis Poloniæ, coronatur Regina Poloniæ. Anno Christi. 1454. Elisabetha, filia Maximiliani II. Imperatoris, vidua Caroli IX. Regis Franciæ, sepelitur Viennæ. 1592.

11. Albertus Archidux Austriæ, Maximiliani II. Imperatoris filius, fit Belgij Gubernator. 1596. Anna filia Caroli Archiducis Græcensis, Regina Poloniæ, obit Varsaviæ. 1598.

12. Guilielmus III. Dux Saxoniæ, gener Alberti II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, obit. 1483. Nascitur Maria Burgunda, Maximiliani I. Imperatoris uxor. 1457.

13. Excedit è vivis Elisabetha Pomeraniæ Ducissa, uxor Caroli IV. Imperatoris, socrus, trium Austriæ Archiducum. 1393. Ferdinandus Archidux homagium, à statibus Carnioliæ accipit. 1597.

14. Cosmus Medicæus, gener Caroli Archiducis, inauguratur Dux Hetruriæ. 1609. Philippus I. Austriacus, acclamatur Rex Castellæ. 1505.

15. Obit Ferdinandus II. Imperator Viennæ. 1637. Nascitur Beatrix, filia Joannis III. Regis Lusitaniæ, ex Catharina Austriaca, filia Philippi I. Regis Hispaniæ. 1530.

16. Maximilianus I. Archidux Austriæ, Aquisgrani coronatur Romanorum Imperator. 1486.

17. Margarita Archiducissa Austriæ, filia Ferdinandi I. nata, Oeniponti. 1536. Catharina, Ferdinandi I. Imperatoris filia, viduatur marito Francisco Gonzagâ, Duce Mantuano. 1550.

18. Carolus Princeps Lusitaniæ, filius Emmanuelis Regis Portugalliæ, ex Eleonora Archiducissa Austriæ, natus Eboræ. 1520.

19. Maria II. filia Maximiliani II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, nata Viennæ. 1564.

20. Ernestus, Archidux Austriæ, frater Maximiliani Imperatoris, obit Bruxellis. 1595.

21. Ladislaus Posthumus, Rex Hungariæ, & Bohemiæ, Archidux Austriæ, filius Alberti II. Imperatoris, natus. 1440.

22. Carolus V. Archid. Austriæ, Bononiæ coronatur Rex Lombardiæ. 1530.

23. Carolus V. Archidux Austriæ, resignare Imperium statuit. Anno Christi. 1558.

24. Fran-

24. Franciſcus I. Rex Galliæ, à Carolo V. Archiduce Auſtriæ, capitur. 1525. Carolus I. Marchio Badenſis, gener Erneſti, Archiducis Auſtriæ, obit. 1475. Carolus V. Archidux Auſtriæ, Rex Hiſpaniæ, Romanorum Imperator, Gandavi natus. 1500. Ferdinandus I. Imperator, coronatur Rex Bohemiæ, Pragæ. 1527.

25. Joannes de Auſtria, natus Ratisbonæ. 1547. Ferdinandus II. Imperator, transfert Electoratum Palatinum, in domum Bavaricam. Anno Chr. 1623.

26. Maria, Archiduciſſa Auſtriæ, filia Caroli V. Imperatoris, obit Madriti. 1603.

27. Henricus IV. Rex Galliæ, gener Joannæ Archiduciſſæ Auſtriæ, & Magnæ Duciſſæ Hetruriæ, coronatur. 1594.

28. Carolus, Dux Burgundiæ, ſocer Maximiliani I. Romanorum Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, 500. Helvetios tumultuantes, ſuſpendi, & mergi curat. 1476.

29. Albertus Bavariæ Dux, gener Ferdinandi I. Archiducis Auſtriæ, natus. 1528. anno Biſſextili.

MARTIUS.

1. Ferdinandus Catholicus, Rex Hiſpaniæ, avus maternus Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, Luſitanos prœlio vincit. 1476. Naſcitur Anna Ducis Cliviæ, Guilielmi, & Mariæ Auſtriacæ filia. 1552. Catharina filia Philippi II. Regis Hiſpaniarum Auſtriaci, nubit Carolo Emmanueli, Duci Sabaudiæ. Anno Chriſti. 1585.

2. Maria uxor Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, moritur. 1482,

3. Ludovicus, infans Luſitaniæ, frater Iſabellæ, uxoris Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, natus. 1506. Bruxelæ fame devictæ, dedunt ſe Duci Parmenſi, ſub Auſpicijs Philippi II. Regis Hiſpaniæ, Auſtriaci.

4. Albertus, Archidux Auſtriæ, filius Maximiliani II. Imperatoris, creatur Romæ Cardinalis. 1538. Sigiſmundus Archidux Auſtriæ, Comes Tyrolis, Oeniponti obit. 1496. Joannes Caſimirus Rex Poloniæ, ex Conſtantia Auſtriaca natus, nuptias celebrat cum fratris vidua, Aloyſia Maria Nivernenſi. 1649. Alij referunt ad diem 6. Martij.

5. Eleonora Archiduciſſa Auſtriæ, Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ ſoror, uxor Franciſci Regis Galliæ, coronatur Regina Galliæ. 1531. Obit Helena, filia Ferdinandi I. Imperatoris Auſtriaci, Hallæ in Tyroli. 1574.

6. Ferdinandus II. Imperator, Archidnx Auſtriæ, reſtitutionem bonorum

Eccleſia-

Ecclesiasticorum, datis literis fieri jubet, & promulgat. 1629. Elisabetha Sabaudiæ Princeps, Catharinæ Austriæ filia, nubit Francisco Duci Mutinensi. 1608. Odvardus Farnesius, frater Alexandri Ducis Parmæ, & Placentiæ, Pronepos Caroli V. Imperatoris, Archiducis Austriæ creatur Cardinalis. 1591.

7. Maria Josepha Coleta, Archiducissa Austriæ, Leopoldi I. Cæsaris filia nascitur. 1687. Maria Ferdinandi Regis Hispaniæ filia, uxor Emmanuelis Regis Lusitaniæ, soror Joannæ matris Caroli V. Imperatoris, obit. 1517. Albertus Archidux, Belgarum Princeps, Ambianum Picardiæ Metropolim, Gallis eripit. 1597.

8. Tillius, auspicijs Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, Svecos ad Bambergam profligat. 1632. Nascitur Joannes Princeps Daniæ, ex Isabella Austriaca, & Christierno Rege Daniæ, 1517. Obit Maria Anna, uxor Ferdinandi II. Græcij. 1616.

9. Venceslaus, Archidux Austriæ, filius Maximiliani II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, natus. 1561. Antonius Princeps Portugalliæ, filius Joannis III. Regis, ex Catharina Austriaca, Philippi Regis Hispaniæ filia, natus. 1539.

10. Ferdinandus I. Imperator, Archidux Austriæ, nascitur. 1503.

11. Carolus V. Imperator, nuptias celebrat cum Isabel-la Lusitana, Hispali. 1526.

12. Moritur Vladislaus Rex Hungariæ, & Bohemiæ, socer Ferdinandi I. Imperatoris, Archiducis Austriæ, & filius Elisabethæ, Archiducissæ Austriæ. 1516. Nascitur Anna, Poloniæ Ducissa, ex Elisabetha Austriaca, Alberti II. filia.

13. Elisabetha Archiducissa Austriæ, filia Caroli Archiducis Austriæ, nata Græcij. 1577.

14. Fridericus Cardinalis, Archiepiscopus Gnesnensis, filius Casimiri IV. Regis Poloniæ, & Elisabethæ Archiducissæ Austriæ, obit. Anno Chr. 1503.

15. Fridericus IV. Imperator, Archidux Austriæ, coronatur Rex Longobardiæ. 1452.

16. Maximilianus I. Imperator, Archidux Austriæ, nuptias celebrat cum Blanca Maria, filia Galeacij, Ducis Mediolanensis. 1494. Fridericus IV. Romanorum Imperator, Romæ, cum Eleonora conjuge, à Nicolao Papa solenniter ungitur, & benedicitur. 1452. Nascitur Friderico IV. Imperatori filia Cunegundis, Neostadij Austriæ. 1465. Carolus V. abdicato Imperio, etiam Regna Hispaniæ, & Belgicas Provincias resignat, filio Philippo, Bruxellis. 1556.

17. Fride-

17. Fridericus IV. Archid. Austriæ, coronatur Romanorum Imperator. 1452.

18. Ferdinandus I. Archidux Austriæ, Rex Romanorum inauguratur. 1558.

19. Rudolphi II. auspicijs, Jaurinum recuperatur. 1598.

20. Albertus II. Archidux Austriæ, Rex Hungariæ, & Bohemiæ, Francofurti, Romanorum Imperator eligitur. 1438. Obijt Matthias Imperator Austriacus. 1619. Obit quóque Wolfgangus Wilhelmus, Palatinus Rheni, Neoburgicus, Avus Eleonoræ Magdalenæ, Imperatricis. 1653.

21. Ferdinandus Catholicus, Rex Hispaniarum, Avus maternus Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, Archidux Austriæ, nascitur. 1452.

22. Maximilianus I. Imperator, Archidux Austriæ, nascitur. 1459.

23. Sub auspicijs Philippi II. Regis Hispaniarum, Archiducis Austriæ, Valencenæ recuperantur. 1567. Obit Cœcilia Renata, filia Ferdinandi II. uxor Vladislai Regis Poloniæ. 1644.

24. Matthias Rex Hungariæ, & Bohemiæ, Archidux Austriæ, Pragam, à Regni ordinibus vocatus, magna cum pompa ingreditur. 1615. Carolus V. Imperator, Spiræ Cameram Imperialem reformat. 1531.

25. Maximilianus I. baptizatur. Nascitur Maria, filia Alberti Magnanimi, Ducis Bavariæ, ex Anna Austriaca, quæ dein nupsit Carolo Archiduci, suo avunculo. 1553. Anna Austriaca, uxor Matthiæ Imperatoris Austriaci, coronatur Regina Hungariæ Posonij. 1613.

26. Maria II. Archiducissa Austriæ, filia Maximiliani II. Imperatoris, obit Viennæ. 1564. Vladislaus filius Casimiri Regis Poloniæ, ex Elisabetha Austriaca, Alberti II. filia, eligitur Rex Bohemiæ. 1471. Elisabetha filia Maximiliani II. Imperatoris Austriaci, IX. Galliarum Regi nupta, in Reginam Franciæ coronatur. 1571. Nascitur Theresia Maria Josepha, filia Ferdinandi III. Imperatoris, ex Eleonora Mantuana. 1652. Nascitur Maria Magdalena Josepha, Archiducissa Austriæ, Leopoldi I. Imperatoris filia, 1689.

27. Moritur Pragæ Sigismundus Bathorius, Princeps Transylvaniæ, Gener Caroli Archiducis Austriæ. 1613. Obit Carolus IV. Imperator Lucemburgicus, socer duorum Archiducum Austriæ. Anno Christi. 1378.

28. Ferdinandus I. Archidux Austriæ, filius Maximiliani II. natus in Hispania. 1551.

29. Vitâ excedit Franciscus Dux Mantuæ, prosocer Eleonoræ Archiducissæ Austriæ, filiæ Ferdinandi I. Imperatoris. 1519.

30. Fridericus III. Archidux Austriæ, in Romanorum Imperatorem eligitur. 1440.

31. Philippus III. Hispaniarum Rex, Archidux Austriæ, vitâ excedit. 1621. Eleonora, filia Philippi I. Austriaci, Regis Hispaniæ, viduatur secundo marito, Francisco I. Rege Galliarum. 1547.

APRILIS.

1. Sigismundus I. Rex Poloniæ, filius Casimiri Regis, & Elisabethæ Archiducissæ Austriæ, obit. 1548. ætatis. 81.

2. Secundâ Aprilis manè Ferdinandus III. Imperator, Archidux Austriæ moritur. 1655. Margarita, filia Maximiliani I. nubit Joanni infanti Hispaniæ. 1497. Nascitur Philippus Emmanuel Dux Sabaudiæ, filius Caroli Emmanuelis, ex Catharina Austriaca. 1586.

3. Discedit ex hac vita Rudolphus I. Comes Habspurgicus, Episcopus Constantiensis. 1294. Philippus II. Rex Hispaniæ, paciscitur cum Henrico II. Rege Galliæ. 1559.

4. Hercules II. Dux Ferrariæ, socer Barbaræ Archiducissæ Austriæ, natus. Anno Christi. 1508.

5. Carolus V. Archidux Austriæ, cum triumpho Romam ingreditur. 1536.

6. Carolus IV. Rex Bohemiæ, prosocer Alberti II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, Romanorum Imperator inauguratur. 1355. Nascitur Maria Leopoldina, filia Leopoldi Archiducis, Tyrolensium Principis, posteà Ferdinando III. nupta. 1632.

7. Philippus Burgundus, frater Caroli Audacis, Ducis Burgundiæ, socer Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Austriæ, extingvitur. 1497.

8. Laurentius Medicæus Florentiæ Princeps, literarum parens dictus, proavus Alexandri I. Ducis Florentiæ, Generi Caroli V. Imperatoris, Archiducis Austriæ, defungitur. 1492. Nascitur Philippus IV. Austriacus, Rex Hispaniarum. 1605. Obijt Claudia Felicitas, Ferdinandi Caroli Archiducis, Tyrolensium Principis filia, Leopoldi I. Imperatoris conjux. 1676.

9. Cunegundis Regina Poloniæ, uxor Rudolphi Electoris Saxoniæ, Rudolphi I. Imperatoris Habspurgi, ex filia neptis, extingvitur. 1333. Maximilianus I. filius Friderici IV. Austriaci, coronatur Imperator Aquisgrani. 1486.

10. Joannes Archidux Austriæ, filius Ferdinandi Imperatoris natus, Pragæ. 1538.

11. Nascitur Georgius Dux Stetini, & Pomeraniæ, filius Boguslai X. nepos Elisabethæ Austriacæ, Reginæ Poloniæ. 1498.

12. Obit Susanna filia Alberti IV. Ducis Burgundiæ, & Cunegundis Archiducissæ Austriæ. 1543. Obijt & Joanna, uxor Philippi I. Regis Hispaniæ Austriaci, 50. viduitatis suæ anno. 1555.

13. Ludovicus II. Elector Palatinus, gener Rudolphi I. Imperatoris Habspurgij, nascitur Hejdelbergæ. 1229.

14. Eleonora, Archiduciſſa Auſtriæ, ſoror Caroli V. uxor Franciſci Regis Galliæ, ex hac vita migrat, Pariſijs. 1558. Naſcitur Philippus III. Rex Hiſpaniæ Auſtriacus, Madriti. 1578.

15. Carolus Princeps Luſitaniæ, filius Emmanuelis Regis, & Eleonoræ Archiduciſſæ Auſtriæ, naſcitur, & paulò poſt obit Uliſſiponæ. 1421.

16. Philippus II. Hiſpaniarum Rex, Archidux Auſtriæ, Portugalliæ coronâ inſignitur. 1581.

17. Ferdinandus I. Catholicus Rex Hiſpaniæ, avus Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, vincit Gallos in Regno Neapolitano. 1500. Naſcitur Maximilianus Dux Bavariæ, poſteà maritus Mariæ Annæ Auſtriacæ, Ferdinandi III. Imperatoris ſororis. 1573. Naſcitur Philibertus Princeps Sabaudiæ, filius Caroli Emmanuelis, ex Catharina Auſtriaca. 1588.

18. Sibylla filia Alberti IV. Ducis Bavariæ, & Cunegundis Archiduciſſæ Auſtriæ, moritur. 1519. Philippus III. Rex Hiſpaniæ, Auſtriacus, nuptias celebrat, cum Margarita cognata, Caroli Archiducis filia & eâdem die Albertus Archidux, Maximiliani II. filius, nuptias celebrat, cum Iſabella Clara, Philippi III. ſorore. 1599. Valentiæ in Hiſpania.

19. Proteſtantium nomen primò auditum, Carolo V. Imperatore, Archiduce Auſtriæ, conatibus illorum multùm obſiſtente. 1529. Leopoldus, Archidux Auſtriæ, filius Caroli Archiducis Græcenſis, in uxorem ducit Claudiam, Ferdinandi Magni Ducis Hetruriæ filiam. 1625.

20. Alphonſus Cardinalis, frater Iſabellæ, uxoris Caroli V. Archiducis Auſtriæ, fatis ceſſit. 1540.

21. Jacobus I. Rex Scotiæ, ſocer Sigiſmundi Archiducis Auſtriæ, coronatur cum uxore. 1423. Eliſabetha Auſtriaca, filia Ferdinandi I. nuptias celebrat Cracoviæ, cum Sigiſmundo II. Rege Poloniæ. Anno Chriſti. 1545.

22. Rudolphus II. Rex Hungariæ, Archidux Auſtriæ, magnam de Turcis victoriam in Hungaria, Duce Palffio reportat. 1596. Naſcitur Alphonſus Cardinalis, frater Emmanuelis Regis Portugalliæ, frater Iſabellæ, uxoris Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ. 1509.

23. Albertus, Archidux Auſtriæ, Gubernator Belgij, Caletum, ad pacis conditiones recipiendas cogit. 1596. Henricus VII. Rex Angliæ, proſocer Philippi II. Regis Hiſpaniæ, Archiducis Auſtriæ, obit. Anno Chriſti. 1509.

24. Carolus V. Romanorum Imperator, Archidux Auſtriæ, Fridericum Electorem Saxoniæ, bello capit. 1547. Ferdinandus II. Archidux Auſtriæ, filius Caroli Archiducis, nuptias celebrat cum Maria Anna Bavara, Græcij. 1600.

25. Albertus I. Archidux Auſtriæ, Romanorum Imperator, à Joanne fra-

tre nefariè confoſſus, moritur. 1308. alij ponunt ad 1. Maij, vel 24. Aprilis. Caſimirus Magnus, Rex Poloniæ, proavus maternus Eliſabethæ uxoris Alberti II. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, coronatur. 1333. Philippi II. Auſtriaci, auſpicijs, Galli ab Hiſpanis in Agro Juliacenſi, cæduntur. 1588. & à Ferdinando II. Duce Fridlando, Mansfeldius profligatur. 1623.

26. Ferdinandus II. Romanorum Imperator, Archidux Auſtriæ, Duce Tillio, propè Deſſaviam, de hoſtibus reportat victoriam. 1626. Naſcitur Dionyſius Princeps Luſitaniæ, filius Joannis III. Regis, ex Catharina Auſtriaca, Caroli V. Imperatoris, ſorore. 1535.

27. Obit Rudolphus Habſpurgius, Rudolphi I. Imperatoris filius, ac Bohemiæ Rex, Pragæ. 1289. Obit quóque Jacobus Marchio Badenſis, nepos Caroli, ex Catharina Auſtriaca, filia Erneſti Ferrei, Archiducis Auſtriæ, Archiepiſcopus Trevirenſis. 1511. Ac demum, & Philippus Audax, Dux Burgundiæ, abavus maternus Mariæ, uxoris Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ. 1468.

28. Sigiſmundus Hungariæ Rex, ſocer Alberti II. Imperatoris, ab Hungaris incaptivatur. 1401. Iſabella Principiſſa Luſitaniæ, filia Joannis III. Regis, & Catharinæ Archiduciſſæ Auſtriæ, ſororis Caroli V. Imperatoris, nata. 1529. Item Carolus Fridericus Cliviæ Dux, filius Guilielmi Ducis, ex Maria Auſtriaca Ferdinandi I. Imperatoris filia. 1555. Item, Margarita Princeps Sabaudiæ, ex Catharina Auſtriaca, dein Duciſſa Mantuæ. 1589.

29. Caſimirus Magnus, Rex Poloniæ, proavus Eliſabethæ, uxoris Alberti II. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1313.

30. Moritur Maria Bavara, uxor Caroli Archiducis Auſtriæ, Græcij. 1607. Naſcitur Vladislaus Princeps Poloniæ, deinde Rex, filius Caſimiri, ex Maria Auſtriaca, Ferdinandi I. Imperatoris filia. 1456. Ferdinandus II. Imperator, nuptias celebrat cum Eleonora Mantuana. 1651.

MAJUS.

1. Iſabella uxor Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ obit, Toleti. 1539. Naſcitur Rudolphus I. Imperator Habſpurgius. 1218. Obit Barbara, uxor Sigiſmundi Imperatoris, ſocrus Alberti II. Imperatoris Auſtriaci. 1439.

2. Ferdinandus III. Hungariæ Rex, Archidux Auſtriæ, nuptias celebrat cum Maria, Regis Philipppi IV. ſorore. 1631. Obit Ottho Comes Tyrolis, frater Eliſabethæ, nuptæ Alberto I. Imperatori Habſpurgico. 1310. In Eſcurali celebrantur magnâ pompâ Exequiæ Philippi II. Regis Hiſpaniæ. 1621.

3. Ferdi-

3. Ferdinandus, Magnus Dux Hetruriæ, ſocer Mariæ Magdalenæ, Archiduciſſæ Auſtriæ, nuptias celebrat cum Chriſtina Duciſſa Lotharingiæ. 1581. Obit Eliſabetha, filia Alberti II. Electoris Saxoniæ, ex Agnete Auſtriaca, filia Rudolphi I. Imperatoris. 1341.

4. Caroli V. Imperatoris exercitus, Laudem Pompejam vi expugnat. 1522. Maximilianus Archidux, Maximiliani II. Imperatoris filius, declaratur ſupremus Magiſter, Ordinis Teutonici. 1585. Anna Maria, Philippi III. Regis Hiſpaniæ filia, viduatur marito, Ludovico XIII. Rege Galliæ. 1643.

5. Carolus V. & Ferdinandus fratres, Archiduces Auſtriæ Witembergam aggrediuntur. 1547. Albertus Sapiens, & Ottho, Auſtriaci, Alberti I. Cæſaris filij, inveſtiuntur Ducatu Carinthiæ, à Ludovico Bavaro, Imperatore. 1335.

6. Roma, à Carolo V. Imperatore, Archiduce Auſtriæ, capta. 1527. Philippus II. Rex Hiſpaniæ, donat filiæ Iſabellæ Claræ Eugeniæ, Provincias Belgicas in dotem. 1598.

7. Ferdinandi II. Imperatoris Archiducis Auſtriæ exercitus, Duce Tillio, inſigni prœlio hoſtes vincit, apud Wipffenam. 1622. Albertus II. Romanorum Imperator, Archidux Auſtriæ, Pragæ, Rex Bohemiæ coronatur. 1438.

8. Leopoldus II. Archidux Auſtriæ, Tarviſio recepto, cum Venetis paciſcitur. 1381.

9. Imperante Rudolpho I. Archiduce Auſtriæ, Ædes DEIparæ Nazarethanæ, per Angelos in Dalmatiam translatæ. 1291. Henricus, filius Henrici II. Regis Galliæ, cui nupta Iſabella filia Philippi II. Regis Hiſpaniæ, eligitur in Regem Poloniæ. 1573.

10. Stephanus II. Dux Bavariæ, nepos Mechtildis Archiduciſſæ Auſtriæ, obit. 1375. Obit præterea, & Vladislaus Rex Poloniæ, maritus Cœciliæ Renatæ, Auſtriacæ. 1648.

11. Henricus II. Rex Caſtellæ, tritavus maternus Caroli V. Archiducis Auſtriæ, obit. 1379. Naſcitur Iſabella Princeps Sabaudiæ, ex Catharina Auſtriaca, Philippi II. Regis Hiſpaniarum filia.

12. Chriſtophorus, Dux Witembergiæ, nepos Cunegundis, Archiduciſſæ Auſtriæ, natus. 1515. Obit Thereſia Maria Joſepha, filia Ferdinandi III. Imperatoris, ex Eleonora conjuge. 1591.

13. Farneſius, armis Philippi II. Hiſpaniarum Regis, Archiducis Auſtriæ, Antverpiam expugnat. 1585. Obit Maria Imperatrix, filia Philippi III. Regis Hiſpaniæ. 1646. Naſcitur Eliſabetha ſecunda hujus nominis, filia Caſimiri Poloniæ Regis, ex Eliſabetha Auſtriaca, Alberti II. Cæſaris, filia. 1472.

14. Henricus IV. Rex Galliæ, gener Franciſci Ducis Hetruriæ, & Joannæ Archi-

Archiducissæ Austriæ, à Sicario trucidatur. 1610. Ferdinandus, Archidux, Tyrolensium Princeps, Ferdinandi I. Imperatoris filius, nuptias celebrat cum Catharina Mantuana, Oeniponti. 1580. Carolus Josephus, Archidux Austriæ, Ferdinandi III. ex Leopoldina Augusta filius, renunciatur magnus Magister, Ordinis Teutonici. 1662.

15. *Interim*, illud interitum multis afferens Augustæ, à Carolo V. Imperatore, Archiduce Austriæ subscriptum, promulgatur. 1548.

16. Maria, Archiducissa Austriæ, filia Ferdinandi I. Imperatoris, nascitur, Pragæ. 1531.

17. Carolus, filius Caroli Archiducis Austriæ, Græcij obit. 1580. Nascitur Ferdinandus Carolus, Tyrolensium Princeps, filius I. Leopoldi Archiducis. 1628.

18. Fridericus Saxoniæ Elector, à Carolo V. Imperatore, Archiduce Austriæ, exauctoratur. 1547. Sigismundus Imperator, socer Alberti II. Imperatoris Austriaci, coronatur Romæ Imperator, ab Eugenio Papa IV. 1430.

19. Triumphat de Venetis, Maximilianus I. Imperator, Archidux Austriæ. 1509. Nascitur Philippus Cosmus Medicæus, ex Joanna Austriaca. 1577.

20. Magdeburgum armis Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, Duce Tillio expugnatur. 1631. Philippus II. Austriacus, Rex Hispaniæ, cum Pio Papa V. & Venetis, fœdus percutit, contrà Selymum Orientis Tyrannum. 1571.

21. Philippus II. Rex Hispaniarum, Archidux Austriæ, nascitur. 1527. Anna Austriaca, Caroli Archiducis filia, coronatur Regina Poloniæ. 1593. Nascitur Eleonora Maria filia Ferdinandi III. Imperatoris, ex Eleonora Mantuana, quæ postmodùm fuit Regina Poloniæ, ac dein Ducissa Lotharingiæ. 1653.

22. Mauritius Saxoniæ Dux, Carolum V. Imperatorem, Archiducem Austriæ, armis in Tyroli invadit. 1552. Philippus I. Austriacus, inauguratur Rex Castellæ. 1502.

23. Mauritius Dux Saxoniæ, Oenipontum, actualem sedem Caroli V. Imperatoris, Archiducis Austriæ occupat. 1552. Obijt Leopoldus Dux Austriæ, Ernesti Ferrei frater, Friderici III. Imperatoris patruus. 1412.

24. Bohemi contra Ferdinandum II. Imperatorem, Archiducem Austriæ arma sumunt. 1618. Nascitur Margarita Austriaca, filia Philippi III. Regis Hispaniæ. 1610. Matthias Archidux, coronatur Rex Bohemiæ. 1611.

25. Philippus Princeps Lusitaniæ, filius Joannis III. Regis Lusitaniæ, & Catharinæ Archiducissæ Austriæ, natus Eboræ. 1533.

26. Ferdinandus I. Romanorum Imperator, Archidux Austriæ, nuptias celebrat, cum Anna, Regina Hungariæ. 1527.

27. Joan-

27. Joannes Intrepidus, Dux Burgundiæ, proavus Mariæ, uxoris Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1371.

28. Joannes Guilielmus, Dux Juliacenſis ultimus, nepos Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1562.

29. Pax Pragenſis, inter Ferdinandum I. Imperatorem, Archiducem Auſtriæ, & Saxonem. 1653.

30. Naſcitur Claudia Felicitas, Archiduciſſa Auſtriæ, poſteà Imperatrix. 1653. Eliſabetha Auſtriaca, Maximiliani II. Imperaroris filia, viduatur marito, Carolo IX. Valeſiæ. 1574.

31. Maximilianus I. Archidux Auſtriæ, nuptias celebrat Bruxellis, cum Maria Duce Burgundiæ. 1475. Emmanuel Rex Portugalliæ, gener Philippi I. Archiducis Auſtriæ, Regis Hiſpaniæ, naſcitur. 1469. Anna Auſtriaca, filia Caroli Archiducis Græcenſis, nubit Sigiſmundo Regi Poloniæ. 1592.

JUNIUS.

1. Ludovicus V. nepos Rudolphi I. Imperatoris Habſpurgij, ex filia Mechtilde, coronatur Rex Lombardiæ. 1327

2. Venceslaus II. Rex Bohemiæ, cum uxore Juditha, filia Rudolphi Habſpurgij, Romanorum Imperatoris, coronatur, Pragæ. 1297.

3. Carolus Archidux, Ferdinandi Imperatoris filius, naſcitur. 1540. Joannes IV. Rex Luſitaniæ, nepos & gener Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, pater Sebaſtiani Regis Portugalliæ, naſcitur Eboræ. 1537.

4. Ferdinandus III. Archidux Auſtriæ, òbſidere cœpit Ratisbonam. 1634. Naſcitur Eliſabetha Auſtriaca, filia Maximiliani I. Imperatoris, poſteà Regina Galliæ. 1554.

5. Juditha filia Rudolphi Habſpurgij, Romanorum Imperatoris, uxor Venceslai Regis Bohemiæ, obit. 1597. Naſcitur Ferdinandus Portugalliæ Princeps, frater Iſabellæ, Carolo V. Imperatori nuptæ. Anno Chriſti. 1507.

6. Joannes III. Rex Luſitaniæ, frater Iſabellæ, uxoris Caroli V. Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1502.

7. Caſimirus IV. Rex Poloniæ, gener Alberti II. Archiducis Auſtriæ, Romanorum Imperatoris, obit. 1492.

8. Joanna Regina Navarræ, ſocrus Mariæ, filiæ Joannæ, Archiduciſſæ Auſtriæ, veneno è vivis tollitur. 1572.

9. Naſcitur Auguſtiſſimus Leopoldus I. Imperator. 1640. Maria Thereſia Auſtriaca, filia Philippi IV. Regis Hiſpaniæ, nubit Ludovico XIV. Regi Galliæ. 1660.

10. Erne

10. Erneſtus Strenuus, Marchio Auſtriæ, in pugna contra Saxones vulneratus, moritur. 105. Ferdinandus Carolus, Archidux, Tyrolenſium Princeps, celebrat nuptias, cum Anna Medicæa. 1646.

11. Coſmas Medicæus, Magnus Dux Hetruriæ, ſocer Joannis Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1519. Inter Philippum Regem Hiſpaniæ, & Henricum IV. Regem Galliæ, pax publicatur. 1598.

12. Franciſcus Dux Lotharingiæ, gener Iſabellæ, Reginæ Daniæ, Archiduciſſæ Auſtriæ, apoplexiâ tactus, obit. 1545. Obit etiam hâc die, Catharina Sabauda, uxor Leopoldi I. Auſtriaci. 1330. Iſabella Clara Eugenia, Princeps Belgij Bredam, ſolenniter ingreditur, & profanata templa curat reconciliari. 1625.

13. Barbara, filia Caſimiri IV. Regis Poloniæ, & Eliſabeth Auſtriæ, naſcitur. 1478. Matthias Archidux Auſtriæ, eligitur Imperator Francofurti. 1612.

14. Ferdinandus Archidux, Ferdinandi I. Imperatoris filius, poſteà Tyrolenſium Princeps, naſcitur. 1554. Maria Anna, prior conjux Ferdinandi II. Imperatoris, ſepelitur in Mauſolæo Græcenſi ſolenni pompâ. 1616. Naſcitur Ferdinandus Archidux, Comes Tyrolis, filius Ferdinandi I. Imperatoris. 1529.

15. Naſcitur Erneſtus Archidux, Maximiliani II. Imperatoris filius, poſteà Belgij Pro-Rex. 1553. Item Andreas Auſtriacus, Ferdinandi Archiducis Tyrolenſis filius, poſteà S. R. E. Cardinalis. 1558. Obit Eliſabetha, filia Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, uxor Sigiſmundi Auguſti, Regis Poloniæ.

16. Fridericus, Dux Auſtriæ, occumbit in prœlio contra Belam Regem Hungariæ. 1246. Obit Poppo, filius Leopoldi illuſtris Ducis Auſtriæ, Archiepiſcopus Trevirenſis, cum fama ſanctitatis. 1047. Ferdinandus IV. Ferdinandi III. Imperatoris filius, coronatur Rex Hungariæ. 1647. Obit Ferdinandus Joſephus Aloyſius, filius Ferdinandi III. Imperatoris. 1658.

17. Carolus, Dux Burgundiæ, ſocer Maximiliani I. Imperatoris, Archidux Auſtriæ, cum Helvetis ſiniſtro Marte confligit. 1476. Fridericus IV. Archidux Auſtriæ, coronatur Imperator, Aquiſgrani. 1442.

18. Sveci, ab Exercitu Ferdinandi II. Archiducis Auſtriæ, grandi clade profligantur. 1631. Ferdinandus IV. filius Ferdinandi III. Imperatoris, coronatur Rex Romanorum, Auguſtæ. 1653.

19. Carolus V. Imperator, Archidux Auſtriæ, Philippum Haſſiæ Landgravium, ſibi ſupplicem, in cuſtodia retinet. 1547.

20. Fridericus Archidux Auſtriæ, filius Maximiliani II. Imperatoris, naſcitur Lincij. 1562. Sigiſmundus III. Rex Sveciæ, & Poloniæ, gener Caroli Archiducis Auſtriæ, naſcitur. 1566.

21. Pax inter Carolum V. Imperatorem, Archiducem Auſtriæ, & Pontificem conficitur. 1529. Maximilianus I. Imperator, Eberhardum Virtenbergicum, ex Comite Ducem creat. 1495. Naſcitur Maria, Caroli V. Imperatoris filia, uxor deinde Maximiliani I. Imperatoris. 1528.

22. Philippus II. Rex Hiſpaniæ, uxorem tertiam ducit, Eliſabetham Valeſiam. 1559. Ferdinandus Maria, Bavariæ Elector, filius Maximiliani, ex Maria Anna Auſtriaca, nuptias celebrat, cum Adelheide Sabauda. 1652.

23. Philippus I. Archidux Auſtriæ, Rex Hiſpaniarum, filius Maximiliani I. Imperatoris, naſcitur. 1478. Albertus I. filius Rudolphi I. Imperatoris, eligitur Rex Romanorum. 1298.

24. Matthias, Archidux Auſtriæ, Francofurti, in Imperatorem Romanorum coronatur. 1612.

25. Confeſſio Auguſtana, primùm Carolo V. Imperatori, Archiduci Auſtriæ, exhibetur. 1530. Naſcitur Joannes Princeps Portugalliæ, filius Joannis III. Regis, ex Catharina Auſtriaca, Philippi I. filia. 1537. Obit Sigiſmundus Franciſcus, Archidux Tyrolenſium. Anno Chriſti. 1661.

26. Obit Ferdinandus Archidux, Maximiliani II. Imperatoris filius. 1552. Anna uxor Matthiæ Imperatoris coronatur Imperatrix. 1612.

27. Matthias Archidux, Pragam invadit. 1608. Leopoldus I. Auguſtiſſimus Imperator, inauguratur Rex Hungariæ, Poſonij. 1655. Obit Eleonora Mantuana, Ferdinandi II. Imperatoris vidua. 1655.

28. Carolus V. Archidux Auſtriæ, abſens eligitur in Imperatorem. 1519. Obit Catharina Renea, Archidux, Caroli Græcenſis filia, Ducis Parmenſis ſponſa, Græcij. 1595.

29. Trajectum, Duce Farneſio, ab exercitu Philippi II. Hiſpaniarum Regis, Archiducis Auſtriæ, occupatur. 1579. Albertus II. Imperator Auſtriacus, coronatur Rex Bohemiæ. 1438. Ferdinandus II. Imperator, coronatur Rex Bohemiæ. 1617.

30. Henricus II. Rex Galliæ, ſocer Eliſabethæ, Archiduciſſæ Auſtriæ, filiæ Maximiliani II. Imperatoris, equeſtribus ludis lethaliter vulneratur. 1559.

JULIUS.

1. Naſcitur Maria Badenſis, Caroli Marchionis filia, ex Catharina Auſtriaca, Erneſti Ferrei filia. 1473. Carolus Poſthumus, Caroli Archiducis Græcenſis, eligitur Epiſcopus Wratiſlavienſis, in Sileſia. 1608.

2. Chriſtianus Halberſtattenſis, ab exercitu Ferdinandi II. Imperatoris,

Archiducis Auſtriæ, Duce Tillio profligatur. 1622. Albertus Imperator Auſtriacus, Adolphum Naſſovium Anti-Cæſarem prœlio victum, occidit. 1298. Ferdinandus III. Imperator, nuptias celebrat cum Leopoldina, Archiduciſſa Tyrolenſi, Lincij. 1640. Rudolphus II. Imperator, cum Matthia fratre, pacem integrat. 1610. Obit Carolus infans Hiſpaniæ, Philippi III. filius. 1632.

3. Sigiſmundus Auchidux Auſtriæ, Venetos ad Rogoredum profligat. 1487.

4. Maximiliano I. Imperatori, Archiduci Auſtriæ, deſpondetur Maria, filia Caroli, Ducis Burgundiæ. 1475. Anna Ferdinandi II. Imperatoris filia, nubit Alberto Magnanimo, Duci Bavariæ, Ratisbonæ. 1506. Obit Rudolphus, Dux Auſtriæ, filius Alberti I. Imperatoris, Rex Bohemiæ. 1308.

5. Sigiſmundus Auguſtus, Rex Poloniæ, nuptias celebrat cum Catharina Archiduciſſa Auſtriæ, filia Ferdinandi I. Imperatoris. 1553.

6. Edvardus VI. Rex Angliæ, frater Mariæ, uxoris Philippi II. Regis Hiſpaniarum, Archidux Auſtriæ, obit. 1553. Ferdinandus III. Ratisbonam armatâ manu occupat. 1634.

7. Exercitus Ferdinandi II. Archiducis Auſtriæ, grave detrimentum ad Hameliam, à fœderatis accipit. 1633. Naſcitur Anna Archidux Auſtriæ, filia Ferdinandi I. Imperatoris, uxor dein Alberti V. Ducis Bavariæ. 1528. Sigiſmundus Auguſtus, Rex Poloniæ, maritus duarum ordine ſororum Auſtriacarum, Eliſabethæ, & Catharinæ, filiarum Ferdinandi I. Imperatoris, moritur. 1572.

8. Ejuſdem Ferdinandi II. exercitus, Svecos ad Targenmundum cædit. 1636. Naſcitur Carolus Archidux, & infans Hiſpaniæ, Philippi II. filius. 1545. Item Sigiſmundus, Caroli IV. Imperatoris filius, poſteà Imperator, Alberti II. Imperatoris ſocer. 1368.

9. Leopoldus Archidux, cum Helvetis pugnans, propè Sempaccum, occumbit. 1386. Naſcitur Catharina, filia Ferdinandi I. Imperatoris, Lincij, poſteà Regina Poloniæ. 1526. Naſcitur Ferdinandus II. Imperator, filius Caroli Archiducis, Græcij. 1578.

10. Belli Danici, contra Ferdinandum II. Imperatorem, Archiducem Auſtriæ, initium. 1624. Obit Carolus Archidux, Ferdinandi II. Parens, Græcij Styriæ 1590. Item Conſtantia, filia Caroli Archiducis, uxor Sigiſmundi III. Poloniæ Regis, Varſaviæ. 1631. Item, Ferdinandus IV. Rex Romanorum, filius Ferdinandi III. Imperatoris, Viennæ. 1654.

11. Carolus IV. Rudolphi IV. Archiducis Auſtriæ ſocer, in Imperatorem Romanorum eligitur. Francofurti. 1346. Naſcitur Margarita Auſtriaca, filia Philippi IV. Regis Hiſpaniæ, poſteà Imperatrix. 1651.

12. Leopol-

12. Leopoldi Marchionis Austriæ virtute, Ptolomais, à Christianis, vi expugnata. 1191. Gandavenses rebellant Maximiliano I. Imperatori. 1485. Obit Maria Lusitana, Philippi II. Regis Hispaniæ, Archiducis Austriæ, uxor. 1654.

13. Exercitus Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, Magdeburgum ad deditionem cogit. 1636. Nascitur Ferdinandus III. Imperator, filius Ferdinandi II. Græcij. 1608.

14. Fridericus Comes Ciliæ, frater Barbaræ, uxoris Sigismundi Imperatoris, quæ erat socrus Alberti II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, obit. 1454. Status Imperij homagium præstat Maximiliano I. Wormatiæ. 1519. Sigismundus III. Rex Poloniæ, gener Caroli Archiducis Austriæ, occupatâ Smolensko urbe, victor Vilnam ingreditur. 1611. Obit Maria Princeps Sabaudiæ, filia Caroli Emmanuelis, ex Catharina Austriaca. 1656.

15. Rudolphus I. Romanorum Imperator, obit. 1291. Obit Philippus Bonus, Dux Burgundiæ, Avus Mariæ, Maximiliano I. Imperatori nuptæ. 1467. Maria Anna, filia Ferdinandi II. Imperatoris, nuptias celebrat Viennæ, cum Maximiliano Duce Bavariæ, Electore. 1635.

16. Duinkerka, armis Philippi II. Regis Hispaniæ, Archiducis Austriæ, capitur. 1583. Nascitur Cœcilia Renata, filia Ferdinandi II. Imperatoris, Græcij, quæ posteà Regina Poloniæ fuit. 1611.

17. Carolus II. Archidux Austriæ, filius Caroli, Archiducis Austriæ, Ducis Styriæ, natus. 1579. Tres Reges Sigismundus Poloniæ, Vladislaus Bohemiæ, & Ludovicus Hungariæ, conveniunt Viennæ, ad Maximilianum I. Imperatorem. 1515.

18. Rudolphus II. Archidux Austriæ, Romanorum Imperator, nascitur. 1552. Nascitur Isabella, seu Elisabetha, filia Philippi I. Austriaci, Regis Hispaniæ, Bruxellis, quæ posteà fuit Regina Daniæ. 1501. Leopoldus I. Rex Hungariæ, & Bohemiæ, eligitur Imperator. 1658.

19. Mechlinia, fame domita, Philippi II. Regis Hispaniæ, Archiducis Austriæ, exercitui se dedit. 1585. Maria, filia Henrici VIII. Regis Angliæ, pòst uxor Philippi II. Regis Hispaniæ, Archiducis Austriæ, renunciatur Regina Angliæ. 1553.

20. Albertus Sapiens, Dux Austriæ, filius Alberti I. Imperatoris, primus Fundator Academiæ Viennensis, inter vivos esse desijt. Anno Christi. 1358.

21. Carolus V. Imperator, Archidux Austriæ, *Tunetum Africæ*, vi expugnat. 1535.

22. Exercitus Ferdinandi I. Imperatoris, Regis Hungariæ, Archiducis Austriæ, Turcas profligat propè Szegedinum. 1556. Obit Mejnardus, Comes

Tyrolis, & Goritiæ, avus paternus Elisabethæ nuptæ Alberto I. imperatori Habspurgico. 1258.

23. Pax calamitosa, inter Carolum V. Imperatorem, Archiducem Austriæ, & Protestantes. 1522. Nascitur Anna, filia Vladislai II. Poloniæ, & Hungariæ Regis, uxor dein Ferdinandi I. Imperatoris. Anno Christi.

24. Carolus, Philippi II. Regis Hispaniæ, primogenitus, obit. 1568.

25. Moritur Ferdinandus I. Imperator, Archidux Austriæ, 1564. Nascitur Serenissimus Rex Josephus, filius Leopoldi I. Augustissimi Imperatoris, Viennæ. 1678.

26. Pugnâ navali, Philippus II. Rex Hispaniæ, Antonium Principem Lusitaniæ, profligat. 1587. Nascitur Anna, filia Cosmi, Magni Ducis Hetruriæ, posteà uxor Ferdinandi Caroli, Archiducis Austriæ. 1616.

27. Augustissimus Leopoldus I. Imperator, insigni de Gallis victoriâ potitur, cæso Turienio. 1675. Obit Carolus Emmanuel, Dux Sabaudiæ, gener Philippi II. Regis Hispaniæ. 1630.

28. Ferdinandus III. Romanorum Imperator, Archidux Austriæ, Ratisbonam deditione occupat. 1634. Obit Victor Papa II. ex Comitibus Caluvensibus, nepos Wiltrudis Habspurgicæ. 1054.

29. Albertus, Archidux Austriæ, frater Maximiliani Imperatoris, dignitati Cardinalitiæ, Romæ, per Procuratores renunciat. 1548.

30. Albertus Marchio Ferrariæ, atavus Alphonsi II. Ducis Ferrariæ, gener Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Austriæ, fato fungitur. 1393.

31. Ferdinandus Archidux, filius primogenitus, Caroli, Archiducis Austriæ, Ducis Styriæ, obit. 1572.

AUGUSTUS.

1. Maximilianus II. Romanorum Imperator, Archidux Austriæ, nascitur, 1527. Sigismundus Augustus Rex Poloniæ, gener Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Austriæ, natus. Anno. 1520.

2. Infausta pro parte Catholicorum, transactio Passaviensis, à Carolo V. Imperatore, Archiduce Austriæ, subscribitur. 1552. Obit Emmanuel Philibertus Sabaudiæ Dux, cujus filius Carolus Emmanuel duxit Catharinam Austriacam, Philippi II. Regis Hispaniæ filiam.

3. Quinque legiones, ex exercitu Ferdinandi III. Imperatoris, Duce Joanne de Werdt, universum exercitum Weinmarij fugant. 1637. Nascitur Ernestus Bavariæ Princeps, Alberti Ducis, ex Cunegunde Austriaca, filius, deinde Archiepiscopus Salisburgensis. 1500. Carolus V. memorabili clade cædit Gal-

dit Gallos in ditione Senensi. 1554. Obit Anna Mantuana, Ferdinandi Archiducis Tyrolensis, secunda uxor. 1621. Jacobus II. Scotiæ Rex, cujus soror fuit uxor Sigismundi Tyrolensis, Archiducis Austriæ, bombardæ ruptæ ictu perit. 1460.

4. Ferdinandi II. miles, Duce eodem de Werdt, Parisios úsque excurrit. 1635. Sebastianus Rex Portugalliæ, Caroli V. Imperatoris, Archiducis Austriæ, ex filia nepos, in Mauritania prœlians occumbit. 1578.

5. Pax inter Carolum V. Romanorum Imperatorem, Archiducem Austriæ, & Franciscum I. Regem Galliæ. 1548. Nascitur Alexander, Rex Poloniæ, ex Elisabetha Austriaca, Alberti II. Imperatoris filia. 1461. Obit Eleonora, filia Ferdinandi I. Imperatoris, Ducissa Mantuæ. 1594. Nascitur Albertus Sigismundus, Princeps Bavariæ, Alberti III. ex Anna Austriaca, Ferdinandi I. Imperatoris filia, pronepos. 1623. Ferdinandus IV. filius Ferdinandi III. Imperatoris, coronatur Rex Bohemiæ. 1647. Et Leopoldus I. Augustus modernus, coronatur Imperator. 1658.

6. Trajectum, ab exercitu Philippi II. Regis Hispaniæ, Archiducis Austriæ, expugnatur. 1580. Maria Christiana, filia Caroli Archiducis Græcensis, nubit Sigismundo Bathori, Principi Transylvaniæ. 1595. Nascitur Carolus Josephus, filius Ferdinandi III. ex Leopoldina. 1649.

7. Carolus Posthumus, Philippi Caroli, Archiducis Austriæ, Ducis Styriæ, Episcopus Wratislaviensis, nascitur Græcij. 1590. Obit ex partu Leopoldina Augusta, Ferdinandi III. Imperatoris, secunda conjux. 1649.

8. Classis Philippi II. Regis Hispaniæ, contra Anglos, tempestate mergitur. 1588. Cœcilia Renata, filia Ferdinandi II. Imperatoris, desponsatur Vladislao Regi Poloniæ. 1637.

9. Pugnat exercitus Ferdinandi III. Imperatoris, Archiducis Austriæ, ad Wittenwejer Alsatiæ, cum Gallis, cœsis utrinque 6000. A. Chr. Isabella, filia Philippi I. Regis Hispaniæ, nubit Christiano II. Regi Daniæ. 1517.

10. Galli, ad Fanum S. Quintini, ab exercitu Philippi II Regis profligantur. 1557.

12. Turcæ contra Ferdinandum I. Regem Hungariæ, Archiducem Austriæ, Strigonio potiuntur. 1573.

12. Isabella Clara Eugenia, filia Philippi I. Regis Hispaniæ, uxor Alberti, Archiducis Austriæ, Pro-Regis Belgij, nata. 1566. Nascitur Clara Isabella, filia Leopoldi, Archiducis Tyrolensis, posteà Ducissa Mantuæ. 1629.

13. Ludovicus Elector Palatinus, socer Alberti VI. Archiducis Austriæ, moritur. 1449. Carolus V. occupat Mexicum cum Rege, Duce Ferdinando Cortesio. 1521.

 14. Magda-

14. Magdalena, Archiducissa Austriæ, filia Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Austriæ, nata. 1532. Eleonora Magdalena, ejusdem Ferdinandi I. Imperatoris, filia altera, Ducissa Mantuæ, viduatur marito Guilielmo. 1587.

15. Ab Exercitu Philippi II. Regis Hispaniarum, Archiducis Austriæ, 420. Lusitani, ope DEIparæ, de 10000. hostium mirè triumphant. 1588.

16. Carolus Princeps Lusitaniæ, filius Emmanuelis Regis, & Eleonoræ Archiducissæ Austriæ, obit Ulissiponæ. 1521. Nascitur Anna filia, Caroli Archiducis Græcensis. 1573. facta dein Regina Poloniæ.

17. Albertus V. Marchio Brandeburgicus, Dux I. Borussiæ, nepos Elisabethæ Austriacæ, Reginæ Poloniæ, fundat Academiam Regiomontanam. 1544. Item, Albertus Cum-trica, Archidux Austriæ, post venationem, nimio æstu, ventre soluto, moritur. 1395.

18. Maximilianus I. Imperator, nuptias celebrat cum Maria Burgunda, Gandavi in Flandria. 1477. Nascitur Maria, filia Philippi III. Regis Hispaniarum. 1606. quæ dein fuit uxor Ferdinandi III. Imperatoris.

19. Fridericus IV. Imperator, Archid. Austriæ, obit Lincij. 1493. Obit quq; Alexander Rex Poloniæ, Casimiri Regis, ex Elisabetha Austriaca, filius. 1506.

20. Borsius Estensis, I. Dux Ferrariæ, frater Herculis, qui fuit proavus Alphonsi II. generi Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Austriæ, moritur. 1471. Albertus Archidux, Belgarum Princeps, Hulstum expugnat. 1596.

21. Vladislaus, filius Casimiri Regis Poloniæ, & Elisabethæ Archiducis Austriæ, inauguratur Rex Bohemiæ. 1471.

22. Elisabetha Borbonia], filia Henrici IV. Regis Galliæ, desponsatur, Philippo IV. Regi Hispaniæ. 1612. Maximilianus, filius Maximiliani II. Imperatoris, eligitur Rex Poloniæ. 1587.

23. Rudolphus Lotharingiæ Dux, filius Elisabethæ Austriacæ, nepos Alberti I. Cæsaris, occumbit ad Crustracum. 1346.

24. Albertus Austriacus, Cæsar coronatur, Aquisgrani. 1298.

25. Gabriel Bethlehem, coronam Regni Hungariæ, contra Ferdinandum II. Archiducem Austriæ, sibi usurpat. 1620. Rudolphus Habspurgius I. Imperator, Ottocarum, Regem Bohemiæ vincit, & interficit in prœlio. 1278. Obit Albertus IV. Archidux, cognomento *Mirabilia mundi*, in obsidione Znojmæ. 1494.

26. Rudolphus I. Imperator, victo Ottocaro, Austriam recuperat. 1278. Carolus Archidux Græcensis, filius Ferdinandi I. Imperatoris, nuptias celebrat, cum Maria, filia Alberti Ducis Bavariæ, Viennæ Austriæ. 1571.

27. Prœlio ad Loteram, Dani ab exercitu Austriaco, Duce Tillio profligantur. 1626. Joannes Albertus, Casimiri Regis Poloniæ, ex Elisabetha Austriaca filius, eligitur Rex Poloniæ. 1492.

28. Fer-

28. Ferdinandus II. Archidux Auſtriæ, eligitur Romanorum Imperator. 1639. Naſcitur Fridericus, Dux Saxoniæ, filius Friderici Placidi, ex Margarita Auſtriaca, Erneſti Ferrei filia. 1439.

29. Ludovicus II. Rex Hungariæ, frater Annæ uxoris Ferdinandi I. Archiducis Auſtriæ, in bello contra Turcam, interit. 1526. Albertus III. Auſtriacus, cognomento Cumtrica, Fundator Academiæ Viennenſis, ſepelitur Viennæ, apud Sanctum Stephanum. 1395.

30. Solymanus, Turcarum Imperator, contra Ferdinandum I. Imperatorem, Archiducem Auſtriæ, Budam, Regni Hungariæ, ſedem, aſtu occupat. 1519. Obit Eliſabetha Archiduciſſa Auſtriæ, filia Alberti II. Romanorum Imperatoris, uxor Caſimiri Regis Poloniæ. 1505.

31. Henricus VII. Rex Angliæ, pro-ſocer Philippi II. Regis Hiſpaniæ, Archiducis Auſtriæ, coronatur in Regem. 1485. Naſcitur Carolus IV. Dux Mantuæ, filius Caroli III. ex Iſabella Clara, Auſtriaca, filia Leopoldi Archiducis, Tyrolenſium Principis. 1652.

SEPTEMBER.

1. Maximilianus I. Imperator, victor, Trajectum ingreditur. 1483. Hedvigis, filia Sigiſmundi Regis Poloniæ, neptis Eliſabethæ Auſtriacæ, nubit Joachimo II. Electori Brandeburgico. 1535.

2. Moritur Eleonora, Archiduciſſa Auſtriæ, ſoror Caroli V. uxor Franciſci Regis Galliæ. 1558. Naſcitur Franciſcus, filius Maximiliani I. Imperatoris. 1481. Obit Iſabella, Emmânuelis Luſitaniæ Regis uxor, Joannæ, Philippo Auſtriaco nuptæ, ſoror. 1498.

3. Eleonora, filia Edvardi Regis Luſitaniæ, uxor Friderici IV. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, obit. 1467.

4. Philippus I. Archidux, cedente ſocero, adit regimen Regnorum Hiſpaniæ, & cum Joanna conjuge, ſolenni ritu, Rex inauguratur. 1506.

5. Helena Duciſſa Brunſwicenſis, uxor Alberti I. Electoris Saxoniæ, ſocrus Agnetis filiæ Rudolphi I. Hubſpurgij, Romanorum Imperatoris, obit. 1273. Albertus, & Iſabella Clara, Belgarum Princeps, primò Bruxellas adveniunt. 1599. Naſcitur Ludovicus XIV. Rex Franciæ, ex matre Anna Auſtriaca, Philippi III. Regis Hiſpaniarum, filia. 1638.

6. Ferdinandus III. Hungariæ Rex, Archidux Auſtriæ, glorioſè triumphat de Svecis, propè Nordlingam. 1634. Catharina, filia Philippi Audacis, Burgundiæ Ducis, deſponſatur Leopoldo Auſtriæ Archiduci, cognomento Craſſo. 1387.

7. Exer-

7. Exercitus Ferdinandi II. Imperatoris, Svecorum 7000. delet, ad Altenbergam. 1633. Naſcitur Edvardus, Princeps Portugalliæ, frater Iſabellæ, Carolo V. nuptæ. 1515.

8. Naſcitur Ferdinandus IV. Hungariæ, Bohemiæ, & Romanorum Rex, Archidux Auſtriæ. 1633. Eleonora, filia Edvardi Regis Portugalliæ, uxor Friderici IV. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, nata. 1437. Ferdinandus II. coronatur Imperator, Francofurti. 1619.

9. Maria, filia Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, uxor Maximiliani II. Imperatoris, coronatur Regina Hungariæ. 1563. Otho Dux Bavariæ, gener Rudolphi I. Romanorum Imperatoris, obit. 1312. Item, Edvardus, Rex Luſitaniæ, ſocer Friderici IV. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ. 1438.

10. Chriſtina, Chriſtiani Regis Daniæ filia & Iſabellæ Archiduciſſæ Auſtriæ, ſororis Caroli V. Imperatoris, obit. 1519. Margarita, filia Maximiliani I. Imperatoris, viduatur marito, Emmanuele Pulchro, Duce Sabaudiæ. 1504.

11. Oſtenda, Auſpicijs Alberti Archiducis, Belgarum Principis, poſt trium annorum, & trium ferè menſium obſidionem, capitur. 1604.

12. Franciſcus I. Rex Galliæ, gener Philippi I. Archiducis Auſtriæ, Regis Hiſpaniæ, natus. 1494. Obit Albertus, Dux Saxoniæ, nepos Margaritæ Auſtriacæ, Erneſti I. Ferrei, filiæ, à Pontifice *Dextra manus Imperij*, appellatus. 1500.

13. Philippus II. Hiſpaniæ Rex, Archidux Auſtriæ, moritur. 1598. Andreas Auſtriacus, Ferdinandi Archiducis, Tyrolenſium Principis filius, creatur Cardinalis. 1576. Obit Leopoldus Archidux, Tyrolenſium Princeps, frater Ferdinandi II. Imperatoris, Oeniponti. 1632.

14. *Sylva-Ducis*, ab Hollandis, Imperio, Philippi II. Hiſpaniæ Regis, Archiducis Auſtriæ, ſubducitur. 1629. Leopoldus I. Auguſtus, coronatur Rex Bohemiæ. 1663. Alberto Archiduci, filio Maximiliani II. Imperatoris, Ordines Belgij homagium præſtant. 1598.

15. Carolus V. Imperator, Archidux Auſtriæ, valedicens Germaniæ, in Hiſpaniam abit. 1556. Naſcitur Carolus, filius Philippi III. Madriti. 1607. pridie ponunt aliqui.

16. Ferdinandus I. Imperator, Archidux Auſtriæ, coronatur in Regem Hungariæ. 1526.

17. Henricus Marchio, primus Dux Auſtriæ, creatur. 1156. Franciſcus Archidux, Maximiliani I. Imperatoris filius, natus. 1481. Obit Philippus IV. Rex Hiſpaniæ. 1655.

18. Hatvanum Turcis, Rudolpho II. Imperante, Rege Hungariæ eripitur. 1604.

tur. 1604. Naſcitur Ludovicus, Dux Bavariæ, Alberti Sapientis filius, ex Cunegunde Auſtriaca. 1495.

19. Strigonium, à Turcis novâ obſidione, contra eundem Cæſarem, cingitur. 1604. Joanna, hæres Hiſpaniarum, ſponſa Philippi I. Archiducis, appellit primò in Belgium. 1469.

20. Maximilianus II. Imperator, Archidux Auſtriæ, in Regem Bohemiæ coronatur. Pragæ. 1562. Naſcitur Maria Thereſia, filia IV. Regis Hiſpaniæ, uxor Ludovici XIV. Regis Galliæ. 1638.

21. Rudolphus II. Archidux Auſtriæ, Imperator Romanorum, Pragæ Rex Bohemiæ coronatur. 1545. Carolus V. Archidux Auſtriæ, Imperatorum Maximus, in Hiſpanijs, in Cœnobio Sancti Juſti, moritur. 1558. Obit Octavius Farneſius, Dux, Margaritæ Auſtriacæ maritus. 1587. Maria uxor Maximiliani II. Imperatoris, filia Caroli V. Imperatoris, coronatur Regina Bohemiæ, Anno Chriſti. 1562.

22. Naſcitur Anna Maria Mauritia, filia Philippi III. Regis Hiſpaniæ, poſteà uxor Ludovici XIII. Regis Galliæ. 1601.

23. Zutphania, miro aſtu, à milite Philippi III. Regis Hiſpaniæ, Archiducis Auſtriæ, capitur. 1583. Naſcitur Fridericus IV. Imperator, Erneſti Ferrei, Archiducis Auſtriæ filius. 1415. Joannes Albertus, filius Caſimiri Regis Poloniæ, ex Eliſabetha Auſtriaca, filia Alberti II. coronatur Rex Poloniæ. 1492.

24. Miſſa à Turcis 40000. Tartarorum, contra Ferdinandum II. Imperatorem, Regem Hungariæ, à Polonis internecione delentur. 1626. Albertus Brandeburgicus, Archiepiſcopus Moguntinus, & Cardinalis, Annæ Auſtriacæ; Alberti II. Imperatoris filiæ nepos, obit. 1545.

25. Philippus Auſtriacus, Hiſpaniæ Rex, Caroli V. & Ferdinandi I. parens, moritur. 1506. Naſcitur Catharina, filia Ferdinandi I. Imperatoris, quæ fuit deinde Duciſſa Mantuæ, ac demum Regina Poloniæ. 1533.

26. Solymanus Turcarum Imperator, Viennam Auſtriæ, ingenti exercitu obſidet. 1529. Naſcitur Carolus, filius Maximiliani II. Imperatoris, Viennæ. 1565.

27. Ludovicus Bavarus, Imperator, Fridericum Archiducem Auſtriæ, prœlio vincit. 1327. Venceslaus, filius Ottocari Regis Bohemiæ, gener Rudolphi I. Habſpurgij Imperatoris, natus. 1270. Item, naſcitur Ludovicus XIII. Rex Franciæ, maritus deinde Annæ Auſtriacæ Hiſpanæ. 1601.

28. Conradus, filius Leopoldi Pij, Marchionis Auſtriæ, Epiſcopus Paſſavienſis, fatis ceſſit. 1168. Obit Maria Anna, filia Ferdinandi II. Imperatoris uxor Maximiliani Ducis Bavariæ Electoris. 1665. Naſcitur Ferdinandus Venceslaus Joſephus, filius Auguſtiſſimi Leopoldi I. Imperatoris, Viennæ. 1667.

 29. Rudol-

29. Rudolphus Habſpurgius, abſens, Imperator eligitur. 1273. Naſcitur Wilhelmus junior, Dux Bavariæ, filius Alberti Magnanimi, ex Anna Auſtriaca, Ferdinandi I. Imperatoris, filia. 1548.

30. Margarita, filia Amadei, Ducis Sabaudiæ, ſocrus Alberti VI. Archiducis Auſtriæ, moritur. 1470.

OCTOBER.

1. Maria, Angliæ Regina, pòſt uxor Philippi II. Regis Hiſpaniæ, Archiducis Auſtriæ, coronatur Londini. 1553. Rudolphus II. Imperator, ſepelitur Pragæ, in templo S Viti, ſolenni pompâ. 1612.

2. Joannes de Auſtria, famoſiſſimus belli Dux, moritur. 1553. Naſcitur Philippus Ludovicus, Palatinus Rheni, proavus Eleonoræ Magdalenæ, Imperatricis. 1547.

3. Margarita, Archiduciſſa Auſtriæ, uxor Philippi II. Hiſpaniarum Regis, obit. 1611. Naſcitur Sanctus Caſimirus, Princeps Poloniæ, filius Caſimiri, ex Eliſabetha Auſtriaca, Alberti II. Imperatoris filia. 1458. Obit Eliſabetha Valeſia, uxor tertia Philippi II. Regis Hiſpaniarum. 1568. Maria Chriſtierna, filia Caroli Archiducis Græcenſis, ſoluto matrimonio cum Sigiſmundo Batorio, Principe Tranſylvaniæ, ingreditur Halæ Monaſterium Monialium: & eâdem die, Eleonora, ſoror Mariæ Chriſtiernæ Domum Virginum ibidem Halæ Tyrolis. 1607.

4. Bannerius Svecus, cum exercitu Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, cæſis utrinque 8000. Anno 1636. Rudolphus Comes Habſpurgenſis, in caſtris ante *Baſileam*, ſalutatur Rex Romanorum. 1273. Naſcitur Iſabella, filia Emmanuelis, Regis Luſitaniæ, uxor Caroli V. Imperatoris. 1503.

5. Maria, filia Magni Ducis Hetruriæ, & Joannæ Archiduciſſæ Auſtriæ, deſponſatur Henrico IV. Regi Galliæ. 1600. Obit Ludovicus IV. Imperator, filius Ludovici ſoceri, Ducis Bavariæ, ex Mechtilde Habſpurgica, Rudolphi I. Imperatoris filia. 1347.

6. Fridericus, Landgravius Thuringiæ, proſocer Annæ, Archiduciſſæ Auſtriæ, filiæ Alberti II. Imperatoris, natus. 1330.

7. Joannes de Auſtria, memorabilem victoriam de Turcis reportat. 1571. Maria Burgunda, deſponſatur Maximiliano Archiduci, poſteà Imperatori. 1473. Naſcitur Maria Magdalena, filia Archiducis Græcenſis, poſteà Duciſſa Hetruriæ. 1587. Obit Victor Amadæus, Dux Sabaudiæ, Catharinæ Auſtriacæ filius. 1637. Philippus IV. Rex Hiſpaniæ, nuptias celebrat cum

Maria Anna, Ferdinandi III. Imperatoris filia, Navalcarnerij in Hiſpania. 1649.

8. Ludovicus XIII. nuptias celebrat cum Anna Maria Mauritia, Philippi III. Regis Hiſpaniæ filiâ.

9. Haſſum profligat Gôzius, Generalis exercitûs Ferdinandi Imperatoris, Archiducis Auſtriæ. 1636. Naſcitur Leopoldus, Archidux, Tyrolenſium Princeps, Græcij Styrorum. 1586. Obit Ludovicus, Landgravius Haſſiæ, pronepos Eliſabethæ Auſtriacæ, Reginæ Poloniæ. 1604. Obit etiam Franciſcus, Magnus Dux Hetruriæ, maritus Joannæ Auſtriacæ. 1587.

10. Ferdinandi I. Regis Hungariæ, Archiducis Auſtriæ, exercitus prope Eſzekum, profligatur. 1553. Naſcitur Madriti, Catharina Auſtriaca, filia Philippi II. Regis Hiſpaniæ. 1567. quæ fuit poſteà Duciſſa Sabaudiæ. Naſcitur quóque Anna, filia Ferdinandi, Archiducis Tyrolenſis, uxor Matthiæ Imperatoris. 1585.

11. Ferdinandus II. Imperator, Archidux Auſtriæ, jubet Auſtriacos mutare, vel Religionem, vel Regionem. 1625. Obit Carolus Balthaſar Dominicus Lucas Philippus Victor, infans Hiſpaniæ, Philippi IV. Regis filius. 1646.

12. Maximilianus II. Imperator, Archidux Auſtriæ, obit Ratisbonæ. Anno Chriſti. 1576.

13. Potiuntur Agriâ Turcæ, Maximiliani Archiducis ſuccurſum prævenientes. 1596. Obit Franciſcus, Dux Mantuæ, Nivernenſis, patruus Eleonoræ Auguſtæ, viduæ Ferdinandi II. Imperatoris. 1622.

14. Maria, Archiduciſſa Auſtriæ, ſoror Ferdinandi Imperatoris, uxor Ludovici Regis Hungariæ, Gubernatoris Belgij, moritur. 1558. Ferdinandus II. Imperator, pacem cum Gallis, & Svecis, concludit. 1648.

15. Solymanus Turcarum Imperator, Viennæ Auſtriæ, obſidionem ſolvit. Anno Chriſti. 1529.

16. Suſanna, Duciſſa Bavariæ, filia Alberti IV. & Cunegundis, Archiducis Auſtriæ, deſponſatur Otthoni Henrico, Electori, Palatino Rheni. 1529. Obit Eliſabetha Borbonia, uxor Philippi IV. Regis Hiſpaniæ. 1644.

17. Auguſtiſſimus Leopoldus I. Imperator Romanorum, nuptias celebrat, cum Claudia Felicitate. 1673. Naſcitur Carolus Balthaſar Dominicus, filius Philippi IV. Regis Hiſpaniæ. 1629.

18. Fridericus III. Pulcher, Archidux Auſtriæ, Francofurti eligitur Romanorum Imperator. 1314. Philippus IV. Rex Hiſpaniæ, nuptias celebrat, cum Eliſabetha Borbonia. 1621.

19. Coſmus II. Magnus Dux Hetruriæ, nuptias celebrat, cum Maria Magdalena, Archiduciſſa Auſtriæ, Caroli filia. 1608.

20. Prœlium Smalcadenſe, feliciter à Carolo V. Archiduce Auſtriæ conficitur. 1548.

21. Margarita, Archiducissa Austriæ, filia Maximiliani I. Imperatoris, Gubernatrix Belgij, nata. 1482. Nascitur Ferdinandus Maria, Dux Bavariæ, Elector, filius Maximiliani, ex Maria Anna Austriaca. 1636.

22. Ottho, Austriæ Marchio, Frisinensis Episcopus, scriptor insignis moritur. 1152. Carolus V. Imperator, Archidux Austriæ, Metensem solvit obsidionem. 1552. Obit Thomas Carolus, infans Hispaniæ, Philippi IV. filius. 1659.

23. Carolus V. Imperator, Archidux Austriæ, Aquisgrani coronatur. 1520. Carolus V. Imperator, expeditionem in Africam suscipit. 1541.

24. 3000. Militum Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, Duce Joanne de Werdt, integra Castra Gallica, invadunt, & dissipant. 1635. Margarita filia Maximiliani Imperatoris, nubit Philiberto, Duci Sabaudiæ. 1501.

25. Anna Archiducissa Austriæ, filia Maximiliani II. Imperatoris, uxor Philippi II. Regis Hispaniæ, obit. 1580.

26. Maximilianus Archidux, propè Agriam, cum Machomete confligit. 1596.

27. Albertus II. Archidux Austriæ, Rex Bohemiæ, & Hungariæ, Romanorum Imperator, moritur in Hungaria. 1439. Rudolphus II. Austriacus, eligitur Imperator, Ratisbonæ. 1575.

28. Ladislaus Posthumus, Archidux Austriæ, filius Alberti II. coronatur Rex Bohemiæ. 1453.

29. Hartmannus Habspurgo Laffenbergicus, in arce Dunensi, per Sicarios trucidatur. 1332. Nascitur Albertus V. Dux Bavariæ, nepos Cunegundis Austriacæ, & maritus Annæ Austriacæ, Ferdinandi I. Imperatoris filiæ. 1579.

30. Supremum Spirensis Cameræ Judicium, à Maximiliano I. Romanorum Imperatore, Archiduce Austriæ, instituitur. 1495.

31. Leodium, à Carolo Duce Burgundiæ, socero Maximiliani I. Romanorum Imperatoris, Archiducis Austriæ, direptum. 1468.

NOVEMBER.

1. Rudolphus I. Archidux Austriæ, Ratisbonæ, Romanorum Imperator coronatur. 1575. Nascitur Emmanuel, filius Joannis III. Regis Lusitaniæ, ex Catharina Austriaca, Philippi I. Regis filia. 1531.

2. Anna Archiducissa Austriæ, filia Maximiliani II. Imperatoris, uxor quarta, Philippi Regis Hispaniæ, nata. 1549. Nascitur Eleonora, filia Ferdinandi I. Imperatoris, posteà Ducissa Mantuæ. 1534.

3. Ferdinandus Imperator, Archidux Austriæ, ejúsque uxor Anna, coronatur Rex, & Regina Hungariæ. 1527.

4. Exer-

4. Exercitus Ferdinandi II. Archiducis Austriæ, Duce Tillio, Danos superat. 1625. Elisabetha, filia Maximiliani II. desponsatur Spiræ, Carolo Valesio, Regi Franciæ. 1570.

5. Casimirus Magnus, Rex Poloniæ, proavus Elisabethæ, uxoris Alberti II. Archiducis Austriæ, obit. 1370.

6. Ulricus, Dux Virtembergicus, gener Alberti Ducis Bavariæ, & Cunegundis Archiducissæ Austriæ, obit. 1550. Nascitur Carolus II. Rex Hispaniæ, filius Philippi IV. ex Maria Anna, filia Ferdinandi III. Imperatoris. 1661.

7. Philippus II. Austriacus, Castellæ Rex, cum uxore Joanna, in Hispanias ex Belgio proficiscitur, reliquorum quóque Regnorum Hispaniarum administrationem aditurus. 1501.

8. Exercitus Ferdinandi II. Archiducis Austriæ, ad Pragam, in monte Albo, Svecos vincit. 1620.

9. Nicolaus III. Estensis, Marchio Ferrariæ, Abavus Alphonsi II. Ducis Ferrariæ, generi Ferdinandi II. Archiducis Austriæ, natus. 1382. Barbara, filia Ferdinandi I. Imperatoris, nubit Alphonso II. Duci Ferrariæ. 1565.

10. Pappenhajmius, armis Ferdinandi II. Rebelles superioris Austriæ, domat. 1626. Nascitur Maria Christierna, Caroli Græcensis, Archiducis Austriæ filia, posteà Transylvaniæ Princeps. 1574.

11. Carolus Audax, Dux Burgundiæ, socer Maximiliani I. Imperatoris Romanorum, natus. 1433. Wolfgangus Wilhelmus, Comes Palatinus Neoburgicus, Annæ Ducissæ Juliacensis, Ferdinandi Imperatoris neptis, filius, nuptias celebrat Monachij, cum Margarita Guilielmi Bavariæ Ducis filia. 1613.

12. Andreas Austriacus, Cardinalis, frater Ferdinandi, Archiducis Austriæ, obit Romæ. 1600. Philippus II. Rex Hispaniæ, nuptias celebrat cum Anna Maximiliani II. Imperatoris, filia. 1570.

13. Nascitur Albertus, Archidux Austriæ, posteà Gubernator Belgij. 1559. Nascitur Wilhelmus Dux Bavariæ, Alberti Sapientis, ex Cunegunde Austriaca, filius. 1493.

14. Iterum memorabili prœlio, funduntur Rebelles superioris Austriæ. 1626.

15. Sanctus Leopoldus, Austriæ Marchio, in cœlos evolat. 1136. Margarita Austriaca, filia Caroli Archiducis Austriæ, Ducis Styriæ, desponsatur Philippo III. Regi Hispaniæ, Ferrariæ. 1598.

16. Memorabili prœlio Sveci ad Luzam, ab exercitu Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, victi, ipso Gustavo Rege Sveciæ cœso. 1632.

17. Maximilianus Ernestus, Archidux Austriæ, filius Caroli, natus Græcij. 1583.

18. Barnabas, Vice-Comes, Princeps Mediolani, socer Leopoldi Archiducis Austriæ, obit. 1385. Nascitur Eleonora Mantuana, uxor tertia Ferdinandi III. Imperatoris. 1629.

19. Matthias Archidux, in Regem Hungariæ coronatur, Posonij. 1608.

20. Profligantur tandem ultimò Rebelles superioris Austriæ, ejusdem Ferdinandi II. Imperatoris, Archiducis Austriæ, armis. 1626. Obit Eleonora filia Jacobi II. Scotorum Regis, uxor Sigismundi Archiducis Tyrolensis. 1480. Obit etiam Leopoldus Wilhelmus Archidux, Belgij Pro-Rex, Viennæ. 1662.

21. Jacobus Princeps Hispaniæ, Archidux Austriæ, filius Philippi II. Regis Hispaniæ, obit. 1582. Eleonora, Ferdinandi II. Imperatoris, uxor secunda, coronatur Regina Bohemiæ. 1627.

22. Henricus Gonzaga, Cardinalis, pro-patruus Annæ Catharinæ, uxoris Ferdinandi, Archiducis Austriæ, natus. 1505. Nascitur Elisabetha Borbonia, uxor prima Philippi IV. Regis Hispaniæ. 1602.

23. Ladislaus Posthumus, Archidux Austriæ, Rex Hungariæ, & Bohemiæ, obit. 1458.

24. Maximilianus II. Archidux Austriæ, Francofurti, Romanorum Imperator inauguratur. 1562. Nascitur Philippus Wilhelmus, Comes Palatinus Rheni, Neoburgicus, parens Augustæ Imperatricis, Eleonoræ Magdalenæ. 1615.

25. Ferdinandus III. Archidux Austriæ, Rex Bohemiæ coronatur. 1627. Carolus IV. Rex Bohemiæ, socer Guilielmi, Alberti & Rudolphi, coronatur Bonnæ, Rex Romanorum. 1346.

26. Nuptiæ Caroli IX. & Elisabethæ Austriacæ, Maximiliani II. filiæ. 1570. Moritur Isabella, socrus Philippi I. Regis Hispaniarum, & Carolum V. Imperatorem nepotem, facit hæredem. 1504.

27. Sophia, filia Christophori Ducis Wirtembergici, proneptis Cunegundis, Archiducissæ Austriæ, nata. 1563.

28. Ottho, Elector Palatinus, socer Mechtildis, filiæ Rudolphi I. Habsurgij Imperatoris, obit. 1253. Nascitur Sigismundus Franciscus, Archidux Austriæ, filius Leopoldi, Tyrolensium Principis. 1630.

29. Fridericus Palatinus, contra Ferdinandum II. Imperatorem, Archiducem Austriæ, electus Rex Bohemiæ, moritur. 1632. Obit Isabella Clara Eugenia, Belgarum Princeps, vidua Alberti Archiducis. 1637.

30. Tornacum, armis Philippi II. Regis Hispaniæ, Archiducis Austriæ, Duce Farnesio, expugnatur. 1581. Maximilianus II. coronatur Imperator, Francofurti. 1561.

DECEMBER.

1. Moritur Margarita, filia Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, Belgij Gubernatrix. 1530.

2. Diſceſſit è vivis Albertus VI. Archidux Auſtriæ, frater Friderici IV. Imperatoris. 1463.

3. Ad finem devolvitur Concilium Tridentinum, Auguſtiſſimæ Domûs Auſtriacæ, potiſſimùm operâ promotum. 1563. Obit Hyppolitus, Cardinalis Eſtenſis, frater Herculis, Ducis Ferrariæ, cujus filio Alphonſo II. nupta fuit, Barbara Auſtriaca, filia Ferdinandi I. Imperatoris. Anno Chriſti. 1572.

4. Matthias Archidux Auſtriæ, Imperator Romanorum, nuptias celebrat Viennæ, cum Anna Archiduciſſa Auſtriæ, & Tyrolis. 1611. Naſcitur Ferdinandus, filius Philippi II. Regis Hiſpaniarum. 1571.

5. Obit Franciſcus II. Valeſius, Rex Franciæ, cujus ſoror Iſabella Valeſia, Philippo II. Regi Hiſpaniæ, nupta fuit 1560.

6. Rudolphus, Elector Saxoniæ, nepos Agnetis, filia Rudolphi I. Habſpurgij, obit. 1370. Eliſabetha, filia Alberti II. Imperatoris, deſponſatur Caſimiro, Regi Poloniæ, Vratislaviæ. 1453.

7. Albertus VI. Archidux, Ferdinandi IV. Imperatoris frater, ſepelitur Viennæ. 1463. Naſcitur Maria infans Hiſpaniæ, filia Philippi IV. Regis, ex Maria Anna Auſtriaca. 1655.

8. Sigiſmundus I. filius Caſimiri Regis Poloniæ, & Eliſabethæ Archiduciſſæ Auſtriæ, eligitur Rex Poloniæ 1506. Rudolphus, filius Alberti I. Imperatoris, ſponſalia celebrat cum Blanca, Philippi Pulchri, Galliæ Regis filia. 1299. Fridericus II. Pulcher, Auſtriacus, coronatur Imperator. 1314. Naſcitur Maria Anna, filia Guilielmi Ducis Bavariæ, poſteà Ferdinandi II. Imperatoris uxor. 1574.

9. Sigiſmundus Imperator, Rex Hungariæ, ſocer Alberti II. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, obit. 1482. Philippus III. Rex Hiſpaniæ, Archidux Auſtriæ, jubet Mauros ex Hiſpania, intra 30. dies migrare. 1609.

10. Henricus II. Elector Palatinus, gener Chriſtiani Regis Daniæ, & Iſabellæ Archiduciſſæ Auſtriæ, natus. 1482.

11. Conſtantia, Archiduciſſa Auſtriæ, filia Caroli Archiducis Auſtriæ, Ducis Styriæ, uxor Sigiſmundi II. Regis Poloniæ, nata Græcij. 1588. & recurrente eâdem die, celebrat nuptias, cum Sigiſmundo III. Rege Poloniæ. 1605. Obit Catharina, filia Erneſti Ferrei Archiducis, Marchioniſſa Badenſis. 1490. Obit & Alexander Farneſius, filius Margaritæ Auſtriacæ. 1592.

12. Buquojus, armis Ferdinandi II. Archiducis Auſtriæ, Moraviam recipit. 1620. Leopoldus I. Auguſtus Imperator, nuptias celebrat, cum Margarita Hiſpana. 1666.

13. Naſcitur Eliſabetha, filia Friderici Archiducis, Principis Tyrolenſium, ex cujus partu obit Eliſabetha, uxor ejuſdem Friderici. Anna, filia Friderici III. Pulchri, Archiducis Auſtriæ, Romanorum Imperatoris, cum 26. Virginibus nobilibus, Viennæ, Monaſterium Sanctæ Claræ eſt ingreſſa. 1344.

14. Emmanuel, Rex Luſitaniæ, gener Philippi I. Archiducis Auſtriæ, Regis Hiſpaniæ, obit. 1521. Obit Anna, uxor Matthiæ Imperatoris. 1618. Leopoldus I. Imperator Auguſtuſtiſſimus, tertias nuptias celebrat, cum Eleonora Magdalena Thereſia, Palatina Neoburgica, Paſſavij. 1676.

15. Alphonſus V. Rex Aragoniæ, avus Eleonoræ, uxoris Friderici IV. Archiducis Auſtriæ, natus. 1393. Philippus II. Rex Hiſpaniæ, conjugi ſuæ Mariæ Anglæ, Bruxellis parentat. 1558.

16. Henricus, Princeps Luſitaniæ, frater Iſabellæ, uxoris Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, Cardinalis creatur. 1595.

17. Erneſtus, Dux Bavariæ, Elector Colonienſis filius, Alberti V. & Annæ Archiduciſſæ Auſtriæ, natus. 1558. Sigiſmundus III. Rex Sveciæ, maritus Conſtantiæ Auſtriacæ, fit Rex Poloniæ.

18. Philippus Dux Bavariæ, filius Guilielmi Ducis, nepos Archiducis Auſtriæ, Epiſcopus Ratisbonenſis, creatur Cardinalis. 1596. Naſcitur Maximilianus Thomas, filius Ferdinandi III. Cæſaris, Viennæ. 1638.

19. Guilielmus, Marchio Miſniæ, filius Friderici & Mechtildis Proneptis Rudolphi I. Imperatoris Habſpurgij, natus. 1343.

20. Hartmannus, Alberti I. Imperatoris Auſtriæ frater, propè Scaphuſium, Rheno mergitur. 1288. alij ponunt, 1281.

21. Leopoldus, Dux Auſtriæ, Richardum Angliæ Regem, Viennæ, ignoto habitu capit. 1194. Naſcitur Franciſcus Thomas, Dux Sabaudiæ, filius Caroli Emmanuelis, ex Catharina Auſtriaca. 1596.

22. Ferdinandus III. Archidux Auſtriæ, Imperator Romanorum, Ratiſbonæ eligitur. 1536. Naſcitur Maria Anna, filia Ferdinandi III. Imperatoris, Neoſtadij. 1634. Sebaſtianus Rex Luſitaniæ, filius Joannis IV. Regis, & Joannæ, Archiduciſſæ Auſtriæ, filiæ Caroli V. Imperatoris, natus, 1553.

23. Mechtildis, filia Rudolphi Habſpurgij Imperatoris, obit. 1304.

24. Moritur Fridericus II. Elector Saxoniæ, gener Ferrei, Archiducis Auſtriæ. 1464.

25. Margarita, Archiduciſſa Auſtriæ, filia Caroli Archiducis, uxor Philippi III. Hiſpaniæ Regis nata. 1584. Obit Claudia, Archiducis Leopoldi, Tyrolen-

Tyrolenſium Principis, vidua, Oeniponti. 1648. Naſcitur Margarita Auſtriaca, filia Caroli Archiducis, Græcij, poſteà Regina Hiſpaniarum. 1584.

26. Galeacius Maria Stortia, Dux Mediolani, ſocer Maximiliani I. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, occiſus in templo. 1577.

27. Rudolphus Imperator, creat Albertum filium, Ducem Auſtriæ, & alterum filium Rudolphum, Ducem Sveviæ. 1282. Naſcitur ex Eliſabetha Auſtriaca, Alberti II. filia, Caſimiro Regi Poloniæ, filius Joannes Albertus. 1459.

28. Margarita Auſtriaca, filia Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, nata, poſteà uxor Octavij Imperatoris. 1522.

29. Naſcitur Caſimirus, Rex Poloniæ, Alberti II. Imperatoris Auſtriaci gener. 1427. Maximilianus I. Imperator, Stortiam Ducem Mediolanenſem, à Gallis pulſum, urbi, & dignitati reſtituit. 1512.

30. Ferdinandus Rex Catholicus, Caroli V. Imperatoris, Archiducis Auſtriæ, avus maternus, Granatam ad deditionem cogit. 1492. Maria Anna Joſepha, filia Ferdinandi III. Imperatoris, Ratisbonæ nata. 1654. Obit Ferdinandus Carolus, Archidux, Tyrolenſium Princeps. 1662.

31. Metenſis obſidio, à Carolo VI. Archiduce Auſtriæ, ſolvitur. 1552. Naſcitur Beatrix Princeps Portugalliæ, Emmanuelis Regis filia, ſoror Iſabellæ, Carolo V. Imperatori nuptæ. 1504. Obit Blanca Maria, Vice-Comes Mediolanenſis, uxor Maximiliani I. Imperatoris, Oeniponti. 1511. Ferdinandus III. coronatur Rex Romanorum, Ratisbonæ. 1636.

VARIÆ CURIOSÆ

OBSERVATIONES.

CENTURIA I.

SEU

Variæ circa Plantas obſervationes, & experientiæ.

I.

Imus, creta, & animalium ſangvis, ſi tempeſtivè arborum radicibus applicentur, præcoces eorum fructus reddent. Ratio eſt: quia probum, & efficax alimentum, iiſdem ſuppeditant.

2. *Herbarum tamen, & florum radicibus, prædicta admoveri non debent, niſi terrâ vel aquâ admixtâ.* Quia ſi calor eorum non attemperetur, teneritudini illarum, nocumento potiùs erunt.

3. *Modica foſſio terræ, circa arborum radices, maximi eſt ad incrementi earum felicitatem, conferendámque præcocitatem, momenti.* Laxantur námque ſic arborum radices, & ſuccum alimentitium ſugunt faciliùs.

4. *Sic etiam circa radices florum, & herbarum renovanda, aut ſaltèm invertenda eſt terra.* Emendatur enim hâc ratione, plantarum alimentum, ſeu ſuccus alimentitius, quo nutriuntur.

5. *Induſtrioſa retardatio, germinationis, & maturationis florum, ac fructuum gratiſſima ſolet eſſe, ob ſingularem raritatem.* Hujus autem varij ſunt modi: *Primus eſt; ſi vertex floris abſcindatur immediatè, poſtquàm germinaverit.* ſic roſa, ex. gr. caſtigata, circa Novembrem, redintegrante flore vernabit.

6. *Alter modus, ſi gemmas Roſæ, vel alterius floris decerpſeris, ubi in primos tumuerint nodos.* Ratio eſt utriúſque: quia ſuccus, futurum alioquin floris alimentum, propter reſectionem, & avulſionem ſeſe retrahit, & novum iterum germen, in alia parte plantæ, protrudere conatur, ad quod utique majus tempus requiritur.

7. *Tertius est, radices nudare circa finem Decembris.* Quia sic aliquamdiù prohibetur ſucci aſcenſus, ubi autem poſtmodùm radix terrâ injectâ contegitur, ſuccedit alter aſcenſus ſucci, ſed tardior.

8. *Quartus est: eximere fruticem è terra, ad aliquot menſes, antequam protrudat gemmas, & rurſus terræ imponere.* Ratio eſt: quia poſt exemptionem, tempus requiritur, priuſquàm terræ redditus, ſuccum attrahat, quod dum labitur, naſcituros retardat flores.

9. *Plantare frutices in locis umbram jacientibus, aut ad ſepem.* Nam ſic excluduntur ſolis radij, qui juvant plantas ad celeriorem attractionem ſucci, ac conſequenter, & admaturationem.

10. *Uſu probatum est, quòd ſi ſilices, lapidéſve, ad radices arboris ſylveſtris congerantur, dum primò plantantur, duplò citiùs creſcant.* Quia adventitium ſupernè humorem è radicibus arcent, & internum ad incidentem ſolis calorem, exhalare non permittunt.

11. *Arbor recens plantata, concuti non debet, donec ſolidatis inſiſtat radicibus; unde nonnulli, duobus furcillis arbores circa fundum concludunt, ut erectæ creſcant, ſed poſtquam annus firmaverit radices, prodeſt iiſdem concuſſio.* Quia hæc terram laxat, & ſuccum in arbore, per illam agitationem commovet, quorum utrúmque ad incrementum plantam juvant.

12. *Ut arbores in altum creſcant, germina, ſtolonéſque è radice intermedióque ſtipitis corpore pullulantes, tolli debent, ut verò in latum ſeſe effundant, in faſtigio detonderi.* Sic enim ſuccus alimentitius, qui diffunderetur ad partes illas inutiles, totus convertitur in ſubſtantiam, & truncum ipſius arboris.

13. *Arbores infœcundæ, perforatâ medullâ, ſterilitatem deponunt.* Cauſa fortè eſt, quòd arbor ſic liberatur ab obſtructionibus, quæ fœcunditatem impediebant.

14. *Pari ratione fœcunditas perdita redit arboribus, ſi radicibus diffiſſis, calculi lapidum inſerantur, ne fiſſura coire poſſit.* Sic enim hiante fiſſurâ, ſuccum neceſſarium, ad fœcunditatem faciliùs attrahit.

15. *Arbores radijs ſolis indigæ calidioris, plantandæ ſunt, ac conſtituendæ in aggere, meridiem versùs.* Cujus generis ſunt: armeniaca malus, perſicus, prunus, ficus vitis, & ſimiles. Ob duplicem ſitûs commoditatem, quarum altera eſt ex parte aggeris, per reflexionem, altera ex ſecluſione umbræ, & meliori ad ſolis radios oppoſitione.

16. *Emortuæ arboris reſuſcitatur vitalitas, circumfoſſis radicibus, quibus recens fimus applicatur.* In omnibus etenim rebus, nutrimentum, ſolitò meliùs juvat renovationem.

17. *Ubi radix aliqua fuerit impoſita terræ, validiùs terra circa radicem comprimenda*

primenda est. Ratio est: quia sic humor prohibitus, ne plantæ intima pervaderet, longiùs in radice hæret, eamque dilatat.

18. *Si panicum in fimo radicis parti admoveatur, magnoperè eam excrescere facit.* Quia cùm substantiæ sit spongiosæ, exsugit copiosiorem terræ humorem, radicis alimentum, radicique cui appositum est, subministrat.

19. *Cribratio terræ, circa radices plantarum, & plantam, & fructum emundat.* Cum hac tamen cautela, ut cribrata terra, & radicibus imposita, sit melior illâ, cui stipes inhæret, adjuvatur enim sic planta, recentiori, ac vegetiori nutrimento.

20. *Incisio corticis in arboribus, tam ad perpendiculum, quàm transversum commodior est, quàm si sit continua.* Sic enim arbor, & in latum meliùs dilatatur, & in altum feliciùs promovetur.

21. *Fructum hinc inde, ubi justam ferè impleverit consistentiam, & maturitatem, dispersis notare punctiunculis, anticipatæ maturitatis quidam est stimulus.*

22. *Avulsio florum crebra, in arbore fructifera, arborem venustiorem reddit.* Quia multis floribus alendis, succus, & simul augmento ipsius arboris, minùs sufficit.

23. *Ab inoculatione plerúmque sunt fructus meliores.* Quia surculus inoculatus, trahit succum immediatè ex caudice, qui proinde nutrimentum magìs præparatum fructibus præbet, quàm qui ex cruda terra attrahitur.

24. *Aliquæ tamen arbores, feliciùs ex nucleo, quàm ex insitione subnascuntur.* Quæ scilicet requirunt humidiùs nutrimentum, utpotè quorum fructus naturâ suâ est frigidissimus. Nam licèt succus, ex caudice à surculo attractus, tenuitate & concretione præcellat, tamen humiditate & copiâ, cum alimento immediatè ex terra attracto certare nequit.

25. *Experimento constat, flores transplantatos fieri grandiores.* Quia per laxiorem terram, eámque renovatam, faciliùs & majus succedit incrementum.

26. *Resectus fici frondescentis vertex, facit ad fructus emendationem.* Quia sic in fructus copiosior succus affluit.

27. *Fæces vini radicibus arborum appositæ, & arbores grandiores, & fructus majores efficiunt.* Quia per eas restauratur vigor spiritûs in radicibus, unde majus capiunt augmentum.

28. *Cardui altiles tenerescunt, & deponunt quidquid habent asperitatis, si capita seminum hebetet, & abradat silex.*

29. *Herbis teneritudinem & venustatem dabis.* Si ex areolis quamprimùm enatas, in ollas meliori terrâ repletas transtuleris. Est eadem ratio, quæ militat pro translatione florum.

30. *Aliquo-*

30. *Aliquorum sententia est, brassicas lætiùs crescere*, & sapore esse gratiores, *irrigatas quandóque salsâ aquâ, cui nitrum admixtum sit.* Sic enim spiritus salis aliàs urentes, mixtione nitri attemperantur.

31. *Ajunt nonnulli, magis teneros, delicatioréſque fore cucumeres, quorum semina paululùm in lacte fuerint macerata.* Rationem putat Baconus, quòd semen lacte emollitum, non ita crassos, sed tenuiores terræ succos attrahit.

32. *Transire hoc experimentum posset, ad carduos altiles, aliáque semina.* Par enim est illorum ratio.

33. *Si cucumeri enato, apponas ollam aquâ repletam, & quatuor, vel quinque pollicum intervallo remotam, intra breve tempus, mirum in modum extendet se germinatio.* Promovendo se planta versùs illud, unde adjumentum percipiat.

34. *Perforatio, seu terebratio arborum, non solùm fecundiorem arborem facit, sed & saniores, melioréſque fructus efficit.* Quia solùm illud succi dimanare patitur, quod digestioni sufficit, rejecto per sudorem viliore, ac inutili.

35. *Aliquæ herbæ odore, & sapore fiunt svaviores, relicto suo surculo, & reliquis post germinationem amputatis.* Ob longiorem succi in radice moram, & sic concretionem magis elaboratam.

36. *Mixtura furfuris & fimi porcini, præsertim si priùs putrescat, insigne nutrimentum & adjumentum dant arbori fructiferæ.*

37. *Tradunt nonnulli cæpas nasci grandiores, si terrâ eximantur, & per aliquot dies, solis radijs exponantur, atque rursùs plantentur, quin etiamsi extremæ cuticulæ ambitu exuantur.*

38. *In solo arenoso profundiùs in terram immissis radicibus, plantandæ sunt arbores, in solo autem humidiore, minùs altè adactis.*

39. *In transferendis arboribus, ratio habenda est sitûs, ut ita dispositæ, septemtrioni & meridiei obvertantur, sicut easdem partes ante spectârunt.*

40. *Rosam ex allij vicinio, gratiosiorem reddi, multorum est opinio.* Potest id etiam ex eo provenire, quòd succus magis fœtidus, attrahatur ab allio, fragrantior verò à rosa.

41. *Aliqui flores ad splendorem solis expandunt frondes, foliáque, ad absentiam autem ejusdem claudunt.* Non ex aliqua sympathia, cùm nihil sit eorum clausio, quàm frondium & foliorum prægravatio, & tumor circa partes infimas, ex aëris humido, qui radijs solis exsiccatos easdem extendit.

42. *Herba, quæ vocatur Ros solis, cùm sol medio orbe calidissimus, & altissimus est, plurimum roris frondibus inspersi gerit.* Roris matutini reliquiæ hæ sunt, quæ úsque ad meridiem perseverant, ubi in alijs herbis ros exhalando consum-

consumptus evanuit. Levibus siquidem & crassis folijs constat, quibus non ita facilè ros extergitur, ut in alijs herbis magis porosis & spongiosis.

43. *Habere in una arbore fructus varios, non erit difficile, si in ramos, qui ex uno prodeunt stipite, inseras surculos variæ indolis, in solo opimo, & succi abundantioris.* Modò tamen talium fructuum sint surculi, quos non aversatur natura stipitis.

44. *Albi flores odore plerúmque longè sunt infra alios, ejusdem speciei alio colore conspicuos.* Ratio est: quia substantia floris est ex eo, quod in planta tenuissimum purissimúmque est, jam si illud parùm eliquescit, langvebit, inefficáxque odor erit, hujus autem indicium est, color albus, qui infimum locum inter colores tenet.

45. *Hinc cariophila, uti & violæ coloratæ, si negligantur, néque irrigentur, néque transplantentur, ita degenerant, ut albescant.*

46. *Excipiuntur tamen ab hac regula flores plantarum valde succulentarum.* In quibus scilicet potiùs nutrimenti alimentitij diminutio, quàm augmentum ad fragrantiam exquisitam odoris requiritur.

47. *Ex semine cariophyli, unius speciei, varij coloris cariophyla prodeunt.* Ex diversitate succi, quem ejusdem licèt areolæ, terra suppeditat.

48. *Crebra translatio in terram novam, florem reddit duplicem, contrà, negligentia transplantandi, ex duplici simplicem facit.*

49. *Germen, aut surculus leviter emedullatus, fructus profert, aut non omninò, aut parùm osseos.*

50. *Tradunt & malum citreum, si inseratur arbori cotoniæ, aut parùm seminis, aut nihil habiturum.*

51. *Ex vulgi etiam traditione habetur, arbores, quæ continuè aquâ calidâ irrigantur, fructum edituras cum exili, aut prorsus nullo ossiculo.*

52. *Semina admodùm vetusta, nondum tamen omnino destituta vigore, plantam degenerare specie faciunt.*

53. *Consenescentes arbores, plùs musci proferunt, quàm juvenes.* Quia illarum succus, ita vegetus non est, ut totus abeat in ramos, sed in via, velut delassatus subsistit, muscóque gignendo impenditur.

54. *In terra argillacea, facilè arbores fructiferas muscus obsidet.* Ex ejusdem lentore, & viscositate succum comprimente, & ascensus ejusdem, ac dissolutionem proportionatam impediente.

55. *Vulgari experientiâ habetur, quòd in ambulacris, denso sabulo constratis, terra primo anno, nudum gramen ostendat, posteà verò gramen spicatum.* Causa est, durities glareæ, aut calculi primùm projecti, quæ gramen assur-

gere non

gere non patiuntur, ſed detorquent ad partem, ut quâ datâ viâ exeat, poſt-modùm verò relaxatâ terræ ſuperficie, commune gramen emergit.

56. *Ex relatu habetur, terram Indicam, aliarúmque Regionum Americarum, in Europam translatam, ac dein ſoli, ac imbribus expoſitam, herbas peregrinas, ac exoticas, Europeis incognitas produxiſſe.* Diverſæ quidem partes terræ, habent diverſam quóque ſibi innatam vim ſeminalem.

57. *Fructuum aliqui geminantur, ut videre eſt in pomis, avellanis, ceraſis. &c.* Sunt hi ex eorum genere, qui nutriuntur pleniùs, majorémque ſucci copiam facilè attrahunt.

58. *Quædam plantæ, ſeu herbæ, unico tantùm anno durant, átque hoc temporis circuitu prorſus, cum ſuis radicibus, emoriuntur, ut lactuca, cucumeres, melones, átque omne frumenti genus.* Ratio eſt, ſeminis teneritudo, âtque debilitas, ac conſequenter vitalitatis brevitas.

59. *Aliæ verò in complures annos integræ perſtant, ut hyſopus, levendula, fœniculum. &c.* Ob contrariam ſcilicet rationem.

60. *Arbores glandiferæ, ut quercus, fagus, juglans, amigdalus, pinus, durabiliores ſunt arboribus pomiferis.* Quia magìs pingvi, & oleinoſo conſtant ſucco, qui conſumptioni magìs reſiſtit, quàm aqueus.

61. *Similiter arbores, quæ ſeriùs frondeſcunt, & tardiùs defrondeſcunt, longævitate illas excedunt, quibus frondes citiùs enaſcuntur decidúntque.* Tardior námque productio, fixum humorem arguit, cita verò magìs laxum, adeóque magìs reſolubilem.

62. *Ex eadem ferè ratione, agreſtes arbores, longiori ævo durant, quàm hortenſes, & ex his diutiùs, quæ acidos, quàm quæ dulces fructus ferunt.*

63. *Nihil eſt, quòd æquè conducat prolongandæ arborum vitæ, quàm frequens putatio.* Hæc enim quoties repetitur, ſuccum plantæ renovat, átque ſimul coërcet, ne tam latè effuſa luxuriet, ne tam langvidè adoleſcat, quàm ſi amputatione caruiſſet.

64. *Arbores & herbæ in ramis producendis, non habent figuram, nec ordinem ſequuntur.* Cauſa eſt: quia ſuccus in cortice repreſſus, deſtinatus pro ramis, non ſimul prorumpit, ſed fortuitò ſe exerit viâ, quæ datur in cortice.

65. *Quædam nihilominus diſperſos magìs exeunt in ramos, ut ilex, pirus hiberna, malus cotonia, meſpilus, citrea.* Cauſa, cur ita diſpergant ramos, eſt feſtina ſucci proruptio, unde juſtâ proceritate corpus non efferunt, ſed oberrantibus circa terram ramis.

66. *Quædam autem exactiori pyramide faſtigiantur, ut pyrus, malus, durantia, abies, tilia, &c.* Cauſa eſt: ſucci repreſſio longè antequam ramos emittat, ejúſque æquali gradu, conſumptio ſimul, ac illi prodeunt.

67. *Quædam*

67. *Quædam verò magis in vertice expansæ sunt, ut fagus, &c,* Ex ſucco copioſo ſurſum delato, ſine conſumptione, ac dein ſimultaneâ feſtinatione prorumpente.

68. *Arbores ut plurimùm priùs frondeſcunt, quàm floreſcant.* Nam frondes non requirunt tam accuratè percolatum, & tam probè excoctum ſuccum, veluti flores.

69. *Paucæ tamen illarum florent, antequam frondeſcant, ut amigdalus, malus perſica, cornus, ſpina nigra, &c.* Ob oppoſitam rationem, in his ſiquidem ſuccus facilè percolatur, & ſic facilè quóque erumpit in flores.

70. *Quaſdam plantas totâ hyeme viror non deſerit, veluti: Ilex, hedera, buxus, abies, taxus, cypreſſus, juniperus, laurus, roſmarinus.* Cauſa viriditatis integræ eſt, arctior firmiórque foliorum, & pediculorum, quibus ramis adhærent ſubſtantia, átque hujus iterùm cauſa eſt, tenax & viſcoſus plantæ ſuccus, aut vigor ac calor.

71. *Ficus indica, ramos ſuos intra unum annum, adeò incurvatos demittit, ut ſpontè novas agant radices, quibus denuò ex ſe invicem multipliciter auctis, una arbor ſpeciem nemoris exhibet.* Cauſa eſt, copia ſucci, caudicíſque mollities, quæ ramos ſi nimiùm onerantur, nec validè ſuſtentantur, deprimit.

72. *Sunt & plantæ, quæ veſtiendo inſerviunt homini, ut ſunt: canabis, linum, goſſypium. &c.* Quorum ſcilicet caudex ſuppeditat materiam filaceam, aliquando verò ſola lanugo, plantæ innaſci ſolita.

73. *Plantarum plerarúmque ſemina, prævalent odore, & ſapore, frondibus, aut radicibus,* Quia, quotquot plantas aſper & acer ſpiritus non vegetat, earum virtus concretione, & maturatione augeſcit, hæc verò ſemper magìs conſpicua ſunt in ſemine, quàm in frondibus aut radicibus.

74. *Hinc plantæ, quas acer fovet ſpiritus, in radice efficaciores ſunt, quàm in ſemine, ut patet in cæpis, & in allio.*

75. *Sunt & plantæ radicibus calidiſſimis átque aromaticis, ſeminibus autem inſipidis, ut zinziber.* Calor ſiquidem hujus plantæ, admodum diſſipabilis eſt, qui ſub terra cohibitus invaleſcit, ad aëris autem ſenſum exhalat evanidus.

76. *Complures arbores, præcipuè ex glandiferarum genere, ſemel tantùm biennio fruteſcunt.* Cauſa proculdubio eſt, ſucci conſumptio.

77. *Nulla datur arbor, quæ tot ſpurias fructuum ſoboles alat, quot quercus. Nam præter glandes, producit gallas, poma quandóque & nuces, quæ inflammari poſſunt, baccas quóque parit firmiter arbori inhærentes, ſine caudice, viſcum item, fungorum inſuper duplex genus, quorum unum in radicibus, quercûs invenitur, & Romanus bolus nuncupatur: alterum ſummitates quercuum occupant, & agaricum vocatur.* Cauſa in tot effectus ſufficiens poteſt refundi, in

di, in compactum ligni corpus, & in ſoliditatem medullæ quercûs, quæ varios ſuccos, variè exerit.

78. *Arborum aliquæ, & ut plurimùm melioribus & copioſioribus fructibus, inferiores ramos ditant.* Quia hæ umbram ſuperiorem ramorum, magìs in adjumento habent, quàm ut eadem illis obeſſe poſſit.

79. *Econtra, aliæ in ſuperioribus partibus arboris, meliores & copioſiores fructus habent.* Quia hæ ad fructuum ſuorum maturitatem, fortiores radios ſolis requirunt.

80. *Interim univerſaliter loquendo, optimi ſunt fructuum infimi.* Hi enim ex ſucco optimo, miniméque effæto, qui breviſſimam peragit viam, generantur.

81. *Nonnullas arbores, ipſa ſenectus & annoſitas facit fertiliores, cujuſmodi ſunt amygdalus, pyrus, & omne genus glandiferarum.* Quia glandiferæ arbores, fructus alunt oleoſos, tenellis autem arboribus, ineſt ſuccus magìs aqueus, minúſque concretus.

82. *Fructus quidam ante maturitatem dulceſcunt.* Quia copioſo, ſubtilíque ſpiritu pollent, qui utíque dulcoris cauſa eſt, & parens.

83. *Quibuſdam autem nunquam maturitas dulcorem conciliat.* Quia hi frigidum & acidum continent ſuccum, quem calor ſolis, ut dulceſcat, percoquere nequit.

84. *Aliquarum plantarum frondes, & folia criſpantur.* Ex magna ſcilicet humoris copia, qui tam continuè prorumpens pergit, ut ad æqualitatem diſtribui nequeat, per omnes partes plantæ, ſed neceſsè eſt, ut alibi neglectus ſubſiſtat.

8 . *Nonnullarum arborum radices, profundè immerguntur terræ.* Quæ nimirùm potiùs frigore gaudent, quàm radijs ſolis. Uti ſunt, quercus, abies, pinus, &c.

86. *Aliæ verò radices ſuas, circa terræ ſuperficiem effundunt.* Uti ſunt cypreſſus, oliva, &c. Utpotè quæ liberaliùs ſole admiſſo, gaudent.

87. *Alijs arboribus lignum puriùs, alijs nodoſius eſt.* Experimentum prioris eſt, ſi ab uno extremo loquenti ſermo, ad aliud extremum captetur, nodoſa enim difficilem voci tranſitum præbent.

88. *Tepidæ néque gelu hyemes conſtrictæ, enecant ſubinde arbores.* Fatiſcit ſiquidem telluris, nimium conſumptus humor.

89. *Econtra & rigidæ ac ſiccæ hyemes, quandóque emori faciunt arbores.* Ob contrarium exceſſum frigoris, omnem ſuccum arboris exſiccantis.

90. *Nix, ſi diutiùs ſparſa, terram tegat, fœcunditatis index eo anno cenſetur.* Nam & ſoli vigorem dilabi non patitur, & humectandi partes, pluviâ

ootiores habet, tum quòd terra sensim & interpollatim, velut uber exsugat, tum quia nix tenuissimo humore constat.

91. *Imbres, si paulò antevertant maturitatem, succulentis humidísque fructibus læti cadunt.* Ita tamen, ut plus faciant ad copiam, quàm fructuum dignitatem.

92. *Modici autem imbres, frumento quóque proficui sunt.* Nam attemperant solis æstum, ne nimiùm segetes torreat.

93. *Cæteris paribus, imbres nocturni, utiliores sunt, quàm diurni.* Quia adurens solis calor non ita propè eos subsequitur.

94. *Hinc & irrigatio per æstatem usurpata, melior est vespertina, quàm diurna, vel matutina.*

95. *Terra, quæ post pluvias se vix subigi aratro patitur, plerúmque fœcunda est.* Utpotè tenax & succi plena.

96. *Terra, quæ effossa, aut arata svavem odorem edit, censetur optima.* Ob præstantiam succi, quem paratum vegetabilibus favet.

97. *Sic & quæ haustis imbribus facillimè mollescit, commendari solet.* Si tamen dura admodùm & sicca, ante imbres extitit.

98. *Lolium, quàm inimicum sit frugibus, nemo est, qui ignoret, in quod sæpè frumentum ipsum degenerat.* Nascitur hoc ex consiti frumenti debilitate, quod vel vetustiùs, vel mucidum si fuerit, lolium profert, aliquando hujus rei causa est, satietas terræ continuans frumenti generis ejusdem proventum, unde non solùm interquiescere terram convenit, sed & semen commutari.

99. *Nimia quóque luxuries frumenti, eidem nociva est.* Hoc tamen incommodum facilè tollitur, aut superfluitatem illius demetendo, aut immissis ovibus depascendo.

100. *Addunt tamen aliqui frumentum, si sic demetatur, grana quidem fore longiora, sed magis cassa, plúsque habitura siliquæ.*

CENTU-

CENTURIA II.

Experientiarum & obſervationum Miſcellanearum, cum naturali ratione uniuſcujúſque.

I.

Puteus effoſſus paulò ſupra, quàm extremus maris fluxus excurrit, eâ profunditate, quæ reſpondeat ultimo refluxûs maris decremento, ab æſtuante ſalſiſſimo mari, repletur aquâ dulci, potuique accomodâ. Ratio: quia aqua maris ſubingreſſa arenas percolatur, atque hâc percolatione, ſalſedinem ſuam deponit.

2. *Liquor, ſi per laneum ſaccum percolatur, pingvedinem deponit, ſi per arenam, deponit ſalſedinem.* Ratione diverſæ raritatis, & denſitatis mediorum, per quæ percolatur.

3. *Gummi arborum apparet pellucidum & clarum.* Nam non eſt aliud, quàm tenuis, ſubtilis, ac depurata percolatio ſucci arboris, per lignum & corticem.

4. *Plumæ avium vividi, majoris caloris ſunt, quàm pili animantium & beſtiarum.* Quia humor excrementitius animantium, qui æquè conſtituit plumas in avibus, ac pilos in beſtijs, plumæ enim tranſeunt pennas, pili verò cutem.

5. *Adamantes & carbunculi, è rupibus collecti, mirum in modum ſplendent.* Nam hi ſubtiles tantùm lapidis exſudationes ſunt.

6. *Cùm aliquod corpus glutinoſum, liquoribus immixtum, cum ijſdem agitatur, clarificantur liquores.* Præſtat ſiquidem hic motus, ut craſſiores partes adhæreant glutinoſo corpori, átque hoc modo tenuiores liquoris partes craſſioribus exolvantur.

7. *Sic Pharmacopolæ clarificant ſyrupos albumine ovorum, permixto & agitato in ſuccis clarificandis.* Nam albumen omnes fœces, & craſſiores partes colligit, & poſtquam ſyrupus impoſitus eſt, albumina ovorum indureſcunt, & eximantur.

8. *Aqua decurrens cryſtallina, ac pellucida fit, projectis ac impoſitis ad caput ſcaturiginis calculis.* Per eos enim decurrendo percolatur, ac conſequenter etiam depuratur.

9. *Si per vitrum aquâ repletum, digitus madefactus circumferatur, ad vitri*

marginem, durinsculè illud premens, post modicum temporis spatium, aqua crispatur, & in tenues subsilit rores. Nam pressio digiti madefactione facilitata, post aliquod spatium, omnes vitri particulas ad operationem ciet, ut aquam acriter feriant, quæ percussio gignit aquarum subsultum.

10. *Si percutias corpus solidum & fragile, cujusmodi est ex. gr. vitrum, non solùm frangitur eâ parte, quâ vis proximè expressa est, sed disrumpitur circumcirca, in segmenta & ramenta.* Motus enim ex tali pressura ortus, explorat omnes vias, ac disrumpit eas partes corporis, quas maximè imbeciles reperit.

11. *Pulvis pyrius, in tormento accensus, aliquando tormentum disrumpit, aliquando illud retro cedere facit, sed communiùs globum explodit.* Nam pulvis pyrius (ubi dilatatus fuerit in tantam flammam, quæ compressionem non patiatur) circulariter movetur, átque eam in partem impetum facit, per quam facillimam liberationem reperit.

12. *Pulsatum tintinabulum sonos edit, qui impositâ eidem manu protinus cessant, sic & sonus cimbali, simul ac oram tunicæ injectam sentit, desinit.* Quia hi soni producuntur à subtili percussione minimarum partium tintinabuli, aut fidium, aëri impressa, cujus dein propagatio impeditur, per manus impositionem, vel vestis injectionem.

13. *Herbæ medicinales, per longam moram liquoribus immersæ, non addunt iisdem vim medendi, quin potiùs eandem enervant, quod sanè mirum cuipiam videri poterit.* Sed ratio est: quia longa mora terrestres, simul partes herbarum medicinalium prolicit, tenuioréſque corrumpit.

14. *Hinc in corporibus, quæ spiritibus constant tenuioribus, ut qualitates suas liquoribus validiùs imprimant, servanda est hæc regula, ut longior mora illis non concedatur, sed repetatur potiùs corporis infusio.* Sic, si recentes violæ justo pugillo, duabus pintis aceti injiciantur, átque per tres quadrantes horæ jacere permittantur, rursúsque eximantur, átque sæpius eâdem quantitate, aliarum semper, & aliarum violarum injectio, similiter reintegretur, efficiunt acetum mirum in modum fragrans odore florum.

15. *Hinc etiam folia borraginis, esto excellenti spiritu valeant ad discutiendos melancholiæ vapores, nihilominus tamen, si diutiùs infusa maneant, crudam tantùm præbent substantiam, omnis virtutis expertem.* Atque eadem est ratio, de aliis plantis, ac herbis medicinalibus.

16. *Quotidianæ quidem & vulgaris experientiæ est, cadentem vehementi impetu pluviam, in bullas, ad formam hemisphærij, hujus tamen causam vulgus ignorat, adeóque admiratur.* Causa autem hujus est: quòd per percussionem illam impetuosam cadentis pluviæ, partes aëris vicini celeriter ascendant átque

atque à supervenientibus alijs guttis pluviæ concludantur. Nihil igitur aliud est bulla, quàm aër conclusus ab aqua. Causa vero rotunditatis in bulla eadem est, & quò ad membranulam aquæ, & quò ad aërem inclusum, nempe innatus appetitus continuationis, aër enim æquè ac aqua separationem fugit, ideóque se in rotundam figuram convolvit, hæc enim figura maximè discontinuationem corporis prohibet.

17. *Datur simile quid in bullis, quas pueri ex sufflatione in aquam sapone mixtam conficiunt, & hæ diutiùs etiam durant, quàm bullæ pluviales.* Utpotè quæ nullum tenacitatis gradum, ex sapone acquirunt.

18. *Cepæ suspensæ spontè germinant, uti & pulegium, sed vel maximè major semper viva, quæ frondes gerit per duos trésve annos, præsertim si radix illius linteo oleato involvatur.* Causa est: validus, densus, & succulentus in istis plantis humor, qui non facilè exhalat, adeòque & si ex terra nihil subsidij accipiat, germinationi tamen sufficit, quæ extremo vere, aut primâ æstate fit, temporibus germinationi accommodis.

19. *Mercurius, (licèt maxime crudum & aquosum corpus sit) calefactus tamen, arctéque conclusus, eâdem cum pulvere pyrio vi pollet.* Ob nitri scilicet copiam, quàm in se continet. Nitrum enim abundans crudo & flatuoso spiritu, ignis calore se dilatat, & ubi dilatatum fuerit, foras flatu propellit flammam, velut internus follis.

20. *Massa metalli crudi, quæ in fundo funiculi moveri & provolvi potest operâ duorum virorum, translata in terræ superficiem, junctas sex virorum ad minimum vires requirit, ut loco dimoveatur suo.* Probabile enim admodùm est motum gravitatis tardiùs operari in magna distantia, à terra, quàm terra interiori.

21. *Vas repletum cineribus, recipit eandem aquæ quantitatem, quàm si vacuum esset.* Id quidem pro certo habebatur ab aliquibus, sed planè falsum est, quintam enim partem vix imbibit. Cujus ratio desumitur, ex differentia in laxius arctiúsque locatis cineribus, cum aëre enim cineres laxius spatium occupant, cum aqua multò arctius.

22. *Si acinorum multitudo apponatur vitis radicibus, maturius illa feliciúsve fructificat.* Grana enim acinorum, proliciunt è terra succum nutriendæ viti aptum, utpotè, quæ naturâ suâ, in vites formari appetunt, sed quia radices vitium majori virtute pollent, omne nutrimentum ab acinis attractum, ad se attrahunt, illúdque consumunt.

23. *Vehemens motus, ventrem solvit.* Quia calore intus ad cor refugo, intestina, aliæque partes laxantur. Ex eadem causa, repentinus metus etiam tremorem in nervis excitat.

24. *Nitrosa aqua, lineas vestes facilè depurgat, abstersísque sordibus nitidas reddit.* Nam vi suâ maximè viscosos, & tenaces humores fluidos reddit.

25. *Alimenta, meliùs in somno, quàm in vigilia digeruntur.* Tum quia somnus alimenti distributionem in partes meliùs promovet, tum quia spiritus vitales & animales in somno, meliùs alimentum consumant.

26. *Hinc somnus pomeridianus immoderatus nocivus esse censetur.* Ob præproperam scilicet alimenti digestionem.

27. *Varios morbos chronicos (quales sunt quartanæ) sæpiùs excessus & ingluvies curat.* Quia tales excessus excitant, & irritant naturam, quæ sic vehementiùs in morbum insurgit.

28. *Videmus in lusu puerorum, qui tentant, an unâ manu pectus fricare, & alterâ frontem percutere possint, à continuo, aliquando ambabus fricare & percutere manibus.* Provenit id ex magno harum partium corporis consensu, qui sanè ingens est in humano corpore, varias inter partes ejusdem.

29. *Ferrum, aut lapis cervici applicatus, sangvinem sistit è naribus.* Quia frigiditate suâ, spiritum & sangvinem ad interiora retrahit, aut certè condensat, & sic fluiditatem sangvinis coërcet.

30. *Nautæ in mari, per noctem vellera suspendunt ad latera navium, lanâ aquæ obversa, & manè dulcem aquam exprimunt ad suos usus.* Humidis scilicet aëris partibus aquæ vicinis, in aquam conversis, vel tenuioribus partibus aquæ ad se attractis.

31. *Hinc sæpè agrestes in emptorum fraudem, sub lana recens detonsâ, situlas aquæ plenas constituunt, ut lana pondere augescat.* Nempe humore aquæ ad se attracto, aut ex simili partium humidarum aëris in guttas aquæ conversis.

32. *Relatum est à fide dignis, quòd in India Orientali, labrum aquâ repletum, & sine operculo constitutum, ubi cariophyla servantur, spatio viginti quatuor horarum exinanitum reperiatur.* Quod aliter fieri nequit, quàm per partium aquæ à calore cariophylorum attractionem.

33. *Sic videmus spongiam, lanam, saccharum, aut lineam vestem, alterâ parte vini, aut aquæ vasi superpositam, altiùs humorem imbibere.* Ex eadem ratione.

34. *Ad oculum quóque patet, lignum, fides, testudines, & alia his similia, cœlo humido intumescere.* Ex prædictis jam duabus rationibus.

35. *Sic etiam conspicimus marmora, alióſque lapides, & opera tabulata, ante jam humida, cœli temperie, copiosè exsudare.* Qui humor nihil est aliud, quàm humidus condensatúsque in duro corpore aër.

36. *Hinc videmus lignum oleoso colore illitum, citiùs colligere guttas per*

noctem

noctem vaporosam, quàm lignum per se. Quod fit ex levigatione & densitâte, quæ nullum admittit vaporem, repulsúmque condensat in rorem.

37. *Pari ratione cernimus, quòd exhalatio in vitrum, aut corpus levigatum cadens, efficiat rorem, & per matutinum gelu, comperimus guttulas roris interiori fenestræ parti adhærescere.*

38. *Imò ipsum gelu, in terra seu pruina, nihil est aliud, quàm versio, aut condensatio, quâ humidiores noctis vapores, in aqueam substantiam abeunt, & à frigore superveniente condensantur, ac congelantur. Similiter ros est solùm concursus vaporum humidorum, & condensatorum.*

39. *Induratio substantiarum molliorum, tribus efficitur rationibus. Primò, frigore, cujus proprietas est condensare, ac constipare. Secundò, calore, qui idem præstat, non quidem per se, sed per consequentiam. Calor enim attenuat, attenuando propellit spiritus, humidioresque corporis partes: inde crassiores, tangibilésque partes se contrahunt, ne detur vacuum, átque ita se muniunt adversùs vehementiam ignis, quam sustinuerunt. Tertiò, assimilatione, quando corpus durum assimilat molle sibi contiguum.*

40. *Hinc datur ratio, quomodo in summa etiam æstate, frigus deductum, admixto nitro & sale, salem in glaciem convertat, idque brevissimo temporis spatio.*

41. *Item qualiter lignum, vel argilla, si quis metallicis, quæ potentiali frigore præditæ sunt, imponatur, justo spatio temporis, indurescant.*

42. *Item, qualiter certi quidam naturales fontes, lignum in lapidem convertant, verisimile enim est, aquas similium fontium metallicam quandam obtinere mixturam.*

43. *Item, unde metalla vaporata, ex calefactione, & extinctione in frigido, magis indurescant.*

44. *Porro induratio per calorem fit, ob exhalationem partium humidarum, átque sic indurantur lateres ac tegulæ per vehementem ignem, qui tamen si sit vehementior, ipsas duriores partes liquefacit, ut videre est in vulgari artificio vitri, ac in vitrificatione terræ, & in vitrificatione laterum, ac metallorum.*

45. *Exempla verò indurationis, per assimilationem præbent lapides in terra argillosa, proximè superficiem terræ, ubi calculi sunt, in quibus manifestè conspicere datur, varios calculos congregatos, & crustam cœmenti aut lapidis interpositam, pari cum calculis duritiâ.*

46. *Similiter videmus, in ruinis vetustissimorum murorum, præcipuè in fundo, cœmentum tam evadere durum, ac later est.*

47. *Ex hac ipsa eadem ratione, lignum ad latera vasorum vinariorum,*

crustam tartari colligit, quæ lignum duritie superat, sic dentibus quoque nascuntur crustæ.

48. *Cathari prcipuè in somno generantur.* Quia in somno concurrente introrsum ad præcordia calore, multa fit effumatio, cerebrum autem frigidiùs evadit, ac illos fumos constringit.

49. *Quidam dormientes loquuntur.* In his vel non integrè, vel non omnes sensus ligantur.

50. *Quidam sibi videntur dormientes suffocari.* Ij nempe qui sunt crudo stomacho, & insuper jacent supini.

51. *Febricitantes distorta habent somnia.* Quia vapores inordinatè ascendentes, turbant eorum imaginationem.

52. *Qui profundissime dormiunt, nihil somniant.* Quia nimis alligatur sensus interior illorum.

53. *Ij, quos lunaticos vocant, noctu deambulant dormientes.* Hoc fit per phantasma vehemens, quòd impulsus potentiæ loco motivo sequuntur.

54. *Quin etiam ijdem ardua conscendunt, dormientes.* Id evenit, quia sangvis in ijsdem ardet seu fervet, sícque eosdem leves facit, ut faciliter quovis dato sibi impulsu, se in altum tollant.

55. *Aliqui infirmi diutiùs vivunt, quàm aliqui sani.* Quia aliqui infirmi plus humidi radicalis caloris habent, quàm multi sani.

56. *Quosdam præ gaudio nimio, & inopinato, mortuos esse scimus.* Quia gaudium insolitum ac profusum, spiritum, calorémque naturalem tam vehementer à corde in humanum corpus effundit, ut cor beneficio caloris penitùs destituatur. Item, idem accidit quandóque ex vehementi ira.

57. *Quidam verò ex nimia tristitia, ac metu, mortem obeunt.* Ob contrariam scilicet rationem, in metu siquidem, & tristitia nimia, totus calor vitalis evolat ad cor, illúdque interdum suffocat.

58. *Aliquando morituri se sentiunt melùs habere.* Quia tunc natura, juxta omnes vires operatur, eásque colligit.

59. *Pueri valde ingeniosi, citò moriuntur.* In his enim cerebrum est justo siccius, unde processu temporis, hoc magìs exsiccatur, & sic vel moriuntur, vel stulti fiunt.

60. *Moribundorum signum est- si in furorem æger agatur.* Tunc enim jam bilis, suo loco naturali movetur, & cerebrum occupat.

61. *Item si circa se res colligere videantur.* Hoc enim procedit ex cordis angustiatione.

62. *Animalium mortuorum corpora sunt graviora, quàm viventium.* Quia deest in illis calor, qui corpus attenuat, & facit levius.

63. *Valde obesi sunt obnoxij subitaneæ morti.* Quia tantum est in illis humidi, ut à calore superari non possit, itáque manet aqueum, quod tandem calorem suffocat.

46. *In aliquibus Regionibus, homines vivunt diutiùs, quàm in alijs.* Adscribendum est bonitati aëris, & victûs rationi.

65. *Macilenti ut plurimùm moriuntur, calore peracuto.* Quia minùs habent humidi, quàm quod possit calori sufficere, ideo radicale humidum accenditur, & consumitur, ac mors sequitur.

66. *Martius mensis censetur hominibus periculosus.* Quia ut docet Hipocrates libr. 3. Aphorismo 1. mutationes temporum potissimùm pariunt morbos, & in ipsis temporibus, magnæ mutationes frigoris & caloris, cæterarúmque qualitatum ad proportionem his correspondentium. Hæ autem mutationes vel maximè fiunt in Martio. Ergo. Quòd autem periculosæ sint magìs senibus, quàm juvenibus, ratio est: quia in senibus sunt minores ac debiliores vires, ad mutationi, & perturbationi temperamenti corporis, resistendum.

67. *Apud senes plùs est consilij, quàm apud juvenes.* Quia consilium pertinet ad prudentiam, prudentia verò indiget tempore, & experientiâ, quæ major est in senibus, quàm juvenibus.

68. *Amentes, plerúmque viribus pollent.* Quia calore illo interno, quô ardent, nervi indurescunt, habent præterea spiritus copiosos, dum in illis sangvis bullit.

69. *Quidam dementes, in una tantùm materia delirant, in alijs non.* Quia in talibus non tota imaginatio turbatur, sod solùm pars.

70. *Alij, alijs, circa easdem res, subtiliùs discurrunt.* Procedit id ex subtilitate phantasmatum, quæ intellectus sequitur.

71. *Nimia melancholia mentem turbat.* Nam melancholicus humor inficit cerebrum, reddítque spiritus crassos, qui mentem offendunt.

72. *Cholerici & sangvinei, non inhærent diù cogitatione eidem objecto.* Nam ob copiam materiæ, plurimos habent vitales, & animales, eósque lucidos spiritus, qui dum frequenter hinc inde erumpunt, jam hoc, jam illud phantasma illustrant, quod illustratũ modò hanc, modò illam excitat cogitationem.

73. *Bestiæ iratæ spumant.* Quia calor ex ira in pulmone calefactus, cum impetu fertur ad fauces, & sic salivam in spumam inflat.

74. *Vehementer irati incalescunt.* Quia in illis præter solitum, ob concursum spirituum, cor incalescit, & sangvis illi vicinus ebullit, & sic corpus quóque incalescit.

75. *Aliquando tamen irati, pallent.* Quod fit, cùm totum sangvinem cor ad se reducit.

76. *Hydropici, licèt aquâ ſint pleni, potenter tamen ſitiunt.* Quia hydropicorum aqua ſalſa eſt, idcirco magìs urit, quàm refrigerat.

77. *Citiùs extingvit ſitim aqua vino mixta, quàm ſola aqua, vel vinum.* Nam vinum ex ſe calefacit, non refrigerat, cùm verò vinum ſit ſubtile, corpus citò pervadit, aqua autem eſt frigida, & refrigerat, ſed non ita corpus ſubintrat, ac proinde non poteſt ubique calorem mitigare, ſed cùm vinum eidem admiſcetur, jam membra facilè permeat.

78. *Medicina ſine neceſſitate ſumpta, nocet.* Nam ſi medicinæ non inveniant malos humores, quos extrahant, requiſitos ad ſanitatem humores perturbant, imò carnem ipſam & ſangvinem ſolvunt, ac dejiciunt.

79. *Quædam medicinæ ſolùm olfactæ, movent.* Nam per odoratum ſubtiliores illarum partes excipiuntur, & per guttur ad ſtomachum deſcendunt, ſicque naturam commovent.

80. *Nimius cibus & potus ſanitati nocet.* Quia natura tantam copiam cibi & potûs non perfectè concoquit, quæ proindè in humores noxios vertitur.

81. *Aliqui multùm edunt, néque tamen pingveſcunt.* Quia vel multùm calent, vel cibos indigeſtos remittunt, vel exiguâ virtute tractivâ præditi à natura ſunt, quæ proinde modicum in membra deducit.

82. *Ebrij, non eodem modo inſaniunt.* Provenit id, ex diverſitate complexionum. Nam potus in ventriculo calefactus, ut in aheno, reſolvitur in vaporem calidum, qui dum petit caput, cerebrum accendit, & quandam ſpeciem inſaniæ excitat, ac phantaſmata diverſa in diverſis proportionata ſingulorum naturis & complexionibus commovet, ad quæ diverſitas etiam inſaniæ conſequitur.

83. *Hinc aliqui in ebrietate in furiam aguntur, & rixas ac contentiones excitant.* Tales ſunt bilioſi, in quibus per exceſſivum calorem vini, cum vapore fumi bilioſi ad caput aſcendunt, & phantaſmata commovent ſibi conformia, id eſt ad iram moventia.

84. *Alij verò exceſſivè hilareſcunt.* Tales ſunt melancholici, in quibus vapor vini atram bilem frigentem diſſipat, & ſic in lætitiam diſſolvuntur. Tales ſunt & ſangvinei, in quibus ebrietas ſangvinem calefacit, & ſic hilaritatem inducit.

85. *Alij triſtantur.* Hoc quóque melancholicis contingit, quando ſcilicet vapor vini, in ijſdem atram bilem non penitus diſſipat, ſed ſolùmmodò commovet.

86. *Alij etiam in lacrymas ſolvuntur.* Tales ſunt phlegmatici, in quibus ebrietas humores, quibus abundant, ſolvit.

87. Timor

87. *Timor ingens, inducit ſitim.* Quia per metum, calor ad interna regreditur, hic autem regreſſus caloris, guttur exſiccat, & ita ſitis oritur.

88. *Hyeme, minus ſitimus.* Sitis quidem nihil aliud eſt, quàm appetitus frigidi & humidi, hyems verò refrigerat, ideò jam ex parte ſiti ſatis fit.

89. *Fatigati ſolitò magìs ſitiunt.* Labor enim calorem auget, & ſic humidum exſiccat, quod cùm natura inſtaurare intendit, ſitim accendit & excitat.

90. *Poſt longam famem, appetitus edendi ceſſat.* Quia per longam famem calor naturalis hebeſcit, & ventriculus humore crudo impletur, vel etiam hoc conſumpto, contrahitur.

91. *Inſectâ hyeme vivunt ſine cibo.* Quia modicum habent calidi, quod ipſum tamen abundè paſcitur phlegmate, ac ſucco craſſo, quô iſta plena ſunt.

92. *In eo, qui eſt morſus à venenato animali, venenum ad cor ipſum penetrat.* Nam per talem morſum, ſangvis continuò veneno inficitur, & ſic per venas ad cor per circulationem pervenit.

93. *Nimis frigidus potus nocet.* Quia calor internus, quô fovemur per valde frigidum potum debilitatur, imò quandóque ſuccumbit.

94. *Cerevìſia, dum infunditur ſpumat.* Cerevìſia enim habet glutinoſitatem, quâ dum ex alto funditur involvit aërem, & ex aëre incluſo fit ſpuma.

95. *Caſeus, priùs alia digerit, quàm ipſe digeratur.* Hinc illud vulgare: *Caſeus eſt nequam, conſumit omnia, ſe quàm.* Digerit alia, quia ventriculi orificium claudit, ideóque poſt alios cibos ſumitur, clauſo autem ſic orificio ventriculi, calor ejuſdem internus operatur intrinſecus, & ſic alios cibos conſumit. Ipſe autem caſeus, ob terrenam ſubſtantiam, in alimentum non facilè cedit, & ſic priùs alia digerit, quàm ipſe digeratur.

96. *Tabacum per nares ſumptum, elicit pituitam.* In nares ſiquidem procedunt duæ portiones cerebri, (quas proceſſus mamillares medici appellant) per quas ſe, veluti per ſpongiam purgat cerebrum; ex his verò pulvis tabaci, eaſdem vellicans, humorem elicit.

97. *Flante Boreâ, rerum odoriferarum odor minùs ſentitur:* Quia Boreas ſtringit corpora odorata. Quæ proinde qualitates odoriferas, multùm exhalare non poſſunt.

98. *E madido odorifero, odor modicè percipitur.* Quia poros illi vis aquæ occludit, ne qualitates odoriferas exhalare poſſit.

99. *Eodem modo odorifera frigida, minorem odorem exhalant, quàm modicè calida.* Nam frigus corporis odoriferi poros ſtringit,ècontra calor aperit, cum calore verò magìs odor effunditur.

100. *Atq; ex eadem cauſa, flores magìs olent de die, quàm de nocte, & æſtate magìs, quàm hyeme.*

CENTURIA III.

Curiosarum observationum circa exoticos, & prorsus admirandos naturæ effectus.

I.

LYchnus, ex sulphure liquefacto, lampadi oleo repletæ impositus, & priùs in oleo Salis Armoniaci, & nitri maceratus, ubi accenditur, apex illius flammæ, tantæ dicitur efficaciæ, ut omne metallum dissolvat, aquam, aut vinum in cochleari, in momento quasi exhauriat, corium tamen aut lignum, nihil penitùs lædit.

2. Quidam, quoties videbat cultrum in cute acui, toties sibi gingivas cruentari, & sangvinem ex illis fluere sensit.

3. Butyrum, vel oleum, ferventi, & spumanti sacharo injectum, quamvìs modicum sit, omnem tamen ejus spumam & fervorem illicò tollit.

4. Aqua butyro, vel adipi ferventi ingesta, quæ in alijs rebus flammam extingvit, in his eandem excitat.

5. Morsi à cane rabido, fiunt melancholici, furunt, latrant, mordent, spumant, & aquam horrent, sicut ipsi canes, quin & è vulneribus, eorum morsu inflictis, vermiculi nascuntur, cum caninis capitibus.

6. Multi solo rabidi canis halitu, rabiem contraxerunt, utì persona quædam, chlamydis modicum à cane laceratæ, filamenta dentibus extrahens, tertiâ die acta est in rabiem.

7. Gladius, quô rabidus canis, multos ante annos confossus fuerat, & si rubiginosus, vulnere levi, quendam eum mundare volentem, in rabiem egit.

8. Caupo quidam in Ducatu Wittenbergensi, ut refert *Surius in comment. rerum in orbe gestarum.* carnes porci, à rabido cane demorsi, hospitibus proposuerat; qui rei hujus ignari, postquàm de illo comederunt, in rabiem versi, mutuis sese morsibus laceraverunt.

9. Puella quædam Wratislaviensis, cùm ex præscripto medicorum, contra Epilepsiam, sangvinem felinum potâsset, quo exhausto, felis naturam & mores induit, voce, saltu, alijs gestibus feles imitabatur. Similes effectus experti sunt alij, qui felis cerebro vescebantur.

10. Quidam à gallo galinaceo demorſus, rabiem incurrit, & gallum pugnantem oculis imitatus, tertiâ die interijt.

11. A ſerpentibus morſi, ſerpentum motus, & gyrationes exprimunt.

12. Icti à tarantulis, earundem ſaltus imitantur, nec alio modo curantur, quàm per muſicam, eâ námque auditâ, quamvìs ſemimortuis ſimiliores, excitantur, ſurgunt, ſaltant, & ſaltando ſudant, pérque ſudorem copioſiorem ſanantur, debet tamen hæc muſica eſſe ejuſdem toni, quo tarantula illa delectatur, à qua ſunt vulnerati.

13. Illud etiam mirum, quòd qui â viridi tarantula ſunt læſi, viridia appetant, qui à rubra, rebus rubeis delectentur.

14. Dens humanus, uti & equinus, non eſt venenatus, & tamen ſi aliquem irâ incitante homo, vel equus mordeat, vulnus venenatum infligunt.

15. Cauda ſcorpionis irati, eſt læthifera, viventi tamen, & ex improvisò amputata, vulnus innoxium facit.

16. Vulnera quorundam patientum aggravantur, ſolâ illorum præſentiâ, vel introitu, qui aliquando à cane, vel ſcorpione læſi fuerant, ac demorſi.

17. Qui veſtibus, ex lana ſcabioſorum animalium, licèt tincta, & præparata utuntur, ſcabioſi evadunt.

18. Funes cadaveribus peſte mortuorum adhibiti, ſupra triginta annos, intra terram deliteſcentes, in lucem extracti, peſtis contagium leguntur reſuſcitâſſe.

19. Senex quidam Terentinus, poſt centum vitæ annos, de ſene in juvenem tranſijt, pilis, cute, ungvibus, & toto habitu corporis mutato, qui ad quinquaginta annos adhuc ſupervixit.

20. Alter Indus, teſte *Petro Maffæo*, juxta trecentos & quadraginta ætatis annos, juventutis florem, ter ad ſenium deduxit, & toties eandem reſumpſit.

21. Naſturtium minutim conciſum, & terræ commiſſum propagatur.

22. Sic pulvis polypodij, trunco quercino injectus, polypodij producit ſpeciem.

23. Sic fænum etiam aridiſſimum, & exuccum, frequentibus imbribus adomaceratum, & putrefactum, in uberem variarum herbarum ſegetem adoleſcit.

24. Sic ex fimo animalium, naſcuntur plurimæ plantæ, & ſeminarium herbarum devoratarum.

25. Sic & aliæ capillares herbæ, ut ſcolopendrium, in minimas conciſum partes, ſicut & mille fungorum genera renaſcuntur.

26. Quin & aliquæ arborum, ut ſalix, ulmus, populus, fraxinus, ſine viſibili ſemine naſcuntur & propagantur.

27. Legimus etiam aliquando hederam, in cornu cervino enatam.

28. Conchilia contrita, & in arenoſa loca ſeminata, cùm fuerint aliquo tempore aquis irrigata, nova producunt conchilia.

29. Si ſal oſtreorum, arenæ maris immittatur, ingentem novorum oſtreorum ſobolem producit.

30. Angvillarum particulæ ſiccatæ, ſi in paluſtrem locum injiciantur, in angvillas abeunt.

31. Serpens mortuus, eſt ſeminarium novis ſerpentibus.

32. Similiter cancrorum fluvialium cinis, in vaſe terreo, cum modica aqua, in loco humido], intra tres vel quatuor hebdomadas detentus, innumeros attomos animatos exhibet, quæ ſi ſangvine bovino irrorentur, in cancros paulatim convertuntur.

33. Ex mortuis ciconijs, generantur ſerpentes, è gallinis, araneæ, ex muſcarum excrementitijs inſeſti vermes.

34. Apes naſcuntur ex fimo bovino, veſpæ ex fimo aſinino.

35. Nullum putridum ulcus, nulla ſcabies caret vermibus.

36. In peſte, ac febribus malignis, totus ſangvis eſt verminoſus.

35. In illorum cerebro, qui calidis febribus intereunt, vermes poſt mortem deprehenduntur.

38. Gangrenæ cauſam, aliqui in ſolos referunt vermiculos, carnem rodendo corrumpentes.

39. In omni caſeo, lacte, aceto, & carnibus quibuſcúnque lunæ per noctem expoſitis, vermes per microſcopium deprehenduntur,

40. Salvia, per microſcopium inſpecta, exhibet innumeras aranearum telas, unà cum ovis, & vivis araneolis, ob quam cauſam ſalviæ folia, non niſi priùs lota, uſibus humanis ſunt adhibenda.

41. Subinde naſcuntur, in hominum inteſtinis ranæ, quin & ſerpentes.

42. Sic in ovis gallinarum ſæpè vermes, & minuti ſerpentuli ſunt deprehenſi.

43. In littore Anconiaco, ſaxa è mari extrahuntur, quæ ubi malleis confracta fuerint, reperiuntur in medio illorum piſciculi delicatiſſimi.

44. Contigit aliquando Latomis, ut in medio marmore, aut alio lapide, bufonem vivum, vel ſerpentem invenerint.

45. Experientiâ habetur, pilos ex caudis equorum, in aquam pluvialem ſcrobibus exceptam, impoſitos animari, & in longos átque graciles vermes, paulatim converti.

46. Ocimum

46. Ocimum tritum, & in ſole poſitum, generat ſcorpiones.

47. Ex equino cadavere, naſcuntur crabrones & veſpæ.

48. Formicæ, ex pane melle mixto procreantur.

49. Angvilla, ex mortuo equo, ſtagnis injecto, vel etiam ex limi putrefactione.

50. Ita & plures alij piſces, ut ſunt lampretæ Hungaricæ, & omnis generis oſtrea, gignuntur ex putredine.

51. Multi mirantur, quomodo lapides, in diverſis corporis partibus excreſcant.

52. Cruciabatur quidam, diuturno & aſſiduo capitis dolore, quem dolorem ex mori eſu ſe contraxiſſe aſſerebat, & in capite defuncti, repertus eſt lapis, figuram & magnitudinem mori, ad amuſſim repræſentans.

53. Sic & in aliorum animalium, non ſolùm in renibus & ſtomacho, ſed etiam capitibus, progeniti lapides, non raró deprehenduntur.

54. Mirabiliorem vim habent aquæ lapidificæ, quæ omnia ſibi injecta convertunt in lapides.

55. Inventum eſt aliquando, ex hujuſce modi aquæ potu frequenti, cerebrum bovis petrefactum.

56. In Comitatibus Hungariæ, Scepuſienſi & Lyptovienſi, per integra ſpatia terræ, concreſcunt ſimilis aquæ fluenta in lapides, qui eruti, aptiſſimi ſunt pro ædificijs, & fornicibus, hinc dicuntur horum incolæ, ex aqua ſibi domos conſtruere.

57. Eſula, ebulus, ſambuci extremitates, aſſari folia ſurſum extracta, & decerpta, per vomitum, deorſum veró decerpta, per ſedem purgant.

58. Pomum quóque Miſniacum, ſi decorticetur florem versùs, alvum laxat; ſi ſtylum versùs, conſtringit.

59. Pellis plumoſa vulturis, modicum elaborata, & ventriculo appoſita, illum dicitur miré confortare, & ſi extremæ plumarum cuſpides, ſitu naturali, deorſum verſæ teneantur, alvi fluxum ſiſtere, ſi veró ſurſum, vomitum compeſcere.

60. Surculi arborum, truncis inſerendi, ſurſum versùs abripi debent ex arboribus, ſi enim deorſum abſtrahantur, arbores non in longum, ſed magìs in latum creſcunt.

61. Plumbum liquatum ſcutellæ ligneæ, capiti impoſitæ, & aquâ ſemiplenæ injectum, dolores capitis acutiſſimos ſedat.

62. Peſtem apprehenſione ſolâ contrahi, plurimis comprobatur exemplis.

63. Qui fulmen timent, citiùs tanguntur à fulmine, hinc dormientes dicuntur eſſe ſecuriores, quia timoris ſunt expertes.

64. Materna

64. Materna imaginatio, fœtui rem imaginatam modo quodam mirabili imprimit.

65. Sic pecudes diſcolores produxit Jacob, virgis populeis, & amigdalinis, decorticatione variegatis, circa canales, è quibus greges bibebant, diſpoſitis, in quarum aſpectu oves concipiebant.

66. Sic equi varij coloris naſcuntur, ſi equilia, ubi equi conſervantur, tapetibus varijs, & multicoloribus contegantur.

67. Sic pavones, aliæque aves, albam dant ſobolem, ſi cubicula, in quibus ova fovent, albis linteis undique velentur.

68. Sic columbaria, nonnulli pannis rubris veſtiunt, ut columbæ pictæ naſcantur.

69. Pyrrhus Rex, lienoſos, ſolo pedis dextri pollice contactos, ſanabat; qui etiam pollex in rogo comburi non potuit, néque etiam poſteà ſucceſſu temporis contabuit.

70. Multi fortiſſimis etiam medicamentis, nihil omninò purgantur.

71. Vinum radicibus mandragoræ conditum, uti & pulvis ſeminum ſtramoniæ, in vino propinatus, dementiam bibentibus inducit.

72. Eodem pulvere cibis modicè inſperſo, qui eos comederit, ſatis jucundè per diem unam alterámve inſanit.

73. Paſtinacæa marina, puncturâ ſui aculei, nervorum diſſenſionem inducit.

74. Serpentes veneno ſemel adempto, ſi terram ſemel ſinantur, vel modicè caudâ contingere, illud recuperant.

75. Demorſi à viperis, nullo etiam alio modo juvante, illarum eſû curantur.

76. Sic & ſcorpius, vel araneus, vulneri à ſe inflicto appoſitus, omne venenum attrahit.

77. Cancer coctus, in vitrum aquæ, aut vini ſuſpenſus, ita, ut caudæ extremitas liquorem tangat, totum ex vitro exhaurit, & effluere facit.

78. In ſemicongelata aquæ cujuslibet ſuperficie, varia ſpectantur lineamenta, ſtriæ, arbores, domus, campi, ſine ulla lege, quæ non apparent, ſi gelu aquam profundiùs penetret.

79. In feneſtrarum orbiculis, ex vaporibus ibidem congelatis, flexuras arborum, frondes, certâ lege, atque figurâ elegantiſſimè delineatas, eſt non rarò videre.

80. Cinis cancrorum maceratus, exhibere dicitur imagines cancrorum.

81. Uti & ranarum effigies, aquâ ex ſpermate ranarum diſtillata, & ſali earundem permixtâ.

82. Ex ſale petræ, adjectis quibuſdam cineribus confecti pulveres, ſuperſperſi agris & vineis, miram fœcunditatem illis tribuunt.

83. Quin & decocta ex ijſdem fiunt, quibus imprægnata frumentorum grana, mirificè poſt ſationem multiplicantur.

84. Lixivium ex urticarum cineribus confectum, & congelatum, figuras urticarum pulcherrimas, in ſuperficie repræſentat.

85. In *Cuba* inſula, omnes ſilices figuram ſphæricam repræſentant, ut etiam videatur ope circini nihil fieri poſſe rotundius.

86. Figuræ ſalium, nix Hexagona, grando, uniformiter modo mirando figurantur.

87. Flos Granatillæ, in folijs ſuis, Dominicæ Paſſionis inſtrumenta, ad amuſſim repræſentat.

88. In ſalicis radice, certâ lege ſectâ, apparet Aquila Imperialis.

89. Eadem figura in angulo teſtæ cancrinæ exhibetur.

90, Inventa eſt etiam aliquando figura illius exactiſſima, in polypodio.

91. Dantur quædam orchidum ſpecies, in quarum floribus mirabiliter natura ludit, alij enim figuræ humanæ formam exhibent, alij avem, ſimiam, noctuam, apem, muſcam, papilionem, culicem, locuſtam, leonem, & alia his ſimilia repræſentant.

92. Radices raparum, bryoniæ, & mandragoræ, ab ipſa natura, hominum figuras ſæpius æmulantur.

93. In cujuſdam corde, poſt mortem, repertum eſt oſſiculum amygdali formâ, & expreſſiſſimam demortui hominis effigiem oſtendens.

94. Saxa quædam Ruſſiæ, hominum, camelorum, & aliorum animalium effigies repræſentant.

95. Vites in Hungaria, quandóque aurea grana, cum immixtis filamentis cogerminant.

96. Nullum ferè eſt animal in terra, vel aëre, quod mare ob ſalis ingeniti fœcunditatem, in piſcibus non exprimat.

97. Æſtivis temporibus, ex terreo pulvere pluviâ conſperſo, ranæ ſæpiùs repentè gignuntur.

98. Serpentes ex mulierum capillis, & ex ſpinali hominis medulla, in cadaveribus progenerantur.

99. Quodam tempore, noſtrâ ætate, poſt repentinam pluviam, ingens multitudo ſalamandrarum, aliarúmve viperarum illicò comparuit.

100. Horrenda vis eſt auri fulminantis, cujus unicus ſcrupulus potentiùs operatur, quàm media libra pulveris tormentarij; granum unum, candelæ, cultro mediante ſuppoſitum, ingentem edit ſtrepitum; aliquot ſcrupuli, laminam æream ſat craſſam, perforant.

CENTURIA IV.

Centum Obſervationes admirabilium effectuum Simpathiæ, Antipathiæ, & Virtutis Magneticæ.

I.

VInum in cellarijs turbatur florentibus vineis, ſimiliter turbatur cereviſia in cadis florente hordeo.

2. Piſa difficulter coquuntur, florentibus piſis in agro.

3. Grana tritici, aduſtas producunt ſpicas, ſi ponantur ad ſaccos, è quibus farina pro pinſendis panibus fuit deprompta, quotquot enim granis tritici pulvis farinæ in ſacco reſiduus adhæſerit, illa omnia uredine afficiuntur.

4. Cœpæ ſiccæ in granario germinant denuò, dum aliæ in horto ſatæ, ex terra prodeunt.

5. Mantile, vel ſtrophiolum colore mori, ceraſi, aut rubri vini maculatum, facilè maculam dimittit, ſi lavatur, dum illæ arbores, aut vites florent, alio quovis tempore, & operam & lixivium, in eluendis ejuſmodi maculis perdes.

6. Si panis è furno extractus cultro dividatur, panes reliqui in furno læduntur, cortéxque à medulla recedit.

7. Carnes cervorum, & damarum, quàmvis optimè conditæ, fætent, quando ejuſmodi ſpeciei animalia luxuriantur.

8. Gallinâ ovis incubante, ſi in ijſdem ædibus ovum igne aſſetur, intereunt pulli excluſioni vicini.

9. Si felem maſculum quis occidat, fæmellâ, quæ ex ipſo concepit, prægnante, mox illa abortum patítur, & catelli mortui educuntur. Idem contingit in ovibus, vaccis & ſuibus.

10. Pellis vitulo marino detractæ pili, accedente maris æſtu, eriguntur, & rigeſcunt, recedente flacceſcunt.

11. Teſtacea, ferè omnia extra mare quamdiù vivunt, accedente maris æſtu hiant, eodem abſcedente clauduntur.

12. Adeps urſinus in pixide ſervatus, augetur hyeme, dum urſi in ſuis latibulis pingveſcunt.

13. Terra ex fluvio Nilo deſumpta, & exſiccata, & diligenter aſſervata, toto anni

toto anni tempore, nihil in pondere mutatur, úsque ad 17. Junij, tum solitò fit gravior, quò tempore Nilus exundat.

14. Notatum est, aquam in vasis æneis aut vitreis asservatam, notabili incremento attolli, dum nubes in pluviam colliguntur.

15. Humores, in omnibus sublunaribus, exceptis cœpis & allijs, lunâ crescente augentur, decrescente deficiunt. Maris etiam æstus, lunæ incrementis & decrementis regulantur.

16. Semelites lapis, lunæ mutationes, átque imaginationes sequitur.

17. Datur quóque Helites stella solaris, auream habens maculam, quæ juxta solis motum, singulis diebus, oriens & occidens circumagitur.

18. Sunt, quibus ad stridorem cultri, limationem ferri, & sericearum vestium sibilos, dentes doleant.

19. Quidquid edulij abhorret mater tempore gestaminis, aut conceptionis, illud idem fœtus abhorret, toto vitæ tempore.

20. Quidam stricto gladio matris fronti minabatur, & infans in utero latens, vulnus in fronte accepit, átque ex nimio sangvinis fluxu, interijt.

21. Alia quædam mulier Antuerpiæ, anno 1592. videns militem mendicantem, cui pila ferrea dextrum brachium abstulerat, quod adhuc cruentum circumferebat, mox abinde filiam peperit orbam brachio, & quidem dextro.

22. Uxor cujusdam mercatoris Antuerpiæ, viso spectaculo, in quo rei decapitabantur, illico peperit infantem maturum cruento collo, cujus caput nusquam apparuit.

23. Matrona quædam Lipsiæ, tres filios in matrimonio enixa est, cum quibus singulis dens ipsi unus accrevit, morientibus illis, singuli dentes eidem exciderunt.

24. Morsi à phalangys, ac tarantulis, etiam post curationem morsûs, per singulos annos, donec araneus ille à quo læsi sunt, moriatur, aliquam patiuntur recidivam, & quidem appropinquante hyeme bene habent, dum animalia illa frigore torpescunt, redeunte autem æstate, dum venenum in illis animalibus incipit refervescere, eodem iterum corripiuntur malo.

25. Multi morbo gallico, aliísque contagiosis morbis correpti sunt, qui jacuerunt in mundis ab omni contagione pulvinaribus, si post illorum discessum, in eadem adhuc calentia se alius posuit, contagioso aliquo morbo correptus.

26. Emplastra, vel potiùs vulnerum seu ulcerũ purulentæ telæ, si putrescant, parti affectæ malum, & corruptionem inferunt.

27. Sangvis per venæ sectionem emissus, in fluvium projici non immeritò

solet, si enim putredine corrumpatur, vel ab aliquo animali absorbeatur, minuto, seu sangvinem emittenti, ingens malum creari posset.

28. Vulgò notum est, quòd aceti aut vini portiuncula, in fimum effusa, reliquum in vase acetum, aut vinum faciat corrumpi.

29. Lilia, rosis adplantata meliùs crescunt, & redolent fragrantiùs, similiter rosæ allij radicibus adplantatæ.

30. Corallia, sinapi seminibus obruta, pulchriora fiunt & rubicundiora.

31. Camphora piper diligit, in auras alioquin avolatura, nisi grana piperis eidem apponantur.

32. Faciunt pilos crescere citò, ea, quæ in genere animalium citò nascuntur, ut muscæ & apes, quorum pulvis & cinis ungventis immixtus, barbæ & capilitij germen promovet.

33. Cerebrum perdicis & gallinæ frequenter comestum, caput roborat, memoriam & ingenium exacuit.

34. Mira, & vulgò nota est virtus magnetis, in ferro trahendo. Ferreus annulus, ad contactum rudis hujus, & malè politi lapidis, sursum attrahitur, hic alium juxta se positum, secum elevat, ille tertium, tertius quartum, ita, ut liceat quandóque videre catenam ábsque nexibus, per solam hujus lapidis virtutem, in omnes annulos, invisibiliter manentem.

35. Sicut magnes ferrum ad se attrahit, ita ipse vicissim à polo terrestri trahitur, & certis suis partibus, certas mundi regiones exactè respicit, si libera ipsi concedatur libratio.

36. Quin etiam unus magnes, è minera effossus, alium ad se magnetem attrahit, secundùm certam tamen partem. Australis enim pars unius lapidis, attrahit ad se Borealem alterius, repellit Australem, Borealis attrahit Australem, repellit Borealem.

37. Vim ad polum conversivam etiam attrahit lingula, seu acus magnetica, semel perfricata, quam etiam per plurimos annos retinet.

38. Hoc mirum, quòd pars magnetis, quæ est Australis, si ferrum tetigerit, illud non ad Austrum, sed ad Aquilonem concordet, Borealis quóque partem attactam non ad Septemtrionem, sed ad Austrum inclinet.

39. Cultellus quóque, si tantùm semel magnetem suâ cuspide attigerit, claviculos & acus, ad se dicitur attrahere.

40. Flores heliotropij, sive solsequij, solem perpetuò sequi dicuntur, quæ res & alijs etiam floribus attribuitur.

41. Mirabile quoddam heliotropium reperitur in Insula *Quitola* & *Mindam*, quod non modò diurnum, sed etiam annuum solis motum sequitur, & tam Australes quàm Boreales paralellos, cum sole in Australibus, vel Borealibus signis existente, ad amussim describit.

42. Datur

42. Datur herba quædam in Insulis *Bengala*, & *Zeiram*, quæ ligna violentissimè ad se trahit, ut illa ex manibus hominum extrahere videatur.

43. Si globus exactè rotundus, demergatur in aquam, supernatat illâ parte, quâ dum esset in arbore cœlum aspexit.

44. Datur in Ægypto piscis, qui *Phisa*, seu *Orbis* dicitur, qui semper dum vivit, faciem ad eam partem cæli divertit, de qua ventus spirat, átque eandem proprietatem retinere dicitur, etiam exsiccatus, & in domo suspensus.

45. Idem tribuitur *Hirundini marinæ*, quæ non solùm viva, sed etiam siccata, & in cubiculo licèt clauso suspensa, constantissimè semper ad flantem pro tempore ventum, vel regionem, unde ventus imminet, rostrum suum convertit.

46. Alnus aquam attrahit, & vicissim ab aqua attrahitur, unde virgula, vel tabella ex alno, prodit aquam sub terra latentem.

47. *Nimphæa*, in loco arido plantata, inclinatur in vas aquâ plenum, juxta se positum.

48. Exposuit quidam aëri vitriolum, qui aliam vitrioli quantitatem decuplò majorem, ab aëre attraxit.

49. Eodem privilegio sal petræ durissimæ gaudet, unde fodinæ salis evacuatæ, novo iterum sale per decursum temporis implentur.

50. Tartarus item calcinatus dicitur, plùs novies aëris ad se attrahere, quàm ipse ponderet, & si una illius libra exponitur aëri, decem olei libras suppeditare.

51. Ex sex libris Mercurij, tres vel quatuor unciæ, aquæ puræ possunt elici, ídque toties, quotiés Mercurius exponitur.

52. Ut Mercurius in alembicum sublimetur, qui aliàs facillimè evolat, particulam ejus cucurbitæ capitelli illine, & totus in alembicum congregabitur.

53. Valde admirabilis est vis attractiva Mercurij in auro, nam si Mercurium in vasculum aliquod vitreum immittes, eúmque manûs unius digito attinges, advertes annulum aureum, si quem in altera manu habes, albo Mercurij colore obductum, & si nullo modo manum unam alteri admoveas.

54. Jam quod mirabiliùs est; lamellam auream, vel ducatum, ore clauso comprime, posteà digitum saltèm pedis in Mercurium immerge, ibíque modicùm retine, reperies aurum in ore, eodem Mercurij colore obductum.

55. Insuper, si virga ex solido auro erecta tangit imâ sui parte, contentum in subjecto vase Mercurium, ascendit úsque ad virgæ summitatem Mercurius, nec solùm extrinsecus eam tingit, sed etiam intrinsecus pervadit, átque inficit.

56. Si in loco quopiam clauso exponatur vas aureum, & Mercurius igne

supposito, evolare in auras permittatur, paulò post Mercurius vasi aureo inspicitur inhærere.

57. Non silendum hic est, quòd Mercurius à magnete aliquoties abstractus, vi ejus impregnetur, ut sicut hic ferrum, ita ille aurum trahat, & auri pondus in mensa positum, motu locali, ad se transire cogat.

58. Admirandum genus bruti est, quod novus Orbis alit, cui nomen *Sagittatoris*, datum est ab effectu, hoc siquidem spinas, quibus est obsitum, jaculatur in canes se persequentes, quas illi nullo conatu, vel industriâ possunt excutere, donec ea sensim, magis magisque corpus subingrediantur, & viscera confodiant.

59. Si corio quantumcúnque crasso, spicula illa admoveatur, unius noctis spatio, corium totum instar aciculæ manu hominis adactæ, perforat.

60. Dantur serpentes in America, hominis crassitiem exæquantes, sed duplò longiores, hi cervos ad se attrahunt, & alias feras, átque animantes, quibus deinde vescuntur.

61. Plinius narrat, de quodam frutice, qui equos quantumlibet invitos, ad se trahat, & adducat.

62. Galenus, hemoptoicos, & sangvinis fluxum undecúnque patientes, prohibet sangvinem, aut rubicundas res aspicere, sed ad nigra potiùs & cœrulea, jubet oculos convertere, eò, quòd rerum rubrarum intuitus commoveat sangvinem.

63. Econtra præcipit in variolis rubicunda intueri, ut hoc modo foras proliciantur.

64. *Aureolus* avis, flavedinem isterici morbi extrahit, mediante solo aspectu.

65. Aquæ rosarum & arantiorum, nullum, vel modicum odorem emittunt, dum rosæ & arantia florent.

66. Corpus hominis submersi, in aquis delitescens, proditur pane in aquam conjecto, qui super corpus consistit.

67. Panis siligineus adhuc calidus, in aëre de contagione suspecto, suspensus, omnem ejus malignitatem ad se attrahit, quam ejus muciditas prodit.

68. Lapis Ætites, fœtum humanum ad se prolicit, unde ad fœtum in utero continendum, & contra abortum adhiberi solet, collo, vel brachio applicatus.

69. Tempore pestis, aranei in domibus & cubiculis retificantes, ex industria relinquuntur, ut venenum attrahant.

70. Bufones in sole exsiccati, & in cubiculo suspensi, aëris malignitatem ad se

ad se trahunt, iidem carbunculis venenatis impositi, omne venenum extrahunt, quod etiam præstat lapis Bufonites.

71. Lapis serpentinus, appositus vulneri, à quocúnque animali venenoso inflicto, protinus instar sangvisugæ adhæret, donec omni veneno exacto, spontè decidat, quod lacti impositus, revomit, albúmque illius colorem in flavoviridem commutat.

72. Metalla in terræ visceribus abscondita, bifurcam coryli virgam movent.

73. Demorsi à viperis, nullo etiam alio medio juvante, illarum esu curantur.

74. Scorpius & araneus, vulneri à se inflicto appositus, omne venenum attrahit.

75. Niger digitorum color, ex decorticatione juglandium contractus, citò extrahitur, si digiti peliculâ nuclei, vel ipso etiam nucleo, probè confricentur.

76. Halices & alia salsa, si in aqua marina macerentur, citò perdunt salsedinem.

77. Lapis Bononiensis, certâ ratione præparatus, & lumini solari expositus, illud adeò attrahit, atque imbibit, ut in ipsis quóque tenebris, clarè luceat.

78. Dantur tam subtilia & potentia venena, ut stapedibus etiam minimâ portione illitâ, ocream, soleas, & carnem pedum, ad cor úsque insensibiliter penetrent, & brevi temporis spatio vitam tollant.

79. Tempore Domitiani, & Commodi Imperatorum, fuerunt nonnulli, qui acubus certi generis veneno oblitis, quos libitum erat, pungebant, & læsorum plerique sine ullo doloris sensu, exspirârunt.

80. In Arabia felici, herba quædam invenitur, cui incubantes, svavissimo somno deliniti, intereunt.

81. *Torpedo* piscis, hamo captus, & contrectatus, manum piscatoris torpefacit, imò eandem vim etiam per rete, & quemcúnque baculum ipsum tangentem, transmutat.

82. Est etiam quoddam conchilij genus, à natura elegantissimo quodam artificio elaboratum, quod solo sui attactu, stuporem membris quibuscúnqe inducit.

83. Datur etiam piscis quidam, in *Zeilam* Insula, qui solâ attrectatione, febrim accendit.

84. Vinum radicibus mandragoræ conditum, dementiam bibenti infert.

85. Illud etiam mirum, quòd cor hominis veneno infecti, & enecti, igne non consumatur.

86. Non

86. Non minùs admirabilis eſt lapis *Galacia*, qui medijs in flammis non incaleſcit.

87. Sunt, qui araneos innoxiè comedunt, & ſerpentes illæſi tractant.

88. Æthiopes, Hydaſpis fluvij accolæ, impunè veſcuntur ſcorpionibus, & ſerpentibus, ſicut & Marſi populi, carnibus angvium.

89. Homo quidam demorſus ab animalibus quibuſcúnque venenatis, nihil ab ipſis patiebatur, quinimò ea ipſa occidebat, ita, ut ſtatim ab illato morſu extingverentur.

90. Nati octavo Kalendas Februarij, in feſto Converſionis Sancti Pauli, non horrent ſerpentes, & ſolo ſputo morſibus illorum medentur.

91. Habent quidam in Flandria donum febres curandi, qui ſcilicet nati ſunt in die Paraſceves.

92. Sunt aliqui in Hiſpania, quos vocant ſalvatores, qui ſolo attactu, ſalivâ, vel halitu, ſanant non ſolùm homines, ſed & pecudes.

93. Dantur venena unam tantùm ſpeciem animalium perimentia, non alteram.

94. Sic *Sabina* & *Rhododaphne*, quodcúnque animal enecant, homine excepto.

95. Nux vomica, perimit omne animal, quod ſine viſu naſcitur, cæteris non exitialis.

96. Chameleon, canibus, & alijs multis animalibus, eſt venenum, hominibus verò alexipharmacum.

97. Cicuta ècontra virus eſt homini, non ſturnis aut capris. *Napellus* hominibus exitioſus, animalibus quibuſdam propitius eſt.

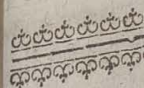
98. Sic peſtile venenum, aliquando tantùm in homines, aliquando in oves, & alia jumenta graſſatur.

99. Lignum colubrinum, morſibus eorum medetur. Fraxinus nihil venenati ſub ſua umbra patitur.

100. Quercus, & olea, juxta ſe poſita areſcunt, & quercus juglandi vicina emoritur. Putamina fabarum, arbores quarum radicibus applicatæ fuerint, faciunt ſterileſcere. Quorum omnium Rationes petendæ ſunt ex principijs Naturalis Philoſophiæ.

CENTU-

CENTURIA V.

Centum Obſervationes Oeconomico-Monarchicæ.

I.

SUmmis Principibus ac Monarchis, nonnulli vitio vertunt, ac indecorum eſſe cenſent, tractare aut exercere œconomiam, quod quidem fortè verum eſt, de rurali, vel allodiali, aut etiam mercatoria & negociatoria œconomia, non item de induſtriali, & quæ ad augendos Principis proventus, minuendáſque expenſas, ſalvâ ſtatûs ſui dignitate, conducit.

2. Potiſſima autem hujus œconomiæ pars conſiſtit, in debito modo imponendi, populis ſibi ſubjectis, tributa. Hoc enim peculiare Principum ac Monarcharum eſt peculium, hoc unicum publicæ neceſſitatis ſubſidium.

3. Et quidem à juſtis & rationabilibus tributis, ac pro bono communi vel augendo, vel conſervando neceſſarijs, nemo ſubditorum, aut commembrorum Reipublicæ, ſe ſubtrahere prudenter poteſt, ſine his enim nulla Provincia, nullum Regnum, nulla Reſpublica aut communitas, rectè adminiſtrari poterit.

4. Porrò Princeps in tributis imponendis ſit, ſicut Paſtor ovium, qui lacte & lanâ gregis ſui fruitur quidem, eâ tamen moderatione, ut néque ſangvinem omnem extrahat, néque pellem ſic deglubat, ut à frigore & calore ſe tueri nequeat. *Saavedra Symbolo 67.*

5. Aut ſicut Agricola, qui tametſi lignis ad uſus domeſticos opus habeat; non tamen arbores omnes radicitùs exſcindit, ſed ſi futurorum providus ſit, ramos potiùs duntaxat amputat, nec totos illos quidem, ſed ita, ut germinare poſſint denuò, & novis veſtiti folijs in annum quóque ſequentem, fructus alios proferre. *Idem ibidem.*

6. Expendat proinde Princeps æquitatem cauſæ imponendi tributa, quantitatem item eorum, præcisè juxta neceſſitatis exigentiam, opportunitatem temporis, proportionem quóque tam perſonarum quæ ea conferre debent, quàm fortunarum earundem. *Idem ibidem.*

7. Tributorum námque iniqua exactio & DEO eſt inviſa, & Reipublicæ noxia, per hæc ſiquidem, & ſubditi in Principes provocantur, & defectiones ac ſeditiones excitantur. *Beyerlinck Titulo Tribut.*

8. Ut autem ſit licita vectigalium, tributorúmque exactio, quatuor hæc requiruntur: 1. Ut imponantur ab habente authoritatem ea imponendi. 2. Ut ſit juſta cauſa ob quam exiguntur, qualis eſt ſuſtentatio dignitatis Principis, & neceſſitas, vel certè magna utilitas boni publici. 3. Ut convenienti proportione diſtribuantur. 4. Ut impendantur in eum uſum, in quem ſunt impoſita, nec prorogentur ultra hanc neceſſitatatem. *Idem ibidem.*

9. Quando enim Princeps cum iſta moderatione tributa impoſuerit, juſtum ac æquum eſt ſubditos quóque ea pendere, néque ea ſine rebellionis aut infidelitatis nota denegari ab ijs poterunt. *Saavedra Symbolo 67.*

10. Concilium Toletanum XIII. ait optimam gubernationem fore, ſi nec incauta exactio populos gravet, nec indiſcreta remiſſio ſtatum gentis faciat deperire.

11. Néque bona ratio Statûs eſt, tributis exhaurire, & ad incitas redigere ſubditos. Nunquam magìs obſequens erit Regnum, quàm ſi opibus, & rebus omnibus affluat. *Saavedra Symbolo 67.*

12. Econtra verò nihil velle pro bono communi contribuere, & in hoc libertatem ſuam ſtatuere, inſania eſt. Néque enim quies gentium ſine armis, nec arma ſine ſtipendijs, néque ſtipendia ſine tributis haberi queunt, nec ulli progreſſus ſine pecunijs (nervo belli) quas útique Princeps ex nihilo creare non poteſt, igitur ſubditi quóque ad eas comparandas concurrere debent. *Saavedra ibidem.*

13. Ad illud autem Princeps ante omnia attendat, ut tributa quæ exiguntur bene impendantur, nihil enim graviùs fert populus, quàm ſi nullum fructum operis ſui videat, & fortunas ſuas in uſus inutiles inſumi intelligat. *Idem ibidem.*

14. Tum illud etiam odit populus, ſi tributa quæ ſvaſit neceſſitas, eâ ceſſante continuentur, poſteà enim hæc pendere metuunt & detrectant ſubditi, tametſi exigua ſint, exiſtimantes nimirum illa fore perpetua. *Idem ibid.*

15. Grandia tributa antè imponi non debent, quàm univerſum Regnum de neceſſitatibus edoctum fuerit? Nam ubi de ea, & juſtitia cauſæ conſtiterit, facilè in onus aliquod extraordinarium conſentit populus; è contra ſi nimis gravia illa ſint, nec ſubditi neceſſitatem agnoſcant, cur imponi debuerint, facilè contra ſuum Principem contumaciter inſurgunt. *Idem ibidem.*

16. Nec ſine magna cauſa & neceſſitate imponi debent tributa ijs rebus, quæ ad vitam duntaxat ſuſtentandam ſunt neceſſariæ, ſed ijs potiùs quæ delicijs tantùm inſerviunt aut curioſitati, aut oſtentationi, aut pompæ. Sic enim Princeps & proventus ſuos ſine oppreſſione ſubditorum augebit, &

luxum

luxum immoderatum corriget. *Instauratæ siquidem disciplinæ pars est, deliciarum augere pretium. Idem ibidem.*

17. Hinc Romani maxima exigebant tributa pro aromatibus raris, unionibus & gemmis quæ ex Arabia deferebantur.

18. Ad imitationem horum in nostris Provincijs, utiliter augerentur vectigalia pro mercibus externis, quæ ex sola curiositate & æmulatione à Nobilioribus, maximis expensis comparantur, átque hâc viâ ingens summa pecuniæ è Provincijs evehitur.

19. Tiberius Cæsar cùm ingentem illum luxum Matronarum Romanarum, in unionibus gemmísque cerneret, quæstus est, quòd lapidum causâ, pecuniæ Romanorum ad externas, aut etiam hostiles gentes transferantur. In his igitur poni posset modus, certáque limitatio. *Saavedra ibidem.*

20. Ephesij pecuniâ indigentes, legem tulerunt, ut mulieres aurum non gestarent, & ut aurum quod habebant pro mundo muliebri, civitati commodarent. Quâ industriâ requisitam pecuniam obtinuêre. *Aristoteles lib. 2. Politicorum.*

21. Augustus Imperator ærarium instituit militare, ad quod replendum vigesimam hæreditatis & Legatorum inferri jussit. Imò voluit, ut statim Tabulæ Testamentorum aperirentur, ne vectigali necessario ulla mora fieret. *Beyerlinck loco citato.*

22. Caligula Imperator pro litibus átque judicijs ubicúnque conceptis, quadragesimam summæ de qua litigabatur exegit, quod utinam hoc tempore duplicarent Principes, non tot dissidijs circumsonarent ubivis locorum fora, & Rabularum forensium commercia magìs frigerent. *Idem ibidem.*

23. Nulla verò tributa minùs noxia sunt, quàm quæ aliunde advectis mercibus ac rebus imponuntur in portubus & telonijs; ea enim magna ex parte pendunt exteri. *Saavedra.*

24. Maximum autem tributorum, & vectigalium regiorum incommodum est in Quæstoribus & Exactoribus, qui interdum violentiâ & importunitate plùs damni populo inferunt, quàm tributa ipsa, & sanè meritò graviter fert populus exactiones, si persolutis illis quæ debentur Principi, tantundem, & sæpe plus Exactoribus pendendum sit. *Idem.*

25. Hinc tempore Joannis II. Castellæ Regis, Regnum spontè ingens subsidium pecuniarum Regi obtulit, eâ tamen conditione, ut penes ipsum essent acceptorum & expensarum Libri, ex quibus constaret quid in communes usus collatum, & quomodo impensum fuisset, nec ministrorum permitteretur arbitrio earum dispensatio, & in usus privatos convertendi occasio. *Idem.*

26. Eadem de cauſa Regnum Franciæ, Henrico II. propoſuit, ut tributorum Exactores tanquam pecuniarum harpyas amoveret, pollicentibus ſubditis, perſoluturos ſe ubicúnque ipſe vellet, quod in ſumptus Regios ſufficeret. *Idem ibidem.*

27. Conſulere ſtudeat Princeps ſecuritati commerciorum & mercaturæ, per hæc ſiquidem Regnum & incolis, & divitijs augetur, ac in Principem maximi proventus redundant. Sic Genua, ſic Venetiæ, ſic Hollandica Reſpublica ad tantam excrevêre potentiam. *Saavedra Symbolo 67.*

28. Faciat inſuper Princeps Provincias ſuas omni genere opificum & artificum abundare. Ita Gallia artificioſis ſuis inventis, divitias ingentes, ex alijs Regionibus congerit. *Idem ibidem.*

29. Galliæ, Hollandiæ & Angliæ, alienæ Provinciæ ſubminiſtrant ſericum, lanam, chalybem, ferrum, aliáſque diverſas materias, quæ diverſimodè dein ab artificibus elaboratæ, rurſus inde ad eaſdem revehuntur, & ingenti precio reemuntur. Quod utique non fieret, ſi ejuſmodi Provinciæ ſimilibus abundarent artificibus. *Idem ibidem.*

30. Nulla autem impoſitio majoris eſt importantiæ, quàm ea, quæ à ſingulis perſonis ſeu capitibus penditur; ſed néque illâ ſubditi multùm premuntur, utpotè quæ omnes ſubditos æquè tangit, & non unam partem illorum tantùm. In hac verò diſtributione vel maximè ſervanda eſſet debita perſonarum & Facultatum uniuſcujúſque proportio. *Idem ibidem.*

31. Hæc Exactio ſvavior & amplior redderetur, ſi abſolutè quidem ſtatueretur, ut ſinguli ac nullo prorſus excepto, aliquid pro bono communi tribuere teneantur, nullus tamen quantum conferre deberet, taxaretur, ſed unuſquíſque daret tantùm, quantum amat ſuum Principem, bonúmque commune; Erubeſceret enim quíſque ingenuus, ſe in hac cauſa ſordidum, & omnium infimum videri.

32. Porrò Contributio hæc benevola ab infimis eſſet inchoanda, & poſteà per omnes úſque ad potentiſſimos continuanda. Hâc ratione Mauſolus Cariæ Dynaſta pecuniæ certam ſummam quâ indigebat corradere volens, inferioris ſortis homines ſubornavit, qui quantùm ſinguli Principi pro hac indigentia conferre vellent indicarent. Tum potentiores partim pudore, partim metu, multò majorem pecuniæ ſummam, quàm illi, polliciti ſunt, eamque re ipsâ etiam perſolverunt. *Ariſtoteles lib. 2. Politicorum.*

33. Lacedemonij, cùm Samij, quos in auxilium evocaverant finito bello nollent in patriam redire, niſi ſtipendia ſibi integrè exſolverentur, & Cives pecuniâ carerent; ut illos contentarent decreto ſanxerunt, ut unâ die liberi

& ſervi,

& ſervi, homines ac jumenta, à cibo abſtinerent, ac tantum pecuniæ, quantum unuſquíſque expendere ſoleret in cibum unius diei, Samijs conferret, ſícque Samijs pecuniam exolverunt; & tamen Cives nihil incommodi paſſi ſunt, præterquam, quòd unicâ die jejunaverint pro commodo boni communis. *Idem ibidem.*

34. Hoc rigore non eſſet opus in his Provincijs: abſtinerent duntaxat Magnates noſtri, aliíve inferioris ſortis uno aut altero anno à ſuperfluis convivijs, & id quod aliàs per annum in illa conſumere ſolent, Principi pro bono communi conferrent, ingens pecuniæ ſumma congregaretur.

35. Quidam Princeps annonâ pro Exercitu indigens, edixit, ut unuſquíſque ſubditorum tantum panis pro milite conferret, quantum unâ die conſumeret, átque illâ die ſi vellet, ab eſu panis abſtineret, & hâc ratione non contemnendam panis copiam pro militibus cumulavit.

36. Galliæ Scriptores conſtanter aſſerunt Regni illius proventus aſcendere ad 100. Milliones Gallicos, hoc eſt 50. noſtrates, cùm tamen Gallia nec aurifodinas, nec argentifodinas, habeat. Adſcribendi igitur ſunt hi tanti proventus induſtriæ & œconomiæ Regiæ. Nam olim idem Regnum ſub Carolo ſimplici, in proventibus regijs non numerabat ſupra quatuor Milliones Gallicos. *Saavedra.*

37. Ijdem Scriptores ingentem illam in ſuum Regnum pecuniæ affluentiam adſcribunt quadruplici Magneti Gallico, qui infinitam externi auri copiam ad ſe pellicit. Hic autem Magnes conſiſtit in frumento, vino, ſale, & canabe ſeu telis. Per frumentum enim ex Hiſpania, per vinum ex Hollandia & Anglia, per ſalem ex vicinis ſale carentibus Provincijs, per telas ex tota ferè Europa extrahunt Galli pecuniam. Hæc omnia in noſtris Provincijs ſunt in majori copia, ſi telas excipias, quamvis nec harum æquè tanta abundantia deeſſet, ſi accederet induſtria, quæ ſolâ accedente, Magnes Auſtriacus, longè ſuperaret Gallicum hunc Magnetem. *Galliæ Hiſtoriographi.*

38. Ex Santenenſibus Salinis in eodem Regno, decem Myriades & ſexcenta millia Francorum inferuntur ſingulis annis in Gazam Regiam. Verùm & ſuperioris Auſtriæ Salinæ, ingentes proventus adferunt Principibus Auſtriacis, & multò majores adferrent, ſi eæ liberarentur à capitalibus ſummis, quibus oneratæ ſunt.

39. Has utráſque longè ſuperant Salisſodinæ in Hungaria quoad abundantiam & præſtantiam ſalis, fieri itáque poſſet par, imò major proventus ex illis per bonam œconomiam. Sed & Tyrolenſes Salisſodinæ, ad ingentes excreſcere poſſent proventus.

40. In tota Europa ditiores Argentifodinæ, & Aurifodinæ, non inveniuntur, quàm in Hungaria, & ex his potissimi sunt defacto annui regij reditus, sed & hi longè adhuc magìs augeri possent, in meliorem ordinem redactâ œconomiâ.

41. His jam si accederet diligens cultura Aurifodinarum in Nagy Bánya, quæ à compluribus annis neglectim hactenus colebantur, quanta esset Regiorum redituum accessio!

42. Officiorum sive Militarium, sive Togatorum venditio, etsi multum conferat œconomiæ, obesse tamen videtur bonæ Politiæ. Ad hæc enim non nisi aptissimi & meritissimi sunt deligendi, solâ habitâ ratione talentorum ac meritorum. Certè apud Sinenses nullâ habitâ ratione Prosapiarum, vel Majorum, aut Familiarum, non nisi illi ad publica munia administranda adhibentur, qui prævio, eóque rigido ac iterato examine ad ea aptissimi reperiuntur. Nihilominus Turcæ omnia officia vendunt, indéque Turcarum Imperator immanem percipit pecuniam.

43. Sed & Veneti quodam tempore cùm sumptibus pro bello gerendo deficerent, omnia Officia venalia proposuerunt, ita ut modò non planè inepti, deposito statuto pro singulis pretio, ea consequi valerent, & sic præsenti necessitati apprimè provisum fuit; transeunte autem hâc necessitate, demortuísque qui hæc Officia coëmerant, rursus Respublica non nisi aptissimis ea conferre cœpit.

44. Quod sanè tolerabiliùs est, quàm si Officia per munera & donaria ministris Principum oblata comparentur; sic enim & subjecta inepta ad ea promoventur, & pecunia non ad Principis, sed privatorum cassam devenit.

45. Quia autem Princeps semper abundare debet bonis, quibus bene meritos remunerari valeat, non incongruum fore videtur, si bona Cameralia, non in perpetuum, & per hæreditatem, sed ad certos duntaxat annos vel ad finem vitæ bene meritis tribuerentur, ita ut ea demortuò donatariò iterum ad Fiscum redirent, quæ Princeps rursus alteri bene merito conferre posset. Non secus ac bona Ecclesiastica, quæ sunt perpetua occasio benefaciendi fidelibus personis Ecclesiasticis. Qui modus distribuendi bona in benemeritos, etiam defactò viget in Polonia.

46. Sed néque contra dignitatem Principis esset ea œconomia, si certa bona pro culina & aula Regia deputarentur, ex quibus sufficiens in carnibus, vino, lignis, pabulóque equorum provisio pro tota aula fieret.

47. Sic nec dedeceret Principem plurima intertenere equilia, ex quibus equi & pro Aula & pro castris subministrarentur abundanter. Certè Regum sapientissimus Salamon non ad pompam solam, sed & ad utilitatem quóque

constanter

onſtanter aluit 40. equorum millia, & Turcarum Imperatores ex ſuis equiibus, quæ copioſiſſima habent, ſuppeditant ſuis equitibus equos, quoties expeditionem hoſtilem moliuntur.

48. Illud etiam rationi conſentaneum eſſe videtur, ſi omnia, quæ pro Principe terræ coëmuntur, ſubditi minori aliquo precio dare tenerentur; hoc nim ſinguli Magnates in Dynaſtijs ſuis à proprijs ſubditis exigunt. Aſt huic bſervationi contrarium omnino fit in Aulis, nam hoc ipſo quòd aliqua pro Principe, ſive in victualibus, ſive in alijs rebus emantur, altiùs æſtimantur, vel ſaltèm à parùm fidelibus Officialibus, rationibus Principis majori pretio nſcribuntur.

49. Sic & ſtipendium penſionum, ſolutionúmque modica, aliqua diminuio lucroſa eſſet Principi, ſed neque reſpectu prætendentium eſſet minimè odioſa, ſi ea recompenſaretur certâ ac infallibili pro ſtatuto tempore ac termino depoſitione.

50. Et quidem hujuſmodi defalcationes, & truncationes, ac decerptiones defacto fiunt in ſtipendijs, exolutionibúſque debitorum ac reſtantiarum bellicarum, Aulicarum, & Cameralium, ídque in notabili quantitate, ut ſæpè prætendentes & creditores ſextâ vel tertiâ parte contenti eſſe debeant, cedendo reliquum miniſtris & Officialibus reſtantias tales exolventibus. Et hoc ſine ullo emolumento Principis, ad hujus enim rationes tales truncatæ expenſæ adſcribuntur integrè. Quando potiùs iſta cederent inſtantes, ſuo Principi, ſi omnino ijs cedendum, quàm alijs.

51. Imò omnes illæ rapinæ, quæ in militia proſperitatum, in Cameris ac alijs tribunalibus induſtriarum honeſtis nominibus intitulantur, ſi practicari debent, ita inſtituendæ eſſent, ut tota utilitas ex illis proveniens, in ipſum duntaxat Principem redundaret, & cæteri ſtipendijs ſuis manerent contenti.

52. Hinc prædæ militares ex occupationibus Locorum, in pecunia, pecoribus, frumento, ſi hæc in magna ſumma & quantitate ſint, pro communi neceſſitate & uſu totius militiæ eſſent conſervandæ, nec in privatorum lucrum converti permittendæ.

53. Papyrus quamvis naturâ ſit res viliſſima, non contemnendos tamen poteſt adferre proventus. Nam apud Hollandos & in Gallia, nulli contractus aut inſtrumenta ſive publica, ſive privata in judicium producta, vim aut effectum conſequuntur, quæ non fuerint deſcripta in papyro certi generis, ad hunc uſum deſtinata, & determinato precio æſtimata, quod licèt perexiguum videatur, tamen quia frequentiſſimè eſt illius uſus, paucorum denariorum congeries repetita, in cumulum aliquem excreſcit. *Beyerlinck.*

54. Alibi chartis, quas Luſorias appellamus, cenſus injungitur, dum non

niſi una

nisi una aut altera species, certo signo, quo dignoscitur insignita, divenditur, alijs quibusvis proscriptis & eliminatis. Imò his horiperdis certa taxa esset imponenda pro ipso lusu v.g. ut quivis ex suo lucro det tertiam partem in bonum commune.

55. Mutatio quóque Monetæ magnum facit pecuniarum incrementum. Sic Hypias Atheniensis, cùm pecunijs indigeret, nummum, qui tunc Athenis erat in usu, amovit, átque expendi prohibuit, ac ad se adferri jussit, statutô parvô preciô, quô debebat emi. Cùm autem novum genus pecuniæ esset excudendum, idem argentum excudi jussit, ac deinde aucto valore expendi, & sic argentum, quod parvo precio emerat, expendit multò majori. *Aristoteles 2. Politicorum.*

56. Per auctionem valoris alicujus monetæ, si in thesauro priùs paratam habeat magnam illius copiam, Princeps, ingenti incremento augere potest suæ pecuniæ summam. Habeat enim is millionem unum in imperialibus & aureis, & dum hos expendere vult, augeat precium imperialis floreno medio, aurei floreno uno, & sic quartâ parte augebit dictam summam.

57. Mutui titulo etiam apud Veteres moris fuit corradere pecuniam; Hanc autem pro necessitatibus publicis conveniret dare Principi, sine ullo interesse, cum certa tamen assecuratione restitutionis faciendæ. Nam si ad censum elocetur quæ summa Principi, potiùs Princeps præstat gratiam subdito, quàm ille Principi. *Saavedra.*

58. Monopolia quóque à Principibus sibi usurpata in maximum augmentum sunt hujus œconomiæ Monarchicæ. Sic Monopolium salis & cerevisiæ albæ, Ducibus Bavariæ, Halecum piscatio Hollandis, Aromatum Indicorum, Regibus Lusitaniæ ingentes creat proventus.

59. Sic Rex Congo in Indijs, piscationem Concharum marinarum in Insula Loande dicta, soli sibi usurpat, & inde non exiguum emolumentum percipit. Sic Rex Japoniæ ex sola oriza, quæ colligitur ex possessionibus agrorum, quos sibi reservavit, annuatim duos milliones colligit.

60. Teloniorum impositio & exactio ad solum Principem debet spectare, hæc tamen ipsa sint moderata, majora tamen pro illis rebus, quæ ab exteris invehuntur, aut evehuntur.

61. Unde si quæ Telonia haberet Princeps oppignorata, ante omnia deberent hæc redimi per defalcationem proventuum, quos locatarius supra censum accepit: sunt enim hæc sæpè talia, ut is successivè per plures annos & capitale, & censum recipiat: quo in casu tutâ conscientiâ, hæc etiam sine pecunia à Principe possent recuperari.

62. Eodem

62. Eodem modo bona Fiſcalia in pignus data,examinari deberent, quantum Hypothecarius ſupra cenſum percepit, & hic exceſſus ex Capitali ſumma eſſet deſalcandus.

63. Proventus ex vacantibus beneficijs Eccleſiaſticis, etiamſi bellicis applicentur ſumptibus maledictionem potiùs ſecum trahere ſolent, quàm emolumenta: præterquam,quòd ruinam plurimarum animarum adferant, utì experientia in vacantia Archi-Epiſcopatûs Strigonienſis per 40. annos,docuit

64. Multò minùs proficua eſt: Bonorum Eccleſiaſticorum occupatio, & venditio: ſic Henricus VII. Rex Angliæ poſt occupationem omnium Bonorum Eccleſiaſticorum: multò magìs eguit, quàm antea. *Florimundus Raimundus.*

65. Sed néque expédit á Provincijs ſummatim tributa accipere, ſic enim evenit, ut qui præſunt Provincijs,ſubditis eam taxam imponant, ex qua multò major ſnmma conflatur, & quod ſupereſt ſummæ promiſſæ Principi,id in manibus privatorum remaneat.

66. Ad id quóque accuratiſſimè attendendum eſt Principi, ne exactores contributionum, pro neceſſitatibus publicis indictarum, plus exigant à populo, quàm ſtatutum fuerit. Nam ſi id permittatur,vel diſſimuletur, neceſſe erit,ut Provinciæ in tantum exhauriantur, ut & ipſi Principi poſtmodum nîl pendere valeant.

67. Ab Anno 1684. úſque ad præſentem 1695. impoſitæ fuerunt in annos ſingulos minimùm 80. millia portionum militarium in Hungaria. Certum autem eſt ab Officialibus bellicis longè plures numero,ac in quantitate majores, exactas eſſe, ſed nec habuiſſe completo numero perſonas in ſuis regiminibus,pro quibus portiones exigebantur. Cum his itaq; rationes ineundæ eſſent, ac id, quod ſupra ordinatam, & determinatam rem acceptum eſt, aut injuriatis reſtituendum, aut in partem futurarum ſolutionum deſalcandum.

68. Hyberna igitur ſic inſtituantur, ut ſint moderata, & annis pluribus continuari poſſint, quod utique fieret, ſi diſciplina militaris ſervaretur, & Officialium exceſſus punirentur. *Saavedra*

69. Extat Bulla Pontificia per Hiſpaniam, cujus virtute quicúnque habent aliqua dubiæ, aut incertæ fidei bona,tuti eſſe jubentur in conſcientia, depoſità certâ portione, pro ſubſidio pecuniario in bellum contra Mauros. Sed & Bulla Cruciata ingentes adfert Regibus Hiſpaniæ in bellum adversùs Saracenos,proventus. Hoc quóque, aut ſimile medium acquirendi expenſas in continuationem moderni belli Turcici redigi poſſet ad praxim.

70. Porrò modus augendi ærarij,ſit honeſtus (improba enim,& fraudulenta praxis theſaurizandi dedecet Principem) honeſtus autem erit: ſit non ſit

ſubditis nimiùm oneroſus : ſi acceptorum, & expſitorum habeatur accurata ratio : ſi ſit etiam ipſis ſubditis utilis, ac proficuus.

71. Inter honeſta genera ditandi ærarium, id primum amplectendum eſt, quod publicè, & privatim conducit, ut eâdem operâ Princeps, & ſubditi diteſcant. *Idem.*

72. Secundò, amplectendus eſt modus, qui prodeſt Reipublicæ, & nulli privato obeſt, qualis eſt de rationibus exigendis.

73. Ultimò deníque, veniendum ad hoc, ut etiam ſubditi graventur, ne reſpublica patiatur: ita tamen, ut omnes cognoſcant publico commodo exactas pecunias impendi.

74. Jus monetæ cudendæ olim in Romano Imperio ſolus Senatus ſibi uſurpabat. Nunc propè omnes Principes, & Liberæ Civitates hoc jure utuntur, quod ſanè non videtur expediens Monarchiæ.

75. Cùm opus eſt tributo novo, parvis potiùs ſummis dividatur, ita enim nec grave eſt, & minor eſt cauſa, & anſa ſagacibus ad furta miniſtris. *Contzen.*

76. Vectigal pro ratione cenſûs, facultatúmque cujúſque exigatur, alioquin neceſſe eſt pauperes deglubi, non tonderi: & ſi ſecùs fiat, non aliud eſt, quàm radices exſcindere, ne creſcant olera. *Idem.*

77. Cùm bellum grave ingruit, potiùs opera, & commeatus, quàm nummi exigantur: faciliùs enim hæc tolerant ſubditi, quàm pecuniæ collationem.

78. Cavendum, ne furta miniſtrorum in percipiendis, & exponendis proventibus interveniant: nuſquam enim graviùs, quàm hac in parte delinquitur. Quantus verò error in his rebus committatur, docent oculi: miniſtri enim plerique, qui dum rei pecuniariæ admoventur, quamvis inſtar ſicciſſimarum ſpongiarum tenues ſint, inſtar boum, quas vidit Pharao deformes, ac macie confectas, brevi tamen impingvantur, quamvis ad incitas Princeps redigatur. *Idem.*

79. Anno 1662. In Regis Hiſpaniarum cujuſdam Miniſtri domo, reperti ſunt decem milliones aureorum, cum ſcripturis quibus adnotabantur alij quinque milliones aureorum mutuo dati. Sed & Fochetus præfectus Ærarij Gallici, & theſauri Regis, eodem anno convictus perhibetur uſurpatorum 40. millionum librarum de reditibus regijs. Quid igitur mirum, ſi etiam poſt multiplicatas exactiones, & contributiones, Regum theſauri non augeantur cùm ſimiles harpyiæ inſatiabiles, populorum ſudores, & ſangvineos labores univerſos exſugant, & ad ſe attrahant? & quid ſi plures tales harpyiæ eſſent in una Aula? certè pro illis nulla excogitabilia tributa, & onera ſufficere poſſent.

80. Sapienter monet Bodinus lib. de Republica cap. 2, dum ſic ait: Vectigal

Deo gratiſſimum, Regi honeſtiſſimum, ſubditis utiliſſimum, quod ijs rebus imponitur, quæ ad mores corrumpendos faciunt.

81. Hinc Adamus Contzen lib. 8. Politic. cap. 7. Gravi tributo eos, qui ſaccharum, aromata non neceſſaria, illecebroſas delitiarum condituras vendunt, premere, è re Civitatis, & Reipublicæ eſſe judicat.

82. Idem Author non minùs dulciarios, cupediarios, vini peregrini caupones, cùm moribus obſint plurimùm, exactionibus tenuare juſtum eſſe cenſet.

83. Quin & purpuræ, panno bombycino, ſericis ſegmentis, attalicis periſtromatis, auratis vaſis, nunquam iniquum facilè Vectigal imponi à Republica aſſerit, Rationem ſimul omnium horum addens; Quòd meliùs pecunia impenditur ad juvandam ſalutem publicam, quàm ad depravandos luxu mores.

84. Cùm autem tributa, per eorum exactores crebrò augeantur, & hi labores populi, ſudoréſque in ſua prœmia vertant, hócque modo in Principem odia, & execrationes concitent, cura adhibenda eſt, ut querelas ſuorum Princeps cognoſcat, & rationem à Procuratoribus exigat, minutatímque deſcribi curet, quid à ſingulis impenſum ſit. Quòd ſi aliquis plus exegiſſe inventus ſit, tanquam proditor Principis puniatur. *Idem.*

85. Ejuſdem conſilium eſt, ut ad certos delectos à populo viros integræ fidei, deferantur omnia, quæ à ſubditis pro Principe, vel Rege conferuntur, illíque præſente Magiſtratu, Regi, aut Principi tradant.

86. Laudatur veterum Romanorum in providendis temporum difficultatibus ſapientia. Triplex illi ærarium habuerunt. Primum, quod ſacrum dixerunt: & in quod viceſimæ conferebantur, erátque ad extrema Reipublicæ tempora reſervatum. Alterum erat tantùm Gallo bellico deſtinatum. Tertium fuit opulentiſſimum, in quo civium, ſociorum tributa, vectigalia, prædæ, & cenſus populi inferebantur.

87. Cæterùm hiſce modis proventus publicos augendi, nec omnibus, & ſingulis ſimul, nec indiſcriminatim quibuſvis, Principi eſt utendum; ſed his, vel illis, juxta neceſſitatis, & circumſtantiarum exigentiam.

88. Quin quantùm fieri poteſt, tributorum impoſitiones, omnino caveat Princeps, aut imperata quóque relaxare ſtudeat. Etenim Regni firmandi optimum auſpicium eſt, tributorum relaxatio.

89. Unde ſapiens fuit illud Tiberij Cæſaris decretum. Ne Provinciæ novis oneribus turbentur, atq; vetera, ſinè avaritia, aut crudelitate Magiſtratuum, exigantur.

90. Nunquam enim majus periculum eſt, quàm cùm propter tributa tumultuatur ignobile vulgus.

91. Verùm quantacunq; ſit tributorum, & Proventuum Principis amplitudo,

tudo, si horum fidelis administratio desit, Princeps ditabitur nunquam; unde danda esset opera, ut per fidelissimos, & per quàm paucissimos, administrarentur.

92. Pecunia enim oleaceæ naturæ est, quæ, quò per plures manus transit, singulis aliqua ex parte adhærendo, eò magìs deficit, ac minuitur.

93. Eadem cautela adhibenda esset in expendendis pecunijs, hæ enim à singulis per quorum manus transeunt, decerpuntur. Rem declaro exemplo. Quota enim pars pecuniæ, quæ à subditis exigitur pro exsolvendo milite, pervenit ad manus militum gregariorum? Majori ex parte dispergitur, & remanet apud eos, per quorum manus transit, donec veniat ad cassam bellicam, & ex hac, ad militum gregariorum manus.

94. Ad Principis quóque œconomiam spectat, habere honorificos titulos. Hi enim Principi nihil constant, & tamen loco remunerationis, & pecuniæ, bene merentibus conferri possunt, cum magna eorum contentatione.

95. Sic in Hispania, creantur *Grandes*: in Francia, *Pares*: in Augustissima Domo Austriaca, *Aurei Velleris Equites.* apud diversos Reges, varij Equestres Ordines, tales etiam sunt tituli Nobilium, Baronum, Comitum, Marchionum, Principum.

96. Imò hi tituli, non essent ullo modo concedendi, nisi in remunerationem magnorum meritorum. Minùs verò meritis deberent pecuniâ vendi, & non gratìs conferri.

97. Sic Turcarum Imperator ex solis hujusmodi datijs, & diplomatibus, ac Privilegijs 100. millia ducatorum annuatim percipit.

98. Veneti quóque, Nobiles, ac Patritios Venetos, necessitate urgente, pro pecunia creant, magnósque inde proventus percipiunt. Sed & in Romana Dataria taxæ sigillorum, expeditionum, confirmationum, aut concessionum, privilegiorum, ad ingentem summam quotannis assurgunt.

99. Similiter & Privilegia ejusmodi, quæ authoritati Principis non obsunt, personis bene meritis, Civitatibus, communitatibus, ac Provincijs, in recompensam fidelitatis, ac meritorum, locò pecuniæ distribui possent.

100. Multis novis exactionibus non esset opus, si qui administrant proventus Principum ordinarios, munus suum obirent fideliter. Demum, & in hac œconomia Monarchica, servit illud Axioma, quod in alia omni œconomia. *Magnum Vectigal est, parsimonia.*

CENTU-

CENTURIA VI.

Centum Observationes, circa rectum modum intelligendi, & interpretandi Scripturam Sacram.

I.

Observandum est 1. Falsum, & prorsus stolidum esse dogma modernorum heterodoxorum, asserentium Scripturam Sacram adeò esse claram, ut ejusdem sensum quivis vulgaris homo, & ferè idiota, vel rudissimus in literis opifex, aut quævis etiam vetula, primò quasi intuitu, legendo, vel audiendo, percipere, eandémque intelligere, interpretari, ac explicare, sinè ullo alio dubiorum Judice, queat, ac valeat. Quam stolidam præsumptionem, jam olim vehementer reprehendit Sanctus Hieronymus in epistola ad Paulinum, sic scribens: *Agricolæ, cæmentarij, fabri, metallorum, lignorúmque cæsores, lanarij quóque, & fullones, & cæteri, qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricant, ábsque Doctore (& instructore) non possunt esse, quod cupiunt. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vendicant. Hanc, garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi (interpretari) præsumunt, (& perperam interpretando) lacerant,* hanc quísque pro suo libitu invertit, pervertit, & ad suam opinionem detorquet, ac pertrahit.

Observandum est 2. juxta veram, & Catholicam doctrinam: Scripturam Sacram in multis quidem claram, & facilem esse, sed in multis etiam obscuram, & intellectu difficilem. Id quod sequentibus evincitur rationibus. 1. Quia in certis libris Scripturæ Sacræ, (utì sunt Prophetarum) tanta mysteria continentur, ut illa sinè speciali Spiritûs Sancti gratia, & illustratione, à viris etiam doctissimis, intelligi vix possint, & magnâ propterea lectoris indigeant diligentiâ. Unde etiam Salvator noster, loquens de abominatione desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta cap. IX. stante in loco sancto, nos admonuit: *Qui legit intelligat.* in singulari loquendo, cùm paulò antè dixisset in plurali: *Cùm videritis abominationem.* ut ostenderet, plures esse, qui legant hanc Prophetiam (& eadem ratio est, & de cæteris) & pauciores, qui intelligant. Matt. 24. v. 15. Oseas quóque in coronide suæ prophetiæ, ut ejus indicaret obscuritatem, interrogat: *Quis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet*

& sciet hæc? Quod non pro impossibili, sed pro difficili esse accipiendum, docet Sanctus Hieronymus in Procemio Commentarij in Oseam, Tomo VI. Quæ eadem veritas in novo quóque Testamento (licèt hujus volumina, ad illa veteris collata, breviora, & apertiora sint) pro comperto habetur. Nam Judæi, & ex his Pharisæi etiam, Scribæ, & Legisperiti, Christum Dominum sæpius loquentem audiverunt, nec tamen mysteria, sub verbis ab illo prolatis contenta intellexerunt: imò interdum nec ipsi Apostoli eorum sensum statim perceperunt: Exemplo sit illud, Joannis 2. v. 19. *Solvite Templum hoc, & in tribus diebus ædificabo illud.* Quod Judæi in calumniam rapuerunt, & de illo quasi de blasphemia eum accusârunt, ac reum mortis esse judicârunt. Discipuli autem, non nisi post Resurrectionem ejus, sensum verborum illorum penetràrunt. Deinde Nicodemus audivit verba illa Christi: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre Regnum Dei.* Joannis 3. v. 3. nec tamen statim sensum illorum intellexit, unde à Christo etiam corripi meruit.: *Tu es Magister in Israël, & hæc ignoras?* Joannis 3. v. 10. Similiter mulier Samaritana, verba illa Christi: *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petijsses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.* Joannis 4. v. 1. Et dein v. 12. & 13. *Omnis, qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*; audivit, & diligenter ad ea attendit, nec tamen illa intellexit, & multò minùs alijs explicare valuit. Sicut nec Discipuli id, quod ibidem v. 30. subjunxerat Christus: *Ego cibum habeo manducare, quem vos non scitis.*

Capharnaitæ audito sermone illo Christi: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis ejus sangvinem, non habebitis vitam in vobis.* Joannis 6. v. 54. & 56. *Caro mea verè est cibus, & sangvis meus, verè est potus.* Mirabantur solùm, unde & scandalizabantur in eo, & aliqui etiam ex discipulis dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis poterit eum audire?* & (quod majus est) *quis eum poterit capere, & intelligere?* Insuper parabolas multas, quas Christus adducebat, audiebant plurimi, & tamen etiam ipsi Apostoli sensum earum non semper percipiebant, & dicere cogebantur: *Domine, edissere nobis hanc parabolam.* Matthæi 13. Lucæ 18. Quemadmodum & verba de cruce, ac morte ejus, omni tropo, & schemate carentia, non apprehendebant. *Et erat* (inquit) *verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.* Matthæi 16. Et cùm dixisset: *Cavete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis.* Marci 8. quale esset illud fermentum, inquirebant, & ad sensibile fermentum referebant. Demum Apostoli, jam proximi morti Christi, illud, *Modicùm, & non videbitis me; & iterum modicùm, & videbitis*

debitis me. Joannis 16. Quid significet vehementer dubitabant, & inter se exquirebant.

Nec minoribus mysterijs refertæ sunt Sancti Pauli epistolæ, & aliorum Apostolorum. Unde Sanctus Petrus, de epistolis Sancti Pauli scriptum reliquit: 2. Petr. cap. ultimo: *Sicut & charissimus frater noster Paulus, secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut & alias Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.*

2. Judæi quotidie ferè legunt Scripta Prophetarum, de Messia promisso, & tamen non intelligunt. Ideo Sanctus Paulus 2. ad Corinth. 3. dicit: *Quòd usque ad hodiernam diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.* Sed & Apostoli legerunt eadem, & legi audiverunt, & tamen non intellexerunt, nisi post Christi resurrectionem, cùm aperuit eis sensum, ut intelligerent Scripturas. Sic & duobus Discipulis euntibus in Emaus, incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur in omnibus illis, quæ de ipso erant. Lucæ 24.

3. Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopum, legit attentissimè Isaiam Prophetam sedens in curru, nec tamen id, quod in illo legit, intellexit. Unde interrogatus à Philippo: *Putásne, quòd, quæ legis intelligis?* Ingenuè respondit: *Et quomodo possum (intelligere) si non aliquis ostenderit (id est: interpretatus fuerit) mihi?* Actor. 8.

4. Sanctus Paulus 1. ad Corinth. 12. testatur: Membrorum Christi in Ecclesia dona esse diversa, subdens: *Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes, lingvis (varijs) loquuntur? nunquid omnes interpretantur?* Sicut ergo non omnes possunt dicere se esse Apostolos, se esse in Ecclesia Doctores, se habere gratiam miraculosarum curationum, ita non omnes habent gratiam interpretationis Scripturarum.

5. Sunt in Sacris Literis plurima, quæ primâ facie etiam à doctissimis vix posse intelligi videntur. Nam, ut Salmeron ait: Quis in Psalmorum Davidis explicatione aliquando non cœcutiat? Quis in libro Job rerum, & verborum difficiles nodos non agnoscat? Isaias, & Hieremias pleni sunt ænigmatis, & involucris. Singularem illam, & primam visionem Ezechielis, quis unquam penetravit? Visiones Danielis Prophetæ, & signatè de Septuaginta Hebdomadis, prædictionem, quis satìs explicuit? Apocalypsis tot habet Sacramenta, quot verba, teste Sancto Hieronymo. Quis igitur, nisi desipiens, apertas, & cuique intellectu faciles, & obvias, Scripturas Sacras audeat asserere, quæ tot Sanctissimorum, & doctissimorum Patrum testimonio, agnitæ sunt obscuræ, & intellectu valde difficiles.

6. Si

6. Si plana sunt unicuíque legenti, Prophetica, & Apostolica, ac Evangelica volumina, cur inter ipsos Acatholicos tanta est unius, ejusdémque textûs interpretationum diversitas? cur unús alterum acerrimè reprehendit, atq; insectatur, ob minùs apprehensum sensum ejusdem textûs? cur si claræ Sacræ Scripturæ sunt, tot in eas scholia edunt? cur tot paraphrases condunt? tot de idiotismis, & Phrasibus Scripturæ Sacræ volumina edunt? Certè clarus sensus, similibus non indiget, nec explicatur, sed potiùs obscuratur.

Observandum 3. Scripturæ Sacræ difficultates, & obscuritates, ex sequentibus oriri rationibus. *Prima* est: Mysteriorum, quæ omnem superant intellectum magnitudo, & multitudo, cujusmodi sunt: Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Prædestinationis, & Reprobationis reconditissimæ, Incarnationis Verbi Divini, Eucharistiæ, & reliquorum Sacramentorum, Immortalitatis animarum, & nostræ ex mortuis resurrectionis, quæ in ijsdem continentur. *Secunda*, sensuum ejusdem etiam verbi, seu dictionis varietas, & multiplicitas. *Tertia*, Futurorum prædictiones, quæ Prophetis familiares sunt, quæq; operâ Spiritûs Sancti valde perplexæ sunt, átque admodum involutæ. *Quarta*, desumitur ex apparentibus contradictionibus, & Antilogijs Scripturæ Sacræ, quas ad invicem combinare, non est uniuscujúsque legentis Scripturam Sacram, ut per se patet. *Quinta*, deducitur ex Idiotismis, Proverbijs, Parabolis, ænigmatibus proprijs illarum lingvarum, quibus Scripturæ Sacræ originaliter fuêre exaratæ, Figuratis item locutionibus, allegorijs, quibus interdum multæ veritates involvuntur, ita, ut acutus, ac diligens etiam lector eas percipere nequeat, nisi doctiorum operâ, & magno suo labore, ac studio adjuvetur.

Observandum 4. Cur Sapientia Divina, Scripturæ Sacræ tantam obscuritatem indiderit, causas esse posse: *Prima*; ut cognoscamus DEUM, qui nobis per Scripturas Sacras loquitur, sapientissimum esse, & nostram scientiam longissimè vincere. *Secunda*; ut sic deprimeretur nostra superbia, & nimia de proprijs viribus fiducia. *Tertia*; ut ad DEUM recurramus, humiliando nos, ab eóque petendo veram Scripturarum intelligentiam, & cum Davide dicamus: *Da mihi intellectum, & scrutabor Legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Item: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua.*

Observandum 5. Statuendum esse necessariò certum aliquod, ac infallibile fundamentum, ex quo liceat nobis cognoscere, quinam indubitatè Scripturæ Sacræ Libri sint Canonici, seu pro authentico, & vero verbo DEI habendi, qui verò Apogryphi, hoc est, de quorum authoritate non est certum, [illegible] sint, aut omnino constet, quod non sint, verum verbum DEI. Ratio est;

Quia

Quia nisi tale aliquod fundamentum ponatur, unusquisque pro suo arbitrio, quem voluerit librum Scripturæ Sacræ pro Canonico recipere, recipiet; & quem voluerit rejicere, rejiciet. Sic fecerunt omnes, hactenus hæretici. Sic Simoniani, Basilidiani, Marcionitæ, libros Veteris Testamenti omnes, respuebant. Nicolaitæ, & Gnostici, Psalmos Davidis repudiabant. Alij librum Job, alij Cantica Canticorum, rejiciebant. Et ex Novo Testamento etiam, aliqui tres Evangelistas recipiebant, & Evangelium Joannis repudiabant. Ebonitæ autem solùm Matthæi Evangelium probabant. Marcionitæ, solùm Lucam in pretio habebant; alij verò unicum Evangelium Sancti Joannis agnoscebant. Alij librum Actorum Apostolorum, è numero divinorum librorum detrahebant, quales erant Cerinthus, & Manichæus: Ebonitæ verò omnia Scripta Sancti Pauli reprobabant. Marcionitæ, Epistolam ad Timotheum, & Titum. Lutherus Epistolam Sancti Jacobi, alij alios libros Scripturæ Sacræ eliminabant. Nam ut habet Sanctus Augustinus, libro de Bono Perseverantiæ: Hæretici *Scripturas sic recipiunt, ut suo quidem privilegio, imò sacrilegio, quod volunt sumant, quod volunt rejiciant.*

Observandum est 6. Non posse hujus rei aliud fundamentum assignari, quàm Ecclesiæ authoritatem, adeóque servandam esse hanc infallibilem Regulam; Illi soli & omnes Bibliorum libri, pro Canonicis, seu pro vera ac legitima Scriptura Sacra sunt habendi, qui sunt ab Ecclesia, per Concilia Oecumenica, ut tales, approbati & declarati, & quicúnque sunt ab Ecclesia rejecti, aut non reprobati, ij sunt pro Apocryphis censendi. Ratio hujus Regulæ est: Quia nisi hæc Regula servetur, de nullo ferè Scripturæ Sacræ libro certitudinem habebimus, an inter libros Canonicos debeat numerari. Unde enim scimus, quòd quatuor Evangelia: Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis, sint veri Scripturæ Sacræ libri, & Canonici, & non Evangelia Nicodemi, Bartholomæi, & multa alia quæ sub aliorum Apostolorum nomine circumferebantur? Nisi quia Ecclesia illa approbavit, hæc reprobavit, illa Canonica, hæc Apocrypha esse declaravit. Unde Sanctus Augustinus, in Epistola contra Faustum scribens, ait: *Ego Evangelio non credidissem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ authoritas commoneret.* Quod idem ait de libro Actorum Apostolorum (quem Marcionitæ negabant esse librum Sacræ Scripturæ Canonicum. lib. 28. cap. 2. contra Faustum) cur scilicet illum esse veram Sacram Scripturam, seu librum Canonicum credat, hanc rationem assignat: *Quia Catholica ab initio Ecclesia sic censuit, & per successiones custodivit.* Alioquin enim nullus foret finis altercandi & vacillandi, nisi DEUS, hanc potestatem Ecclesiæ dedisset.

Observandum 7. Juxta hanc infallibilem Regulam, clarum esse, quòd non

ſoli proto-canonici Scripturæ Sacræ libri, ideſt: qui ſemper Sacri, & divini in Eccleſia habiti ſunt, uti: Pentateuchus Moyſis, liber Joſuæ, Judicum, Ruth, libri quatuor Regum, Paralipomenon duo, Eſdræ, & Nehemiæ duo, Job, Pſalterium centum quinquaginta Pſalmorum, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica, Prophetæ majores quatuor, Prophetæ minores duodecim, Evangeliorum libri quatuor, Acta Apoſtolorum, Epiſtolæ Pauli tredecim, omiſsâ videlicet ſolâ Epiſtolâ ad Hebræos, Epiſtolæ Canonicæ duæ, Petri una, Joannis altera, ſed etiam Deutero-canonici, id eſt, de quorum authoritate divina, non ita certum, ac exploratum fuit, uti ſunt: Baruch, Eſtheris pars ultima, uti & Danielis, Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſticus, Machabæorum librorum ſecundus, & tertius. Et ex Nova Lege, Epiſtola ad Hebræos, Epiſtola Jacobi ſecunda, Petri, & Joannis ſecunda, & tertia, deníque Judæ Epiſtola, & Apocalypſis, poſt declarationem, & definitionem Eccleſiæ, pro veris Scripturæ Sacræ libris Canonicis, ac ſupremam, & divinam authoritatem habentibus, ſunt tenendi. Quia pro his eadem ſtat ratio formalis, hoc eſt: Eccleſiæ authoritas, approbatio, receptio, & declaratio. Hos enim omnes Concilium Oecumenicum Tridentinum, ſeſſ. 4. recepit, ac pro talibus acceptavit, ac tales eſſe declaravit. Atque hic Canon librorum Sacræ Scripturæ, à Concilio Tridentino de libris Sacris editus, jam inde ab Apoſtolica primitiva Eccleſia poſitus fuit. Cùm (ut ait lib. 3. contra Celſum Origenes) initio Eccleſiæ, de illorum delectu inter fideles non conveniret. Rogatu item Carthaginenſis Concilij, cui interfuit Sanctus Auguſtinus, Anno 419. à Bonifacio Papa probatus eſt, ut habet Baronius, ad citatum annum. Præterea, à Sancto Innocentio primo Papa, Epiſtola 3. ad Exuperium, cap. 7. Anno Chriſti: 405. Et à Gelaſio in Concilio Romano; ab Eugenio, in Concilo Florentino, receptus fuit. Soli igitur illi libri Apocryphi cenſendi ſunt, quos Eccleſia ab hoc Canone excluſit, & ut tales declaravit, cujuſmodi ſunt: Machabæorum primus, & quartus, Eſdræ tertius, & quartus.

Obſervandum 8. Sacram Scripturam originaliter tribus lingvis fuiſſe conſcriptam, nempè: Hebraicâ, Chaldaicâ, & Græcâ: & quidem Tobias, Judith, & magna ex parte, Daniel & Eſdras, ut teſtatur Sanctus Hieronymus, in lingva Chaldaica ſunt conſcripti, uti & liber Job. Licèt hunc Syriſmis & Arabiſmis perſperſum notet idem Hieronymus. Liber verò Sapientiæ Salomonis, & Eccleſiaſticus, ac libri duo Machabæorum, in lingva Græca ſolùm extabant. Quamvis & librum Eccleſiaſtici Hebræo idiomate à primo authore fuiſſe conſcriptum aliqui aſſerant. Reliqui verò libri veteris Teſtamenti, ſunt lingvâ Hebræâ exarati. Deinde totum novum Teſtamentum conſcriptum eſt Græcè, excepto Evangelio Sancti Matthæi, quod conſcriptum eſt Hebraicè,

Hebraicè, uti & Epiſtola Sancti Pauli ad Hebræos, vel potiùs Syro-Hebraicè, quæ lingva tunc materna, & popularis apud Judæos erat.

Obſervandum eſt 9. Totum vetus Teſtamentum ante adventum Chriſti, annis ferè 300. à Septuaginta duobus doctiſſimis, átque utriúſque lingvæ (Hebraicæ ſcilicet, & Græcæ, peritiſſimis, poſtulante id Ptolomæo Philadelpho Ægypti Rege, & Eleazaro Pontifice ejus votis annuente. In Græcam lingvam translatum fuiſſe, tam unanimi conſenſu, ut licèt inter ſe disjuncti & ſeparati eſſent, non ſine divini ſpiritûs afflatu in eadem verba, ſententiáſque concurrerent, tantáque fidelitate, ut ab omni Judæorum Senatu comprobata hæc verſio fuerit, & relicto Hebræo in Synagogis publicè legi cœpta ſit.

Obſervandum eſt 10. Non multò ante adventum Chriſti, totum vetus Teſtamentum, quod in Canone Hebræorum, per Onchelos & Jonatham Uzielis filium, in lingvam Chaldaicam (quæ eſt Hebrææ affinior) translatum fuiſſe, & hæc verſio dicitur Chaldaica Paraphraſis, quia non eſt facta de verbo ad verbum, ſed de ſenſu ad ſenſum.

Obſervandum 11. Jam poſt Chriſti adventum fuiſſe quoſdam Judaizantes, & ab Eccleſia ad Judaiſmum deficientes, qui ut odium verſioni Septuaginta duorum Interpretum conflarent, (quòd nimirum per eam Chriſtianæ fidei myſteria apertè comprobarentur) iterum ex Hebræo textu in Græcam lingvam vetus Teſtamentum converterunt, quos inter primus fuit *Aquila Ponticus*, alter *Symmachus Samarita*, tertius *Theodotion*, omnes à fide Chriſtiana Apoſtatæ.

Obſervandum 12. Præter enumeratas verſiones veteris Teſtamenti, ex Hebræo in Græcam lingvam, fuiſſe etiam alias verſiones, uti erant: *Prima* Hiericuntina dicta, *Secunda* Nicopolitana, *Tertia* Origenis, *Quarta* Lucianea, à Lucio Præsbytero Martyre, *Quinta* Heſichiana. Verùm hæ tres, erant potiùs correctiones, & reſtitutiones, corruptæ verſionis 72. Interpretum, quàm integræ verſiones.

Obſervandum 13. Ex libris Scripturæ Sacræ, ſolum novum Teſtamentum nunc extare lingvâ Syriaca, incerto authore, licèt aliqui Marco Evangeliſtæ verſionem illam tribuant, habetúrque in Regijs Biblijs cum interpretatione Latina Gvidonis Fabricij.

Obſervandum 14. Ante Sanctum Hieronymum Latinas verſiones fuiſſe ferè innumeras, ex Græca verſione veteris Teſtamenti 72. Interpretum, & ex Græco novi Teſtamenti, prout quíſque ſe ſatìs Græcè, ac Latinè putabat nôſſe, ut teſtatur ipſemet Hieronymus in Præfatione ad Joſue, & Sanctus Auguſtinus de Doctrina Chriſtiana, cap. 11. Ex his autem præcipua

erat *Itala* dicta, quâ potissimùm utebatur Ecclesia Romana, úsque ad Editionem Sancti Hieronymi. Erat siquidem verborum tenacior, cum perspicuitate sententiæ, ut ait Sanctus Augustinus, lib. 2. de Doctrina Christiana, cap. 25. Et hæc vocabatur etiam vetus, & vulgaris editio.

Observandum 15. Post hanc Veterem editionem, à Sancto Hieronymo bis fuisse translatum vetus Testamentum in Latinum. Primò, ex Græco, id est, ex versione 72. Interpretum, alterâ verò vice ex Hebræo textu. Novum verò Testamentum non vertit Sanctus Hieronymus in Latinum, sed solùm emendavit à multis erroribus, qui vitio librariorum irrepserant. Editio igitur Sancti Hieronymi, seu Biblia illa, quibus à mille & ampliùs annis utitur Ecclesia, & vulgatæ editionis dicuntur. Novum Testamentum habent editionis vulgatæ ex antiqua versione, à Sancto tamen Hieronymo emendatæ. Psalterium similiter illud, quod erat in veteri illa editione, & ex 72. Interpretum Græca versione, translatum in Latinum sermonem, quod tamen similiter idem Sanctus Hieronymus emendavit, ut habetur ex Præfatione ejus in Psalterium. Librum Sapientiæ, Ecclesiasticum, Machabæorum libros, Baruch, & Epistolam Jeremiæ, ex antiqua illa pariter editione. Quia Sanctus Hieronymus nusquàm affirmat se hos libros transtulisse, néque ullæ extant Præfationes ejus in hos libros, cùm tamen in Epistola 89. ad Sanctum Augustinum, quæ est 47. inter Epistolas Augustini, dicat se singulis libris, quos convertit, Præfaciunculas præfixisse. Reliquos verò libros Sacros ex Hieronymi versione, uti ipsemet scribit Sanctus Hieronymus, libro de Scriptoribus Ecclesiasticis: *Novum* inquit, *Testamentum Græcæ fidei reddidi, Vetus juxta Hebræum transtuli.*

Observandum est 16. Post hanc versionem, & editionem Sancti Hieronymi, plurimas editiones alias Latinas utriúsque Testamenti hôc & priori sæculo prodijsse, præsertim ab hæreticis, (quarum una alterâ est deterior) & nonnullas etiam à Catholicis, ac rursus ex his in varias, & vulgares diversarum Nationum lingvas Sacram Scripturam fuisse conversam. His observationibus præmissis, restat, ut alterum adhuc fundamentum rectæ intelligentiæ & explicationis Scripturæ Sacræ statuatur. Nempe: quænam ex his omnibus exemplaribus, seu originalibus, seu versionibus, habenda sit pro authentico & genuino textu, alioquin enim in cassum laborabimus circa omnes quæstiones fidei. Unde

Observandum 17. Circa Textum Hebræum, notanda esse sequentia: *Primò*, characterem literarum, quô nunc extant Biblia Sacra, non esse eundem, quô libri Moysis, & alij veteris Testamenti ab initio conscripti erant, sed eum, quem Esdras adinvenit, & post Captivitatem Babylonicam denuò deperditam

perditam Scripturam Sacram conscripsit. Ita *Hieronymus in 9. caput Ezechielis, & in Prologo Galeato.* Erant igitur libri Sacri Bibliorum conscripti ab initio charactere Samaritano, cui hodierni Hebraici Characteres multùm sunt dissimiles, ut patet ex antiquis siclis Judæorum. Mutationis autem hujus Esdras causam habere potuit, ut veri Israëlitæ secernerentur à Samaritanis Hæreticis. *Secundo*, Non esse verisimile id, quod aliqui opinantur Scripturam Sacram universam perijsse tempore Captivitatis Babylonicæ, quando Civitas Hierosolymitana eversa, & Templum incensum fuit, ac ab Esdra postmodum totam Scripturam, memoriter Scribis dictatam, ac dein populo propositam. Erat ergo Esdras librorum Sacrorum quidem restaurator, non omnia iterum memoriter dictando, sed colligendo & ordinando Scripturas in unum corpus, quarum partes varijs in locis invenerat, ac etiam emendando, si quæ in ijs depravata erant negligentiâ Scribarum, ac veteri characteri, novum à se inventum substituendo. Nam ut bene notat Bellarminus lib. 2. Controversiarum, cap. 1. Quòd etiamsi Scriptura Sacra, quæ publicè legebatur, fuisset incensa, & perijsset, tamen incredibile esse, non fuisse aliqua exemplaria, vel certè partes eorum, apud privatos homines, & præsertim apud Ezechielem, Danielem, Hieremiam, Agæum, Zachariam, Mardochæum, (ac ipsum etiam Esdram) qui tunc vivebant, & quibus sine dubio cordi fuit Lex Domini. *Tertiò*, Hebraicum textum Bibliorum, purum, & incorruptum, tanquam originalem, & fontem aliarum versionum, primæ, & summæ authoritatis esse; Tum, quia DEUS illà lingvâ locutus est Prophetis, unde etiam lingvâ Sacrâ nuncupatur; tum quia versiones ex textu Hebræo, eò majoris sunt authoritatis, & magis authenticæ, quæ sunt Textui Hebraico conformiores.

Observandum est 18. Circa puritatem, & integritatem Textûs Hebraici, tenendum esse. *Primò*, Ante Christum, Textum Hebraicum non fuisse malignè depravatum à Rabbinis, alioquin à Christo, & Apostolis, de hoc, ut de re maximi momenti, utpotè à qua dependeret Sacrorum librorum veritas, fuissent reprehensi. *Secundò*, post Christum, primis quingentis annis, & úsque ad tempora Sancti Hieronymi, in textu Hebraico nihil depravatum, & mutatum fuisse. Testatur id ipsemet Hieronymus, scientissimus illius lingvæ, & Textûs Hebraici interpres. *Tertiò*, In nonnullis exemplaribus Hebraicis, si non in omnibus, inveniri aliquos errores à librarijs commissos. Erroris verò causa esse potuit partim magna similitudo literarum Hebraicarum inter se, quarum multæ tantam convenientiam habent, ut vix quò ad figuram videantur ab invicem differre, unde facilè accidere potuit mutatio unius in alteram, pariter tanta varietas punctorum, ex quorum diversa substitutione,

ſtitutione, diverſus quóque ſenſus, & pronunciatio ſequitur. Partim etiam librariorum negligentiâ, & imperitiâ. *Quartò*, Poſt editionem Sancti Hieronymi, in aliquibus locis (ſaltèm in pleríſque exemplaribus) ex quibus adventus Meſſiæ, ac Chriſti probabatur, à Judæis Textum Hebraicum corruptum eſſe, ut fusè deducit Salmeron Prologomeno tertio in Evangelia. *Quintò*, Corruptionem hanc accidiſſe poſt inventionem punctorum, quæ excogitata ſunt à Rabbinis Maſorethis, in Tiberiade Palæſtinæ, circa Annum Chriſti quingenteſimum. *Sextò*, Hàc tamen depravatione non obſtante, Textus Hebraicus etiam quô nunc utimur, ſuam habet authoritatem, & in reliquis integer eſſe cenſetur moraliter, eſto non Mathematicè. Quia & vitiata continet paucula majoris momenti, nam Salmeron citatus, qui ſummoperè adſtruit corruptionem Textûs Hebraici, non niſi undecim Textus adducit, qui & ipſi commodè explicari poſſunt in favorem fidei Chriſtianæ, in cujus odium corruptio hæc facta fuiſſet, & multi alij Textus, qui longè plus favent Doctrinæ Chriſtianæ, numerantur adhuc integri, ſed nec minutiores alij errores, qui in Textum Hebraicum, ex negligentia vel inadvertentia librariorum irrepſerunt, aut etiam ignorantiâ illorum Rabbinorum, qui puncta addiderunt, officiunt ejuſdem integritati: puncta enim hæc ſunt extrinſecè addita, nec ideò Textum mutant, qui legi poterit rejectis eorum punctis, (ſine quibus etiam hodie in Synagogis leguntur libri Legis) & reperiuntur adhuc aliqua exemplaria ſana, & deníque in mente Doctorum reſidet adhuc vera Textuum lectio.

Obſervandum 19. Circa editionem Septuaginta duorum Interpretum tenenda eſſe ſequentia: Inter omnes verſiones Græcas, hanc fuiſſe optimam, & primum ſibi vendicâſſe locum, ac authoritatem. *Primò*, Quia orbi univerſo ſemper venerabilis extitit. *Secundò*, Quia Interpretes ij videntur fuiſſe divino Chariſmate inſtructi, quòd Interpretationem ſermonum Apoſtolus nominat, ob admirabilem inter ſè conſenſum. *Tertiò*, Quia Septuaginta illi duo Interpretes lingvæ utriúſque erant peritiſſimi, utpotè ex omnibus tribubus Iſraëlis, ſeni, & ſeni, exquiſitè ad hoc opus ſelecti. *Quartò*, Quia eſt antiquiſſima, utpotè 300. ferè annis ante Adventum Chriſti facta. *Quintò*, Quia ab omnibus gentibus, & à tota Chriſtianitate fuit acceptata, imò ab univerſa Synagoga Judæorum, ita ut Sacerdotes, & Seniores Judæorum, feſtum hujus verſionis inſtituerint, ac publicis maledictionibus eum devoverint, qui in ea quidpiam mutaret, deleret, aut eidem aliquid adderet. Tenendum autem eſt *Secundò*; Ducentis ferè annis poſt Chriſti adventum à Judæis videntibus Chriſtianæ doctrinæ eam apertè favere, multis in locis fuiſſe depravatam, & corruptam, præſertim poſt verſionem *Aquilæ Pontici*,

Symmachi,

Symmachi, & *Theodotionis*, apoſtatis à fide, & ad ejuſdem abolitionem totis viribus, incumbentibus. Probatur id *Primò*, authoritate Sanctorum Patrum, qui hac de re plurimùm conqueruntur. *Secundò*, Quia Græca illa verſio ſicuti defactò exiſtit, pluribus in locis diſſidet ab Hebraico contextu. *Tertiò*, Quia modernæ hujus verſionis exemplaria multa habet admixta ex verſione *Theodotionis*, qui eandem deformavit aſteriſmis quidem præfixis, ubi à vetere illa differebat, ſed poſtmodum aſteriſmi illi exciderunt, & per librarios omiſſi ſunt, inde autem neceſſariò orta eſt confuſio, ut jam nemo judicare poſſit quid in Græcis veteris Teſtamenti Biblijs, ſit Septuaginta duorum Interpretum, quid verò *Theodotionis*. Tenendum eſt *Tertiò*, Verſionem illam 72. Interpretum, puram, & integram non haberi, nihilominus & hæc, quàm defáctò habemus, omnibus alijs Græcis editionibus præferendam eſſe, utpotè cæteris puriorem, ac meliorem.

Obſervandum eſt 20. Circa Paraphraſim, ſeu verſionem Chaldaicam notandum eſſe: *Primò*, Chaldaicam lingvam eſſe quaſi prolem Hebrææ lingvæ. Differunt tamen inter ſe characteribus, verborum conjugationibus, affixis, punctis, & eorum mutationibus, ſono vocalium, idiotiſmis, & multis etiam proprijs dictionibus. *Secundò*, Paraphraſim Chaldaicam apud Judæos magnæ fuiſſe ſemper authoritatis, & Chriſtianis maximè eſſe utilem, ad Judæos in multis ex ea convincendos. *Tertiò*, Alioquin ab Eccleſia non úſque adeò magni fieri, neq; ex ea argumentum ſolidum, & firmum poſſe adduci (niſi argumentando ad hominem, hoc eſt contra Judæos, qui illam magnifaciunt) utpotè, quæ (exceptâ illâ, quæ eſt in Pentateuchum) Judaicis fabulis, & Thalmudiſtarum nugis conſperſa eſt. *Quartò*, non fuiſſe eam de verbo ad verbum, ſed de ſenſu ad ſenſum translatam, unde etiam non verſionis, ſed Paraphraſis nomen habet. *Quintò*, Authórem illius fuiſſe *Onchelum*, qui Pentateuchum & Jonatham Uſielis filium, qui Prophetas, & Joſephum cœcum, qui Pſalmos, Job, Ruth, Eſter, & Salomonis opera, tranſtulit.

Obſervandum eſt 21. Quid notandum ſit circa Syriacam verſionem? *Primò*, Certum eſſe vix ullum librum veteris Teſtamenti, Syriacâ lingvâ fuiſſe conſcriptum, niſi fortaſſis librum primum Machabæorum, & Eccleſiaſticum; ſed veriſimilius eſt hos quóque Chaldaicâ lingvâ fuiſſe conſcriptos. *Secundò*, Evangelium Matthæi, (uti & Epiſtolam Sancti Pauli ad Hebræos) non fuiſſe conſcriptum purè Syriacè, nec purè Hebraicè, ſed Syro-Hebraicè, quæ tempore Chriſti, & Apoſtolorum fuit popularis lingva Judæorum, qui in Captivitate Babylonica, multum ex ſua lingva obliti fuerunt, & Chaldaicam, ſeu Babylonicam perfectè non didicerunt, adeóque tertiam mixtam lingvam ex Syriaca, & Hebræa ſibi efformârunt. *Tertiò*, Hodie ſolùm Novum

vum Testamentum Syriacâ lingvâ, & Syriaco-Hebræâ exstare, âtque de hujus versionis Authore incertum protinus esse. *Quartò*, Non esse tantam hujus versionis authoritatem, quanta est Græcæ, & Latinæ, haberéque eam nonnullos notabiles errores.

Observandum est 22. Testamentum Novum Græcum, quô utimur, non fuisse planè secundùm omnia Exemplaria intaminatum, in quibus negligentiâ librariorum, & malitia Hæreticorum, præsertim Marcionis, & Arianorum, partim additione, partim mutatione, partim detractione inveniuntur aliqui nævi. Dixi: *Secundùm aliqua Exemplaria.* Nam originale incorruptum, est infallibilis, ac divinæ authoritatis.

Observandum 23. Circa versionem Latinam, ex omnibus versionibus Latinis primæ authoritatis esse versionem S. Hieronymi, quæ nunc vulgata editio dicitur. *Primò*, Quia fidelissimum, & lingvæ Græcæ, ac Hebraicæ peritissimum Interpretem habuit, nempe Sanctum Hieronymum, qui potiores libros Scripturæ Sacræ, ex Hebraico fonte necdum corrupto, & ex Græco adhuc integro, magno cum labore transtulit, ac Novum Testamentum jam priùs editum emendavit, & ab erroribus, qui in illud irrepserant, repurgavit. *Secundò*, Quia hæc versio ab omnibus veteribus magno applausu & approbatione acceptata fuit. Unde Sanctus Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana, cap. 15. Judicavit omnibus alijs Editionibus esse præferendam. *Tertiò*, Quia puritate, & claritate omnes alias editiones, & versiones Latinas superat. *Quartò*, Quia hâc versione Universa Ecclesia Latina usa est, à mille, & suprà annis: omnes concionatores per tot sæcula hanc explicaverunt, & populo proposuerunt: Concilia ex hac, testimonia ad confirmanda fidei dogmata protulerunt, Interpretes, & Commentatores Scripturæ Sacræ, hanc pro norma, & fundamento suæ interpretationis acceperunt. Et, ut Hugo à Sancto Victore testatur, Ecclesiam, per universam Latinitatem, solam hanc legendam unanimi authoritate habendam constituisse, hoc est, in usu habuisse. *Sextò* demum, Quia Concilium Tridentinum decrevit, ut hæc versio authentica habeatur, ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, aut præsumat.

Observandum tamen est 24. Concilium quando loquitur de hac vulgata editione, intelligendum esse de editione emendatissima, hoc est: ab omnibus nævis, qui librariorum incuriâ irrepserant, expurgata. Unde

Observandum 25. In aliquibus Exemplaribus vulgatæ editionis Latinæ, librariorum, seu Typographorum aliquos errores inveniri, qui ad mentem interpretis, & conformiter ad Græcos, & Hebræos fontes sunt corrigendi, ut illud: Effusa est *contentio* super Principes, Psalm. 106. legendum est: effusa est *contemptio*

contemptio super Principes. Item Psalmo 104. *Et dedit* terra eorum ranas, legendum *edidit* terra. Ad hæc ubi habetur in Psalmis: Sitivit anima mea ad DEUM *fontem vivum*. legendum est, ad DEUM *fortem vivum*. Et Psal. 88. *Avertisti* Testamentum servi tui, legendum est: *Evertisti*. Item Psal. 34. Induantur confusione, & reverentiâ, qui *maligna* loquuntur super me, abundat syllabâ *li*, & legendum est, qui *magna* loquuntur super me. Item Psal. 136. Beatus qui tenebit, & allidet parvulos *suos* ad petram: legendum est, parvulos tuos, ut habent Græca, & Hebraica exemplaria. Item Isaiæ, 32. Quid dicam, aut quid respondebit mihi cùm ipse fecerim; legendum est, cùm ipse *fecerit*. Item Psal. 26. quod dicitur, ut videam *voluntatem* tuam, legendum est *voluptatem* tuam. Item Psal. 104. Dixit, & venit *Cynomyia* & Ciniphes, legendum est *Cœnomyia*, hoc est non canina, sed communis musca. Item Psal. 75. Ibi, confregit potentias, *arcum*, scutum, gladium, & bellum, legendum est in plurali, *arcuum*. Item Ecclesiast. 29. Repromissio nequissima, multos perdidit *diligentes*, legendum est, *dirigentes*. Qui errores non sunt ipsius vulgatæ editionis, sed librariorum, unam literam, vel syllabam commutando in alteram, aut addendo, vel demendo ex inconsideratione, ac incuria.

Observandum 26. Etiam in Scriptura Novi Testamenti, nonnullos tales errores librariorum reperiri, per unius literæ aut syllabæ mutationem, additionem, vel omissionem. Ut est illud, Lucæ 10. *Suspiciens* autem JESUS, pro *suscipiens*. Et apud Joan. 19. *Lycostratos*, pro *Lythostratos*. Et Lucæ 15. De muliere, quæ perdidit Drachmam, dicitur: quòd acendit lucernam, & *evertit* totam domum, legendum, & everrit totam domum. Item 1. ad Corinth. 15. Quotidie morior, *propter vestram gloriam*, fratres, legendum est, *per gloriam vestram*. Et in 2. Petri 1. *Non enim indoctas* fabulas secuti, legendum est: *non enim doctas* fabulas secuti. Et ibidem: Notam facimus vobis Domini JESU Christi *præscientiam*, legendum est: *præsentiam*. Et Actorum 16. de Timotheo dicitur, quòd esset filius *mulieris viduæ*, legendum est: *mulieris Judææ*. Item Lucæ 23. Et turba *expectans*, legendum est: & turba *spectans*.

Observandum 27. In Latinis Biblijs, (imò, & in vulgares lingvas versis) vel consilio Spiritûs Sancti, vel propter sanctioris antiquitatis authoritatem, vel quòd commodè in alienam lingvam minimè poterant verti, nisi paraphrasticè, & per circumscriptionem quasdam voces Hebræas retentas esse. Talis vox est Emmanuel, Raca, Corbona, Manna, Sabbathum, Pascha, Golgotha, Alleluja, Cherubin, Seraphin, Amen, Hosanna, &c.

Observandum 28. Ex Græca lingva longè adhuc plures voces derivatas esse ad nos, quas tamen jam usus Scripturarum, & consvetudo Latinorum

permollivit. Quales ſunt: Biblia, Geneſis, Exodus, Deutoronomium, Paralipomenon, Prophetæ, Pſalmus, Paraclytus, Presbyter, Myſterium, Diaconus, Epiſcopus, Character, Pentecoſte, Paraſceve, Gazophilacium, Eunuchus, Monachus, Euchariſtia, Abyſſus, Grabatum, Catechyſmus, Drachma, Didrachma, Alabaſtrum, Chronographia, Hæreſis, Thalamus, Lecythus, & nonnulla alia his ſimilia.

Obſervandum 29. Nec propterea Hebraicis, Græciſque fontibus puris à Concilio prælatam eſſe vulgarem Latinam Editionem, tantùm enim meminit aliarum in lingvam Latinam verſionum, & quidem noſtris temporibus factarum, dum ait: Illas quæ circumferuntur defactò, omnes omninò ſuperare, ac cunctis præferendam eſſe. Undè bene notat *Bellarminus* lib. 2. de verbo DEI, cap. 11. Falſum eſſe id, quod comminiſcuntur hæretici, per hanc approbationem vulgatæ editionis à Concilio Tridentino, nobis prohibitum eſſe ad fontes Hebraicorum, & Græcorum Codicum recurrere, id enim nobis omninò licitum eſt, occurrente rationabili causâ. *Primò*, Si adſint Codices Hebraici, & Græci puri, & non corrupti. *Secundò*, Quando in vulgata Editione, videtur aliquis librariorum, ſeu Typographorum error, ut ex. gr. Eccl. 45. Dedit illi coràm Præcepta, cùm antè pravè legeretur cor ad præcepta. Et illud Pſal. 77. ad DEUM fontem vivum, pro ad DEUM fortem, vivum; nam in Hebræo, & Græco Textu, expreſsè eſt fortem, & non fontem. *Tertiò*, Quando Latini Codices variant, ita, ut non poſſit certò ſtatui, quæ ſit vera vulgata lectio. Sic Joſue 5. quidam Codices habent: Quibus juravit, ut oſtenderet eis terram fluentem lacte, & melle; quidam verò habent, ut non oſtenderet; vera videtur eſſe lectio poſterior, nam in Hebræo conſtanter additur *Non*. *Quartò*, Cùm verbum aliquod vel ſententia eſt in Latino anceps, ſic id quod legimus Geneſ. 3. Maledicta terra in opere tuo: ambiguum eſt, an intelligi debeat de opere futuro, id eſt, dum coles eam, vel de præterito, id eſt, de peccato tuo, propter quod terra eſt maledicta. At in Hebræo non eſt ambiguum, in quo, illud, in opere tuo, ponitur, propter te, id eſt, propter peccata tua. *Quintò*, Ad intelligendam energiam vocabulorum, quæ in Græco, & Hebraico Textu, utpotè originali magìs emphaticè exprimuntur.

Obſervandum 30. Non eſſe ullo modo culpandam verſionem, ſive Græcam: ſive Latinam, ex eo, quòd propria nomina rerum, vel perſonarum non pronunciet ſono, & more Judæorum, ſed ad ſuæ lingvæ formam inflectant. v. g. nomina Hebraica; *Jeſſa-hiachu, Jermijachu, Jejudach, Somroa* pronunciando leniùs Ezechias, Jeremias, Judæa, Samaria. Nam, & Septuaginta duo Interpretes, qui 300. annis ante Chriſtum verterunt Biblia, ex Hebraico Textu

Textu in Græcum, ea more Græcorum pronunciant. Et Sanctus Hieronymus [in Latina versione more Latinorum, ac omnes veteres Sancti Patres easdem retinuerunt terminationes, quin & ipsi Apostoli, & Evangelistæ ijs usi fuerunt. Unde, & Josephus Judæus lib. 1. Antiquitat. cap. 2.]ait; debere Hebræa nomina, dum vertuntur Græcè (vel Latinè) leniri, quà molliùs, & blandiùs sonent. Et certè ridiculum esset, si quis Germanicum, vel Hungaricum librum in Latinum sermonem vertendo, nomina propria rerum, vel personarum, Germanicè, vel Hungaricè, quoad pronunciationem, vel terminationem in Latino poneret.

Observandum est 31. Catholicorum authorum versiones Latinas Bibliorum; ut sunt Xantis Pagnini, & Francisci Vatabli, ac aliorum, utiles quidem esse quoad varias Scripturarum explicationes, & ad sensus diversos, tam literales, quàm mysticos formandos, & eruendos valdè accomodas, ad authoritatem tamen vulgatæ editionis non accedere. Hæc siquidem omnibus alijs versionibus, à Concilio Tridentino Seff. 9. est prælata, & à veteribus Patribus, ac Authoribus, universáque Ecclesia tot sæculorum usu approbata.

Observandum est 32. Bibliorum versiones Latinas, & (à fortiori) in vulgares lingvas ab Acatholicis hujus, & prioris sæculi factas, esse mirum in modum deformatas, ac proinde nullius penitus authoritatis, imò summè perniciosas. *Primò*, quia inter se plurimùm discrepant, ita, ut unum, eundémque Scripturæ Textum, aliter Lutherus, aliter Pellicanus, aliter Münsterus, aliter Tigurina Biblia, aliter Oecolampadius, aliter Tremelius, aliter Beza, aliter Erasmus, aliter Jacobus Fabri, aliter Karolius in Biblijs Hungaricis, vertant, & pervertant. *Secundò*, Quia plerique hi Bibliorum novi translatores, fuêre à Fide, ac Religione Apostatæ, & vitæ profligatissimæ. *Tertiò*, Quia multa in illorum versionibus pro beneplacito uniuscujúsque translatoris sunt addita, aliqua subtracta, vel immutata. *Quartò*, Quia de nulla versione sua inter se convenire possunt Acatholici, quænam sit illarum vera, quam enim una pars approbat, altera reprobat, & erroribus ac mendacijs plenam esse arguit. *Quintò*, Quòd hæ translationes factæ sint non ex affectu, & studio veritatis indagandæ, sed ex passione contra Ecclesiam Catholicam, & affectu conformandi Scripturas suis opinionibus, non suum judicium ipsi Scripturæ. Quantò feliciores sunt etiam in hac parte Catholici, qui unam eandémque versionem Latinam, pro authentica, & indubitata omnes unanimiter agnoscunt, à tot sæculis retentam, à Sanctissimo, & fidelissimo, pretiosissimóque interprete translatam, ab omnibus veteribus dilaudatam, & judicio totius Ecclesiæ approbatam, ac ab ipsis Hæreticis multis,

novis iſtis verſionibus meritò prælatam. Ubi etiam nota, falsò imponi ab Heterodoxis Eccleſiæ Catholicæ, quaſi ea univerſim, ſimpliciter, & abſolutè Laicis prohibeat lectionem Scripturæ Sacræ, vetat enim duntaxat, ne ſine delectu, & ſine ſuorum Epiſcoporum facultate, quaſvis verſiones legant, & talibus perſonis, de quibus eſt periculum ſcandali, vel gravis erroris, ex inconſiderata Scripturarum lectione, & talium præſertim verſionum, malaq; illorum intelligentia.

Obſervandum 33. Quid ſentiendum ſit de libris Scripturæ, qui ampliùs non extant, quos tamen extitiſſe Scriptura Sacra teſtatur. Cujuſmodi ſunt: *Liber Bellorum Domini*. Numer. 21. *Liber Juſtorum*, de quo Joſue 10. & 11. Regum 1. *Liber verborum dierum Salomonis*, de quo 3. Regum 11. *Liber Regum Iſraël, & Juda*, contradiſtinctus ab ijs, qui nunc in Scriptura extant, de quo 3. Regum 14. fit mentio. Libri Nathan Prophetæ, & volumen Gad videntis, ſeu Prophetæ, de quibus 1 Paralipomenon 29. Hiſtoria Jehu, de qua 2. Paral. 20 & alijs his ſimilibus, quorum hodie veſtigia nulla extant? Reſpondeo: omnes hos fuiſſe Apocryphos, ſi enim fuiſſent libri Canonici, nec Synagoga, nec Eccleſia eos interire permiſiſſet. Deinde Eſdras, cùm reſtauràſſet libros Sacros, eóſque in unum corpus redegiſſet, prædictos libros non retulit in Codicem librorum Scripturæ Sacræ. Ergo cenſuit illos eſſe Apocryphos, in latiori ſignificatione hoc nomine ſumpto, hoc eſt, non quòd omnia, quæ in ijs continebantur, fuerint falſa, ſed quòd minùs authenticæ fidei fuerint.

Obſervandum 34. Ad rectè intelligendam Scripturam Sacram, neceſſariò admittendum eſſe duplicem Scripturæ Sacræ ſenſum, unum *Literalem*, ſeu hiſtoricum; alterum *Spiritualem*, ſeu myſticum; *Literalis* eſt, qui propriè, ſeu immediatè ſignificatur per ipſa verba, ſive ea ſint verba propria, ſive Metaphorica. Myſticus verò, qui non ſignificatur proximè per ipſa verba, ſed per rem ſignificatam ipſis verbis. Et Myſticus iterum ſubdivitur in Allegoricum, Anagogicum, & Moralem, ſeu Tropologicum, *Allegoricus* eſt: quando verba Scripturæ, præter ſenſum literalem, quem habent, ſignificant aliquid pertinere ad fidem, vel Eccleſiam militantem. *Anagogicus* eſt: quando verba Scripturæ, præter ſenſum literalem, ſignificant aliquid pertinens ad vitam æternam, ſeu Eccleſiam triumphantem. *Moralis* eſt: quando verba Scripturæ, præter ſenſum literalem, ſignificant aliquid pertinens ad inſtructionem morum. Exemplo ſit, Textus ille Sancti Pauli ad Gal. 4. *Scriptum eſt, quòd Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, alterum de libera.* Senſus literalis eſt, quòd Abraham genuerit Iſaac ex uxore, & Eſau de Agar ancilla, Allegoricè autem ſignificat juxta eundem Paulum, duo Teſtamenta. *Anagogicè*, duplicem ſtatum Eccleſiæ, militantis, & triumphantis, *Moraliter* duplicem ſtatum

ſtatum in Eccleſia militante, perverſorum ſcilicet, & rectè viventium. Sic etiam ad literam. *Hieroſolyma*, eſt illa terrena Civitas Palæſtinæ : juxta Allegoriam, Eccleſia: juxta Tropologiam, Anima: juxta Anagogiam, Patria cœleſtis.

Obſervandum eſt 35. Ad veram germanámque Scripturarum Sacrarum intelligentiam, plurimùm referre conſiderationem conſenſionis earundem inter ſe, ídque externè, vel internè. Externè quidem, quoad tempus, locum, perſonas, & finem, ſeu rem, de qua in illis agitur. Internè verò, quoad diverſorum locorum Scripturæ, mutuò ſe illuſtrantium, & elucidantium combinationem. Ut Ex. gr. Matt. 5. legimus : *Quicúnque dimiſerit uxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur.* Suboriri poſſit dubium, an ergo is non mœchatur, qui ob fornicationem dimittit uxorem, & aliam ducit? Verùm hunc locum Matthæi univerſaliter intelligendum eſſe, adeóque & talem mœchari, qui dimiſsâ uxore, etiam ob fornicationem, aliam ducit. Sic ex alijs Evangeliſtis illuſtratur hic locus. Nam Marcus, & Lucas univerſaliter ponunt: Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit alteram, mœchatur.

Obſervandum 36. Habendam quóque eſſe rationem, uniuſcujúſque ſententiæ cum antecedentibus, & conſequentibus optimè cohærentiæ. De qua Sanctus Hieronymus in Epiſt. ad Galat. cap. 5. ſic nos admonet : *Prudentem ſemper lectorem admoneo, ut conſideret priora, media, & conſequentia, & nectat ſibi univerſa, quæ ſcripta ſunt.*

Obſervandum 37. Attendendum eſt, quando Scripturæ loquuntur de generibus ſingulorum, & quando de ſingulis ſub genere contentis, aliàs enim, ſi unum pro altero accipiatur, ingens ſequitur confuſio. Non enim licet affirmare de ſingulis generum, quæ dicuntur de generibus ſingulorum, nec vice verſâ.

Obſervandum 38. Scripturas aliquando loqui eodem contextu de Chriſto, & ejus corpore myſtico, nempe Eccleſia, quæ duo unam perſonam conficiunt, ſed diverſo reſpectu, capitis videlicet, & corporis. Sic de Chriſto dictum eſt: quòd ſit ſemen Abrahæ. Et tamen Sanctus Paulus ad Galat. 3. de Chriſtianis dicit: quòd ſint ſemen Abrahæ.

Obſervandum 39. Sacras Scripturas loqui ſubinde de Corpore Chriſti myſtico, bipartito, ſeu permixto ex bonis, & malis: ſive de Eccleſia, prout in ea ſunt boni, & mali.

Obſervandum 40. Eos, qui Græcè, & Latinè Scripturam Sacram ex lingva Hebraica verterunt, ſervâſſe in multis ipſius lingvæ Hebraicæ Idiotiſmos, ſeu ejuſdem proprios modos loquendi, fidelitate religiosâ Textui in-

hærentes. Sic, quia Hebræi unum duntaxat quoad inflexionem caſum habent. Sanctus Paulus 2. ad Corinth. caſum pro caſu ponit, ſive pro Tito, ſive *Fratres noſtri*, dicendum enim eſſet, *Fratribus noſtris*.

Obſervendum 41. Ad Idiotiſmos quóque Hebraicos ſpectare, dum aliquando pro indicativo, vel imperfecto, præteritum, aut participium ponitur. Ut Pſalmo 115. Credidi propter quod locutus ſum, ideſt loquebar. Et 1. ad Corinth. 12. Ad ſimulacra euntes, pro ibatis.

Obſervandum 42. Quòd cùm Hebræi comparativo, & ſuperlativo careant, poſitivo pro ijs utantur, & in hoc fuiſſe eos imitatos etiam in Latinæ, & Græcæ lingvæ, Scripturarum verſores. Ut eſt illud: Bonum eſt confidere in Domino, quàm in homine, hoc eſt: *meliùs* eſt.

Obſervandum 43. Quòd Hebræi in comparatione illud quod præferunt, affirmant, quod poſtponunt, negant. Ut, Miſericordiam volo, non Sacrificium, id eſt: magìs, quàm Sacrificium.

Obſervandum 44. Quia ſunt tantùm 1020. radices Hebræorum, inde fieri, ut vox una multa ſignificet, atque hinc oriri varias ejuſdem vocis Hebraicæ verſiones, & explicationes.

Obſervandum 45. Præpoſitiones in Hebræo textu accipi ſæpè conjunctivè, ut Eccl. 4. Erubeſcere à Patre; id eſt, coram Patre. Conjunctionem item *Et*, aliquando pro disjunctiva, aliquando pro copulativa ſumi, imò & cauſali, ac adverſativa: Præpoſitiones item *In*, & *Secundùm*, omnium aliarum præpoſitionum vicem, & ſignificationem tenere.

Obſervandum 46. Particulam *Quia*, & *Propter quod*, ſæpè non cauſam, ſed eventum, aut conſecutionem ſignificare. Particulas item, *eò quod*, *quoniam*, quandoque pro *etſi*, & *quamvis*, poni. Ut, Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, ideſt, quàmvis. Iſai. 12. Demùm particulam *ſi*, eſſe particulam modò admirantis, modò jurantis.

Obſervandum 47. Cùm Hebræi pauca nomina ſpecifica habeant, ſed tantùm generica plantarum, gemmarum, & animalium; hinc fieri, ut idem nomen diversè vertatur, ſiquidem Græci, & Latini non habent generica nomina illis correſpondentia. Sic *Tanim* Hebraicum, eſt quidquid animalium monſtroſæ eſt magnitudinis. Geneſ. 1. Cetum, ſeu Balenam, alibi Draconem, & alibi Faunum, Sirenem, & ironicè paſſerem vertunt Interpretes.

Obſervandum 48. Eandem ob cauſam retentas eſſe aliquas voces Hebræas, in Græca, & Latina verſione; nam Græci, & Latini, cùm rebus ſignificativis carerent, carebant etiam nominibus, ut ſunt: *Setim*, *Hin*, *Gomer*, Ephi, & varia menſurarum nomina.

Obſervandum 49. Sæpè apud Hebræos Abſtracta pro Concretis poni: Ut, Circumciſio, Præputium, pro circumciſis, & præputiatis. *Obſer-*

Observandum 50. Nomina Orientis, Occidentis, Septemtrionis, Meridiei, assignari in Scripturis, respectu Jerusalem, & Terræ Sanctæ.

Observandum 51. Verba addita ejusdem vocis participio, significare Emphasim, ut faciens faciam, id est: expeditè, & certo successu. Castigans castigavit me Dominus, idest vehementer.

Observandum 52. Sæpè in Scripturis verba non actum, sed agendi debitum, & officium notare. Ut illud: Ipsi enim pervigilant, idest: pervigilare debent. Et illud Matthæi 21. Verebuntur filium meum, ita enim esse debuerat, licèt aliter evenerit.

Observandum 53. Veram intelligentiam Scripturarum haberi non posse, sine Apostolicis, & Ecclesiasticis traditionibus. Probatur id ex illis verbis 2. ad Thessalonicenses 2. State, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram. Quas proinde Sanctus Dionysius cap. 1. Cœlestis Hierarchiæ, meritò, Scripturarum substantiam appellat. Quam observationem sic explico: Quando est aliquod dubium circa sensum alicujus Textûs Scripturæ, recurrendum esse ad Sanctos Patres primitivæ Ecclesiæ, in quo sensu illi eundem Textum intellexerunt. Et nisi hanc Regulam admittant Lutherani, & Calvinistæ, contra Arianos solidè argumentari non possunt.

Observandum 54. Non esse à propria vocum & verborum significatione, ex qua rectus sensus formari potest, recedendum, nisi manifesta & valida ratio ad figuratum aliquem modum loquendi, nos cogat. Aliàs enim totus sensus literalis Sacræ Scripturæ periret.

Observandum 55. In sensu literali Sacrarum Scripturarum, non tantùm Scripturam Sacram divinam authoritatem habere, sed ea omnia, quæ ex illis necessariâ, & evidenti consequentiâ deducuntur. A quo id quod per talem deductionem infertur, si formaliter contineatur in divina revelatione erit de fide divina; si verò duntaxat virtualiter, erit certum solùm per consensum & actum purè Theologicum. Hinc ipse Salvator noster, in Evangelio, Matt. 22. Saducæos de immortalitate animæ dubitantes, illis verbis, quæ habentur in lege, Exodi 3. *Ego sum DEUS Abraham, &c.* confutavit: *Non est DEUS mortuorum, sed viventium*, tacitè subinferendo. Ergo datur immortalitas animæ. Et Sanctus Gregorius Nazianzenus, ex illis verbis 44. & 48. Ego sum primus, & post hæc, & ante me non est ullus alius DEUS, & post me non erit. Deducit infallibili consequentiâ DEUM esse ingenitum, & immortalem, licèt in Scriptura sub his terminis id non explicetur.

Observandum 56. Plerúmque nomina Hebræa juxta consvetudinem Græcæ, & Latinæ lingvæ inflecti, ut dicamus, Adamum, Abrahamum, Davi-

dem. Cujus inflexionis eſt hæc utilitas, quia per eam tollitur ambiguitas vocis, quo in caſu ſine circuitionibus accipi debeat. Hebræi ſiquidem caſus non habent, ſed articulos nominibus præfigunt, manente voce indeclinabili, quod ſi fieret apud Græcos, vel Latinos, magna redderetur circa ſenſum alicujus Textûs Scripturæ confuſio.

Obſervandum 57. Libros Scripturæ Sacræ olim non fuiſſe diviſos, in Capita, & Verſus, præter Pſalmos, (quibus numeros additos fuiſſe, à Septuaginta duobus Interpretibus, teſtis eſt Hilarius) Partitio ergo divinorum voluminum eſt poſtmodùm inventa, commodioris doctrinæ, & diſciplinæ gratiâ.

Obſervandum 58. Collectiones illas, ſive ſummas, quæ ſingulis Capitibus initiò Scripturæ Sacræ præfiguntur, à diverſis authoribus inventas, & excogitatas, cùm non ſint de Textu, nullam authoritatem habere, imò quandóque etiam eſſe pernicioſas, & periculoſas, quia interdùm ſunt ab indoctis hominibus, imò etiam ab Hæreticis inventæ, ad imponendum Catholicis, ut ſua illis dogmata perſvadeant. Sed néque Eccleſia approbando Textum vulgatæ Editionis, collectiones has, & ſummulas eo ipſo approbavit.

Obſervandum 59. In Teſtimonijs Prophetarum, in Evangelio, vel ſcriptis Apoſtolorum allatis, non ſemper citari verba, ſed interdùm ſolum ſenſum verborum, nec ſemper omnia verba alicujus Textûs, ut ſuô locô ſunt illa poſita, adduci, ſed vel initium, vel finem illius, prout præſentis cauſæ requirebat aſſertio: & aliquando ex varijs Prophetis, unum Teſtimonium confici.

Obſervandum 60. Ex Sancto Auguſtino, libro uno, de Unitate Eccleſiæ. Ut ſi aliquis locus Scripturæ Sacræ explanandus ſit, præcedentia quóque ejuſdem loci, & ſequentia conferantur. Quod ſanè in omnium Authorum explicatione ſervandum eſt.

Obſervandum 61. Etiam literas, ſyllabas, & apices Scripturarum eſſe expendendas Theologis, ut monet Sanctus Baſilius, in Prooemio libri de Spiritu Sancto, Tom. 1. Hom. 7. & cauſam hujus addit: Quia inflexu, vel interpoſitione unius literulæ, totam turbari ſententiam neceſſè eſt. Et in Hexameron: ſic ait: Intoleranda prorſus, & gravis blaſphemia fuerit, vel verbum in Scriptura inveniri otioſum.

Obſervandum 62. Ad reconciliandos Scripturæ Textus, qui ſibi contrariari, vel contradicere videntur, diſtingvenda eſſe tempora, *in quibus*, perpendendas quóque cauſas, *ob quas*, conſiderandus locus, *in quo*, vel perſonæ, *à quibus* ſunt illi prolati, explicandas quoque eſſe voces ambiguas. Juxta illud elegans dictum: Diſtingve tempora, & concordabis Scripturas.

Obſer-

Observandum 63. Optimam Scripturæ interpretationem censeri, in qua vetus Testamentum, cum novo consentire ostenditur.

Observandum 64. Diligenter inspiciendum esse, quomodo oratio sit distingvenda, vel pronuncianda. Distinctio enim, quæ sensum regulis Fidei, & Charitatis repugnantem generat; vel præcedentibus, & subsequentibus adversatur, vitanda est, & respuenda; quæ verò est conformis, amplectenda. Sic Augustinus locum illum, ad Rom. 8. *DEUS, qui justificat, quis est, qui condemnet?* per interrogationem pronunciandum docet. Ut etiam illud: Frater non redimit, redimet homo? quasi dicat, minimè. Unde Concilium Aquisgranense, cap. 3. Multa (inquit) in Scriptura sunt, quæ nisi proprio modo pronuncientur, in contrariam recedent sententiam; id est, si affirmativè legantur, quæ interroganter legenda erant; vel è contrario: vel si simpliciter legantur, quæ ironicè intelligenda sunt.

Observandum 65. Quæstionem, vel interrogationem Sacræ Scripturæ, vel precationem, ex ipsa responsione, vel ex auditione interpretandam esse; hæc ipsa siquidem resolvit, in quo sensu quæstio, vel interrogatio, & quæ intentio orationis fuerit.

Observandum 66. Circa historicam narrationem Scripturarum, hanc poni à Sancto Hieronymo regulam; in caput Hieremiæ 28. *Multa* (inquit) *in Scripturis Sanctis dicuntur, juxta opinionem illius temporis, quæ gesta referuntur, & non juxta quod rei veritas continebat.* Sic Joseph in Evangelio, Pater Domini vocatur, opinione scilicet communi hominum, non rei veritate.

Observandum 67. In enarratione Genealogiarum, vel rerum gestarum, Scripturam non semper generationis, vel vocationis ordinem, sed dignitatis etiam, consvevisse servare. Sic in libro 1. Paralip. 2. Judas prior est nominatus, cùm esset ordine generationis quartus; dignitatis scilicet ordine, utpote, à quo Judææ genti nomen datum est. Et in epist. ad Hebræos, Sanctus Paulus præponit Jacob, & Esau postponit, licèt hic natu major fuerit.

Observandum 68. Quoniam Scripturæ sacræ traditæ sunt nobis potissimùm triplici Idiomate: Hebræo, Græco, & Latino. Nominum Hebræorum ethymologiam solùm à lingva Hebræa petendam esse, Græcorum à Græca, Latinorum à Latina.

Observandum 69. Consvetum esse Scripturis Sacris, Hebræis nominibus interpretationem adjungere. Ut Exodi 12. Est enim *Phase*, (idest transitus) Domini. Et Joannis 1. Invenimus *Messiam* (quod interpretatur Christus) Et cap. 9. ejusdem: Natatoria *Siloë*, (quod interpretatur, Missus) Et Actor. 1. *Haceldama*, (hoc est, ager sangvinis)

Observandum 70. Moris esse Sacris Scriptoribus unum, eundémque hominem va-

nem varijs nominibus appellare. Et è contrà, propria nomina, quæ ab initio erant, unius hominis, pluribus applicare. Sic *Raguel*, ſocer Moyſis, etiam *Jethro* nuncupatur. *Salamon*, ideſt; Pacificus, dictus eſt etiam *Jezida*, ideſt; dilectus Domini: & *Coheleth*, ideſt: Eccleſiaſtes. Jacobus Alphæi, dictus eſt Jacobus juſtus, & Jacobus minor. Petrus, & Simon, & Cephas. Econtrà Reges Ægypti dicuntur Pharaones, licèt hoc nomen erat unius perſonæ proprium. Similiter Reges Babylonis, Nabuchodonoſores; & ſic de cœteris. Sicut apud nos omnes Imperatores dicuntur Cæſares, & Auguſti, licèt hæc nomina fuerunt initio propria certorum Imperatorum. Unde, nisi ad hanc obſervationem attendatur diligenter, facilè ſequitur magna in Scripturis rectè intelligendis perturbatio.

Obſervandum 71. Scripturam Sacram à fabuloſis quibuſdam nominibus, & jam uſu receptis, non abhorrere, eò quòd videantur ſignificantiora. Sic recenſet Scriptura: *Hyadas*, *Arcturum*, *Onocentauros*, *Orionem*, *Plejades*, *Titanes*. Et cœtera his ſimilia vocabula, Gentilium fabularum cauſas, & originem habentia.

Oſervandum 72. A Prophetis, & Apoſtolis earum Gentium, ad quas ſcribunt, vel contra quas prophetârunt, multa vocabula, ac phraſes frequenter adhiberi, ad majorem dictorum intelligentiam.

Obſervandum 73. Cùm Divina Hiſtoria narrat opera DEI, eam enarrare interdum, non tam illa, quæ fecit, quàm quæ facere poteſt DEUS. Ut Pſalmo 103. Qui reſpicit terram, & facit eam tremere, ideſt: potuit eam facere tremere. Et apud Job: Qui præcipit ſoli, & non oritur, ideſt: poteſt præcipere, & efficere, ut non oriatur.

Obſervandum 74. Quæ fieri præcipiuntur, ea non tam perficientibus, quàm jubentibus adſcribi, in Sacra Scriptura. Joannis 4. JESUS dicitur baptizare, non manu propriâ, ſed per Apoſtolos. &, filijs Zebedæi petentibus, per matrem ſubornatam, reſpondet Chriſtus: Neſcitis quid petatis. Et 2. Regum 12. reprehenditur David à Nathan Propheta: *Uriam* (inquit) *Hethæum percuſſiſti gladio*, cùm tamen non ipſe, ſed miniſtri ejus id fecerint.

Obſervandum 75. Uſitatum eſſe in Scripturis, ut bona, quæ facimus adſcribantur DEO. Sic Paulus ad Hebræos 5. ait de Chriſto, didicit ex ijs, quæ paſſus eſt, obedientiam, id eſt: diſcere alios fecit (ut interpretatur Sanctus Ambroſius.) Et 2. ad Corinth. 2. DEO gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto JESU, ideſt: triumphare facit.

Obſervandum 76. Tunc ſæpe aliquid fieri in Scriptura dici, cùm id alijs detegitur. Sic illud: *Sanctificetur nomen tuum*, explicat Sanctus Auguſtinus, ideſt: ut Sanctum eſſe innoteſcat, non quaſi aliquando Sanctum non ſit.

Obſer-

Observandum 77. Quando in Scripturis, DEUS dicitur aliquid ſcire, ſive cognoſcere; neſcire, vel non noſcere; ſi præſertim ſermo ſit de perſonis, & non rebus, vel certè de rebus, ſed ut perſonis conjunctis, non tam pro nudo *ſcire*, vel *neſcire* accipi, quàm pro approbare, & diligere; vel reprobare, aut indignum DEI ſcientiâ eſſe. Sic illud Lucæ 13. Diſcedite à me operarij iniquitatis, neſcio vos. Et illud Matthæi 25. Quod fatuis virginibus dicitur: Neſcio vos. Et illud Hieremiæ. Priuſquam te formarem in utero, novi te, id eſt: *dilexi*. Et Pſalmo 1. Novit Dominus viam juſtorum, ideſt: approbat, & complacet ſibi in illa.

Observandum 78. Attendendum eſſe in Scripturis, quis, & quibus, & quid præcipiant. Nam quædam omnibus præcipiuntur, ut Decalogus; quædam Hebræis ſolis, pro ſtatu veteris Teſtamenti, quæ nos minimè obligant; quædam verò fidelibus, pro ſtatu novi Teſtamenti. Et inter hæc, quædam peculiaribus ſtatibus, ut illud Chriſti: Matth. 19. *Vade, & vende omnia, & da pauperibus, & veni, & ſequere me.* Non ſe extendit ad omnes Chriſtianos. Sic Chriſtus alloquitur aliquando Apoſtolos, & in eis omnes, qui Chriſtum profitentur, ut cùm dixit: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra, plus quàm Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum.* Aliquando, ut erant Sacerdotes, & Rectores animarum. Ut cùm dixit: *Hoc facite in mei commemorationem*; &, *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Observandum 78. Licèt ſenſus literalis Scripturæ ſervandus ſit, quamdiu valida aliqua ratio non obſtat, quotieſcúnque tamen aliquid in Scriptura invenitur, quod, ſi propriè ſumeretur, ſequeretur inde aliquod ſpeciale abſurdum; aut bonis moribus, & genuinæ Charitati, DEI ſcilicet, & proximi, contrarium; aut aliquid impoſſibile: non eſſe, dubium, figuratam eſſe locutionem. Sic Chriſtus, Matthæi 18. loquens ad turbas, & Apoſtolos, non hortabatur eos, ad membra ſana præſcindenda, aut ad ſe ipſum caſtrandum, aut ad Parentes odio habendos in ſenſu, quem propriè illa verba ſignificant; unde figuratè illa verba intelligenda eſſe ratio ipſa dictat. Hinc Sanctus Auguſtinus, libro de Doctrina Chriſtiana monet: *In principio cavendum eſt, ne figuratam locutionem, ad literam accipias: Ad hoc enim pertinet, quod ait Apoſtolus: Litera occidit, ſpiritus autem vivificat.*

Observandum 80. Pſalmos omnes, qui in Davidis perſonam non poſſunt convenire, juxta regulam Apoſtolicam, de Chriſto eſſe intelligendos, ac in perſona Chriſti fuiſſe decantatos: quin & illos, qui perſonæ Davidis aptari poſſunt, non tamen aliquo Meſſiæ carent myſterio. Similiter Prophetas, multa non in ſua, ſed in perſona Chriſti fuiſſe locutos, ac denique, totum vetus Teſtamentum, fuiſſe umbram, & figuram novi Teſtamenti, & ipſius Chriſti.

Observandum 81. Prophetijs sacris hoc esse proprium, ut multa frequenter in ijs, dicantur de alijs, & impleantur in alijs. Notavit hanc regulam S. Chrysostomus homil. 8. in Matthæum: quæ confirmari potest etiam exemplis. Nam Genes. 49. dicitur de Simeone, & Levi: *Dividam eos in Jacob, & dispergam eos in Israël.* Hoc enim non ipsis, sed posteris eorum factum est, qui de illorum stirpe processerunt. Nam tribus *Levi*, propriam hæreditatem non accepit, sed in omnibus tribubus paucas urbes ad habitandum. Et de tribu *Simeonis* dicitur Josue 19. Quòd proprium funiculum (idest divisionis partem ex terra sancta) non sit consecutus, sed de tribu Juda partem aliquam accepit. Adfert idem Sanctus Pater & illud: quod dictum est à Jacob: *Esto Dominus fratrum tuorum, & adorent te filij Patris tui.* Quod non est completum in Jacob, cùm ipse timeret Esau, & genua coram illo flecteret, sed in posteris ejus, quando Idumei serviêrunt Judæis, ut habetur 2. Regum 3.

Observandum 82. Ante omnia, quando locum Scripturæ aliquem rectè intelligere volumus, tria esse diligenter consideranda: nempe: *quando* scriptum est, quod dicitur; *persona*, quæ dicit, vel *per quam*, aut *de qua* aliquid dicitur: & res, *propter quam* ea scribitur. Sic enim âbsque errore, sensum poterimus verum investigare. Ut monet Sanctus Cyrillus. Hinc

Observandum 83. In Scripturis quidem omnibus, sed præsertim in Psalmis, & Canticis, & in Prophetis, frequenter esse mutationem, & variationem personarum, & in ipsis personis variationem affectuum; hæc autem maximè Scripturis tenebras adferre solent, nisi accuratè ad eam attendatur.

Observandum 84. Imperativum modum in Scripturis non semper habere formam præcepti, nam modus imperandi adhærens nominibus divinis habet vim deprecandi: Interdum Imperativo utitur DEUS in consilijs dandis, vel admonitione, sive exhortatione. Est etiam Imperativum, quo peculiarem potestatem Dominus conferre solet. Servit interdum ad exprimendas comminationes: Est etiam usus futuri Imperativi modi, in tertia persona, loco optativi, more Hebræo: Solent etiam Prophetæ Imperativo modo, mala adversarijs imprecari, non quidem ea mala ijs optando, sed potiùs prædicendo.

Observandum 85. Quæ de Christo in Scripturis pronunciantur, diligenter inspicienda esse, ne quæ œconomicè de Filio DEI dicuntur, hoc est: juxta humanitatis dispensationem, accipiantur Theologicè, hoc est: juxta proprietatem divinæ naturæ, & è contrà.

Observandum 86. Quoties in sacris Literis DEUS dicitur unus, aut solus DEUS, & alius præter eum nemo, id accipiendum esse, non ad excludendas Personas Divinas, Filium, & Spiritum Sanctum, sed ad excludendos falsos Gentilium deos. Idem dicendum est de Spiritu Sancto, cùm aliquid

affir-

affirmativè, de DEO Patre, & Filio, tanquam DEO, dicitur. Sicut illud: Ut agnoscant solum te, DEUM verum, & quem misisti JESUM Christum. Joannis 17. Ubi, cùm non excludatur Spiritus Sanctus, necessariò etiam agnoscendus ut DEUS.

Observandum 87. Familiarem esse in Scripturis interrogationis usum, eúmque multiplicem. Interdum enim interrogationis finis occultus, ut respondens ad interrogata, contra se ferat sententiam. Ut Nathan fecit cum David. Interdum, ut ea, quæ sunt certa, affirmentur. Ut Genes. 13. Nónne ecce omnis terra coram te est? Interdum interrogatio, non dubitationis, sed admirationis est nota. Ut illud Genes. 17. Putásne centenario nascetur filius? & Sara nonagenaria pariet? Interdum denotat rem, non quidem impossibilem, sed difficilem. Ut illud Matthæi 24. Quis putas est fidelis servus, & prudens? Quandóque etiam significat prorsus rem impossibilem. Ut illud Isaiæ 13. *Generationem illius, quis enarrabit?* Interdum vim habet optativi. Ut illud: Quis ostendet nobis bona? Psalmo 4. Quis dabit ex Sion salutare Israël? Quis dabit capiti meo aquam? Psal. 13. Interdum interrogatio adhibetur, ad aliquid extenuandum Ut illud 2. Regum 7. *Quis ego sum, Domine DEUS, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucúsque?* Aliquando interrogatio fit de re non solùm comperta, sed dubia, ut illud Joannis 9. *Rabbi, quis peccavit, hic, an parentes ejus, ut cœcus nasceretur?*

Observandum 88. Quædam circa negationem esse notatu digna. Et *Primò*, considerandum est, an ea sit in textu, ut illud Genes. 8. Corvus, *egrediebatur, & non revertebatur:* quod sinè negatione in Hebræo habetur. *Secundò*, an ea quoad sensum sit transponenda, & solùm ad duritiam orationis evitandam, anteponatur textui, ut in illo Joannis 6. *Non Moyses vobis dedit panem de cœlo*, pro eo: quòd Moyses non dedit vobis panem de cœlo. *Tertiò*, an non sit supplenda, & repetenda ex proximè præcedente clausula. Ut in illo Isaiæ 53. *Vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum.* hoc est: & non desideravimus eum. *Quartò*, Quandóque negationes non omnino infinitantur, sed aliquid ultrà addunt, quod statim affirmetur. Ut illud Apostoli ad Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio adversùs carnem, & sanguinem.* Subintelligendum est: tantùm; sed etiam adversùs principes, & potestates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum. *Quintò*, Interdum negationes negant id, quod alicui imperatum, vel præceptum non erat, non tamen sic, ut illi supererogatoriè, supra præceptum non licuerit id facere. Quale est illud Pauli 1. ad Corinth. 1. *Non enim misit me Christus baptizare, sed Evangelizare*: potuit tamen supererogatoriè id facere.

Observandum 89. Generales, & Universales propositiones, etsi communiter ac-

ter accipiendæ ſint, quales ſunt, ſæpe tamen numero accipi pro indefinitis & incertis. Ita Apoſtolus ait: 1. ad Corinth. 9. *Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet.* Id eſt: à multis abſtinet cibis. Et illud Matthæi 24. *Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.* id eſt: plurimis. Et rurſus: *Beati eſtis, cùm maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adverſùm vos.* ideſt: multa verba contumelioſa.

Obſervandum 90. Viciſſim indefinitas propoſitiones ſæpe accipi, etiam pro univerſalibus; uti & per *multos*, intelligi *omnes*. Ut eſt illud Marci ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* ideſt: *Omnis* qui crediderit. Et illud: Filius hominis venit dare animam ſuam in redemptionem pro multis, ideſt: pro omnibus.

Obſervandum 91. Scripturam Sacram ex ratione numerandi habere proprietates, & peculiares uſus. Ex. gr. ut minorem numerum præponat majori in ipſa numeratione. Sic illud, quod nos dicimus Geneſ. 25. Abraham vixit annis centum, ſeptuaginta quinque, more Hebræo hoc modo numeratur: Abraham vixit quinque, & ſeptuaginta, ac centum annis. Præterea, nomina numeralia, ab uno, úſque ad quinque, ſolent in Scriptura accipi impropriè, ad ſignificandam paucitatem, vel diminutionem. Ut 3. Regum 17. En colligo duo ligna, ideſt pauca. E contrà verò à numero, quinque, & ſuprà, úſque ad decem, multitudinem inſinuat. Ut Proverb. 24. *Septies in die cadit Juſtus, & reſurgit.* ideſt: ſæpius. Et Job. 19. En decies confunditis me, ideſt: pluries.

Obſervandum 92. Moris eſſe inſuper apud Hebræos uti nominibus cardinalibus, pro ordinalibus. Sic Geneſ. 1. *Factum eſt veſperè, & manè dies unus.* ideſt: primus. Et in Evangelio Joannis 20. *Unâ Sabbathorum*, ideſt: primâ die Solennitatis Azymorum.

Obſervandum 93. Id, quod de ſumma numeri perfectionis parum excreſcit, & infrà eſt, ſæpe à Scriptura non computari. Sic in libro Judicum dicitur: Hieroboal interfeciſſe fratres ſuos, ſeptuaginta viros, ſupra unum lapidem, quamvis minùs duobus occiſi fuerint, videlicet ipſe, qui occidit, & Jonathas Junior, qui latuit.

Obſervandum 94. Hoc Scripturæ Sacræ Idioma eſſe (ut docet Euthymius, in cap. 18. Joannis) DEI permiſſionem, quaſi opus DEI appellari. Sic, excœcavit, & induravit: ſignificat excœcari, & indurari permiſit. Et ſimiliter dicitur illud Pſalmo 43. & 107. *Declinare feciſti ſemitas noſtras, à via tua, & errare feciſti nos Domine à via tua*, ideſt: permiſiſti.

Obſervandum 95. Omnia, quæ ſimpliciter dicunt Scripturæ, vel nobis licere, vel facienda, aut ſuſtinenda eſſe, vel impetranda, non extendi ad mala, & pec-

& peccata; ſed ad bona tantùm. Ut, *Omnia mihi licent*, excepto ſcilicet peccato. *Omnia tempus habent.* Peccatum enim tempus non habet, cùm à DEO ſit prohibitum. *Omnia, quæcúnque vultis, ut faciant vobis homines. Omnia*, id eſt: legi, & rationi conſona. *Omnia, quæ dixerint vobis, ſervate.* Omnia ſcilicet, quæ à lege præſcribuntur, aut illi ſunt conſentanea.

Obſervandum 96. Vocem *non omnis*, vel *omnes non*, licètapud Dialecticos, ſignificet idem, quod aliquis; In ſacris tamen literis, uſurpari pro eo quod eſt nullus. Ut Lucæ 1. *Non erit impoſſibile apud DEUM omne verbum*, ideſt: *nullum. Omnis ſermo malus, ex ore veſtro non procedat.* ideſt: nullus. Epheſ. 4. *Omnis, qui peccat, non vidit eum.* Joan. 3. id eſt; nullus, qui peccat. Et *Omne, quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo.* id eſt: Nihil.

Obſervandum 97. Vocem *omnis* etiam in Scriptura ſæpe accipi pro parte maxima. Exempla hujus rei ſunt: *Omnes avaritiæ ſtudent*, Joan. 6. *Omnes, quæ ſua ſunt quærunt.* ad Philip. 2. *Si dimittimus hunc, omnes credent in eum.* Joan. 11. ideſt: major pars Judæorum. Et Paulus dicit 2. ad Timoth. 4. *Omnes me dereliquerunt.* hoc eſt: plurimi.

Obſervandum 98. Notitiam ſignificationum vocum Hebraicarum, & Græcarum in Scriptura, plurimùm conferre ad varios myſticos ſenſus, è Scriptura eruendos. Quod Sanctus Hieronymus, & ipſe facere conſvevit, & facienda eſſe docuit. Et Sanctus Auguſtinus peculiariter in libris de Doctrina Chriſtiana. cap. 16. Tomo 3. facienda eſſe tradit.

Obſervandum 99. Nec libros Prophetarum, nec Pſalmos, néque Epiſtolas Sancti Pauli, eſſe ordine temporis, quo ſcriptæ ſunt, in Biblijs collectas. Nam duodecim minores Prophetæ, ſi tempora conſideres, multo inter ſe tempore diſtant, quàm in ipſa ſerie librorum, ac ordine, inter ſe ſunt collocati. Pſalmi quóque non ordine temporis, quo compoſiti ſunt à Davide, ſed ordine, quo ſunt reperti, & collecti ab Eſdra, ſunt diſpoſiti. Sancti Pauli quóque Epiſtolæ aliquæ, quæ in ſerie poſtponuntur, priores ſunt ijs, quæ præponuntur. Ad intelligendas autem Scripturas, & præſertim combinationem illarum, plurimùm intereſt nôſſe tempus, quo quæ ſcriptæ fuerint: quem in finem ſequentem tabellam hìc ſubjicimus.

ORDO TEMPORIS DUODECIM MINORUM PROPHETARUM.

1. Jonas prophet cœp. A. ant. Chr. 880.	7. Nahum, Anno ante Chriſtum. 720.
2. Oſeas, Anno ante Chriſtum. 808.	8. Habacuc, Anno ante Chriſtum. 708.
3. Joël, Anno ante Chriſtum. 797.	9. Sophonias, Anno ante Chriſt. 604.
4. Amos, Anno ante Chriſtum. 785.	10. Baruch, Anno ante Chriſt. 605.
5. Abdias, Anno ante Chriſtum. 778.	11. Aggæus, Anno ante Chriſt. 521.
6. Micheas, Anno ante Chriſtum. 746.	12. Zacharias, Anno ante Chriſt. 521.

Pſal-

Psalmos verò non esse ordine temporis, quo compositi sunt à Davide Rege, in serie collocatos, testantur omnes Scripturæ Sacræ Interpretes, & ex contextu clarè apparet. Ordine igitur, quo inventi sunt, conscripti sunt. Nec dubium esse videtur, quòd sicut ex parabolis Salamonis, non omnes, quas locutus fuerat Salamon, sed selectæ tantùm, sunt Scripturæ Sacræ insertæ, ita quoq; & Psalmos ex longè majore numero solùm ad 150. esse restrictos.

Demum Epistolarum Apostolicarum hic Ordo scriptionis fuit.

1. Prima fuit S. Petri prior Epistola, scripta Romæ, An. à Christi morte 13.
2. S. Pauli prior ad Thessalonicenses, data Corintho, Anno à mort. Chr. 20.
3. S. Pauli posterior ad eosdem Thessalonicenses, data ex eadem Urbe Corintho, Anno à morte Christi 21.
4. S. Pauli prior ad Corinthios, missa Epheso, Anno à morte Christi 25.
5. S. Pauli prior ad Timoth. scripta è Macedonia, A. à mor. Chr. eodem 25.
6. S. Pauli posterior ad Corinth. data Nicopoli, Anno à morte Christi 26.
7. S. Pauli ad Galatas Nicopoli missa, Anno à morte Christi eodem 26.
8. S. Pauli ad Titum Nicopoli missa, eodem anno 26.
9. S. Pauli ad Romanos scripta Cenchris, Anno à morte Christi 26.
10. S. Pauli ad Ephes. scripta ex carcere Roman. An. à morte Christi 27.
11. S. Pauli ad Philippenses, ex eodem carcere Romano, & eodem anno.
12. S. Pauli ad Colossens. ex eodem carcere, Anno à morte Christi 28.
13. Ad Philemonem. 29.
14. Ad Hebræos. eodem.
15. S. Jacobi, Anno à morte Christi 30.
16. S. Judæ. A. C. 30.
17. S. Pauli posterior ad Timotheum. 35.
18. S. Petri posterior, data à morte Christi Anno 35. Ultimæ sunt, prima, secunda, & tertia S. Joannis. 29. *Ita Baronius.*

Observandum est 100. DEUM in Scripturis corporalium rerum modo loqui, ut ad excellentiam divinarum rerum per corporalia homines attollat, & vicissim Scripturæ de DEO humano modo loquendi differere, ob inopiam verborum, ad tantam Majestatem exprimendam, & pro captu humani intellectûs. Néque enim DEUS habet oculos, manus, cor, & alia his similia, nec animæ affectiones, ut sunt: ira, amor, odium, dolor; nec mutationibus subest, quales sunt: desinere, aut incipere, irasci, vel pœnitere, & tamen his, & alijs id genus terminis utitur Scriptura.

Observandum ultimò. Ex Cornelio à Lapide. Verba apud Hebræos sumi jam in actu perfecto, jam in continuato, jam in inchoato. Sic Hebræi aliquando dicuntur egressi ex Ægypto vespere, ut Deut. 16. v. 6. Et aliquando nocte, ut Exod. 12. v. 42. Alibi manè, ut Num. 33. v. 3. Quia scilicet vespere immolârunt Agnum, qui fuit causa, & initium egressûs, noctu verò exire cœperunt, manè autem ipso facto planè egressi sunt.

CEN-

CENTURIA VII.

Centum Observationes, circa selectiores Antilogias Evangelicas, seu apparentes contrarietates, & contradictiones quatuor Evangelistarum, vel inter se, vel cum reliqua Scriptura Sacra.

Meritò Sanctus Augustinus scribit libro 1. de Consensu Evangelistarum, cap. 1. in principio: *Inter omnes (inquit) Divinas authoritates, quæ Sanctis Literis continentur,* Evangelium meritò excellit. Quod enim Lex, & Prophetæ, futurum esse prænunciaverunt, hoc redditum, átque compertum, in Evangelio demonstratur. Unde omnem falsitatem, omnem errorem, omnem contrarietatem, vel contradictionem, (quæ reverâ talis sit) sive inter ipsos Evangelistas, sive cum alijs Sacræ Scripturæ libris, abesse ab Evangelio necesse est. Inveniuntur tamen in Evangelio complures Antilogiæ, hoc est apparentes contradictiones, inter ipsos Evangelistas, vel cum reliqua Scriptura Sacra, quæ tamen reverâ, non sunt, & facilè combinantur, juxta præcedentes datas observationes, & aliorum Interpretum explanationes, & maximè Patris Jacobi Tirini, P. Stephani Menochij, & P. Cornelij à Lapide, quos hìc potissimùm sequimur.

Prima. Matthæi 1. v. 8. In enumeratione Genealogiæ Christi Domini habetur: quòd *Joram genuerit Osiam*, cùm tamen 4. Regum habetur, quòd Joram genuerit Ochosiam. cap. 8. v. 24. & Ochosias genuerit Joam. cap. 14. v. 2. & Joas genuerit Amasiam. cap. 12. v. ult. Et Amasias genuerit Osiam. cap. 14. v. 21. *Resp.* Sanctum Evangelistam hòc locô fuisse usum compendio, omittendo tres generationes, & statim descendendo à Joram ad Osiam, qui erat non filius, sed abnepos Joram Regis. Filius enim Joram, erat Ochosias; filius verò Ochosiæ Joas; filius Joasi, Amasias; ac denique Amasiæ filius fuit Osias. Causa autem, cur has tres generationes omiserit Sanctus Matthæus, erat: Quòd hæ tres generationes fuerint ex *Athalia* filia impijssimorum parentum, *Achabi*, & *Jezabelis*, quorum stirpem penitus excidendam prædixerat DEUS. Unde Matthæus, saltèm memoriam eorum, quasi nunquam vixissent, abolitam esse voluit.

2. Ibidem v. 11. Quòd *Josias genuerit Jechoniam in transmigratione Babylonis,*

lonis, At 4. Regum cap. 23. v. 24. dicitur, quòd Josias genuerit Joakim. Et cap. 24. v. 6. Joakim genuerit Joachim, seu Jechoniam, multis annis ante transmigrationem Babylonis, ut ex eodem cap. 24. v. 8. constat. *Resp.* Duos fuisse Jechonias, unum, qui erat filius Josiæ, & vocabatur etiam Eliakim, & postea à Pharaone dictus est Joakim. Ut habetur 4. Regum cap. 4. v. 34. Alter verò Jechonias, fuit filius Joakimi, qui dicebatur etiam Joachim, nepos Josiæ. Sensus igitur versiculi hic est: Josias genuit Jechoniam, alio nomine dictum Joakim, Joakim autem genuit in transmigratione Babylonis, (hoc est: sub tempus transmigrationis, seu abductionis Judæorum in Babylonem, quæ contigit anno tertio Regni ejusdem Joakimi) genuit Joachim, alio nomine jam dictum Jechoniam: qui post transmigrationem, idest: postquam migrâsset in Babylonem, genuit Salathiel.

3. Matthæi 2. v. 22. Audiens quòd Archelaus regnaret in Judæa, pro patre suo Herode. Archelaus autem nunquam fuit Rex Judææ. *Resp.* Archelaum quidem non successisse patri suo Herodi in toto Regno Judææ, successisse tamen in parte ditionis, ideo dicebatur solùm Tetrarcha, partes autem Galilææ non subjacebant Archelao, sed fratri ejusdem, Herodi Antippæ, mitioris ingenij viro, qua ex causa successit Josephus in partes Galilææ.

4. Matth. 3. v. 4. *Esca autem ejus* (nempe Joannis) *erat locustæ, & mel sylvestre.* Et Matth. 11. v. 18. dicitur: Venit Joannes, néque manducans, néque bibens. *Resp.* Hoc dictum fuisse de Joanne, quia cibus ille vilissimus ex locustis (quæ vel crudæ comedebantur, vel elixæ, vel tostæ, vel fumo, & sale duratæ, à pauperioribus) & mel sylvestre, quod ab apibus sylvestribus conficiebatur, ac proinde insipidum, ac potus solius aquæ, pro nullo ferè cibo, & potu computabatur.

5. Matthæi 3. v. 11. *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*, & tamen etiam Baptismus Christi fuit solùm in aqua, sicut baptismus Joannis? *Resp.* Non esse hîc sermonem de igne naturali, sed de igne metaphorico, idest: de gratia, & donis Spiritûs Sancti, quem effectum non præstabat baptismus Joannis, qui non conferebat remissionem peccatorum per gratiam sanctificantem (uti Baptismus Christi) sed tantùm erat externa cæremonia, in signum voluntatis seriæ pœnitentiæ in illis, qui eum suscipiebant.

6. Matthæi 4. v. 18. *Ambulans IESUS juxta mare Galilææ*, quod tamen Lucæ 5. v. 1. vocatur *stagnum Genazareth*, & Joannis 6. v. 1. *mare Tiberiadis.* *Resp.* Has tres denominationes uni, eidémque convenire mari, quod dicitur mare Galilæum à Galilæa regione: quam alluit, mare Tiberiadis, ab Urbe Tiberiade, quæ eidem insedit, & stagnum Genazareth, à Genazara op-

pido, revera enim potiùs est stagnum, quàm mare, in quod influit Jordanus, longum octodecim mille passibus, à Septemtrione in Meridiem, & latum ter mille passibus, ab ortu in occasum.

7. Matthæi 5. v. 3. *Pauperes spiritu, beati vocantur.* Cùm tamen Salomon, Proverbior. 30. v. 3. æquè deprecatur à DEO mendicitatem, & divitias, dicendo: *Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi.* Si igitur in divitijs non consistit beatitudo, quomodo consistet in paupertate? *Resp.* Christum loqui, non de quibuscúnque pauperibus, vi, vel miserabili conditione, bonis omnibus fortunæ destitutis, sed de *pauperibus spiritu*, & hos dicit esse beatos. Sunt autem pauperes spiritu, qui ultroneâ, & laudabili voluntate à Spiritu Sancto inspiratâ, & propter DEUM, vel susceptâ, vel toleratâ, sunt pauperes: Salomon autem deprecatur à DEO mendicitatem coactam, & invitam; unde addit & hujus deprecationis causam: *Ne fortè egestate compulsus furer, & perjurem nomen DEI mei.*

8. Matthæi 5. v. 14. Christus ait ad Apostolos: *Vos estis lux mundi.* Et apud Joannem Evangelistam cap. 1. v. 8. dicitur de Joanne Baptista: *Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.* Et tamen Christus dicit de illo, quòd inter natos mulierum non surrexerit major Joanne. *Resp.* Apostolos verè fuisse lumen mundi, hoc est: constitutos à Christo, ut suâ doctrinâ, & exemplo illuminent hunc mundum; De Joanne autem Baptista, negat solùm, eum fuisse illam lucem, de qua ibi sermo est, quæ lux est Messias, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, hujus enim lucis tantùm testis fuerat Joannes Baptista.

9. Matthæi 5. v. 17. & 18. dicit Christus: *Non veni solvere Legem, aut Prophetas, sed adimplere. Jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege.* At ad Galat. 3. v. 13. ait Paulus: *Christus redemit nos, de maledicto Legis.* & Lucæ 16. v. 16. ipse Christus dicit: *Lex, & Prophetæ, úsque ad Joannem. Resp.* Christus utique non venit Legem solvere, hoc est: eandem reprobare, & destruere, quoad præcepta naturalia, & moralia, qualia continentur in Decalogo; sed néque solvere Prophetas, qui ejusdem adventum prædixerunt; verùm adimplere, horum quidem Prophetias re ipsâ complendo, præcepta autem illa, non tantùm perfectè adimplendo, sed magìs elucidando, ad perfectiorem statum elevando. Cœremonialia autem præcepta abrogavit, quoad literam, eisdem substituendo præcepta, & Sacramenta novæ Legis, per quæ hæc figurabantur. Unde Lex cœremonialis, & Prophetæ, qui adventum Christi prædicabant, durârunt úsque ad Joannem, qui non prædixit ampliùs Christum, sed demonstravit; juxta illum Ecclesiæ Hymnum: *Cæteri tantùm cecinêre vatum, corde præsago jubar affuturum, Tu quidem mundi scelus auferentem, Indice prodis.*

 10. Mat-

10. Matthæi 5. v. 34. *Ego autem dico vobis non jurare omnino.* Jurat tamen Paulus, ad Roman. 7. v. 1. *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientiâ meâ in Spiritu Sancto.* Et 1. ad Corint. 15. v. 31. *Per vestram gloriam (subintellige juro) in Græcis enim præponitur particula* νὴ *quæ juramento servit.* Et 2. ad Corinth. 12. v. 19. Coram DEO in Christo loquimur, ideſt: teſte DEO. *Resp.* Christum hoc præcepto voluisse duos errores Scribarum tollere, qui docebant primò: solum perjurium prohiberi: secundò jurare per creaturas non esse peccatum. Quem utrúmque errorem explodit Christus Dominus, voculâ *omnino*; quâ debet non solùm vetari omne perjurium, sive falsum juramentum, sed & verum, ídque sive per DEUM fiat, sive per creaturas, si id fiat temerè, & nullâ cogente necessitate. Nam aliquando jurare licitum esse, nempe, quando adsunt hæc tria: Veritas, Justitia, & Judicium. Et Jeremiæ 4, v. 2. patet, & exemplo ipsiusmet DEI, toties jurantis, ac Apostolorum, tótque aliorum Sanctorum, & perpetuo usu Ecclesiæ confirmatur.

11. Matthæi 6. v. 1. *Ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab illis.* Et cap. 5. v. 16. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra.* *Resp.* Hos Textus sibi non contrariari, quia non prohibetur idem per unum, & per aliud præcipitur; sed sola intentio, seu finis in primo prohibetur, per illas particulas: *Ut videamini ab hominibus.* In alio præcipitur per illa verba: *Ut videant opera vestra bona, & glorificent, Patrem vestrum, qui in cœlis est.*

12. Matthæi 6. v. 6. *Clausô ostiô, ora in abscondito.* Ast Actor. 1. v. 14. & cap. 6. v. 6. & cap. 13. v. 13. In publico orabant fideles, & Apostoli, quin etiam psallebant. 2. ad Corinth. 14. v. 26. *Resp.* Publicam orationem semper tam in veteri, quàm in novo Testamento laudabilem fuisse, quæ proinde citato loco non prohibetur, nec improbatur. Loquitur ergo Christus Dominus ibi comparativè, ita, ut illorum verborum sit hic sensus; potiùs, quàm captes vanam gloriolam ex publica oratione, præstat, ut orationem tuam perficias sinè testibus, & in privato.

13. Ibidem v. 7. *Orantes, nolite multùm loqui.* Et tamen apud Lucam 18. v. 1. dicit: *Quòd oporteat nos semper orare, & non deficere.* *Resp.* Non damnari hìc longas orationes, cùm ipsemet Salvator noster sæpius in oratione DEI pernoctaverit; sed inanem, & superfluam verbositatem. Addit: *sicut Ethnici.* qui putabant, quòd in multiloquio exaudiantur. Hoc est: longo lenocinio verborum, velut Rhetorum, vel Poëtarum verbositate flectuntur hominum animi. Illud autem: *Oportet semper orare*, idem significat, ac perseveranter orare, non obstante tædio, metu, vel tentatione; sive, frequenter

ad

ad orationem recurrere, & *non deficere.* id est: non animum despondere, si statim non exaudiamur.

14. Matthæi 6. v. 7. *Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.* Cùm Lucas cap. 11. v. 3. habeat: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Resp.* Supersubstantialem panem, & quotidianum idem omnino esse. Per quotidianum siquidem panem intelligitur, cibarius, frugalis, & vulgaris panis; per supersubstantialem autem talis, qui ad substantiam, seu naturam nostram fovendam requiritur, sufficit, & necessarius est.

15. Ibidem v. 23. *Si lumen quod in te est, tenebræ sunt.* Quomodo possunt esse simul lumen, & tenebræ, cùm privativè sibi opponantur? *Resp.* Pro lumine hìc intelligi intellectum, cujus officij est, cœteris potentijs, & affectibus prælucere, eásque dirigere, & sensum citati textûs esse hunc: Si intellectus tuus obscuratus est, vel malis principijs, & opinionibus imbutus; quanta erit caligo reliquarum affectionum, operúmque inde procedentium tenebrositas, quæ nîl luminis, nisi ab intellectu habent.

16. Ibidem v. 25. 28. 31. 35. *Monet nos Christus, ut non simus solliciti in crastinum, circa cibum, potum, & vestitum.* Ast Sanctus Paulus ad Rom. 12. v. 8. jubet eos, qui præsunt, in sollicitudine esse; sed, & reliquos sollicitudine non pigros. Et 1. ad Corinth. 12. v. 25. subjicit: *ad invicem, sollicita sint membra.* Hoc est: Fideles sint solliciti ad invicem tanquam fratres, & partialia membra, in uno, eodémque corpore mystico Christi, quod est Ecclesia. *Resp,* A Christo non prohiberi omnem omnino sollicitudinem, sed solùm illam, quæ est circa momentaneam, seu rem pecuniariam comparandam, & augendam; & nec hanc tam absolutè, sed solùm eam, quæ nimis anxia, & disordinata est, magnámque inquietudinem inducunt.

17. Matthæi 8. v. 4. *Vide, nemini dixeris, sed ostende te Sacerdoti.* At Sanctus Marcus 1. v. 43. & 44. *Et comminatus est ei, statímque ejecit illum.* (seu dimisit à se, ne ab adstantibus miraculum adverteretur.) *At ille cœpit diffamare sermonem*, quomodo hæc conveniant? *Nemini dixeris, & ostende te Sacerdoti?* vel ut alius Evangelista habet, *Ostende te Principi Sacerdotum?* & illa: comminatus est ei (ne miraculum illud nempe liberationis suæ à lepra ulli diceret) cum illo: *Ipse autem cœpit diffamare sermonem? Resp.* Per hanc prohibitionem, voluisse Christum discipulis ostendere, qualiter debeant fugere vanam gloriam; per ostensionem verò Sacerdoti faciendam, Legis observantiam, & ut is hâc ratione esset liber ab irregularitate legali; vel ut inde agnosceret Princeps Sacerdotum, quòd ille sit Messias. Comminatio autem illa Christi, ne id cuipiam diceret, non fuit obligans sub peccato, unde lepro-

leprosus non peccavit, miraculum illud evulgando, & apud omnes diffamando, hoc est famam rei spargendo, cum magna Christi laude.

18. Matthæi 8. v. 5. *Accessit ad eum Centurio rogans eum.* Cùm Lucas habeat cap. 7. v. 3. *Misit ad eum Seniores Judæorum.* Et v. 6. *Misit amicos?* *Resp.* Centurionem hunc accessisse ad JESUM, primò per Judæos Seniores, secundò per amicos, tertiò per se, cùm jam esset vicinior Christus.

19. Matthæi 8. v. 22. Christus ad quendam de Discipulis petentem, ut priùs possit sepelire patrem suum, antequam eum sequeretur, dixit: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Et tamen Eccles. 38. v. 16. mandatur: *Contege corpus mortui, & ne despexeris sepulchrum illius.* *Resp.* Mortuos quidem sepelire, & præsertim parentes suos, est opus magnæ misericordiæ, quando non subest potioris boni amittendi periculum, quale in hoc discipulo suberat: quia majus bonum non est relinquendum pro minore bono. Majus autem bonum fuit sequi Christum, quàm parentem sepelire, (præsertim cùm hoc opus potuerint alij quóque cognati præstare.) & illius boni majoris amittendi periculum erat magnum, cujusmodi esse poterat, si in eum derivatum fuisset onus Testamentarij, & tutelæ, hæreditatis, item controversiæ, & his similia alia, remoræ à divino servitio detrahentes: præstabat proinde pro his circumstantijs, hanc curam sepeliendi parentem, alijs relinquere.

20. Matthæi 8. v. 28. *Duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, dicuntur Christo in regione Gerazenorum occurrisse.* Cùm tamen Marcus Evangelista cap. 5. v. 1. & Lucas 8. v. 28. unius tantùm dæmoniaci faciant mentionem? *Resp.* In his duobus dæmoniacis unum opportuit notabiliter excelluisse, nempe illum, in quo una legio, (numerabat autem una legio 6666.) hospitabatur, átque hujus tantùm fieri apud Marcum, & Lucam mentionem.

21. Matthæi 9. v. 9. *Et cùm transiret inde JESUS, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine.* Cùm Lucas 5. v. 27. habeat, *Vidit publicanum, nomine Levi sedentem ad telonium*; ac demum Sanctus Marcus 2. v. 14. *Vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium.* *Resp.* Matthæum alio nomine vocatum fuisse etiam *Levi*, & fuisse filium *Alphæi*; officio verò *publicanum* seu exactorem telonij. Unum ergo hæc nomina, eundémque hominem significant. Erant enim Judæi communiter binomij, seu plura nomina habentes. Sic statim sequenti cap. 10. v. 4. *Simon* Apostolus à Matthæo Evangelista vocatur *Simon Cananæus*, à Luca verò cap. 8. v. 4. *Simon Zelotes.* *Cananæus* enim dicebatur, à Cana vico Galilææ, *Zelotes* verò, propter insignem ejus zelum, & fervorem, Canan enim apud Hebræos zelum significat.

22. Matthæi 9. v. 18. Archiſynagogus Sairus dicit ad Chriſtum: *Domine filia mea modò defuncta eſt, ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.* Et tamen Marcus 5. v. 23. dicit, *Solùm in extremis fuiſſe.* Et Lucas 8. v. 43. *Et hæc moriebatur?* *Reſp.* Dum Sairus diſceſſit domo ſuâ accedere volens JESUM, filia ejus erat in extremis, ſive moriebatur, ut habent Marcus, & Lucas, ideò primâ vice deprecabatur eum, ut veniret, & imponeret manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat. Deinde verò adhuc Archi-Synagogo loquente, venerunt quidam ad eum dicentes: Quia filia tua mortua eſt, quid ultra vexas Magiſtrum, Marci 5. v. 35. Et tunc iterum idem Archi-Synagogus rogavit JESUM, ut veniret, & vitæ illam redderet. Ut habet Sanctus Matthæus.

23. Matthæi 10. v. 5. Mittens Chriſtus diſcipulos ad prædicandum, præcepit eis; *In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum, ne intraveritis.* At Matthæi ultimo. v. 19. ait ijſdem: *Euntes docete omnes gentes.* Actor. 1. v. 8. *Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & úſque ad ultimum terræ.* *Reſp.* Quia id priùs faciendum erat, ut Judæis prædicaretur adventus Meſſiæ, quibus Meſſias promiſſus, & ex *quibus* naſciturus erat. Unde ibidem v. 6. Chriſtus ait: *Sed potiùs ite ad oves, quæ perierant domûs Iſraël.* Verùm, quia Judæi repugnabant veritati, hanc gratiam ſalutis conferre voluit DEUS gentibus, uti Apoſtoli Paulus, & Barnabas teſtati ſunt, ad Judæos dicentes: *Vobis opportebat primùm loqui verbum DEI, ſed quoniam illud repellitis, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes, ſic enim præcepit nobis Dominus.* Actor. 13. v. 46. & 47.

24. Matthæi 10. v. 9. & 10. Dicit diſcipulis: *Nolite poſſidere aurum, néque argentum, néque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via, néque duas tunicas, néque calceamenta, néque virgam.* At Marci 6. v. 8. dicitur eiſdem præcepiſſe, *Ne quid tollant in via, niſi virgam tantùm, non panem, néqve in zona æs.* Joannis verò 12. v. 6. dicitur Judas, qui Chriſtum cum cœteris Apoſtolis comitabatur, *loculos habuiſſe, & ea quæ mittebantur*, (hoc eſt: quæ Domino eleëmoſynæ titulo dabantur, ex ipſius Chriſti commiſſione) *portâſſe.* Demum ex cap. 19. v. 33. ejuſdem Joannis indicatur, Chriſtum Dominum plures veſtes habuiſſe. *Reſp.* Chriſtum Dominum prohibuiſſe Diſcipulis, dum eoſdem ad evangelizandum miſit, portare ſecum omnem omnino pecuniam, uti & peram, ad cibaria (quæ nomine *panis* apud Marcum exprimitur) & alia cuncta, ad itineris proviſionem neceſſaria, duas item tunicas, ideſt: veſtimenta mutatoria, quorum uno, in itinere, altero in locis ubi morarentur, uterentur. Calceamenta item, quæ non infernè tantùm, ut *ſandalia*, ſed &

ſuper-

ſupernè pedes communiant, & tegant, ut calcei noſtrates, quia hi præter vulgarem uſum apud Orientales erant. Denique & *virgam* defenſoriam ſcilicet, vel vindicatoriam, quæ Hebraicè *ſcheveth* vocatur, & nomine cujus ſynecdochicè omne genus armorum intelligitur: concedit autem, virgam ſeu baculum viatorium, dictum Hebraicè *miſchan.* Unde non ſibi contrariantur Evangeliſtæ, quando Matthæus dicit, prohibita fuiſſe Apoſtolis *calceamenta*, & *virgam*, ſcilicet defenſoriam, & vindicatoriam. Et alter Marcus, ijs permiſſa fuiſſe à Chriſto *ſandalia*, & *virgam*, nempe viatoriam. Et hoc quidem præceptum fuit, quoad ſenſum literarium, pro illa ſola vice, ut patet ex illo Lucæ 22. v. 35. *Quando miſi vos ſinè ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis?* pro alijs autem vicibus tantùm prohibet id, quod per hoc ſignificabatur, putà curam minùs neceſſariam corporis, præſertim, quæ alijs offendiculo eſſet, ipſiſmet impedimento. Unde, & ipſe Salvator eleemoſynas piorum admittebat, quæ Judæ committebat (licèt is poſtmodum ijs abuſus fuerit, quia fur erat) & duas tunicas geſtabat, unam inconſutilem, quæ in paſſione illius ſciſſa non fuit; alteram conſutilem, quam milites in quatuor partes ſciſſam, inter ſe diviſerunt. Joan. 19. v. 21.

25. Matthæi 10. v. 34. Ait Chriſtus; *Non veni pacem mittere, ſed gladium*, At Joannis 20. v. 19. 21. & 26. tertiò repetit: *Pax vobis.* & cap. 14. v. 27. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Reſp.* Chriſtum Dominum per ſuam doctrinam, per ſe intendiſſe in nobis pacem, eámque triplicem: nempe cum DEO, cum proximo, & cum propria conſcientia, licèt ex ea prævi-derit per accidens ob perverſitatem humanam, ſecutura bella, & varios tumultus, ac diſſenſiones animorum. Unde v. 21. ait: *Tradet autem frater fratrem ad mortem, & pater filium, & inſurgent filij adversùs parentes, & morte eos afficient, propter nomen meum.* Vel *non veni pacem mittere*, ſcilicet, qualem improbi optant, ut poſſint liberè pravis ſuis cupiditatibus indulgere; ſed gladium, ideſt: pugnam, & bellum cum mundo, diabolo, & carne, ac illius concupiſcentijs.

26. Matthæi 12. v. 36. *Qui non eſt mecum, contra me eſt.* Idem habetur Lucæ 11. v. 23. Marci verò 9. v. 39. *Qui non eſt adversùm vos, pro vobis eſt. Reſp.* Qui non eſt cum Chriſto, contra Chriſtum eſt, quia ſequitur partes dæmonis Chriſti adverſarij, cujus cura maxima eſt, ut non ſequamur Chriſtum, & ejuſdem doctrinam: vel in ſenſu literali; dæmones, ſive Belzebub, in cujus nomine me dicitis ejicere dæmonia, non tantùm non eſt mecum, ſed contra me eſt. Quando autem dicit. *Qui non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.* Loquitur ex opinione Diſcipulorum ſuorum, qui non putabant pro ſe eſſe, niſi qui Dominum, non tantùm doctrina, ſed etiam pedibus ſectaretur.

retur, dicebant enim: *Vidimus quemdam ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.* Quibus Christus: *Nolite* (inquit) *prohibere, qui enim non est contra vos*, id est: qui eadem docet, & facit, quæ ego vos docui, estò non sit in vestra comitiva, pro vobis est, quia doctrinam vestram, & facta confirmat.

27. Ibidem v. 31. *Spiritus blasphemiæ, non remittetur, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Contrà tamen Sanctus Paulus scribit 1. ad Timoth. 1. v. 13. *Blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, & tamen misericordiam consecutus.* *Resp.* Duplicem esse blasphemiam, unam vulgarem, quæ oritur ex ignorantia personæ, contra quam ea committitur, qualis fuit illa Pharisæorum de Christo; *Ecce potator vini, & amicus publicanorum*; qui putabant Christum esse purum hominem, & talis fuit blasphemia Sancti Pauli ante conversionem, uti ipsemet addit loco citato, post illa verba; *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* Altera est *blasphemia Spiritûs*, seu contra Spiritum Sanctum, quâ, quis sciens, & volens calumniatur opera divina, & miraculosa, & tribuit ea dæmonibus, & hoc non remittitur, (id est: difficulter dimittitur) néque in hoc sæculo, néque in futuro, id est, nunquam dimittitur.

28. Matthæi 12. v. 10. Dicentibus Scribis, & Pharisæis: *Magister volumus à te signum videre.* Respondit Christus: *Generatio mala, & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ.* Et tamen Joannis 12. v. 37. habetur: *Et cùm tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.* *Resp.* Certum esse, signa quàm plurima à Christo fuisse data Judæis, Scribis, & Pharisæis, seu multa, & stupenda miracula coram ijs à Christo fuisse patrata, quibus probabat, se verum Messiam esse. Quando igitur Christus apud Matthæum dicit: *Et signum non dabitur eis.* Subintelligendum est: quòd non dabitur illis, scilicet *petentibus*, & tale, quale ipsi desiderabant; petebant siquidem illi signum de cœlo. Ut habetur Matthæi 16. v. 1. *Et accesserunt ad eum Pharisæi, & Saducæi, & rogaverunt eum, ut signum de cœlo ostenderet eis.* Noluit igitur signum dare illis rogantibus, quia petebant hoc signum, tentantes eum, adeóque malâ intentione. Secundò, noluit dare de cœlo, sed de terra, nempe signum Jonæ Prophetæ. Nam sicut fuit Jonas in ventre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic fuit filius hominis, (hoc est: Christus,) in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

29. Matthæi 12. v. 46. *Mater ejus, & fratres venerant quærentes ei loqui.* Cùm tamen Christus esset unicus Matris Sanctissimæ Filius. *Resp.* Per fratres Christi intelligi ejusdem cognatos, & consobrinos, cujusmodi erant: filij Cleophæ, fratres Joseph, Christi Nutritij. Nam apud Judæos moris fuit,

& nunc apud multas nationes est, ut omnes cognati vocent se mutuò fratres.

30. Matthæi 15. v. 9. Christus dicit de Scribis, & Pharisæis: *Sinè causâ colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.* Et tamen apud eundem Evangelistam cap. 23. v. 3. Christus mandavit de ijsdem sequenti se populo: *Quæcúnque dixerint vobis, servate, & facite. Resp.* Mandata hominum fuisse duplicia apud Scribas, & Pharisæos. Alia scilicet præter, vel contra Legem DEI, uti erant tot lotiones superfluæ, ita, ut non lotis manibus manducare, docerent esse peccatum. Alia, quæ erant conformia Divinæ Legi. Et illa condemnari à Christo, hæc verò approbari.

31. Ibidem v. 22. Mulier illa, quam à fluxu sangvinis sanavit Christus, dicitur fuisse Cananea. Apud Marcum autem Syrophœnissa. *Resp.* Quia erat patriâ talis, ex ea scilicet parte Regionis Phœniciæ, quæ fuit contermina Syriæ.

32. Idem v. 24. dicit Christus: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierant domûs Israël.* Et tamen Isaiæ 46. v. 6. de Christo prædicitur: *Parum est, ut sis mihi servus ad fæces Israël convertendas: Ecce dedi te lumen gentium, ut sis mihi salus mea úsque ad extremum terræ.* Et Zachariæ 2. v. 8. idem dicitur. *Resp.* Primariò, & ex promissione fuisse Christum missum ad prædicandum Judæis, eósque convertendos. Secundariò verò, & quasi per accidens, & per misericordiam DEI, ad conversionem gentium.

33. Ibidem v. 39. *Venit JESUS ad fines Magedan.* Et Marci 8. v. 10. dicitur venisse ad partes *Dalmanutha. Resp.* Magedan fuisse oppidum, ultra mare Galilææ, non procul à Dalmanutha. Et sic utérque Evangelista veritatem expressit.

34. Matthæi 16. v. 20. *Præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent, quia ipse esset Christus.* Et cap. 10. v. 7. dixerat: *Prædicate dicentes: Quia appropinquavit Regnum DEI.* Et v. 32. & 33. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negaverit me, coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Resp.* Hoc præceptum datum Discipulis, ut nemini dicerent illum esse Christum, fuisse solùm pro illo loco, & tempore, & ne inde, ex confessione Sancti Petri, quòd ipse esset Christus, Filius DEI viventis, videretur captare gloriam. Præterea, aliud esse prædicare; *Appropinquare Regnum DEI*, aliud clarè, & expresè prædicare, illum esse Messiam. Aliud item confiteri Christum, vel negare, aliud eundem prædicare, vel non prædicare.

35. Matthæi 17. v. 1. & 3. *Post dies sex, apparuerunt ei Moyses, & Elias, loquentes cum eo.* Lucæ autem 9. v. 28. *Ferè post dies octo.* Legitur autem utérque Evangelista, de tempore Transfigurationis Christi Domini, & in numero

mero dierum videntur diſconvenire. *Reſp.* Matthæum Evangeliſtam (& idem tempus ponit etiam Marcus) numeráſſe ſex integros, & ſolidos dies, qui interceſſerunt inter ſuperiora geſta, & transfigurationem, prætermittendo reſiduam partem illius diei, quo res illæ geſtæ fuerant, & partem illius diei, quâ facta eſt Transfiguratio. A Sancto Luca autem utrámque dictam reſiduitatem computatam fuiſſe. Sicut Chriſtus dicitur tribus diebus jacuiſſe in ſepulchro, non integris, ſed accipiendo partes duarum dierum, quâ ſepultus eſt, & quâ reſurrexit. Præterea fortaſſis Lucas non præcisè, ſed confusè tempus notavit, ideóque dixit: *ferè.*

36. Matthæi 18. v. 7. dicit Chriſtus: *Neceſſe eſt enim, ut veniant ſcandala.* Cur ergo: *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit? Reſp.* Neceſſe quidem eſſe, ut veniant ſcandala ſuppoſitâ fragilitate, & perverſitate hominum, ex qua arguitur certò datum iri ſcandalum ab aliquibus in confuſo, remanente interim uniuſcujúſque determinati individui plenâ ſuâ libertate, ſed non eſſe neceſſe, ut ab hoc, vel illo determinato individuo ſcandalum detur. Unde, ſi quis ſuâ libertate perversè utatur, & ſcandalum det, meritò pœnas luet.

37. Matthæi 19. v. 29. *Omnis, qui reliquerit domum, fratres, vel ſorores, patrem, vel matrem, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Marcus autem cap. 10. v. 29. addit: *Propter me, & propter Evangelium.* Et v. 30. *Accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam. Reſp.* Id moris eſſe apud Evangeliſtas, ut quod unus ex dictis, & factis Chriſti enarrare prætermiſit, alter ſuppleat, ut hìc fuit Marcus, addendo ea, quæ Matthæus prætermiſerat. Illud autem *Propter nomen meum*, idem eſt, ac propter me, propter fidem, propter Evangelium, & ſtudium perfectionis Evangelicæ.

38. Matthæi 20. v. 10. *Singuli operarij in vinea accipiunt ſingulos denarios, adeóque æqualem mercedem, pro inæquali labore,* Alij quidem primò manè venerunt ad vineam, alij horâ tertiâ, alij horâ ſextâ, alij horâ undecimâ. Et tamen 1. ad Corinth. 15. v. 41. dicitur; *Sicut ſtella differt à ſtella, ſic erit reſurrectio mortuorum*; & certum eſt pro inæqualitate meritorum, fore etiam inæqualem diſtributionem prœmiorum. *Reſp.* Ex hac parabola, non poſſe deduci æqualitatem prœmiorum, reſpectu inæqualium operum, per hoc enim, quòd aliqui citiùs, aliqui tardiùs ex operarijs vocati, & miſſi fuerint ad vineam, & conſequenter alij majori, alij minori tempore laboraverint, hoc tantùm innuitur, quòd DEUS alios citiùs, nempe ſtatim à juventute, & quaſi *manè*; alios *horâ tertiâ*, hoc eſt, in adoleſcentia; alios *horâ ſextâ*, hoc

 eſt;

eſt: in virili ætate, alios *horâ undecimâ*, hoc eſt: in ſenio, vocet, & trahat ad ſuum obſequium: interim tamen fieri poteſt, ac etiam ſolet, ut qui tardiùs acceſſerunt, majore fervore, gratiâ divinâ cooperante, tantum boni faciant, quantum illi, qui priùs vocati fuerant. Finis ergo parabolæ eſt, oſtendere mercedem vitæ æternæ, non tempori, quô quis laboravit, ſed labori, & operi, quod fecit, correſpondere. Juxta illud Sapient. 4. v. 13. *Conſummatus in brevi, explevit tempora multa.* Id eſt: Cùm brevi tempore juſtus vixerit, vel in ſervitio DEI fuerit, tantum fecit boni, quantum, qui longo tempore vixerunt, & multos annos computant ſuæ converſionis.

39. Matthæi 21. v. 37. & 38. *Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum, illi autem videntes filium, dixerunt intra ſe: Hic eſt hæres, venite occidamus eum.* At 1. ad Corinth. 2. v. 8. *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Reſp.* Ex citatis verbis apparere Judæorum Principes, aut agnoviſſe Chriſtum eſſe Filium DEI, aut ſaltèm cognoſcere potuiſſe. S. verò Paulus excuſat ſolùm eos, qui id, vel ſimpliciter ignorârunt, (cujuſmodi erant plebei) vel qui id affectatâ, & vincibili ignorantiâ, invidiâ, & odio excœcati, clarè, & manifeſtè non cognoverunt. Cujuſmodi erant Principes Judæorum, ſaltèm aliqui.

40. Matthæi 23. v. 8. *Nolite vocari Rabbi, unus enim Magiſter, nec vocemini Magiſtri, quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus.* Et tamen Sanctus Paulus 1. ad Timoth. 2. v. 17. *Vocat ſe Doctorem gentium.* Et 1. ad Corinth. 12. v. 28. dicit: *Quòd DEUS quoſdam in Eccleſia poſuerit Doctores. Reſp.* Prohiberi hìc à Chriſto ſolam affectationem, & arrogantiam honoris hujus, & tituli Rabbi, ideſt Magiſter meùs: docet item unum eſſe Magiſtrum noſtrum, nempe Chriſtum, cui hoc nomen debetur principaliter, & per excellentiam, non autem ne cœteri quóque vocentur Rabbi, & Magiſtri ſecundariò. Id, quod patet ex ſequenti verſu: *Et nolite vocare Patrem ſuper terram, unus enim eſt Pater veſter, qui in cælis eſt.* Scilicet, cui conveniat tota paternitatis perfectio, & *ex quo omnis paternitas nominatur in cælis, & in terra.* Ad Epheſ. 3. v. 15. Nam & ipſe Chriſtus utitur etiam de alijs hoc titulo. Ut Joannis 8. v. 16. *Abraham pater veſter.* Et Matthæi 19. *Qui reliquerit Patrem. &c.*

41. Ibidem v. 32. *Et vos implete menſuram Patrum veſtrorum, nempe in Propheticidijs.* Et Eccleſ. 15. v. 25. *DEUS nemini mandavit impiè agere. Reſp.* Non eſſe in illis verbis: *Implete menſuram patrum veſtrorum*, vocem imperantis, ſed prædicentis, quod nimirum ſint Judæi ſecum, ac ſuis Diſcipulis, idem facturi, quod fecerunt Patres eorum, cum Prophetis, occidendo illos.

42. Matthæi 24. v. 36. *De die illa* (ſcilicet extremi Judicij) *nemo ſcit, niſi*

ſolus

solus Pater. Et Marcus addit cap. 13. v. 32. *néque Filius.* Cùm tamen Christus dicat Joannis 10. v. 3. *Ego, & Pater unum sumus?* *Resp.* De die illa neminem scire nisi Patrem, & qui cum Patre sunt ejusdem, ut essentiæ, ita & scientiæ, Filius, & Spiritus Sanctus. Nam quod in Marco Evangelista, id etiam Filio denegatur, exponendum est de Christo, uti præcisè homine, & ut Legato à Patre ad nos misso, non quòd diem illam etiam secundùm naturam humanam, ut conjunctam, & unitam Divinæ, ignoraverit, sed ut eam nobis, & Discipulis suis manifestaret, & communicaret.

43. Matthæi 26. v. 29. *Hic est Sangvis meus, novi Testamenti, qui pro multis effundetur.* Et Lucæ 22. v. 20. *Hic est Calix, novum Testamentum, in sangvine meo, qui pro multis effundetur.* Et 1. ad Corinth. 11. v. 25. *Hic Calix novum Testamentum est, in meo Sangvine,* qui textus non videntur inter se convenire? *Resp.* Horum omnium textuum esse unum eundémque sensum. Nempe: id, quod hoc, *Calice* continetur, *est Sangvis meus,* per quem novum Testamentum sancitur, & confirmatur.

44. Ibidem v. 29. *Non bibam amodo de genimine vitis hujus.* Et v. 28. dixerat esse *suum Sangvinem,* quomodo ergo genimen vitis? *Resp.* Sangvinem fuisse, quoad substantiam, genimen verò vitis, quoad speciem vini, quæ revera natum erat ex vite. Vel illud, genimine vitis, potest referri ad vinum illud prophanum, quod supererat in mensa, & hydrijs.

45. Ibidem Christus dicit: *Amodo non bibam de hoc genimine vitis.* Et Lucæ 22. v. 16. *Ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno DEI.* At Actor. 10. v. 4. Petrus ait: *Manducavimus, & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis?* *Resp.* Christum quidem manducâsse, & bibisse post suam resurrectionem, cum suis Discipulis, sed non consveto, & ordinario modo, scilicet ad serviendum necessitati naturæ, vel nutritioni. Quô solô modò negat hîc se deinceps, comesturum, & bibiturum.

46. Ibidem v. 34. *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Et Marci 14. v. 30. *Hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.* Et ex v. 68. constat, *ante primum galli cantum, non nisi semel Petrum negâsse Christum.* *Resp.* Illud: antequam gallus cantet, accipiendum esse, pro antequam gallus cantum suum compleat, bis cantando, ter me negabis.

47. Matthæi 26. v. 49. & 50. *Osculatus est eum,* (scilicet Judas Iscariotes) *tunc manus injecerunt in JESUM.* Ex Joannis autem cap. 18. v. 4. constat, priùs omnes resupinos humi collapsos fuisse, nec ad signum *osculi,* sed ad ultroneum Christi consensum, manus in eum injecisse. *Resp.* Non statim omnino à Judæ osculo, Judæos manus in JESUM injecisse, sed hoc fuisse initium, & signum, paulò pòst secuturæ in eum injectionis.

48. Matthæi 26. v. 64. *Amodo videbitis filium hominis, sedentem à dextris virtutis DEI, & venientem in nubibus cæli.* Ubi, & quando hæc prædictio fuerit verificata, respectu Judæorum? aut verificabitur? *Resp.* Vocem *amodo*, hîc non significare statim post illud tempus, quo loquebatur, eos visuros Filium hominis, sedentem à dextris virtutis DEI, loquebatur enim de extremo Judicio, longo post tempore futuro. Sensus igitur illorum verborum Christi, hic est: Ab hoc tempore, seu à morte mea, non videbitis me, donec videatis me sedentem in dextra DEI, & venientem in nubibus cœli, in extremo die Judicij.

49. Ibidem v. 74. *Cœpit detestari, & jurare, quia non novisset hominem.* Et Lucæ 22. v. 32. *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. Resp.* Graviter quidem Petrum peccâsse, & si non animo, sed ore duntaxat Christum negaret, sed licèt Charitatem, & gratiam amiserit negando Christum, & contra præceptum Fidei peccaverit, fidem tamen hâc negatione non amisit.

50. Matthæi 27. v. 9. *Tunc impletum est, quod dictum est, per Jeremiam Prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiaverunt à filijs Israël.* Quæ verba non habentur in libro prophetiæ Jeremiæ, sed inveniuntur apud Zachariam Prophetam, qui cap. 11. v. 13. similia habet. *Resp.* Multi censent incuriâ Librariorum nomen Jeremiæ hîc irrepsisse, vel per additionem: Nam Matthæus non solet exprimere nomina Prophetarum, quos citat, vel per commutationem, Jeremiam ponendo locò Zachariæ, uti habet textus Syriacus, & nonnulli codices Latini, olim habebant. Ut testatur Sanctus Augustinus. Nisi fortè dicamus à Matthæo Evangelista fuisse citatum, aliquem etiam librum Jeremiæ Apocryphum, qui nunc non extat.

51. Matthæi 27. v. 34. *Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum.* Et Marci 15. v. 23. *Dabant ei bibere myrrhatum vinum. Resp.* Per fel, hîc intelligi myrrham, de qua Marcus, amaram instar fellis, & vinum aliunde acetosum. Et Græcus, ac Syrus textus acetum vocat, conformiter ad illud Psalmi 68. v. 22. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.

52. Matthæi 27. v. 40. *Et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.* At Lucæ 23. v. 29. *Unus blasphemat eum, alter verò blasphemantem increpat. Resp.* Fortasse utérque primùm conviciatus est, postea alter visis miraculis, quæ Christo patiente fiebant, & ejus notatâ mansvetudine, ac patientiâ, resipuit. Vel certè *latrones* per syllepsiam dicitur pro *latro.*

53. Matthæi 27. v. 56. *Inter mulieres, quæ secutæ erant IESUM, à Galilæa, ministrantes ei, dicitur fuisse etiam Maria Jacobi, & Joseph Mater.* Et Joannis 19.

nis 19. v. 25. vocatur *Maria Cleophe*, *& soror matris ejus*, scilicet Beatissimæ Virginis *Mariæ*, & apud eundem Joannem vocatur *mater filiorum Zebedæi*. Et Marci 15. v. 40. vocatur *Maria Salome*. *Resp.* Hæc omnia nomina uni eidemque convenire personæ. Erat enim hæc Maria, mater Jacobi minoris, & Josephi, & uxor Cleophæ, sive Alphæi, & soror Beatissimæ Virginis, quia erat soror Josephi sponsi DEIparæ, & mater filiorum Zebedæi, quia alterum maritum habebat Zebedæum, ex quo genuit Jacob majorem, & Joannem Evangelistam. Vocabatur autem etiam *Salome*, sive Maria Salome.

54. Matthæi 28. v. 1. *Vespere Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi; venit Maria Magdalene, & altera Maria, videre sepulchrum.* Et Marci 16. v. 1. *Cùm transîsset Sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome, emerunt aromata, & valde manè una Sabbathorum, veniunt ad monumentum, orto jam sole.* Qui textus videntur multùm inter se disconvenire. *Resp.* Vespere Sabbathi hîc accipi, pro tempore vespertino, & obscuro totius noctis Sabbathum subsequentis, quæ vespera, vel nox lucescit in prima Sabbathi, hoc est: desinit adveniente luce diei Dominicæ, qui dies phrasi Scripturæ, dicitur prima Sabbathi, sicut dies Lunæ, secunda Sabbathi, & sic deinceps, id est prima, aut secunda dies Hebdomadæ, quod clariùs exprimit Marcus dicendo, cùm transîsset Sabbathum. Ementes igitur aromata hæ mulieres egressæ ex urbe valde manè. Et, ut habet Joannes 20. v. 1. Dum adhuc tenebræ erant, albescente tamen cœlo, ut loquitur Sanctus Augustinus, sed ad monumentum non pervenerunt, nisi orto jam sole.

55. Marci 1. v. 2. *Et sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Quæ omnia verba, non habentur in Isaia? *Resp.* Testimonium quod hîc affertur, esse ex duobus Prophetis descriptum: Malachiæ 3. v. 1. & Isaiæ 40. v. 3. Sed Marcus tantùm Isaiam citat, quia in verbis illis Isaiæ, *Vox clamantis in deserto*, tota rei probatio consistebat.

56. Marci 1. v. 26. *Discerpens eum spiritus, exijt ab eo.* At Lucæ 4. v. 35. *Exijt ab eo, nihilque illi nocuit.* *Resp.* Discerpebat illum spiritus, non discindendo, aut mutilando, sed torquendo, convellendo, & collidendo ejus membra, sed quia nihil illum læsit, ideo Sanctus Lucas dicit, nihil illi nocuisse.

57. Marci 15. v. 25. *Erat hora tertia, & crucifixerunt eum.* Joannis 19. v. 14. *Erat quasi hora sexta, antequam duceretur ad crucem.* *Resp.* Apud Judæos totam fuisse diem, divisam in quatuor præcipuas horas, primam, tertiam, sextam, & nonam, quarum singulæ, continebant tres horas, & sic tota dies continebat duodecim horas. Juxta illud Christi: *Nónne duodecim sunt*

horæ

horæ diei. Finis itáque horæ tertiæ, & initium ſextæ ſe contingebant. Marcus Evangeliſtà, ponit ultimam partem horæ tertiæ, Joannes verò initium horæ ſextæ.

58. Marci 16. v. 5. *Introeüntes monumentum, viderunt juvenem ſedentem à dextris, coopertum ſtolâ candidâ.* Lucæ verò cap. 24. v. 4. dicuntur duo illis aſtitiſſe: *Ecce duo viri ſecus illas ſteterunt, in veſte fulgenti.* Et Matthæi 28. v. 2. dicitur tertius ſediſſe ſuper lapidem. *Angelus enim Domini deſcendit de cælo, & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum.* *Reſp.* Viros illos duos, ſeu Angelos in forma virili, quos Lucas ſcribit apparuiſſe mulieribus, fuiſſe diverſos, ab illo, quem Matthæus dixerat iiſdem apparuiſſe, illi enim erant intus in ſepulchro; hic verò in dextra lateris ſepulchri ſuper lapidem, quem ab oſtio monumenti revolverat.

59. Marci 16. v. 8. dicitur de iiſdem mulieribus redeuntibus ex ſepulchro, *& nemini quidquam dixerunt.* At Lucæ 28. v. 9. *Nunciaverunt hæc omnia illis undecim.* *Reſp.* Illud, *nemini quidquam dixerunt*, intelligendum eſſe, de occurrentibus illis per viam in reditu.

60. Marci 16. v. 14. *Noviſſimè apparuit recumbentibus illis undecim,*& tamen aberat Thomas. Joannis 20. v. 24 Et præter Apoſtolos aderant quidam alij ex diſcipulis. Lucæ 24. v. 33. & poſtea ſæpius apparuit. Joannis 21. v. 1. & 1. ad Corinth. 16. v. 6. Actorum 1. v. 3. *Reſp.* Noviſſimè hîc non accipi pro ultima vice, ſed, vel pro deinde, vel poſtea, vel pro noviſſima, ſeu ultima parte diei, id eſt: veſperi recumbentibus, ſeu menſæ accumbentibus jam diſcipulis. Additur autem *illis undecim*, à potiori parte ſumendo denominationem, quia collegium Apoſtolorum tunc temporis, conſtabat totidem capitibus, & ſi Thomas unus de undecim abeſſet, & præter Apoſtolos, quidam alij adeſſent.

61. Lucæ 1. v. 32. *Dabit ei Dominus DEUS ſedem David Patris ſui, & regnabit in domo Jacob in æternum.* Cùm tamen ipſe Chriſtus dicat, Joannis 18. v. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Et Matthæi 21. v. 43. *Auferetur à vobis Regnum DEI, & dabitur alteri genti.* *Reſp.* Verba illa, dicta ab Angelo, Lucæ 1. v. 32. intelligenda eſſe, non de ſede David, & regno temporali, ſed ſpirituali. Neque enim Chriſtus ſuper ſolium Davidis temporale unquam ſedit. Itáque per ſedem David, & domum Jacob hoc loco intelligenda eſt Eccleſia, in qua ſedet, & imperat, ac regnat, æternúmque regnabit, ac imperabit Chriſtus. Porrò Eccleſia dicitur ſedes David, quia thronus Davidis fuit typus, & figura throni Eccleſiæ: ſicut etiam imago Eccleſiæ, fuit domus Jacob, in qua olim erat Eccleſia. Ita Menochius. Illud autem apud Matthæum citato loco: *Auferetur à vobis regnum DEI*, ſic eſt interpretandum. Deſi-

definetis esse vera Ecclesia, & populus DEI, & dabitur alteri genti, putà gentili populo, qui acceptaturus est meam de Regno DEI doctrinam, quam vos superbè rejicitis.

62. Lucæ 2. v. 34. *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël.* Quomodo in ruinam multorum, si fuit *salutare* DEI, *quod DEVS paravit ante faciem omnium populorum,* & Lumen *ad revelationem gentium, & gloriam plebis Israël?* Lucæ 2. v. 31. & 32. ℞. Christus, seu missus Messias, positus est in ruinam multorum, & ut Isaias loquitur Cap. 18. v. 13. 14. & 18. *In lapidem offensionis, & in petram scandali, & in ruinam.* Nempe in majorem cæcitatem, & obdurationem malorum Judæorum, non formaliter, ac per se, sed occasionaliter, & per accidens, licèt inculpatè. Per se autem, & ex intentione DEI, positus est in Resurrectionem etiam multorum à peccatis suis. Et juxta Isaiam: in *Sanctificationem* scilicet piorum, & fidelium. Ita Theophylactus, Origenes, & Beda, apud Tirinum.

63. Ibidem v. 52. *Proficiebat JESVS sapientiâ, & gratiâ apud* DEUM, *& homines.* Et v. 40. dicitur *fuisse plenus sapientiâ.* ℞. Proficiebat JESUS sapientiâ, & gratiâ, non infusâ & habituali (quibus à primo conceptionis suæ instanti plenus fuit, ut insinuatur v. 40.) sed experimentali, seu usu acquisitâ sapientiâ, & actuali exercitio actuum sapientiæ, & gratiæ, quos perfectiores patrabat in dies, ita ut in dies sapientior hominibus appareret, & magis gratus esset, & non solùm apud homines sic proficiebat, sed apud DEUM, id est: tam DEI, quàm hominum judicio. Ita Hieronymus. Damascenus, & passim Theologi.

64. Lucæ 7. v. 50. *Fides tua te salvam fecit,* & v. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Uno enim loco fidei, altero charitati, seu dilectioni, adscribitur remissio peccatorum? ℞. Fidem hîc accipiendam esse, non nudam, & sterilem, sed charitati, & contritioni conjunctam.

65. Lucæ 10. v. 23. *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.* At Joannis 20. v. 29. *Beati, qui non viderunt, & crediderunt?* ℞. Beatos fuisse Apostolos, qui viderunt Salvatorem, & audierunt ejus doctrinam, sed non minùs Beatos esse illos, qui ad Evangelij prædicationem, in eum crediderunt, quem non viderunt, quin ex parte Beatiores, quia plùs accesserunt ad naturam fidei, quæ est argumentum non apparentium. Ad Hebræos 11. v. 1.

66. Lucæ 14. v. 26. *Qui non odit Patrem suum, & Matrem suam, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, ad huc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* At ad Epheseos 5. v. 25. *Viri diligite uxores vestras,* & Deuteron. 5. v. 16. *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.* ℞. Uxores sine dubio diligendas esse à viris suis, & parentes honorandos à filijs. Illud igitur, qui non odit Patrem suum, &c. cum limitatione, & comparativè accipiendum est, quatenus scilicet DEI obsequio contrarij sunt. Unde Matthæus habet: Qui amat patrem plùs quàm me, non est me dignus.

67. Lucæ 15. v. 7. *Majus gaudium erit in cœlo, super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis.* At Matthæi 13. v. 43. *Justi fulgebunt sicut Sol in Regno Patris eorum.* ℞. Christum Dominum in citato loco enarratâ parabolâ, loqui more humano, & accomodato nostro ingenio, qui ex insperato bono, majus gaudium solemus percipere, quàm ex alio antiquo, quô multo tempore continuò fruebamur, licèt revera, hoc in se majus sit. Sic mater plùs gaudet, quòd filius ex desperata infirmitate convaluerit, quàm de constanti aliorum valetudine.

68. Lucæ 17. v. 10. *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.* At Matthæi 25. v. 21. Ait Dominus servo bono: *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam?* ℞. Verbis illis apud Sanctum Lucam utitur Christus, ut demissè de nobis sentiamus, & nos pro servis inutilibus æstimemus, & reputemus, quia scilicet nostris operibus, nihil utilitatis DEO (qui nullo indiget) afferimus. Verbis autem illis apud Matthæum animat nos, ut nutui divino obsequamur, ejúsque gloriam promovere studeamus, ac propagemus, mercedem ac præmium pro nostris obsequijs, estò aliàs debitis, pro certo accepturi.

69. Lucæ 23. v. 3. *Intravit Sathanas in Judam, & abjit, ut traderet JESUM Judæis.* Et Joannis 13. v. 27. *Post buccellam introivit in eum Sathanas.* At jam pridem, Ioannis 6. v. 71. dixerat JESUS ad Apostolos: *Non ne ex vobis unus diabolus est?* ℞. Quando dicitur intrâsse Satanas in Judam, non significari eum abreptitium factum, sed dæmonem pravis illum suggestionibus sollicitâsse, & Judam ijsdem consensum præbuisse. Post bucellam autem panis interea acceptam, & comestam, planè animum ad scelus proditionis patrandum, obfirmavit. Demùm Joannis 6. v. 71. Vocatur diabolus, hoc est: pessimus, satanicus, & diabolicus homo.

70. Lucæ 23. v. 34. JESUS orans pro suis crucifixoribus dixit: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* At Joannis 15. v. 22. dixit: *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatũ non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* ℞. Aliquos quidem ex crucifixoribus ignorantiâ peccatum minuente laborâsse, cujusmodi fuêre gentiles, & aliqui etiam ex Judæorum plebe. Scribarum verò, & Pharisæorum ignorantia crassa erat, & supina, quin & affectata, quæ non minuit, sed aggravat peccata, ignorantia tamen fuit. Ut testatur Petrus Actor. 3. v. 17. Et Paulus 1. ad Corinth. 2. v. 8.

71. Lucæ 23. v. 43. Dicit Christus ad Latronem: *Hodie mecum eris in Paradiso:* Et tamen neuter illorum illâ die venit ad Paradisum, sed ad Lymbum descendit. ℞. Per Paradysum hîc non intelligi, Paradisum terrestrem Adami, nec etiam Cœlestem, vel Cœlum Empyreum, sed generaliter locum quietis, & securitatis de salute æterna, & statu æternæ fælicitatis, ac beatitudinis.

72. Joannis 1. v. 8. *Non erat ille lux, scilicet*, Sanctus Joannes Baptista, & tamen

tamen de eodem cap. 5. v. 35. dicitur: *Ille erat lucerna ardens & lucens, & voluistis exultare in luce ejus?* ℟. Joannes Baptista, non erat illa lux, de qua Joannis 1. fit sermo. Lux videlicet increata & primaria, quæ appellatur ibidem *Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Erat tamen lucerna ardens, (lucem mutuatam à prima & immensa illa luce habens) & lucens: *ardens*, per internam charitatem, & *lucens* per externam doctrinam, & virtutum exempla.

73. Ibidem v. 9. de Christo dicitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, id est: omnes homines, qui nascuntur, seu per nativitatem veniunt in mundum. Et mox v. 10. additur. *Et mundus* (id est: homines, nobilissima pars mundi) *eum non cognovit.* ℟. Lucem hanc ex natura sua, & quantùm est ex se, illuminare omnem hominem, licèt aliqui, imò multi hoc lumen non recipiant, & sic mundus (id est homines mundani) eum suâ culpâ, & malitiâ non cognovit.

74. Ibidem v. 15. De Christo Sanctus Joannes Baptista dicit: *Qui post me venturus est*, & mox addit: *ante me factus est, quia prior me erat.* ℟. Hunc esse verborum illorum sensum: *Qui post me venturus est.* Qui proximè, & brevi mihi successurus est in officio prædicandi, & ante quem ego missus sum, & cujus ego præcursor sum, is, *ante me factus est*, id est: honore, & dignitate mihi ante positus est. Quia prior me erat, id est: præstantior, potior, præcellentior naturâ, dignitate, & officio, utpote: Messias, & Filius DEI.

75. Ibidem v. 31. Dicit idem Sanctus Joannes Baptista, de Christo Domino: *Et ego nesciebam eum.* Et tamen præsente Matre Christi, adhuc infans, exultavit ad præsentiam illius, in utero matris suæ. Lucæ 1. v. 41. ℟. Joannes quidem antquam mitteretur ad baptizandum, sciebat Christum esse in mundo, & esse Filium DEI, & se fore ejus præcursorem, sed oculis corporeis eum non viderat, nec determinatè sciebat, hunc esse, vel illum.

76. Joannis 3. v. 18. *Qui credit in eum* (Christum scilicet) *non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus est.* At Judæ. v. 15. *Veniet DEVS in Sanctis millibus suis, facere judicium contra omnes.* Et 2. ad Thessalon. 2. v. 11. *Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati.* ℟. Qui credit in Christum, & ut Fides docet, eum amat, & servit, non judicatur, id est: non condemnatur. Qui verò non credit, jam judicatus est, id est: jam condemnatus est, subintellige in DEI præscientia, & reprobationis decreto, per quod tamen Judicium extremum, vel etiam particulare, quod omnes subeunt statim post mortem, non excluduntur.

77. Joannis 5. v. 3. *Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum.* At cap. 8. v. 14. *Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum.* ℟. Hunc esse sensum duorum istorum textuum. Si ego testimonium perhibeo de meipso, id est solus, meâ solius assertione, Testimonium meum non est verum; id est fidele, & firmum, vestro scilicet judicio; quasi diceret

ret, concedo, ut mihi soli fidem non habeatis. Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum, quia non solus illud perhibeo, ut vos calumniamini, quia solus non sum; sed ego, & Pater, duæ personæ Divinæ; adeóque duo testes, omni exceptione majores. In lege autem vestra scriptum est: *In ore duorum, vel trium testium, stat omne verbum*: Deutoron. cap. 19. v. 15.

78. Joannis 5. v. 34. ait Christus: *Ego ab homine testimonium non accipi.* At v. 33. *Joannes perhibuit testimonium veritati.* Et cap. 1. v. 34. dicit Joannes Baptista: *Ego testimonium perhibui, quia hic est Filius DEI.* Ac demùm Joannis 5. v. 46. *Moyses de me scripsit.* ℞. Sensus illorum verborum Christi est: Ego ab homine testimonium non accipio, quasi illo indigens, ad hoc ut ostendam me esse Christum, non tamen illud rejicio, sed hæc dico, ut vos salvi sitis, quasi diceret: vestri causâ testimonium Joannis de me protuli, quem vobismet testem delegistis.

79. Joannis. 7. v. 8. *Ego non ascendo ad diem festum istum*, & v. 10. *Tunc, & ipse ascendit ad diem Festum, sed quasi in occulto.* ℞. Verba illa Christi, ego non ascendo ad diem festum istum, sic explicari. Ego non ascendo ad diem festum istum, scilicet primum, seu primarium diem festi hujus, (hoc enim festum erat, festum Scenopegiæ, quod octo diebus celebratur) solùm enim decrevi eò ascendere, post abitum vestrum, ut istic adsim, idque non publicè ascendendo, sed quasi in occulto.

80. Joannis 6. v. 50. *Hic est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur.* Et cap. 8. v. 51. *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.* At Hebr. 9. v. 27. *Statutum est hominibus semel mori, antiqua.* ℞. Verba illa Christi, *non morietur: mortem non videbit in æternum.* Esse accipienda de morte, & vitâ spirituali. *Non morietur.* Id est: *non manebit in morte*, sed resuscitabitur, ad vitam æternam, & immortalem. *Mortem non videbit in æternum.* Id est: non incurret mortem æternam.

81. Joannis 7. v. 16. *Mea doctrina, non est mea.* Quæritur: *Si mea? quomodo non mea?* ℞. Mea doctrina, quam ego trado vobis, non est mea, seu à meipso, ut mero, & puro homine excogitata, sicuti vos putatis, sed à Patre meo cœlesti est accepta.

82. Jonnnis 7. v. 34. *Ubi ego sum, vos non potestis venire.* Et Cap. 17. v. 20. *Volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* Et Cap 12. v. 26. *Ubi ego sum, illic & minister meus erit.* ℞. Verba priora dicta fuisse à Christo Domino Judæis, & sensus illorum est: Ubi ego sum, id est in cœlo, ubi ut DEUS semper sum, & ut homo brevi ero, vos non potestis venire. Nam propter peccata vestra, excludemini à Regno cœlorum. Posteriora verò dixit ad discipulos, quibus maximâ desiderat, & exoptat, ut & ipsi, ubi ille est, & erit, nempe in cœlesti gloria, sint cum illo, imò eos, qui eidem ministrant, hoc est: eundem imitantur, hac de re etiam assecurat.

83. Joannis 8. v. 15. *Ego non judico quenquam*, & Cap. 5. v. 22. *Neque enim Pater*

Pater judicat quenquam, sed omne judicium dedit Filio. ℟. Sensum illorum verborum: *Ego non judico quenquam.* Dependere ab antecedentibus verbis, quæ dixit ad Judæos: *Vos secundùm carnem judicatis.* Sensus igitur illorum est hic: *Ego non judico quenquam, suple, secundùm carnem,* ut vos, id est: Secundùm solos sensus externos, seu secundùm ea sola, quæ exteriùs apparent. Per illa verò verba: *Néque enim Pater judicat quenquam*, intelligitur: quòd Pater non judicat quenquam seorsim à Filio, id est: non judicat solus, *sed omne judicium dedit Filio*, id est: sed omne judicium exequitur per Filium.

84. Joannis 8. v. 56. *Abraham Pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavisus est.* Et Lucæ 8. v. 24. *Multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt?* ℟. Hunc sensum illius Textûs esse: Abraham cum reliquis Patriarchis, desiderio optavit videre tempus adventûs mei in carne, existimavítque se felicem futurum, si illud videre posset, & vidit non tantùm spiritu Prophetico, & fide, sed DEI revelatione in Lymbo, & gavisus est, ob salutem generis humani, & spem proximæ inde suæ eductionis. Multi autem Prophetæ, desiderârunt Christum videre in carne, & non viderunt, sicut viderunt Apostoli.

85. Ibidem Christus dicit Judæis: *Abraham Pater vester.* Et superiùs v. 44. dixerat ijsdem: *Vos ex Patre diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere.* Ac rursus. v. 37. dicit: *Quia filij Abrahæ estis.* ℟. Judæos fuisse filios Abrahæ, secundùm carnem, sed non secundùm spiritum, & virtutem; secundùm verò spiritum erant ex diabolo, tanquam Patre spirituali, cujus desideria occidendo Christum, & doctrinam illius non acceptando, perficiebant.

86. Joannis 12. v. 8. *Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis, id est: habere poteritis.* At Matthæi ultimo, v. ultimo, dicit Christus ad discipulos: *Ecce ego vobiscum sum úsque ad consumationem sæculi.* ℟. Priorem textum esse intelligendum, de reali & corporali ejusdem præsentia, ubíque & semper; posteriorem verò, de favore, & assistentia ejusdem, ac etiam de reali præsentia illius, in Eucharistia.

87. Joannis 10. v, 8. *Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & latrones.* Et Matthæi 23. v. 2. *Super cathedram Moysis sederunt scribæ, & Pharisæi.* Si in Cathedra Moysis sederunt, quomodo omnes quotquot venerunt fures sunt, & latrones? ℟. Christum hic loqui de omnibus quotquot ante eum venerant, non ingressi per ostium, & legitimam authoritatem, seu missionem, cujusmodi fuerunt Pseudo prophetæ, non verò de veris Prophetis; quia hi, non tam venerunt, quàm missi sunt. Et tales fures, & latrones etiam erant Pharisæi, & Seniores illi, qui multas traditiones merè humanas induxerunt, veræ DEI doctrinæ repugnantes.

88. Joannis 10. v. 22. *Facta sunt Encænia, & hyems erat.* Qualiter id tali tempore

pore contingere potuit ? Nam dedicatio Salomonis facta est non in hyeme, sed in æquinoctio Autumnali. 3. Regum 8. v. 7. Zorobabelis autem in vere, paulò ante Pascha. 1. Esder. 6. v. 15. & 19. ℞. Hæc Encænia quorum hîc fit mentio non fuisse facta in memoriam dedicationis templi factæ per Salomonem, nec factæ per Zorobabel, sed per Judam Machabæum, qui profanatum ab Antiocho Epiphane Templum, & altare, triennio pòst expurgavit, iterúmque dedicavit, quæ dedicatio contigit mense Casleu, qui partim Novembri nostro correspondet, partim Decembri.

89. Joannis 11. v. 4. *Audiens JESVS de infirmitate Lazari, dixit: infirmitas hæc non est ad mortem.* Et v. 14. subdit: *Lazarus mortuus est.* ℞. Infirmitatem illam Lazari non fuisse ad mortem, eâ ratione, ut vitam eriperet, & mortuus maneret; sed ut gloria Filij DEI per ejusdem resurrectionem ostenderetur.

90. Joannis 12. v. 44. *Qui credit in me, non credit in me, sed in Patrem,* si *in me*, quomodò *non in me*. ℞. Sensum illius textûs esse: Qui credit in me, non tantùm credit in me, sed etiam in Patrem meum, à quo missus sum.

91. Joannis 12. v. 45. *Qui videt me, videt eum, qui misit me.* Ast videbat Philippus Christum, & tamen rogat Cap. 14. v. 8. *Domine ostende nobis Patrem.* Et huic iterùm Christus ait: v. 9. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum.* ℞. Sermonem hîc non esse de visione oculari, sed de ea, quæ fit per fidem. Et est sensus illius textûs iste; Qui cognoscit me per fidem, cognoscit & Patrem, seu eum, qui misit me, quia is est ejusdem Essentiæ mecum.

92. Joannis 12. v. 39. Docet scriptura de Judæis: *Non poterant credere, quia dixit Isaias: Excœcavit oculos eorum, & induravit cor eorum.* Et tamen Sap. 2. v. 21. dicitur: *Excœcavit illos malitia eorum.* ℞. Illud, *non poterant credere*, non accipi sic: quasi non potuissent, si voluissent, is enim dicitur etiam non posse, qui quidem potest, absolutè loquendo, si velit, sed tamen ut velit, magnis difficultatibus impeditur, quas superare non vult. Deinde illud: quòd credere non poterant, *quia* de illis prædixerat Isaias: *Excœcavit occulos eorum, & induravit cor eorum.* Ly *quia* non est causalis particula inferrens necessitatem non credendi antecedentem, sed consequentem, id est: quia Isaias prævidebat eos intellectu excœcatos, & voluntate induratos adhuc futuros, ideo prædixerat eos non credituros: unde tota causa non credendi refunditur in excœcationem, & indurationem, quæ proveniebat ex eorum malitia.

93. Joannis 13. v. 34. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* An novum, quod fuit ab initio mundi, & est legis naturæ? ℞. Appellari hoc mandatum à Christo novum, non quò ad *Substantiam*, sic enim vetus est; Sed quò ad modum, nempè: *Sicut ego dilexi vos.* Et sicut ego docui diligendum proximum, scilicet etiam immeritum, etiam inimicum, etiam tibi nocentem, & te persequentem, & diligendum sic, etsi aliæ causæ desint, propter DEUM.

94. Joannis 14. v. 4. *Quò ego vado, scitis, & viam scitis.* Et tamen Thomas Apo-

Apostolus statim subjungit v. 5. *Domine, nescimus, quò vadis: & quomodo possumus viam scire?* Sensum illorum verborum: *Quò ego vado, scitis; & viam scitis*, esse: Quò ego vado, intelligitis, sicut & viam intelligitis, vel saltem ex meis dictis intelligere, & scire potestis, & deberetis, sed mœror ob imminentem passionem ejus, & oblivio, faciebant, ut non meminissent; ideò Thomas subdit: Domine, nescimus quò vadis, & quomodo possumus viam scire?

95 Joannis 17. v. 9. *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi.* Et v. 20. *Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt, per verbum eorum, in me?* ℟. Christum quidem orâsse æternum Patrem, pro omnibus in eum credituris. v. 20. Sed peculiariter pro Apostolis, v. 4. Pro his enim specialiter oravit æternum Patrem, ut eos conservet in fide, in gratia, in mutua Charitate.

96. Joannis 17. v. 11. Christus ait: *Jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt.* Et mox v. 13. *Hæc loquor in mundo:* ℟. Jam non sum in mundo, id est: jam excessurus sum mundo, & non ero in mundo visibili carnis præsentiâ. Unde subjungit: *Ideò serva eos in nomine tuo*, id est: per te ipsum, per tuam bonitatem, potentiam, & misericordiam. Et hæc loquor in mundo, id est: postulo adhuc visibiliter existens in mundo, & præsens illis, *ut habeant gaudium in semetipsis*, id est: ut gaudium quod habebant hactenus ex mea præsentia, impleatur etiam post meum discessum in ipsis.

97. Joannis 18. v. 20. *In occulto locutus sum nihil.* At Matthæi 10. v. 17. *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta.* ℟. *In occulto locutus sum nihil*, hoc est: quòd scilicet vetuerim proferri in publicum, vel quod ipse postea, vel publicè docuerim, & publicè per meos docere non jusserim.

98. Joannis 18. v. 24. *Et misit eum Annas ligatum ad Caipham Pontificem.* Et tamen jam à versu 15. & 19. dixit idem Evangelista: JESUM adfuisse Pontifici. ℟. Illud *Et misit.* v. 24. Accipi per Enallages figuram, pro *miserunt* autem, éstque hîc Idiotismus Hebraicus. Hîc enim supplet Evangelista, quod omiserat dicere, v. 14. Et ex alijs Evangelistis apertè constat, & Petri negationem, & inflictionem alapæ Christo, in domo Caiphæ contigisse.

99. Joannis 20. v. 17. Dicit JESUS ad Mariam Magdalenam; *Noli me tangere.* At Matthæi 28. v. 9. *dicitur de Maria Magdalena, & altera Maria, quòd accesserint, & tenuerint pedes ejus, & adoraverint eum?* ℟. Illud: *Noli me tangere*, idem esse, noli tactu pedum meorum diutiùs immorari, nondum enim *ascendi*, pro *ascendo* ad Patrem meum, supererunt adhuc proinde aliquot dies, ac consequenter tempus non deerit istius affectûs explendi, uti non defuit postmodum, ut meminit loco citato Sanctus Matthæus.

100. Joannis 20. v. 29. *Quia vidisti me Thoma, credidisti.* Cùm tamen fides sit *argumentum non apparentium.* Ut docet Sanctus Paulus ad Hebræos 11. v. 1.

℟.

℟. Respondet Tirinus cum Scholasticis Doctoribus. Hôc locô particulam *Quia*, non designare causam formalem assensûs fidei (causa enim formalis fidei est sola attestatio, & revelatio divina,) sed tantùm occasionem, & causam disponentem ad assensum. Ex revelatione igitur divina Sanctus Thomas credidit, id quod vidit, quod enim naturali scientiâ novi, vel visu, aut alio sensu percipio, potest mihi id etiam ex revelatione divina, & attestatione innotescere, ac proinde possum illud simul etiam credere: quia credere nihil aliud est, quàm assentiri alicui veritati, quam, & quia DEUS revelavit, etsi ea aliâ etiam viâ mihi innotuerit. Ita ille. Respondet Sanctus Gregorius Papa: Sanctum Thomam aliud in Christo vidisse, aliud credidisse. A mortali quippe homine divinitas videri non potest, Hominem ergo vidit, & DEUM confessus est dicens: Dominus meus, & DEUS meus.

CENTURIA VIII.

Centum Selectiores Observationes, circa Antologias Apostolicas, hoc est: quæ Actis & Scriptis Apostolorum sunt selectæ.

1. ACtorum 1. v. 12. Possedit *Judas* agrum de mercede iniquitatis. Quomodò *possedit*? qui suspensus crepuit, & triginta illos argenteos retulit principibus Sacerdotibus, & hi primò post mortem *Judæ*, emerunt pro illis agrum illum figuli, in peregrinorum sepulturam. Ibidem. ℟. Verba illa: *possedit Judas agrum*, accipi hîc per catachresim, quod fit, quando nomen à primo suo significato, ad rem proprio nomine carentem transfertur; & sic in Jure, illud quod alicujus ære est emptum, ipsius esse censetur, ac is dicitur id possidere, etiam post suam mortem per successores.

2. Actorum 2. v. 38. *Baptizetur unusquisque vestrûm, in nomine* JESU *Christi.* Ast Matthæi ultimô v. 19. *Baptismi formula hac præscribitur: Baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.* ℟. Verborum illorum: *Baptizetur unusquisque vestrûm in nomine* JESU *Christi*: esse hunc sensum: Baptizetur unusquisque vestrûm in fide, professione, & virtute JESU Christi, sive: suscipiat unusquisque vestrûm Baptismum à Christo institutum, in quo fit omnium trium personarum expressio.

3. Ibidem v. 44. *Omnes qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.* Quomodò ergo Sanctus Paulus ad Hebræos, ultimô v. 1. 2. & 16. hortatur fideles, *ne charitatis, beneficentiæ, hospitalitatis, & communionis obliviscantur.*

tur Utique aliquid ex suo alijs indigentibus tribuendo? ℞. Primò, illo Textu esse solùm sermonem, de illis primis Christianis, qui erant Hierosolymis, non verò de omnibus, qui postmodum sunt conversi ad Fidem ex Gentilibus, per Paulum, & alios Apostolos. Nisi fortè excipias primos Christianos Alexandrinos.

4. Actorum Cap. 3. v. 21. *Oportet cœlum suscipere Christum, úsque in tempora restitutionis omnium,* hoc est: úsque ad diem Judicij. cùm Cap. 9. v. 5. habeatur: Quòd Christus apparuerit in terra Saulo, dicens: *Saule, Saule, cur me persequeris?* Et Matthæi ultimo, v. ultimo. Christus dicat discipulis, & consequenter omnibus fidelibus: *Ego vobiscum sum úsque ad consummationem sæculi?* ℞. Christum inhabitaturum cœlum, úsque ad extremum diem judicij, nec inde venturum, tanquam judicem, nisi in extremo judicio; vel ita, ut relinquat locum in cœlo. Non verò quòd non sit descensurus per replicationem, uti factum est, cùm apparuit Saulo, vel magìs miraculosè, existendo in sacrosancta Eucharistia.

5. Actorum 5. v. 4. Dicit Petrus ad Ananiam, *non ne manens tibi manebat & venundatum, erat in tua potestate.* Cùm Cap. 2. v. 44. dictum sit: *Omnes qui credebant, habebant omnia communia*, quomodò ergo manens manebat venundatum, in potestate Ananiæ, siquidē & ille erat è numero credentium, & ex eo morte subitaneâ punitus sit, quòd partem venundati sibi servavit? ℞. Ananiæ fuisse liberum offerre, vel non offerre pretium agri Apostolis, si scilicet voto religionis, & promissi, proprietate se non abdicâsset, ad instar cæterorum discipulorum Christi, qui omnia tunc communia habebant.

6. Ibidem v. 19. Dicitur: *quòd Judæi consenserint Gamalieli suadenti, & dicenti:* v. 38. *Discedite ab hominibus istis,* (nempe Apostolis) *& sinite illos.* Sed quomodò consenserunt, qui non nisi cæsos dimiserunt? Ut habetur v. 40. ℞. Concilium Judæorum consensisse in hoc Gamalieli, ne occiderent Apostolos, uti intendebant. Nam sic habetur v. 33. Cogitabant illos interficere, sed non consenserunt in eo, quòd censerent abstinendum prorsus ab omni pœnâ infligenda.

7. Actorum 7. v. 2. Sanctus Stephanus Protomartyr, dicit: *DEUS gloriæ apparuit Patri nostro Abrahæ, cùm esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charan.* Hujus autem apparitionis nulla fit mentio, Genes. 12. v. 1. Sed néque ex Mesopotamia, verùm ex Ur Chaldæorum dicitur Abraham eductus esse in Charan? ℞. Accipi ibi à Sancto Stephano latiori significatione nomen Mesopotamiæ, nempè pro tota illa regione, quæ est trans Ephratem, & complectitur etiam vicinam Chaldæam, ex qua constat evocatum esse Abraham. Genesis 12. v. 1. & Capite 10. v. 32. Et sic etiam Plinius dilatat nomen Mesopotamiæ. Et hanc fuisse mentem Sancti Stephani patet, ex v. 4. ubi dicit Abraham exijsse ex terra Chaldeorum.

8. Ibidem v. 5. *Non dedit illi* (DEUS, scilicet Abrahamo) *in terra illa hæreditatem,*

tatem nec passum pedis. Cùm tamen Genesis 23. v. 17. dicatur de Abraham: *quòd emerit, & possederit agrum quendam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, quadraginta siclis argenti coëmptum.* ℞. DEUM, non dedisse Abrahæ hæreditatem in terra illa, nec passum pedis, quam ipse per se possideret, instar prædij, vel agri frugiferi. Nam quòd possederit in ea speluncam duplicem, Genesis 23. v. 9. Ea solùm pro sepulchro fecit, quod non censetur esse hæreditas vivorum, sed carcer mortuorum.

9. Ibidem, v. 16. *Sepulchrum emit Abraham, pretio argenti, à Filiis Hemor, Flijs Sichem.* Cùm tamen Genes. 23. v. 16. dicatur: Abraham emisse sepulchralem illum agrum, ab Ephron, Filio Seor, à Flijs autem Sichem emit Jacob alium agrum. Genes. 23. v. 19. ℞. Unum eundémque fuisse Hemor, & Seor, & hujus Filium primogenitum fuisse Ephron, qui tam nomine suo, quàm reliquorum Fratrum, vendidit Abraham illam speluncam duplicem. Porrò Hemor ille fuit Filius Sichem, non illius, à cujus Filijs Jacob emit agrum, sed longè antiquioris. Frequens enim apud Hebræos mos fuit, plures ejusdem familiæ eodem nomine compellandi, & uni, eidémque, plura nomina imponendendi. Ut patet ex observationibus suprà datis, de recta ratione scripturam sacram interpretandi.

10. Actorum 7. v. 48. *Excelsus* (Hoc est. DEUS) *non habitat in manifactis templis.* Item habetur: Actorum 17. v. 24. Et tamen 1. Paralip. 29. v. 1. Dicitur de Templo Hierosolymitano, *opus grande est, néque enim homini præparatur habitatio, sed DEO,* Et 2. Paralip. 6. v. 8. *Ergo ne credibile est, ut habitet DEVS cum hominibus, super terram?* ℞. DEUM excelsum, imò & immensum, non habitare ita in manu-factis templis, quasi in locis, in quibus solis degat, & è quibus solis potentiam suam exerat, nam sic implet cœlum & terram. Habitat igitur DEUS in templis, per specialem assistentiam, & exauditionem orationum in locis sanctis.

11. Actorum 9. v. 7. habetur. Quòd comites itineris Sauli: *stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.* Et tamen ipse Paulus infrà, Cap. 22. v. 9. dicit: *Qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt?* ℞. Comites itineris Sauli, audivisse Christi loquentis vocem, sed confusam, & quasi inarticulatam, instar tonitru. Et hoc habetur Actorum 9. v. 7. Non audivisse verò articulatam, & disjunctam. Ut habetur Actor. 22. v. 9.

12. Actorum 11. v. 19. Dicitur de Apostolis: *Nemini loquentes, nisi Judæis,* Et mox v. 20. habetur: *Quidam loquebantur, & ad Græcos, sive gentiles?* ℞. Nemini locutos fuisse Apostolos, verbum Evangelij, nisi solis Judæis, nempe quoúsque per Petrum non fuit reserata etiam gentilibus janua ad Ecclesiam, Cæsareæ apud Centurionem Cornelium. Ex tunc autem loquebantur passim, & promiscuè etiam ad Græcos, id est Gentiles, præsertim Antiochiæ.

13. Actorum 12. v. 8. Dicit Angelus ad Petrum in carcere: *Præcingere, calcea te caligas tuas.* Quæritur, quomodò dici possit, ut quis calceet se, caligas suas?

suas? ℞. Vocem : *Caliga* olim apud Latinos significâsse *calceum*. Nam ut eruditè Alphonsus Salmeron observat: Caliga à ligando calce, id est: imo pedis dicitur, quasi calciliga. Et cùm calx à calcando dicatur, & calceus à calce, liquet caligas non esse tibialia, sed soleas, aut genus calceorum, quòd plantas, aut calces muniret. Quod patet etiam ex Genes. 14. v. 23. Ubi ait Abraham Regi Sodomæ: *A filo subtegminis, úsque ad corrigiam caligæ.* (id est calcei, hic enim habet corrigiam non tibiale) *non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt.* Sensus ergo illorum verborum hîc est: *Præcingere*, id est: cinge te cingulo, & vestes tuas attrahe, (Judæi enim longas vestes portabant, quas ituri vel operaturi cingebant, & si vestibus non depositis essent dormituri, cingulo detracto laxabant) *calcea te caligas*, id est: attrahe Sandalia (uti est in Græco) sive soleas pedum tuorum, illásque alliga, *circumda tibi vestementum tuum*, id est: superiorem vestem, vel pallium, & sequere me.

14. Actorum 12. v. 20. Dicit Petrus liberatus per Angelum ex carcere: *Nunciate Jacobo, & Fratribus hæc.* Et v. 2. ejusdem capitis, ante incaptivationem Petri, dicitur Jacobus occisus gladio. ℞. Jacobum, cui Petrus jussit nunciare hæc, fuisse Jacobum Alphæi, Episcopum Hierosolymitanum, seu Jacobum Minorem. Illum autem Jacobum, qui v. 2. dicitur occisus gladio, fuisse Jacobum Majorem Filium Zebedæi, Joannis Evangelistæ, & Apostoli, Fratrem.

15. Actorum 13 v. 20. Dicit Sanctus Paulus: *Quasi post Quadringentos, & quinquaginta annos, distribuisse DEVM sorte, & divisisse Terram promissionis populo Israëlitico.* Cùm tamen Genesis 15. v. 13. fiat mentio, tantùm quadringentorum annorum? ℞. Sanctum Paulum, computâsse hîc annos à nativitate Isaac, in quo facta est Abrahæ promissio, úsque ad divisionem terræ promissionis. Nam inde ad egressum Hæbreorum ex Ægypto, transierunt quadringenti quínque anni, quibus additi quadraginta anni peregrinationis in deserto, & circiter quinque Bellorum Josue, post quæ bella contigit divisio terræ promissionis, extant quadringenti, quinquaginta anni. Genesis verò 15. v. 13. fit tantùm mentio quadringentorum annorum, quibus nimirum erant mansuri Israëlitæ in servitute Ægyptiaca.

16. Actorum 13. v, 33. Illud Psalmistæ: *Ego hodie genui te.* Sanctus Paulus exponit de Resurrectione Christi. Et alibi, nempe ad Hebræos 1. v. 3. exponit de æterna Filij DEI generatione. Ac tandem ad Hebræos Capite 5. v. 5. De ejusdem Incarnatione, & hæc quidem omnia in sensu literali, qui videtur debere esse unicus? ℞. Textum illum: *Ego hodie genui te.* optimè accomodari, & generationi verbi, ab æterno ex Patre: & generationi Christi in corpore: & resurrectioni Christi, sive illius resuscitationi ad vitam immortalem, sine regressu in corruptionem. Unde etiam Christus dicitur: Primogenitus mortuorum. Ad rationem dubitandi dico: Posse unum eundémque sensum scripturæ sacræ, habere

bere plures sensus, etiam literales, ut fusè, ac doctè more solito ostendit Salmeron, prolegomeno 8. in Evangelia, & Acta Apostolorum.

17. Ibidem v. 48. *Crediderunt* (prædicationi Pauli) *quotquot erant præordinati ad vitam æternam* Quomodò itáque, eodem Capite, v. 47. Repræhenduntur Judæi: Quòd indignos se judicaverint vitæ æternæ, si ad illam non fuerint præordinati? ℟. Præordinationem hîc non accipi, pro illa speciali completa, & solis prædestinatis propria electione, sed & summùm pro dispositione, & conditione, sive inchoata electione, quæ fit per Fidem, & gratiam justificantem. Patet id, primò, ex Textu Græco, nam id quod Latinus vertit præordínati, exprimitur exprimitur per vocem τεταγμένοι quæ significat idem, ac ordinati & dispositi. Secundò ex eo, quòd Sanctus Lucas agat hîc solùm *de fide*, id est: Initio salutis, néque enim intendebat dicere, hos omnes, & solos, perseverâsse in fide & gratia, esséque salvatos, cùm constet multos alios posteà credidisse, & salvatos esse: Néque verisimile est, omnes salvatos esse, sicut nec certum omnes in fide perseverâsse, qui tunc crediderunt. Sensus igitur illorum verborum est: Crediderunt in Christum, quotquot jam ordinati, & dispositi erant ad vitam æternam, quotquot scilicet habebant verum vitæ æternæ desiderium, & studebant suæ saluti, & sincerè veritatis indagandæ studio, & affectu, attenderunt prædicationi Sancti Pauli. Quæ dispositio quia non inveniebatur in Judæis, ideò meritò objurgantur à Sancto Paulo, quòd (repellendo Evangelium) indignos se judicaverunt, hoc est: manifestum fecerunt, se esse vitæ æternæ indignos.

18. Actorum 15. v. 28. & 29. *Visum est nobis, & Spiritui Sancto, nihil ultra vobis oneris imponere, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos, ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* Et quomodo nunc licitè Christiani vescuntur sanguine, & suffocato? An ergo non obligat nos, etiam totus Decalogus? ℟. Per illud *nihil ultra oneris imponere vobis*, excludi tantùm Legem Mosaycam, non verò Decalogum, vel legem naturalem: obligamur enim legem naturalem, hoc est: dictamen rectæ rationis sequi, & decalogum observare. Numerantur autem ibi tria illa præcepta: ut scilicet fideles abstineant: Primò, ab immolatis simulacrorum; Secundò, à suffocato, & sanguine; Tertiò, à fornicatione; non tanquam omnia semper, & absolutè necessaria ad salutem, sed duo illa priora ad tempus tantùm, ut Gentilium cum Judæis major esset familiaritas, & minor vitæ morúmque dissensio. Nam gentiles putabant fornicationem non esse peccatum, Judæi autem propter antiquam consuetudinem, abominabantur sanguinem, (cujus usus olim Genesis 9. v. 4. illis prohibitus fuit) & suffocato, hoc est esum animalium suffocatorum, quorum sanguis per jugulationem effusus non est. Comestio verò eorum, quæ simulacris oblata fuerunt, poterat Judæis præbere occasionem suspicandi, quòd ex gentilibus conversi, si talia comederent, vellent redire ad Idololatriam. Postquam autem gentiles, & Judæi conversi

versi ad fidem Christianam, in unum coaluerunt, non fuit ampliùs opus illis duobus præceptis. Unde subsequentibus sæculis, usu contrario abolita sunt.

19. Actorum 15. v. 3 Paulus circumcidit Timothæum. Cùm tamen Cap. 15. v. 28. Apostoli pleno consilio definiverunt, id non esse necessarium, & improbârunt eorum opinionem, qui dicebant: *quia oportet circumcidi eos, qui ex gentibus accedunt ad Christi Legem.* Ibidem v. 5. ℞. A Paulo Apostolo circumcisum fuisse Timothæum propter Judæos, ne illi facesserent aliquod ei negotium, ac impedimentum ponerent, ex eo, quòd assumpsisset Timothæum gentilem incircumcisum in socium prædicationis Evangelij. Licèt enim legalia post Passionem, & Resurrectionem Christi fuerint, jam mortua, & abolita, nondum tamen erant mortifera, sicut jam sunt post promulgationem Evangelij, adeóque citra peccatum, potuit Paulus circumcidere Timothæum.

20. Actorum 15. v. 10. *Quòd jugum* (nempe Legis Mosaycæ) *néque Patres nostri, néque nos portare potuimus.* Cùm Dutoronomij 30. v. 11. Dicatur: *Mandatum, quod præcipio tibi, non supra te est.* Et v. 14. *juxta te est valde, in ore tuo, & in corde tuo* &c. hoc est: non est supra tuas vires, nec observatu impossibile? ℞. Id quod valde difficile est, solet sæpe impossibile vocari, alioquin certum est, DEUM non imperare impossibilia, & constat multos jugum Legis Mosaycæ portâsse. Ut de Josue, Daniele, Josia, Elisabeth, & Zacharia testatur Sacra Scriptura. Sensus ergo illorum verborum: *Quid tentatis DEUM, imponere jugum supra cervices discipulorum, quod Patres nostri, néque nos portare potuimus,* est iste: Quid tentare vultis DEUM, contra nutum ejusdem, imponendo discipulis Christi, jugum Legis antiquæ, penè importabile. Nam Rabbi Moyses numerat præcepta Legis Mosaicæ positiva 218. Quot scilicet sunt membra in corpore humano, negativa autem 365. quot nempè dies sunt in anno solari.

21. Actorum 16. v. 6. *Vetati sunt à Spiritu Sancto loqui verbum DEI, in Asia.* Cùm Capite 19. v. 1. & 10. Dicantur Apostoli totâ Asiâ promulgâsse verbum DEI? ℞. Quia tunc illæ partes Asiæ in quibus voluit Paulus prædicare Evangelium, nec dum erant ita dispositæ, ad recipiendum Evangelium, sicut erat Macedonia, quò DEUS per visionem vocabat Paulum Evangelizare, ut habetur v. 10. Postmodum verò, sublatis illis impedimentis, prædicavit Paulus in Asia per biennium, Petrus item, & Joannes, ac alij, eandem vineam strenuè excoluerunt. Ita *Tirinus.*

22. Actorum 21. v. 8. Sanctus Paulus cùm venisset Cæsaream, dicitur intrâsse domum Philippi Evangelistæ Quæritur, quis fuit iste Philippus quintus Evangelista. ℞. Philippum hunc vocari Evangelistam, non quòd scripserit, sed prædicaverit Evangelium, erâtque unus ex septem Diaconis.

23. Ad Romanos 1. v. 17. *Justus ex fide vivit.* Et Jacobi 2. v. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantùm.* ℞. Sensum prioris textûs hunc esse: *Justus ex fide vivit.* id est: veram Justitiam, quæ est vita animæ, quasi à radice trahit

trahit ex fide, eandémque etiam ex fide conservat, roborat, auget, & perficit, non quidem sola, sed prout spei, charitati, cæterísque virtutibus (quas docet, & imperat fides) conjungitur. Sicut enim in vita corporali, cor est radix vitæ, & primùm vivens ac ultimùm moriens, per hoc tamen non excluduntur, cerebrum, pulmo, jecur, &c. quia ex ijs quóque animal vivit, & sine his emoritur, ita licèt fides sit initium, radix, & quasi cor vitæ spiritualis, per hoc tamen non excluditur spes, & charitas, alíæque virtutes, quia ex ijs quóque vivit justus. Jam sine his, fides mortua est teste Sancto Jacobo. Id autem, quod mortuum est, non potest vitam dare, eandémque augere, & conservare.

24. Ad Romanos 1. v. 19. & 20. Sanctus Paulus dicit: de gentilibus præsertim Philosophis. *Quod notum est DEI manifestum est illis sempiterna quóque illius virtus, & Divinitas: ita, ut sint inexcusabiles.* At Isaias. Cap. 45. v. 15. dicit: *Verè tu es DEVS absconditus, DEVS Israël, Salvator.* ℞. Id quod notum est DEI, & ut Græcè est: γνωςὸν τȣ̃ θεȣ̃ id est: quod de DEO naturaliter est cognoscibile, manifestum fuisse, aut saltèm potuisse esse gentilibus Philosophis, & sapientibus, utpotè lumine naturæ præditis, cujus ductu, per discursum à creatura mundi, seu à cognitione creaturarum, & intellectis ijs, quæ facta sunt, poterant pervenire, aut etiam pervenerunt ad notitiam DEI, ac sempiternæ quóque ejus virtutis, & Divinitatis, hoc est: attributorum, & perfectionum illius, ut sunt: sapientia, bonitas, justitia, potentia, & majestas: verbo ad cognoscendam hanc veritatem, quòd detur DEUS, seu ens primum, & perfectissimum, existens à se, & habens omnem perfectionem, ita, ut sint inexcusabiles, quasi ad veritatem hanc agnoscendam pervenire non potuerint. At verò, quando Isaias Propheta dicit: *DEVM esse absconditum*, id intelligendum est: quo ad illa divina mysteria, quæ excedunt naturalem captum arctati intellectûs, & non nisi ab intellectu, per lumen supernale adjuto cognosci queunt. Ut est, v. g. Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Prædestinationis, & Incarnationis, imò de hoc potissimùm intelligi potest illud Isaiæ: Verè tu es DEUS absconditus. Verbum scilicet absconditum, in carne humana, seu DEUS incarnatus, hoc est. Christus.

25. Ad Romanos 3. v. 20. *Ex operibus Legis, non justificabitur omnis caro, coram Domino.* Et Capite 4. v. 2. *Si Abraham, ex operibus justificatus est, habet gloriam sed non apud DEVM.* Ac Cap. 11 v. 6. *Si autem gratiâ, jam non ex operibus. alioquin gratia, jam non est gratia.* At Jacob. 2. v. 2. *Arahamnónne ex operibus justificatus est?* & v. 24. *Quoniam ex operibus justificatur homo.* Ac demùm ipse Paulus ad Romanos 8. v. 4. *Vt justificatio Legis impleatur in nobis?* In quibus textibus prioribus quidem, videtur justificatio nullomodò, in alijs posterioribus, tota tribui operibus? ℞. Prænotandum hîc esse Sancti Pauli Apostoli, intentum primis Capitibus, hujus Epistolæ ad Romanos fuisse, ut reprimeret

fastum

fastum, tum Judæorum, tum Gentilium, doceréique tam hos legem naturæ, quàm illos Legem Mosaycam violâsse, ideóque omnes sub peccato esse, & consequenter egere Salvatore Christo, quódque ex fide, & gratia Christi, non verò ex operibus Legis Mosaycæ, vel naturæ per se sit justitia. Hoc prænotato, sensus citatorum Textuum priorum est iste. *Ex operibus Legis, non justificabitur omnis caro coram Domino*, id est, ex operibus legis sive Mosaycæ, sive legis naturalis, acquiri quidem justitiam externam, politicam, & civilem, sed non internam spiritualem, & coram DEO justificantem, quæ sit remissiva, & expiativa peccati, seclusâ fide, & gratiâ Christi. Unde si Abraham habuit tantùm eam justitiam, quæ est ex operibus Legis Mosaycæ, vel Naturæ, seclusâ fide, habuit etiam tantùm gloriæ, & justitiæ laudem, quæ est apud homines, qui opera externa vident, & mirantur; non autem eam, quæ est apud DEUM, qui interna respicit, & requirit præter opera legis, etiam Fidem, Spem, ac Charitatem. Hinc Capite 11. v. 6. Idem inculcat, quòd gratuita electio ad justificationem, & salutem fiat non ex operibus, seu merito, ex efficatia operum Legis, sive Mosaycæ sive Naturæ, ut ipsi arbitrantur, sed ex virtute Christi, quæ nobis per fidem applicatur. Alioquin enim gratia, non esset gratia, hoc est: non haberet rationem gratiæ, sed mercedis. Hinc patet qui sensus sit posteriorum allatorum Textuum. Nam illud Jacob 2. v. 21. Abraham nónne ex operibus justificatus est, (hoc est: augmentum justificationis accepit, priùs siquidem jam fuit justificatus) ex operibus scilicet fundatis in fide, eáque supernaturali. Et sic accipiendum est, & illud v. 24. Ex operibus justificatur homo, nempe, quæ fiunt post fidem, & per fidem. Ac tandem, illud ad Romanos 8. v. 4. *Ut justificatio legis impleatur in nobis*, sic explicandum est: ut justificatio legis, seu remissio peccatorum, justitia, & sanctitas, quam Lex Mosayca præscribebat, & exigebat, nec tamen præstabat, per legem, & gratiam Christi compleretur, & perficeretur in nobis.

26. Ad Romanos 4. v. 25. Dicit Sanctus Paulus: *Christum resurrexisse propter justificationem nostram.* Et Cap. 5. v. 4. *Nos justificatos esse in sanguine, hoc est in Passione, & morte ipsius*? ℞. Causam, propter quam, seu meritoriam, & formalem extrinsecam, (nam formalis intrinseca, per quam justificamur, est gratia habitualis, quæ ex Christi meritis nobis datur) nostræ justificationis, esse sanguinem, seu Passionem Christi, in qua pro nobis sanguinem suum fudit. Resurrectionem autem ipsius esse, solùm per denominativam justificationis nostræ causam, quatenus scilicet resurrectio fuit, ultimus terminus mortis, & omnium passionum Christi, & cum illis quasi unum, idémque opus morale Redemptionis generis humani constituens; Per se siquidem & præcisè, Resurrectio Christi sumpta, non potuit esse causa meritoria justificationis nostræ, quia sic non erat opus viatoris: ad rationem autem meriti, status viatoris necessariò requiritur.

27. Ad Romanos 6. v. 23. *Vita æterna dicitur gratia DEI.* Et 2. Timoth. 4. v. 8. *Vocatur corona justitiæ*, & alibi in scriptura, *merces.* Gratia autem non est

mer-

merces, nec è contrà : & quod datur ex justitia, non est gratia. ℟. Vitæ æternæ hæc omnia convenire, nempe, & *q[illegible]d sit gratia*, & *quòd sit corona justitiæ*, & *quòd sit merces*. Estò enim vita ætern[illegible] merces, & corona justitiæ, quia est debita, & condigna, pijs justorum o[illegible]us : Quia tamen pia justorum opera, id non habent ex se, sive ex natur[illegible], & præcisè ratione suæ entitatis, ut ipsis debeatur vita æterna, sed ex gratu[illegible]creto, & promissione DEI, & quia hæc ipsa justorum opera fiunt ex auxilio gratiæ divinæ tam prævenientis, quàm auxiliantis, seu cooperantis, & hæc gratia nobis gratis datur, hinc optimo jure vita æterna omni ex parte vocatur, & est gratia, & gratuitum donum. Unde Sanctus Augustinus Episcopus, Epist 105. vitam æternam vocat gratiam pro gratia. Nam cùm DEUS coronat nostra merita, non aliud coronat, quàm sua dona.

28. Ad Romanos 7. v. 15. *Non quod volo bonum hoc ago, sed quod odi, malum illud facio.* Cùm tamen Genesis 4. v. 7. dicatur : *Sub te erit appetitus ejus* (peccati) *& tu dominaberis illius ?* ℟. Hujus posterioris textûs hunc esse sensum ; sub tuo libero arbitrio erit, ut non consentias in peccatum, ad quod te trahit appetitus tuus, & concupiscentia, & tu poteris illi dominari, tanquam mancipio rebelli, resistendo eidem : Nam invitare, aut incitare te possunt, passiones & appetitus tui ad culpam, sed non possunt ad illam cogere. Hinc jam patet, quid velit dicere Sanctus Paulus, dum ait : *Non quod volo bonum, hoc ago : sed quod odi, malum, illud facio* ; hoc est : Vellem multa bona, præclara & magna facere, idque alacriter, & promptè, ac expeditè, sed invalescente concupiscentiâ, & ob repugnantiam passionum, sæpiùs non ita perficio, nec possum perficere, uti desiderarem. Cùm è contrà malum, quod mente odi, nempe primos motus concupiscentiæ, faciam, vel potiùs patiar, motus scilicet concupiscentiæ ; quasi diceret S. Paulus: vellem, non habere hos motus, & tamen sæpiùs habeo, estò citra rationis assensum.

29. Ad Romanos 8. v. 16. *Ipse Spiritus reddit testimonium Spiritui nostro, quod sumus Filij DEI*, utíque per gratiam habitualem. Et Eccl. 9. v. 1. dicitur, *nescit homo, utrùm amore, aut odio sit dignus*, hoc est ; utrùm sit gratiam habitualem, & sanctificantem habens, vel in mortali peccato, nec dum remisso. ℟. Non esse illorum verborum Sancti Pauli hunc sensum : Quòd omnes justi, sciant infallibiliter se esse justos. Quia licèt testimonium Spiritûs Sancti sit certissimum & infallibile, in se, & quatenus procedit à Spiritu Sancto, quatenus tamen illud nobis exhibetur, non est certum, nisi certitudine conjecturali, & ut summum morali. Non enim certi sumus an illud testimonium procedat à Spiritu Sancto, vel à maligno Spiritu, transformante se in Angelum lucis. Unde monet Sanctus Joannes 1. Cap. 4. v. 1. *Probate Spiritus, utrùm ex DEO sint.* Et ipse Sanctus Paulus, 1. ad Corint. 4. v. 4. de seipso ait : *Nihil mihi conscius sum, sed in hoc justificatus non sum*, hoc est : fieri enim poterit, ut DEUS in me videat aliquam culpam, quam ego non agnosco. Et in hoc sensu dicit, Eccl. 9. v. 1. Non scit homo, (certò, & infallibili-

biliter) utrùm amore, vel odio sit dignus, quando sibi non videtur conscius esse peccati mortalis.

30. Ad Romanos 8. v, 38. *Certus sum,* [illegible]*que mors, néque vita, poterit me separare à Charitate DEI.* At 1. Corint. 9. v. [illegible]*stigo corpus meum*, &c. *ne fortè, cùm alijs prædicaverim, ipse reprobus effic*[illegible]. Voculam illam, *certus sum*, non designare omnimodam, & absolutam cer[illegible]dinem, sed solùm ex parte DEI, divinæque Providentiæ: ex nostra verò pa[illegible], non nisi conditionatam, si DEO cooperari, nec ab eo nos divellere velimus. Et hoc vult vox Græca πέπεισμαι quæ tum hî[illegible]um alibi, ex mente Sancti Pauli: idem est, quod persuasum habeo, spero, confido, ut sic legit Sanctus Ambrosius, Hieronymus, Syrus, & multi alij, etiam Heterodoxi. Quod & Sanctus Augustinus expressè docet, libro de moribus Ecclesiæ, cap. 21. & sequentibus, dum inquit: Ita hîc astruitur potentia, & efficacia Divini erga nos affectûs, ut tamen metus relinquatur propriæ malitiæ, socordiæ, & negligentiæ. Unde hi duo Textus, sibi non contrariantur.

31. Ad Romanos 9. v. 16. *Non volentis, nec currentis, sed miserentis est DEI.* At Eccl. 15. v. 14. *DEUS reliquit hominem, in manu consilij sui: adjecit mandata sua. Si volueris mandata servare, servabunt te.* Unde in primo Textu, videtur tribui soli DEO miseratio; in altero, libero arbitrio, salus uniuscujúsque ℟. Utrúmque hunc Textum optimè combinari, solâ utriúsque explicatione: *Igitur non est volentis, néque currentis, sed miserentis DEI.* Hoc est: Electio alicujus non provenit ex volitione, cursu, & prævijs, seu antecedentibus meritis illius, sed ex solo nutu, & beneplacito DEI miserentis; *DEUS tamen reliquit hominem in manu consilij sui*, hoc est: dedit ei liberum arbitrium, & adjecit ei mandata sua, ut si voluerit servare illa, cum gratia DEI (pariter gratìs data) servare valeat.

32. Ad Romanos 9. v. 18. *DEUS cui vult miseretur, & quem vult indurat. Cùm tamen DEUS non sit acceptator personarum.* Ad Romanos 2. v. 11. ℟. *DEUS cui vult miseretur*, hoc est: dat ei gratiam efficacem, ad seriam pœnitentiam agendam, sive talem, cum qua prævidet illum infallibiliter operaturum. *Et quem vult indurat*, Non directè, & propriè; sed impropriè, & indirectè, non dando, sive subtrahendo illi gratiam efficacem, licèt det ei gratiam sufficientem, cui posset quidem cooperari, si vellet, re ipsâ tamen nunquam eidem cooperabitur, ex sua malitia, & perversitate. *Addit Tirinus*: Quòd subindè DEUS, (verùm alijs justis de causis) etiam eidem objiciat aliquas occasiones, ex quibus is magìs induretur, sed similiter suâ culpâ. *Non est autem acceptatio personarum apud DEUM, id est*: non respicit DEUS, an Judæus quis sit, an Græcus, dives, vel pauper, doctus, vel idiota, sed utrumlibet peccantem æquè punit, utrumlibet bene operantem, æquo præmio donat, nullo habito respectu, nisi ad meritum causæ.

33. 1. Ad Corinth. 1. v. 17. scribit Sanctus Paulus. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.* Cùm ta[illegible]n Christus Matthæi ult. v. 19. commiserit omnibus Apostolis, non unu[illegible] quàm alterum. *Docentes omnes gentes, baptizantes eos, &c.* ℞. Sanc[illegible]um non fuisse missum à Christo, ut baptizaret, subintellige *primariò* & *p*[illegible]*ter*, nam principale munus illius legationis fuit *Evangelizare.*

34. 1. Ad Corinth. 2. [illegible] *Spiritualis homo, judicat omnia, & ipse à nemine judicatur.* At Matthæi 7. v. 1. dicitur: *Nolite judicare, & non judicabimini.* ℞. *Spiritualis homo*, hoc est: illustratus lumine fidei à Spiritu Sancto sibi infuso, *judicat omnia*, hoc est: expendit, & ponderat cuncta, reducendo ea ad fundamentum fidei, & examinando illa secundùm dictamen rectæ rationis, & principia supernaturalia, ut de mysterio aliquo sibi proposito solidè judicet & statuat. *Ipse autem à nemine* qui non etiam homo spiritualis sit, (nullus enim de doctrina fidei, quam alter sequitur, dijudicare potest; nisi pariter lumine fidei sit, præditus) *judicatur*, in hoc redargui, vel condemnari potest. Per illud autem Matthæi 7. v. 1. *Nolite judicare, & non judicabimini*, prohibetur privatum judicium temerarium, & omnis, severior censura morum, verborum, vel factorum proximi, & non judicabimini à supremo Judice DEO, qui similiter, vel vobis indulgeat, vel dissimulet, vel impunitum relinquat. Fit quóque non rarò, ut ejusmodi critici experiantur etiam homines, suæ vitæ censores, tales, quales ipsi fuerunt alienæ. Ita *Tirinus.*

35. 1. Ad Corinth. 7. v. 1. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Et v. 26. *Bonum est homini sic esse*, hoc est in statu continentiæ permanere. & cap. 4. v. 40. *Beatiùs erit, si sic permanserit*, hoc est si in cœlibatu manserit. At Genes. 2. v. 18. dicitur: *Non est bonum esse homini solum.* Et Sanctus Paulus ibidem, nempe 1. ad Corinth. 7. v. 2. dicit: *Unusquisque uxorem suam habeat, & unaqúæque virum suum*, & v. 9. *meliùs est nubere, quàm uri.*

36. Ibidem v. 7. ait Sanctus Paulus: *Volo omnes vos esse sicut me ipsum*, id est non illigatū matrimonio. Et iterum v. 10. *Dico non nuptis, & viduis, bonum esse illis, si sic permanserint sicut ego.* Ac è contra ibidem: *Unusquisque habet proprium donum ex DEO. Unus quidem sic, alius sic.* & Cap. 9. v. 5. *Nunquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendi?* ℞. Has duas Antilogias, facilè solvi ex ipso Sancto Paulo, & intentione illius, quâ hanc partem Epistolæ scripserat. Intentio igitur Sancti Pauli fuit hoc Capite respondere Corinthijs, ad quæstionem illam sibi ab eis propositam: An Christiano, utpotè jam renato, & sanctificato, castitatis, & pietatis studioso, prorsus sit abstinendum à re uxoria, ut quidam Pseudo-Apostoli docebant, unde illud inchoat his verbis: *De quibus autem scripsistis mihi*, quasi dicat: Quod attinet ad quæstiones, quas proposuistis mihi, de Matrimonij, & Cœlibatûs jure, usu, fructu, sic respondeo: *Bonum est homini mulierem non tangere*, hoc est: *Res ex se præclara, & laudabilis est, mulierem*

rem non cognoscere. Dein v. 26. *Bonum est hominem sic esse*; hoc est: in Virginitate perpetua permanere (de virginibus enim est ibi sermo) Dein v. 40. *Beatior autem erit, si* (vidua) *sic permanserit*, hoc est: si alteri viro non nupserit. E contra v. 2. ait: *unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque virum suum habeat*, hoc est: *unusquisque vestrum*, uxorem suam, quam duxit, habeat, & illâ utatur, & vicissim unaquæque virum suum, cui nupsit, retineat, & illo solo contenta sit. Loquitur enim eô locô, solis conjugatis, ut patet ex sequentibus, nam v. 18. Incipit agere de non nuptis. Quando verò in v. 9 dicit: *Melius est nubere, quàm uri*. Illud, *Uri*, non est accipiendum pro nativo calore, vel sentire calorem libidinis, (cùm sic etiam ipse Sanctus Paulus urebatur, ut scribit 1. ad Corinth. 12. v. 2.) sed pro ardere libidine, vel ardore libidinis flagrare, & ab eo vinci succumbendo, & lædi consentiendo. Porrò illud. Genesis 2. v. 18. *Non est bonum homini esse solum*, dictum fuit de Adamo, cui omninò non fuisset bonum esse sine uxore, utpote; per quam debebat propagari omne humanum genus. Jam verò ex dictis patet explicatio, primorum duorum textuum trigesimæ sextæ Antilogiæ. Illud verò: *unusquisque proprium donum habet ex DEO, unus quidem sic, alius sic*, idem est, ac: Alius habet donum castitatis virginalis, alius continentiæ vidualis, alius conjugalis, quorum quisque satisfaciet DEO, si dono suo, quod ab illo accepit, bene usus fuerit. Postremò illius Textûs Capite 9. v. 4. *Nunquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendi*, hic est sensus: Nunquid non habemus circumducendi matronam aliquam Christianam, quæ nobis ex suis facultatibus necessaria ministrat? Et revera in Textu Græco, vox γυναῖκα quæ hoc loco ponitur, in genere mulierem significat, quam proindè male heterodoxi, in Latinam vocem *uxorem* vertunt.

37. 1. Ad Corinthios 15. v. 44. *Seminatur corpus animale, surget spirituale*, si *corpus*, quomodo *spirituale*? Deinde Lucæ 24. v. 39. *Spiritus carnem, & ossa non habet*, corpus autem nostrum etiam post Resurrectionem carnem, & ossa habebit? ℞. Sensum citati Textûs esse: *Seminatur corpus animale*, hoc est: quod vixit animâ vegetativâ, & sensitivâ, indigens cibo, & potu, durum, crassum, impenetrabile, *surget spirituale*, id est: simile, & consimile, & conforme spiritui, putà instar spiritus, non egens cibo, & potu, subtile, leve, penetrabile. Atque ex his verbis colligunt Sancti Patres, quatuor dotes Corporis gloriosi, videlicet: Impassibilitatem, claritatem, agilitatem, & subtilitatem. Deinde illud, quod habetur Lucæ 24. v. 39. Spiritus carnem, & ossa non habet, verissimum est, & ipsius æternæ veritatis testimonium. Corpora verò gloriosa habebunt carnem, & ossa, sed sensûs tactûs liberum usum habebunt, ita, ut si velint sentiri, & palpari possint, si nolint, non possint.

38. 1. Ad Corinth. 15. v. 51. *Omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur*. An ergo corpora impiorum non mutabuntur, in immortalia? ℞. Omnes qui-

dem reſurgemus, tam juſti, quàm reprobi, & quidem in integritate omnium membrorum, ſed juſti immutabuntur in gloriam, ſeu aſſument corpus glorioſum, quatuor prædictis dotibus exornatum; reprobi verò non ſic immutabuntur, manebunt tamen incorrupti, ſed ad ſuſtinendos dolores pœnarum.

39. 2. Ad Corinthios 3. v. 17. *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*, At ad Romanos 6. v. 18. *Liberati à peccato, ſervi facti eſtis Juſtitiæ.* Quomodo libertas Spiritûs ſtat, cum ſervitio Juſtitiæ? ℞. Libertatem Chriſtianam, non abolere, leges humanas aut divinas, adeóque neque obſervationem Juſtitiæ, ſed ad eas implendas, præbere auxilia, ut ſpontè, ac liberè eas impleamus, non formidine pœnæ, ut ſervi, & mancipia ſolent, ſed amore virtutis, ac DEI, quod Filiorum eſt, ac Liberorum.

40. 2. Ad Corinth. 12. v. 7. *Datus eſt mihi* (à DEO) *ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ.* Et Jacobi 1. v. 13. *DEUS neminem tentat.* ℞. A DEO quidem neminem tentari, nempè tentatione ſuggeſtionis, & ſeductionis, DEUS enim intentator malorum eſt, ſeu neminem excitat ad malè agendum: bene tamen tentatione probationis, & ad majus meritum, & majorem coronam. Idque ſolùm permiſſivè, tunc, quando ſuggeſtiones ſunt ex genere ſuo malæ, quales fuerunt illæ, quas hîc Apoſtolus vocat: *ſtimulum carnis*, quæ erant motus concupiſcentiæ, & in materia, ac ſpecie libidinis. Datus ergo eſt Paulo hic ſtimulus, à DEO. (dùm diabolo illum tentare parato, id permiſit) ut inde humilior evaderet, & ne propter revelationes, & reliqua Dona DEI, in ſuperbiam incideret.

41. Ibidem v. 12. *Placeo mihi in infirmitatibus meis*, (ſcribit de ſe Sanctus Paulus) cùm enim infirmor, tunc potens ſum. Et Capite 13. v. 5. *Infirmi ſumus in Chriſto.* At Capite 11. v. 21. dixerat: *Quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte, in quo quis audet, audeo & ego?* ℞. In alia ſignificatione, accipi vocem infirmitatis. Capite 11. v. 21. Et in alia, in priùs citatis textibus. Unde cùm ait Apoſtolus: *Placeo mihi in infirmitatibus meis*, per infirmitates intelligit contumelias, neceſſitates, perſecutiones pro Chriſto, imò & illas ipſas tentationes, & ſtimulos carnis, quibus oppugnabatur ab Angelo Sathanæ. Cujus rei, & cauſam addit: *Ut inhabitet in me virtus*, id eſt: potentia, *Chriſti*, quâ nimirum potens ſum ad ſuperandas omnes adverſitates, & tentationes. Similiter, cùm dicit: Infirmi ſumus in Chriſto, hoc eſt: patimur, affligimur cum illo, vel in ipſo, tanquam exemplari, cui conformamur. At verò Capite 11. v. 21. per infirmitatem intelligit puſillanimitatem. Unde illorum verborum: *Quaſi nos infirmi fuerimus*, in hac parte ſenſus eſt: Quaſi ego Paulus fuerim timidus, puſillanimis, ſive non ſat fortis, generoſus, audax. *In hac parte*, hoc eſt: ad corripiendos vos, & ad imperioſiùs agendum vobiſcum. *In quo, ſi quis audet*, ſcilicet gloriari, *audeo & ego*, ſcilicet gloriari.

42. Ad Galatas 1. v. 1. & 12. Dicit Paulus Apoſtolus, *ſe neque ab hominibus, neque per homines accepiſſe Evangelium, ſed per JESUM Chriſtum, & DEUM Pa-*

trem. Et Capite 2. v. 6. ait: *Nihil sibi à cæteris Apostolis collatum esse*, scilicet de Evangelio. Et tamen eodem Capite 2. v. 2. ait: *Secundùm revelationem ascendi Hierosolymam* (ad Apostolos) *& contuli cum illis Evangelium, quod prædico, ne fortè in vacuum currerem, vel cucurrissem?* ℞. Sanctum Paulum omnino fuisse vocatum ad Apostolatum, & ad prædicandum Evangelium, ab ipsomet Christo, ac consequenter Evangelium quod prædicavit, non accepisse ab alijs Apostolis, aut ab hominibus, & per homines. Undè quando Capite 2. v. 2. dicit se ascendisse Hierosolymam ex revelatione divina, hoc est: DEI instinctu, & contulisse Evangelium, quod prædicabat gentibus, id non fecit, quasi dubius de suo Evangelio, & non satis in fide instructus, sed ut fidelibus constaret, doctrinam suam, & Evangelium conforme esse, Evangelio, & doctrinæ Sancti Petri, & reliquorum Apostolorum. Quare addit: *ne fortè in vacuum currerem, vel cucurrissem*, hoc est: ne frustra laborarem, si fideles putarent, meam doctrinam non esse conformem, doctrinæ Vicarij Christi, & reliquorum Apostolorum.

43. Ad Galatas 2. v. 5. *Creditum est mihi Evangelium præputij, sicut Petro Circumcisionis.* Constat autem Actorum 10. v. 2. *Petrum etiam Gentilibus.* & Capite 13. *Paulum etiam Judæis Evangelizâsse?* ℞. Utrique Apostolo, imò & reliquis omnibus Apostolis, datam fuisse potestatem à Christo, prædicandi Evangelium, tam Judæis, quàm Gentibus. Sed postmodùm Apostolos partitos fuisse suas operas, ut nempe Paulus, qui exosus erat Judæis, prædicaret Gentilibus, Petrus verò Judæis, quibus charior fuit.

44. Ad Galatas 4. v. 25. Sanctus Paulus ait: *Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Hierusalem.* Cum tamen Mons Sina, & Hierusalem toto cœlo ab invicem distent. Quomodo ergo ille huic conjunctus est? ℞. Sanctum Paulum in illo Capite loqui allegoricè, ut ipsemet v. 4. ait: *Quæ sunt per Allegoriam dicta.* Hoc verò versu vocem *conjunctus*, accipit in mystica significatione, & in Græco textu ponitur vox συστοιχεῖ quæ propriè significat idem, quòd cognationem, & similitudinem habens, quasi diceret: Mons *Sina* similis conditionis est, cum nostri temporis Hierusalem. Sicut enim ibi tradita est populo Israëlitico Lex, merè cæremonialis, carnalis, & servilis, ita & in nostri temporis Hierosolyma, solùm talis Lex traditur, & utrobique generantur filij, non liberi, sed servi, non spirituales, sed carnales. Nam in monte Sina, datum est vetus Testamentum, & terrena hæc Hierusalem, est sedes populi Judaici, id est filiorum veteris Testamenti.

45. Ad Ephesios 5. v. 27. *Ut exhiberet ipse* (Christus) *sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi: sed ut sit sancta & immaculata.* Et tamen Ecclesia est congregatio fidelium, inter quos sunt etiam aliqui injusti, & boni, & mali? ℞. Textum illum Sancti Pauli, completè accipiendum esse, de Ecclesia Triumphante, de qua id absolutè verificatur. De Eccle-

sia autem militante, solùm inchoatè, & cum restrictione, si doctrinam, Sacramenta, legem, spectes, & nobiliora etiam eus membra. Sic aliquæ Urbes divites, & opulentæ vocantur, non quòd omnes, sed quòd plurimi in ijs, sint divites.

46. Ad Philippenses 2. v. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operemini.* At 1. Joannis 4. v. 18. *Timor non est in Charitate: sed perfecta Charitas, foras mittit timorem.* Jam si timor non est in Charitate, & perfecta Charitas foras mittit timorem, & salus æterna acquiritur per Charitatem, quomodo cum metu, & tremore operari debeamus nostram salutem? ℞. Duplicem esse timorem: filialem scilicet, qui fundatur in solo amore, & Charitate DEI; & servilem, qui procedit ex solo horrore pœnarum peccatis debitarum, sive temporalium, sive, & vel maximè æternarum. Et hunc præcisè secundùm se sumptum, foras mittit Charitas, & nec est in Charitate, non item filialem. Interim utérque nos juvat ad salutem, ut qui amore DEI non retrahuntur à peccato, saltèm timore pœnarũ ab eo retrahantur.

47. Ibidem mox v. sequenti, dicit Sanctus Paulus: *DEUS est, qui operatur in vobis, & velle, & perficere, pro bona voluntate.* Et tamen idem Apostolus ad Romanos 7. v. 18. dixit: *Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio.* ℞. DEUM omnino esse, qui operatur in nobis, & *velle*, dando gratias prævenientes, ac illustrantes, & *Perficere*, dando gratias concomitantes, & cooperantes, *ídque pro bona voluntate sua*, id est: sine ullis nostris præcedentibus meritis. Unde sæpe nobis *velle* ad bonum adjacet, *perficere* autem non valemus, nostris scilicet proprijs viribus, nisi adsit etiam gratia cooperans, quæ tamen nunquam denegatur à DEO, *facienti quod in se est.*

38. Ad Colossenses 1. v. 24. *Adimpleo ea, quæ desunt Passionum Christi*: sed quid deest Passionibus Christi? Cùm dicat Christus. Lucæ 23. v. 37. *Ea, quæ sunt de me, finem habent.* Et Joannis 17. v. 4. *Opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam.* Et Capite 19. v. 30. *Consumatum est.* ℞. Passionem quidem Christi, & Redemptionem fuisse sufficientissimam, toti mundo liberando, tamen ut illa singulis Christi membris mysticis, hoc est, fidelibus actu applicetur, seu ut in singulis, illius fructus effectuetur, requiritur ab illis cooperatio. Juxta ipsius Apostoli effa-tum: si compatimur (scilicet Christo) etiam cum illo conglorificabimur. Sicut ergo Christus passus est, in proprio corpore suo naturali, ita æquum est, divinâ sic providentiâ disponente, ut etiam in corpore suo mystico, id est: Ecclesiâ, & in singulis membris illius, id est: fidelibus patiatur, ut sic scilicet membra capiti conformentur. Et sicut illum opportuit pati, ut intraret in gloriam suam, ita oportet & nos pati, ut intremus in ejusdem gloriam. Unde in Græco est ἀνταναπληρῶ id est vicissim seu vicem reddens adimpleo.

49. Ad Colossenses. 2. v. 8. *Ne quis vos decipiat, per Philosophiam, & inanem fallaciam.* At Proverbiorum 19. v. 2. *Ubi non est scientia animæ, non est bonum.* An igitur Philosophia obest fidei, & sacræ scripturæ intelligentiæ? ℞. Sanctum Paulum hîc non loqui de omni Philosophia, sed de ea, quam primò ad Timot. cap.

cap. ult. v. 20. *Vocat falsi nominis scientiam*, nihil solidi habentem, præter profanas vocum novitates, & oppositiones, hoc est: Objectiones inutiles ac fallaces, non in principijs fidei fundatas, sed in traditione, & in vanissimorum hominum inventione, *secundùm Elementa mundi*, id est: rudimenta, axiomata, & prima principia, mundanæ doctrinæ, illationes suas deducentem.

50. Sanctus Paulus 1. ad Thessalonicenses 4. v. 14. & 16. describens diem Judicij, dicit: *quòd ij, qui vivent circa diem Judicij, non sint præventuri, in accipienda immortalitate, & corporis gloriâ, illos qui jam pridem computruerunt, sed tunc viventes, rapiendos simul, cum redivivis obviam Christo.* An igitur, qui tunc vivent, sine morte, fient immortales. Hoc verò contrarium est alteri dicto ejusdem Sancti Pauli, ad Hebræos, Cap. 9. v. 22. *Statutum est hominibus* (omnibus) *semel mori, post hoc autem Judicium.* ℞. Omnes omnino illos, qui tunc vivent, priùs morituros, quàm rapiantur cum vivis, obviam Christo. Quia tamen, qui sub idem tempus, vivi reperientur, brevissimo tempore mortui manebunt, hinc meritò vocantur viventes, & sic Christus dicitur judicaturus vivos, & mortuos.

51. Ad Thessalonicenses 2. v. 8. dicit Sanctus Paulus, de Anti-Christo, *quem Dominus JESVS interficiet spiritu oris sui.* At Apocalypsis 19. v. 20. *Vivus dicitur mittendus in stagnum ignis.* ℞. Anti-Christum Dominus JESUS interficiet, Græce ἀναλώσει hoc est: perdet, & absumet solo spiritu oris sui, hoc est: solo jussu, & nutu suo, per Michaëlem Archangelum, præcipitando illum, à sublimi aëre deorsum, unde terrâ dehiscente, vivus corpore, & animâ, in tartara à dæmonibus abripietur.

52. 1. Ad Timotheum 1. v. 17. *Soli DEO Honor, & Gloria.* At ad Romanos 2. v. 10. *Gloria & Honor omni operanti bonum.* ℞. *Soli DEO*, id est: qui solus est DEUS, est dandus honor, & gloria, ab omni creatura, in omnem æternitatem, tanquam authori, & fonti omnis boni. Vicissim verò omni operanti bonum, DEUS retribuet vitam æternam, & cum ea gloriam, & honorem sempiternum.

53. 1. Ad Timotheum 2. v. 1. *Obsecro, orationes fieri pro omnibus hominibus.* At 1. Joannis 5. v. 16. *Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis.* ℞. Orandum quidem esse pro omnibus hominibus, seu pro omni genere hominum, ut Paulus monet. Cui, ut concordet textus citatus Sancti Joannis, legendus est totus, qui sic habet: *Qui scit fratrem suum peccare, peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem, est peccatum ad mortem: non pro illo dico: ut roget quis.* Et sensus illius hic est. Dixi (nempe v. 14.) Eum qui credit in Christum, omnia impetrare, excipio peccatum proximi ad mortem, pro quo expiando, si quis oraverit, non audeo ei impetrandi spem facere. Porro hic per peccatum ad mortem, non intelligitur peccatum mortale, commissum ex fragilitate humana, sed illud, quod ob sui enormitatem, obstinationem, & malitiam,

tiam, juxta legem communem, per gratiam, quam DEUS ordinariè dare solet, est quasi immedicabile, incorrigibile, insanabile.

54. 1. Ad Timotheum 2. v. 4. *DEUS omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Cur ergo non omnes salvantur? non omnes ad agnitionem veritatis veniunt? *Nam voluntati ejus, quis resistet?* id est: num resistere potest? ℞. DEUS vult omnes homines salvari, & ad agnitionem veritatis venire, seriâ quidem, ac sincerâ voluntate, átque etiam efficaci ex parte sua, (dando sufficientia ad id omnibus hominibus media) non tamen voluntate absolutâ, (nam tunc omnes ad unum salvarentur) sed conditionatâ ex parte hominum, si scilicet & ipsi velint ad salutem suam cooperari. Nam, ut ait Sanctus Augustinus: Lib. de Spiritu & Litera Cap. 33. DEUS, qui te creavit sine te, non vult te salvare sine te. Hoc est: nisi & tu seriò, ac efficaciter velis, & DEO te salvare volenti, coopereris.

55. 1. Ad Timoth. 2. v. 5. *Unus mediator DEI, & hominum, homo Christus JESUS.* At Deuteronomij 5. v. 5. Et ad Galatas 3. v. 19. *Etiam Moyses vocatur Mediator DEI, & hominum.* ℞. Unum esse mediatorem DEI, & hominum, *Christum JESUM*, Mediatorem intellige primarium, & principalem, qui inter DEUM, & homines; Creditorem & Debitores; offensum & offendentes, cum authoritate medium sese interposuit, solvendo ex proprijs bonis omne pretium, ac Lytrum, quod persolvere debueramus, non tamen poteramus, dando semetipsum in mortem pro nobis omnibus. Moyses autem in locis citatis, uti & Sancti regnantes in cœlo, cum Christo, non dicuntur tales Mediatores, sed solùm secundarij, & ministeriales.

56. 1. Ad Timotheum 2. v. 12. *Docere autem mulieri non permitto.* Et tamen ad Titum 2. v. 3. & 4. scribit: *Ut anus sint bene docentes, & ut prudentiam doceant adolescentulas.* ℞. Utriúsque Textûs hunc esse sensum: Docere in Ecclesia, vel cœtu publico, non permitto mulieri; ut verò privatim domi suæ doceant, puellas, vel ancillas suas, non tantùm permitto, sed & suadeo.

57. Ad Timotheum 3. v. 2. *Oportet Episcopum unius uxoris virum esse*, & v. 4. *Filios habentem subditos, cum omni castitate.* Et v. 12. *Diaconi sint unius uxoris viri.* Et tamen ipsemet Paulus permansit cœlebs? ℞. 1. ad Corinthios 7. v. 7. Et Cap. 9. v. 5. ℞. Non præcipere hîc Sanctum Paulum, ut qui Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus eligendus est, sit actu tunc conjugatus (nam néque Paulus, néque Timotheus, néque Titus, ad quos de hac materia scribit, conjugati fuerunt) sed solùm, ut si talis eligeretur, qui si adhuc sit conjugatus, sit talis, qui secundas non inijt nuptias, sive plures etiam successivè non habuit uxores. In primitiva enim Ecclesia, eò quòd Cœlibes, qui apti essent muneri Episcopali, vel Pastorali, admodùm pauci reperiebantur, ordinari solebant etiam conjugati, sed non nisi Monogami: & hi etiam post susceptos ordines, usu priùs ductæ conjugis abstinebant. Unde etiam illud: v. 4. & 12. Filios habeant subditos, & qui Filijs suis bene

bene præſint. Intelligendum eſt de filijs, quos ſuſceperunt ante acceptos Sacros Ordines.

58. Ad Timotheum 4. v. 3. Dicit Sanctus Paulus: *Abſtinere à cibis, quos DEVS creavit, doctrina eſt dæmoniorum.* At Actorum 15. v. 29. *Viſum eſt Apoſtolis, & Spiritui Sancto: ut fideles abſtineant ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato.* Et Marci 1. v. 6. *Venit Joannes Baptiſta, non manducans, niſi locuſtas, & mel Sylveſtre.* ℟. Apoſtolum hîc loqui contra *Simonianos, Saturninos, Ebionitas, & Manichæos,* qui dicebant: nuptias, carnes, vinum, non eſſe à DEO bono, ſed malo, ſcilicet à Dæmone creata, ac proinde hæc eſſe naturâ ſuâ mala, & cavenda, eorúmque uſu homines infici, & maculari. Atque hæc doctrina eſt dæmoniorum. Nihil ergo hîc eſt contra jejunium Eccleſiaſticum, quô ſubinde carnium eſus prohibetur, non tanquam in ſe malæ ſint, ſed ad exercendam obedientiam, ad pænitentiam, & ſtudium orationis excitandum, exemplo Sancti Joannis Baptiſtæ, & ipſius Chriſti, ac infinitorum Sanctorum primitivæ Eccleſiæ.

59. 1. Ad Timotheum 5. v. 14. *Volo juniores nubere, filios procreare.* Et 1. ad Corinthios 7. v. 8. *Dico autem non nuptis, & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint, ſicut & ego,* qui vitam cœlibem duco. ℟. Sanctum Paulum in illo Capite loqui, de viduis junioribus, in quibus eſt periculum incontinentiæ. Non igitur (ut ait Sanctus Auguſtinus de viduitate, Capite 8.) Apoſtolus legem hîc figit, ſed remedium oſtendit, néque vetat viduas eſſe, ſed adulteras. Quia ut inquit Sanctus Hieronymus, Epiſtola 11. ad Ageruchiam: Meliùs eſt bigamum eſſe, (hoc eſt: duas uxores virum; & fœminam duos viros ſucceſſivè habere) quàm ſcortum. Alioquin, ſi periculum incontinentiæ abſit, & bene probârint continentiam ſuam, etiam juniores, mavult illas Paulus nuptijs abſtinere, quàm nubere. Ut habetur 1. ad Corinthios 7. v. 7.

60. 1. Ad Titum 1. v. 15. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus, nihil eſt mundum.* Et v. 16. cùm ſint abominati, ad omne opus reprobi. An igitur nullum peccatum à juſtis committitur? Et hoc non. Nam 1. Joannis 1. v. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, veritas in nobis non eſt.* Certum quóque eſt, non omnia impiorum acta, eſſe peccata. Nam Actorum 28. v. 1. *Barbari præſtabant, non modicam humanitatem nobis,* ſcilicet Apoſtolis. Quæ humanitas Apoſtolis præſtita, fuit utíque laudabilis. ℟. Sancti Pauli in hac Epiſtola ſcripta ad Titum, intentionem fuiſſe, præcavere, ne Cretenſes in Judaiſmum relaberentur, occaſione comercij cum nobilibus Judæis, quorum plurimi in Creta Inſula morabantur; aut in Simonis Magi erroneam doctrinam deflecterent, præſertim circa delectum ciborum. Ait igitur: Mundis, hoc eſt Chriſtianis, Sanguine Chriſti mundatis in Baptiſmo, omnia munda eſſe, hoc eſt: nullum cibum ex ſe, aut ex lege Chriſti, eſſe immundum. Coinquinatis autem, id eſt: infidelibus, & conſcientiâ erroneâ imbutis, quà ta-

 libus

libus, nihil est mundum, hoc est: sive abstineant à talibus cibis, sive comedant, semper peccant. Nam si abstineant, peccant peccato superstitionis, quia putant certos cibos immundos esse, sive illicitos, qui tamen tales non sunt. Si comedant, peccant ex erronea conscientia, quia judicant sibi fas non esse illis vesci, & tamen vescuntur. Non est ergo sensus illorum verborum: Mundis omnia sunt munda, quasi justorum omnes omnino actiones, essent immunes à peccato. Néque quòd reproborum, aut injustorum, omnes omnino actiones sint peccaminosæ. Nam & hi subinde exercent, vel saltèm exercere possunt, quædam opera, saltèm moraliter, bona.

61. Ad Hebræos 2. v. 14. Dicitur: *Diabolus habuisse mortis imperium.* At Christus sibi illud arrogat. Apocalips. 1. v. 18. *Ego habeo claves mortis, & inferni.* ℞. Diabolum ante mortem Christi, habuisse mortis imperium, id est: propter peccatum humani generis, habuit potestatem infligendi hominibus mortem, & corporis, & animæ, sive præsentem, & æternam. Sed hoc ejus imperium destruxit Christus, post mortem suam, & accepit plenum Dominium Mortis, & inferni, quos vult, ab ijs præservat, vel illis jam traditos, resuscitat.

62. Ad Hebræos 6. v. 4. & 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & prolapsi, rursus revocari ad pœnitentiam.* At Ezechielis 18. v. 27. *Cùm impius averterit se ab impietate sua, animam suam vivificabit.* Et v. 32. Nolo mortem peccatoris. ℞. Vocem *impossibile* hìc à Sancto Paulo non sumi pro impossibilitate absoluta, & Physica, sed pro impossibilitate morali tantùm, hoc est: quòd difficillimè sit, & ordinariè non fiat talium conversio, vel reversio ad pœnitentiam, hoc est: per pœnitentiam, & resipiscentiam. Ita S. Anselmus, Lyranus, Hugo, Ribera, Vasquez Tirinus.

63. Ad Hebræos 3. v. 3. *Melchisedec, sine Patre, sine matre, sine genealogia, néque initium dierum, néque finem habens vitæ, manet Sacerdos in perpetuum.* Cùm tamen scriptura alibi contestetur: quòd omnes moriamur. 2. Reg. 14. v. 14. Et Psalmo 88. v. 44. *Quis est homo, qui vivit, & non videbit mortem?* Et Job 14. v. 1. *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore,* &c. ℞. Illud: sine patre, sine matre, sine genealogia, non sic intelligendum esse, quasi ijs caruerit, sed quia ejus pater, mater, & genealogia, non describitur in scripturis. *Néque initium dierum, néque finem habens,* scilicet in scriptura, quæ non narrat quando natus, quando mortuus sit Melchisedec, ut adumbraret Christum: qui verè, nec habet initium, nec finem dierum, cùm sit æternus. Ita Monochius, & alij.

64. Ad Hebræos 7. v. 27. *Non habet* (Christus) *necessitatem quotidie hostias offerre,* (etiam pro delictis populi) *hoc enim fecit semel, se ipsum offerrendo.* At Lucæ 22. v. 13. *Pro omni tempore hanc hostiam jubet offerre. Hoc facite in meam commemorationem.* ℞. Sanctum Paulum hìc loqui de Hostia, seu sacrificio Christi cruento, hoc enim est unicum, quod Christus pro delictis populi fecit, & perfecit semel, nempe in Cruce se ipsum offerendo, non verò de sacrificio incruento, quod

quod est Sacrificium Missæ, quod facimus & peragimus in commemorationem Christi, seu Sacrificij illius cruenti.

65. Ad Hebræos 10. v. 26. *Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccato Hostia.* At 1. Joannis v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis totius mundi.* ℞. Sermonem hîc esse, non de quocúnque peccato voluntario, etiam mortali, sed de peccato Apostasiæ, & voluntaria secessione ab agnita semel veritate, seu à Christo, & ejus Ecclesia, & pro tali peccato non relinquitur, id est ægrè, & vix relinquitur hostia, quâ peccatum illud expietur. Tum quia tales Apostatæ, planè indigni sunt veniâ, tum quia certâ suâ malitiâ, & infidelitate, claudunt fontes divinæ misericordiæ, ad dandas eisdem efficaces gratias. Ita SS. interpretes supra n. 62. citati.

66. Ad Hebræos 11. v. 6. *Sine fide autem impossibile est placere DEO. Credere enim oportet accedentem ad DEVM.* *Quia est*, hoc est: Quòd DEUS existat, *Et inquirentibus se remunerator sit*, hoc est: quòd DEUS cultoribus retribuat promissa æterna bona. Quasi hæc duo solùm credenda essent fide salvificâ. Cùm Joannis 13. v. 7. *Hæc est vita æterna, ut cognoscamus te solum DEVM verum, & quem misisti JESVM Christum.* Et præterea certum est credendam Sanctissimam Trinitatem, Christum Mediatorem, & alia, quæ Symbolo Apostolico continentur? ℞. A Sancto Paulo enumerari illa duo, non quasi illa sola sufficiat credidisse, sed quia sunt prima, & faciliora objecta, maximéque necessaria, ad spem excitandam, quâ virtutum labores sustineamus.

67. Jacob 1. v. 2. *Omne gaudium existimate cùm in tentationes varias incideritis.* At Matthæi 6. v. 9. & 13. Sic orabitis: *Et ne nos inducas in tendationem.* Et Matthæi 26. v. 4. Vigilate, & orate, *ut non intretis in tentationem?* ℞. Tentationem dupliciter spectari posse; primò, quatenus sollicitat ad peccatum, & sic eam fugere, & deprecari debemus. Secundò, quantùm est materia patientiæ, luctæ, ac victoriæ, augendæque virtutis meritorum, ac gloriæ, & sic tentationes appetere, optare, & de ijs gaudere possumus. Præterea nomine Tentationum, intelliguntur etiam afflictiones, & tribulationes, cetéræque adversitates, & ærumnæ, ac persecutiones, quæ sicuti sunt magna materia merendi, ita sunt etiam nobis magna materia gaudendi.

68. Jacob 1. v. 13. *DEVS neminem tentat.* At Genesis. 22. v. *Tentavit DEVS Abraham.* Et Deuteronomij 13. v. 3. *Tentat vos Dominus DEVS vester?* ℞. Juxta superiùs dicta: DEUS, neminem tentat, tentatione *seductionis*, vel *inductionis* ad peccatum, bene tamen tentatione *probationis*, & sic tentavit Abrahamum, & populum Israëliticum.

69. Jacob 2. v. 10. *Quicúnque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Jam verò ibidem Sanctus Jacobus Capite 3. v. 2. *In multis offendimus omnes.* An ergo inde liceat inferre: *Ergo omnes sumus omnium rei?* ℞. Notandum hîc esse: Fuisse errorem Pharisæorum, qui docebant salvandum

fore eum, qui majorem partem legis servaret, etsi non totam: eò, quòd majorem habeat acervum bonorum operum, quàm malorum. Contra quem errorem ait Sanctus Jacobus, eum, qui, violat unam etiam legem, violare omnes, fierique omnium reum, ac proinde esse injustum, & gehennæ reum. Ita *Beda*, *& sanctus Augustinus*. Jam verò sensus illorum verborum: Quicúnque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, est iste: Perinde damnabitur is, qui violat unam legem, (subintellige, graviter & mortaliter peccando) ac si omnia præcepta legis violâsset, licèt non pari pœnâ plectendus. Quando autem idem Sanctus Jacobus, ait Capite 3. v, 2. In multis offendimus omnes. loquitur de peccatis levibus, ac venialibus, quorum dispar est ratio.

70. Jacob 5. v. 16. *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra.* Cùm tamen non nisi Apostolis, & Apostolorum successoribus, dictum sit. Joannis 20. v. 23. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis?* ℞. Sancti Jacobi citata verba, sic esse explicanda: *Confitemini ergo*: Non soli DEO, (ut fortè aliqui opinantur) *sed & alterutrum peccata vestra.* Nempe: homines, hominibus vestri similibus, putà illis, quibus tanquam proprijs ministris, cura, & potestas absolvendi à peccatis demandata est à Christo. Juxta illud 1. Petri 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.*

71. 1. Petri 5. v. 13. *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta*, & tamen Romæ scripsit hanc Epistolam sanctus Petrus? ℞. Nomine Babylonis, hîc vocari à Sancto Petro Romam. Certum quidem est, hanc Epistolam à Sancto Petro non fuisse scriptam in vera Babylone. Duplex enim erat Babylon, una Chaldaici, sive Babylonici Imperij Metropolis, altera verò Ægypti, sed hæc circa tempora Sancti Petri non erat, nisi Castellum obscurum, ut testatur *Strabo*, & alij Cosmographi; in illa autem, edicto Caij Cæsaris, tunc nullis Judæis (qualis erat & Sanctus Petrus) imò in tota Chaldæa licuit degere; uti scribit Josephus Antiquitatum lib. 18. Capite ultimo. Et sic sentiunt unanimiter Patres, & Doctores orthodoxi, & nominatim Papius, Discipulus Sancti Joannis, apud Eusebium, Libro 2. Historiarum, Capite 14. & 15. Sanctus Hieronymus, in Isaiæ Caput 24. Et Sanctus Augustinus, Lib. 8. de Civitate DEI. Cap. 2. Babylonem, vocat primam Romam; & Romam secundam Babyloniam. Quin etiam & ipsi Heterodoxi, Apocalypsis 17. & 18. per Babylonem, Urbem Romam intelligunt. Quod si licuit Sancto Joanni sic illam appellare, cur non idem licuit & Sancto Petro, coætaneo Sancti Joannis? Porrò hîc Sanctus Petrus Romam nomine Babylonis insignivit, & vocavit, propter similitudinem, magnificentiæ, frequentiæ, & amplitudinis Imperij, ac etiam peccatorum, & vitiorum, (ac Idololatriæ præsertim) quæ tunc vigebant Romæ, tempore infidelitatis, & gentilitatis, alludendo simul ad nomen *Babel* (unde Babylon) quod significat confusionem, non tantùm vitiorum, sed vel maximè Idolorum. Illud etiam ad rem hanc facit, quod addidit Sanctus Petrus; *Salutat vos Ecclesia collecta*, hoc est: simul vobiscum *electa*, seu consors

vestræ

vestræ electionis, ad fidem, grati m, & salutem. Clarum autem est, nec in una, nec in altera vera Babylone fuisse tunc congregatam Christi Ecclesiam.

72. 2 Petri 1. v. 15. *Dabo operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* At Ecclesiastici 9. v. 5. dicitur: *Mortui nihil amplius noverunt.* ℞. Illud mortui nihil noverunt amplius, idem significare, ac mortui amplius non noverunt, sive non sciunt se juvare, in ordine ad salutem suam, si eam in hac vita procurare neglexerunt. Vel mortui amplius non sunt solliciti de rebus, & negotijs hujus mundi. Vel si de Beatis sermo sit, (nam citatus Textus, generaliter de omnibus mortuis videtur loqui) mortui nihil amplius noverunt de necessitatibus nostris, notitiâ naturali, ex quo tamen non sequitur, quòd non noverint per revelationem divinam. Illud verò Sancti Petri, sic esse interpretandum: Dabo autem operam frequenter, (imò continuò) etiam post obitum meum, vos in mente, & memoria mea habere apud DEUM, orando pro vobis, ut horum monitorum meorum, vicissim memoriam, & praxim, vos habere faciat. Ita inter alios Sanctus Chrysostomus.

73. 2. Petri 3. v. 8. *Unus dies apud Dominum, sicut mille anni.* Et ibidem: *Mille anni, sicut una dies.* ℞. Hac ratione voluisse Sanctum Petrum, satisfacere objectioni illorum, qui dicebant: Si Christus venturus est ad judicium, cur tamdiù tardat, cur tamdiu scelera tolerat, cur tamdiu suos ab impijs affligi sinit? & respondet. Non tardare Dominum promissionem suam, sicut quidam existimant. Quia omne hoc tempus, licèt nobis longum videatur, breve est. Nam unus dies, apud Dominum in Cœlesti gloria, & Patria, est sicut mille anni voluptatum hujus exilij: & mille anni, quibus, differtur judicium, non plures apud Sanctos æstimantur, præ voluptatum magnitudine, quàm unus dies.

74. 1. Joannis 2. v. 19. *Ex nobis prodierunt.* Et mox subjungitur: *sed non erant ex nobis.* ℞. Illud sic esse accipiendum: *Ex nobis prodierunt*, id est: ex Ecclesia Christi, prodierunt, sive emerserunt Hæretici, sicut vomitus ex stomacho. *Sed non erant ex nobis*, hoc est: non erant ex solidis constantibus Christianis. Unde statim addit Sanctus Joannes ibidem: Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.

75. 1. Joannis, Capite 4. v. 3. Joannes Apostolus describit Anti-Christum, & dicit jam tunc in mundo fuisse, longè alium ab illo Anti-Christo, qui à Sancto Paulo, 2. ad Thessalonicen. 2. v. 3. describitur, & non nisi olim venturus dicitur. Quæritur an hi duo Apostoli, sint sibi contrarij hac in materia? ℞. Sanctum Paulum loqui de Anti-Christo accepto in persona sua. Sanctum Joannem verò, de Anti-Christo accepto, non in persona, sed in præcursoribus. Ac proinde, hi duo Sancti Apostoli, non contrariantur sibi. Sicut Christus Dominus, de Sancto Joanne Baptista asseruit, quod ille sit Elias, scilicet in spiritu, & Sanctus Joannes Baptista, dicebat se non esse Eliam, nempè in persona, quæ propositio utraque, est verissima. Et sic Sanctus Joannes ait: Quòd omnis qui *solvit JESUM*, scilicet

negans Christum, vel DEUM, vel hominem esse, sit *Anti-Christus*, quia contrarius est Christo, & præcursor veri Anti-Christi, ac de tali addit: *& nunc in mundo est*, non in persona, sed in suis præcursoribus. Sanctus verò Paulus definit verum Anti-Christum in persona, & qui ante extremum diem venturus est.

76. 1. Joannis 3. v. 6. *Omnis, qui in eo* (Christo scilicet) *manet, non peccat*, & v. 9. *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit, & non potest peccare.* At Capite 1. v. 8. dixerat: *Si dixerimus: quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Et Sanctus Jacobus 3. v. 2. scribit: *In multis offendimus omnes.* ℞. Sensum priorum verborum Sancti Joannis, esse hunc: *Omnis, qui in eo manet, non peccat*, quamdiu scilicet in Christo, & ejus gratia manet, illiúsque ductum sequitur, non peccat. Unde subjungit: *Qui verò peccat, non vidit eum, nec cognovit*, practicè nempe, & vivâ fide considerando, illius erga nos immensum amorem, & magnitudinem beneficiorum, quæ si homines seriò recogitarent, & perpenderent, utíque non peccarent. Similiter intelligenda sunt verba illa. v. 9. Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit, id est: quamdiu DEI Filius adoptivus est, per gratiam, non peccat graviter, & mortaliter, putà, in sensu formali, *nec peccare potest*, quantùm est ex vi illius statûs, sicut status innocentiæ reddebat Adamum immortalem, sed sicut Adamus potuit libertate sui arbitrij peccare, & peccando deserere statum innocentiæ, & sic mori, ita & justus potest deserere gratiam DEI, & sic peccando, statu justitiæ excidere. Ita Sanctus Augustinus, lib. de Gratia Christi. Cap. 21. Capite verò 1. v. 8. Loquitur Sanctus Joannes, uti & Sanctus Jacobus, de peccatis venialibus, præsertim quæ subreptitiè committuntur etiam à justis, quæ justitiam, & filiationem DEI adoptivam non tollunt, idque contra Gnosticos, & alios Hæreticos, qui existimabant, quòd eo ipso, quòd quis in Christum credat, immunis est ab omni omnino peccato, etiam veniali.

77. 1. Joannis 3. v. 14. *Non scimus, quia translati sumus de morte ad vitam.* Et Eccl. 9. v. 1. *Nescit homo* (& si justus) *utrùm odio, an amore dignus sit, sed omnia in futurum, servantur incerta.* ℞. Scientiam, de qua hîc loquitur Sanctus Joannes, esse tantùm moralem, quæ scientia moralis colligitur ex eo, quoniam diligimus fratres, id est proximos. Ecclesiastici autem Textus intelligendus est, de scientia infallibili, qualem nemo habet, nisi id ei speciali revelatione à DEO revelatum fuerit, utrùm sit in gratia, an non sit, sive utrùm odio dignus sit, an amore.

78. 2. Joannis v. 10. De nonnullis dicitur, & mandatur: *Nolite recipere eum in domum, nec Ave* (hoc est: salutem) *ei dixeritis.* Cùm tamen Matthæi 5. v. 44. dicatur: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.* ℞. Verbis illis præcipi à Joanne, ne ullum commercium habeamus cum Hæreticis, hæresim suam spargentibus, & qui venit ad nos, hujus rei causâ, ne eundem recipiamus, aut etiam salutemus. Sic enim cum excommunicatis ab Ecclesia communicaremus. Quod patet ex versu immediatè præcedenti: Omnis, qui recedit à do-

ctrina Christi, (id est, qui apostatat à fide) Et hunc jubet cavendum omnibus modis. Cœteri autem inimici, à quibus perversionis periculum tale non imminet, juxta præceptum Christi, sunt diligendi, & beneficijs etiam cumulandi.

79. 2. Joannis v. 13. Scribit hanc Epistolam Sanctus Joannes, ad Electam Dominam, & tamen in fine addit: *Salutant te filij sororis tuæ Electæ?* ℞. Duas fuisse Matronas, hoc nomine insignitas, una erat, cui hanc Epistolam scribit, Sanctus Joannes, altera verò fuit, quæ morabatur Ephesi, unde eandem Epistolam scripsit Sanctus Joannes, ita ut sensus sit illius versiculi: *Salutant te filij sororis tuæ Electæ*: Salutant te ô Electa, filij sororis tuæ, Ephesi degentis, quæ & ipsa est Electa, sive jam hoc nomen Electa, fuerit nomen proprium earum, sive, quod verisimiliùs est, alicujus dignitatis, & officij in Ecclesia, cujusmodi tunc erant in Ecclesia Diaconissæ, quarum officium erat, mulierum conventui invigilare, imperitas instruere, baptizandas juvare, &c.

80. Judæ v. 9. *Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus.* Et tamen hæc altercatio Michaëlis Archangeli cum Dœmone, in Scripturis nusquam legitur. ℞. Sanctum Judam Apostolum, hanc relationem altercationis illius, vel majorum traditione, vel ex Apogrypho Libro *Henoch*, accepisse, ut vult Origenes & Hyeronimus. Vide infrà numerum sequentem.

81. Judæ 14. Prophetavit autem & de his, septimus, ab Adam, Henoch, dicens: Ecce venit DEUS in Sanctis millibus suis. Et tamen Prophetia Henoch nullibi exstat? ℞. Prophetiam quidem Henoch scriptam authenticam non extare, extitisse tamen vocalem, ac verbalem, quæ postea verosimiliter, seu ab ipsomet, seu ab ipsius Abnepote Noë, fuit in sctipta relata, sed quia posterioribus sæculis, multæ illi adjunctæ fabulæ fuerunt, rejecta fuit, tam à Judæis, quàm à Christianis, tanquam Apogrypha. Nec obstat, quòd hanc Prophetiam, sicut & priorem relationem, de altercatione Michaëlis Archangeli cum Dœmone, citet Sanctus Judas Apostolus, ex libro Henoch Apogrypho. Nam ut alibi notavimus, non ex eo aliquis liber dicitur, & censetur esse Apogryphus, quòd omnia quæ in eo continentur, sint falsa, sed satis est, si aliqua falsa veris admixta habent. Sic etiam Sanctus Paulus subindè versus Gentilium Poëtarum citat, non quòd omnia ab ipsis dicta probet, sed illa duntaxat, quæ citat.

82. Apocalypsis 2. v. 7. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* An ergo adhuc extat lignum vitæ? quod describitur Genesis 2. v. 9. & Cap. 5. v. 24. ℞. Non intelligi hîc per lignum vitæ, lignum illud Paradysiacum corporale, cujus fructibus vires corporis restaurari poterant, & homo reddi immortalis, sed ejus Antitypum, spiritualem scilicet arborem vivificantem, nempe gratiam divinam in præsenti, & gloriam cœlestem, & fruitionem DEI, in futuro sæculo, quam consequitur immortalitas.

83. Apocalypsis 2. v. 9. *Scio paupertatem tuam, sed dives es.* Item, *dicunt se*

Judæos

Judæos esse, & non sunt. Si pauper, quomodò dives? Ex tribu Juda prognati, quomodò non Judæi? ℟. Hunc sensum esse dictorum verborum: Scio paupertatem tuam, ad quam exspoliatione facultatum tuarum redactus es, propter Christum, sed his non obstantibus, dives nihilominus es gratiâ, & favore DEI, ac bonis spiritualibus; *Item dicunt se Judæos, & sunt* quò ad carnem, *sed non sunt*, quò ad spiritum viri Judæi, quia non credunt in Christum, quem prædicaverunt eorum majores, Prophetæ, & Patriarchæ.

84. Apocalypsis 3. v. 11. *Tene quod habes, & nemo accipiat Coronam tuam.* Cùm Joannis 6. v. 39. dicat Christus: *Omme, quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo.* Et Capite 10. v. 28. *Non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.* ℟. Admoneri hîc Angelum, seu Episcopum Philadelphiæ, per illa verba: *Tene, quod habes.* Ut retineat constanter, id quod habet, nempe: Fidem, Charitatem, Zelum, patientiam, cœterásque virtutes hactenus obtentas. *Vt nemo accipiat tibi Coronam tuam.* Id est nemo adimat tibi mercedem, virtuti tuæ (si perseveraveris) promissam, ac præparatam. Sive: fac retineas, nec tibi illam ab alio v. g. à Tyrannis, à seductoribus, à dœmonibus eripi sinas. In illo autem, Joannis 6. v. 39. *Omne, quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo.* Phrasis est Hebraica, & significat idem, ac nequidquam eorum, quæ dedit mihi Pater, perdam, perderetur autem omnino quis, si eum non reciperem, sed foras eijcerem. Et ideo Christus dixerat paulò suprà, v. 37. *Et eum qui venit ad me, non ejiciam foras.* Demùm illud Joannis 10. v. 28. Dictum est à Christo, de ovibus, quæ vocem ejus audiunt. *Hæ enim non peribunt in æternùm*, id est morte æternâ, & non rapiet eas quisquam de manu mea; id est, nulla vis potest eas perdere, quamdiù audierint vocem meam, seu retinuerint, & secutæ fuerint doctrinam meam.

85. Apocalypsis 3. v. 12. *Qui vicerit, faciam illum columnam in Templo DEI mei, &c. Civitatis novæ Hierusalem* Et Cap. 11. v. 19. *Apertum est Templum DEI in Cœlo.* At verò idem Sanctus Joannes Cap. 31. v. 22. dicit de se: *In ea Civitate non vidi Templum.* ℟. In primo Textu citato, nomine Templi DEI intelligendum esse, DEI Ecclesiam militantem, & triumphantem, ita ut sensus sit: Qui firmus in virtute perstiterit, vicerítque omnes tentationes, faciam illum magnum, & gloriosum, tam in Ecclesia hîc in terris, quàm in cœlo. In secundo autem per illud: Et apertum est Templum DEI in cœlo, significat Sanctus Joannes, sibi ostensam esse beatitudinem Sanctorum, utitúrque Templi similitudine, in cujus penetralibus Arca fœderis servabatur. In tertio demùm, ait se in Civitate illa Cœlesti, non vidisse Templum, quod scilicet victimis, & sacrificijs deserviat, Beati enim his ampliùs in cœlo non egent. Ad DEUM verò laudandum, benedicendum, adorandum, glorificandum, (quod etiam in templo fieri solet) super abundanter sufficit illis DEUS, divináque essentia, cum suis perfectionibus. Unde hau-

de hauriunt omnes laudes, benedictiones, & gratiarum actiones, per totam æternitatem.

86. Apocalypsis 5. v. 12. Dicitur de Christo Domino: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere divinitatem.* Cùm tamen eam Christus ab initio habuerit? ℞. Christum quidem ab initio habuisse re ipsâ divinitatem, verùm post suam mortem, accepisse agnitionem illius, & accipere promeruisse ejus confessionem, ab omni creatura.

87. Apocalypsis Capite 6. v. 9. Sanctus Joannes de se dicit: Vidi *subtus altare animas interfectorum propter verbum DEI.* Et Capite 14. v. 4. dicit de ijsdem; *Sequuntur Agnum, quocúnque ierit.* Et Cap. 7. v. 15. *sunt ante Thronum DEI, & serviunt illi, die, ac nocte.* Quæ sibi ad invicem non videntur concordare: ℞. Per hæc omnia idem omnino exprimi, nempè; Beatarum animarum, gloriæ, & fælicitatis statum. Nam cùm in Ecclesia semper fuerit usus, Corpora & Reliquias Sanctorum, sub altaribus poni. Hinc Apostolus Metaphoram sumens, dicit: animas interfectorum sub altari quiescere, id est: in sibi specialiter deputato loco, in cœlesti gloria, ubi summa est quies, Capite 14. v. 4. dicitur: *Sequuntur Agnum quocúnque ierit,* & indicatur mirus amor Christi, seu Agni mystici, pro nobis occisi, erga animas, quæ Virginitatem, in corpore existentes, illius amore intaminatam servârunt, ut eas ex affectuosissimo amore, à latere suo nunquam velit discedere. Demùm Capite 7. v. 15. Verbis illis: *Sunt ante Thronum DEI, & serviunt ei, die, ac nocte.* Significatur Sanctarum animarum beatitudinis perpetuitas, & continua DEI clara visio, & fruitio. Ita Menochius: verùm Bellarminus Lib. de Ecclesia triumphante citatum textum sic exponit: ut per Altare intelligatur Christus Princeps Martyrum, qui non solùm esse altare, sed & ipsa hostia, agnus occisus & sacrificium: per animas autem interfectorum, Sancti Martyres; quod sint subtus altare, hoc est, inferiore dignitate Christo JESU Rege Martyrum. Quæ explicatio etiam optimè concordatur cum reliquis textibus, hoc numero adductis.

88. Apocalypsis 6. v. 13. *Stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cùm à vento magno movetur.* Quomodò capiet stellas terrâ, quæ multò majores sunt terrâ? ℞. Per stellas hoc loco intelligi cometas, fulgura, ignes cadentes, aliaque meteora ignea, instar stellarum, novæ ac prodigiosæ magnitudinis, formæ, motûs, & lapsûs, ad incutiendum terrorem hominibus. Ita *Tirinus, Cornelius à Lapide,* & alij interpretes scripturæ sacræ, in hunc locum.

89. Apocalypsis 11. v. 2. dicitur: *Anti-Christus cum suis confœderatis regnaturus quadraginta duobus mensibus,* & mox v. 3. additur: *Duos fideles testes.* (Eliam, scilicet, & Henoch) *contra eum Prophetaturos, diebus mille, ducentis, & sexaginta.* Qui duo numeri non videntur convenire, nam quadraginta menses solares, faciunt dies mille, ducentos, septuaginta octo. ℞. Si accipiantur menses lunares, tunc coincidunt,

hi duo numeri, nam quadraginta duo menses, singulis dando triginta dies, faciunt justè, mille, ducentos, sexaginta dies. Si verò accipiantur menses solares, tunc octodecim diebus supervivet Anti-Christus, Henocho, & Eliæ, ut integrè regnet tribus annis solaribus, cum dimidio, sicut eum prædixit regnaturum Daniel Propheta, Cap. 7. v. 25.

90. Apocalypsis 13. v. 8. *Et adoraverunt eam* (scilicet bestiam, quæ est Anti-Christus) omnes, *qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina, in libro vitæ Agni*, [hoc est: Christo] *qui occisus est ab origine mundi.* Cùm tamen Agnus hic [hoc est, Christus] natus sit post quatuor millia annorum ab origine mundi? ℞. Hunc textum à S. Ambrosio, & alijs non paucis, sic legi: *Et adoraverant eam omnes*, quorum nomina non sunt scripta ab origine mundi, in libro vitæ Agni, qui occisus est. Si verò maneat prior constructio illius versûs, tunc verba illa: *Qui occisus est ab origine mundi*, habebunt hunc sensum: Qui destinatus, & decretus est occidi ab origine mundi, ex cujus meritis eorum nomina scripta sunt in libro vitæ ejusdem, qui sunt à DEO electi, & prædestinati ad vitam æternam.

91. Apocalypsis 16. v. 21. *Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines.* Quantæ igitur molis fuit hæc grando? ℞. Per hunc modum loquendi tantùm exprimi, quòd fuerit grando inusitatæ magnitudinis, ac instar unjus talenti. Vel si verè erat ponderis unjus talenti, tunc ponderabat centum viginti quinque libras, si intelligas talentum Hebræorum: porrò si Atticum, tunc hujus dimidium, nempe libras sexaginta duas & mediam.

92. Apocalypsis 19. v. 8. *Beati, qui ad coronam nuptiarum Agni vocati sunt.* Et Matthæi 22. v. 8. *Hi autem qui invitati, hoc est, vocati erant ad nuptias Filij*, [cœlestis Regis] *non erant digni.* ℞. In priori textu sermonem esse, de vocatis, & perductis in cœlum, seu de electis; secundò verò, de vocatis tantùm: multi enim vocati sunt, sed pauci electi, ut habetur ibidem v. 14.

93. Apocalypsis 19. v. 10. *Cecidi ad pedes Angeli, ut adorarem eum, & dixit mihi: vide, ne feceris, conservus enim tuus sum.* At S. Joannes, capite 22. v. 9. iterum idem fecit? ℞. Sanctum Joannem cecidisse ad pedes Angeli, ut adoraret eum, hoc est: ut veneraretur eum, nempè cultu *Duliæ* ipsi debito; sed Angelum insigni modestiâ hunc cultum, seu hanc venerationem recusâsse, propter excellentem dignitatem, & prærogativam Sancti Joannis. Idem verò iterum fecit Sanctus Joannes eidem Angelo, capite 22. v. 9. Quia judicabat & sciebat, non id illicitum esse, sed debitum Angelicæ excellentiæ, licèt Angelus pro sua modestia, nollet à tali viro, talem honorem exhiberi sibi.

94. Apocalypsis 19. v. 12. *Habet* [scilicet JESUS] *nomen scriptum, quod nemo novit, nisi ipse.* At ibidem v. 16. dicitur: *Et habet in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex Ragum, & Dominus Dominantium.* Quod utique nomen omnibus erat conspicuum? ℞. Quodnam fuerit hoc nomen ineffabile, & incognoscibile,

mox ipſe Joannes ſequenti verſiculo explicat, dicens: *Et vocatur nomen ejus: verbum DEI*, quod utique nemo novit, niſi ipſe. Nam nulla creatura plenè, & integrè cognoſcere, & comprehendere poteſt, divinam verbi generationem. *In veſtimento autem, & femore*, hoc eſt: in veſtimento femorali, habuit ſcriptum: *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Quod ſymbolicè ſignificat Chriſti humanam naturam. Cui hic titulus convenit eô ipsô, quod ſit perſonalitati divini verbi unita.

95. Apocalypſis 20. v. 1. & ſequentibus: *Angelus habens clavem abyſſi, ligavit ſatanam per annos mille, & clauſit in abyſſo, ut non ſeducat ampliùs gentes.* At 1. Petri 5. v. 8. dicitur: *Adverſarius veſter diabolus, tanquam Leo rugiens, circuit quærens quem devoret?* ℟. Per annos mille, hîc intelligi longum tempus (ponitur, enim numerus definitus, pro indefinitio) nempe per univerſum tempus Regni Chriſti in hâc vitâ, puta in Eccleſia militante, úſque ad Anti-Chriſtum. Ita *Tirinus* ex Sancto Auguſtino, Ambroſio, Gregorio. Circuit nihilominus etiam defactò diabolus, quærens quem devoret, & ſeducat, ſed non cum tanta potentia: undè neminem lædit, niſi volentem, & ſi quis illi reſiſtat, fugit. Juxta illud Apoſtoli: Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.

96. Ibidem v. 5. & 6. fit mentio, *Reſurrectionis primæ, fit etiam mentio mortis ſecundæ.* Quæritur quænam ſit prima, & ſecunda reſurrectio? & quæ prima, & ſecunda mors? ℟. Primam Reſurrectionem eſſe illorum, quæ fit, quò ad ſolam animam, ſtatim à morte cœleſti gloriâ donatam, quâ quaſi ad novam vitam reſurgunt, & tranſmigrant. Secunda verò Reſurrectio eſt, plena beatitudo etiam ſecundùm corpus, quando totus homo in fine mundi, corpore ſimul, & animâ, glorioſus ad vitam æternam reſurget. E contra, mors prima reproborum eſt, damnatio animæ ſolius Mors ſecunda: Damnatio ſimul corporis, & animæ, quæ infligetur in die judicij univerſalis. Ita Tirinus, & multi alij, apud eundem.

97. Apocalypſis 20. v. 11. *Fugit terra, & cœlum, & locus non eſt inventus eis.* Et capite 21. v. 1. *Et vidi cœlum novum, & terram novam. Primum cœlum, & terra in mare abijt.* Cùm tamen Eccl. 1. v. 4. dicatur: *Terra autem in æternum ſtat.* Et Iſaiæ 66. v. 1. *Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum?* ℟. Cœlum poſt extremum diem Judicij fore novum, & terram novam, non quò ad ſubſtantiam, ſed quò ad accidentia, qualitatem, & ornatum. Et ſic fugiet cœlum, & terra, id eſt priſtina facies, & ſtatus cœli, & terræ, unde locus ampliùs non invenietur eis. *Et erit cœlum novum, & terra, & primum cœlum, & prima terra abibunt, & mare non erit*, in illo ſcilicet ſtatu, in quo nunc ſunt, ſed in longè perfectiori, & excellentiori. Quò ad ſubſtantiam autem, terra in æternum ſtabit, & etiam tunc erit ſedes DEI cœlum, & terra ſcabellum pedum illius.

98. Apocalypſis 2. v. 6. *Sicienti dabo de fonte aquæ vivæ gratis*, hoc eſt: dabo vitam æternam, in qua torrente voluptatis potabuntur Beati. Pſal. 35. v. 9. nullo pro

ea pretio accepto. Et tamen mox v. 7. additur: *Qui vicerit, possidebit hæc.* Quomodò ergo gratis? Si non nisi fortiter, ac strenuè contra hostes dimicanti? ℞. Vitam æternam dari nobis *gratis*, licèt eam justi bonis operibus mercentur. Tum primò: Quia prima gratia, quæ est origo omnium bonorum, & meritoriorum vitæ æternæ operum, datur ijsdem omnibus gratis. Tum secundò: Quia DEUS gratis tanta prœmia, tantillis bonorum operum laboribus proponit. Néque enim condignæ sunt passiones hujus temporis ad futuram gloriam, néque habent hanc vim meritoriam ex natura sua, sed ex gratuita DEI misericordia, talibus operibus, tale prœmium decernente, ac promittente.

99. Apocalypsis 21. v. 11. Sanctus Joannes, describens Hierusalem cœlestem, dicit, *habere eam lumen simile lapidi pretioso, tanquam lapidi Jaspidis, sicut Crystallum.* Cùm tamen Crystallus non sit variegati coloris, sicut nec Jaspis. Idem, ibidem, v. 18. dicitur eadem civitas, esse aurum mundum, simile vitro mundo, cùm tamen aurum sit opacum, vitrum verò perlucidum? ℞. Jaspidem quidem lapidem esse variegati coloris, non item Crystallum, hîc tamen describi Jaspidem, qui simul servatâ verietate colorum, sit pellucidus, & splendens instar Crystalli. Unde in Græco est *simile lapidi prætioso, tanq am Jaspidi Crystallizanti.* Pari ratione dicitur esse aurum mundum, simile vitro mundo, quod scilicet non sit opacum, sicuti est nostrum aurum, sed perlucidum, & diaphanum.

100. Apocalypsis 21. v. 16. Sanctus Joannes, describens illam cœlestem civitatem ait: *Et civitas in quadro posita est.* Quæritur, an ex hoc loco deducatur cœlum Empyreum, seu sedem Beatorum, quadratæ esse figuræ, & non rotundæ, seu sphæricæ? ℞. Non deesse complures Authores, & scripturæ sacræ interpretes, qui ex hoc textu, id conentur omninò deducere. Verùm non satis solidè. Nam ista Quadratura solùm est symbolum, significans primò, omni ex parte civitatem æque magnam: secundò esse formâ, ut commodissimâ, ita & pulcherrimâ. Tertiò esse munitissimam, ac fortissimam, regularem, & perfectæ structuræ. Quæ omnia conveniunt longè meliùs figuræ rotundæ. Hæc enim multò est capacior figurâ quadratâ. Cœterùm licèt elegantissimè, & sublimissimè Sanctus Joannes describat Cœlestem hanc Civitatem, reipsâ tamen longè major est illius pulchritudo. Quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascend t, quanta DEUS præparaverit, diligentibus se.

CEN-

CENTURIA IX.

Centum Observationes circa Hæreses, quarum omnes exortæ sunt ex non intelligentiâ, vel mala, ac falsa interpretatione Sacrarum Scripturarum.

APpositè hanc in rem loquuntur Sancti Patres, & nominatim veritatem propositionis istius, apertis testimonijs confirmant, ac approbant. Ex quibus Irenæus Lib. 5. Cap. 25. hæc habet: *Mendacium dæmon abscondit per scripturam, quod faciunt etiam Heretici.* Et Lib. 2. Cap. 34. asserit, *Hæreticis in more esse, luteam suam doctrinam, pulcherrimo scripturæ sacræ auro illinire, ac decorare.* Et Tertullianus, de Resurrectione Carnis. Cap. 40. *Nihil mirum, si ex DEI instrumento captantur argumenta, cùm Hæreses esse non possent, si non & perperam scripturæ intelligi possent; Ac de præscriptione,* Cap. 15. *Et errantes de scripturis agunt, de scripturis suadent, aliunde enim loqui non possunt, de rebus Fidei, nisi ex literis Fidei.* Sanctus item Athanasius, Oratione 1. contra Arianos: *Cùm unaquæque Hæresis, sui commenti parentem habeat diabolum, ac pudore tam exosi nominis teneatur, pulcherrimum nomen Salvatoris profitetur, scripturarúmque sacrarum dictionibus amicitur.* Et paulò infrà: *Quotquot sunt Hæreses, nihil habent in suis figmentis constituendis, quod commune sit cum Sacra Scriptura: sed tamen ad dolum simpliciorum, velut diabolus ipsorum Pater, transformant vultum: verba scripturæ proferunt, ut rectum sensum habere videantur.* Ac demùm (ut reliquos omittam) Lirinus, contra profanas Novitates, Cap. 35. *Utuntur planè Hæretici divinæ scripturæ testimonijs, & vehementer quidem. Nam videas illos volare, per singula quæq; Sanctæ Legis volumina, sive enim apud suos, sive alienos, sive privatim, sive publicè, sive in sermonibus, sive in libris, sive in convivijs, sive in plateis, nihil unquam fermè de suo proferunt, quod non etiam scripturæ verbis adumbrare conentur.* Et infrà Cap. 37. *Quid diabolus faciet misellis hominibus, qui ipsum Dominum majestatis scripturarum testimonijs appetijt. Mitte te deorsum, scriptum est enim. Magnopere doctrina hujus loci retinenda est, ut tantò Evangelicæ authoritatis exemplô, quando aliquos Apostolica seu Prophetica verba contra Catholicam fidem proferre viderimus, diabolum per eos loqui minimè dubitemus.*

Nam sicut tunc caput capiti, ita nunc membra membris loquuntur, membra scilicet diaboli, membris Christi. Quid tandem dicunt? Mitte te deorsum, id est: ex istius te sublimis Ecclesiæ, quæ Templum DEI est, doctrina, ac traditione demitte. Et si interroges Hæreticum: Unde probas, quòd Ecclesiæ Catholicæ universalem, & antiquam Fidem dimittere debeam? Statim ille: scriptum est enim. Et continuò mille testimonia, mille exempla, mille authoritates parat, de Lege, Psalmis, Apostolis, Prophetis. Quibus NOVO, & MALO more interpretatis, ex arce Catholica, in Hæreseos barathrum infelix anima præcipitetur. Sed quid opus est in re tam clara multis Testimonijs, cùm res ipsa id loquatur, & manifestè nos doceat experientia, ut ex dicendis patebit.

1. *Veteres Ariani.* Primò itáque, Veterum Arianorum error erat: Patrem æternum esse summum DEUM simpliciter, habentem summum Dominium, & Imperium in omnes, etiam in ipsum Christum; Filium verò esse summum DEUM post Patrem habentem Dominium in omnes, excepto Patre, adeóque DEUM Filium esse minorem Patre. Et adducebant pro confirmando hoc errore, illud Joannis 14. Ubi Christus ait: *Pater major me est.* Et illud Joan. 6. ubi Christus de se dicit: *Descendi de cœlo, non ut facerem voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Et 1. ad Corinth. cap. 15. Ubi Paulus ait: *Christum subjectum esse Patri, Christo autem omnia, solo Patre excepto, qui subjecit illi omnia.* Malè interpretantes hos textus de Christo, ut DEUS est: nam intelligi debebant de Christo, *ut homo est.*

2. *Alij Ariani.* Alij Ariani, (erant enim in plures Sectas inter se divisi) docuerunt solum Patrem esse verum DEUM, & assumebant pro se illud Joannis 17. Ubi Christus sic alloquitur Patrem: *Ut cognoscant te solum verum DEUM.* Et illud Sancti Pauli ad Corinth. 8. *Nobis autem unus est DEUS Pater.* Et 1. Timoth. 2. *Unus DEUS, unus & mediator DEI, & hominum.* Sed perversè: Nam omittebant continuationem illius textûs Joannis 17. *Ut cognoscant te solum verum DEUM, & quem misisti JESUM Christum.* Quorum verborum hic est ordo: Ut cognoscant te, & quem misisti JESUM Christum, solum verum DEUM. Vel certè per *Ly solum* in illo textu excludi tantùm creaturas, non verò Filium, & Spiritum Sanctum, quæ sunt personæ ejusdem essentiæ cum Patre. Similiter detruncabant & alium textum Sancti Pauli. 1. ad Corinth. 8. v. 6. qui sic habet: *Nobis tamen unus DEUS Pater, ex quo omnia, & nos in illum. Et unus Dominus JESUS Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* In quo similiter, Ly unus DEUS Pater, excludit solùm falsos DEOS, non Filium. Sicut dum ibidem dicitur: JESUS Christus est unus Dominus, Ly unus excludit falsos Dominos, & non Patrem. In tertio autem opposito textu, per unum DEUM intelligitur, unus DEUS in essentia, sed trinus in personis, seu tota Sanctissima Trinitas, à qua distinguitur Christus, ut mediator, id est: ut homo.

Ideo enim Paulus post illa verba: Unus Mediator, DEI, & hominum, addidit: *Homo JESUS Christus.*

3. *Gnostici, & Manichæi.* Gnostici, & Manichæi, duos DEOs admittebant, unum bonum, alterum malum; & à bono creata esse omnia, quæ bona sunt; à malo, omnia quæ mala sunt; ducti fortasse illo testimonio scripturæ sacræ: *DEUS nihil eorum, quæ fecit odit.* Sapientiæ 11. v. 15. *Odit autem DEUS omnes, qui operantur iniquitatem.* Psalm. 5. v. 7. Et Proverb. 6. v. 16. & Sequentibus, sex commemorantur, quæ DEUS odit, nempè: *Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, Pedes veloces ad currendū in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias.* Et Roman. 1. v. 30 DEO odibiles dicuntur: *Detractores, contumeliosi, superbi, elati, incentores malorum, Parentibus inobedientes.* Igitur hæc bonus DEUS non fecit, aut creavit, adeòque malus DEUS. Et eadem est ratio etiam de alijs malis: sed contrà est. Quia Deutoronomij 6. dicitur? *Audi Israël, Dominus DEUS tuus unus est.* Et Psalm. 17. *Quis DEUS præter Dominum, aut quis DEUS, præter DEUM?* Et iterum Psalmo 85. *Tu es DEUS solus.* Et 2. ad Cor. 8. *Scimus, quòd nullus est DEUS, nisi unus.* Ad rationem autem dubitandi Gnosticorum, & Manichæorum, dicendum est: Duplex esse malum, unum Physicum, alterum Morale. Mala Physica, uti & mala pœnæ, à DEO summè bono sunt, quæ revera non sunt in se mala, sed talia duntaxat dicuntur, & esse videntur. Malum autem Morale, cujusmodi est peccatum, committitur à solo peccante, & hujus DEUS propriè, & per se causa esse non potest, estque DEO odibile, & ratione illius etiam ipse peccans, *ut talis*, & non secundùm se.

4. *Vadiani, qui etiam Anthropomorphitæ sunt dicti.* Vadiani Hæretici, qui etiam Anthropomorphitæ sunt vocati, dixerunt; DEUM esse corporeum, & habere membra, ut homines habent: moti ex eo, quòd sæpenumerò in sacris libris, & potissimùm in veteri Testamento, DEO membra tribuantur, & Adam factus esse dicitur ad imaginem, & similitudinem DEI. Unde colligebant DEUM habere membra, quemadmodùm Adam. Sed rudìter nimiùm. Nam si DEUS corporeus esset, opporteret, ut esset finitus, & certis limitibus deberet concludi. At DEUS est infinitus, nec ullo termino concludi potest. *Excelsior est enim Cælo.* Job. 22. *Et magnitudinis ejus non est finis.* Psal. 144. Ergo. Quando itàque Sacra Scriptura DEO membra tribuit, accomodat se humano modo loquendi, ac pro captu nostro. Adam autem factus est ad imaginem, & similitudinem DEI, non secundùm corpus, sed secundùm animam, quæ est Spiritus, sicut & DEUS. *Nam Spiritus est DEUS*, ut ipsa veritas testatur Joannis 4.

5. *Armeni.* Armenorum quorundam Hæresis, [Teste Guidone] fuit, quæ tenuit DEUM non esse essentialiter veracem, & hanc impiam suam opinionem probare

nite-

nitebantur ex ſcriptura ipſa, quæ teſtatur DEUM dixiſſe de Cain, quòd à nullo homine occideretur, & tamen (ut ipſi ajunt) Cain occidit ſe ipſum, & ita concludunt DEUM dixiſſe falſum, cùm Cain ab homine fuerit occiſus. Sed impiè, & blaſphemè. Hieremias enim Propheta Capite 10. ait: *Dominus DEUS verus eſt.* Et Chriſtus de ſeipſo dicit, Joannis 10. *Ego ſum via, veritas, & vita.* Quæ ergo de Cain adferunt, non reperiuntur in Sacris Literis; Scriptura enim Sacra non dicit, Cain ſeipſum occidiſſe, imò nec ullam fecit mortis illius mentionem. Nec DEUS unquam dixerat, quòd Cain non eſſet occidendus ab aliquo hominum, ſed dixit: Omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Quibus verbis ſolùm prohibuit omni homini occiſionem Cain, non tamen negavit futuram. Unde quamvìs (ut nonnulli putant) vir ille, quem occidit Lamech, credens eſſe feram, fuiſſet Cain, aut ſeipſum Cain præcipitâſſet, non ideo arguendus eſt mendacij DEUS.

6. *Priſcillianiſtæ.* Priſcillianiſtæ Hæretici, ut & Ariani, negabant pluralitatem perſonarum in divinis. Quia Scriptura Sacra clarè docet: Unum DEUM eſſe tantùm; ſi autem eſſent tres perſonæ divinæ, realiter inter ſe diſtinctæ, & ſingulis conveniret, quòd ſit DEUS, eſſent tres DEI. Ergo. Sed imperitè. Nam eſtò ſingulis perſonis conveniat, quòd ſit DEUS: Hæ tamen tres perſonæ ſunt una eſſentia. Juxta illud Joannis: *Tres ſunt, qui Teſtimonium perhibent in Cælo; Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* 1. Joannis 5.

7. *Arius.* Arius, & illius ſequaces, admittebant quidem in DEO pluralitatem perſonarum, eas tamen dicebant eſſe inæquales; ita, ut Filius ſit minor Patre, & Spiritus Sanctus minor Patre, & Filio; & probare id conabantur ex ſcriptura. Quia Scriptura Sacra teſtatur, Filium eſſe miſſum in hunc mundum à Patre; & rurſus, à Filio miſſum eſſe Spiritum Sanctum, ut habetur Joannis 15. *Cùm venerit Spiritus Veritatis, quem ego mittam vobis à Patre.* Et ſic arguebant: Is qui mittitur, minor eſt illo, à quo mittitur. Sed Filius miſſus es à Patre; & Spiritus Sanctus à Patre & Filio. Igitur Filius eſt minor Patre, & hôc utróque minor eſt Spiritus Sanctus. Sed ad id reſpondet Sanctus Auguſtinus: Miſſionem quidem per modum Imperij, ſignificare Excellentiam mittentis, non tamen quamlibet miſſionem. Porrò Filium, & Spiritum Sanctum, non mitti per modum Imperij, ſed ſolùm in hoc ſenſu: Quòd Filius à Patre procedat, & Spiritus Sanctus, à Patre & Filio; & quòd tam Filius, quàm Spiritus Sanctus, cœpit novo modo, ac viſibili eſſe in tempore, ille in carne, hic verò in columbæ ſpecie, & iterum in igneis linguis.

8. *Ignoitæ.* Ignoitæ ſentiebant Filium DEI ignorare ultimum diem, ad quod aſſerendum moti ſunt. Propterea, quòd Chriſtus Dominus apud Matthæum Cap. 24. dixit: *de die illa, & horâ, nemo ſcit, neque Angeli Cælorum, niſi ſolus Pater.* Et apud Marcum Cap. 13. clariùs: *De die autem illo, vel hora, nemo ſcit, neque Angelus in Cælo, neque Filius, niſi Pater.* Sed nimis ignoranter. Nam Sanctus Paulus, loquens,

quens de Filio DEI. ad Colossen. 2. ait: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* Deinde ipsemet Filius DEI, ad Patrem loquens, dicit: *Omnia mea tua sunt, & tua, mea.* Joan. 17. Et Lucæ 10. *Omnia tradita mihi sunt à Patre meo.* Si ergo omnes Thesauri sapientiæ, & scientiæ in eo sunt, igitur etiam notitia ultimæ diei. Et si omnia quæ Patris sunt, sunt etiam Filij; Ergo sicut Pater novit ultimum diem, ita & Filius. Et si omnia tradidit ei Pater, ergo & notitiam ultimæ diei. Ad citatum autem textum ab Hæreticis, dicendum est. Christum Dominum hoc Discipulis suis dixisse, non quòd ipse, simpliciter id non sciat, sed quia, & si sciat, non tamen ita sciat, ut illis revelare debeat. Quod manifestè ostendit illa alia responsio Christi Domini, Actorum 1. ad similem quæstionem à discipulis suis sibi propositam: *Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit, in sua potestate.*

9. *Eunomiani.* Nonnulli Ariani, & signanter Eunomiani, tenebant verbum, seu Filium DEI, fuisse quidem ab æterno, sed esse puram creaturam, & citabant pro se illud, ex Proverbior. 8. *Dominus creavit me ab initio viarum suarum.* Et Ecclesi. 24. *Tunc dixit mihi Creator omnium, & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo.* Et Joannis 1. *Qui post me venturus est, ante me factus est.* Quos textus esse de Christo, negabit nemo. Item ad Colossen. 1. *Christus vocatur primogenitus omnis creaturæ.* Non observantes id, quod refert Sanctus Athanasius, ex Dionysio Romano: quòd vox κτισις, quâ utuntur septuaginta duo interpretes, non significat hoc loci facere, vel creare, sed præficere, ut sensus sit: Dominus ab initio præfecit me omnibus operibus creandis. Vel quod notavit idem S. Athanasius, sermone 3. contra Arianos: In Scriptura Sacra promiscuè accipi, & usurpari vocabulum creandi, & gignendi. Sic Deuteronomij 32. dicitur: *Dominum, qui genuit te, dereliquisti.* Cùm tamen Genes. 1. & 2. legatur: Fecit DEUS hominem: itáque loco citato, per vocem creavit, intelligi *genuit*, & ab initio, hoc est: ante omne initium, sive ab æterno, ut sensus illius textûs sit: ab æterno genuit me. Sicut & illud Ecclesi. 24. *Creavit*, accipiendum est, pro produxit, productio enim Filij DEI nunc vocatur Generatio, nunc Creatio, nullo siquidem vocabulo perfectè explicari potest. Nam sicut hanc generationem nemo enarrare valet, ita nec ullum vocabulum ejusdem quiditatem adæquatè exprimere. Illis verò verbis: Ante me factus est. Joannis 1. Non significat Christum productum, sed Joanni *prælatum, & antepositum.* Ac si Joannes dixisset: qui post me venit, major me est. Ita Sanctus Ambrosius, Lib. 4. de Fide, Cap. 5. & omnes interpretes. Demùm ad Coloss. 1. *Primogenitus* Christus vocatur, *ut homo est*, sicut dicitur *Unigenitus*, ut *DEUS* est. Ita Sanctus Cyrillus, Lib. 11. Thesauri, Cap. 4. vel ut Sanctus Ambrosius, & Sanctus Chrysostomus explicat: Primogenitus omnis creaturæ, dicitur Filius, quia est genitus, antequàm ulla creatura fieret.

Novi Ariani. 10. Novi Ariani videntes præcedentem errorem non posse defendi, scilicet: Verbum esse ab æterno, & tamen esse creaturam tantùm, confinxerunt aliud effugium, dicentes: Christum non extitisse ullo modo ab æterno, ac propterea, non esse DEUM. Quia (inquiunt) alius Christus non fuit, quàm qui natus est ex Virgine, passus, & mortuus est, ac resurrexit. Natus autem est, passus, mortuus, ac resurrexit in tempore. Ergo. Atque falsam hanc opinionem inde probare nituntur. Quia Evangelistæ. ut Matthæus. Lucas, & Marcus, incipiunt suum Evangelium à Nativitate Christi, nec aliquas res ante carnem Christi enarrant. Et præterea Actorum 2. *Certissimè sciat ergo* (ait Petrus) *omnis domus Israël, quia & Dominum eum, & Christum fecit DEVS, hunc JESVM, quem vos crucifixistis.* Respondeo: Néque nos agnoscere alium Christum, quàm qui natus, mortuus, & passus est pro nobis, ac resurrexit; credimus tamen eundem Christum secundùm divinam naturam, genitum esse ab æterno, & natum secundùm humanam naturam in carne, in tempore. Quòd autem tres illi Evangelistæ, non meminerint illius, quòd Christus fuit ante Incarnationem, ratio est: quia scopus illorum fuit, solùm adventum Christi in carne, ac res ejus gestas describere, & enarrare. Ne tamen putemus verbum ante Incarnationem nullo modo extitisse, id nobis clarissimè indicat Joannes Evangelista, initiô sui Evangelij: *In principio erat Verbum, & DEVS erat Verbum. Et Verbum Caro factum est.* Et 1. Epistola: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt, de verbo vitæ,* Ac Apocalypsis Cap. 1. *Qui est, qui erat, & qui venturus est.*

11. *Valentiniani.* Valentinus Hæresiarcha, qui viguit sæculo secundo, Æræ Christi, docuit Christum non fuisse hominem ejusdem naturæ nobiscum, sed cœleste corpus secum à Patre traxisse; néque carnem ex Virgine assumpsisse. Et firmabat hunc suum erroreme ex illo 1. Corinth. 15. Ubi Paulus ait: *Primus homo de terra, terrenus; secundus homo, ex Cœlo cœlestis.* Non intelligens loqui ibi Sanctum Paulum, de Christo, ut DEUS est; & non ut homo est. Itáque Apostolus Christo dat ibi nomen à principaliori naturâ, quando vocat eum hominem Cœlestem, Adam verò vocat à minùs principali hominem terrestrem; ex terra siquidem formatus erat. Cœterùm, quòd Christus fuerit verus homo, ejusdem naturæ cum nostra, exceptô peccatô, patet claré ex scriptura. Nam Christus erat verè *Semen Abrahæ*, Genesis 22. & ad Galat. 3. Erat item *Semen David.* Ad Roman. 1. *& quidem secundùm carnem.* Si ergo Christus est Semen Abrahæ, & Semen David, & quidem secundùm carnem. Ergo Christus veram carnem traxit ex Virgine.

12. *Manichæi.* Manichæus tenebat Christum non fuisse verum hominem, nec ex utero Virginis prodijsse, sed assumpsisse solùm corpus phantasticum. Et probabat hanc suam stultitiam ex eo, quòd Paulus de Christo loquens, ad Galat. 4. ait: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Si ergo Christus

ſtus in ſimilitudinem hominum factus eſt: Ergo non fuit verus homo. Sed inani prorſus argumentatione, & ex falſa imaginatione procedente, quaſi verò unus homo alteri non eſſet ſimilis etiam ſecundùm ſubſtantiam, quod eſt falſiſſimum, & à modô ſcripturæ loquendi planè alienum. Nam Eccl. 12. ait ſapiens: *Omne animal diligit ſibi ſimile.* Et expreſſiùs dicit de homine DEUS. Geneſ. 2. *Faciamus adjutorium ſimile ſibi*, de Eva loquens, quæ eſt ſimilis Adæ, quò ad naturam humanam. Juxta hunc ergo modum loquendi, Chriſtus cùm ſit verus homo, dicitur in ſimilitudinem hominum factus, quia humanam naturam ſuſcepit, quæ ejusdem ſpeciei eſt, cum noſtra.

13. *Eutychiani.* Eutychiani, cum ſuo authore Eutychete, unam tantùm dicebant eſſe naturam in Chriſto, ex divinitate, & carne, per converſionem divinitatis in carnem, & unam quóque perſonam. Et fundabant ſe in illo, Joannis 1. *Verbum caro factum eſt.* Atqui unum fieri alterum, eſt verſio in illud, ſicut aqua, facta eſt vinum, Canæ Galileæ. Ergo. Sed non rectè. Nam Verbum Caro factum eſt, non per converſionem verbi in carnem, ſed per unionem cum carne, in una Hypoſthaſi.

14. *Neſtoriani.* Neſtoriani è contrariò aſſerebant duas in Chriſto perſonalitates, adeóque duos Chriſtos, & Beatiſſimam Virginem peperiſſe purum hominem, qui non ſolùm naturam, ſed etiam perſonam unam humanam haberet, ac proinde Beatam Virginem, non fuiſſe DEI Genitricem, ſed Chriſti-Genitricem, & huic Filio hominis, poſtea unitum Filium DEI, non quidem ſubſtantialiter, ſed accidentaliter ſecundùm inhabitationem, quia verbum æternum habitabat in homine Chriſto, ut in ſuo Templo. Juxta illud Joannis 2. *Solvite Templum hoc, & in tribus diebus ædificabo illud.* Et propterea dicebant: Iſaiæ Cap. 7. ſcriptum fuiſſe: *Vocabitur nomen ejus Emanuel, id eſt: Non vocabitur DEUS.* Sed nobiscum DEUS, ſeu habitans in nobis. Juxta illud Joannis 1. *Et habitavit in nobis.* Verùm Sophiſticè. Nam dum Dominus ait: ſolvite Templum hoc, potiùs probat duas in Chriſto eſſe naturas, quàm duas eſſe perſonas. Sic enim & anima noſtra habitat in corpore, tanquam in tabernaculo. Ut ait Sanctus Petrus 2. Cap. 1. *Velox eſt depoſitio tabernaculi mei.* Diverſa ſiquidem eſt natura animæ, & corporis, & tamen eſt una perſona, quæ ex anima, & corpore conſtat. Similiter ex eo Joannis. *Et habitavit in nobis.* Sanctus Chryſoſtomus Homil. 10. in Joannem, rectè colligit eſſe duas naturas in Chriſto. Nam Job. 4. dicuntur homines inhabitare domos luteas, hoc eſt corpus hoc luteum, & terreum, inhabitat anima. Et 2. ad Corinth. 5. Apoſtolus dicit: *Si terreſtris domus hujus noſtræ habitationis.* Et ibidem: *Qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati.* Sicut ergo anima inhabitat inhæſivè corpus, ita natura humana quæ componitur ex anima, & corpore, per unionem adhæſivè ſubſiſtit in perſonalitate divina, quæ eſt realiter idem, cum natura divina. Et ſic interpretandum eſt etiam illud *Emanuel*, id eſt: nobiscum DEUS, quia verbum, quod eſt DEUS, carnem humanam aſſumens, manſit

mansit nobiscum, seu cum hominibus. Clarum autem est, quòd Beatissima Virgo fuerit DEI, & non solùm hominis Christi genetrix. Nam Matthæi 16. Sanctus Petrus, ipsum Filium hominis, seu Beatissimæ Virginis, confitetur esse Filium DEI viventis, cùm ad illam interrogationem Christi: *Quem dicunt homines esse Filium hominis*? & mox. *Vos autem quem me esse dicitis*? Respondit: *Tu es Christus, Filius DEI viventis.* Ubi aperte Sanctus Petrus confitetur, ipsum Filium hominis, esse Filium DEI viventis.

15. *Sabelliani.* Sabelliani tenebant, Filium non distingui à Patre, usi illo scripturæ textu: *Ego, & Pater unum sumus.* Sed malè. Pater enim, & Filius, sunt quidem Unum, sed essentiâ, non personalitate.

16. *Cerynthus.* Cerynthus Hæresiarcha, negabat Christum surrexisse à mortuis, non alio modo, quàm textum illum scripturæ. *Surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum*, sic pervertendo: Surrexit? Non. Est hîc, ecce locus, ubi posuerunt eum. Sed falsitas hujus Hæresis, non indiget oppugnatione. Nam Matthæus ultimo sui Evangelij Capite. Et Marcus etiam ultimo, & Lucas ultimo, & Joannes penultimo, omnes unanimiter testantur Christum resurrexisse.

17. *Novi, & veteres Ariani.* Novi, & veteres Ariani probant, Spiritum Sanctum, non esse DEUM, allegántque pro se scripturam, qua Amos 4. dicitur: *Ego formans tonitru, & creans Spiritum.* Unde inferunt: Ergo, Spiritus Sanctus non est DEUS, sed Creatura: sed ineptè. Nam loco citato, per Spiritum, intelligitur ventus, quemadmodum & in Psalmo 148. dicitur: *Spiritus procellarum.* In alijs autem locis testatur Sacra Scriptura, Spiritum Sanctum DEUM, ut Actor. 5. *Anania, cur tentavit sathanas cor tuum, mentiri Spiritui Sancto. Non es mentitus hominibus, sed DEO.* Et 1. Corinth. 6. *Membra vestra, Templum sunt Spiritûs Sancti.* Et pauló infrà: *Glorificate ergo, & portare DEUM in corpore vestro.*

18. Teste Philastro, antiquis temporibus, fuit quorundam Hæresis asserentium, primos Parentes, Adam, & Evam, fuisse cœcos ante peccatum, ac tunc primò eos videre cœpisse, cùm de ligno vitæ comederunt. Ad quod asserendum ex eo movebantur: Quòd post illorum peccatum Sacra Scriptura referat, oculos illorum fuisse apertos, & sic suam consideràsse nuditatem. Non observantes paulò præcedentem ejusdem scripturæ textum: *Vidit igitur mulièr, quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum occulis, aspectúque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit.* Si cœca fuisset, utique lignum illud, & fructum non vidisset. Ex ignorantia igitur intelligentiæ illius textûs, hæc Hæresis ortum habuit. Quem Sanctus Augustinus, Lib. 14. Cap. 16. de Civitate DEI sic explicat: *Aperti sunt inquit oculi amborum, non ad videndum, nam & antea videbant, sed ad discernendum, inter bonum, quod amiserant; & malum, in quod inciderant.*

19. Sanctus Augustinus in Libro de Hæresibus refert, quorundam errorem docentium, animas sceleratorum hominum, post mortem converti in dœmones, & in quæcúnque animalia bruta, suis meritis congrua. Ad quod opinandum fortassis

tassis movebantur, illo Joannis 8. Ubi Dominus Judæis pessimis loquens, ait: Vos ex patre diabolo estis. Et ex illo Matthæi 3. Ubi Joannes Baptista ait: *Progenies Viperarum, quis monstravit vos fugere à ventura ira?* Sed ex levissimo prorsus fundamento. Nam illud Joanis 8. Vos ex patre diabolo estis, sic accipiendum est: ut non juxta naturam esse diaboli filios intelligatur, sed juxta mores, in quibus filij parentes imitabantur. Dictum verò Sancti Joannis intelligendum Metaphoricè. Sic enim homines aliquando etiam vocantur jumenta, propter eorum mores, quos similes jumentis habent: & in præsenti loco Pharisæi appellantur progenies viperarum, id est: malorum parentum pessimi Filij, qui optimos quósque calumniosis morsibus perdere studetis. Falsitas autem hujus erroris facilè deprehenditur. Nam Matthæi 25. damnandis dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Ubi ostenditur discrimen, inter animas sceleratorum, vel damnandorum hominum, à dæmonibus. Item in Libro Sapientiæ 11. dicitur: DEUS animas hominum velle permanere eásque conservare, quod non fieret, si eas converteret in dæmones, vel bruta animantia, sed neque essent animæ immortales; quod enim in aliud convertitur, desinit esse, perit, ac corrumpitur.

20. *Priscillianistæ.* Priscillianus, ejúsque sequaces, ex *Origene* tenebant, animas ante infusionem in corpus, peccâsse, & in pœnam peccati, in corpora, tanquam in carcerem fuisse inclusas. Haud dubiè, ex eo, quòd Sanctus Paulus de se suspirans. Ad Roman. 7. v. 24. dicat: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus*, & David Psalmo 141. v. 8. *Educ de custodia animam meam.* Sed contra est. Nam anima Christi nunquam peccavit. Juxta illud 1. Petri 2. *Peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Ergo, non fuit propter peccatum in corpus, velut in carcerem detrusa. Et tamen consequenter sic deberet dici, si vera esset Priscillianistarum opinio. Sanctus verò Paulus, & David Rex, petunt à miserijs, pugnis, & luctis, átque multiplicibus impedimentis, ac molestijs spiritualibus, mortalis hujus vitæ, liberari: quod fieri non potest, nisi per mortem, seu, animæ à corpore separationem.

21 *Cataphryges.* Cataphryges Hæretici, & Marcionistæ, mortuos etiam baptizabant, & dementissimæ hujus consuetudinis insimulati, dicebant id Sanctum Paulum Apostolum præcepisse, cujus illud dictum, 1. ad Corinth. 15. producebant: *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt;* quorum tamen verborum sensus est: Quid proderit hominibus baptismus, quem suscipiunt, resurrectionis gratiâ, sive sub spe, & expectatione resurrectionis ad vitam æternam, si mortui non resurgant. Nam baptizari pro jam mortuis, inutile ex eo esse deducitur. Quia post mortem non est ampliùs tempus bene, vel malè operandi, sive merendi, & demerendi; & qui in peccato mortali (cujusmodi est etiam originale) moritur, à cœlesti gloria æternùm excluditur; & teste scripturâ, qui non baptizabitur, condemnabitur. Si ergo condemnabitur, nihil eidem pro-

proderit, si alter pro eodem baptizabitur. Ex inferno siquidem nulla est redemptio. Deníque clara est Christi Domini sententia: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare Regnum Cœlorum.*

22. *Anabaptistæ.* Henriciani, Petro Broziani, & Anabaptistæ asserebant, parvulis usu rationis carentibus, nihil prodesse baptismum, ac proinde hos non esse baptizandos, sed solos adultos. Quia (ut inquiunt illi) Christus Apostolos suos docens, de his, quæ post suam in cœlos ascensionem, illi acturi erant, dixit: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur. Marci 16. Cùm ergo parvuli non credant, utpote usum rationis non habentes, baptizari non debent, quia fides debet præcedere baptismum. Et hoc argumentum iterum confirmant, Testimonio Sancti Pauli dicentis: *sine fide impossibile est placere DEO.* Non animadvertentes ibi sermonem esse de adultis, non verò de infantibus; ut ex ipso contextu apparet, fidem enim debet præcedere prædicatio Evangelij, uti Christus ibidem dicit: Euntes prædicate Evangelium, quod utíque prædicari prudenter non potest infantibus, sed adultis; adeóque, & fides actualis debet præcedere Baptismum in adultis, non in infantibus. Sic & Sanctus Petrus Actor. 2. v. 35. de Baptismo loquens dixit: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm.* Quæ itáque verba ad infantulos extendi non possunt, qui ad pœnitentiam agendam obligari non queunt, utpote usu rationis carentes, & peccatum personale non habentes. NB.

23. Sanctus Augustinus, in libro de Hæresibus refert, quandam hæresim docentem: Aquam non esse creatam à DEO, sed esse coæternam illi. Ex eo, quòd in Lib. Geneseos, in quo de creatione mundi agit Moyses, nusquam creationis Aquæ meminit, sed solùm dixit, quòd Spiritus Domini ferebatur super aquas. Ast contrà est: Nam Psalmo 88. dicitur: *Tui sunt Cœli, & tua est terra, orbem terræ, & plenitudinem ejus, tu fundâsti, Aquilonem, & mare tu creâsti.* Et Psalmo 134. *Omnia quæcúnque voluit Dominus fecit, in cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.* Si ergo creavit DEUS mare, creavit & aquas, quoniam mare est congregatio aquarum. Juxta illud Ecclesiastici 1. *Omnia flumina intrant in mare.* Porrò illud, quod hi Hæretici allegabant pro se, falsum est, & ex falsa scripturæ intelligentia per eosdem; Nam cùm dixit Moyses: In principio DEUS creavit Cœlum, & Terram, ibi nomine terræ, omnia corpora quæ sub cœlo sunt significantur. Igitur & aqua.

24. *Seleuci, Hermiani.* Seleuci, & Hermiani Hæretici, à suis authoribus sic dicti, occasionem sumentes ex illo textu, Matthæi 3. v. 11. Ubi Sanctus Joannes Baptista de Christo ait: *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*, in baptizandis inurebant stigma ferro candenti, teste Sancto Augustino, libro de Hæresibus, Cap. 58. & Philastro. Textûs verò illius hæc est interpretatio: Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne, hoc est: Donis spiritûs Sancti, per Baptismum collatis, animas interiùs emundabit à peccatis; & spiritualibus, ac cœlestibus donis

nis replebit, illis quasi igne vos purificans, illuminans, inflammans, & ad cœlestia rapiens. Ita *Tirinus.* Quamvis Nicolaus Lyranus putet ideo dictum: *In Spiritu Sancto, & igne,* quia in primitiva Ecclesia, Spiritus Sanctus descendebat in figura ignis super baptizatos. Cæterùm apertissimum est, ex sacris literis Baptisma in aqua debere fieri, & non igne. Nam in ipsa institutione Baptismi Dominus ait: *Euntes in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ, Baptizantes eos, in Nomine Pâtris, & Filij, & Spiritûs Sancti.* Baptizare autem Græcè, idem est; quod immergere latinè, & Baptismus idem, quod immersio, aut lotio. Nullus autem lavat igne, sed adurit. Aquâ autem lavamus. Præterea Sanctus Paulus, de Baptismo mentionem faciens: Lavacro aquæ, Christum nos mundâsse ait, non adustione ignis. Ad Ephes. cap. 3. NB. Pro Baptismo autem parvulorum, stat usus in Ecclesia perpetuò observatus. Nam (ut constat ex varijs Sanctorum Patrum scriptis) ab ipso tempore Apostolorum, ad hanc diem úsque, observatum est, ut saltèm necessitate cogente, infantes etsi rationis expertes baptizentur. Quod enim tempore Apostolorum ita fuerint factum, constat ex Dionysio Areopagita, Cap. ultimo Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Et illud post annos ducentos fuisse postea servatum, constat ex Cypriano, Epistola 8. Lib. 13. Idem servatum fuisse, tempore Sancti Augustini constat, ex Epistola illius 34. quæ est de Baptismo parvulorum. Hoc spectat ad Num. 22.

25. *Flagellantes.* Hæretici Flagellantes dicti, dicebant, aquæ Baptismum jam cessâsse, mutatúmque esse in Baptismum Sanguinis. Id verò ex quadam, inepta Allegoria scripturæ comprobabant. Dicebant enim, quòd quando Christus in Cana Galilææ, circa finem nuptialis convivij, aquam in vinum rubrum (ut illi ajebant) mutavit, designavit, quòd circa finem mundi, Baptismus aquæ, in Baptismum sanguinis mutari deberet. Hinc circumibant varias partes Provinciarum, perpetuò se flagellantes, átque prædicantes: Neminem salvum posse fieri, nisi proprio sanguine, flagello ex corpore suo excusso, baptizetur. Sed ludicrè. Nam hæc est Allegorica duntaxat Scripturæ Sacræ, ejúsq; erronea, interpretatio. Allegoricus autem sensus, etiam qui non est erroneus, nullo modo est efficax, ad aliquod dogma fidei stabiliendum. Præterea Lex Evangelij de facto etiam durat, & durabit úsque ad consumationem mundi. Ergo falsum est, jam Baptismum aquæ, à Christo institutum cessâsse. Insuper Christus, qui dixit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, & baptizatus non fuerit, condemnabitur.* Non dixit: Qui se flagellaverit, salvus erit, qui verò non se flagellaverit, condemnabitur.

26. *Armeni.* Armeni asserebant, Beatos non videre essentiam DEI, sed claritatem quandam, illius essentiæ, átque in hujus claritatis visione, consistere Beatitudinem. Idem tenebant, & Arnaldistæ. Sed & Almaricus quidam docuit, DEUM à Beatis non videri ullo pacto in se, sed in suis creaturis tantùm. Ansam autem hujus erroris sumpserunt, ex scriptura, in qua dicitur: DEUM non videri ab ali-

ab aliquo. Nam Exodi 34. dicitur: *Non videbit me homo, & vivet.* Et Job de sapientia divina loquens, ait: *Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quóque cœli latet.* Et Paulus in prima ad Timotheum Epistola c. 6. v. 6. ait: *Qui lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre potest.* Et Beatus Joannes in 1. sua Canonica Epistola, dicit: *DEUM nemo vidit unquam.* Verùm hi textus omnes intelligendi sunt, quòd DEUS non videatur, imò nec videri possit, ab ullo homine vivente, vitâ hâc corruptibili, seu in vita hac mortali. Nam quòd clara visio DEI, seu essentiæ divinæ, conveniat Beatis in altera vita, clarè patet ex scriptura. Sic 1. ad Corinth. 13. ait Sanctus Paulus: *Videmus nunc* (*DEUM*) *per speculum, & in ænigmate, tunc autem.* id est in altera vita, videbimus) *facie ad faciem.* Et Apocalypsis 22. de cœlesti patria loquens Sanctus Joannes, sub figura, & nomine novæ Hierusalem, ita ait: *Et omne maledictum non erit ampliùs, sed sedes DEI, & Agni in illa erunt, & servi ejus servient illi, & videbunt faciem ejus.* Rursus Christus apud Matthæum, cap 18. *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis: Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.* Ne autem putemus hîc sermonem esse de solis Angelis. Additur Matthæi 22. de reliquis etiam Beatis: *Erunt sicut Angeli DEI in cœlo.*

27. *Manichæi.* Perniciosus error Manichæorum fuit, dicentium, nullo pacto licitum esse bellum gerere. Idque ex eo, quòd Matthæi Cap. 5. dicat Christus: *Ego autem dico vobis, non resistite malo, sed si quis percusserit te in dextram maxillam, præbe illi & alteram.* Cui objectioni respondet Sanctus Augustinus, illud non esse operis præceptum, sed affectûs: ut videlicet animus noster, ita patienter toleret unius maxillæ percussionem, ut paratus sit, si in alia item percuteretur parte, etiam sufferre. Præterquam, quòd nonnulli dicunt, illam sententiam non pertinere ad præceptorum numerum, sed esse inter consilia connumerandam. Porrò non omne bellum esse illicitum, probatur exemplo Moysis, Josue, David, Machabeorum. Deinde Sanctus Lucas Cap. 3. enarrat: Sanctum Joannem Baptistam, interrogantibus se militibus, quid faciemus & nos? Respondisse: *Neminem concutiatis, néque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendijs vestris:* Quòd si verò omne bellum illicitum esset, respondere illis debuisset: Arma abjicite, militiam deserite istam. Christus quóque Matthæi 8. Centurionis milites sub sua potestate habentis, fidem laudavit, militiæ autem desertionem non imperavit.

28. Meminit Sanctus Augustinus, & *Philaster*, fuisse quandam Hæresim, quæ docebat: Homini Christiano non licere calceamenta portare, eò, quòd id Christus prohibuerit, apud Matthæum Cap. 10. Sed perperàm. Etenim illa verba dirigebantur ad Apostolos solos, ídque tantùm pro certo tempore. Nam ibidem dictum est ijsdem Apostolis: *In viam Gentium ne abieritis.* Et tamen postmodùm mandatum est illis: *Euntes in universum mundum, prædicate Evangelium*

omni

omni creaturæ. Multò ergo minùs ea verba pertinent ad omnes omnino Christianos. Aliunde autem nulla est facta de calceamentis gestandis prohibitio.

29. *VViglephistæ.* Wiglephus, & ejus sequaces volebant, omnem cantum sublatum esse ex Ecclesia. Ex eo, quòd sic orantes reprehendantur, sicut reprehensi sunt Pseudo-Prophetæ Baal, à vero Propheta Elia, dicente: *Clamate voce majore: DEVS enim vester, forsitan cum alio loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.* Sed ineptè. Nam Elias reprehendit, aut potiùs derisit Prophetas Baäl, non ex hac ratione, quòd orantes clamabant, sed quòd credebant DEUM egere majoribus clamoribus, & altioribus vocibus, ut audire possit; Et vel maximè, quòd clamando invocaverint DEUM falsum, qui auditum non habet, néque intelligentiam, aut scientiam, ut audire, vel intelligere, aut scire, illorum preces possit, utpotè in rerum natura non existens. Quòd autem precum altâ, & clarâ voce prolatarum, ac ipsorum etiam cantuum, sit DEO res accepta, patet ex Psal. 9. Ubi Propheta ait: *Ad Dominum cùm tribularer, clamavi: & exaudivit me.* Christus etiam ipse, cùm Lazarum suscitaret, elevatis sursum oculis, clarâ voce oravit, dicens: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.* Et in cruce voce magnâ clamavit: *Heli, Heli, Lammazabathani*, hoc est: *DEVS meus, DEVS meus, ut quid dereliquisti me.* Matthæi 27. Unde de ipso loquens Sanctus Paulus, ad Hebr. 5. sic ait: *Quia in diebus carnis suæ, preces supplicationésque ad illum, qui posset eum salvum facere à morte, cum clamore valido, ac lacrymis offerens, & exauditus est pro reverentia sua.* Duo quóque Seraphim, alter ad alterum clamabant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus DEVS Sabaoth.* Esaiæ 6. Et Psalmo 32. ait Regius Propheta: *Cantate ei canticum novum, bene Psallite ei in vociferatione.* Præterea Christô natô, facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium DEUM, & dicentium: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Demum, ut cantus magis comprobaretur, ipse Dominus, cum discipulis suis, cantare dignatus est. Nam instante morte suâ, *Hymnô dictô cum discipulis suis, exjit in montem oliveti.* Matthæi 26. Marci 14. Hymnus autem Græca vox est, & significat canticum, laudes DEI continens.

30. *Armeni, & Græci.* Armenorum, ac Græcorum error est, Sacramentum Eucharistiæ, non posse confici in Azymo pane, sed præcisè tantùm in fermentato: quem, hoc defendunt fundamento. Quia eô pane conficiendum est à nobis hoc Sacramentum, quô Christus ipse cùm illud Sacramentum instituit, confecit. Sed Sanctus Joannes Cap. 13. testatur: Christum in fermentato pane, hoc Sacramentum confecisse, dicens: eum, ante diem festum Paschæ cœnâsse cum discipulis, in qua cœna hoc Sacramentum instituit, nobísque illud conficiendi potestatem tribuit. Nam ante Pascha fermentato pane utebantur Judæi, non azymo. Ergo. Verùm hoc argumentum futile est, cùm néque verum assumat, neque bene id, quod probare intendit, inferat. Nam hoc argumentum potiùs probaret:

ret: Sacramentum Eucharistæ debere confici in azymo pane tantùm, nec poſſe confici in fermentato. Quia Chriſtum in azymo pane illud confeciſſe, ex trium Evangeliſtarum Teſtimonio, clariſſimè conſtat, quibus minimè Joannem repugnare oſtendemus. Matthæus enim Cap. 26. teſtatur. Primâ die Azymorum celebrâſſe Paſcha, & illo veſpere inſtituiſſe hoc Sacramentum, ac confeciſſe. Marcus ſimiliter Cap. 14. narrat: Primo die Azymorum, quando Paſcha immolabatur, veſpere facto, JESUM accepiſſe panem, benedixiſſe, fregiſſe, & dediſſe diſcipulis, dicendo: *Hoc eſt Corpus meum.* Idem refert & Sanctus Lucas Cap. 22. *Venit* (inquit) *dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha.* Atque in illius diei cœna, Chriſtum accepto pane, gratias egiſſe; & fregiſſe, ac diſcipulis ſuis dediſſe, dicendo; *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in mei commemorationem.* Quod autem Joannes ait: Ante diem feſtum Paſchæ, hæc acta eſſe, *illud ante diem feſtum Paſchæ*, id eſt: veſpere illius diei, quæ præcedit Paſcha. Quo veſperi jam utebantur Judæi pane azymo, (néque enim licebat eis veſci diebus Paſchæ pane fermentato) Judæorum autem feſtivitates à veſpere in veſperum computabantur. Et de feſtivitate Agni Paſchalis, ſpecialiter dicit ſcriptura. Levitici Cap. 23. *Immulabitque eum univerſa multitudo Iſraël ad veſperum.* Igitur Aſſumptum, Armenorum, & Græcorum, quòd ſcilicet Chriſtus Sacramentum Euchariſtiæ inſtituit in pane fermentato, non eſt verum. Quòd autem nec illatio eorum ſit bona, patet. Quia in Evangelio legimus ſolùm, Chriſtum accepiſſe panem, & ex illo Corpus ſuum confeciſſe, & quamvìs certum ſit azyma fuiſſe, illud tamen Evangeliſtæ ſubticuerunt. Ergo liberum nobis manet, ſive in azymo, ſive in fermentato pane Euchariſtiæ Sacramentum conficere. Azymus enim, & fermentatus panis, non differunt ſubſtantialiter.

31. *Priſcillianiſtæ.* Eodem modo, jam prænominati Priſcillianiſtæ Hæretici, naſci unumquémque hominem ſub conſtitutionibus ſtellarum putabant, & hanc conſtitutionem, fatum eſſe dicebant, eidémque totum vitæ curſum hominis, ac actionum ejuſdem ſeriem alligabant. Atque in adjutorium ſui erroris aſſumebant. Quòd nova ſtella exiit, cùm Dominus apparuit, cujus fuiſſe *fatum*, eandem quæ apparuit, ſtellam, aſſerebant. Verùm hujus doctrinæ falſitas facilè deprehenditur. Quoniam apertè tollit hominis liberum arbitrium, ut nullam prorſus in eligendo habeat libertatem. Nam ſi homo liber eſt in eligendo, ita, ut res ſuas aliter agere poſſit, quàm agit, conſequens eſt, ut homo non ſit fatalibus aſtris alligatus.

32. *Abailardus.* Abailardus docebat, (quo in errore etiam de facto ſunt non pauci) nihil eſſe credendum, quod excederet vires noſtri intellectûs. Et pro hac re aſſerebat illud ſapientis: *Qui citò credit, levis eſt corde.* Eccleſ. 19. Credere autem citò (dicebat ille) eſt adhibere fidem, ante rationem. Ergo. Verùm hunc errorem Sanctus Paulus apertè rejicit, dicens: *Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium.* Ad Hebræos 11. Quid autem ſit argumen-

mentum non apparentium, explicat Sanctus Chrysostomus, dicendo: *Quòd sit convictio earum rerum, quæ non videntur.* Quasi fides sit, quæ cogat nos credere, etiam ea, quæ non videmus, nec ratione investigare possemus. Unde Sanctus Gregorius ait: *Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Et Beatus Augustinus, Homil. 33. *Arcana, & secreta DEI, priùs quærunt credentes, quàm faciant intelligentes.* Et Sanctus Basilius, in expositione Psalmi 115. *Fides supra omnem rationem, scientiarum, disciplinarúmque, animam sublimem trahit.*

33. *Pelagius.* Pelagij Hæresiarchæ error fuit, ut diceret: Absque gratia Christi, sive absque gratia supernaturali, quæ datur nobis ex meritis Christi, hominem posse omnia præcepta DEI implere, & proprijs suis meritis vitam æternam consequi. Abusus ad hoc confirmandum, & probandum ijs scripturæ locis quæ concedunt, & declarant inesse hominibus liberum arbitrium, ad bonum, vel malum eligendum, ac faciendum, hôc modô Sophisticè arguendo. 1. Nullus peccat in eo, quod vitare non potest. Si ergo non est homini liberum præcepta DEI omnia adimplere, & peccata omnia cavere, cùm non vitat, non peccat, quia hoc ipsum vitare non poterat. Secundò: si DEUS omne bonum, quod est in nobis, operatur: Nullum ergo erit nostrum meritum, nulla nostra merces. Tertiò: si potest nostrum liberum arbitrium, de bono in malum corruere, quare non poterit etiam de malo in bonum assurgere. Sed ad primum respondetur: In hoc existere liberi nostri arbitrij potestatem, ut DEO monenti liberè consentiat, & DEO cooperanti cooperetur. DEUS autem facienti quod ex se est, nunquam denegat gratiam. Nam ut Paulus ait 1. ad Corinth. 10. *Fidelis est DEUS, qui non patietur nos tentari, supra id, quod possumus.* In hoc ergo homo culpatur, non quia bonum solus non facit, cùm hoc sit impossibile, ita, ut illud opus sit salutare; sed quia DEUM monentem non audit, nec ejus inspirationi correspondet. Nam de hac re queritur Dominus de peccatoribus: *Vocavi, & renuistis: & extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, ego quóque in interitu vestro ridebo, & subsannabo; cùm vobis id, quod timebatis, advenerit.* Ad secundum similiter respondetur: DEUM quidem omne bonum in nobis operari, sed nobis cooperantibus, & ratione hujus cooperationis, habemus apud DEUM meritum, & accipimus mercedem. Cœterùm, quia DEUS est primus Autor omnis boni operis, illi soli debetur gloria. Juxta illud Psalmistæ: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo, da gloriam.* Psal. 113. Et iterum *Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum.* Psal. 5. Ac illud Sancti Pauli, 1. ad Corinth. 7. *Qui gloriatur,* (inquit) *in Domino glorietur.* Ad tertium, negatur consequentia. Plùs enim requiritur ad bonum, quàm ad malum faciendum, in hac præsertim corruptione naturæ, & ad malum pronissimæ. Non enim tam facilè quis potest exire ex fovea, quàm facilè in eam potest labi. Catholica igitur doctrina est: sine gratia DEI supernaturali, nos nec

posse omnia præcepta DEI servare, nec aliquod bonum salutare operari. Ideo, námque quotidie oramus: *Adveniat Regnum tuum. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.* Sic & Sanctus Paulus nos docet, 1. ad Corinth. 3. *Non quod sufficientes simus, cogitare aliquid (prout oportet, seu ad salutem æternam conducens) ex nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est.* Ergo, si non sumus sufficientes (sicut oportet sine gratia DEI) *cogitare*, multò minùs *velle*: & si velle bonum non possumus, multò minùs id *operari* valebimus.

34. *Jovinianus.* Jovinianus Hæresiarcha docebat, Gratiam in Baptismo semel receptam, nunquam posse amitti, & eos qui plenâ fide per Baptismum sunt renati, ampliùs peccare non posse: Et Pelagius tenebat, semel justum ampliùs peccare non posse, ac consequenter nec semel acquisitam gratiam justificantem amittere. Adducentes pro se, illud ex 1. Joannis 3. *Omnis qui ex DEO est, peccatum non facit.* Item illud Salvatoris apud Matthæum: *Non potest bona arbor, malos fructus facere.* Item illud Sancti Pauli 1. ad Corinth. 13. *Charitas nusquam excidit.* Sed perperàm. Nam illud 1. Joannis 3. *Omnis qui natus est ex DEO, peccatum non facit*, aliter accipiendum esse, quàm illi explicant, declarat mox adjunctâ causâ à Sancto Joanne: *Quoniam* (inquit) *semen ejus in eo manet.* Ubi per semen DEI, intelligit gratiam, aut Charitatem, per quam Filij DEI efficimur. Causa ergo, cur qui natus est ex DEO, non peccet, est, quia semen DEI, id est: gratia, in eo manet. Non enim possibile est, ut quis in gratia existat, & peccet mortaliter, in sensu composito, ut loquuntur Theologi, non autem in sensu diviso, seu successivè: ut is, qui semel gratiam accipit, imposterùm peccare, & gratiam amittere non possit. Aliàs frustra Sanctus Joannes scripsisset, in eadem Epistola: *Filioli hoc scribo vobis, ut non peccetis.* Similiter intelligendus est, & alter textus, quem Sanctus Hieronymus, Lib. 2. contra Jovinianum, sic explicat: *Tamdiù ergo nec arbor bona, malos fructus facit, nec mala bonos, quamdiu vel in bonitate sua, vel in malitia sua perseverat.* Sanctus Paulus demùm non negat Charitatem semel habitam amitti posse in hoc sæculo, sed docet, charitatem, quam in hoc sæculo habuerimus, in futuro sæculo non excidere. Quemadmodùm de fide docet, quam in alia vita, succedente clarâ visione, amittemus. Quòd verò gratia semel habita amitti possit, clara sunt hac de re Scripturæ Sacræ Testimonia. Nam Angeli creati sunt in gratia, & tamen illam amiserunt per peccatum. *Videbam*, inquit Christus: *Satanam, sicut fulgur de cœlo cadentem.* Lucæ 10. Similiter, primi nostri parentes, erant creati in gratia DEI, & tamen per peccatum illam perdiderunt. David erat in gratia DEI, & tamen adulterium, & homicidium commisit. Ergo qui semel acquisivit gratiam sanctificantem, poterit peccare, & per peccatum eandem deperdere.

36. *VValdenses.* Jovinianus, & Waldenses credebant, jejunium nullius esse meriti apud DEUM, adferentes in sui erroris confirmationem illud Pauli, malè à se intellectum: *Corporalis exercitatio ad modicum utilis est.* Ubi tamen Sanctus Paulus per exercitationem corporalem, nullatenùs intelligit jejunium, sed com-

commotionem corporis, v.g. luctam Palæstricam, vel gymnasticam (ut est in Græco) quam dicit ad modicum esse utilem, putà ad corporalem sanitatem, vel ad bravium, seu prœmium temporale. Et sanè mirum est, tam levi, & tam futili fundamento nixos fuisse præmentionatos Hæreticos, ut docerent jejunium nullius esse meriti apud DEUM. Cùm è contrà, tam luculenta encomia jejunij legerint in scripturis. Sic jejunium commendatur in Moyse, in tribus pueris missis in fornacem, in Daniele, & alijs. Sic Anna Prophetissa, filia Phanuelis laudatur apud Lucam Cap.2. *Quæ non discedebat de Templo, jejunijs, & observationibus serviens die, ac nocte.* Et Matthæi 17. Christus dixit. Certum genus dœmoniorum, non ejici, nisi in oratione, & jejunio. Rursùs idem Salvator Matth. 6. modum docet, juxta quem jejunare debeamus, & pro tali jejunio promittit à Patre DEO, dandum prœmium. Igitur jejunio inest, aliqua ratio meriti. Sed in tam clara re, non est opus pluribus testimonijs.

37. *Almaricus.* Almaricus Hæresiarcha docuit, nullum esse infernum, post hanc vitam: sed qui habet peccatum mortale, illum dicit habere in se infernum. Albanenses quóque Hæretici credebant, non esse alias pœnas, quàm illas, quas in hac vita experimur. Et quidem Almaricus fundabat se in eo, quò d juxta scripturas, maxima pœna dicatur: *Vermis conscientiæ.* Talem autem vermem conscientiæ omnis habet, dum est in peccato mortali. Ergo. Verùm estò, magna sit pœna, & una ex gravioribus; quæ sunt in inferno, remorsus conscientiæ; non tamen æquè in hoc sæculo cruciat, ut post hanc vitam cruciabit: quoniam sicut tunc apertiùs, & clariùs quisque suum peccatum agnoscet, ita hæc peccati conscientia eum magis affliget. Deinde etsi acerbissima pœna sit peccati conscientia, sunt tamen aliæ adhuc pœnæ æquè graves, quas in hoc sæculo non experiuntur peccatores. Isaias enim dicit ultimo Capite: *Vermis eorum non moritur.* Et mox addit: *Et ignis eorum non extinguetur.* Et Sapiens, Ecclesiast. 7. *Vindicta carnis impij, ignis, & vermis.* Et Judit 16. v.2. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant úsque in sempiternum.* Neque ullæ pœnæ in hac vita pro peccatis inflictæ sunt comparandæ, cum pœnis, in altera vita infligendis.

38. *Origenistis.* Non defuêre Hæretici Origenistis, qui dicebant, pœnas inferni non fore æternas. Quam Hæresim recenset Sanctus Augustinus inter alias, sine tamen nomine Authoris. Cujus fortè opinionis ansa fuit. Quòd scripturæ extollant DEI misericordiam, super omnia reliqua opera DEI, & etiam supra ipsam DEI Justitiam. Utpotè: *cujus proprium est misereri, & parcere.* Putabant proinde sic utrique satisfieri, si peccatores punirentur à DEO gravissimis inferni pœnis, non tamen in perpetuum. Insuper, quòd scripturæ videantur testari, ignem infernalem quidem fore æternum, non item pœnas damnatorum. At pœnam inferni æternum fore sacræ literæ clarissimè docent. Ut Matthæi 25. Marci 9. Lucæ 16.

39. *Bernardus de Luczenburgo.* Bernardus de Lusczenburgo, apud Alphonsum de Castro refert, extitisse quandam Hæresim, quæ ita delirabat, ut tene-

ret Joannem Baptiſtam Præcurſorem Domini damnatum fuiſſe, eò,quòd non crediderit in Chriſtum. Nam cùm jam eſſet in vinculis, miſit duos diſcipulos ſuos ad Chriſtum, ut interrogarent illum: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Sed graviſſimè hac in ſuppoſitione errat. Non enim interrogabat Joannes, (inquit Theophilactus) quaſi ignorans Chriſtum. Nam quô pactô ignoraret, cùm teſtatus ſit: Ecce Agnus DEI? Verùm quia diſcipuli ejus, invidebant Chriſto, ut pluribus argumentis certiores eos redderet, propter hoc miſit eos, ut vel viſis miraculis credant Chriſtum Joanne majorem eſſe, & idcircò fingit ſe interrogare: Tu es, qui venturus es? hoc eſt: Meſſias expectatus in ſcripturis; in carne venturus. Deinde ampliſſima ſunt ipſius Chriſti de Joanne Baptiſta teſtimonia, utpote: quem laudat à fortitudine, & mentis conſtantia, à temperantia, & dicit eum eſſe Prophetam, & plùs quàm Prophetam. Vocat illum Angelum, denique pro coronide encomiorum addit: *Inter natos mulierum non ſurrexit major Joanne Baptiſtâ* Et hæc omnia dicta ſunt à Chriſto, Salvatore noſtro, de illo, eô temporis articulo, quo præmentionata Hæreſis aſſerit Joannem peccâſſe.

40. *Cajani.* Abſurdiorem adhuc Hæreſim, Sanctus Auguſtinus, Libro de Hæreſibus, commemorat, dum ſcribit: Cajanos Hæreticos ſenſiſſe Judam Iſcariotem fuiſſe virum divinum, & ſcelus illius proditionis, beneficium exiſtimâſſe. Dicebant enim Judam præſcîſſe, quantum generi humano Chriſti paſſio eſſet profutura, & ideò Chriſtum Judæis tradidiſſe, ut per illius mortem, genus humanum proficeret. Verùm ad hunc errorem evertendum, vel illud teſtimonium eſt ſufficiens, cùm Chriſtus Dominus diſcipulorum pedes lavare volens, dixit: *Vos mundi eſtis, ſed non omnes; ſciebat enim* (ait Evangeliſta) *quis nam eſſet, qui traderet eum, propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.* Et Lucæ 22. *Et Filius quidem hominis ſecundùm quod definitum eſt, vadit: Verùm væ homini illi, per quem tradetur.*

41. *VValdenſes.* Rurſus Waldenſium error fuit: Nullum Judicem poſſe damnare aliquem hominem, aut, ad aliquam pœnam condemnare. Quia ſcilicet Matth. 7. ſcriptum eſt: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Sed hôc locô prohibetur, ſolùm Judicium temerarium proximi, ex levibus ſuſpicionibus ortum, non autem Judicium, quod vi officij, & ex poteſtate profertur, ex re priùs bene perſpecta, & probè cognita. Hoc ſiquidem Salvator noſter approbat, dum dicit: *Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed juſtum judicate judicium.*

42. *VValdenſes, & Cathareſtæ.* Iidem Waldenſes, & Catharestæ aſſerebant, Chriſtianis eſſe abſolutè prohibitum omne omnino juramentum, ſic, ut nunquam, & in ullo caſu jurare liceat. Sic, & Wiclephus ſenſit. Cujus propoſitio illa: Juramenta illicita ſunt, quæ fiunt, ad roborandos humanos contractus, & commercia civilia, damnata fuit in Concilio Conſtantienſi, ſeſſione octavâ. Et addebant pro ſe. Quia Dominus apud Matthæum Cap. 5. prohibuit omne juramentum, dicens:

cens: *Ego autem dico vobis, non jurate omnino.* Et mox infrà: *Sit autem sermo vester, est, est; non, non: quod autem abundantius his est, à malo est.* Et Beatus Jacobus Cap. 5. *Ante omnia fratres mei nolite jurare, néque per cœlum, néque per terram, néque aliud quodcúnque juramentum. Sit autem sermo vester: est, est; non, non: ut non sub judicio decidatis.* Respondeo: His locis scripturæ sacræ, solùm vetari perjurium, in omni omnino casu: deinde etiam simplex juramentum, si id fiat leviter, aut temerè, & nullâ cogente causâ, non verò quando adsunt: Veritas, Justitia, & Judicium. Nam in Deuteronomio id permittitur Cap. 6. *Dominum DEVM adorabis, & illi soli servies, ac per nomen illius jurabis.* Sanctus Paulus quóque non semel juravit. Ut ad Romanos 1. *Testis est mihi DEVS*, & 2. ad Corinth. 1. *Ego autem Testem DEVM invoco in animam meam.* Et ipsemet DEUS. Genesis 22. v. 16. Psalmo 104. v. 9. & Psalmo 109. v. 4.

43. *Priscillianistæ.* Priscillianistæ è contrà docebant, non solùm juramentum, sed & perjurium esse licitum, ad servandum doctrinæ suæ secretum. Ducti fortassis illo principio: Inter duo mala, minus est eligendum; minus autem malum judicabant esse perjurium, quàm suæ doctrinæ proditionem. Undè inferebant in tali casu, licitum esse non solùm juramentum, sed & perjurium. Sed contrà est. Quia Levitici 19. habetur: *Qui enim perjurat, nomen DEI polluit, quia DEUM adfert testem mandacij.* Ad illud autem eorum fundamentum, opponitur aliud: Quia non licet facere malum, ut eveniat etiam verum bonum, taceo bonum erroneum, & putativum.

44. *Ebionitæ.* Ebionitæ, Samsei, & Elcesei, affirmabant veterem Legem, juxta omnia præcepta esse servandam, cum nova Lege. Ex eo fortè fundamento. Quòd Levitici 16. DEUS præcipiens modum hostiæ, quæ debebat offerri pro peccato, dixerit: *Eritque vobis legitimum, sempiternum, ut oretis pro filijs Israël, & pro cunctis eorum, semel in anno.* Ergo, si in sempiternum, etiam pro nunc erit servandum. Sed & Sacrificium novæ Legis, reliquáque præcepta ejus sunt observanda. Ergo, servanda erit utráque Lex. Verùm, inconsequenter. Nam in citato textu, non ideo vocatur legitimum, sempiternum, quia esset semper duraturum, sed quia ad vitam quodammodò disponebat æternam; vel quia significabat res æternas; vel quia erat figura testamenti æterni, cujusmodi est testamentum novum, à Christo nobis datum: per institutionem autem novæ Legis, sublatam esse veterem Legem, clarè habetur, ex Actis Apostolorum, Cap. 15. Ubi sic refert Apostolica historia: *Surrexerunt quidam de Hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, & dicebant, quia oporteret circumcidi, & servare reliqua omnia, quæ Moyses in Lege præceperat.* Ob quam doctrinam, facta est non modica seditio, resistentibus huic assertioni, Paulo, & Barnabæ. Propter quod Apostoli, & Seniores, convenerunt Hierosolymam, ut de hac re definirent. Habitâque maturâ, prout decebat, rei examinatione, protulerunt sententiam: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultrà oneris (de Lege veteri) fidelibus imponere.* Hoc Concilium

lium Apostolorum. Huc accedit illud Sancti Pauli, ad Galat. 5. *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis non proderit.*

45. *Florinus, & Blastus.* Florinus, & Blastus Hæresiarchæ dixerunt, *malum esse à DEO, & DEUM facere mala:* idque nitebantur probare, quòd Sanctus Paulus ad Roman. 9. afferat: DEUM aliqua vasa ex eadem massa fecisse in honorem, aliqua verò in contumeliam. Ergo (inferebant) juxta Sanctum Paulum, mala sunt à DEO, non minùs, quàm bona. Deinde, DEUS Exodi 4. dicitur induràsse cor Pharaonis. Et Ezechielis 14. Falsos Prophetas decepisse. Sed ex mala horum textuum, & aliorum his similium intelligentia: solenne est enim in scripturis, permissionem DEI, actionem illius vocare. DEUS ergo dicitur facere vasa in ignominiam, non quòd ipse fecerit ea ignominiosa, sed postquàm DEUS fecit vasa, id est, homines, quantùm ad eorum substantiam, illi, permittente DEO, lapsi sunt in ignominiam. Pari ratione, dicitur induràsse cor Pharaonis, tolerando illum, & non statim puniendo, sed expectando illius pœnitentiam, propter ejus benignitatem, & patientiam, ille redditus est pejor: Non secùs, ac alicujus Domini nimia benignitas, servum improbum facit deteriorem, non quòd Dominus illum malitiâ imbuit, sed quòd servus abusus sit Domini benignitate, ad augendam suam malitiam. Sic etiam dicitur decepisse Pseudo-Prophetas, non quòd notitiam fallacem, vel mendacium in ore eorum causet, sed quia permittit eos fallere, & mentiri, idque propter peccatum interrogantis. Unde ipse Dominus statim subjungit, dicens: *Juxta iniquitatem interrogantis, iniquitas Prophetæ erit.* Porrò hunc errorem apertissimè ipsa veritas damnat Matthæi 2. dicens: *Non potest arbor bona, malos fructus facere.* DEUS autem est bonus, & quidem summè bonus. Ergo mala facere non potest. Unde ipsemet per Oseam Prophetam ait, Cap. 3. *Perditio tua ex te Israël, tantummodò in me auxilium tuum.*

46. *Coluthiani.* Coluthiani Hæretici, è contra tenuerunt, nulla mala, r equidem Physica, ut sunt: afflictiones corporis, vel animæ, DEUM facere. Eo quòd DEUS summè bonus sit, uti ratio dictat, & Sacræ Literæ testantur: Sed sciendum est, duplicia esse mala, scilicet: Moralia, ut sunt vitia, & peccata, & hæc sola sunt in se mala; alia Physica, quæ putantur tantùm esse mala, licèt in se sint bona, ut putà, ad salutem æternam, si eadem patienter sustineamus, & voluntatem nostram, divinæ voluntati conformemus, conducentia. Et de his dicitur apud Amos Prophetam Cap. 3. *Non est malum in Civitate, quod DEUS non fecerit.*

47. *Elvidius.* Elvidius Hæresiarcha, impiè ausus est dicere: Beatam DEI genitricem, post partum Christi Salvatoris, non permansisse Virginem, sed plures postmodum filios habuisse. Quam blasphemiam suam desumebat ex eo, quòd apud Matthæum dicatur: *Antequam convenirent, inventa est in utero habens.* Et iterum: *Non cognovit eam Joseph, donec peperit Filium suum primogenitum.* Item ex illis verbis Judæorum ad Christum. *Ecce Mater tua, & Fratres tui foris stant, quærentes te.* Sed & alibi in scriptura fit mentio fratrum Christi Domini. Verùm

Elvi-

Elvidius ex scriptura perperàm intellecta, lapsus est in hunc errorem. Ex eo enim quòd Matthæus dicat: *Antequàm convenirent*, non sequitur, quòd postea convenerint; sed scriptura, quod factum non sit, ostendit: ut ait Sanctus Hieronymus. A quo modo loquendi non abhorrent scripturæ. Nam apud Isaiam Prophetam ait DEUS. Cap. 65, *Antequam clament, ego exaudiam.* Ex quo non sequitur, quòd quis postea clamet, postquàm exauditus est. Similiter in altero textu, illud *donec*, malè intellexit Elvidius, & pejùs ex illa voce intulit: Non cognovit eam Joseph, donec peperit. Ergo postea cognovit. Nam illa adverbia: *Donec, Usque*, & similia, solùm significant continuationem actûs designati, per verba cui adduntur, nullo habito respectu ad futura, sive postea actus ille succedat, sive non. Sic DEUS apud Isaiam loquitur, Cap. 45. *Usque ad senectam portabo eos*, & tamen postquàm senuerimus æquè portabit nos. Et in Psalmo 122. *Oculi nostri ad Dominum DEUM nostrum, donec misertus fuerit nostri.* Nunquid postquàm DEUS misertus fuerit nostri, non levabimus oculos nostros ad DEUM? Et 1. ad Corinth. 15 Paulus de Christo loquens, ait: *Oportet eum regnare, donec ponat inimicos suos, scabellum pedum suorum.* Nunquid postquàm Christus posuerit inimicos suos, sub pedibus suis, ampliùs non regnabit? Absit. Regni enim illius (ait Angelus) non erit finis. Quòd verò Christus dicatur primogenitus, ex eo non sequitur, quòd Beatissima Virgo postea genuerit plures filios; nam etiam unigeniti, vocantur primogeniti, ut videre est Numer. 18. Demum quòd in Evangelio dicatur, Christum habuisse plures fratres, parùm movet. Nam apud Hæbreos moris erat appellari fratres, etiam eos, qui aliquâ cognatione, vel consanguinitate juncti sunt, quæ consuetudo etiamnum apud certas nationes, & signatè apud Hungaros, servatur.

48. *Nestoriani.* Nestoriani dicebant: Beatissimam Virginem, esse quidem Matrem Christi, & Christum quidem fuisse DEUM hominem non tamen dicendam DEI Genitricem. Verùm hic error ortus est ex alio Nestoris errore, qui dicebat, in Christo fuisse duas personas, unam divinam, & alteram humanam; & illam dici DEUM, hanc verò hominem solùm: ac hujus Beatissimam Virginem fuisse Matrem, & ita negavit Beatam Virginem esse Matrem DEI, sive DEIparam. Verùm Catholica veritas est: Christum fuisse verum DEUM, & hominem, & personam verbi divini, seu Filij DEI, assumpsisse in utero Beatissimæ Virginis naturam humanam per unionem Hypostaticam, adeóque fuisse Filij DEI Matrem, ac consequenter DEIparam. Patet & ex verbis Angeli salutantis Beatissimam Virginem Lucæ. 1. *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideóque & quod nascetur ex te, vocabitur Filius DEI.* Ex quibus verbis constat Filium Virginis eundem esse, qui & Filius DEI est, adeóque eam meritò dici Matrem DEI, sive DEIparam. Secundò, ex verbis Sanctæ Elisabeth apud eundem Evangelistam: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me.* Nam quis alius Dominus hîc intelligi potest, quàm DEUS? Tertiò,

Ex ipsius Christi verbis, Joannis 3. *Nemo ascendit in Cœlum, nisi qui descendit de Cœlo, Filius hominis, qui est in Cœlo.* Quibus verbis utrámque naturam in una persona expressit. Plura Scripturæ Sacræ Testimonia consultò omitto

49. *Elesbaitæ.* Elesbaitæ Hæretici dicebant, non esse peccatum negare Christum, persecutionis tempore. Et quòd is, qui fixus est in corde suo, etiamsi ore negaverit Christum, ex necessitate, corde tamen in fide manet, ac proinde non peccat, cùm DEUS magìs respiciat cor, quàm linguam. Sed è contra est. Quia Sapiens Cap. 1. ait: Os, *quod mentitur, occidit animam.* At qui ore negat id, quod corde fatetur, in re gravissima, mentitur. Ergo occidit animam suam. Deinde Christus Matthæi 10. dicit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potiùs illum timete, qui potest corpus & animam mittere in gehennam.* Et paucis interjectis: *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis est.* Dein Sanctus Paulus ad Romanos 1. dicit: *Si confitearis in ore tuo Dominum JESUM, & in corde tuo credideris, quòd DEUS illum excitavit à mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.*

50. *Petiliani.* Altera Hæresis in hac materia fuit, cujus author erat quidam *Petilianus* nomine, qui docuit eos, qui se pro peccato interemerint, debere Martyres nuncupari. Ex eo, quòd talis id faciat, ex dolore & pœnitudine peccati commissi. Ad pœnitentiam autem agendam enormes peccatores Scriptura Sacra hortatur. Qui tamen error facilè refutatur, Exemplo Judæ Iscariotis. Nam & hic pœnitentiâ ductus, quòd Christum tradidisset, & quòd peccâsset tradens sanguinem justum, & dolens de hoc peccato, quod commiserat, seipsum suspendit, & damnatus est.

51. *Circumcelliones.* Hac adhuc atrocior fuit Hæresis Circumcellionum, qui asserebant, omnes qui mortem ultroneè patiuntur, esse Martyres, sive ab aliis talem mortem inflictam patiantur, sive eam sibi ipsi infligant. Unde per varias mortes, maximè præcipitiorum in aquarũ & ignium, varagines seipsos necare consueverunt. Sed & horum error apertissimè convincitur, per id, quod dicit scriptura. *Non occides*, per quod preceptum quælibet occisio hominis prohibetur, præter illam, quæ ex mandato Judicis, in vindictam malefactorum fit, aut in defensionem sui, & suarum rerum, ac justo bello. Si ergo non licet occidere alium, multominùs se ipsum, nemo enim est vitæ suæ Dominus, sicut non est Dominus vitæ alienæ.

52. *Waldenses.* Rursus Waldenses Hæretici, uti testatur Guido Carmelita, Cap. 15. de Hæresibus, asserebant: Nulla vera miracula fieri in Ecclesia: sed ut advertit Alphonsus de Castro, hic illorum error procedebat, non tam ex pervicaita, quàm ex ignorantia. Cùm enim fuerint homines idiotæ, ac rudes, verisimile est eos nescivisse, quid sit miraculum. Igitur miraculum est, res insolita, supra naturæ potentiam operata, ita,

ita; ut aliquid non censeatur esse miraculum, nisi sit super naturæ potentiam, & simul sit quid insolitum. Hujusmodi autem miraculis plenum est tam vetus, quàm novum testamentum. Et ut de veteri taceamus, in novo invenies, cæcis visum restitutum, claudis gressum, paralyticis sanitatem, leprosis munditiem, mortuis vitam: quæ nemo, nisi insanus, dicat, non fuisse miracula. Historia quóque Apostolica, non pauca recenset per Apostolos patrata fuissè miracula. Historiæ Ecclesiæ pariter recensent, per Sanctos, & facta fuissè, & etiam nunc fieri talia opera, & effectus, ac res tales, quæ & insolitæ prorsus sunt, & supra naturæ potentiam, ideóque sunt vera miracula. Et quid mirum, siquidem ipsemet Christus Joannis 14. dicit: *Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera*, (miraculosa intellige) *quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum*, (id est: magìs stupenda) *faciet.* Ut v. g. Umbrâ suâ curabunt quosvis ægros, ut evenit Petro. Actor. 5. v. 15, linguis omnium loquentur, ut evenit omnibus Apostolis &c.

53. *Pepusiani.* Pepusiani Hæretici, [ut refert Sanctus Augustinus Libro de Hæresibus, Cap. 27.] dicebant Fœminas quóque justè posse ad Sacerdotium promoveri. Nullo quidem pro se adducto textu scripturæ nisi fortè quòd id, non prohibeatur clarè in sacris literis. Verùm hi quóque ignorabant, quid nam sit munus, & officium Sacerdotis, ratione cujus, à non Sacerdote discernitur. Munus igitur, & potestas Sacerdotibus propriè conveniens est. Primò Eucharistiam, seu Corpus Christi, ex pane conficere. Secundò peccata in confessione audire, & peccatorem ab illis absolvere. Tertiò, ex officio populum docere. Atqui nullum horum potest fœminis convenire. Ergo. Minor propositio probatur: nam potestas conficiendi corpus ex pane, collata est solis viris in ultima cœna, cùm Christus Apostolis dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Similiter potestas absolvendi à peccatis, solis viris data est à Christo, post resurrectionem, verbis illis: *Quorúmcunque remiseritis peccata, remissa erunt illis, & quorum retinueritis, retinebuntur*, in utróque enim casu, nulla mulier adfuit. Tertium quóque munus Sacerdotis illis convenire non potest. Expresè siquidem Paulus, 1 ad Timoth. 2. id prohibet, dicens: *Mulier in silentio discat, cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, néque dominari in virum, sed esse in silentio.*

54. *Seleuciani, & Hermiani.* Seleuciani, & Hermiani Hæretici dicebant, materiam elementorum, ex qua factus est mundus non esse factam à DEO, sed esse DEO coævam, sive coæternam. Et hanc quidem falsam suam opinionem, hauserunt ex schola Aristotelis non ex scriptura sacra, quam tamen præseferebant se fidelissimè servare, ac tenere. Cùm tamen scripturæ testimonia probent contrarium omnino. Nam quod factum est in tempore, non fuit ab æterno. Scriptura autem sacra: Totum hunc mundum secundùm omnes suas partes, testatur fuisse factum in tempore, juxta illud Joannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ergo.

Præterea, id quod creatur, est ex nihilo sui, & nihilo subjecti. Sed totus hic mundus, & quidquid complectitur in se, [uti sunt ipsa etiam elementa, & materia elementorum] creatus est à principio temporis, à DEO. Genesis 1. Ergo & ipsa materia elementorum. Ergo hæc non ut coæterna DEO.

55. *Albanenses.* Albanenses Hæretici docebant, nunquam finiendum hunc mundum, sed semper hoc in statu permansurum. Quem errorem similiter hauserunt, uti priores, ex Aristotele. Sed graviter errârunt, si hanc propositionem ita intellexerunt, ut nunquam desinant generationes hominum in eo habitantium. Nam Albanenses, cùm pro Christianis se tenuerint, admiserunt utique futurum ultimum diem Judicij generalis, hoc autem nunquam fieret, si mundus non finieretur, in dicto sensu; id enim quod infinitum est, nunquam poterit in unum comprehendi.

56. *Encratitæ, & Marcionitæ.* Encratitæ Hæretici, & Marcionitæ, damnabant omnes nuptias, tanquam illicitas, omnésque illos peccare dicebant, qui inter se contrahunt nuptias. Errorem hunc tuentes, dicendo: Quòd si Adam non peccâsset, nullæ futuræ fuissent nuptiæ, adeóque Adamum in statu innocentiæ constitutum imitari volentes, fugiebant nuptias: sed hic error falsô nititur supposito. Nam estò protoparentes nostri non peccâssent, genus tamen humanum per illos propagatum fuisset, & quidem cum majori felicitate: Omnes siquidem eorum posteri nati fuissent ábsque macula peccati originalis, ac in statu innocentiæ.

57. *Priscillianistæ.* Priscillianistæ, [præter enumeratos jam errores] ut refert Sanctus Augustinus, in Libro de Hæresibus, conjugia passim separabant, & quibus hoc persuadere non poterant, fœminas à nolentibus viris, & viros à nolentibus fœminis disjungebant. Quo autem ad hoc movebantur fundamento; An quia nuptias omnino damnaverint, an quia putârint nuptiarum fœdera semel juncta, posse ad alterius conjugis arbitrium rescindi, S. Augustinus id non expressit. Atque hi omnes prohibentes & improbantes nuptias, tanquam illicitas, juxta Sancti Pauli censuram 1. ad Timoth. 4. *Dicendi sunt mendaces, attendentes spiritibus erroris, & doctrinæ dæmoniorum.* Et verò si nuptiæ essent illicitæ, Christus non decorâsset eas suâ præsentiâ Canæ Galilææ, nec dixisset de conjugatis. *Quod ergo DEUS conjunxit, homo non separet.* Demum Sanctus Paulus, 1. ad Corinth 7. sic scribit: *His autem qui matrimonio juncti sunt, præciopio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere.*

58. *Cataphryges.* Cataphryges, & Novatiani Hæretici, primas quidem nuptias admittebant, secundas tamen damnabant; sed néque hujus Hæresis fundamentum, ab ullo refertur. Nisi fortassis pro illius probatione assumpsissent, illud Pauli 1. ad Corinth. 7. *Solutus ab uxore, noli quærere uxorem.* Verum Sanctus Paulus illô dictô, consilium dat, non præceptum, sicut & Virginibus suadet, ut non nubant, non tamen præcipit. Oppositum autem huic Hæresi tenuisse eundem Apostolum, ex eadem

citata Epistola, clarissimè constat, ubi sic habet: *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus, liberata est à lege. Cui autem vult, nubat, tantùm in Domino.* Ergo secundas nuptias Apostolus non damnat.

59. *Montanus.* Montani Hæresiarchæ error fuit: Quòd fœdus, & vinculum nuptiarum possit pro conjugum arbitrio solvi. Sed contrà est. Nam Salvator noster, Marci 10. dicit: *Quicúnque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam: Et si dimiserit mulier virum suum, & alij nupserit, mœchatur.* Et apud Lucam 16. *Omnis, qui dimiserit uxorem suam, & alteram duxerit, mœchatur, & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.*

60. *Waldenses.* Inter alios Waldensium errores, fuit etiam hic unus, quo docebant, nullum hominem posse occidi justè, etiamsi id fiat ex Judicis sententia. Nam inquiunt præceptum DEI est hoc: *Non occides.* Verùm per hoc præceptum non prohibetur omnis occisio, sed illa solùm, quæ à persona privata fit, non autem illa, quæ à Judice ex justa causa decernitur infligenda. Nam illud præceptum fuit etiam in Lege veteri, & tamen cum illo fuerunt multæ aliæ leges, quibus præcipiebatur hominis occisio propter peccata aliqua; ut patet de punitione blasphemi, & de punitione furis nocturni. Et in nova lege ipsemet Christus, confirmâsse videtur legem de occisione hominis, qui alium occiderit, cùm dixit: *Omnis qui occiderit gladio, gladio peribit.* Matthæi 16.

61. *Bugarius.* Bugarius de Monte falcone docebat, nullum opus esse bonum, nisi fiat ex puro, & syncero amore, quacúnque ex causa fiat, etiam spe mercedis æternæ. Ad hunc ferè modum, quô Lutherani tenent, solum fidei actum esse meritorium coram DEO, reliquarum verò virtutum actus nullius meriti esse apud DEUM. Ductus sine dubio ad id asserendum ex eo, quod scriptura sacra, summoperè recommendet charitatem, seu Amorem DEI. Ut Matthæi 22. *Diliges Dominum DEUM tuum, ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum.* Et Sanctus Paulus, 1. ad Corinth. 13. præferat omnibus virtutibus charitatem, dum ait: *Quòd etiamsi haberet omnes virtutes, in gradu planè excellentissimo, si tamen charitatem non haberet, nihil se habere judicaret.* Verùm Catholica fides docet, omninò dilectionem DEI, seu amorem, primum locum habere, inter omnia alia opera meritoria, non tamen ita, ut actus procedentes ex alijs quóque motivis supernaturalibus, sint prorsus immeritorij. Nam imprimis Propheta Regius ait: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Et Dominus persuadens Eleemosynam, ait: *Facite vobis amicos, ex mamonna iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Et Sanctus Paulus sæpe suos, per spem prœmij, ad virtutis opera hortatur. Et ad Hæ-

bræos 11. *Laudat Abraham à fide, & obedientiâ, quam habuit propter spem vitæ æternæ.*

62. *Begardus.* Alterius erroris in hac materia fuerunt authores, Begardi, & Beguinæ, qui dicebant, hominis imperfecti esse, exercere se in bonis, & virtuosis operibus. Et rationem, pro hac falsa sua opinione adducebant. Quia (inquiebant illi) Actus virtuosi sunt dispositiones, & medium, ad consequendam perfectionem. Ergo, qui jam attigerunt perfectionem, non debent se exercere in actibus virtuosis. Sed non se reflexerunt supra illud scripturæ: *Qui perseveraverit* (scilicet in exercitio actuum virtuosorum) *hic salvus erit*, Matth. 24. 13. Nec ad illud: *Qui justus est, justificetur adhuc*, Apocalys. 22. v. 21. Deinde Sanctus Joannes Baptista, ad tantam perfectionem pervenerat, ut de illo Christus diceret: *Non surrexit major Joanne-Baptistâ*, Matth. 11. v. 11. & tamen hic ipse se exercuit, in actibus virtuosis, v. g. temperantiæ, fortitudinis, aliisque similibus. Ergo, similiter Sanctus Paulus, attigerat eum statum perfectionis, ut mereretur rapi, úsque ad tertium cœlum, & tamen dicebat de se ipso: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*, 2. ad Corinth. 12.

63. *Messaliani.* Nonnulli ex Messalianis Hæreticis dicebant, solam orationem sufficere ad salutem, etiamsi reliqua omnia deessent, etiam ipse Baptismus. Sed contra est. Quia licèt scriptura sacra, magnam vim tribuat orationi, multa tamen præter illam adhuc requirit, pro æterna salute consequenda, ut v. g. Baptismum. *Nam nisi quis renatus fuerit in aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cœlorum* Joan. 3. v. 5. Humllitatem, *Nam nisi efficiamini sicuti parvuli, non intrabitis in Regnum Cœlorum*, Matth. 18. v. 3. Justitiam, *Qua nisi superabundaverit Justitia vestra, plùs quàm Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis Regnum Cœlorum*, Matth. 5. v. 20.

64. *Massaliani.* Iidem Messaliani, & Psalliani dicebant, necessè est semper orare, néque unquam cessandum ab oratione. Quapropter appellati sunt Euchitæ, id est: Orantes. Adducentes pro se illud Christi, Lucæ 18. *Oportet semper orare, & non deficere.* Et illud Sancti Palui, 1. ad Timoth. 5. *Sinè intermissione orate.* Sed ex mala intelligentia; verba enim illa non ita sunt accipienda, ut illi putabant, *oportet* igitur *semper orare*, id est perseveranter, non obstante tædio, aut tentatione, & non deficere, Græcè μηεκκαμεῖν, id est: non lassari, non animum despondere, si statim non exaudiamur. Itaque illud *semper*, & *sinè intermissione*, non significat hîc temporis continuationem, quia sic est impossibile orare: sed constantiam, & perseverantiam in orando, donec exaudiamur. Unde & ipse Christus Dominus alibi nos monet: *Cùm oratis, nolite multùm loqui.* Deinde

de ille quóque semper, & sinè intermissione orat, qui omnia, quæ facit, ad gloriam DEI facit. Juxta illud Pauli 1. ad Corinth. 10. *Sive ergo manducetis, sive bibatis, sive aliud quid faciatis, omnia ad gloriam DEI facite.* Porrò hi Euchitæ sic orabant continuò, ut omnes ferè labores fugerent, & aliarum virtutum actus orationi præponerent.

65. *Wiclephus, & Joannes Huss.* Wiclephi, & Joannis Huss Hæresis, cum præcedentibus duabus, è diametro pugnabat, docebant enim orationem esse prorsus inutilem, nulliúsque virtutis esse. Fundamentum hujus erroris habebant: Quia credebant omnia necessitate absolutâ fieri, néque posse aliter fieri, quàm fiunt. Unde inferebant superfluas, & inanes esse orationes, quæ ad DEUM mittuntur. Quia si omnia necessitate absolutâ fiunt, quæ futura erant, etiamsi non oremus, evenient; & quæ non erant futura, etiamsi oremus, nunquam evenient. Sed absurdè. Nam ipse Salvator noster nos orare docuit, & ipse quóque oravit. Beatus quóque Jacobus Cap. 5. in sua Epistola Canonica plures virtutes orationis enumerat, ac demum addit: *Orate pro invicem, ut salvemini, multùm enim valet oratio justi assidua.* Falso autem innititur fundamento hæc opinio: DEUS enim non gubernat hunc mundum, absolutè, & antecedenter omnia decernendo, ut fiant, vel non fiant, sed conditionatè prævidendo, ut si hæc conditio, v. g. oratio posita fuerit, eveniet taliter res; si non fuerit posita, non eveniet.

66. *Apostolici.* Fuêre Hæretici, qui se Apostolicos vocabant, sicuti nunc Lutherani vocant se Evangelicos. Horum error erat, quô docebant, neminem ad vitam æternam pervenire posse, nisi taliter fuerit pauper, ut nihil proprij habeat, & velit habere. Et hi quidem adducebant pro se, primò, exemplum Apostolorum, qui nihil proprij habebant. Dein verba illa Christi, Luc. 14. *Nisi quis renunciaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Sed non rectè. Quia non observârunt (quod tamen observare debuissent) discrimen, inter præceptum, & consilium. Item, quòd aliud sit affectu bona hæc temporalia relinquere, aliud ipso effectu. Item, quòd præceptum sit de necesse, consilium autem solùm de meliori esse. Item, quòd Christus aliqua dixerit Apostolis, quæ ad illos particulariter pertinent, aliqua quæ omnes fideles concernunt. Nullibi autem datum est præceptum omnibus fidelibus, ut omnibus renuncient, ita ut nihil proprij haberent, quò ad effectum, sed tantùm quò ad affectum, hoc est: ut quis paratus sit, omnia quæ possidet perdere, antequam propter illa DEUM offendat. Præterea juveni illi, apud Matthæum 19. interroganti: Quid facere debeat, ut vitam æternam habere queat? respondit Christus: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, & in ordine ad hanc consequendam, nihil de abdicenda rerum proprietate addidit. Verùm post modùm exprimere vo-

lens

lens majoris perfectionis statum, dixit: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me.* Hoc igitur est majoris perfectionis opus, non necessitatis. Ergo, actualis abdicatio proprietatis bonorum temporalium, non est simpliciter necessaria, ad vitam æternam consequendam.

67. *Pelagius.* Pelagius Hæresiarcha, negabat dari ullum peccatum originale. Ex eo fortè: Quia scriptura testatur: Quòd filius non portet iniquitatem Patris; sed contra est: Nam 3. Regum 8. dicitur: *Non est homo, qui non peccet*, hoc est: peccatis non sit obnoxius. Sed parvuli non possunt esse obnoxij peccato actuali: Ergo obnoxij sunt saltèm peccato originali. Et Psalm. 50. v.7. dicit de se Regius vates: *In peccatis conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Et Paulus ad Ephes. 2. v. 3. *Eramus & nos Filij iræ,* Et ad Romanos 5. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccaverunt.* Filius autem non portabit iniquitatem Patris, quô ad illa peccata in ordine, ad quæ filij voluntas non est transfusa in voluntatem Patris, sicut voluntates omnium posterorum fuerunt transfusæ in voluntatem Adami primi omnium parentis.

68. *Armeni.* Armeni suprà jam præmentionati docebant, dari aliqua peccata irremissibilia, quæ à nullo unquam Sacerdote remitti possunt. Citando illa Matthæi 12. Salvatoris verba: *Omne peccatum, & blasphemia remittitur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Et quicúnque dixerit verbum contra filium hominis, remittitur ei, qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittitur ei, néque in hoc sæculo, néque in futuro.* Verùm nullum tale peccatum irremissibile esse convincitur, ex verbis Christi, Matthæi 20. Ubi dat potestatem Apostolis remittendi peccata, dicens: *Quæcúnque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlo.* Et iterum: *Quorum remiseritis peccata, remissa erunt.* Peccatum autem contra Spiritum Sanctum, seu spiritus blasphemiæ, dicitur tale peccatum, quod nec in hoc sæculo, néque in futuro remittitur; non quasi impossibile esset illud remitti, sed quia hoc peccato peccantes, difficulter ad pœnitentiam revocantur; nam nec instructionem recipiunt, nec de pœnitentia cogitant, imò directè oppugnant id, sine quo pœnitere nequeunt, rejicientes omnem divinam inspirationem, illiúsque gratiam.

69. *Jovinianus.* Jovinianus Hæresiarcha asserebat, omnia peccata mortalia esse paria, assumendo pro se illud Jacobi 2. v. 10. *Qui in uno offendit, factus est omnium reus.* Sed malè interpretando citatum textum, ex quo planè contrarium deducitur. Nam Apostolus in eo supponit totam legem, quo ad aliqua precepta posse servari, & tantùm in uno offendi. Est ergo sensus illius tex-

textûs: Quòd qui contra unum præceptum peccet mortaliter, mereatur pœnam æternam, quô ad extensionem; non autem quô ad eam intensionem, si violaret omnia præcepta. Nam quòd peccatum mortale unum sit, gravius re ipsa, adeóque mereatur pœnam intensiorem, quàm aliud; Clarè patet ex ipsis scripturis sacris. Christus enim ipse ait, Joannis 19. v. 11. *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Et Sapientiæ 6. v. 7. *Potentes, potenter tormenta patientur.* Et rursus Christus Dominus apud Matthæum cap. 5. ait: *Ego dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus est judicio: qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit consilio, qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quibus verbis ostenditur, peccatorum differentia, ex differentia reatûs.

70. *Wiclephus.* Joannes Wiclephus, inter alios errores, etiam hunc docuerat. Quòd omnia peccata prædestinatorum quantumvis enormia, sint tantùm venialia peccata; & reproborum, quantumvis minima, sint peccata mortalia. Quia inquiebat: mortalia peccata sunt illa, quæ puniuntur pœnâ æternâ; & venialia, quæ non puniuntur pœnâ æternâ. Atqui prædestinati propter nulla peccata puniuntur pœnâ æternâ, reprobi autem propter sua peccata, puniuntur pœnâ æternâ. Ergo: Sed hæc assertio convincitur erroris manifestè. Quia peccatum Adami fuit mortale. Nam post prohibitum esum ligni, scientiæ boni, & mali, dixit illi DEUS: *In quacúnque die comederis, morte morieris,* quæ verba potiùs de morte animæ, quàm corporis sunt intelligenda, quia morte corporeâ non sunt mortui eâ die protoparentes nostri, quà hoc præceptum violârunt. Unde Sanctus Gregorius, in quadam Epistola ad Narsi Comitem sic arguit: *Si anima Adæ statim post peccatum fuit mortua. Ergo peccatum illud, quod hujus mortis fuit causa, fuit verè mortale.* Pari ratione, David erat prædestinatus. Peccatum autem adulterij, & homicidij quod commisit, fuit mortale; sicut & Sancti Petri, cùm trinâ negatione abnegaret Christum. Vicissim verò non est rationabile dicere, quòd officiosum mendacium, vel otiosum verbum, sit in reprobis tantum peccatum, sicuti est in prædestinatis perjurium, & blasphemia. Probatur hoc idem, ex illo Ezechielis Cap. 18. *Si iniquus egerit pœnitentiam, ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, vitâ vivet, & non morietur.* Ergo, si reprobi etiam, de aliquo peccato egerint pœnitentiam, illud remittetur illis, ergo propter illud non patienter pœnam æternam, sed propter alia, quæ post hac commissuri sunt. Ergo hoc grave peccatum, in sententia Wiclephi, esset tantùm peccatum veniale, quod dici non potest.

71. *Novatus, & Montanus.* Novatus, & Montanus Hæresiarchæ, asserebant: Eos, qui semel lapsi sunt in grave peccatum, nunquam ampliùs conse[...] qui remissionem illius, quantumlibet postea pœniteant. Quò autem fundame[n]to tuebantur hunc suum errorem, non invenio. Nisi fortè allegarent, pro su[o]

erronea opinione, supra citatos textus §. 7. Num. 63. & 65. nempe ad Hæb. 6. v. 4. 5. & 6. & ad Hebr. 10. v. 26. Quæ tamen est contra clarissima scripturæ sacræ Testimonia. Nam Job. 41. dicit: *Tu quidem gressus meos dinumerâsti, sed parce peccatis meis.* Et David Psal. 50. *Miserere mei DEUS, secundùm magnam misericordiam tuam.* Et Matthæi 8. Rex ille Evangelicus, cui se Dominus per parabolam similavit, *omne debitum dimisit servo suo.* Et Psal. 102. dicitur de DEO: *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.* Et Lucæ 15. *Filius prodigus, receptus est in gratiam sui parentis,* Ac Lucæ 10. dicit Salvator noster: *Quòd majus sit gaudium in cœlo, super uno peccatore, pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis.* Sed, & David Regi, agnoscenti peccatum suum, & de illo pœnitenti, dictum est, à Nathan Propheta: *Dominus quóque transtulit peccatum tuum,* hoc est: remisit.

72. *Waldenses, & Wiclephistæ.* Waldenses, & Wiclephistæ credebant, omnem potestatem sæcularem amitti per peccatum mortale, ac proinde tali Judici, vel Magistratui, qui reus est alicujus peccati mortalis, non esse parendum. Sic argumentantes: Omnis potestas à DEO est, teste scripturâ. DEUS autem dona sua non præstat peccatoribus & sceleratis. Ergo homo peccati reus, nullam habet potestatem. Sed hæc argumentatio falsitatis arguitur, ex ipsa scriptura. Nam Hieremiæ 27. dicit Dominus: *Et nunc itáque ego dedi omnes terras istas, in manu Nabuchodonosor Regis Babylonis: & servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filij ejus. Et servient ei gentes multæ, & Reges magni.* Ergo DEUS dat Regna etiam peccatoribus. Et, ut habetur Job 14. *Regnare facit DEUS hominem hypocritam, propter peccata populi,* & tamen hypocrisis est peccatum. Et Sanctus Petrus in sua prima Epistola Canonica, ait: *Servi subditi sint in omni timore Dominis, non solùm bonis, & modestis, sed & dyscolis.* Ad fundamentum autem Waldensium, & Wiclephitarum, respondeo: DEUM peccatoribus non præstare bona ea spiritualia, quæ præstat non peccatoribus, cujusmodi est gratia sanctificans, & alia cœlestia dona cum hac connexa; imò hanc post peccatum, ab ijs statim aufert. Alia autem dona, cujusmodi sunt: divitiæ, dignitates, potestates, etiam impijs dat æquè, ac justis; imò frequentiùs illis, quàm istis; his tamen reservat æternam remunerationem, omnibus hujus mundi bonis incomparabiliter majorem.

73. *Hussitæ.* Sigibertus in suis Chronicis refert, sub Honorio Imperatore, & Zozimo Papâ, fuisse exortam Hæresim, quæ docebat, ijs, qui prædestinati sunt ad vitam æternam, nihil obesse quæcúnque scelera; & illis qui præordinati sunt, ad mortem æternam, nihil prodesse, quæcúnque pia opera. Quam pestilentissimam Hæresim, post mille annos resuscitavit Joannes Huss, & eam amplexus est etiam Calvinus. Cujus fundamentum est: Quia DEUS in sua præscien-

ſcientia, non poteſt falli, nec voluntas illius immutari. Ergo, ſi quem præſcivit, vel prædeſtinavit ad vitam, aut mortem æternam, ille ſalvabitur, quantumvìs ſceleratam vitam ducat; quem verò præſcivit, & præordinavit ad æternam damnationem, ille damnabitur, quantumvìs probè, & piè vivat. Sed hæc infernalis opinio ad infernales pœnas plurimos detrudit. Juſtos námque ab exercitio virtutum avocat, & peccatores ad quæcúnque ſcelera perpetranda impellit, falſóque inititur fundamento. DEUS enim neminem ordinat ad mortem æternam, ſeu reprobat, ante prævisa ejusdem demerita; nec prædeſtinat ad vitam æternam, ante prævisa hominis merita; nec ideò quis peccat, quia DEUS præſcivit eum peccaturum, ſed potiùs quia qui peccabit liberè ſuâ voluntate, ideo DEUS præſcivit eum peccaturum: demum DEUS ſuâ prædeſtinatione, nec prædeſtinatos ad vitam neceſſitat ſic ad bonum, ut malè agere, & perire nequeant; vel reprobos ſic cogit ad peccatum, ut bene agere & vitam æternam promereri non valeant. Unde per Hieremiam Prophetam Cap. 18. loquitur, dicens: *Si pœnitentiam egerit gens illa, à malo ſuo, quod locutus ſum adverſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* Et ut ait Sanctus Auguſtinus: Novit DEUS mutare ſententiam, ſi homo cœperit mutare vitam.

74. *Joannes Wiclephus, & Joannes Huſs.* Joannes Wiclephus, & Joannes Huſs docebant, liberam eſſe cuíque Chriſtiano verbi DEI prædicationem, adeò, ut quamvis à ſuperiore ſit prohibitus, ne id agat, illum tamen poſſe verbum DEI prædicare. Fortaſſis ex eo, quòd Sanctus Paulus dicat: *Verbum DEI non eſſe alligatum,* 1. ad Timoth. 2. Sed hanc ſententiam damnat Sanctus Paulus ad Romanos 1. dicens: *Quomodò prædicabunt, niſi mittantur?* Et ad Hebræos 5. *Nec quisquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à DEO, tanquam Aaron.* Præterea primi prædicatores Evangelij, quos DEUS ad hoc elegit, ut in omnem terram exiret ſonus eorum, vocati ſunt à Chriſto Apoſtoli, hoc eſt: *miſſi.* Ut ex nominis ratione quísque agnoſceret, neminem prædicari debere, niſi ad id fuerit miſſus. Et DEUS ipſe reprehendit Pſeudo-Prophetas, etiam ex hac ratione, Hiæremiæ 13. dicens. *Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant.* Atque de talibus loquitur Salvator noſter, Joannis 10. *Omnes quotquot ante me venerunt, fures ſunt, & latrones.* Quæ verba interpretans Theophilactus, monet diligenter eſſe attendendum, ad verbum illud: *Quotquot venerunt*, inquit, *non quotquot miſſi ſunt.* Nam Prophetæ veri miſſi advenerunt, Pſeudo-Prophetæ verò à nullo miſſi venerunt. De talibus quóque Sanctus Paulus ad Galatas ſcribens, ait: *Sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere* (id eſt invertere) *Evangelium.* Ac poſtea in fine Epiſtolæ addit: *Utinam abſcindantur, qui vos conturbant.* Senſus autem illius dicti Sancti Pauli: *Verbum DEI non eſt alligatum.* eſt

est iste : Estò ego sim in vinculis, verbum DEI ideò non est alligatum in me, seu vinculis adstrictum, néque enim cesso per hoc Evangelizare, tum verbo, tum scripto.

75. *Apelles.* Apelles Hæresiarcha dicebat: Prophetas contrario spiritu fuisse inspiratos, & ideò contraria dixisse, ac propterea, arguebat prophetias falsitatis, nihilque in illis esse veritatis, eò, quòd sibi ipsis adversentur. Citabàtque in confirmationem suæ blasphemiæ, varios Prophetarum textus, quibus sibi contradicere videntur. Verùm hic error ortus est ex ignorantia Apellis, qui similes textus sibi conciliare nesciebat. Certum enim est, in illis nullam esse re ipsâ contradictionem. Nam per Prophetas loquebatur DEUS, (ut ait Zacharias apud Lucam) *Per os Sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum ejus.* Et Sanctus Paulus 1. ad Hebræos, ait: *Multiformiter, multísque modis olim loquens DEUS patribus in Prophetis.* Et Beatus Petrus 2. Petri 1. *Non enim voluntate humanâ allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti DEI homines.* Sed DEUM, aut Spiritum Sanctum sibi contradicere, blasphemia est. Ergo.

76. *Lutherus.* Lutherus, circa Purgatorium, quod utique admittebat (licèt illud moderni Lutherani dari negent) tres speciales errores docuit. Primò enim admittebat, animas in purgatorio posse adhuc mereri, vel demereri. Secundò, non esse securas de sua salute, quamdiù quærunt requiem. Tertiò, & eas sine intermissione peccare. Primum errorem haud dubio probare conatus fuit more solito, ex aliquo distorto scripturæ sacræ textu. Secundum deduxit, vel cogebatur admittere, ex primi erroris admissione. Pro tertio adferebat hanc rationem ; Quia *quærunt, quæ sua sunt* contra voluntatem DEI, dum horrent pœnas. Sed hanc insanam hæresim, scriptura sacra manifestè condemnat. Ut Ecclesf. 9. v. 10. *Quodcùnque potest manus, tua instanter operetur, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erit apud inferos,* hoc est: post mortem tuam Et cap. 11. v. 3. *In quo loco ceciderit lignum, ibi erit.* Item 2. ad Corinth. 5. v. 10. *Unusquisque refert prout gessit in corpore.* Item Apocalypsis 10. v. 4. *Tempus non erit ampliùs.* Item Lucæ. 16. v. 9. *Venit, nox, in qua nemo potest operari.* Mortem appellans noctem, post quam non licet operari, videlicet in ordine ad meritum, vel demeritum. Et sic refutatur primus error Lutheri, hâc in materia. Contra secundum verò est illud, Job 7. *Militia, seu tentatio est vita hominis super terram.* Hoc est: quamdiù vivimus super terram. Ergo animæ in purgatorio non ampliùs militant, seu non ampliùs tentantur. Ergo jam sunt securæ de consequenda cœlesti gloria, sive extra periculum peccandi. Demum, contra tertium errorem est. Quia per hoc quòd animæ quærant requiem, & horreant pœnas, non peccant, sicut non peccavit David, cùm dixit Psal. 41. v. 3.

Sitivit anima mea ad DEUM fortem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem DEI. Et Sanctus Paulus cum ajebat: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Et ipse Christus, cùm propinquus esset passioni, cœpit pavere, & tædere, & dixit: *Tristis est anima mea úsque ad mortem.* Marci 14.

77. *Erasmus Roterodamus.* Erasmus Roterodamus, fuit in hac falsa opinione, (ut patet ex ipsius annotationibus, super 11. Caput Lucæ) quòd raptor, vel fur, non teneantur ad rei ablatæ restitutionem, sed satìs esse, si pauperibus aliquam tribuant Eleëmosynam. Adducens pro se illud Christi: *Date Eleëmosynam, & omnia munda erunt vobis.* Ast hic error pugnat apertè cum lege naturæ, quæ dictat: Ne *feceris* alicui, quod tibi oderis fieri. Pugnat cum lege divina: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* At nemo est, qui non oderit se re suâ spoliari. Et quísque justè optare potest, ut quod sibi furto, vel rapto ablatum est, restituatur. Deinde DEUS promittit Ezechielis 33. Cum hac conditione peccatori, remissionem peccatorum: *Si rapinam restituerit.* Zachæus quóque pœnitentiam agere volens, voluit reddere quadruplum, si quos defraudâsset. Postremò Sancti Augustini dictum est: Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

78. Multi ex vetustis Hæreticis negaverunt carnis resurrectionem futuram. Moti fortè illo: Ecclesiast. 3. v. 19. *Unus est interitus hominis, & jumentorum, & æqua est utriúsque conditio, sicut moritur homo, sic & illa moriuntur, similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento ampliùs.* Et v. 20. ac 21. *Et omnia pergunt ad unum locum, de terra facta sunt, & in terram pariter revertentur. Quis nôrit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & spiritus jumentorum descendat deorsum?* Sed Hæresis ista apertis scripturæ sacræ testimonijs convincitur. Nam Christus Matthæi 22 Saducæos negantes carnis resurrectionem, sic alloquitur: *Erratis, nescientes scripturam, néque virtutem DEI. In resurrectione enim néque nubent, néque nubentur, sed erunt sicut Angeli DEI in Cœlo. De resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est, à DEO dicente vobis: Ego sum DEUS Abraham, & DEUS Isaac, & DEUS Jacob. DEUS non est mortuorum, sed viventium.* Et Sanctus Paulus 2. ad Corinth. 15. *Si autem Christus prædicatur, quòd resurrexit à mortuis, quomodo dicunt quidam in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est. Si autem resurrectio mortuorum non est, néque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis & fides vestra.* Demum in symbolo Apostolorum, profitemur nos credere Carnis resurrectionem. Ad citatum autem textum, respondeo: Unum esse interitum jumentorum, & hominis, quò ad corpus, non item, quò ad animam; & quòd non noscamus, an spiritus filiorum Adam seu hominum, ascendat sursum, & spiritus jumentorum descendat deorsum, nempe notitiâ sensuum, sive experientia-

entiali, non autem notitiâ fidei, vel etiam naturali ratiocinatione. De ipsa autem resurrectione, seu reunione spiritûs hominum, cum suo corpore, minùs adhuc nobis constat, per scientiam naturalem, sed hoc habeamus ex fide, quæ certior est quâcúnque etiam evidenti ratione. Multi autem putant Salomonem hìc loqui, ex mente & verbis Atheorum. Nam quòd ipsemet aliter senserit, patet ex v. 17. Ejusdem capitis, ubi in persona sua sic loquitur: *Et dixi in corde meo: Justum, & impium judicabit DEUS, & tempus omnis rei tunc erit,* nempè in judicio extremo, quando tam impij, quà justi, resurgent à mortuis.

79. *Eutychiani.* Eutychiani dicebant, corpus nostrum in illa resurrectione futurum impalpabile, & invisibile. Moti fortè illo Pauli, 1. ad Corinth. 15. Ubi de resurrectione sic loquitur: *Seminatur in corruptione, surget in incoruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Verùm hinc non deducitur, quòd erit impalpabile, & invisibile, sed corpus gloriosum, præditum dotibus subtilitatis, agilitatis, claritatis, & incorruptibilitatis. Item, quòd corpus illud futurum sit palpabile, & visibile, clarè patet ex eo. Quòd Redemptor noster, dubitantibus discipulis de sua resurrectione, ostendens manus, & latus, palpanda ossa, carnémque præbuit dicens: *Palpate, & videte.* Lucæ. 24.

80. Fuit quædam Hæresis, quæ ab aliquibus Origeni adscribitur, quæ dicebat, corpora post resurrectionem futura iterùm mortalia, & post multa sæcula, in nihilum iterum redigenda. Sed contra est. Quia Paulus Apostolus, ad Romanos 6. ait: *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Christi autem resurrectio est exemplar nostræ resurrectionis. Ergo. Præterea Sanctus Joannes in Apocalypsi, de justis loquens, ait: *Et absterget DEUS omnem lacrymam ab occulis eorum, & mors ultrà non erit, néque luctus, néque timor, néque dolor erit ultrà, quia prima abjerunt.*

81. Omnibus ferè Hæreticis commune fuit, scripturis sacris detrahere, & pro libitu suo, hos vel illos libros illius, reijcere. Nam cùm à Catholicis contra assertionem illorum, tam clarus aliquis textus adducitur, ut eum ad sensùm suum detorquere minimè valeant, illicò librum illum, ex sacrorum voluminum catalogo volunt eliminatum esse. Sic Carpocratiani Hæretici, Manichæi, item, & Albanenses. Quia clarè ex veteri testamento ostenditur illis à Catholicis, unum tantùm esse DEUM, qui sit omnium rerum principium, cùm illi admitterent duo esse principia rerum, sive duos esse DEOS: unum bonum, authorem, & conditorem rerum bonarum; alterum verò malum, conditorem, & authorem omnium rerum malarum: non valentes hìc luculentis ex veteri testamento petitis respondere, totum vetus testamentum reijecerunt dicentes: Et illud esse malum, & à malo principio factum, & datum.

82. Eo-

82. Eodem modò Lutherus, quia orationes, & alia suffragia, quæ à viventibus pro mortuis fiunt, nihil mortuis prodesse asserebat. In secundo autem libro Machabæorum, laudantur talia suffragia, quæ pro mortuis fiunt. Ideo suum pertinaciter defendens errorem, hos libros Machabæorum, quia suæ doctrinæ repugnabant, rejecit, & è Cathalogo Canonicorum librorum scripturæ sacræ eliminavit.

83. Non aliter quóque Cedron, & Marcion Hæresiarchæ, quia ex Evangelijs Matthæi, Marci, & Joannis, clarissimè eorum doctrina impugnabatur, & contraria scripturæ sacræ demonstrabatur, solùm Lucæ Evangelium recipiebant, alia verò tria rejiciebant.

84. Montanistæ Hæretici. Quia ex actis Apostolorum probabatur luculenter missio Spiritûs Sancti supra Apostolos, ac consequenter Montanum Hæresis & sectæ eorundem authorem, non esse spiritum Paraclytum, quem se esse is jactabat, & à suis pro tali habebatur: Librum actuum Apostolorum reijciebant, & pro vero ac Canonico Libro Scripturæ Sacræ non admittebant.

85. Ebion Hæresiarcha. Quia docebat legem veterem cùm nova esse observandam. Cùm huic doctrinæ apertè repugnet Sanctus Paulus in suis Epistolis, ut suum errorem tutaretur, ad hoc asylum confugit: ut omnes Pauli Epistolas reijceret, & nullius esse momenti diceret.

86. Rursus Lutherus, quia docebat solam fidem justificare, eámque solam sufficere ad vitam æternam assequendam, etiamsi opera desint. Jacobus autem Apostolus, in sua Epistola Canonica docet: Fidem sine operibus mortuam esse. Ideo, utpote suæ doctrinæ repugnantem, negavit eam esse Jacobi Apostoli Epistolam, ac dignam Spiritu Apostolico.

87. Alogiani Hæretici. Eò quòd Filium DEI negabant esse verbum. Nam *Logos* Græcè, idem significat, quod Latinè sermo, sive verbum. Hinc Alogiani dicti sunt, tanquam sine verbo. Cùm ergo Evangelium Sancti Joannis apertissimè testetur, Filium DEI esse verbum. Ideò negabant Joannem Apostolum, scripsisse hoc Evangelium. Contra quas omnes Hæreses, quæ ex catalogo sacrorum librorum, aliquem librum auferre conantur, illud sit unicum, & solidissimum fundamentum: Quòd aliunde scire non possimus, (seclusâ DEI revelatione) talem, vel talem librum esse Canonicum, & verum scripturæ sacræ librum, quàm ex definitione Ecclesiæ. Cùm ergo unum aliquem librum credimus esse verum sacræ scripturæ librum, ex eô: quia Ecclesia per Concilia eum pro tali habeat, ac recognoscat; omnes, quos Ecclesia per Concilia, & in Canonem Scripturæ Sacræ retulit, debemus credere esse tales: quia non est major ratio pro uno, quàm pro reliquis. Omnes autem illi libri, quos præmentianatæ Hæreses rejiciunt, sunt recepti, & approbati ab Ecclesia, per Concilia, videlicet

Lao-

Laodicenum, & Carthaginenſe tertium, Florentinum item, & Tridentinum, Ergo.

88. *Severiani, & Encratitæ.* Severiani, & Encratitæ Hæretici, aſſerebant: Vinum abſolutè non eſſe bibendum. Idque ex eô, quòd lege præceptum ſit, ne Nazaræi vinum bibant. Et apud Amos Prophetam, Cap. 8. Accuſantur ij, *qui Nazaræis propinabant vinum.* Puto tamen eos magìs id ex eô tenuiſſe, quòd putaverint vinum ex natura ſua eſſe malum, & ortum à ſathana, è terra vitem educente, habuiſſe, uti docuerunt Manichæi. Sed ſi vinum malum eſſet ex natura, Salvator noſter non vertiſſet aquam in vinum Joannis 2. Item ſi vinum non liceret bibere, idem Salvator non præcepiſſet miniſtrantibus in convivio nuptiarum, ut ferrent vinum Architriclino. Matthæi 25. Deinde Sanctus Paulus Apoſtolus Timotheo ſcribens, conſulit ut aquam non bibat, ſed modico vino utatur. Præceptum autem Nazaræis datum fuit particulare, pro certis perſonis. Ergo ad omnes extendi non debet. Illud autem fundamentum, quòd nimirùm vitis ſit à ſathana è terra educta, falſum eſt, & ſcripturæ ſacræ contrarium, quæ teſtatur: Omnes creaturas eſſe ex ſe bonas, eáſque eſſe à DEO, tanquam omnium rerum conditore, & non ab aliquo alio principio productas.

89. Jovinianus docuit: Virginitatem non eſſe apud DEUM majoris meriti, quàm conjugium, ſed pares eſſe dixit nuptias Virginitati. Fortaſſis ex eo, quòd DEUS ipſe nuptias inſtituerit, Virginitatem autem nullibi præceperit. At Sanctus Paulus, viduitatem præfert nuptijs, & Virginitatem præfert utriſque, dicens: 1. ad Corinth. 7. *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit, qui autem non jungit, meliùs facit.* Et poſtea viduitatem præferens nuptijs dicens: *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit, ſi autem dormierit vir ejus, liberata eſt à lege, cui vult nubat, tantùm in Domino. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum conſilium. Puto autem, quòd & ego Spiritum Domini habeam.*

90. Lutherus atrociùs adhuc debachatur contra virginitatem, oſor nempe omnis puritatis & caſtitatis, dum non veretur dicere virginitatem, ac continentiam, malam eſſe, & præcepto DEI contrariam: quam ſuam carnalem, & animalem opinionem, conatus fuit probare ex illo Geneſi: *Creſcite, & multiplicamini,* impudenter ex ſuo, ſubdens: hoc non eſt præceptum, ſed plùs quàm præceptum; quod nos non poſſumus impedire, vel prætermittere. Sed Sanctus Hieronymus, aljíque Sancti Patres, caſtiùs hunc textum interpretantur. Et quidem Sanctus Hieronymus, contra Jovinianum hæc ſcribit: Neceſſe fuit priùs plantare ſylvam, & creſcere, ut eſſet quod poſtea excidi poſſit, ſimúlque conſideranda eſt vis verbi: *Quum* dicit. *Creſcite, & multiplicamini, & replete*

teram,

terram. Nuptiæ replent terrã, virginitas paradisum. Tunc ergo illud vigebat, & obligabat omnes, & singulos, quando in principio conditus est homo, donec multiplicaretur genus humanum. Postmodùm verò non obligat omnes, & singulos: quia jam ratio, & causa præcepti cessavit, post tantam multiplicationem hominum. Nam si obligati essent singuli ad contrahendas nuptias, consequens est, ut peccâssent Hieremias, Helias, Hælisæus, tres pueri in fornacem Babylonis missi, Daniel Propheta, & Joannes Baptista, quòd virginitatem servaverint, & à nuptijs abstinuerint. Et hi quidem vixêre ante legem gratiæ. Post legem autem gratiæ, jugum Christi suave admodùm redditum est nobis, per ejusdem gratiam; & continentia nobis commendata est, tam ab ipso Christo Domino, quàm ab ejus Apostolo Paulo, per modum consilij, non per modum præcepti: *Omnia autem possumus in eo, qui nos confortat,* nempe Christo, ut ait Sanctus Paulus, ad Philippen. 4. O quàm diversæ sunt hac in materia Lutheri, & Sancti Augustini exclamationes. Lutherus clamat: sicut in potestate mea non est, quo minùs sim mas, ita minimè situm in me est, ut sim sine muliere. Sanctus autem Augustinus exclamat, & suspirat: *Nesciebam quàm suave sit, carere his nugis nugarum.* Quàm diversa item Sancti Pauli Apostoli, & Lutheri, ac Calvini desideria, Sanctus Paulus desiderabat, *omnes fieri sicut seipsum*, hoc est: virginitatem, & continentiam servantes. 1. ad Corinth. 7. Lutherus autem & Calvinus, neminem vellent esse virginem, & continentem, ne soli ipsi incontinentes videantur.

91. *Lamberiani.* Lamberiani Hæretici, omnia vota damnabant, allegantes pro se illud Psalmistæ: *Voluntariè sacrificabo tibi.* Psalmo 53. Atqui subsumebant: sed vota videntur voluntarium tollere, & necessitatem quandam, & coactionem inducere. Ergo. Sed indoctè. Vota enim ipsa voluntariè fiunt, & de ratione illorum est, ut fiant liberè; necessitas autem, quam postea vota secum trahunt ad servanda ea, quæ voto firmata sunt, est solùm consequens, & non antecedens, quæ voluntarium, ac libertatem nullatenus tollit, sed eam supponit. Quod verò vota semel emissa, sunt opere complenda, satis clarè testatur scriptura. Numeror. 30. Dum Dominus sic ait: *Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciat irritum verbum suum, sed omne quod promittit implebit.* Et Deuteronomij 23. *Cùm votum voveris Domino DEO tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus DEUS tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labijs tuis, observabis; & facies sicut promisisti Domino DEO tuo, & propriâ voluntate, & ore tuo loquutus es.*

92. *Lutherus.* Lutherus, vota monastica, seu perpetuæ paupertatis, castitatis, & obedientiæ, damnabat, & abominabatur, adeóque deserenda, & revo-

canda esse, etiamsi piâ, & seriâ opinione emissa fuerint. Quia (inquiebat) vota hæc sunt contra libertatem Evangelicam, & Christianam, quâ à Christo donati sumus. Juxta illud Pauli, ad Galatas 5. *In libertatem vocati estis fratres.* Sed contrà est. Quia Psalmo 75. universim dicitur: *Vovete, & reddite Domino DEO vestro.* Et Eccl. 5. *Si quid vovisti DEO, non moreris reddere.* Et mox: *Quodcúnque voveris, redde.* Deinde Christiana libertas, & Evangelica, non in eo consistit, ut unusquisque nostrûm id faciat, quodcúnque sibi libet; & ut vota semel facta DEO, ad placitum suum iterum revocet. Sed quòd per Christum liberati simus à servitute peccati, quam libertatem nullus meliùs tenet, quàm qui servit DEO. Nam ut Apostolus ait, ad Romanos 6. *Liberati autem à peccato, facti sumus servi justitiæ.*

93. Mitiores fuêre nonnulli Hæretici, qui admittebant quidem vota semel DEO facta esse adimplenda, sed negabant, quòd opus ex voto factum, cedat ad majus ipsius operantis prœmium, quàm si liberè, & ábsque voti obligatione fuisset factum. Ex eo fortassis: Quia tantò melioris conditionis est opus aliquod bonum, quantò est magìs liberum, & voluntarium: Psalmista siquidem ait: *Voluntariè sacrificabo tibi.* Psalmo. 53. Quem scripturæ sacræ textum etiam Lamberiani Hæretici pro se citabant. Sed contrâ est: Quia Regius vates suadet nobis, ut Domino DEO aliquid voveamus, dicens: *Vovete, & reddite Domino DEO vestro, omnes qui in circuitu ejus affertis munera.* At, si nullum esset ex voto accrescens meritum, & opus ex voto factum, non esset melioris conditionis, quàm si sine voto fieret, malè nobis consuluisset Propheta, ut voveremus. Ergo.

94. Rursus alij ex Lutheranis erant, qui videntes tam aperta testimonia scripturæ sacræ, pro votorum licita nuncupatione, & debita postmodùm eorundem adimpletione, ad aliud asylum confugiebant, dicentes: vota pro certo tempore emitti posse, & deberi etiam adimplere, non autem talia, quibus homines ad perpetuam aliquarum rerum observationem se obstringerent. Quoniam, inquiebant, per talia vota fiunt homines servi, quos tamen DEUS libertate donavit. Sed contrà est. Quia hæc servitus ipsa fit liberè. Et si is, qui duxit liberè uxorem, se ipsum irretivit vinculo indissolubili, ita ut vivente uxore, non possit ab ea separari, néque aliam superinducere, & servitus hæc in quam homo incidit per matrimonium, non repugnat libertati per Christum donatæ. Quid igitur repugnabit votum castitatis DEO liberè factum. Deinde Anna votum fecit perpetuum de Samuele filio, DEO consecrando in ministerio templi, *omnibus diebus vitæ ejus*, & ob id etiam exaudita est à DEO. Igitur si Anna de filio necdum concepto potuit tale votum perpetuum emittere, cur non poterit aliquis de se ipso, aliquid simile vovere, præsertim cùm quilibet in se ipsum,

& suam

& ſuam voluntatem, plùs juris habeat, quàm Mater quæcúnque in ſuum filium? Præterea Sanctus Paulus 1. ad Timoth. 5. Damnat eas viduas adoleſcentes, *quæ primam fidem irritam fecerunt*, hoc eſt: quæ votum in viduitate emiſerant, de continentia ſervanda, violaverunt, cùm poſt tale votum (utique perpetuum) emiſſum, nupſerunt, vel nubere ſtatuerunt.

95. Lutherani poſteriores, apertè cognoſcentes eſſe contra ſacram ſcripturam damnare omnia vota, & obſtinatè volentes vota monaſtica tollere, hoc commentum finxerunt, ut dicerent: illa vota DEO placere, quæ ſunt de ijs, quæ DEUS præcipit, reliqua verò omnia eſſe prorſus damnanda. Sed ignoranter. Quia licèt vota fieri, poſſint etiam de ijs, quæ ſunt de præcepto, propriè autem fieri debent de ijs, quæ ſunt tantùm de conſilio, & de meliori eſſe. Quòd autem vota fieri poſſint de ijs rebus, quæ non ſunt de præcepto, clarè patet, ex Numeror: Cap. 30. Ubi votum factum de jejunio, & certarum rerum abſtinentia, à DEO approbatur, & obſervari jubetur. Et in univerſum Regius Pſalmiſta ſuadet: *Vovete, & reddite Domino DEO veſtro*. Pſal. 25. In quem locum Sanctus Auguſtinus ſic ſcribit: Quisque, quod voluerit voveat, illud attendat, ut quod voverit, reddat.

96. Græci, (& fortè multi etiam alij) exiſtimant non eſſe peccatum dare aliquid ad uſuram. Ex eo, quòd in Deuteronomio Cap. 2. DEUS dixerit: *Non fœneraberis fratri tuo ad uſuram pecuniam, nec fruges, nec aliam quamlibet rem, ſed alieno.* Unde inferunt: Ergo alieno licitum eſt dare aliquid ad uſuram. Verùm quò ad illas particulas; *Sed alieno.* Verba illa DEI, non habent rationem præcepti, ſed fuit tantùm permiſſio minoris mali, ad majus malum evitandum, quæ fuit conceſſa Judæis, ob eorum nimiam avaritiam: ſicut & aliàs permiſſus fuit libellus repudij, ad duritiam cordis eorum. Deinde omnes Chriſtiani ſunt fratres in Chriſto. Ergo ſicut inter ipſos Judæos fuit illicita uſura, ita eſt etiam illicita inter ipſos Chriſtianos. Et manifeſta ſunt hujus rei ſcripturæ ſacræ teſtimonia. Nam in Exodo Cap. 25. Lex DEI ſic ait: *Si pecuniam dederis pupillo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes.* Et Levitici 25. *Si attenuatus fuerit frater tuus, non accipies ab eo uſuras.* Divinus autem Pſaltes, cùm interrogâſſet DEUM, quisnam eſſet in tabernaculo illius habitaturus? poſtea eidem ipſe quæſtioni reſpondens, ait: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.* Ergo è contrario, qui pecuniam ſuam dedit ad uſuram, non habitabit in DEI tabernaculo.

97. *Petrus Abajlardus.* Petro Abajlardo, inter alios errores etiam hic attribuitur; Quòd docuerit: dœmonum ſuggeſtiones contactu fieri lapidum & herbarum, prout illorum ſagax malitia, novit harum rerum vires diverſas, diverſis incitandis vitijs convenire. Nam ut Sanctus Paulus ad Galatas 5. teſta-

tur: *Caro concupiſcit adversùs Spiritum.* Talis autem concupiſcentia eſt quædam tentatio, quâ anima ad peccatum incitatur. Uti & Sanctus Jacobus ait: *Unusquisque tentatur, à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.* Cùm ergo dœmones ſciant, vires herbarum, & lapidum, quæ hanc concupiſcentiam excitare valeant, faciunt hæc per applicationem, & contactum illorum. Verùm hæc ratiocinatio ad omnes tentationes extendi non poteſt. Nam prima tentatio dœmonis, quando decepit Evam, non fuit per applicationem lapidum, aut herbarum, ſed per allocutionem in forma ſerpentis: Deinde ad tentandum Adamum, adhibuit ipſam Evam, non lapides, non herbas. Similiter Salvatorem noſtrum in deſerto tentavit, non applicatione lapidum, aut herbarum, ſed allocutione. Demum juxta Sanctum Paulum 2. ad Corinth. 11. *Dœmon aliquando ſe transfigurat in Angelum lucis, ad tentandos homines.* Poſtremò aliqua peccata ſunt ſpiritualia, quæ nullam habent cum carne vicinitatē, & propterea ab ea minimè oriri poſſunt. Quis autem dicet, ad hujusmodi peccata tentationem fieri contactu herbarum, vel lapidum, per applicationem dœmonum?

98. Fuerunt quidam Hæretici, quos Sanctus Auguſtinus Pattatorinchitas vocat. Qui totam ſanctitatem, & perfectionem hominis in ſilentio ſervando ponebant, non alijs virtutibus, quàm taciturnitati ſtudentes, & ſe applicantes. Quia in ea re ſe Prophetas imitari dicebant. Quoniam David Propheta ait: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis.* Unde perpetuò quaſi, digitum elevatum ori apponebant, aut ſuperpoſitum ſervabant. Verùm illud Prophetæ dictum, minimè illis ſuffragabatur. Non enim Propheta petijt à DEO aliud verbis illis, quàm moderatam locutionem, & non perpetuum ſilentium; ut videlicet cùm tacendum eſſet, taceret; cùm oporteret loqui, cum debitis circumſtantijs loqueretur. Nam (ut ejusdem Prophetæ filius Salomon Eccl. 3. poſt eum docuit) *Tempus eſt loquendi, quemadmodum & tacendi.*

99. Manichæi tenebant: nullum peccatum committi ab homine, ſeu ab hominis libero arbitrio, ſed omne peccatum fieri à dœmone. Quia (inquiebant) peccatum malum eſt, igitur provenit à malo, hoc eſt: à dœmone, qui per Antomaſiam dicitur malus; éſtque principium, à quo eſt omne malum. Sed hæc Hæreſis convincitur per id, quod ſapiens Eccleſiaſticus ait: Cap. 15. *DEUS ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. Adjecit mandata, & præcepta ſua. Appoſuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors; Bonum & malum. Quid placuerit ei, dabitur illi.* Ex quibus verbis clarè conſtat, peccatum etiam eſſe à libero arbitrio, licèt ad ſuggeſtionem diaboli committatur. Præterea arbitrium hominis eſt liberum. Ergo poteſt ſe ad utrámque partem, hoc eſt; ſive ad bonum, ſive ad ma-

ad malum flectere. Ergo quando flectit se ad malum, sive peccatum, tunc malum erit, etiam ab illo, & non à solo dæmone: quia Dœmon non facit hanc electionem, sed tantùm proponit homini peccatum, & eum ad illud patrandum allicit.

100. Atque ex his, & tribus prioribus Paragraphis factis observationibus patet. Primò, omnes Hæresiarchas, suas Hæreses etiam absurdissimas, conatos fuisse probare, ex textu aliquo sacræ scripturæ. Patet secundò, non satis esse ad alicujus assertionis, Universali Ecclesiæ adversantis probationem, unum, aut alterum textum ex scriptura sacra, eúmque distortum producere. Patet tertiò, scripturam sacram, non ita esse ubique claram, ut à quovis legente intelligi statim queat. Præmentionati enim Hæretici, illos textus scripturæ sacræ, quos pro stabilienda sua Hæresi adducebant, non intelligebant. Patet quartò, in scripturis sacris, non tam ad verba esse attendendum, quàm ad genuinum illorum sensum. Patet quintò, Ad investigandum verum, & genuinum scripturæ sacræ textum, non sufficere, privatum uniuscujúsque scriptum. Quia omnes enumeratorum Hæresum authores, & fautores, privato suo spiritu judicabant, se verum, & genuinum sensum, citatorum à se, pro suis assertionibus, textuum scripturæ sacræ, tenere, ac possidere; gravissimè tamen ab eo aberraverunt. Patet sextò, ponendam esse unam, & certam Regulam, per quam debeamus, ac valeamus discernere verum, & genuinum scripturæ sacræ sensum; ac assequi veram intelligentiam, & interpretationem atque explicationem textûs, de cujus legitimo sensu est controversia. Aliàs enim incassum disceptabimus, & nunquam ad veritatis cognitionem perveniemus. Patet septimò, quòd hac methodo adhibitâ, multæ aliæ quæstiones controversisticæ, præliminares, & extravagantes, & quæ non sunt ad meritum rei, pro præsenti quæstione quæ assumitur, sed solùm retardant resolutionem difficultatis, circa quam inter partes controvertitur; vel sunt mera subterfugia veniendi ad ipsius quæstionis statum, tollerentur. Et unica hæc superesset quæstio: Quis nam sit verus, & genuinus sensus, illius textûs, quem una pars pro se citat? & quis illius, quem altera pars pro se adducit? reliqua autem omnia, vel supponerentur, vel seponerentur.

Statuamus proinde hac in re sequentem Regulam, quam utique utráque pars pacis Christianæ, & solius veritatis amans, admittere debebit; néque prudenter eam reijcere poterit.

Ille sensus, & illa explicatio, ac interpretatio alicujus scripturæ sacræ textûs, est amplectenda, tanquam vera, & genuina, quæ est conformis ejusdem textûs explicationi, & interpretationi, Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ, hoc est: qui vixerunt à temporibus Apostolorum, & primis saltèm quinque sæculis; & illa est reijcienda, quæ eorum interpretationi est contraria, & difformis, Cujus

Cujus Regulæ rationes ſunt: Prima, quia tam Catholici aſſerunt, quàm Acatholici concedunt, in primitiva Eccleſia, & primis quinque ſæculis, Eccleſiam à Chriſto fundatam, & ab Apoſtolis propagatam, manſiſſe inviolatam, puram, integram, ac Evangelio, & doctrinæ Apoſtolorum per omnia inhærentem. Sanctos item Patres primitivæ Eccleſiæ, fuiſſe ſcripturæ ſacræ obſervantiſſimos; ac interpretes ejusdem omni exceptione majores, fidei integerrimæ, conſcientiæ puriſſimæ, vitæ ſanctiſſimæ, intelligentiæ ſcripturarum ſacrarum maximæ. Secunda, quia multi ex his Sanctis Patribus convixère ijs, qui convixerunt ipſis Sanctis Apoſtolis, vel ſaltèm proxima tempora Apoſtolorum attigerunt. Certum ergo eſt, hos habuiſſe majorem notitiam, quo in ſenſu, quis textus Evangeliorum, vel ſcriptorum Apoſtolorum, ſit intelligendus; & quo in ſenſu intellexerunt eum adhuc Anteceſſores eorum. Tertia, quia ipſimet Acatholici, ſi vel per umbram, & apparenter aliquam interpretationem horum Sanctorum Patrum, faventem ſibi eſſe putant, illico eandem avidiſſimè apprehendunt, & ambabus (ut ajunt) manibus amplectuntur. Catholici autem toto animo eorum adhærent interpretationi, adeóque ex utráque parte facilis poteſt eſſe in hac parte conventio. Quarta, quia in alijs quóque ſcientijs omnibus, prudens ratio idipſum dictat, in quibus, ſi aliqua ſit controverſia inter altercantes, de vero, & genuino ſenſu textûs alicujus ſcientiæ, ſi ij inter ſe convenire de illo non poſſunt, néque de ſua opinione unus alteri credere vult, recurrunt ad magìs verſatos in tali ſcientia, magìs peritos, & talis ſcientiæ anteſignanos; & cujus ſenſum, & interpretationem, ac explicationem illi approbant, is victoriam de mota quæſtione reportat. Quòd ſi autem pars adverſa etiam poſt horum deciſionem, ac declarationem, in ſuo ſenſu pertinaciter permaneret, & ſuam opinionem illorum quóque opinioni præferret, meritò ab omnibus rideretur, & pro fatuo prorſus haberetur.

Juxta igitur hanc Regulam, centum duntaxat ſcripturæ ſacræ textus, qui uſitatiùs, vel à Catholicis, contra Acatholicos; vel ab Acatholicis, contra Catholicos, ultrò citróque in Controverſijs moderni ſæculi citari; & ab utráque parte contrariè planè explicari ſolent, examinabimus. Sit igitur.

CEN-

CENTURIA X.

Centum Obſervationes,

Circa totidem, Scripturæ Sacræ Textuum Selectiorum genuinam, & veram Explicationem.

TEXTUS I.

Et peperit Filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit in præſepio. Lucæ 2. v. 7.

Explicatio, ſive Interpretatio Catholica. Catholici omnes, ſentiunt. Quòd Beatiſſima Virgo ſic pepererit filium ſuum, ut non ſolùm ante partum, ſed etiam in ipſo partu, ac poſt partum, Virgo intaminata permanſerit; & primogenitum hìc vocari Chriſtum, non quòd poſt illum alios genuerit, ſed quòd ante illum neminem genuiſſet. Sicut Iſaias Propheta Cap. 7. v. 14. prædixerat, cùm diceret: non modò quòd Virgo *concipiet*, verùm etiam adderet, *& pariet.* Et Symbolum Apoſtolicum credendum proponit, Chriſtum Dominum, non ſolùm de Spiritu Sancto *conceptum*, ſed etiam ex MARIA *Virgine* natum.

Interpretatio Acatholica. Novatores hujus temporis, ante partum quidem DEI Matris Virginitatem aſſerunt; nihil autem ſe habere dicunt, quod in partu, id credere ſuadeat, vel etiam poſt partum.

Interpretatio Sanctorum Patrum primitivæ Eccleſiæ. Origenes homilia 8. in Leviticum, ait: *Beatiſſimam Virginem non fuiſſe obligatam ad obſervationem Legis, & ceremoniarum illarum, quæ præſcribebantur circa emundationem mulierum, poſt partum.* Quia inquit: *Lex illa pertinebat ad mulieres. De MARIA autem dicitur: Quia Virgo concepit, & Virgo peperit.* Et Homil. 1. in diver. *Hæc Virgo Sancta genuit DEUM, ſed Virgo permanſit; Mater Filij facta eſt, ſed Virginitatem non amiſit; genuit infantem, & ut dictum eſt, Virgo permanſit.* Et S. Aug. Tom. 3. de Eccl. Dogmatib. cap. 69. *Integrâ inquit, fide credendum eſt, B. MARIAM DEI Chriſti Matrem, & Virginem concepiſſe, & Virginem genuiſſe, & poſt partum Virginem permanſiſſe.* Idem habent Lactantius, Lib. 4 Cap. 13. de vera Sapientia. Sanctus Ambroſius ad Syritium Papam. Tomo, 5. Lib. 1. Epiſt. 7. & alij Sancti Patres.

TEX-

TEXTUS II.

Et ecce terræ motus factus est magnus, Angelus enim Domini descendit de Cælo, & accedens, revolvit lapidem, & sedebat supra eum. Matthæi 28.

C*Atholica Interpretatio.* Catholici tenent, hanc revolutionem lapidis ab Angelo factam fuisse paulò postquàm jam resurrexisset Salvator noster, à mortuis, qui glorioso suo corpore, intacto monumento, è sepulchro prodijt; non ut resurrecturo Christo exitum è sepulchro adaptaret, sed ut mulieribus aditum ad sepulchrum reseraret: & tam ipsis, quàm custodibus, recenti terræ motu excitatis, Christum resurrexisse, ostenderet.

Explicatio Acatholica. Calvinus Institution. Cap. 17. Sect. 29. ait: probabiliùs esse, Christi imperio amotum fuisse lapidem in sui resurrectione, & mox transitu dato corpori Christi, in suum locum redijsse.

Explicatio Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Justinus Martyr, quæstione 117 expresse asserit, *Christum è sepulchro prodijsse tunc adhuc, cùm introitus ejus saxo immani intercluderetur: & illud revolutum fuisse ab Angelo, non ut ipse Christus prodiret, silentibus è locis, promptiùs, sed ut illa tumuli vacuitas, & felicissimus ad vitam, gloriámque reditus, ab omnibus agnosceretur.* Idem habet Sanctus Gregorius Nissenus, oratione 2. de Resurrectione. Sanctus Chrysostomus, Homilia 1. Tomo. 2. Sanctus Gregorius Nazianzenus, in Tragœdia, de Christo patiente. Sanctus Hieronymus, Quæst. 6. Tomo 1. Sanctus Augustinus, Sermone de Tempore. 138. & 160.

TEXTUS III.

Cùm ergo serò esset, die illa, una Sabbatorum, fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati, propter metum Judæorum, venit JESUS, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis. Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis, venit JESUS januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Joannis Capite 20. v. 19. & 26.

C*Atholica Explicatio.* Catholici conformiter ad priora tenent, Christum Dominum, penetratione solidi, & jam gloriosi sui corporis, penetrâsse januas, & fores clausas; atque sic se stitisse, in medio suorum discipulorum.

Explicatio Acatholica. Aliqui ex novatoribus ajunt: Ab Angelis fores fuisse patefactas, & sic Christum intrâsse ad Discipulos. Ita Bullingerus; Petrus verò Martyr, altiùs quidem, sed crassiùs ascendit, dicens: Christum per tectum

ctum se insinuâsse, & sic ad discipulos venisse. Alij adhuc magis hallucinando, dixerunt: Christum levi saltu per fenestram se extulisse, & sic insiluisse in cubiculum, in quo erant congregati discipuli ejusdem.

Explicatio Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Augustinus, in hunc locum scribens, inquit: *Moli corporis, ubi divinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe ijs non apertis intrare potuit, quô nascente, Virginitas Matris, inviolata permansit.* Et Epistolâ ad Volusianum: *Ipsa virtus per inviolatæ Matris, Virginea viscera, membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia juvenis traduxit* Et Cyrillus Alexandrinus, Lib. 12. in Joannem, Cap. 53. *Nullus igitur quærat, quomodo januis clausis, corpus Domini penetravit, cùm intelligat, non de homine mero, ut modô nos sumus, sed de Omnipotente Filio DEI, hoc scribi.* Ac tandem Sanctus Hilarius, libro contra Constantinum Augustum: *Integra sunt omnia, & observata, & ecce assistit medius, cui per virtutem universa sunt pervia.*

TEXTUS IV.

Quartâ autem Vigiliâ noctis, venit ad eos (JESUS) ambulans super mare, & videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt. Matthæi 14. v. 25. & 26.

C*Atholica Explicatio.* Ambulavit Christus super mare verè liquidum, nativi ponderis sui corporis vim cohibendo, ne mergeretur; & efficiendo, ne gravius corpus infra se levius, contra naturam suam descenderet. Et hoc erat unum è patratis à Christo miraculis.

Explicatio Acatholica. Calvinus 4. Institut. Cap. 17. Sect. 29. dicit: A DEO fuisse solidatas maris aquas, & sic Christum in mari ambulâsse. Quod sanè non fuisset majus miraculum, quàm cùm nos per undas conglaciatas incedimus. Et quomodo fuerunt illæ aquæ solidatæ, si Petrus in illis mergebatur?

Explicatio Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Augustinus, in octava Paschæ, Sermone 3. in Append. 55. Tomo 10. sic scribit: *O homo si rationem à me poscis, non erit mirabile; Si exemplum quæritur, non erit singulare; Credis nempè Dominum Christum, super aquas maris, firmis gressibus ambulâsse? Credis utique.* Et mox confirmat à pari, proximè præcedentis textûs sensu. Dicis utique mihi: si per ostia clausa Christus intravit, ubi est corporis pondus? Et respondet: *Recedant paulisper pondus, & modus; Ille hæc facit, cui nihil impossibile.* Hoc est: si Christus potuit januas clausas penetrare, potuit & super undas ambulare. Et vicissim.

TEXTUS V.

Et aperti sunt oculi eorum, (duorum scilicet discipulorum euntium in Emaus) & cognoverunt eum; & ipse evanuit ex oculis eorum.

CAtholica Interpretatio. Catholici, illud *evanuit ex oculis eorum*, sic explicant: Et factus est invisibilis ante eos. Et sic habetur etiam in Græco originali textu καὶ ἄυτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀυτων, néque enim aliud propriè significat ἄφαντος, quàm, qui in conspectum non cadit.

Interpretatio Acatholica. Calvinus, Lib. 4. Institut. Cap. 17. Sect. 29. Christus, ut sui conspectum illis, (duobus nempe discipulis) auferret, non factus est invisibilis, sed tantùm disparuit. Quid dici potest magis contrarium verbo DEI? Ait Sanctus Lucas, ἄφαντος ἐγένετο, invisibilis factus est. Calvinus verò: non est factus invisibilis. Beza verò clarissimè sciens vocem ἄφαντος significare idem, ac *invisibilis*, non est ausus id negare, callidè tamen vertit hunc textum sic: *& subduxit se ab oculis eorum.*

Interpretatio Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Doctissimi & antiquissimi Interpretes, Græci præsertim, & nominatim Theodorus Heracleensis, Leontius, Theophylactus, Euthymius, hanc potestatem reddendi se invisibilem, etiam in corpore necdum glorificato, Christo tribuebant. Dum verba illa Joannis 8. v. 59. interpretantur: *Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: JESUS autem abscondit se & exivit de templo.*

TEXTUS VI.

Et cùm faceret iter (Saulus) contigit, ut appropinquaret Damasco, & subitò circumfulsit eum lux, & cadens in terram: audivit dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum JESUS, quem tu persequeris. Actorum 9. Capite.

EXplicatio Catholica. Catholici tenent, Christum personaliter hìc comparuisse, & descendisse de Cœlo, ita tamen, ut simul maneret in Cœlo: adeóque Christum Dominum corporaliter fuisse in duobus locis, putà, in Cœlo, & in aëre Saulo vicino. Id quod patet ex v. 17. ejusdem Capitis; ubi Ananias dicit ad Saulum: *Saule frater, Dominus misit me JESUS, qui apparuit tibi in via.* Et v. 27. *Narravit illis, quomodo in via vidisset Dominum.* Quin & ipse Paulus 1. ad Corinth, 15. v. 8. ait: *Novissimè omnium, tanquam abortivo, visus est, & mihi.*

Ex-

Explicatio Acatholica. Sacramentarij, non capientes, quomodo corpus Christi, sive Christus simul possit esse in Cœlo, & simul in Eucharistia; imò in singulis partibus hostiarum consecratarum; mirè se torquent in hujus loci explicatione. Si enim admiserint hoc in præsenti accidisse, quomodo negabunt, id posse esse etiam in Eucharistia? Si verò id in præsenti accidisse negaverint, redarguuntur, clarâ rei gestæ, locô citatô, historiâ.

Explicatio Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Chrysostomus, Tomo 4. Homiliâ 38. in primam ad Corinthios. Sanctum Paulum apertè recognoscit in numero eorum, qui resurrectionis Christi JESU oculati testes fuêre, sed amplectitur quóque veritatem illam fidei, quòd Christus existens in Cœlo, sit etiam præsens in sanctissima Eucharistia. Sic enim Libro 3. de Sacerdotio, sub initium Tomi 5. loquitur: *O miraculum! O DEI benignitatem! Qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo, omnium manibus pertractatur, ac seipsum tradit volentibus illum excipere & amplecti.*

TEXTUS VII.

Dixit autem MARIA ad Angelum: Quomodò fiet istud, quoniam virum non cognosco? Lucæ 1. v. 34.

Explicatio Catholica. Communis sensus est Ecclesiæ Catholicæ, Beatissimam Virginem, non dubitando de veritate prædictionis, sed solùm sollicitam de modo, quo id fieri possit, sine aliqua sui voti virginitatis jactura, hanc quæstionem Archangelo Gabrieli proposuisse. Nisi enim voto virginitatis Virgo Beatissima obstricta fuisset, excusatio ejus non foret sufficiens, & convincens. Respondisset enim ei Angelus: Et si jam non cognoscas, poteris tamen cognoscere. Ast jam voto virginitatis probato, eo etiam stante, id posse fieri, docet eandem Angelus.

Explicatio Acatholica. Calvinus, Harmoniâ in Caput 1. Lucæ v. 34. more solito, impiè sic in explicationem horum verborum nugatur: Videtur Sancta Virgo non minùs malignè restringere DEI omnipotentiam, quàm priùs Zacharias v. 18. Quod enim præter communem naturæ ordinem est, impossibile esse colligit. Sic enim raciocinatur: virum non cognosco, quî credam igitur futurum, quod nuncias? Nec verò magnoperè laborandum est, ut eam purgemus ab omni vitio.

Explicatio Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Ambrosius, in Lucam Cap. 1. Tomo 3. ait: *Non videtur dubitâsse de facto, sed de facti qualitate quæsisse. Et bene quæsivit, quomodo fieret? Legerat enim quòd Virgo conciperet, sed*

ſed non legerat quomodò generaret. Et Sanctus Auguſtinus, Quæſt. 19. in Numer. *Modum, inquit, quæſivit Virgo, non de virtute dubitavit.* Et Lib. 10. Homil. 44. *MARIA, inquirendo dixit, non deſperando: Quomodo fiet iſtud?*

TEXTUS VIII.

Videte, ne condemnetis unum ex his puſillis: Dico enim vobis, quia Angeli eorum, ſemper vident faciem Patris mei, qui in Cœlis eſt Matthæi 18. v. 10.

EXplicatio Catholica. Ex hoc textu deducunt Catholici, ſingulos homines habere ſuos Angelos Cuſtodes, à primo ſuæ nativitatis die, qui eos cuſtodiant, excitent, & dirigant, per ſanctas inſpirationes, in ijs, quæ ad ſalutem eorum ſpectant: defendant item, & protegant ab occurrentibus malis, tam corporis, quàm animæ. Juxta illud: Judit 13. v, 20. *Vivit Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem.*

Explicatio Acatholica. Genevenſia Biblia, textum citatum evertunt, & depravant, cùm ſimpliciter, & generatim Angelos, non Angelos eorum, vertunt, flagitiosè ſubticentes illud *eorum*, licèt in Græco textu expreſsè habeatur ὅτι ἄγγελοι αὐτῶν, id eſt Angeli eorum, ſcilicet, puſillorum, quorum fit ibi mentio, & conſequenter omnium hominum.

Explicatio Sanctorum Patrum. Verùm Authographè perſpectum eſt & clarum. Sícque legunt omnes Sancti Patres, ſicut nos legimus citatum textum. Et de Sanctis Angelis Cuſtodibus, per omnia nobiſcum ſentiunt, nominatim Sanctus Chryſoſtomus, illum locum Geneſis 48. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis*, accipit de tutelaribus, ſeu cuſtodibus Angelis. Homil. 3. in Cap. 1. ad Coloſſenſes. Et Sanctus Hieronymus, in Caput 66. Iſaiæ. Similiter illud Pſalmi 90. v. 11. *Angilis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus vijs tuis*; à Sancto Cyrillo Alexandrino eodem refertur, Lib. 4. in deſertorem Julianum. Néque id unquam in dubium vocatum erat, antiquiſſimis illis temporibus, Sanctorum Patrum primitivæ Eccleſiæ. Unde Sanctus Hieronymus in hunc locum ſic ſcribit: *Magna eſt dignitas animarum, ut unaquæque habeat, ab ortu nativitatis, in Cuſtodem ſui, Angelum delegatum.*

TEXTUS IX.

Certus ſum, quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter JESUS manifeſtavit mihi. Dabo autem operam, & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut & horum memoriam faciatis, 2. Petri 1. v. 14. & 15.

Ex-

E*Xplicatio Catholica.* Catholici hunc textum ſic interpretantur. Certò ſcio per revelationem, factam mihi à Domino JESU, quòd brevi moriar, & crucifigar. Vox enim ἑκάστοτε hæc omnia ſignificat, quâ utitur hîc Sanctus Petrus. Dabo autem operam, ut frequenter, ſive ſemper, & quotidie, vel ſigillatim, habeam vos in mente, & memoriâ, ut pro vobis orem: ut horum monitorum meorum viciſſim memoriam, & executionem, ac praxim vos DEUS habere faciat.

Explicatio Acatholica. Moderni Novatores, Sanctos nullam noſtri memoriam habere exiſtimant, nec eos pro nobis orare.

Senſus Antiquorum Sanctorum Patrum. Origenes Homil. 3. in Cantica. *Sed, & omnes Sancti, qui de hac vita deceſſerunt, habentes adhuc Charitatem, erga eos, qui in hoc mundo ſunt, ſi dicantur curam gerere eorum ſalutis, & juvare eos precibus ſuis, átque interventu ſuo apud DEUM, non erit inconveniens. Scriptum námque eſt in Machabæorum libris ita: Hic eſt Hieremias, Propheta DEI, qui ſemper orat pro populo.* 2. *Machab.* 5. Et Sanctus Baſilius in Epiſtola ad Julianum: *Agnoſco, inquit, átque admitto Sanctos Apoſtolos, Prophetas, Martyres, qui ante DEUM pro me orant, ut eorum gratiâ, & ſtudio, propitius mihi ſit, ut noxæ meæ deleantur.*

TEXTUS X.

Cœnantibus autem eis, accepit JESUS panem, & benedixit, ac fregit, dedítque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus, novi teſtamenti, qui pro multis effundetur, in remiſſionem peccatorum. Matthæi 26. v. 26. 27. 28.

C*Atholica Explicatio.* Eccleſia Catholica, fidem plenam, & ſynceram habens Chriſto, nec de veracitate ejus, nec de omnipotentia DEI, ullo modo dubitans, credit firmiſſimè, & unanimiter docet, in hoc Sacroſancto Sacramento Euchariſtiæ, ſtatim, poſt conſecrationem Sacerdotis, Dominum JESUM verè, & ſubſtantialiter contineri; ſeu ejusdem verum, & reale corpus, & ſanguinem, & illud ipſum corpus, quod pro nobis eſt paſſum, & illum ipſum ſanguinem, qui effuſus eſt, in remiſſionem peccatorum noſtrorum, verè, & realiter exiſtere. Et ſic explicant verba illa huius textûs: *Hoc eſt corpus meum, & hic eſt enim ſanguis meus*: Hoc quod continetur ſub ſpeciebus, ſeu accidentibus his, panis, & vini, eſt corpus meum, & ſanguis meus.

Acatholica Explicatio. Non una, ſed multiplex prorſus eſt, hujus clariſſimi textûs

textûs Acatholicorum explicatio, una, ab altera magìs distorta, ac una alteri opposita; ita, ut meritò de illis hîc dici queat: Novissimè autem venerunt duo (multi) falsi testes, & non erat conveniens testimonium illorum. Tres tamen sunt celebriores inter illos opiniones: Prima est: *Hoc est corpus meum.* Id est; Hoc est signum corporis mei. Altera, *hoc est corpus meum.* Id est: In hoc pane, cum hoc pane, & sub hoc pane, est corpus meum. Tertia. Hoc est corpus meum, per fidem, sed non re ipsâ, quasi verò fidei divinæ possit subesse falsum? hoc enim non esset aliud, quàm dicere: Ego credo in Eucharistiâ esse corpus Christi, re ipsâ tamen non est.

Explicatio Antiquorum Sanctorum Patrum. Sanctus Cyprianus, de Cœna Domini: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus, omnipotentiâ verbi, factus est caro.* Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. *Olim aquam in vinum mutavit* (Christus) *nunc vinum in sanguinem mutari non credimus?* Et mox, *Non ergo consideres, tanquam panem nudum, & vinum nudum, corpus enim est, & sanguis Christi, secundùm ipsius Domini verba.* Et Sanctus Chrysostomus, Homil. 24. in 1. ad Corinth. *Non possumus verbis ejus* (Christi) *defraudari, sensus verò noster, deceptu facillimus est. Quoniam ergo dixit: Hoc est corpus meum, nullâ teneamur ambiguitate, sed credamus.*

TEXTUS XI.

Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Matthæi 18. v. 20. *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, úsque ad consumationem sæculi.* Matth. 28. v. 20.

C*Atholica Explicatio.* Ubi duo, vel tres congregati fuerint in *Nomine* meo, hoc est: Nihil aliud quærentes, quàm me, meámque gloriam, vel invocato meo nomine, vel authoritatem, & personam meam gerentes, ego sum in medio eorum, per meam gratiam, ut eorum preces audiam, illis auxilio adsim, & eos dirigam. Illud autem: Et ego vobiscum sum, sic explicatur: Vobis semper adero, opem ferens, & præsens ero etiam corporaliter semper vobis omnibus diebus, úsque ad consummationem sæculi, in Eucharistia.

Explicatio Acatholica. Soli Lutherani, nec ij omnes, sed illi tantùm, qui *Ubiquitarij* dicuntur, ex citatis textibus inferunt, & sic eosdem interpretantur, Quòd Christus Dominus sit ubíque, non solùm secundùm divinitatem, verùm etiam secundùm humanitatem. Verùm si hæc Ubiquitas conveniret Christo Domino, seu ejusdem humanitati, utique conveniret ratione unionis Hypostaticæ, quâ unita est divinitati, quæ ubique est, utpote immensa; adeóque esset

non solùm cum Apostolis, & in medio eorum, qui in illius nomine congregantur, sed etiam cum omnibus alijs: & in medio eorũ etiam, qui non congregantur in illius nomine: sicuti & ipsa divinitas, omnibus, & ubíque est præsens. Ergo citatorum textuum est alius sensus.

Sensus Antiquorum Sanctorum Patrum. Non adduco hîc sigillatim Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ sensum, propositorum textuum. Quia nulli prorsus eorum occurrit in mentem, hæc Ubiquistarum interpretatio: utpotè contra omnem rectam rationem, etiam in fide fundatam. Nam si humanitas Christi, ratione unionis Hypostaticæ, ubíque esset præsens, non secus, ac divinitas, Christus nunquam natus fuisset, quia antequam fuisset natus, jam fuisset extra uterum Matris; fuisset sepultus, resurrexisset, antequam resurrexisset; & fuisset in sepulchro, etiam post resurrectionem. Nec verò dixisset Angelus: Surrexit, non est hîc: ascendisset etiam in Cœlum, antequam ascendisset; nam ante Ascensionem suam, jam secundùm divinitatem fuit in Cœlo. Omitto plura absurda. Solùm illud S. Aug. Tom. 2. Ep. 56. addo: secundùm hanc formam, (scilicet humanitatem) non est putandus (Christus) ubíque diffusus.

TEXTUS XII.

Qui descendit, ipse est, qui ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia. Ad Epheseos 4. v. 10.

E*xplicatio Catholica.* Qui descendit ad infima, ipse idem Christus ascendit ad summa, nempe supra omnes Cœlos, ut impleret omnia suâ majestate, potestate, suâ potentiâ, victoriâ, & triumpho: & ut omne hominum genus spiritualibus donis cumularet. Ut omnia, quæ de ipso scripta erant, per Prophetas, adimpleret: ut omnes regni sui partes visitaret. Nam ut v. 9. hujus capitis habetur: Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit, primùm in inferiores partes terræ; ac dein ex terra, per aërem super omnes Cœlos.

Explicatio Acatholica. Ubiquitarij, superiori convicti argumento, ajunt ex hoc ipso textu: *ut impleret omnia.* Christum post Ascensionem suam incæpisse esse ubíque secundùm suam humanitatem.

Explicatio Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Chrysostomus, & Sanctus Hieronymus, volunt dici Christum *suo ascensu implevisse omnia*, id est: omnes figuras, & Prophetas, quæ de hoc ascensu extabant in scripturis. Sanctus verò Ambrosius, Epist. 16. ait: *Christum implevisse omnia*, id est: totam Ecclesiam; imò universum mundum, suâ munificentiâ, nempe omnis generis donis, gratijs, signis, miraculis; item splendore nominis sui?

TEX-

TEXTUS XIII.

Viri Galilæi, quid statis aspicientes in Cœlum: hic JESUS, qui assumptus est à vobis in Cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis euntem eum in Cœlum. Actorum 1. v. 11.

C*Atholica Explicatio.* Catholici sic explicant illud: *Sic veniet, quemadmodum vidistis euntem eum in Cœlum.* Id est: in eadem gloria, & majestatè, è Cœlo descendet ad Judicium, quâ nunc in Cœlum evectus est, ad triumphum.

Explicatio Acatholica. Calvinistæ, ut pertinaciter tueantur suum errorem, negando realem præsentiam Christi in sacratissima Eucharistia, interpretantur hunc textum: Quòd Christus non sit ampliùs, post Ascensum suum in Cœlos, descensurus in hunc mundum; vel præsens corporaliter futurus nobis, nisi in extremo die judicij.

Explicatio Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Jgnatius Martyr, Epistolâ ad Smyrnenses. Tertullianus de carne Christi, Cap. 24. & de resurrectione carnis 30. eodem modo explicant hunc textum, quô Catholici. Sed & alij omnes Sancti Patres, qui unanimiter docent, Christum Dominum verè, & personaliter, ac realiter esse præsentem in Eucharistiæ Sanctissimo Sacramento. Deinde idem Christus adfuit personaliter præsens, Saulo pergenti Damascum. Et rursus eidem Paulo adstitit, dicens: *Constans esto, sicut enim testificatus es de me in Jerusalem, sic te oportet & Romæ testificari.* Ut habetur Actorum 23. v. 11.

TEXTUS XIV.

Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Matthæi 19. v. 11.

C*Atholica Interpretatio.* Si vis Salvus fieri, serva mandata DEI omnia, ita, ut contra nullum mortaliter, seu lethaliter, seu graviter pecces: quod utique præstare poteris adjuvante DEI gratiâ

Explicatio Acatholica. Calvinus ait, hîc Christum Ironicè fuisse locutum: sed & alij Sectarij hujus temporis communiter dicunt; Mandata DEI servari à nemine posse.

Explicatio Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Athanasius lib. de Virginitate, sic ait: *Servanda timentibus DEUM, præcepta Domini, difficilia non sunt.* Sanctus Hilarius in Psalm. 118. *Latum igitur mandatum DEI est, & in omnia spei nostræ genera diffunditur, ut non difficile sit, si voluntas adsit, Præceptis*

DEI obtemperare. Sanctus Hieronymus in expositione symboli, ad Damasum: *Execramur illorum blasphemiam, qui dicunt impossibile à DEO præceptum esse, & mandata DEI, non à singulis posse servari.* Et in Cap. 5. Matth. *Multi præcepta DEI imbecillitate suâ, non Sanctorum viribus æstimantes, putant esse impossibilia, quæ præcepta sunt; sciendum est, Christum non impossibilia præcepisse.*

TEXTUS XV.

Si quis autem superædificat super fundamentum hoc (quod est Christus JESUS) aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam; uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit, sic tamen, quasi per ignem. 1. ad Corinth. 3. v. 12.13.14.15.

C*Atholica Interpretatio.* Catholici hunc textum interpretantur, de igne Purgatorij, quòd scilicet is, qui ex hac vita cum levibus culpis discessit; vel pœnas pro remissa majori culpa, necdum plenè exsolvit; expiare debeat eas per ignem purgatorij, & sic salvus erit.

Acatholica Interpretatio. Acatholici, ut ignem purgatorij excutiant, fingunt metaphoricum hunc ignem, nempe tribulationis, vel confusionis, in hac vita, vel in morte, sed insufficienter. Licèt enim per tribulationes etiam expientur in hac vita levia peccata, & pœnæ majorum peccatorum, post eorundem remissionem; sæpe tamen contingit, ut tales, qui necdum expiant sua peccata levia, vel pœnas remissis majoribus peccatis debitas, in hac vita prosperentur, & subitâ morte defungantur. Tales verò non damnabuntur. Quia peccatum grave, quod meretur pœnam inferni, non habent. Sed nec salvantur immediatè. Quia nihil coinquinatum intrabit in Regnum Cœlorum. Ergo priùs in purgatorio igne eas expiare debebunt, & sic salvi fieri.

Interpretatio Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Augustinus, Serm. 41. de Sanctis: *Illo enim transitorio igne, de quo dixit Apostolus: Ipse autem salvus erit, sic tamen, quasi per ignem: Non capitalia, sed minuta peccata purgantur.* Et ibidem: *Tamdiù in illo igne purgatorio moras habebimus, quàmdiù suprà dicta peccata minuta, tanquam ligna, fœnum, stipula, non consumantur.* Et lib. 50. Homiliarum, Homil. 16. *Hæc pœna (Infernalis scilicet) illis manebit, qui amisso & non reparato baptismo, æternùm peribunt. Hi verò qui temporalibus pœnis digna gesserunt, de quibus dicit Apostolus, (si cujus opus arserit, detrimentum*

patietur: ipse autem salvus erit; sic tamen, quasi per ignem) per fluvium ignem transibunt. Quanta fuerit peccati materia, tanta & pertranseundi mora. Et Sanctus Ambrosius, in citatum textum. 1. ad Corinth. 3. *Ostendit salvum illum quidem futurum, sed pœnas ignis passurum: ut per ignem purgatus fiat salvus, & non sicut perfidi æterno igne in perpetuum torquentur.*

TEXTUS XVI.

Quem (scilicet Christum Dominum) DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo, David enim dicit in eum: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem, providens locutus est David de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. Actorum 2.

Interpretatio Catholica. Catholici, illud: *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*, sic interpretantur: Quòd Christi anima post mortem descenderit ad inferos, ut habet etiam symbolum Apostolorum; non est tamen ea derelicta in inferno, utpote innocentissima, sanctissima, & consequenter, incapax dolorum infernalium: & quòd caro ejus non viderit, hoc est: non subierit ullam corruptionem, sive putrefactionem, vel incinerationem. Atque sic Christus, neque derelictus est in inferno, nec caro ejus vidit corruptionem.

Interpretatio Acatholica. Beza, Calvinum secutus, sic detorquet, & explicando obscurat hunc textum: Non derelinques cadaver meum in sepulchro: animam, in cadaver; infernum, in sepulchrum; perversè pervertendo. Negat enim ipse cum suo Calvino, Christum descendisse ad inferos; & sic hâc interpretatione, tollit re ipsâ hunc Articulum in symbolo Apostolorum: Descendit ad inferos; cùm per illum idem sit, ac sepultus est.

Interpretatio Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Sanctus Ambrosius, Serm. 74. de Martyribus, Sanctus Hieronymus, in Psalmum 15. Sanctus Augustinus, Epistolâ 99. Et alij probant. Ex hoc ipso textu, animam Christi, post mortem reverâ ad inferos descendisse. Quos vide in locis citatis.

TEXTUS XVII.

Dominum DEUM tuum adorabis, & illi soli servies. Deuteronom. 6. v. 13. & Matthæi 4.

Catho-

Explicatio Catholica. Catholici hunc textum ſic interpretantur. Non adorabis falſos DEOS, ſicut gentiles faciunt; ſed unum, verum, ſolum DEUM, cui ſoli, tanquam vero DEO, divinum cultum exhibebis. Qui ſenſus Exodi Cap. 20. v. 3. magìs declaratur: *Non habebis DEOS alienos coram me, non adorabis eos, néque coles. Ego ſum Dominus DEUS tuus.*

Explicatio Acatholica. Acatholici hunc textum ſic detorquent, contra invocationem Sanctorum. Non invocabis Sanctos. Sed ineptè, & falsè, Catholicis impingendo adorationem Sanctorum. Catholici enim non adorant Sanctos, ſed tantùm invocant; nec eos colunt, ita uti DEUM, ſed tantùm ut DEI amicos, & apud eum pro nobis interceſſores.

Senſus Antiquorum Sanctorum Patrum, primitivæ Eccleſiæ. Sancti Patres primitivæ Eccleſiæ, recognoſcunt invocationem Sanctorum, non contrariari huic DEI præcepto: *Dominum DEUM tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Nam & ipſimet Sanctos invocabant, & tamen ſolum DEUM adorabant. Sic Origenes in tractatu, qui inſcribitur Threni, ſive Planctus. *Incipiam me genibus proſternere, & deprecari univerſos Sanctos, ut mihi non audenti petere DEUM, propter nimietatem peccatorum, ſuccurrant. O Sancti DEI, vos lacrymis, & fletu pleno deprecor, ut procidatis miſericordijs ejus, pro me miſero, &c.* Sic & Nectareus Conſtantinopolitanus, oratione de Sancto Theodoro Martyre, ejusdem Sancti Martyris opem & interceſſionem implorat. Et Sanctus Gregorius Nazianzenus, varijs in orationibus, Sanctos illos, quos ijsdem laudat, eorum quóque preces pro ſe, alijſque expetit. Omitto alios, quàm plurimos.

TEXTUS XVIII.

Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum: & quodcúnque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis; & quodcúnque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis. Matthæi 16. v. 18. & 19.

Catholicorum Explicatio. Catholici tenent duabus his Metaphoris, promiſſum eſſe à Chriſto, Petro Apoſtolo, totius Eccleſiæ principatum. Et quidem per *petram*, exprimi Eccleſiæ firmitatem: per *claves* verò, Petro & ejus Succeſſoribus, omnem tam ordinis, quàm jurisdictionis poteſtatem, neceſſariam ad regendam, ut oportet Eccleſiam, ejúsque filios deducendos ad vitam æternam, datam eſſe. Nam quod eſt fundamentum in ædificio, hoc eſt in corpore caput, in civitate Rector, in Regno Rex, in domo Paterfamilias, in Eccleſia ejusdem ſupremus Gubernator. Et per claves, ſive clavium traditionem, cla-

clarum est designari, summam, absolutámque authoritatem, & regendi potestatem.

Explicatio Novatorum. Novatores, miris modis depravant hunc textum, nam nec per Petrum intelligi volunt petram; nec Petro claves esse promissas (contra expressum scripturæ textum) concedunt; nec per metaphoras petræ, firmitatem Ecclesiæ; nec per claves, summam potestatem Ecclesiæ significatam esse, sibi persuadere possunt.

Explicatio Sanctorum Patrum. Concilium Chalcedonense, Act. 3. Appellat Petrum Petram, & crepidinem Ecclesiæ Catholicæ. Sanctus Athanasius, in Epistola ad Fælicem, quam scribit suo, & Synodi Alexandrinæ nomine: *Tu es (inquit) Petrus, & super fundamentum tuum, Ecclesiæ columnæ, (id est: Episcopi) sunt confirmatæ.* Sanctus Chrysostomus, Homil. 55. in Matthæum. Dominus ait, (inquit) Tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam. Sanctus Hieronymus, in Caput 16. Matthæi: *Secundùm Metaphoram Petræ, rectè dicitur: ædificabo Ecclesiam meam super te.* Sanctus Augustinus, Sermone 15. de Sanctis. *Petrum itáque fundamentum Ecclesiæ, Dominus nominavit, & ideò dignè fundamentum hoc Ecclesia colit, supra quod Ecclesiastici ædificij altitudo consurgit.*

TEXTUS XIX.

Dicit Simoni Petro JESUS, pasce Agnos meos, & pasce Oves meas. Joannis 21. v. 15. 16. 17.

Explicatio Catholica. Catholici sic interpretantur hæc Christi verba: Pasce, id est: rege ut pastor Agnos & oves, id est fideles, in me credentes, vel credere volentes. Addit Christus *Agnos meos, & Oves meas*, quibus verbis majoris certitudinis causâ repetitis, constituit Christus Petrum, pastorem, caput supremum, & Monarcham spiritualem totius Ecclesiæ suæ, etiam ipsorum Apostolorum cœterorum; eíque soli, ejúsque successoribus, nempe Romanis Pontificibus, tradidit claves *totius*, seu Universalis Ecclesiæ.

Explicatio Acatholicorum. Lutherus, Libro de potestate Papæ, & Calvinus Lib. 4. Instit. Cap. 6. § 7. negat per Oves has intelligi Universam Ecclesiam.

Explicatio Sanctorum Patrum. Theophilactus in caput ultimum Joannis. *Finito (inquit) prandio, præfecturam ovium totius mundi Petro commendabat, non autem alij, sed huic tradidit.* Sanctus Chrysostomus in hunc locum. *Alijs (inquit) omissis, Petrum duntaxat affatur, Fratrum ei curam committens.* Et infrà:

Cùm

Cùm magna Dominus Petro communicâsset; orbis terrarum curam commisisset. Epiphanius, in Ancor: *Hic est (inquit) qui audivit: Pasce oves meas, cui concreditum est ovile. Ovile autem Christi unum est, nempe universi fideles, seu tota Ecclesia.*

TEXTUS XX.

Sanctus Paulus scribens ad Romanos, Capite ultimo, plurimos, qui Romæ degebant, jubet salutari, Petri autem ne quidem meminit. Vide hunc textum citato loco, à v. 1. úsque ad 16.

Explicatio Acatholica. Acatholici, ex hoc textu inferunt, Sanctum Petrum Apostolum, nunquam Romæ fuisse.

Explicatio Catholica, Catholici, constanter, & unanimiter tenent, & Petrum Romæ fuisse, & Ecclesiæ Romanæ, ac universali præfuisse, ac ibidem Martyrio vitam consummâsse. Néque hac de re ullum dubium motum fuit, in universo orbe, per annos mille & quadringentos. Argumentum autem quod Novatores ex hoc textu sumunt, penitus nihil concludit. Nam alioquin sequeretur, Joannem Apostolum non fuisse Episcopum Ephesi, néque Jacobum Hierosolymis. Quia Paulus scribens ad Epheseos, & ad Hebræos, non meminit Joannis, & Jacobi. Deinde Sanctus Paulus non jussit in illa Epistola salutari Sanctum Petrum, quia scripserat eam eo tempore, quò Petrus redierat Româ, & versabatur in Syria. Ut patet ex Chronologia Evangelica.

Veterum Sanctorum Patrum Sententia. Eusebius Libro 2. Historiæ, Cap. 14. de Petro loquens: *Salutaris (inquit) prædicationis verbo, primus in Urbe Roma, Evangelij sui clavibus, januam Regni Cœlestis aperuit.* Sanctus Chrysostomus, in Psalm. 48. *Piscator Petrus, quoniam civitatem maximè Regiam* (nempe Romam) *occupavit, etiam post mortem resplendet sole clarius.* Dionysius Corynthius, qui centesimo anno ab obitu Apostolorum floruit, cùm Romæ esset, inter cœtera, de Sanctis Apostolis, Petro, & Paulo sic scribit: *Ambo in hac Urbe, simul docentes, etiam Martyrio pariter, uno eodémque tempore coronati sunt.* Idem clarissimè testantur omnes Sancti Patres veteres, & scriptores: ut *Cajus,* qui circiter 50. Annis Dionysio fuit posterior. *Egesippus,* & ipse vicinus Temporibus Apostolorum. *Eusebius* in Chronico Anni 71. à Christo nato. Origenes, Lib. 3. in Genesim. Sanctus Chrysostomus, Homil. 32. in Epistolam ad Romanos. Tertullianus, de præscriptionibus. Lactantius lib. 4. Divinarum institutionum. Sanctus Ambrosius in oratione, contra Auxentium. Omitto alios innumerabiles.

TEXTUS XXI.

Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus JESUS interficiet spiritu oris sui, & destruet eum. 2. ad Thessalon. 2. v. 8.

C*Atholica Explicatio.* Sanctus Paulus Apostolus, citato hoc loco volens Thessalonicenses à vano timore, quasi jam instaret dies Domini, seu extremi judicij, docet eosdem, non priùs venturum Christum ad Judicium, quàm revelatus fuerit homo peccati; seu antequam venerit Anti-Christus, quem, postquam signis mendacibus multos seduxerit, Dominus JESUS interficiet. Antichristum autem non venturum, antequam evertatur plenè Romanum Imperium. Ut habetur Apocalypsis 18. v. 10.

Explicatio Acatholica. Novatores ajunt, Antichristum jam venisse, & hunc esse Romanum Pontificem; sed de tempore adventûs Anti-Christi, inter se discrepant. Alij enim putant, paulò post tempora Apostolorum Anti-Christum apparuisse: alij circa annum 412. Alij circa annum 600, Alij anno 763. Sed omnes ineptè.

Explicatio Sanctorum Patrum. Sancti Patres, tam Græci, quàm Latini, replicant vel hunc textum eodem prorsus modo, quô nos Catholici. Ex quibus S. Cyrillus Catechef. 15. de hoc loco disputans: *Veniet, (inquit) prædictus Anti-Christus, cùm impleta fuerint tempora Romani Imperij*. Sanctus Chrysostomus in hunc locum: *Quando (inquit) è medio sublatum fuerit Imperium Romanum, tunc veniet Anti-Christus.* Similia habet Theophilactus, & Oecumenius; sic & Sanctus Ambrosius, in 2. ad Thessalon. 2. *Post defectum, & abolitionem Romani Regni, venturum dicit Anti-Christum.* Eodem modo hunc textum explicat Sanctus Hieronymus quæstione 11. ad Algasiam, & Sanctus Augustinus, Libro 20. de Civitate DEI. Capite 19.

TEXTUS XXII.

Non facies tibi sculptile, néque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non adorabis ea, néque coles. Exodi 20. v. 4.

C*Atholica Explicatio.* Non facies tibi sculptile, sive (ut septuaginta interpretes habent) Idolum, id est imaginem DEI falsi, vel ficti, vel rei alterius, hoc fine, ut adores illud. Ut clarissimè patet, ex subsequentibus verbis: *Non adorabis ea, néque coles.* Vel ut clariùs in Levitico, Cap. 20. v. 1. *Non facietis ve-*

tis vobis Idolum, & sculptile; nec in signum ponetis lapidem in terra vestra, ut adoretis eum. Cœterùm seclusâ adoratione, & periculo idololatriæ, non vetatur hîc usus imaginum, seu DEI, seu creaturarum, & præsertim Sanctorum, in memoriam eorundem, vel ad excitandam devotionem, imitationem, vel ob alios pios fines. Nam DEUS ipsemet, etiam post hoc præceptum, jussit serpentem æneum fieri; jussit duos Cherubinos etiam in Sancto Sanctorum collocari.

Acatholica Explicatio. Manichæi, Iconoclastæ, Calvinistæ, interpretantur, hoc textu, omnem omnino imaginum usum vetari.

Sanctorum Patrum Sensus. Divus Gregorius Nissenus, in Encomio Sancti Theodoreti, laudans Sanctorum Martyrum gesta depingi, sic concludit: *Solet enim pictura tacens in pariete loqui, maximámque utilitatem adferre.* Tertullianus Lib. 2. adversùs Marcionem, locum hunc explicans, ait: *Proinde & similitudinem vetans fieri, omnium quæ in cœlo, & in terra, & in aquis, ostendit, & causas idololatriæ, scilicet substantiam cohibentis, subijcit enim: Non adorabitis ea, néque servietis eis.* v. 6. Hieronymus, Libro 7. Epist. ita scribit ad Secundinum: *Valde nobis tua postulatio placuit, quia illum toto corde, totâ intentione diligis, cujus imaginem præ oculis habere desideras.* Et paulò post: *Scio quidem, quòd imagines Salvatoris nostri, non ideo petas, ut quasi DEUM colas, sed ut ob recordationem Filij DEI, in cujus amore recalescas, cujus te imaginem videre desideras.*

TEXTUS XXIII.

Quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. Psal. 5. v. 5. & 7.

E*Xplicatio Catholica.* DEUS, non delectatur, non amat, non vult, ut quis iniquè agat: imò odit omne peccatum, & ratione hujus, etiam eos, qui operantur peccatum, seu iniquitatem.

Acatholica Interpretatio. Calvinus, & ejusdem Sectatores docent, non solùm permittente, sed volente DEO, peccare, & perire impios.

Interpretatio Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Tomo 7. contra articulos, articulo 10. sic scribit: *Detestanda, & abominanda opinio est, quæ DEUM cujusquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem; cujus prædestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra Justitiam est.* Et Sanctus Chrysostomus, in verba Genes. 2. *Manifestum est, DEUM noluisse Adam peccâsse.*

TEXTUS XXIV.

Si habuero fidem, ita, ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum. 1. ad Corinthios, cap. 13. v. 2.

Inter-

I*Nterpretatio Catholica.* Si habuero fidem, non solùm Theologicam, sed & illam, per quam fiunt miracula, ita, ut per eam juxta Christi promissum, montes etiam transferam; si tamen Charitatem non habuero, nihil sum, id est: nullius pretij, nullius æstimationis, nullius gratiæ sum in oculis DEI, ac consequenter in rei veritate. Unde Catholici probant, fidem solam sine operibus, non justificare. Conformiter ad illud Jacobi cap. 2. v. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantùm.* & v. 14. *Quid proderit, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides salvare illum?*

Acatholicorum Sensus. Protestantes, & Lutherani dicunt, solâ fide hominem justificari, sine operibus bonis, imò antecedenter ad omnia bona opera. Unde Lutherus in Epistola ad Romanos cap. 3. v. 28. Arbitramur hominem justificari per fidem, fraudulenter addidit, per *solam fidem*, ut excluderet bona opera, tanquam ad justitiam non necessaria.

Sensus Sanctorum Patrum. Origenes Cap. 2. ad Romanos, ex sacra scriptura deducens, nec fidem solam sufficere ad justificationem, & salutem, sine operibus; nec sola opera sine fide, subjungit: *Vides ergo ubique fidem cum operibus jungi, & opera cum fide sociari.* Sanctus Ambrosius, in Caput 4. ad Hebræos: *Magna quidem res est fides, & salutaris, & sine hac salvari impossibile (est), sicut dictum est: sine fide impossibile est placere DEO.* Ad Hebr. 11. *Sed sola fides non sufficit; operari per dilectionem fidem necesse est, & conversari dignè DEO.* Et lib. 2. Officio. cap. 2. *Habet ergo vitam æternam fides, quia fundamentum est bonum: habent & bona facta, quia vir justus, & dictis, & rebus probatur.*

TEXTUS XXV.

Fides tua, te salvam fecit. Lucæ 7. v. 50.

E*Xplicatio Catholica.* Fides tua, cum amore, & detestatione peccatorum conjuncta, te salvam fecit. Ut patet ex v. 43. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm.*

Acatholica Explicatio. Novatores, ex hoc textu probare nituntur, solam fidem sufficere ad salutem.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Hieronymus in hunc locum. *Apertè enim in hoc loco demonstratum est, mulierem istam habuisse fidem, per charitatem operatam, quæ multùm valuerit in Christo.* Unde Sanctus Augustinus, Sermone 16. de verbis Apostoli: *A fide incipit homo; sed quia & dæmones credunt, necesse est addere spem, & charitatem.*

TEX-

TEXTUS XXVI.

Nescit homo, utrùm odio, an amore dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta. Eccles. 9. v. 1.

I*Nterpretatio Catholica.* Nescit homo, utrùm odio, vel amore dignus sit, nempè scientiâ certâ, & infallibili, & quæ excludat omnem omnino formidinem in oppositum. Nam talis non habetur in hac vita, sine speciali DEI revelatione, ut definivit Concilium Tridentinum, Session. 16. Cap. 9. & 16. *Dico* certitudine certâ, & infallibili, nam & certitudinem moralem, & spem firmam, ac fiduciam, quæ omnem anxietatem excludat, potest quis justus, & fidelis de sua salute habere.

Explicatio Acatholica. Acatholici hujus temporis prorsus stolidâ persuasione credere se dicunt, fide divinâ se justos esse, & de salute consequenda certissimos, hoc ipso: quòd credant in DEUM, & JESUM Christum.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Sermone 35. de verbis Domini: *Quamdiù (inquit) hîc vivimus, de nobis ipsis, nos ipsi judicare non possumus, non dico, quid cras, erimus, sed quid hodie sumus.* Idem docent Sancti Chrysostomus, & Ambrosius, ac Sanctus Hieronymus, & rectè. Nam in fine demum hominis denudatio fiet operum ejus. Eccl. 11.

TEXTUS XXVII.

Itáque fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram. 2. ad Thessalon. 2. v. 14.

C*Atholica Interpretatio.* Itáque state in fide, & vocatione vestra constantes; & firmiter tenete traditiones, id est, doctrinam, & instituta religionis Christianæ, quæ à me, cœterisque Apostolis Christi didicistis, sive per vivum sermonem, sive per scriptam Epistolam.

Acatholica Explicatio. Acatholici hujus temporis, rejiciunt omnes omnino traditiones, etiam eas, quas dicimus Apostolicas: nihil aliud se credere, aut velle tenere jactantes, quàm quod expresè in verbo DEI scripto continetur.

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus lib. 2. de Baptismo, Cap. 7. Sic scribit: *Multa non inveniuntur in literis Apostolorum, nec in Concilijs, tamen quia custodiuntur per totam Ecclesiam, non nisi ab ipsis (Apostolis) tradita creduntur.* Et Sanctus Chrysostomus, in hunc locum: *Non omnia per Epistolas tradidit*

dit Apostolus, sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt, tam ista, quàm illa. Sanctus Dionysius Areopag. qui ipsis Apostolis convixit, libro de Eccles. Hierarchia inquit: *Primi illi nostri sacerdotalis muneris duces* (Apostoli) *in ijs quæ nobis sunt familiaria, summa illa, & supersubstantialiter* (*pertinentia ad fidem*) *partim scriptis, partim non scriptis institutionibus, nobis tradiderunt.* Et Sanctus Basilius de Spiritu Sancto Cap. 27. *Ecclesiasticarum institutionum, quasdam in scriptis, quasdam in Apostolica traditione, per successores in ministerio, confirmatas accepimus.*

TEXTUS XXVIII.

Hoc facite in meam commemorationem. Lucæ 22. v. 19.

C*Atholica Explicatio.* Hoc facite, hoc est: hoc corpus meum, & sanguinem meum offerte in Sacrificium DEO Patri, in meam commemorationem, hoc est: in memoriam, tum aliorum Mysteriorum, vitæ meæ, & beneficiorum, vobis per me præstitorum; tum maximè Passionis, & mortis meæ, redemptionisque totius generis humani, per illam partæ. Atque ex hoc docent Catholici, in Missa offerri DEO, verum sacrificium, à Christo Domino institutum.

Acatholica Explicatio. Novatores, non agnoscunt aliud Sacrificium in nova lege, quàm illud cruentum, quo Christus Dominus semetipsum pro peccatis nostris, æterno Patri offerendo, in ara crucis obtulit.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, in Psalmum 33. sic ait: *Ipse* (*scilicet Christus*) *de corpore suo, & sanguine Sacrificium instituit, secundùm ordinem Melchisedech.* Atqui hostiæ Melchisedech erant incruentæ. Ergo, idem Epist. 23. ait: *Christus semel in carne immolatus, omni die in Sacramento immolatur.* Et lib. 4. de Trinitate, Capite 14. *Quid gratius offerri, aut suscipi potest, quàm caro Sacrificij nostri, corpus effectum Sacerdotis nostri.* Et Sanctus Ambrosius, in Caput 11. Lucæ, sic: *Cùm sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur.*

TEXTUS XXIX.

Quæcúnque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo, Matthæi 18. v. 18. *Item. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joannis 20. v. 22.

E*Xplicatio Catholica.* Vobis Apostolis, & vestris Successoribus, ac Sacerdotibus, veris, ac legitimè ordinatis, do potestatem remittendi peccata, ut quo-

ut quorum pœnitentium, confessione cognitâ, remiseritis peccata, remittantur eis etiam à DEO. Quorum verò retinueritis, id est, quos judicaveritis indignos remissione peccatorum, nempe propter suam indispositionem, eorum peccata, non remittantur etiam à DEO.

Acatholica Explicatio. Acatholici Pastores, & Ministelli hujus temporis, non audent sibi attribuere hanc potestatem, & quò ad hanc partem quidem, rectè, nam non sunt legitimè ordinati Sacerdotes, unde nec præsumunt dicere pœnitenti, *absolvo te à peccatis tuis*, quod est idem, ac: remitto tibi in ea potestate, quam accepi à Christo, peccata tua. Sed solùm: *Annuntio tibi remissionem peccatorum.* Sed in hoc malè, quòd hanc potestatem denegant veris, ac legitimè ordinatis Sacerdotibus, ac jurisdictionem hanc, ab Episcopis habentibus.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Cyprianus, in Epistola 75. *Potestas ergo remittendorum peccatorum Apostolis data, & Ecclesijs, quas illi à Christo missi constituerunt. Et Episcopis, qui eis ordinatione vicariâ successerunt.* Et consequenter, & ijs Sacerdotibus, qui hanc potestatem, per legitimam ordinationem, ac datam jurisdictionem ab illis acceperunt. Verùm hæc veritas patebit magìs in subsequenti numero.

TEXTUS XXX.

Confitemini ergo alterutrum peccata vestra. Jacob 5. v. 16. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate nostra.* 1. Joan. 1. v. 9. *Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos.* Actorum 19. v. 18.

C*Atholica Explicatio.* Confitemini peccata vestra, unus alteri, homines hominibus, nempe talibus, quibus tanquam proprijs ministris, cura, & potestas absolvendi à peccatis demandata est. Hoc est: Sacerdotibus. Si confiteamur peccata nostra, hoc est, si per sacramentalem confessionem, enarremus Sacerdoti peccata nostra gravia, quò ad speciem, & numerũ, cum serio dolore de illis commissis, ac firmo proposito, ea de cœterò non committendi; fidelis, & justus est DEUS, ut sic confitentibus, ac pœnitentibus nobis, peccata nostra remittat. Item, multi credentium, id est, Christianorum, veniebant ad Paulum, ejúsque socios Silam, ac Timotheum, confitentes, & annunciantes actus suos, seu peccata sua, & offensas suas (ut habet Syrus textus) per secretam, & particularem confessionem, quæ fit in Sacramento Pœnitentiæ.

Explicatio Acatholica. Acatholici citatos textus explicant, de confessione soli DEO facienda, vel Sacerdoti etiam, sed in genere, fatendo, nos esse peccatores,

tores. Et quidem Genuenses, cùm ex citato Jacobi textu: Confitemini alterutrum peccata vestra, adverterent clarè probari confessionem peccatorum, non soli DEO faciendam, sed & Sacerdotibus; in secunda editione suorum Bibliorum, Anni 1605. hôc modô eundem perverterunt. Si confiteamini peccata vestra, erga invicem.

Explicatio Sanctorum Patrum. Origenes Homiliâ 2. in Levit docet: *Est adhuc, licèt dura, & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cùm non erubuerit peccator Sacerdoti Domini, indicare peccatum suum.* Sanctus Basilius, Reg. 228. *Necessariò peccata his aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Christi.* Sanctus Augustinus, libro 2. de visitatione infirmorum: *Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum, penitus participem.*

TEXTUS XXXI.

Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Lucæ 24. v. 30.

C*Atholica Interpretatio.* Catholici censent, Christum hìc consecrâsse panem, & discipulis suis sacratissimam Eucharistiam porrexisse. Eodem siquidem modo loquitur hìc sanctus Lucas, quo tam ipse, quàm reliqui Evangelistæ loquuntur, dum agunt de Eucharistia; adeóque deducunt, in Ecclesia semper fuisse, licitum, usum Eucharistiæ sub una specie.

Explicatio Acatholica. Acatholici dicunt fuisse hanc communem cœnam, & vulgarem fractionem panis.

Sanctorum Patrum Explicatio. Sanctus Augustinus, Libro 3. de consensu Evangelistarum, Chrysostomus, Theophilactus, interpretantur hunc textum, similiter ac Catholici, de sacrosancta Eucharistia.

TEXTUS XXXII.

Actorum 20. v. 42. *Dicuntur primi fideles perseverâsse in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis, (nullâ factâ mentione alterius speciei.)*

C*Atholica Explicatio.* Catholici, ex hoc textu pariter deducunt, fideles hos primos, Eucharistiam sumpsisse sæpiùs, sub una tantùm specie: per communionem enim & fractionem panis, in novo testamento, intelligitur Eucharistiæ sumptio. Juxta illud Sancti Pauli, 1. ad Corinth. 10. v. 16. *Panem quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?*

Aca-

Acatholica Explicatio. Hunc quóque textum Acatholici, pro communis panis fractione, & comestione accipiunt.

Explicatio Sanctorum Patrum. Oecumenius, & alij Sancti Patres, citatum textum, eodem modo, ac Catholici explicant, & per communionem, & fractionem panis, sumptionem Eucharistiæ intelligunt.

TEXTUS XXXIII.

Unâ Sabatorum, cùm convenissemus ad frangendum panem, Actorum 20. v. 7. Item. *Ascendens autem Paulus, frangénsque panem, & gustans, satìsque allocutus úsque ad lucem, sic profectus est.* Ibidem v. 11.

E*Xplicatio Catholica.* Catholici conformiter ad præcedentes textus per fractionem panis, Eucharistiæ sumptionem intelligunt, indéque deducunt, statim ab initio Ecclesiæ, frequenter fuisse usum Eucharistiæ, inter fideles, sub una, nec semper sub utráque specie.

Acatholica Explicatio. Etiam ex Acatholicis aliqui (ut Calvinus, Bullingerus, & Beza) explicant hos textus de Eucharistia; plerique tamen, vulgarem comestionem etiam hîc per fractionem panis intelligunt: omnes verò negant, sub una specie tantùm fuisse aliquando usum communionis, in primitiva Ecclesia.

Explicatio & Testimonium Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Epist. 86. interpretatur, & clarè docet, in his textibus, fractionem panis sumi pro Eucharistia. Quod verò fuerit in primitiva quóque Ecclesia, usus communionis, etiam sub una specie. Docet Paulinus in vita Sancti Ambrosij, quem ante obitum sub una tantùm specie sumpsisse Eucharistiam testatur. Docet Eusebius Lib. 6. Hist. cap. 36. unius speciei usum fuisse apud infirmos. Idem docet, & testatur Felix III. Epist. 1. Cap. 2. qui vixit Anno Domini 492. Item Syricius Papa Felice antiquior annis centum, Epist. 1. Cap. 11. Docet Sanctus Cyprianus Sermone de lapsis, asservatam olim Eucharistiam sub una specie, in usum infirmorum, & aliò abeuntium. Docet Sanctus Augustinus, libro 3. de consensu Evangelistarum, Cap. 25.

TEXTUS XXXIV.

Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma. Eph. 4. v. 5.

C*Atholica Explicatio.* Una salvifica est fides, nempe Catholica, & Apostolica, (non secùs, ac unus est Dominus, sive unus DEUS tantùm) extra quam

quam non datur salus æterna. Unde plura illa, quæ hodie coluntur fidei genera, à vera, Apostolica, & Catholica fide diversa, non sunt sufficientia ad salutem æternam consequendam, cùm sine vera fide, impossibile sit placere DEO; adeóque, & salvum fieri.

Acatholica Explicatio. Polytici, Calvinus, & Deistæ, sive novi Ariani, docent, quemcúnque in sua fide salvari posse; & sufficere ad unitatem fidei, si quis confiteatur Christum, & in eum credat.

Sanctorum Patrum Interpretatio. Sanctus Augustinus Epist. 50. ad Bonifacium Comitem. *Extra hoc corpus (nempe Ecclesiam) neminem vivificat Spiritus Sanctus*, *quisquis ergo*, ait idem, Epist. 152. ad Donatum, *à Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet se laudabiliter vivere existimet, hoc solo scelere, quòd à Christianitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira DEI manet super eum.*

TEXTUS XXXV.

Quicúnque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Jacob. 2. v. 10.

C*atholica Explicatio.* Catholici hunc textum explicant, & in ordine ad observationem legis, & in ordine ad fidem, hoc sensu. Quòd qui non credit, vel unicum articulum fidei, & si teneat reliquos omnes, nullum tamen omnium credat, ut *oportet*, fide divinâ supernaturali, sed solùm naturali humanâ: nam fidem divinam omnino amisit, eò ipsô, quòd illi uni articulo credere noluit.

Acatholica Explicatio. Anabaptistæ, novi Ariani, Lutherani, Calvinistæ, horrendè ab invicem in multis articulis fidei, inter se diffident, uti rursus ipsimet Lutherani inter se, & Calvinistæ inter se; ajunt tamen has diversitates opinionum, non obstare unitati fidei, modò in substantialibus conveniant: quæ autem illa sint substantialia, altô silentiô subticent.

Sanctorum Patrum Explicatio. Sancti Patres, & Concilia Oecumenica, eos Hæreticos damnabant, & ab Ecclesia excludebant, qui vel in unico articulo ab Ecclesia dissentiebant. Nam ut Irenæus lib. 4. Cap. 69. in fine habet: *Nos (Catholici) de ijsdem rebus, semper eadem dicimus, consonanter, & similiter credimus, quasi unum habentes cor, & unum os.* Et Tertullianus, de præscriptionibus Cap. 6. *Hæresis dicta Græcâ voce, ex interpretatione electionis, quâ quis sive ad instituendas, sive ad suscipiendas eas utitur. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio inducere licet, sed nec eligere, quod aliquis ex suo arbitrio induxit.* Et certè Sanctus Paulus, ad Timoth. 4. v. 3. Hæreticos accusat eos, qui tantùm nubere prohibent,

bent, vel jubent à certis cibis, (tanquam immundis) abstinere. Et 2. ad eundem 2. v. 17. & 18. Hymenæum, & Philetum Hæreseos damnat, non aliam ob causam, quàm quòd dicerent: Resurrectionem jam factam esse. Et ad Galatas 5. v. 2. Si circumcidimini *ait*, Christus vobis nihil proderit: Nempe ob novum fidei adjectum articulum.

TEXTUS XXXVI.

Ecclesia DEI columna est, & Firmamentum veritatis. 1. Ad Timoth. 3. v. 15.

Explicatio Catholica. Ecclesia DEI vivi, ita est fundata à Christo, ut in fide errare non possit. Columna enim veritatis, nullum fulcit errorem; nec firmamentum veritatis, firmat falsitatem.

Acatholica Explicatio. Calvinus ridiculè hunc textum explicat, dum ait: Ecclesiam DEI, ideo hòc loco dici columnam, & firmamentum veritatis, quia conservat sacram scripturam, quæ errare non potest. Nam pari jure id quadraret in omnes Bibliothecas. Néque asservare scripturam, est columnæ, & firmamenti; sed capsarum, vel thecarum.

Interpretatio Sanctorum Patrum. Sanctus Cyprianus Martyr, de unitate Ecclesiæ, num. 20. *Adulterari non potest Sponsa Christi, incorrupta est, & pudica, unam domum novit; unius cubiculi sanctitatem, casto pudore custodit.* Et Sanctus Augustinus, Epist. 118. asserit. *Id, quod Ecclesia facit, decernit, statuit, nullâ ratione in quæstionem, ac disputationem, seu disceptationem, vocari debere.* Et lib. 1. contra Cresconium, sic ait: *Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, quod universæ placuit Ecclesiæ.*

TEXTUS XXXVII.

Dic Ecclesiæ: Si autem non audierit Ecclesiam, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. Matthæi 18. v. 17.

Explicatio Catholica. Ex hoc textu deducunt Catholici, Ecclesiam DEI semper esse, & fuisse visibilem. Nam quid dicere possemus, ignotæ, invisibili, & irreperibili Ecclesiæ? vel quomodo ad eam recurrere? aut quis sicut Ethnicus, & Publicanus censendus esset, ex eô, quòd ignotam, & invisibilem Ecclesiam audire nollet?

Explicatio Acatholica. Novatores hujus temporis, cùm absolutè ostendere non possint, ubi nam, & quo tempore fuerit Ecclesia eorum, ante Lutherum, & Calvi-

Calvinum, delirando dicunt, eam semper quidem fuisse à temporibus Apostolorum, sed invisibilem, & soli DEO cognitam. Quod quivis Hæresiarcha poterit dicere, sed non probare, de sua secta.

Explicatio Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus contra Petilian. lib. 2. Cap. 23. Sic hunc textum explicat. *Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat: Unde illud, quod in Evangelio ipse dicit: Non potest civitas abscondi supra montem posita,* Matthæi 5. Et Psalmo 47. *Hæc est lucerna, quæ sub modio non occultatur.* Matthæi 5. *Omnibus nota est, omnibus distenta.* Et in Epist. Joannis, Tractatu 2. *Quid amplius dicturus sum, quàm cæcos, qui tam magnum montem non vident; & qui contra lucernam, in candelabro positam, oculos claudunt.* Matth. 5.

TEXTUS XXXVIII.

Desidero enim videre vos, & simul consolari in vobis, per eam, quæ invicem est, fidem vestram, átque meam. Ad Romanos 5. v. 11. 12.

C*Atholica Explicatio.* Catholici clarè ex hoc textu ostendunt, fidem Romanorum fuisse eandē cum fide Sancti Pauli, & reliquorum Apostolorum. Unde Romana Ecclesia, Romana Religio, Romana Fides idem erat, quod Catholica Fides, Religio, Ecclesia: Et Romanus idem, quod Catholicus, ut fusè demonstrat Bellarminus.

Explicatio Acatholica. Novatores, & ipsi affectant vocari, & dici Catholici, néque tamen præsumunt negare fidem Romanam, esse fidem Catholicam, sed cum addito Romano-Catholicam, ignorantes vel ipsum nomen Catholici. Catholicus enim Græcè, Latinè idem est, ac Universalis; & Fides Catholica, idem, ac Fides Universalis, hoc est: quæ per universum orbem est sparsa. Et ut explicat Sanctus Augustinus: *Fides quæ semper, & ubique fuit.* Certum autem est, Novatorum horum Sectas, nec semper fuisse, nec ubique esse; sunt enim solùm in aliquibus angulis Europæ, nec erant ante unum; vel alterum sæculum.

Sanctorum Patrum Interpretatio. Sanctus Augustinus contra Petilianum, sic scribit: *Cathedra tibi quid fecit Romanæ Ecclesiæ, in qua sedit Petrus, in qua nunc sedet Anastasius, quibus nos in Catholica unione connectimur, à qua vos nefariè separâstis.* Et Libro 1. de Symbolo Capite 6. Sic loquitur de Romana Ecclesia: *Ipsa est Ecclesia Sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes Hæreses pugnans.* Et Sanctus Ambrosius, oratione de Satyro fratre: *Rogavit, si cum Episcopis Catholicis, id est: cum Ecclesia Romana consentiret.* Idem Lib. 3. de Sacramentis, ait: *In omnibus sequi cupio Ecclesiam Romanam.*

TEX-

TEXTUS XXXIX.

Fides vestra annunciatur in universo mundo. Ad Romanos Capite 1. v. 8.

E*Xplicatio Catholica.* Fides vestra (ô Romani) tanta, tam celebris, & illustris est, ut fama ejus universum orbem pervagetur, hoc est: Fides vestra est Christi, & ovilis, seu fidelium orthodoxorum, ejus, qui sunt jam toto orbe dispersi. Fundata proinde fuit Ecclesia Romana, ab ipsis Apostolis, ideóque meritò dicitur, non solùm Catholica, sed & Apostolica.

Explicatio Acatholica. Novatores moderni fatentur quidem Ecclesiam Romanam fuisse, fundatam ab ipsis Apostolis, sed postmodùm à doctrina Apostolica defecisse: sed nec tempus defectionis hujus, nec locum, nec punctum doctrinæ, assignare queunt.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus Epistolâ 163. dicit: *In Romana Ecclesia, semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* Et Libro de utilitate credendi. Cap. 17. *Dubitabimus, nos illius Ecclesiæ condere gremio, quæ ab Apostolica sede, per Successiones Episcoporum, frustra Hæreticis circumlatrantibus, culmen authoritatis obtinuit?* Et Divus Hieronymus, (in extremo dialogi adversùs Lucifer:) de Romana Ecclesia, sic loquitur: *Brevem, apertámque animi mei sententiam proferam: In illa Ecclesia esse permanendum, quæ ab Apostolis fundata, úsque in diem hunc durat.*

TEXTUS XL.

Visum est Spiritui Sancto, & nobis. Actor. 15. v. 28.

C*Atholica Interpretatio.* Visum est Spiritui Sancto, qui Concilijs legitimis, infallibiliter adest, sic ea divinâ providentiâ suâ dirigens, ut definiendo non errent; & *nobis* ab eodem *Spiritu Sancto* directis. Unde inferunt Catholici, Definitionibus Conciliorum Generalium, cum capite suo visibili, indubitanter standum esse.

Sensus Acatholicorum. Novatores, Concilia Generalia rejiciunt, ajúntque, ea errare posse, etiam in rebus fidei definiendis, & sæpiùs errâsse.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Epist. 118. sic scribit: *Dantur intelligi, (ea maximè quæ ad fidem spectant) vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas.* Et Sanctus Ambrosius, Epistolâ 22. *Sequor tractatum Nicæni Concilij, à quo me nec mors, nec gladius poterit separare.* Ac Sanctus Gregorius Magnus, Lib. 1. Epist. 24. Sic: *Si*

quis quatuor Synodos, Evangelijs non exæquat, anathema sit. Intelligens: Concilium Nicænum, Ephesinum, Chalcedonense, Constantinopolitanum.

TEXTUS XLI.

Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit, ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare in Regnum DEI. Joannis 3. v. 5.

C*Atholica Explicatio.* Nisi quis, etiam parvulus, nec adhuc capax rationis, renatus fuerit, (re ipsâ, vel saltèm voto, seu desiderio, si sit capax rationis) ex aqua naturali, quasi Matre; & Spiritu Sancto, quasi Patre; non potest intrare in Regnum DEI: sive sine Baptismo, non salvatur.

Explicatio Acatholica. Calvinus, per aquam, vult intelligi Dona Spiritûs Sancti, & negat hîc agi de Baptismo, ne cogatur concedere, Baptismum habere vim justificandi, & etiam infantibus necessarium esse ad salutem.

Explicatio Sanctorum Patrum. Sanctus Chrysostomus, Euthymius, Ammonius, explicant hunc textum, eodem modo, quo Catholici. Addit Sanctus Augustinus, Epistolâ 20. *Quisquis dixerit, quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione, de vita exeunt, hic profectò & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam primitivam.*

TEXTUS XLII.

Tunc imponebant (Apostoli) manus supra illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. Actorum 8. v. 17.

C*Atholica Explicatio.* Imponebant manus supra illos, ungendo simul illos Chrismate, id est: Balsamo & Oleo simul mixtis, & ab Episcopo consecratis. Atque sic ijsdem Sacramentum confirmationis conferebant.

Acatholica Explicatio. Novatores dicunt, hîc per Impositionem non intelligi confirmationis Sacramentum, sed néque fuisse hoc Sacramentum temporibus Apostolorum, aut in primitiva Ecclesia.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus contra Petilianum. Cap. 104. sic scribit: *Sacramentum Chrismatis, in genere visibilium signaculorum, sacrosanctum est, sicut & Baptismus.* Sanctus Dionysius Areopagita, Cœlestis Hierarchiæ, parte 2. sic: *Baptizatum, ad Pontificem deducunt, ille divino, & deifico prorsus unguento virum signat.* Et Cap. 4. parte 3. *Adventum Spiritûs Sancti, consumatis, unguenti inunctio elargitur.* Idem docent, & alij veteres Sancti Patres.

TEX-

TEXTUS XLIII.

Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo, in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum, & allevia-bit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei. Jacob. 5. v. 14. 15.

C*Atholicorum Explicatio.* Catholici docent, hoc textu, agi de Sacramento Extremæ Unctionis, nam & minister hujus Sacramenti, in eo exprimitur, qui est Sacerdos, seu Presbyter; & subjectum, quod est, graviter ægrotans; Et materia, quæ est unctio olei; & forma, quæ est deprecatio; & effectus, qui est, remissio peccati.

Acatholica Explicatio. Novatores explicant hunc textum, de simplici unctione olei, & per Presbyteros, Seniores loci illius, in quo quis infirmatur, volunt intelligi. Superaddit huic rudi, & perversæ interpretationi Calvinus splendidum mendacium, dum ait, vel rectiùs fingit: Non Christum, sed Innocentium Papam primùm instituisse hoc Sacramentum.

Explicatio Sanctorum Patrum. Sancti Patres unanimiter explicant hunc textum, de Sacramento extremæ unctionis, quos vide apud Bellarminum, Svarez, & Valentiam. Non possum tamen hîc omittere Sanctum Augustinum, qui Sermone 215. sic habet: *Quoties infirmitas supervenerit, Corpus, & Sanguinem Christi, qui ægrotat accipiat, ac deinde corpus suum ungat* (ungi curet per Sacerdotem) *ut illud, quod scriptum est impleatur:* Infirmatur quis? *inducat presbyteros, & orent pro eo, ungentes eum oleo,* &c. Idem libro 2. de Visitatione Infirmorum: *Ergo roges (inquit) de te, & pro te fieri, sicut dixit Jacobus Apostolus, imò per Apostolum suum Dominus: Ipsa videlicet sacri olei delibatio, intelligitur Spiritûs Sancti typica unctio.*

TEXTUS XLIV.

Hujus gratiâ reliqui te Cretæ, ut constituas per Civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Ad Titum, Capite 1. v. 5.

C*Atholica Explicatio.* Huncin finem reliqui te in Insula Creta Episcopum, imò Archi-Episcopum, ut per singulas Civitates κατὰ πόλιν oppidatim constituas Presbyteros, in majoribus Episcopos; in minoribus Sacerdotes Parochos ejusmodi, cujusmodi debere esse eos, aliàs tibi præscripsi. Ex quo textu, inferunt Catholici, vocationem, seu missionem Pastorum, non spectare ad populum, vel civilem Magistratum; sed ad Episcopos, & præsertim summum Pontificem.

Explicatio Acatholica. Magdeburgenses Centuriatores fatentur, primos Episcopos, post Apostolos, ab Apostolis, & ab his consequenter alios Sacerdotes, & Pastores esse constitutos. Interim ipsimet Pastores moderni Novatorum, suas missiones, seu vocationes accipiunt passim à populo, vel Patronis Ecclesiæ, aut à Civili magistratu.

Antiquorum Sensus Sanctorum Patrum. Licèt antiquitùs in aliquibus Ecclesijs, permissa fuerit populo nominatio Episcoporum, vel etiam aliquibus Regibus permissa hæc facultas, ut nominent Episcopos, aut etiam Parochos; semper tamen confirmatio horum spectabat ad Clerum, ut etiam ipsa Electio cum Jurisdictione. Unde Sanctus Leo, Epistolâ 87. Capite 1. ait: *Expectanda sunt vota civium, testimonium populorum, electio Clericorum.* Et Concilium Laodicenum, Canone 13. prohibet, ne electio Pastorum fiat à populo. Quod statutum etiam Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 4. n. 17. collaudat. Et ratio est: Quia nemo dat, quod non habet. Multitudo autem non habet ullam Jurisdictionem Ecclesiasticam. Ergo hanc nemini conferre poterit. Soli enim Petro dictum est: *Tibi dabo claves Regni Cœlorum*, & solis Apostolis: *sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

TEXTUS XLV.

Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, cum impositione manuum Presbyterij. 1. Tim. 4. v. 14.

C*atholica Explicatio.* Noli negligere gratiam, (in Græco est χάρισμα, id est: donum) puta ordinem Epispopalem, authoritatem, & munus docendi. Quæ gratia data est tibi, cum impositione manuum Presbyterij, id est, per impositionem manuum, cœtûs Presbyterorum, majorum scilicet, id est Episcoporum; nam Episcopus ab alijs tribus Episcopis ordinatur, qui ordinando Episcopo manus imponunt. Hinc Catholici deducunt, ordinationem esse verum Sacramentum.

Explicatio Acatholica. Novatores, & reijciunt has ceremonias, ac ritus Ecclesiæ, in suis ordinationibus; & ordinationem, negant esse Sacramentum.

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus Libro 2. contra Parmen. Cap. 13. loquens de Baptismo, ac ordinatione, ait: *Utrúmque Sacramentum est, & quâdam consecratione, utrúmque homini datur: Illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur. Ideòque in Ecclesia Catholica, non licet utrúmque iterare.* Idem docet Sanctus Ambrosius, Libro de Sacerdotij dignitate. Cap. 5. Idem sentiunt omnes omnino Orthodoxi Sancti Patres.

TEXTUS XLVI.

Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico, in Christo, & Ecclesia. Ad Ephes. 5. v. 31. 32.

E*Xplicatio Catholica.* Catholici ex hoc textu deducunt, Matrimonium verè esse Sacramentum, repræsentativum conjunctionis Christi cum Ecclesia. Est ergo signum visibile, invisibilis rei sacræ, & conferens infallibiliter gratiam sibi annexam, quam Sanctus Paulus explicat, 1. ad Tim. 2. v. 15. *& sine qua mala, quæ in matrimonio occurrunt, evitari haud possunt.*

Explicatio Acatholica. Novatores negant Matrimonium esse verum Sacramentum, & dicunt illud esse merè civilem contractum.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Lib. de Fide, & operibus, ait: *In Civitate Domini, in monte Sancto ejus, hoc est Ecclesia, Nuptiarum non solùm vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur.* Idem docet Sanctus Chrysostomus. Homil. 20. in Epistol. ad Ephes. Et alij Sancti Patres.

TEXTUS XLVII.

Omnis qui dimittit Uxorem suam, & alteram ducit, mechatur: & qui dimissam à viro ducit, mechatur Lucæ 16. v. 18. *Qui dimissam duxerit, adulterat.* Matth. 5. v. 32.

E*Xplicatio Catholica.* Ex his textibus, Catholici clarè deducunt, Matrimonium fidelium consummatum, solvi non posse, etiam ob fornicationem & adulterium; multò minùs ob alias minoris momenti causas, (subintelligo) quò ad vinculum matrimonij, non tamen etiam quò ad thorum.

Acatholica Explicatio. Calvinistarum Prædicantes in Hungaria, levissimis etiam ex causis, passim separant matrimonium, etiam quò ad vinculum, ita ut una fœmina habeat etiam plures maritos superviventes, & unus vir plures uxores superviventes.

Sensus Veterum Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus Lib. de nuptijs, & Con. Cap. 21. *Quòd in Christo & Ecclesia, est magnum Sacramentum, hoc est in singulis quibúsque viris, & uxoribus minimum: sed tamen conjunctionis inseparabile Sacramentum.* Et eodem Lib. dicit: *Hujus Sacramenti vis est, ut mas, & fœmina copulati, quamdiu vivunt, inseparabiliter perseverent.* Ac tandem lib. 6. contra Adimantum, Cap. 4. *Hæc verba Apostoli (nempe: igitur vivente viro vocabi-*

cabitur adultera, si fuerit cum alio viro. Ad Romanos 7. v. 3.) *toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt: Nullius viri posterioris mulier esse incipit, nisi prioris esse desierit; esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non fornicetur: Licitè igitur dimittitur conjux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris, propter quod fit reus adulterij, qui dimissam duxerit, etiam ob causam fornicationis.* Eodem modo hæc verba Apostoli explicant, & interpretantur alij Patres: Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus, Origenes, Hieronymus, Oecumenius, &c.

TEXTUS XLVIII.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. ad Corinth. 7. v. 1. & v. 26. *Bonum est homini sic esse.* Item v. 38. *Qui non jungit matrimonio Virginem suam, meliùs facit.* Ac tandem v. 40. *Beatior erit (vidua) si sic permanserit.*

C*atholica Explicatio.* Bonum est, Græcè καλὸν, id est pulchrum, id est res ex se & in se, præclara, & eximia est, non cognoscere mulierem. Bonum est homini sic esse, hoc est: in perpetua virginitate esse. Reliquorum textuum, idem est sensus, quòd continentia sit præferenda, statui conjugali.

Acatholica Explicatio. Novatores, tam claris Sancti Pauli verbis, non habent quod opponant, nisi illud (quod tamen nil facit ad rem propositam) ex eodem Sancto Paulo perpetuò obgarrientes: *Meliùs est nubere, quàm uri.* Quod nullus Catholicorum negat. Nam sine dubio meliùs est nubere, quàm adulterari, vel fornicari, & non servare continentiam, quod significatur hîc per verbum *Vri.* Non autem meliùs est nubere, quàm continentiam, aut virginitatem servare. Quamvis Lutherus profanissimè dicat: in 1. ad Corinth. 7. *Concludimus Matrimonium esse velut aurum, spiritualem autem statum, velut stercus.*

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus, Libro de bono viduitatis, Cap. 15. Longè sanctiùs Luthero, sic concludit: *Continentiam conjugio præponimus; sanctam verò virginitatem, etiam continentiæ viduali.* Et Libro de Bono Conjugali. Cap. 8. ait: *Continentes, sciant sibi mercedis ampliùs deberi, quàm conjugalis castitas possit.* Sanctus Ambrosius Lib. 1. de Virginitate: *De Virginitate aliquid dicamus, quæ est principalis virtus, nubes, Angelos, sidera transgrediens. Non meum illud est: Qui non nubunt, néque nubentur, erunt sicut Angeli DEI.* Plures Sanctos Patres hîc prætermitto.

TEX-

TEXTUS XLIX.

In arbitrio viri erit, ut faciat, aut non faciat quæ uxor voverat. Num. 30. v. 14. *Trium tibi dabitur optio, elige unum, quod malueris ex his (fame, bello, & peste) ut faciam tibi.* 2. Regum 25. v. 12. *Postula, ait Dominus Salomoni, quid vis, ut dem tibi.* 3. Reg. 3. v. 5.

E*Xplicatio Catholica.* Ex his textibus clarè inferunt Catholici, hominem liberi arbitrij esse, in operibus naturalibus, & civilibus.

Sensus Acatholicorum. Lutherus, & præsertim Calvinus, Servilis arbitrij Patroni, omnem libertatem etiam in Civilibus, & Moralibus, homini prolapso auferunt: docentes omnia fatali ordinatione fieri, per quam causæ omnes, etiam liberæ determinantur ad unum actum, tam quò ad speciem, quàm quò ad exercitium.

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus lib. de Quantitate animæ, Cap. 36. *Datum (inquit) est homini liberum arbitrium, quod, qui nugatorijs ratiocinationibus labefactare conantur, úsque adeò cæci sunt, ut ne ista quidem vanâ, ac sacrilegâ, propriâ voluntate, se dicere intelligant.* Alios Sanctos Patres infrà adducam.

TEXTUS L.

Optio vobis datur (serviendi DEO, vel Idolis) eligite hodie, quod vobis placet. Josue 24. v. 15. & v. 22. *Testes vos estis quia ipsi, elegeritis Dominum, ut serviatis ei.*

E*Xplicatio Catholica.* Catholici, ex hoc textu probant hominem esse liberi arbitrij, non tantùm in rebus naturalibus, & civilibus, sed etiam in bono eligendo, & malo evitando.

Acatholica Explicatio. Moderni Novatores, recedentes à tam palmari dementia Lutheri, & Calvini, passim jam admittunt liberum arbitrium hominis, in operibus naturalibus, & civilibus; negant tamen illud in eligendis bonis, vel vitandis malis moralibus.

Sensus Veterum Sanctorum Patrum. Sanctus Athanasius in oratione, contra Idololatras. *Anima libera est, & sui arbitrij, potest enim ut ad bona sese inclinare, ita bono quóque adversari.* Origenes in Cap 13. Matthæi. *Omnes scripturæ declarant esse liberum arbitrium; dum, & accusant eos, qui delinquunt; & probant eos, qui rectè faciunt.* Et Sanctus Augustinus, Epist. 46. *Credite divinis eloquijs, quia liberum est hominis arbitrium.*

TEXTUS LI.

Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem, DEI enim sumus adjutores. 1. ad Corinthios 3. v. 8. & 9.

E*xplicatio Catholica.* Catholici ex hoc textu inferunt, hominem etiam in operibus pijs & salutaribus liberè cooperari DEO, seu gratiæ divinæ. Nam id quod latinus interpres ponit, DEI sumus adjutores, in Græco est συνεργόι, cooperatores. Unde licèt DEUS sit, qui sinè nostris præcedentibus meritis, nos per gratiam excitet, vocet, operetur in nobis, *cùm non sit volentis, néque currentis, sed miserentis DEI*, hoc tamen, quod est, aperire, respondere, cooperari, nostrum est, licèt & illud per DEI gratiam fiat, juxta illud Pauli: *Non ego, sed gratia DEI mecum.* 1. ad Corinth. 15. v. 10.

Interpretatio Acatholica. Adversarij dicunt totum opus bonum tribui debere soli DEO, sive divinæ gratiæ; arbitrium autem hominis nihil in omnibus salutaribus operari.

Interpretatio Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, (Lib. de Spir. & Lit. ad Marcell.) *Consentire vocationi, aut non consentire, nostræ voluntatis est.* Et Epist. 89. n. 2. *Néque voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia adjuvatur; sed ideo juvatur, quia non tollitur.* Sanctus Hilarius in Psalm. 2. *Unicuique nostrûm libertatem permisit, non necessitatem, in alterutrum assignans.* Et Sanctus Hieronymus in Cap. 5. ad Galatas. *Aliud (inquit) est DEI opus, aliud hominum: DEI opus est vocare, hominum est credere, vel non credere.* Et Augustinus in secundam Epist. ad Romanos. *In omni itáque Sancto opere, prior est voluntas DEI, posterior liberi arbitrij. Id est, operatur DEUS, cooperatur homo.* Et alibi: *DEUS, qui te creavit sine te, non te salvare vult, sine te.*

TEXTUS LII.

Satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem, & electionem faciatis. 2. Petri 1. v. 10.

C*Atholica Explicatio.* Date diligentem operam, ut per bona opera faciatis, certam vestram vocationem, & electionem firmam, in quibus perseverantes, habebitis quandam certitudinem vestræ electionis ad vitam æternam. Unde inferunt Catholici, bona opera esse necessaria, ad vitam æternam consequendam.

Acatholicorum Sensus. Acatholici simpliciter negant, bona opera necessaria

ria esse, ad salutem æternam. Imò Lutherus, Sermone de novo testamento, seu de Missa, ausus est effutire. *Caveamus à peccatis, sed multò magis à legibus, & bonis operibus.* Unde in citato textu erasit verba illa: Bona opera. Et ut adstruat solam fidem sufficere ad salutem. In Epist. ad Romanos Cap. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem*; addidit *per solam fidem*. Uti suprà dictum est.

Sensus Sanctorum Patrum. S. Augustinus, Lib. 15. de Trinitate. *Fides (inquit) sine charitate potest quidem esse, sed non prodesse.* Idem de fide & operibus, Cap. 14. ait: *Excutiendum esse à cordibus, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam, fidem solam sufficere putaverint.* Et Sanctus Ambrosius: *Non sufficit fides, sed debet addi, & vita fidei condigna: Opus est quippe omni volenti cœlum possidere, fidem operibus bonis ornare.* Et Sanctus Gregorius Nazianzenus, oratione in sacrũ lavacrum: *Operare bonum super hoc doctrinarum fundamentum, quia fides sine operibus mortua est, quemadmodum & opera sine fide.* Idem sentiunt omnes Sancti Patres primitivæ Ecclesiæ.

TEXTUS LIII.

Hæc facientes, non peccabitis aliquando. 2. Pet. 1. v. 10. Item. *Nihil mihi conscius sum.* 1. Ad Corinth. 4. v. 4. Item. *DEUS est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere.* Ad Philippens. 2. v. 13.

C*Atholica Interpretatio.* Ex his textibus clarè deducunt Catholici, bona justorum opera, non esse peccata venialia, nedum mortalia: quia si quis perfecerit, quæ in Epistola sua Sanctus Petrus præscribit, non peccat. Et Sanctus Paulus, in ijs, quæ egit pro DEI gloria, nullius peccati conscius sibi fuit. Et DEUS, qui operatur in nobis, & velle, & perficere, non operatur peccata. Ergo non omnia justorum opera, sunt peccata.

Explicatio Acatholicorum. Lutherus docuit, omnia opera justorum etiam, esse merè peccata, quem errorem Calvinus libro de libero arbitrio, pag. 141. Postquam retulisset hæc verba Lutheri: Bona opera esse ex se peccata mortalia, *subdit* nihil est in istis verbis, quod non simpliciter, & citra ullam figuram, verum sit.

Sensus Sanctorum Patrum, primitivæ Ecclesiæ. Sancti Patres, omnes unanimiter distinguunt, actiones bonas, à malis, seu opera bona, à peccatis: & ipsa recta ratio, id ipsum dictat. DEUS enim non operatur peccatum, operatur autem in nobis opus bonum; non suadet peccatum, nec remuneratur, nec mandat, ut illud fiat, quin potiùs illud prohibet: suadet verò nobis, & mandat

bona opera, & remuneratur bonum opus, ac in illo ſibi complacet; peccatum è contra illi diſplicet, & odit omnem iniquitatem. Deinde ſacra ſcriptura teſtatur de Jobo: *In omnibus his non peccavit Job labijs ſuis*, peccâſſet autem ſi omnia opera juſti, & verba, peccata eſſent. Job 1. v. 22. *Et DEUS ipſe, de Job teſtatur, quod fuerit vir juſtus, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam.* Job 2. v. 3. Non receſſiſſet autem à malo, nec retinuiſſet innocentiam, ſi omnia ejus opera peccata fuiſſent.

TEXTUS LIV.

Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi in illa die juſtus Judex. 2. ad Tim. 4. v. 8.

E*Xplicatio Catholica.* Aſſervatur mihi, jam penè victori, qui bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, corona Juſtitiæ, ſive præmium laboris, id eſt æterna vita, quam juſtè promerui, & quæ juſtâ Judicis ſententiâ mihi adjudicabitur, quàm reddet mihi poſt hanc vitam, juſtus Judex: Et addit: *Non ſolùm autem mihi, ſed & ijs qui diligunt adventum ejus*, hoc eſt: qui cùm deſiderio expectant judicij diem, bene ſibi conſcij rectè factorum. Unde concludunt Catholici; juſtos ex juſtitia, & de condigno, mereri beatitudinem per ſua bona opera.

Explicatio Acatholica. Hæretici moderni, ſimpliciter negant, bona opera juſtorum, eſſe meritoria vitæ æternæ.

Senſus Sanctorum Patrum. Præcitatum textum more Catholico explicant, Chryſoſtomus, & Theophilactus. Sanctus Auguſtinus, lib. de Perfectione Juſtitiæ, ait: *Poſt hanc vitam merces perficiens redditur, ſed eis tantùm, à quibus in hac vita mercedis merides comparatur.* Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus, Catech. 1. *Si multùm operaberis, multa te merces manet.* Et Sanctus Ambroſius, c. 1. offic. 15. *Non ne evidens eſt, meritorum, aut præmia, aut ſupplicium poſt mortem manere.* Ac Sanctus Hieronymus, contra Jovinianum. *Jam noſtri laboris eſt, pro diverſitate virtutum, diverſa nobis præmia præparare.* Et ante eos Sanctus Jgnatius Martyr (Epiſt. ad Romanos) *Sinite me, ut Beſtiarum eſca ſim, per quàm poſſim DEUM promereri.*

TEXTUS LV.

Charitas DEI diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum. Ad Roman. 5. v. 5.

Ex-

E*Xplicatio Catholica.* Charitas DEI, quâ DEUM diligimus, & quæ nobis in Baptismo, ac perceptione aliorum Sacramentorum, ac exercitio bonorum operum infunditur, per Spiritum Sanctum, facit nos amicos, & filios DEI. Ex quo textu Catholici inferunt, nos per Charitatem, & gratiam, intrinsecè nobis inhærentem, formaliter justificari.

Explicatio Acatholica. Acatholici tenent, justos solùm extrinsecè, per justitiam DEI, vel Christi, justificari, per solàm imputationem.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Lib. de Spir. & Lit. loquens de hac charitate, quâ justificantur justi, ait: *Charitas, non quâ nos* (DEUS) *ipse diligit, sed quâ nos facit dilectores suos.* Et Lib. de peccat. merit. *Legimus justificari in Christo, qui credunt in eum, propter occultam communicationem, & inspirationem gratiæ spiritualis.* Eodem modo & alij Sancti Patres, charitatem hanc explicant. Ubi bene notandum est. Utramque quidem charitatem, & quâ nos DEUS diligit, & quâ nos DEUM diligimus, in justificatione diffundi, & effundi in cordibus nostris; sed per illam nos justificari, non nisi effectivè, per hanc verò formaliter, tanquam formam nobis inhærentem.

TEXTUS LVI.

Venient dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt. Matth. 9. v. 15.

E*Xplicatio Catholica.* Ex hoc textu inferunt Catholici, ab Ecclesia, salubriter in memoriam Passionis Christi, & mortis, ac imitationem ejus, alióśque fines honestos, jejuniorum dies, pro omnibus fidelibus, statui posse.

Acatholicorum opinio. Acatholici, qui Lutherum sequuntur, observant aliqua adhuc jejunia, sed non ideo, quia præscripta sunt ab Ecclesia, sed ex suo privato affectu, prout cui placuerit. Calvinistæ verò omnia ab Ecclesia præscripta jejunia eliminant.

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus, Epist. 85. ad Casulanum. *Ego* (*inquit*) *in Evangelio, & Apostolicis literis, video præceptum esse jejunium.* Et Epistola 119. ait: *Quadragesima jejuniorum habet authoritatem in veteribus libris, & Evangelio.* Sanctus Ambrosius, Sermone 34. *Quisquis Christianus, jejunando non impleverit quadragesimam, prævaricationis reus tenebitur.* Idem tenent omnes Sancti Veteres Patres, de diebus ab Ecclesia, pro jejunando præscriptis.

TEXTUS LVII.

Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Tu es Sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech. Psalmo 109. v. 4.

E*xplicatio Catholica.* Catholici probant hoc textu, prædici Christi Domini æternum Sacerdotium, quòd sicut Melchisedech Sacerdos, offerebat Domino Sacrificium, per oblationem panis, & vini, ut habetur, Genes. 14. v. 18. *Ita Christus instituerit Sacrificium incruentum, sub speciebus panis, & vini.* Et quidem in æternum, quamdiu stabit mundus, quod offertur quotidie, à ministris ejus, in tremendo, ac Sacrosancto Missæ Sacrificio.

Explicatio Acatholica. Lutherus edoctus à dœmone, ut ipsemet fatetur, Tomo 7. Germanicæ editionis Wittenbergensis, Folio 479. abrogavit inter suos Sacrificium Missæ. Idem fecit & Calvinus; & cæteri Novatores ajunt: Melchisedech non obtulisse, sed protulisse panem, & vinum, adeóque non fuisse hoc verum Sacrificium. Item eundem Melchisedech, non tanquam Sacerdotem, sed tanquam Regem, & Amicum Abraham, protulisse panem, & vinum. Sed Lectio Latina clara est, quæ sic habet: Melchisedech Rex *Salem*, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos DEI altissimi, & benedixit ei, scilicet Abrahamo. Et Hebraicus textus, multò magìs nostræ interpretationi favet, quàm adversariorum.

Sensus Sanctorum Patrum. Clemens Alexandrinus, Lib. 4. Stromatum. Capite 8. ait: Melchisedech, Rex *Salem*, Sacerdos DEI altissimi, qui panem & vinum dedit nutrimentum, in typum Eucharistiæ. Cyprianus Epist. 63. *In Sacerdote (inquit) Melchisedech, Sacrificij Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundùm quod scriptura divina testatur, & dicit:* Melchisedech Rex *Salem*, protulit panem, & vinum, fuit enim Sacerdos DEI summi, & benedixit Abraham. Quòd autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat, in Psalmis Spiritus Sanctus, ex persona Patris ad Filium dicens: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisadech, &c.* Sanctus Ambrosius in Cap. 1. Lucæ. *Quando sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur, etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.* 1. ad Corinth. 5. v. 7.

TEXTUS LVIII.

Et factâ collatione, duodecim millia drachmas argenti, misit (Judas Machabæus) Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorum Sacrificium, bene, & religiosè de resurrectione cogitans, nisi enim eos, qui ceciderant resurrecturos speraret:

ret: *superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis. Sancta ergo, & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* 2. Machab. 12. v. 43. 44. & 46.

C*Atholica Explicatio.* Catholici clarissimè demonstrant ex hoc textu, laudabile esse orare pro fidelibus defunctis, utè purgatorij pænis solvantur.

Acatholicorum Sensus. Hæretici nostri temporis, clarissimum scripturæ hoc testimonium pro suffragijs defunctorum, in alium sensum detorquere non possunt, nisi, vel canonicam hujus libri authoritatem convellendo; vel certè fingendo cum Munstero, hanc coronidem non esse genuinam hujus capitis partem, sed ab aliquo, textui insertam, & additam. Sed in utróque mentita est sibi iniquitas. Nam ut alibi ostendimus, non minùs hic liber est Canonicus, quàm quicúnque alius scripturæ sacræ liber: & hanc coronidem omnia Bibliorum exemplaria, etiam antiquissima, seu edita, seu manuscripta habent, & omnes veteres Sancti Patres, locum hunc ubíque pro Canonica, ac genuina libri hujus parte, recognoscunt, & citant.

Sanctorum Patrum Interpretatio. Sanctus Augustinus, ait: Tom. 4. de Cura pro mortuis. *In Machabæorum Libris legimus oblatum pro mortuis Sacrificium, sed & si nusquam in scripturis legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino DEO ad ejus Altare funduntur; locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Et Sanctus Chrysostomus; Hom. 69. ad populum: *Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysterijs, defunctorum agatur commemoratio.* Et Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus. Cathechesi 5. *Pro omnibus, oramus, qui inter nos vitâ functi sunt.*

TEXTUS LIX.

Omnes, qui gladium acceperint, gladio peribunt. Matthæi 26. v. 52.

C*Atholica Explicatio.* Omnes, qui sine legitima authoritate, gladium acceperint, hoc est usurpaverint, & gladio alium occiderint, merentur, ut & illi gladio perimantur. Juxta illud: Genes. 9. v. 6. *Quicúnque fúderit humanum sanguinem; fundetur Sanguis illius.* Unde Catholici deducunt, Christiano Magistratui licere gladio reum ferire.

Sensus Acatholicorum. Anabaptistæ, præceptum illud: Non occides, malè intelligentes, docent: Néque Magistratui, licitum esse reum neci tradere.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Lib. 1. de Civit. DEI. cap. 21. *Nequaquam (ait) contra hoc præceptum fecerunt, quô dictum est non occides; qui personam gerentes publicæ potestatis, sceleratos morte punierunt.*

TEXTUS LX.

In multis offendimus omnes. Jacob. 3. v. 2.

C*Atholica Explicatio.* Fieri nequit, etiam cum auxilio gratiæ ordinariæ, ut ad longum tempus, quis evitet omnia peccata venialia. Unde inferunt Catholici, non omnia peccata esse mortalia.

Sensus Acatholicorum. Lutherus, & Calvinus docuerunt, omnia peccata esse mortalia. Verùm scriptura sacra, magnam facit distinctionem inter peccata, & aliqua rebus planè levibus comparat, quædam vero gravibus. Ut Matthæi 5. v. 23. *Qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui dixerit: Racca; reus erit Concilio, qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ergo non omnia peccata, faciunt reum gehennæ, adeóque non omnia sunt mortalia. Et Joannis 5. v. 16. *Est peccatum ad mortem.* Ergo est etiam aliud, quod non est ad mortem. Et Proverb. 24. v. 16. *Septies cadit justus, & resurget, impij autem corruunt in malum.*

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Libro de Natura, & gratiâ Capite 38. *Quibus sæpe in levissimis, & aliquando minutis, obrepit peccatum, justi fuerunt, & sine peccato (veniali) non fuerunt.* Et Tomo 4. in Psalm. 118. Conc. 3. *Quia (inquit) in vijs Domini ambulamus etiamsi à criminibus majoribus longè simus, non tamen deest, ut adversus majora vigilantibus, quædam incautis minora subrepant.*

TEXTUS LXI.

Jugum meum suave est, & onus meum leve. Matth. 11. v. 30. Et Joannis 5. v. 3. *Hæc est Charitas DEI, ut mandata ejus custodiamus; & mandata ejus gravia non sunt.* Ac Joannis 2. v. 4. *Qui dicit se nosse DEUM, & mandata ejus non custodit, mendax est.*

E*Xplicatio Catholica.* Ex his clarissimis scripturæ sacræ textibus, inferunt Catholici, justos cum auxilio gratiæ divinæ, posse servare legem decalogi, ita, ut graviter contra eam non peccent.

Acatholica Sententia. Antesignani Acatholicorum, contrarium planè huic scripturæ docent. Lutherus enim de Liber. Chris. Tomo 2. folio 4. ait: *Impossibi-*

ſibilia ſunt nobis omnia præcepta. Wittakerus Lib. 1. contra Duræum, Sect. 9. *Legi, nullius homo obtemperare poteſt.* Calvinus in antidodo Concilij Seſſ. 10. Cap. 17. *Perſuaſionem de poſſibili legis obſervatione, vocat impiam.*

Senſus Sanctorum Patrum. Sanctus Auguſtinus, libro de Natura, & Gratiâ. Cap. 43. *DEUS (inquit) impoſſibilia non jubet, ſed jubendo admonet, & facere, quod poſſis; & petere, quod non poſſis* Sanctus Baſilius, in oratione, in illud: Attende tibi. *Impium eſt dicere, impoſſibilia eſſe Spiritûs Sancti præcepta.* Sanctus Hilarius in Pſalm 118. *Non eſt difficile, ſi voluntas adſit, præceptis DEI obtemperare.* Et S. Auguſt. rurſus Tom. 10. de Tempore Serm. 191. *Execramur (inquit) Blaſphemiam eorum, impoſſibile aliquid à DEO, homini eſſe præceptum, & mandata DEI, non à ſingulis, ſed ab omnibus in communi ſervare poſſe.*

TEXTUS LXII.

Omnis, qui viderit mulierem, ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Matthæi 5. v. 28.

C*Atholica Explicatio.* Omnis qui viderit mulierem, ad concupiſcendum, id eſt: hoc fine, ut accenſâ in ſe illius concupiſcentiâ, ſeu deſiderio, animum ſuum paſcat, & oblectet, adulterium committit in corde ſuo. Et ſic refellitur error ſcribarum, qui teſte Joſepho Lib. 12. Antiquitatum cap. 13. *Exiſtimabant concupiſcentiam purè internam, etiam cum conſenſu, non eſſe peccatum.* Unde inferunt Catholici, præceptum illud: Non concupiſces, ſervari poſſe cum auxilio gratiæ divinæ, ab homine juſto, in hac vita.

Acatholica Explicatio. Heterodoxi, non ſcientes, vel non volentes diſtinguere concupiſcentiam, quò ad motus primò primos, & involuntarios; à concupiſcentia, quæ fit cum voluntario conſenſu: ſimpliciter negant, hoc præceptum; *Non concupiſces,* ab ullo ſervari poſſe.

Senſus Sanctorum Patrum. Sanctus Chryſoſtomus, in hunc locum Homil. 17. *Non, ſimpliciter dixit; qui concupiverit, ſed qui viderit mulierem ad cocupiſcendum, id eſt: qui concupiſcentiam ſibi videndo conſciverit, quique nullo cogente, quieſcenti animæ, feram ſubitò immiſerit. Hoc enim non jam naturæ, ſed propriæ eſt deſidiæ.* Sanctus Ambroſius, in Pſalm. 4. *Iraſcimini, & nolite peccare.* Si iraſcimini (inquit) nolite peccare, ſed vincite ratione iracundiam. (Ita videlicet non peccabitis iraſcendo) ſic & alij concupiſcentiæ motus, refrenandi ſunt ratione, & ſi fiant ſine conſenſu, non erunt peccata. Nam ut Sanctus Auguſtinus ait: *Non nocet ſenſus, ſi non adſit conſenſus.* Et contra duas Epiſtolas Pelagij

lagij Lib. 1. Cap. 10. *Non enim damnatur, nisi qui concupiscentiæ carnis, consensit ad malum.*

TEXTUS LXIII.

An nescitis, quia iniqui Regnum DEI non possidebunt. Nolite errare: Néque fornicare, néque idolis servientes, néque adulteri, néque molles, néque masculorum concubitores, néque fures, néque avari, néque ebriosi, néque maledici, néque rapaces, Regnum DEI possidebunt. 1. ad Roman. 6. v. 9. & 10.

C*Atholica Explicatio.* Catholici ex hoc textu inferunt, enumerata hîc ab Apostolo peccata, esse gravia peccata, & qui ea committunt, ac in ijsdem moriuntur, Regnum DEI non possessuros, sed æternùm damnandos.

Explicatio Acatholica. Lutherus, Postillâ in Dominicam 8. post Trinitatem, ait: *Sola incredulitas damnat.* Et Zvvinglius; *Peccata non reddunt hominem injustum, nec damnant hominem, sed impietas, & incredulitas.* Et Calvinus, in Joannis 5. v. 29. *Ne peccata quidem, quorum reatu se quotidie obstringunt fideles, illis imputantur.*

Sensus Veterum Sanctorum Patrum. Communis sensus veterum Sanctorum Patrum est, ob quodcúnque mortale peccatum, damnari æternùm peccatorem, si in eo ex hac vita decedat. Et certè Christus, Matthæi 25. v. 41. *Testatur eos, qui ad sinistram erunt, in extremo die Judicij, accepturos sententiam æternæ damnationis.* Non ob incredulitatem, sed propter alia, quæ ibi enumerat peccata.

TEXTUS LXIV.

Ille apparuit, ut peccata vestra tolleret, & peccatum in eo non est. 1. Joan. 3. v. 5. *Qui facit peccatum, ex diabolo est.* Ibidem v. 8.

C*Atholica Explicatio.* Ille apparuit in carne, ut peccata vestra tanquam extremè sibi exosa tolleret: & in eo nullum peccatum est, aut fuit, imò nec esse potuit. Et qui facit peccatum, ex diabolo est, id est: ex diaboli grege, familia, Regno, eum imitando, & sequendo, ceu filius Patrem; hinc deducunt Catholici: DEUM authorem peccati esse non posse.

Acatholicorum Sensus. Lutherus libro de servo arbitrio, Tomo 2. folio 459. Cogites (inqui) in nobis, id est, per nos, DEUM operari mala. Et Calvinus, de prædestinatione, pag. 718. A Domino (inquit) procedunt, quæ scelerata ab hominibus maleficia perpetrantur.

Sen-

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, libro 2. de peccatorum meritis. Capite 17. *Nullus culpæ humanæ, in DEUM referat causam.* Et Sanctus Basilius Homiliâ. *Quòd DEUS non sit author malorum.* Cap. 14. ait: *Eadem dementia est, negare DEUM, & peccati authorem facere.* Et Sanctus Chrysostomus, Homil. 23. in Actus Apostolorum. *Nullus dicat: DEUS nobis author malorum est. Satiùs fuerit sexcenties defodi, quàm DEUM talia audire per nos.*

TEXTUS LXV.

Castigo Corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè; cùm alijs prædicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. ad Corinth. 9. v. 27. Item. *Tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time, si enim DEUS naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & severitatem DEI: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem, in te autem bonitatem DEI, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris.* Ad Rom. 11. v. 22. 23. 24.

E*xplicatio Catholica.* Castigo corpus meum, id est: varijs modis affligo, & in servitutem redigo, ut spiritui pareat, & subjiciatur: ne fortè cùm alijs, vitam æternam, & salutem prædicavero, ipse reprobatus efficiar. Item. Tu autem fide, id est, per, & propter fidem in Christum, oleæ insertus es, & in ea *stas*, ac persistis, sed propterea noli extolli, & superbire, sed time, ne scilicet per infidelitatem ab ea excidas, sicut alij exciderunt. Si enim naturalibus ramis, id est Judæis, non pepercit, sed expulit illos à sua Ecclesia, amicitia, & salute, ne fortè etiam tu, excidaris: Si permanseris in bonitate, id est: si dignè vixeris, illâ bonitate & benignitate, quam DEUS tibi exhibuit, bene spera; sin minùs, alioquin & tu exciderис ex olea, id est: Ecclesia DEI. Unde inferunt Catholici, justos non debere fide divinâ, & certâ credere, se prædestinatos esse, & infallibiliter salvandos, nisi DEUS singulari dono, & munere, id alicui in particulari fuerit dignatus revelare.

Explicatio Acatholica. Acatholici, ac præsertim Calvinistæ, neminem judicant verum Christianum esse, qui non tam firmâ fide, se salvum fore, & compotem felicitatis æternæ, credat, quantâ credit, unicum esse Christum, & unicum DEUM.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, de correptione, & gratiâ, cap. 15. *Quis* (inquit) *ex multitudine fidelium, quamdiu in hac vita mortali vivitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat.* Rursus libro de perseverantiæ dono. Cap. 13. *In hac* (inquit) *humana vita, quæ tentatio est super terram, qui videtur stare, videat ne cadat.* Et Cap. 22. de dono Perseverantiæ. *De vita* (inquit)

quit) *æterna, quam filijs promissionis promisit non mendax DEUS, nemo potest esse securus, nisi cùm consummata fuerit ista vita, quæ est tentatio super terram.* Job. 7. Idem sentiunt, & alij veteres Sancti Patres.

TEXTUS LXVI.

DEUS omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timoth. 3. v. 4.

Catholica Explicatio. DEUS vult omnes homines salvos fieri, seriâ quidem, ac sincerâ voluntate, átque etiam efficaci ex parte sua, (quia dat omnibus necessaria, & sufficientia media, quantùm est ex se, ad eam consequendam) Ex hac tamen Hypothesi, si ipsimet homines velint salvari, & quæ ab ijs requiruntur, præstare.

Acatholica Doctrina. Calvinus Lib. 3. Instit. Cap. 21. §. 5. Prædestinationem vocamus, æternum DEI decretum, quô apud se constitutum habuit, quod de unoquóque homine fieri vellet. Non enim pari conditione creantur omnes, sed alijs vita æterna, alijs damnatio præordinatur. Idem tenent moderni Calvinistæ.

Sensus Sanctorum Patrum. Citatum textum explicant per omnia Sancti Patres eodem modo, quò Catholici; & nominatim Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, & Oecumenius. Et hunc errorem ex professo refutat acriter Tertullianus, de Præscriptionibus, adversùs Hæreses, in Cerdonianos disputans. Augustinus, Lib. de Hæresibus. Cap. 46. contra Manichæos. Leo, contra Priscillianistas. Epist. ad Tur. 93. Et Concilium Arausicanum secundum, anno 440. celebratum, Canon. 25. sic sancit. *Aliquos verò ad malum, divinâ potestate prædestinatos esse, non solùm non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione, illis Anathema dicimus.*

TEXTUS LXVII.

Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quóque ad diem malum. Proverb. Capite 16. v. 4.

Catholica Interpretatio. Universa propter seipsum, seu ad gloriam suam, in ijs manifestandam operatus est, seu creavit Dominus, etiam impium, non formaliter, sed materialiter, id est: hominem illum, quem prævidit futurum, suâ malitiâ impium. Et hunc quidem ad suam gloriam, ac quantùm est ex se,

ex se, *ad diem bonum*, si gratiâ à DEO sibi datâ uti vellet; sed cùm nolit cooperari divinæ gratiæ, & impiè vitam peragit, conservat illum ad *diem malum*, seu supplicium æternum: ut sic in eo manifestetur toti mundo, DEI justitia, cùm non voluit glorificare DEUM, per sibi ab eo dandam gloriam, si bene vixisset.

Acatholica Explicatio. Calvinus, hunc textum trahit ad errorem suum confirmandum, de reprobatione à DEO facta damnandorum. Unde Lib. 3. Instit. Cap. 23. §. 7 ait? Unde factum est, ut tot gentes, unà cum tot liberis eorum infantibus, æternæ morti involveret lapsus Adæ, absque remedio, nisi quia DEO, ita visum?

Explicatio Sanctorum Patrum. Augustinus, Epist 65. & 106. ad Paulianum docet ad nostrum propositum, dicens: *Naturam hominis, quæ à DEO conditore, condita est bona, vitiari per ipsius hominis voluntatis iniquitatem.* Ergo Dominus non est operatus impium, formaliter, seu quà talem; sed solùm materialiter, qui suâ culpâ impius est: & consequenter servat illum, ad diem malum, seu supplicium æternum, solùm ex suppositione propriæ ejusdem malitiæ, & iniquitatis. Alibi verò addit: *Meliùs DEUM judicavisse, ex malis bene facere, quàm nulla mala permittere; permittere inquam, & non præordinare.*

TEXTUS LXVIII.

DEUS creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Invidiâ autem diaboli, mors introivit in orbem terrarum. Sap. Cap. 2. v. 23. & 24.

C*Atholica Explicatio.* DEUS creavit hominem immortalem, & qui non esset è vita exterminandus: nempe talis perpetuò fuisset, si perstitisset in primæva justitia. *Et ad imaginem similitudinis fecit illum*, id est: ut esset imago naturæ divinæ, quæ DEO propria est: sive, ornavit eum donis naturæ, intellectu scilicet, voluntate, memoriâ, & libero arbitrio: ac donis gratiæ, nempe: justitiâ, sanctitate, innocentiâ: eo fine & consilio, ut his præsidijs instructus, vitam æternam, si vellet posset adipisci. Quod autem hic de Protoparente nostro dicitur, id & de ejus tota posteritate, quæ in eo, tanquam in capite, & radice totius generis humani continebatur, accipiendum est. Tota igitur Adami posteritas, in prima sua origine, ac ortu, ad æternam fælicitatem, à creatore fuit designata. Nullus igitur ad mortem, ac interitum, & damnationem æternam, ante lapsum primi parentis divinâ voluntate mancipatus est. Sed per invidiam diaboli, mors, tam temporalis, quàm æterna, intravit in orbem terrarum.

Sensus Acatholicorum. Articulus Calvinistarum est, quòd DEUS majorem partem generis humani creavit, ut illam perdat in æternùm.

Sensus Sanctorum Patrum. Augustinus contra Semi-Pelagiones scribens, his verbis refellit hunc errorem: *Omnium quidem hominum DEUS creator est, sed nemo ab eo ideo creatus est, ut periret, quia alia causa est nascendi, alia pereundi. Ut enim nascantur homines, est beneficium; ut autem pereant, prævaricationis est vitium.* Et Libro 1. de prædestinatiane Dei, Cap. 1. *Creavit DEUS hominem, & prædestinavit, ut si obediens esset, & à gustu vetiti pomi, se abstineret, in vita permaneret: si autem inobediens esset, sententiam mortis subiret.* Et infrà: *Quia ergo peccavit servus, justum erat ut moreretur: Si non peccaret, nullo vinculo divinæ prædestinationis, morti alligaretur.*

TEXTUS LXIX.

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui autem non crediderit, condemnabitur. Marci 16. v. 16. *Sine fide impossibile est placere DEO.* Ad Hebr. 11. v. 6. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt.* Matthæi 18. v. 6.

E*xplicatio Catholica.* Catholici tenent textum illum Sancti Marci, loqui tantùm de adultis (si de actuali fide sermo sit) quibus jubet prædicari Evangelium, cujus textûs sensum, jam superiùs explicavimus. Textum autem Sancti Pauli explicant, vel de fide habituali, vel de fide actuali: & hac, vel propria in adultis, vel aliena respectu infantium. Ubi similiter, si de actuali fide sermo sit, ea intelligenda est, solùm respectu adultorum, & non respectu infantium. Quod inde patet, nam ibidem addit Apostolus: *Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Quod de infantibus baptizandis intelligi non potest. In tertio textu, pariter per pusillos, non intelliguntur infantes, sed grandiores pueri, ut ex contextu patet; nam & eos vocavit ad se, & illi vocati accesserunt ad JESUM, & erant, jam capaces scandali, adeóque habebant jam usum rectæ rationis.

Acatholica Explicatio. Anabaptistæ malè intelligentes primum textum, inferunt ex eodem: Infantes non esse baptizandos. Quia inquiunt, fides debet præcedere Baptismum. Infantes autem fidem non habent. Ergo, Lutherani è contra, admittunt infantes esse babtizandos, sed eos in Baptismo habere veram fidem, prorsus irrationabiliter docent.

Sensus Sanctorum Patrum. Sancti Patres cum Catholicis, & infantes baptizandos docent, & eosdem non justificari sine omni fide tenent. Nam licèt non habe-

habeant fidem propriam actualem, baptizantur tamen in fide aliena, hoc est: in fide Ecclesiæ, & etiam illorum, qui eosdem offerunt ad baptizandum. Secundò, quia ijs infunditur in Baptismo habitus fidei, sicut & habitus spei, ac charitatis, & sic habent habitualem fidem propriam. Pulchrè hac in re Augustinus discurrit, Sermone 10. de verbis Apostoli: *Portantur (infantes) ad Ecclesiam, & si pedibus illuc currere non possunt, alienis pedibus currunt, ut sanentur. Accomodat illis Mater Ecclesia, aliorum pedes, ut veniant: aliorum corda, ut credant: aliorum linguam, ut fateantur:* ut quoniam, quoad ægri sunt, alio peccante prægravantur, sic cùm hi sani sint, alio pro illis confitente salvantur.

TEXTUS LXX.

Mortificatus quidem carne, vivificatus autem Spiritu: in quo & his, qui in carcere erant spiritibus, veniens prædicavit. 1. Petri 3. v. 18.

C*atholica Explicatio.* *Mortificatus carne*, id est morte affectus, & occisus Christus, secundùm corpus, sed non secundùm spiritum, seu animam, secundùm quam vivus semper mansit; & *vivificatus* est, ejusdem virtute etjam quò ad corpus, quando tertiâ die surrexit à mortuis. In *quo* scilicet *Spiritu*, sive secundùm animam, *& his* qui erant in carcere, id est limbo, Patrum *Spiritibus*, id est animabus veteris Testamenti, illic captivis, *veniens prædicavit*, id est evangelizavit, seu lætum nuntium adtulit, redemptionis, beatitudinis, per sui mortem ijs partæ. Quæ Explicatio confirmatur & alijs scripturæ sacræ locis, uti ex illo Matthæi 12. v. 20. *Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius hominis* (scilicet secundùm animam) *in corde terræ*, (id est, in medio terræ) *tribus diebus, & noctibus.* Item ex illo, ad Ephes. 4. v. 9. *Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit, primùm in inferiores partes terræ.*

Acatholica Explicatio. Calvinistæ, & Lutherani, non volunt agnoscere hunc descensum Christi ad limbum Sanctorum Patrum, secundùm animam; & tamen apertè negare non audent, hunc esse articulum fidei in symbolo Apostolorum expressum: *Descendit ad inferos.* Unde mirè hac in parte, se, in illius, & præcitati textûs interpretatione torquent. Et quidem Calvinus, Quæst. 44. ait: Christum descendisse ad inferos, idem esse, ac inennarrabilibus animi angustijs, cruciatibus, & terroribus, in cruce demersum fuisse. Et Lib. 2. Instit. Cap. 16. §. 10. dicit: Christum descendisse ad inferos, id est; omnes pœnas, & cruciatus damnatorum, in anima perpessum esse.

Sensus Sanctorum Patrum. Damascenus, Lib. de Fide, Cap. 29. sic habet:

Ob id verò deificata anima ad inferos descendit, ut quemadmodum ijs, qui in terra versabantur, justitiæ sol erat, ita etiam ijs, qui infrà terram in tenebris, & umbra sedebant, illuceret. Et Tertullianus in libro de Anima. *Cap. 55. Nec ante ascendit in sublimia Cœlorum, quàm descendit ad inferiora terrarum, ut illic Patriarchas, & Prophetas, compotes sui faceret.* Et Hieronymus, circa illud Psalm. 15. v. 10. *Quoniam non relinques animam meam in inferno. Quia propterea illuc descendit, ut electos inde ejiceret, & diabolum ligaret.*

TEXTUS LXXI.

DEUS est enim qui operatur in vobis velle, & perficere, pro bona voluntate. Ad Philippen. 2. v. 13.

E*Xplicatio Catholica.* DEUS enim est, qui operatur in vobis, & *velle* per gratiam prævenientem, ac excitantem; & *perficere* per gratiam cooperanté, *pro bona voluntate*, id est: purè ex suo beneplacito, & ultroneo affectu. Néque enim debentur nobis primæ gratiæ prævenientes, aut excitantes, quibus DEUS intellectum nostrum illustrat, ac illuminat, aut voluntatem nostram ad bonum per pios affectus, seu motus excitat, sed gratuitò nobis eas subministrat DEUS. Docent igitur Catholici, omnem bonæ volitionis, fidei, & salutis, initium, continuationem, effectionem, & perfectionem esse à DEO, & à gratia divina, non exclusâ tamen cooperatione liberi arbitrij. DEUS itaque hæc tria, scilicet: *cogitare, velle, & perficere*, operatur in nobis, & primùm quidem, scilicet *cogitare*, sine nobis; secundum, scilicet *velle*, nobiscum; tertium, scilicet *perficere*, per nos facit.

Explicatio Acatholica. Calvinus, ex hoc textu probare nititur, DEUM in nobis omnia facere per suam gratiam, nos nihil, ita ut totum quidquid fit in opere pio, à sola gratia procedat, & voluntas solùm passivè se habeat.

Sanctorum Patrum Explicatio. Sanctus Augustinus lib. 1. de gratia, & libero arbitrio Cap. 9. hunc textum sic explicat: *Non enim, quia dixit: DEUS operatur in nobis velle, & perficere, ideò absolutè liberum arbitrium abstulisse putandus est. Quod, si ita esset, cur superius dixisset; cum timore, & tremore vestram salutem operamini?* Et infrà, Cap. 17. Ut *velimus*, sine nobis operatur, cùm autem *volumus*, ut *faciamus*, nobiscum *cooperatur*. Eodem modo loquuntur, & alij veteres Sancti Patres. Sed & ipse Calvinus, lib. 2. Institut. cap. 3. §. 10. fatetur, totam antiquitatem à multis sæculis tradidisse, & credidisse gratiam prævenientem, ita movere, & excitare nostram voluntatem ut liberum sit ei consentire, vel dissentire. Et reprehendit illud dictum Sancti Chrysostomi: *Quem trahit?* (nempe gra-

pe gratia) *volentem trahit.* Et Lib. 2. Instit. Cap. 3. §. 8. ait : Ideo non rectè à Chrysostomo scriptū est : *nec gratiam sine voluntatè, nec voluntatem sine gratia, quidquam posse operari.* Ergo veteres, & primitivæ Ecclesiæ Sancti Patres, longè alio modo explicant hunc textum, quàm Calvinus, & moderni Novatores.

TEXTUS LXXII.

Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, auferam cor lapideum, de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Ezech. 36. v. 26.

C*Atholica Explicatio.* Dabo vobis novam mentem, novam voluntatem, ac propositum exequendi, per omnia mandata, & præcepta mea. Auferam cor lapideum, id est: durum, intractabile, inexorabile; & dabo vobis cor carneum, id est: molle, flexibile, obsequens monitis meis. Hoc autem DEUS facit per gratias illustrantes, excitantes, & cooperantes: quibus, si liberè consentiat homo, & cooperetur, & ipse facit sibi cor novum, & spiritum novum. Unde sequitur, cor lapideum non posse fieri carneum, nisi DEUS per suam gratiam; & voluntas, per suum consensum, ad id concurrat. De concursu DEI, intelligitur illud : Dabo vobis cor carneum. Et Psalmo 50. v. 12. *Cor mundum crea, in me DEUS.* De concursu autem nostræ voluntatis, *facite vobis cor novum.* Ezech. 31.

Explicatio Acatholica. Calvinus ex hoc textu, similiter, ut ex priori, infert, quòd, sicut non est in potestate lapidis, ut convertatur in carnem, sed solùm se passivè habet; ita non est in potestate voluntatis humanæ, ut ex mala fiat bona, sed merè passivè se habet.

Explicatio Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Lib. de Sp. & Liter. *Consentire vocationi DEI, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est.* Et in libro de gratia Christi Cap. 14. *Quis non videat, venire quenquam, aut non venire, esse arbitrio voluntatis, hoc est : cooperari, vel non cooperari, gratiæ divinæ.* Demum hunc textum explicant eodem modo, quô Catholici, & alij Sancti Patres, & nominatim Sanctus Hieronymus, & Theodoretus.

TEXTUS LXXIII.

Nihil mihi conscius sum ; sed non in hoc justificatus sum : qui autem judicat me, Dominus est. 1. ad Corinthios, Cap. 4. v. 4.

E*Xplicatio Catholica.* Nullius quidem infidelitatis, in administratione muneris

neris Apostolici, vel gravis alterius criminis, conscius mihi sum; non tamen ideo justificatus sum, id est: non ideo justus sum, quia bonam conscientiam habeo. Fortassis enim DEUS videt aliquid in mea conscientia, quod ego non video. Qui autem judicat me, Dominus est, id est: solus DEUS est verus Judex, qui omnia novit. Unde Catholici deducunt, neminem sine speciali saltèm revelatione, scire, aut credere fide divinâ se esse justum.

Acatholicorum Sensus. Novatores contrarium docent, ac stolidè sibi persuadent, se fide divinâ, debere credere, se electos, salvandos, ac consequenter justificatos esse.

Sensus Veterum Sanctorum Patrum. Sanctus Chrysostomus, Homil. 11. in Epist. 1. ad Corinth. citatum textum sic explicat: *Duabus rationibus hîc ait Paulus incertum esse nostrum Judicium. Primâ quidem: Quòd, etsi nobis nihil conscij simus, ejus tamen indigemus (operâ) qui peccata nostra certâ ratione corrigat. Alterâ, quòd multa nos opera latent, &c. Sed qui abscondita judicat, ille certò judicat. Is autem solus DEUS est.* Juxta illud: Proverb. 21. v. 2. *Omnis via viri recta tibi videtur, appendit autem corda Dominus.* Solus denique DEUS est scrutator cordium. Idem sentiunt & alij Sancti Patres, & nominatim Sanctus Ambrosius, Basilius, & Augustinus. Qui Serm. 34. de verbis Domini sic ait: *Fortassis tu nihil invenis in conscientia tua, invenit ille qui meliùs novit.*

TEXTUS LXXIV.

Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Psal. 31. v. 1. & 2.

E*Xplicatio Catholica.* Beati sunt homines, quorum iniquitates per gratuitam condonationem à DEO remissæ sunt. *Et tecta sunt peccata*, id est: obliterata, & obruta per gratiam justificantem, ita, ut scilicet non appareant oculis DEI, adeóque non ampliùs insint animæ, sed plenè remissa sint. Quæcúnque enim adhuc sunt in rerum natura, non possunt dici, tecta oculis DEI. Idem ergo est *tectum*, quod etiam *remissum*. Et cui non imputavit peccatum, scilicet néque ad culpam, néque ad pœnam.

Interpretatio Acatholica. Calvinus somniat: peccata in anima justi reverâ manere, sed latere, ac tegi justitiâ Christi, nobis imputatâ. Lutherus verò imaginatur: Non imputari peccata justis à DEO, quo ad pœnam, licèt maneant in ijsdem, quò ad culpam: sed utérque errat. Nam DEUS non potest res aliter æstimare, & imputare, quàm uti reverà in seipsis sunt. Si ergo peccatum mane-

maneret in anima, quamvis tectum, & velatum, justitiâ Christi imputatur, nunquam posse non imputari à DEO.

Interpretatio Sanctorum Patrum. Sancti Patres, eodem modô prorsus explicant hunc textum, quô Catholici, & nominatim: Eusebius, Origenes, Nazianzenus, Augustinus, Gregorius, & Theodoretus. Ex quibus Sanct. Augustin. Tom. 3. de Epistola Cap. 9. ait: *Nos justos fieri justitiâ DEI, non quâ DEUS justus est, sed quâ induit hominem, cùm sanctificat impium*; & iterum explicans justitiam nostram, *per fidem JESU Christi*, sic ait: *Sicut autem ista fides Christi dicta est, non quâ credit Christus, sic & illa justitia DEI & Christi dicitur, quòd ejus largitate nobis donatur.*

TEXTUS LXXV.

Oportet Episcopum esse unius uxoris virum. Item: *Diaconi sint unius uxoris viri.* Ad Timoth. 3. v. 2. & 12.

I*Nterpretatio Catholica.* Oportet esse Episcopum unius uxoris virum, id est: Monogamum absolutè, qui secundas non inijt nuptias, nec succesſivè plures habuit uxores, sed unam tantùm. Syrus vertit: Qui unius uxoris vir fuerit. Unde non præcipit hîc Paulus Timotheo, ut qui Episcopus, vel Presbyter, aut Diaconus eligendus est, sit defacto conjugatus, vel ut postquâm ordinatus est, ducat uxorem; sed solùm, si fuerit aliquando, vel adhuc sit conjugatus, ut non nisi unam habuerit.

Acatholica interpretatio. Ministelli, hujus sæculi, homines prorsus carnales, nullum articulum suæ sectæ, tam zelosè propugnant, ac conjugium Clericorum, & ex hoc textu deducunt: Omnes Ministros Ecclesiæ, uxoratos esse debere.

Sanctorum Patrum interpretatio. Sanctus Ambrosius, Lib. 3. Epist. 25. ad Vercell. Ecclesiam, sic hunc textum interpretatur: *Apostolus unius uxoris virum præcipit esse, non quò exortem excludat conjugij, sed ut conjugali castimoniâ, servet ablutionis suæ gratiam. Néque iterum, ût filios in Sacerdotio creare, Apostolicâ invitatur authoritate, habentem enim dixit filios, non facientem.* Et Sanctus Hieronymus, Lib. 1. in Jovinianum, Cap. 19. *Non dicit Paulus, eligatur Episcopus, qui unam ducat uxorem, & filios faciat; sed qui unam habuerit uxorem, & filios in omni subditos disciplina; Certè confiteris, non posse intelligi Episcopum, qui in Episcopatu, (eadem ratio est, & de Presbyteratu) filios faciat, alioqui si deprehensus, fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur.*

TEXTUS LXXVI.

Nunquid non habemus potestatem, mulierem, sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas. 1. ad Corinth. 9. v. 4.

Interpretatio Catholica. Nunquid non habemus (ego, & Barnabas) potestatem, per iter circumducendi mulierem sororem; id est: Matronam aliquam Christianam, quæ nobis ex suis facultatibus, necessaria subministret? sicut circumduxerunt cæteri Apostoli, etiam fratres Domini, Jacobus, Judas Thadæus, Joannes, consanguinei Christi, quin & ipse Apostolorum Princeps Cephas, id est: Petrus.

Acatholica Interpretatio. Beza, & quidam alij Novatores, ut plebi persuadeant Sanctum Paulum, cæterósque Apostolos, habuisse uxores, Græcum γυναῖκα, quod in genere mulierum significat, ipsi uxorem interpretantur, Cùm tamen phrasis illa ἀδελφοι γυναῖκα, nihil aliud significet quàm Christianam mulierem, sicut simili phrasi ἄνδρες ἀδελφι, id est: viri fratres, significantur non mariti, sed in genere quivis viri Christiani.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctum Paulum nunquam uxorem habuisse, præter unanimem totius antiquitatis assensum, certò constat ex ipsiusmet Pauli verbis illis: *Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego:* ad Corinth. 7. v. 8. Deníque præter Petrum, nullos omnino Apostolos habuisse uxorem, Petrum quòque post vocationem Christi, nunquam usum fuisse uxore, docent expresè Tertullianus, Hieronymus, & plures alij Sancti Patres. Porrò hunc citatum textum S. Augusț. Tom. 3. de opere Monach. Cap. 4. sic explicat: *Hoc quidam non intelligentes (inquit) non sororem mulierem, sed uxorem interpretati sunt: fefellit illos verbi græci ambiguitas, verùmtamen alios interpretes non fefellit, & mulierem, non uxorem interpretati sunt.*

TEXTUS LXXVII.

Et ego dico tibi; quia tu est Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ecclesiam meam. Matth. Cap. 16. v. 18.

Explicatio Catholica. Et ego dico, revelo tibi, cur te olim dixerim vocandum Petrum. Tu enim meo decreto constitutus es Cephas, id est: Petra. Supra quam Petram ego ædificabo Ecclesiam meam; dando tibi, & tuis Successoribus, sumam authoritatem, ac regendi, & gubernandi potestatem, universam meam militantem Ecclesiam. Unde deducunt Catholici, Petrum Apostolum, his verbis constitutum fuisse, à Christo Caput Ecclesiæ, & suum in terris Vicarium, ac consequenter, & reliquos Romanos Pontifices, Petri Successores.

Acatholica Explicatio. Acatholici pertinacissimè negant, id, ex hoc textu colligi posse.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Hieronymus, Epistolâ, ad Damasum Papam; *A Pa-*

A Pastore præsidium ovis peto. Cum Successore Piscatoris, & Discipulo Crucis loquor. Ego Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri communione consocior, supra illam petram, ædificatam Ecclesiam scio. Sanctus Athanasius Episcopus, ad Felicem Papam: *ob id vos, prædecessorésque vestros Apostolicos, videlicet Præsules, in summitatis arce (DEUS) constituit, omniúmque Ecclesiarum curam habere præcepit.* Sanctus Augustinus, Epist. 163. *In Romana Ecclesia, semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus, in qua sedit Petrus, in qua nunc sedet Anastasius.* Libro 2. cap. 21. contra Petilianum. Et Tomo 4. Quæst. 75. *Post Salvatorem, in Petro, omnes Causæ Magisterij continentur; ipsum enim constituit Caput eorum, ut esset Pastor Dominici gregis.*

TEXTUS LXXVIII.

Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, scilicet Ecclesiam. Matthæi 16. v. 18.

E*Xplicatio Catholica.* Tantâ firmitate eam stabiliam, ut portæ inferi, id est Sathanæ doli, astutia, & vires omnes, non prævalituræ sint adversùs eam, hoc est: Ecclesiam seu Petram hanc, supra quam ædificabo eam: Nam si fundamentum adversarij ejus, Dœmon scilicet, & ejusdem ministri subverterent, id est: te, tuósque Successores; eò ipso totam Ecclesiam, fundamento huic innixam, diruerent. Hinc deducunt Catholici, Ecclesiam totam, quatenus per universum Christianum orbem diffusa est, non posse in fide deficere, publicè profitendo dogma aliquod, quod sit contra fidem, ac Christi doctrinam.

Acatholicorum Sensus. Adversarij ajunt, totam Ecclesiam, quæ primis quadringentis sæculis, habuit veram Fidem & Religionem, postea defecisse, etiam quò ad Articulos Fidei, imò totam perijsse.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Lib. 1. de Symbolo, ad Catechumenos Capite 16. sic ait: *Ipsa est Ecclesia Sancta, Ecclesia una, Ecclesia Catholica, contra omnes Hæreses pugnans, oppugnari potest, expugnari tamen non potest.* Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta de vite præcisa. Ipsa autem manet in radice sua, & in vite sua, in charitate sua. Et Com 2. in Psalm. 101. contra Donatistas sic introducit Ecclesiam loquentem cum Christo: *Quid est, quòd nescio qui recedentes â me, murmurant contra me? Quid est, quòd perditi, me perijsse contendunt? Certè enim hoc dicunt, quia fui, & non sum. Annuncia mihi exiguitatem dierum meorum. Quamdiù ero in hoc sæculo? Annuncia mihi, propter illos, qui dicunt: Fuit, & non est. Apostatavit, & perijt Ecclesia, de omnibus gentibus.* Et annunciavit: *Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus, usque ad consumationem sæculi.* Ergo juxta Sanctum Augustinum, Ecclesia non defecit unquam â fide,

de, nec deficiet; non perijt, nec peribit; non desijt, nec desinet, ùsque ad consummationem sæculi.

TEXTUS LXXIX.

Dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Matthæi 18. v. 17. *Visum est nobis & Spiritui Sancto.* Act. 15. v. 28.

C*Atholica Interpretatio.* Catholici, ex his, ac priori Textibus, Judicem Controversiarum in rebus Fidei, esse Ecclesiam, per Pontificem, vel per Concilia à Romano Pontifice approbata interpretantur.

Sensus Acatholicorum. Sectarij hujus temporis id negant, & divinam solùm scripturam, summum esse judicem controversiarum: & si ex ijs quæratur. Quid si autem orietur controversia de ipso sensu sacræ scripturæ, quem quis pro fidei suæ articulo probando adducit? Respondent: Recurrendum esse ad κριτήριον, seu privatum spiritum sibi dictantem verum scripturæ sacræ sensum.

Sensus Veterum Sanctorum Patrum. Augustinus, Libro contra Crescentium, cap. 23. *Quia sacra scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit, obscuritate quæstionis, Ecclesiam de illa consulat.* Cyprian. Libro de unitate credendi, ait: *Compendium probandæ veritatis, Petro, & ejus Successoribus, in Ecclesia tribuitur.* Et Lib. 1. Epist. 3. *Nec aliunde Hæreses ortæ sunt, aut nata Schismata, quàm inde, quòd Sacerdoti DEI non obeditur, nec unus ad tempus Ecclesiæ Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.*

TEXTUS LXXX.

Pro omnibus mortuus est Christus. 2. Ad Corinth. 5, v. 15. Item: *Christus JESUS, qui dedit se redemptionem pro omnibus.* 1. ad Timot. 2. v. 6.

C*Atholica Interpretatio.* Catholica Fides tenet, Christum mortuum esse, & redemptionem dedisse pro omnibus, & singulis hominibus, uti clarissimè testantur citati textus. Et confirmant id, ex 1. Joannis cap. 2. v. 2. *Ubi Christus dicitur, propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.*

Acatholica Explicatio. Calvinus, & ejus sequaces docent, Christum pro solis prædestinatis mortuum esse. Unde Calvinus, de his, & alijs similibus textibus scripturæ sacræ ait: [in 1. ad Timoth. 2.] *Particula Universalis semper ad hominum genera referri debet, & non ad personas.*

Explicatio Sanctorum Patrum. Sanctus Ambrosius Sermone 8. in Psalm. 118.

Sol Justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit. Omitto alios Sanctos Patres in re tam clara.

TEXTUS LXXXI.

Non veni legem solvere, sed adimplere. Matthæi Cap. 5. v. 17.

E*Xplicatio Catholica.* Non veni destruere, reprobare, transgredi Legem Mosaicam, (hoc est, Decalogum veteris legis) sed adimplere, & perficere, per consilia Evangelica, nova Sacramenta, & uberiores gratias.

Acatholicorum Sensus. Lutherus, (Sermone de Moyse) ait: *Decalogus nihil ad Christianos.* De quo Wittackerus (libro 8. contra Duræum) *Hic articulus Luthero certò dignissimus, quia summam veritatem, & consolationem continet.* Et Calvinus de vera Ecclesia, Refor. Pag. 319. *Ut liberæ sint conscientiæ, à metu æternæ mortis, ipsam quóque Legem DEI abrogare oportet.*

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus, de Spiritu & Lit. Cap. 14. *In illis decem Præceptis, exceptâ sabbati observatione, dicant mihi, quid non sit observandum Christiano?*

TEXTUS LXXXII.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. Exod. 20. v. 8.

C*Atholica Explicatio.* Licèt Catholici doceant per novam legem, non esse abrogatam obligationem servandi Præcepta Decalogi, juxta illud ad Rom. 3. v. 31. *Legem destruimus per Fidem? Absit; sed Legem statuimus.* Verùm simul asserunt, ab ipsis Apostolis diei Sabbati sanctificationem, non sublatam esse, sed legitimè translatam in diem Dominicum, consequenter & dies Festos Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini, Assumptionis Beatissimæ Virginis MARIÆ, ab ijsdem constitutos esse. Hoc autem haberi non aliunde, quàm per Apostolicas traditiones, quas tenent omnino admittendas esse.

Acatholicorum Sensus. Acatholici pertinaciter tenent, nullas esse traditiones, etiam quas dicimus Apostolicas, servandas esse, néque aliquid credendum esse, vel servandum, quod in sacris literis, expresè non continetur. Cùm tamen inter reliqua, institutio Dominicæ diei, Festi item Paschatis, Pentecostes, nullibi clarè in scriptura sacra habeantur, & ab ijsdem defacto nihilominus retineantur.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Epistolâ 118. *Illa autem, quæ non scripta, sed tradita retinemus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur*

dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas commendata, átque statuta retineri; sicut, quòd Domini passio, & resurrectio, & ascensio in Cœlum, anniversariâ solennitate celebrentur; & si quid aliud tale occurrerit, (uti est diei Sabbati in Dominicum mutatio) *quod servatur ab universa quàcunque se diffundit Ecclesia.* Mox addit: *Insolentissimæ verò est insaniæ, disputare, an faciendum sit? quod tota per orbem frequentat Ecclesia.*

TEXTUS LXXXIII.

Est autem Fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Ad Hebr. 11. v. 1.

Explicatio Catholica. Fides est substantia, seu subsistentia, seu faciens subsistere res sperandas, sive quæ sperantur, & nondum existunt, in intellectu, tantâ certitudine, æquè, ac si defacto existerent. Item: Est argumentum non apparentium, id est: Est Lumen, quô intellectus convincitur, ad firmiter ea credenda, quæ non videt, aut nuturaliter non capit. Unde rectè inferunt Catholici, aliud esse fidem, aliud fiduciam. Fiducia enim cùm nihil aliud sit, quàm spes roborata, in voluntate est. Argumentum verò, seu convictio, & demonstratio soli intellectui convenit.

Explicatio Acatholica. Acatholici confundunt hæc duo, fidem scilicet, & fiduciam. Unde fiduciam habere in DEO, de remissione peccatorum suorum, vel se esse in statu gratiæ, sive justificatum, aut prædestinatum, & salvandum, dicunt fide divinâ id de se, debere aliquem credere.

Sanctorum Patrum Sensus, & Explicatio. Sanctus Chrysostomus, Theodeoretus, Theophylactus, Oecumenius, eôdem prorsus modô explicant, ac interpretantur hunc textum, sicut Catholici. Et id ipsum habetur ex alijs quóque scripturæ sacræ textibus. Ut ad Ephes. 3. v. 12. *In quo habemus fiduciam, & accessum in confidentia, per fidem ejus.* Igitur fides, & fiducia, non sunt synonyma, sed fides est causa, & radix fiduciæ. Deinde ideo Paulus Apostolus distinguit hæc tria, fidem, spem, & charitatem. 1. ad Corinthios 13. v. ultimo: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc, &c.* Ergo fides non est idem, ac fiducia.

TEXTUS LXXXIV.

Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex DEO sint, quoniam multi Pseudo Prophetæ exierunt in mundum. 1. Joannis 4. v. 1. *Nunquid omnes interpretantur?* 1. ad Corinth. 12. v. 30.

Catho-

C*Atholica Explicatio.* Nolite omni ſuggeſtioni, impulſui, ſuaſioni, doctrinæ, credere, ſed diſcernite an ex DEO ſint, vel aliunde; ſive, diligenter examinate, an conformes ſint doctrinæ Apoſtolorum, & Eccleſiæ. Illud verò Apoſtoli Pauli: *Nunquid omnes interpretantur?* Catholici ſic explicat: quòd non cuivis homini datum eſt donum interpretandi difficiles ſcripturæ ſacræ textus, ut alibi etiam idem habet Sanctus Paulus.

Senſus Acatholicorum. Acatholici tenent ſatìs eſſe, ad interpretandam ſcripturam ſacram, ejúsque ſenſum legitimum percipiendum, uniuscujúsque privatum ſpiritum, ſeu privatam inſpirationem.

Sanctorum Patrum Senſus Vincentius Lirinenſis, in libello adverſùs Hæreſum novitates: *Quia verba Divina,* (hoc eſt divinæ ſcripturæ textus) *pro ſuo plerique Senſu interpretantes, varias opiniones, erroréſque concipiunt, ideò neceſſè eſt, ut ad unam Eccleſiaſtici Senſûs Regulam, ſcripturæ Cœleſtis intelligentia dirigatur.* Et Sanctus Auguſtinus de Geneſi ad lit. lib. 7. cap. 5. v. 3. *Nobis tutum eſt in ea non progredi, aliquâ temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio terminata ſunt. Id autem ſit curâ ſecurâ vocis aſſerere, quod in gubernatione Domini DEI noſtri, & Salvatoris JESU Chriſti, Univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt.*

TEXTUS LXXXV.

Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis, per gloriam Patris; ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Ad Romanos 6. v. 4.

C*Atholica Explicatio.* Conſepulti enim ſumus per Baptiſmum, nam ſicut Chriſtus mortuus corporaliter, traditus eſt ſepulturæ, ita nos mortui per peccatum ſpiritualiter, ſepelimur novo modo in Baptiſmo, in aquæ immerſione: Et quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, id eſt: vitam deinceps acturus glorioſam, qualis decet Filium tanti Patris: ita & nos per Baptiſmum renovati, & à peccato emundati, vitam novam, & dignam adoptivis filijs DEI, agamus, continuò, & conſtanter in ea ambulando, id eſt pergendo, & proficiendo. Hinc inferunt Catholici, per Baptiſmum tolli, quidquid habet rationem peccati.

Acatholicorum Senſus. Acatholici, & nominatim Lutherus, Calvinus, & Confeſſio Auguſtana, negant per Baptiſmum dimitti re ipsâ peccatum originale, & in adultis peccata etiam actualia. Et Articulus IX. Gallicanæ Confeſſionis eſt: Affirmamus hoc vitium (peccatum originale ſcilicet) etiam poſt Baptiſmum, eſſe verè peccatum, quod ad culpam attinet, quamvis qui filij DEI ſunt, minimè idcirco condemnentur,

nentur, quoniam videlicet DEUS illud ipsis non imputat. Lutherus Libro 1. de Captivitate Babylonica, cap. de Baptismo, ausus est dicere: Baptismus neminem justificat, nec ulli prodest.

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Augustinus in Enchiridio: *Quemadmodum in illo vera* [nempe Christo] *mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum,* (nempe per Baptismum) *& quemadmodum in illo vera resurrectio, ita in nobis vera justificatio.* Et Sanctus Ambrosius, in Libro Epistolarum 10. Epist 84. *Dum homo exterius abluitur, (per Baptismum) mutatur interior, & fit nova creatura de veteri; vasa iræ, in vasa misericordiæ transferuntur.* Et Lib. 1. de Sacrament. Cap. 4. *Qui per hunc fontem transit, transit à terrenis ad Cœlestia. Hoc enim est Pascha, id est: transitus ejus, transitus à peccato ad vitam; à culpa, ad gratiam; ab inquinamento, ad sanctificationem. Qui per hunc fontem transit, non moritur, sed resurgit.*

TEXTUS LXXXVI.

Nunc autem manent, Fides, Spes, Charitas; tria hæc: major autem horum est Charitas. Ad Corinth. 13. v. 13.

E*xplicatio Catholica, Nunc,* id est, in præsenti vita manent, Fides, Spes, & Charitas: inter hæc autem tria, nobilissima est Charitas, & Fide, ac Spe præstantior, utpote, quæ nobiscum in altera quóque vita permanebit: cùm Fides, & Spes, non nisi *nunc*, id est: in hac præsenti vita maneant. Est ergo Charitas virtutum omnium maxima, eminentissima, & quasi Regina.

Sensus Acatholicorum. Lutherus, & Calvinus, quibus perenne est, verbo DEI contradicere, contra hunc clarum scripturæ sacræ textum, dicunt fidem charitate majorem, & diviniorem esse.

Sanctorum Patrum Sensus. Omnes Sancti Patres Primitivæ Ecclesiæ, idem etiam hac in parte sentiunt, quod Catholici hujus quóque temporis, conformiter ad reliquas scripturas, quæ testantur: Diligere DEUM esse maximum, & primum mandatum. Matthæi 22. v. 38. Sicut & Sanctus Paulus ad Colosens. 3. 14. *Charitatem vocat vinculum perfectionis,* & 1. ad Corinth. 13. *Et si habuero fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.*

TEXTUS LXXXVII.

Declina à malo, & fac bonum, & inhabita in sæculum sæculi. Psal. 36. v. 27.

C*atholica Explicatio.* Primò, hoc tibi cavendum est, ne quæ lege prohibita sunt,

ſunt, ea facias: deinde omnibus viribus enitendum, ut quæ per legem præcepta ſunt, exequaris, quæ dein ſi præſtiteris, inhabitabis cœleſtem illam Hieruſalem in ſæculum ſæculi, ſeu per totam æternitatem.

Acatholicorum Senſus. Ex Acatholicorum modernorum principijs, totus ſenſus præcitati textûs evertitur, ac pervertitur. Nam juxta eorundem doctrinam. Primò: impoſſibile eſt homini ſervare præcepta DEI. Secundò: Bona opera nihil proſunt ad ſalutem. Tertiò: Omnia bona opera, ſunt peccata mortalia. Quartò: Liberum arbitrium non datur, ſed DEUS operatur bona in bonis; & mala, ſeu peccata, in malis. 5tò, fides ſola ad ſalutem ſufficit. Quibus poſitis, fruſtraneum eſt, alicui ſuadere, ut à malo declinet, cùm hoc ſit illi impoſſibile; vel ut faciat bonum, cùm hoc ſit inutile. Deinde ſi omnia noſtra opera ſunt peccata, idem eſſet dicere: declina à malo, & fac bonum, ac dicere: declina à malo & fac malum.

Senſus Sanctorum Patrum. Sancti Patres omnes, docent omnia peccata cavenda eſſe, & hortantur nos, ad bona opera exercenda, ita, ut ſine his duobus, conſequi minimè valeamus vitam æternam, & inhabitare Cœleſtem illam Hieruſalem.

TEXTUS LXXXIX.

Doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci. Ad Hebræos 13. v. 9.

C*Atholica Explicatio.* Doctrinis varijs, id eſt: deſſidentibus inter ſe, & peregrinis ſeu adventitijs, & alienis à doctrina, & Spiritu Apoſtolorum, & Eccleſiæ, nolite abduci, id eſt: ne patiamini vos illis rapi, licèt fortaſſe videantur plauſibiles. Unde Catholici inferunt: Inter præcipuas notas veræ Eccleſiæ eſſe unitatem doctrinæ in articulis fidei, tam doctorum inter ſe, quàm cum ſuo capite. Iterum, aliam notam eſſe, conſenſum cum antiquitate, & primitiva Eccleſia; átque hac de re gloriantur, quòd ejusdem Doctores, & Scriptores, licèt loco, & tempore diſſiti, in rebus fidei, ac religionis, ſint per omnia concordes. Item, quòd inter Catholicos ſit unio membrorum Eccleſiæ, cum ſuo capite, Romano ſcilicet Pontifice, & Papâ: hinc Papiſtas libenter patiuntur ſe dici, & appellari ab adverſarijs. Item, quòd eorundem doctrina; ad amuſſim conveniat, cum Doctoribus primitivæ Eccleſiæ.

Acatholicorum. Acatholicorum è contra doctrinæ variæ ſunt, & diſſidentes valde inter ſe, nec ſunt conformes doctrinæ Sanctorum Patrum primitivæ Eccleſiæ. Nam non ſolùm inter ſe diſſident, Calviniſtæ, Lutherani, & Ariani novi, ſed ipſi quóque Lutherani ad invicem. Hi enim vix orti, ſtatim cœperunt dividi in Anabaptiſtas, Confeſſioniſtas, & rurſum ſingulæ Sectæ, in alias átque alias, ut ſunt: Interimiſtæ, Carloſtadiani, Brentiani, Biblioтæ, Antitrinitarij, ita, ut ferè centum Sectæ prodierint, ex uno Lutheraniſmo. Calviniſtæ ſimiliter ſciſſi, in Puritanos, Presbyterianos, rigidos

Calviniſtas, molles Calviniſtas, non dependentes, & alias Sectas quàm plurimas. Omnes autem recedunt ab unitate doctrinæ, Sanctorum Patrum primitivæ Eccleſiæ, & ab illorum interpretatione textuum ſcripturæ ſacræ, ut hactenus oſtenſum eſt, nec illorum anteſignani, id palàm diffitentur.

Senſus Sanctorum Patrum. Theodoretus, (Oratione 1. de Providentia) *Multiplex quidem, & varium eſt mendacium, ſimplex verò veritas.* Et Irenæus lib. 4. Cap. 69. *Nos de ijsdem rebus, ſemper eadem dicimus, conſonanter, & ſimiliter.*

TEXTUS XC.

Elegit nos, ut eſſemus Sancti, & immaculati in conſpectu ejus. Credimus, quaſi unum habentes cor, unum os, in Charitate. Ad Epheſ. 1. v. 4.

C*Atholica Explicatio.* Elegit nos DEUS, ante conſtitutionem mundi, ſeu ab æterno, intuitu meritorum Chriſti, & poſtea in tempore, vocavit ad agnitionem veræ Fidei; ut ſi vellemus illius gratiæ cooperari, fieremus, & eſſemus Sancti, id eſt: Juſti. Græcè ἀμώμȣς, id eſt inculpati, irreprehenſibiles, in conſpectu DEI, in charitate, hoc eſt: in fide quæ per charitatem operatur, ſeu bonis operibus conjuncta, juxta eundem Paulum, ad Galat. 5. v. 6. Hinc deducunt Catholici, ad rectam, & veram Fdem, ſeu Religionem, & Eccleſiam ſpectare, ut ſit ſancta, conformiter ad ſymbolum Apoſtolorum, in quo dicitur: *Credo Sanctam Eccleſiam.* Illa ergo eſt Eccleſia Sancta, quæ & fideles ſuos inſtruit ad ſanctitatem ſectandam, & quærendam: & quæ habuit, & habet complures è fidelium numero ſanctitate conſpicuos. Utrúmque hoc convenit Eccleſiæ Catholicæ, quæ & ſanctitatem ſuâ doctrinâ ſuadet, deterrendo à vitijs, ac perurgendo ad bona opera, per virtutum ſtudium. Et innumeras habuit perſonas, ſanctitate conſpicuas, quod néque ipſi adverſarij negare poſſunt.

Acatholicorum Senſus. Acatholicorum doctrina, potiùs incitat ad peccata, & bona opera diſuadet, ac contemnit, & ſic viam ad omnem laxitatem ſternit, ſolam autem fidem ad ſalutem ſufficere aſſerendo. Unde Lutherus Tomo 5. Wirtemb. fol. 310 ait: Concludendum ſolâ fide, non fide formatâ, nos juſtificari. Et Tomo 1. Lat. v. 1. anno 1545. impreſſo: Fides niſi ſit ſine ullis, etiam minimis bonis operibus, non juſtificat, imò non eſt fides. Calviniſtæ inſuper, per ſuam prædeſtinationem, omnem curam benè ac ſanctè vivendi, vel peccata cavendi, deponunt. Nec ullum ſanctum ſuæ Sectæ fuiſſe oſtendere poſſunt.

Senſus Sanctorum Patrum. Sanctus Hieronymus ad Paulam: Fides DEI non eſt otioſa, néque ſolitaria, individua comes ei jungitur bonæ operationis inſtauratio,

ratio, *Nam cùm per fidem quis cognita incipit amare, consequenter exercet operando, quod amat.*

TEXTUS XCI.

Prædicaverunt ubique Domino confirmante, sequentibus signis, Marci 16. v.

E*Xplicatio Catholica.* Apostoli, postquam in eos descendit Spiritus Sanctus, profecti, prædicaverunt Evangelium ubique, id est, sine ullo discrimine Nationum, Domino cooperante, id est: conatus eorum juvante, & promovente, & sermonem confirmante, sequentibus signis, id est: efficiendo, ut miracula per eos fierent, quibus Evangelij verbum, quod prædicaverunt, confirmabatur. Unde Catholici ponunt inter alias notas Ecclesiæ veræ, etiam signa miraculorum, quæ in Ecclesia Catholica semper viguisse, & etiam nunc vigere, testantur, tot Scripta, & vitæ Sanctorum.

Sensus Acatholicus. Acatholici moderni, eorúmque Antesignani, nulla miracula præstiterunt, & ut quidam ait: nec quidem claudum equum, in confirmationem suæ doctrinæ, sanare potuerint. Unde Lutherus, in Caput 7. Matthæi, Tomo 2. folio, 92. ex desperatione miraculorum, à se & sequacibus suis patrandorum dicit: Signis nihil prorsus moveor, etiamsi me vidente, mortuos in vitam revocares.

Sensus Sanctorum Patrum. Sanctus Augustinus, Tomo 6. contra Epist, fundament. ait; Multa sunt, quæ in Ecclesiæ Catholicæ gremio me justissimè teneant: Tenet consensus populorum, átque gentium; tenet *authoritas miraculis inchoata*, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas Oves suas Dominus commendavit, úsque ad præsentem Episcopum, successio Sacerdotum.

TEXTUS XCII.

Hoc primùm intelligentes, quòd omnis Prophetia Scripturæ, propriâ interpretatione, non fit. 2. Petri, Cap. 1. v. 20.

E*Xplicatio Catholica. Hoc primùm,* seu ante omnia, *intelligentes,* id certò vobis persuadete, quòd omnis prophetia, id est, explicatio, & interpretatio scripturæ sacræ, *non fit,* id est: fieri non debet, nec potest propriâ interpretutione, id est, proprio acumine, & ingenio naturali, & humano, proprio sensu, privatâ doctrinâ, vel authoritate.

Acatholicorum Senſus. Novatores hodierni pro ſuo libitu, & ſenſu, interpretantur ineptè, & falſiſſimè ſcripturæ ſacræ textus. Sic Calvinus, illud Matthæi 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata,* ſic interpretatur : *Ne ſerves mandata, quia id non prodeſt, nec eſt poſſibile.* Brentius vero ſic : ſi vis æternùm damnari, ſerva mandata. Idem Calvinus, verba illa Chriſti : *Hoc eſt corpus meum.* Sic vertit : Hic panis, eſt figura , ſeu imago Corporis mei. Libro 1. Inſtit. Capite 13. §, 12. Zuinglius verò ſic : Hic panis, ſignificat corpus meum. Carloſtadius autem ſic : Ad hanc menſam ſedet Corpus meum. Paræus, Lib. 4. de Euchariſtia, cap. 2. verba illa : *Hic eſt Sanguis meus* , ſic interpretatur : *Hæc eſt, acerba illa mors, & paſſio, quam ſuſtinebo.* Verba illa Sancti Pauli, ad Theſſalonicenſes, 2. v. 15. *Fratres ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis* , in ſuis Biblijs ſic ponunt : Fratres ſtate, & tenete documenta, quæ didiciſtis, ut excludant traditiones Apoſtolicas. Item textum ejusdem Sancti Pauli , ad Hebræos, cap. 13. v. 4. *Honorabile connubium in omnibus*, liberales hi veneris patroni, vertunt; Honorabile conubium inter omnes , nempe ut ſic defendant Matrimoniū etiam Sacerdotum. Item ad Epheſ. 5. v. 22. Ubi Apoſtolus diſſerens de Matrimonio, ſic pronunciat : *Sacramentum hoc magnum eſt.* Loco illius Novatores ſupponunt : Secretum hoc magnum eſt , ne cogantur admittere Matrimonium eſſe Sacramentum. Longum eſſet alias falſas , & perverſas eorum interpretationes, adducere.

Senſus Sanctorum Patrum. Sanctus Auguſtinus , in Geneſ. de Sp. & Li. 7. Cap. 9. *Omnes,* (inquit) *Hæretici ſcripturas legunt , nec ob aliud ſunt Hæretici, niſi quòd eas non rectè intelligentes , ſuas falſas opiniones , cõtra earum veritatem, pervicaciter aſſerunt.* Et in Pſal. 10. *Credo ſcripturas , quas illi carnaliter interpretando, venenatas inde ſententias emittunt.* Et Tractatu 10. in Joannem. *Néque enim natæ ſunt Hæreſes, & quædam dogmata perverſitatis, illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, niſi quòd ſcripturæ bonæ, intelliguntur non bene; & quòd in ijs non bene intelligitur, etiam temerè, & audacter aſſeritur.*

TEXTUS XCIII.

Si quis appoſuerit ad hæc, apponet DEUS ſuper illum plagas ſcriptas in Libro iſto ; Et ſi quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus ; auferet DEUS partem ejus de libro vitæ. Apocalyp. Cap. 22. v. 18. 19.

C*atholica Explicatio.* Si quis ad hæc verba libri Prophetiæ hujus , (& eadem eſt ratio, etiã de reliquis ſacræ ſcripturæ libris) aliquid de ſuo addiderit,

rit, seu apposuerit, aut certè detraxerit quidpiam, aut diminuerit; incurret iram divinam, & horribiles plagas, hoc libro expressas.

Acatholicorum Sensus. Novatores totum hunc librum Apocalypseos, ex Catalogo Librorum Canonicorum scripturæ sacræ, tollunt, & eliminant, unâ cum alijs compluribus: sed & alios scripturæ sacræ textus depravant, ijs addendo aliquid, vel eosdē diminuendo, aut mutando. Sic Lutherus, ex Epist. 2. Petri, Capite 1. Satagite, ut per bona opera, certam vocationem vestram, & electionem faciatis, delevit verba illa: *per bona opera.* Et vicissim textui illi, ad Romanos 3. v. 28. Arbitramur hominem justificari per fidem, addit *per solam fidem*, (uti jam superiùs adnotavimus) In Evangelio Marci, & Lucæ 20. v. 20. Ubi apertè legitur: Hoc est Corpus meum, plerique Sectarij imprimunt: Hîc est Corpus meum.

Sensus Sanctorum Patrum. Non est opus magnâ hoc in puncto probatione. Nam ratio ipsa dictat, falsarios illos esse, qui authenticis instrumentis literarijs, & testamentis, ac fæderibus (quibus titulis, scripturam sacram Sancti Patres indigitant) audent aliquid ex suo addere, aut demere. In S. Augustino Tom. 20. de Tempore Sermone 191, inquit: *Novum & Vetus Testamentum recipimus, in illo Librorum numero, quem Sancta Ecclesiæ Catholicæ tradit auctoritas.*

TEXTUS XCIV.

Ideò, & nos gratias agimus DEO sine intermissione: quoniam cùm accepissetis à nobis verbum auditûs DEI, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum DEI, qui operatur in vobis, qui credidistis. Ad Thessalon. 1. Cap. 2. v. 13.

C*Atholica Explicatio.* Catholici, illud *accepistis verbum auditûs DEI*, sic explicant: Accepistis verbum per prædicationem de DEO, quam audistis: qui DEUS operatur, & perficit in vobis gratias, & beneficia sua, quæ per Evangelium, seu per Christum credidistis, ob ventura vobis. Verba igitur Apostolorum sunt verba DEI. Apud DEUM autem locum non habet, *est*, & *non*; sed *est, est*; vel *non, non*; hoc est: in verbis DEI, & doctrina illa, quam inspirat, non invenitur ulla vera contradictio.

Acatholica Contradictio. Novatorum Antesignani, non erubescunt mentiri, & sibimetipsis contradicere. Undè verba illorum, & doctrina, non fuerunt verba DEI, sed hominum, (omnis autem homo mendax) vel ipsius Patris mendaciorum, qui est diabolus. Sic Lutherus, modò admittit septem Sacramenta, modò tria tantùm; modò duo, modò unum. Per Baptismum in uno loco ad-

mittit deleri peccatum originale, negat in alio. In Sacramento Altaris, jam admittit eſſe Corpus Chriſti, per tranſubſtantiationem, jam negat; jam liberum ait eſſe, ſive id quis affirmet, ſive neget. Miſſam in uno loco aſſerit eſſe impijſſimum uſum, in altero tanquam opus utile, laudat. Confeſſionem Auricularem ſemel ut utilem, imò ut neceſſariam laudat, & alibi eandem, ut fictionem hominum condemnat. Purgatorium ſubinde negat, & alibi affirmat, ſe non ſolùm credere, ſed etiam certiſſimò ſcire, Purgatorium eſſe. Plura alia omitto. In Calvini quóque ſcriptis, ſimilia eſt invenire.

Senſus Sanctorum Patrum. Juxta Sanctorum Patrum Senſum, & ipſius ſcripturæ ſacræ teſtimonium. Verba ſcripturæ ſacræ ſunt eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum. Pſal. 11. ſunt enim pura, & ſyncera verba DEI, nullo errore, aut mendacio, aut dolo admixta, non qualia ſolent eſſe verba hominum, de quibus prædixerat: *Diminutæ ſunt veritates à filijs hominum, vana locutus eſt, unusquiſque ad proximum ſuum: labia doloſa, in corde, & ore locuti ſunt.* Quam in rem Sanctus Auguſtinus Lib. 2. de Conſenſu Evangeliſtarum, ſic diſſerit: *Omnem autem falſitatem abeſſe ab Evangeliſtis docet non ſolùm eam, quæ mentiendo promittitur, ſed etiam eam quæ obliviſcendo.*

TEXTUS XCV.

Cùm loquitur (diabolus) mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & Pater ejus. Joan. 8. v. 44.

C*Atholicorum Explicatio.* Nulla eſt fidelitas, vel veritas in diabolo, ſed totus mendacijs ſcatet, ut meritò ſpiritus mendacij vocetur, adeóque addictus eſt falſitati, & mendacio, ut proprium id illi eſſe, & quaſi in naturam verſum videatur: imò pater mendacij, meritò audiat, quia primus eſt ejus inventor, author, fautor, & continuator perpetuus. Unde infertur, in nullo caſu licitum eſſe mendacium, ne tunc quidem, quando mentiendo, nemini obeſſes, & tamen alicui prodeſſes.

Politicorum Error. Politici opinantur, & opinando errant, in utilitatem ſui, vel alterius, ac ſine detrimento alicujus, licitum eſſe mendacium, ita, ut pro axiomate teneant: *Pulchrè mentiri, non eſt peccatum.*

Sanctorum Patrum Sententia. Sanctus Chryſoſtomus, de Doctrina Chriſtiana: *Omnis, qui mentitur, iniquitatem facit, & ſi iniquum videtur, utile aliquando eſſe mendacium, poteſt videri utilem aliquando eſſe iniquitatem. Aut igitur utilis eſt iniquitas aliquando, quod fieri non poteſt; aut mendacium ſemper inutile eſt.*

Et

Et Sanctus Basilius Libro de Spiritu Sancto, in Procemio: *Rerum omnium potentissima est veritas, & extrema malitiæ linea mendacium.*

TEXTUS XCVI.

Scrutamini Scripturam. Joannis 5. v. 39.

HUnc textum pro se allegant Novatores, quasi verò cuíque licitum esset articulos Fidei ad Scripturæ examen revocare, ac eandem proprio sensu, & privato spiritu interpretari. Sed hic textus à Catholicis aptiùs in illos retorquetur, tali modô, *scrutamini scripturam*, hoc est: Examinate, & diligenter considerate, utrùm veram versionem scripturæ sacræ, sive Bibliorum habeatis. Et quidem meritò: quia præterquam quòd omnes Catholici, cunctas vestras versiones improbent, eásque multis ac gravibus erroribus, fallacijs, & depravationibus manifestis ostendant, ac demonstrent; ipsimet, inter vos ita dissidetis, circa vestras Bibliorum versiones, ut de nulla certi possitis esse, an sit vera versio. Certè Lutherus ipse, (teste Cochlæo in actis Lutheri) post annos viginti fassus est: se crebriùs errâsse in versione Bibliorum. Ejusdem Lutheri versionem carpunt, & irrident Tigurini, & Ossiandrini, eidémque exprobrant dolum, & falsitatem in illorum versione. Eidem Bucerus manifestos lapsus objicit; Munsterus eidem exprobrat, multorum sensuum omissionem. Versionem Biblicam Theodori Bezæ, damnat ipse Castilio: & vicissim Beza, versionem Castilionis vocat impiam, ineptam, falsam, imperitam, blasphemam, ridiculam, execrandam. Versionem Sebastiani Munsteri, perstringunt Tigurini, ac vice versâ, Biblia Tigurinorum, damnat Lutherus. Versionem Basiliensium, Beza appellat in multis locis impiam. Calvini versio (teste Molnaro) addit litteræ, & illam in multis locis transponit, & teste Bezâ, mutat sæpe textum: asserit Castilio: Si omnes errores Calvini notarentur, quos commisit in versione scripturæ sacræ, magnum volumen, ac opus esset. Versionem Bibliorum Genuensium, Rex Angliæ Jacobus, cum suis censuit, omnium, quæ illi unquam in manus venerint, deterrimam. Eadem ratio est de cæteris vestris versionibus.

Sanctorum Patrum Sensus. Sanctus Damascenus Libro 4. de Orthodoxa Fide, Cap. 18. Si legerimus (scripturæ sacræ difficiliores intellectu textus) semel, aut bis, & non intellexerimus, quæ legerimus, non improbemus, non detrahamus, sed perserveremus, excitemur, interrogemus. *Interroga* (inquit) *patrem tuum, & annuntiabit tibi: majores tuos, & dicent tibi.* Deutron. 32. 1. ad Corinth. 1. *Non enim est omnium scientia,* sic ille. Non ergo in sacris scriptu-

ris

ris debemus ſequi, has novellas verſiones, & lectiones, ſed interrogemus Matrem noſtram Eccleſiam; majores noſtros, nempe primitivæ Eccleſiæ Patres, & dicent nobis, quænam verſio ſcripturæ ſacræ, ſit vera, genuina, & optima, ſcilicet quâ tot ſæculis uſa ſemper fuit tota Eccleſia.

TEXTUS XCVII.

Viſum eſt nobis, & Spiritui Sancto. Actor. 15. v. 34.

E*Xplicatio Catholica.* Ex hoc textu concludunt Catholici, in legitimis Concilijs, infallibiliter adeſſe Spiritum Sanctum, ſic divinâ ſuâ gubernatione, dirigentem congregatos, ut in definiendo non errent.

Senſus Acatholicorum. Acatholici omnia licèt Concilia rejiciant. Prima tamen quatuor Concilia, nempe: Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe, plerique eorum venerantur, ac recipiunt: & ipſe etiam Calvinus, Lib. 4. Inſtitut. Cap. 9. §. 8. dicit: *Priſcas Synodos; ut Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam, Chalcedonenſem, & ſimiles, libenter amplectimur, reveremur, ut ſacroſanctas, quantùm attinet ad fidei dogmata; nihil enim continent, quàm puram, & nativam ſcripturæ interpretationem: quam Sancti Patres, ſpirituali prudentiâ, ad frangendos Religionis hoſtes accomodârunt.* Verùm, eſtò id verbis dicant, reipsâ tamen ijsdem contradicunt, Nam Epheſinum Concilium, Incruentum Altaris Sacrificium confitetur. Chalcedonenſe, Sanctorum invocationem approbat. Conſtantinopolitanum, quartum, Iconoclaſtis, pro Imaginum ſacrarum cultu ſe opponit. Concilium Romanum, celebratum Anno Domini: 492, & ante hoc, Carthaginenſe ſecundum, Catalogum, ſacrorum librorum nunc receptum, agnoſcit. Quibus moderni Acatholici contrariantur. Ergo etiam illa antiqua Concilia, quæ celebrata ſunt, tempore adhuc ſecundùm ipſos incorruptæ Fdei, non audiunt.

Senſus Sanctorum Patrum. Auguſtinus, in Epiſt. 162. dicit: *Ultimum Judicium Eccleſiæ eſſe, Generale Concilium.* Sanctus Athanaſius, in Epiſtola ad Epictetum, quam citat etiam Epiphanius Hæreſi 77. miratur, quomodo illi, nempe Hæretici, audeant quæſtionem movere, de rebus in Concilio Nicæno definitis. Demum Sancti Patres unanimiter docent, eſſe Hæreticos & excommunicandos omnes, qui non acquieſcunt Concilijs plenarijs.

TEXTUS XCVIII.

Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. Pſalmo 92. v. 5.

Ca-

C*Atholica Explicatio.* Testimonia, id est promissa tua, quibus testatus es, & promisisti; sicut & mysteria, quæ revelâsti, sunt fidelia, vera, dignissima creditu, ita, ut tutissimè ijs credere possimus, ábsque omni prorsus dubitatione; nam estò aliqua sint supra rationem, non tamen sunt contra rationem.

Acatholicorum Doctrina. Doctrina Novatorum, multa continet prorsus incredibilia, & prorsus cum recta ratione pugnantia. Incredibile enim est primò: Omnes Christianos esse Sanctos, ac est MARIA. Hoc tamen docuit Lutherus, Sermone de Natali Beatæ Virginis. Incredibile Secundò: Omnes infantes habere fidem actualem, & usum rationis, tunc, cùm vix nati baptizantur: at id docent Lutherani. Incredibile est tertiò: Quòd justus in omni opere bono peccet: at Lutherus id docet, Tomo 1, pag. 141. Incredibile est quartò: Nihil saluti, enormia quamvis obesse flagitia, præter incredulitatem, at id Lutherus docet. Incredibile est quintò: Continentiam, & castitatem, esse coram DEO deteriorem, statu conjugali. Incredibile est sextò: Ad Eucharisticam comunionem, nullam requiri præparationem, vel de peccatis dolorem. Incredibile est septimò: Nefas esse cum Turcis bellum gerere, at hæc omnia docuit Lutherus. Incredibile est octavò: Quòd omnes Christiani, etiam fœminæ sint Sacerdotes, & habeant circa prædicationem, & Sacramenta, eandem potestatem: at id docet Lutherus. Incredibile est nonò: Quòd DEUS homines ad æternum supplicium, sine ulla ipsorum culpa, præordinat. Hoc tamen docet Calvinus, Lib. 3. Instit. Cap. 23. § 2. Incredibile est decimò: Quòd DEUS miris modis illudat hominibus, simulans se velle eos juvare, cùm nihil minùs velit, id tamen docet Calvinus. Lib. 3. Instit. Capite 24. § 13. Incredibile est undecimò: Furtum unius nummi, vel minimum verbum otiosum, esse æquè peccatum mortale, ac parricidium, vel furtum mille aureorum. Plura hîc omitto.

Sensus Sanctorum Patrum. Scriptura Sacra, meritò à Sancto Basilio, Epist. 1. Tomo 2. *Assimilatur Tabernæ Pharmacopolæ, varia medicamenta, ad omnes morbos propulsandos suppeditanti, adeò ut nullum sit bonum, ad quod non impellat, átque excitet; nullum vitium, à quo non avocet, & absterreat.*

TEXTUS XCIX.

Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Psalmo 118. v. 88.

E*Xplicatio Catholica.* Iniqui, non quicúnque, sed qui scienter legem tuam abjecerunt, eámque contemnunt, ac negligunt, mihi suas fabulas, suaves quidem corporis sensibus, sed non animo, narraverunt, utpote, pietate omni carentes; sed eæ mihi ingratissimæ fuerunt, longè enim absunt à dulcedine

legis tuæ, quæ meditantis, átque in ea se exercentis, animum delectat, ac reficit, & ad pietatem accendit.

Acatholicorum Doctrina. Acatholicorum modernorum doctrina, longissimè abest ab omni pietate. Quæ enim major impietas esse poterit, quàm dicere DEUM esse causam peccati, suasorem, suggestorem, & authorem, volentem peccatum; & proprium esse opus DEI, ut vocationem Pauli, ita adulterium Davidis, ac Judæ proditionem? Et tamen hoc docet Calvinus. Lib. 1. Instit. Cap 3. §. 23. Secundò: Quæ major impietas quàm dicere, delirium esse, si quis dicat DEUM omnia sine repræhensione agere, cùm tamen DEI perfecta sint opera? Deutron. 32. v. 4. At hoc docet Calvinus, Libro de Prædestinatione, pag. 329. Tertiò: Quæ major impietas, quàm dicere commentum illud, de absoluta Potentia DEI, execrandam blasphemiam esse? At sic blasphemat Calvinus, in Isaiam Cap. 23. Quartò: Quæ major blasphemia, quàm dicere Christum inquinatum fuisse affectu vitioso, & eum in horto vocem sine ratione edidisse? Et tamen hoc asserit Calvinus, Lib. 2. Institut. Cap. 16. §. 12. Quintò: Quæ major impietas, quàm dicere: Christum in Cruce desperâsse? Et tamen sic blasphemat Calvinus, Lib. 2. Institut. Cap. 16. Sextò: Quæ major impietas, Christum ignorantiâ laborâsse, in quo erant omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ DEI? Et tamen hoc docet Calvinus, in harmonia Evangelij. Et in Caput 24. Matthæi. Septimò: Quæ major impietas, quàm Christum negare esse DEUM? At Lutherus, Disp. 1. de unitate essentiæ divinæ, ait: *Nihil mirum si totus mundus, Christum neget esse DEUM.*

Sensus Sanctorum Patrum. Sancti Patres, non sine causa requirunt ad utilem lectionem scripturæ sacræ, ejúsque veram intelligentiam. Primò: ut legens, & intelligere cupiens, fide emineat, juxta illud: *Nisi credideritis, non intelligetis.* Isa. 7. Secundò: Ut ab omni inordinato affectu sit liber. *Animalis enim homo, non percipit ea, quæ sunt Spiritûs DEI: Stultitia enim est illi, & non potest intelligere; quia spiritualiter examinatur.* 1. ad Corinth. 2. Tertiò: Ut sit humilis. Nam Proverb. 11. *Ubi est humilitas, ibi & Sapientia.* Quartò: Ut sit Sectator sobrietatis, & temperantiæ, juxta illud Isaiæ 28. *Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, avulsos ab uberibus.* Illi autem vocantur ablactati, à lacte & uberibus, qui carnis frenant cupiditates, ijsdémque moderantur. Quintò: Ut ardeant charitate erga DEUM, & proximum. Juxta illud Christi, Joann. 15. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Et rursus v. 15. *Vos autem dixi amicos quia omnia quæcúnque audivi à Patre meo, nota feci vobis* Quæ prærequisita, quia non habuerunt hi Hæresiarchæ, quid mirum si in tantum aberrârunt.

TEX-

TEXTUS C.

Hoc autem scito, quòd in novissimis diebus, instabunt tempora periculosa, erunt homines, se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus nonobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores, magis quàm DEI, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Timoth. 3. v. 1. 2. 3 4. 5.

CAtholica Explicatio. *In novissimis diebus*, novissimo tempore, hîc vocat Apostolus ea, quæ à suo tempore secutura, & decursura erant, úsque ad finem mundi. *Tempora periculosa.* Id est: difficilia, & molesta, quia scilicet multi homines erunt mali, & ijs vitijs notati, quæ hîc enumerat. *Seipsos amantes*, suæ gloriæ, lucris, ac voluptatibus indulgentes. *Cupidi*, id est: amatores pecuniæ, avari. *Elati*, id est: fastuosi, arrogantes, jactabundi. *Blasphemi*, id est: maledici, contumeliosi. *Sine affectione*, id est: sine vera pietate, sine visceribus compassionis. *Sine pace*, id est: fœdifragi, & qui cum alijs pacificè vivere nesciunt. *Criminatores*, id est: calumniatores. *Incontinentes*, id est: luxuriosi, & gulæ servientes. *Immites sine benignitate*, crudeles in bonos, non amantes, hoc enim vox Græca ἀφιλάγαθοι. *Proditores*, id est: amicitiæ desertores. *Protervi*, id est: leves, & instabiles. *Tumidi*, id est: superbiâ afflati. *Habentes quidem speciem pietatis*, id est: sub fucata specie pietatis, veram religionem conantes evertere. *Virtutem autem ejus penitus abnegantes*, nempe verbis affectabunt, quod opere negabunt.

Citatæ prædictionis Sancti Pauli, ad Antesignanos modernarum Hæresum, genuinal Applicatio. Describitur hac prædictione genuinè, ac exactissimè genius ac Indoles Hæresiarcharum; adeóque, & Lutheri ac Calvini. Qui *venerunt*, & non missi sunt, *novissimis* his diebus, post quorum pestilentis doctrinæ promulgationem, statim successerunt *tempora periculosa*, difficilia, vitiosa, tumultuosa, contentiosa, in quibus plurimi mortalium, velut freno excusso, & laxatis habenis, effusi sunt ad omnem vitæ licentiam, & proruerunt in genera omnium vitiorum; & à recto fidei tramite aberrantes, prolapsi sunt in inextricabilem labyrinthum innumerabilium errorum. Porrò quàm cætera vitia, ibi à Sancto Paulo enumerata, his Pseudo-Evangelistis conveniant, patet ex suprà dictis, & clariùs patebit, ex infrà dicendis. Erant enim homines, *seipsos amantes*, qui per suam doctrinam, non aliud, quàm vanæ æstimationis gloriam, & effrenatam licentiam carnis quæsivêre. Fuêre *cupidi*, & per cupiditatem, quàm plurimos ad suas Sectas traduxêre, invitando eosdem ad Ecclesiastica bona invadenda, &

diripienda. Fuêre *elati*, *& superbi*, omnibus Sanctis Patribus, & ipsi Ecclesiæ se præferentes: Unde Lutherus ausus est dicere: nihil curo mille Augustinos, mille Cyprianos Simili modo & Calvinus, profitetur se intelligendis scripturis, plùs lucis attulisse, quàm omnes Doctores multorum sæculorum. Fuêre *sine affectione*, seu sine ulla pietate, quam penitus è cordibus sibi adhærentium, & exemplo, & doctrinâ abstulêre. *Sine pace*, utpote: qui tantas turbas in negotio Religionis excitavêre. *Criminatores*, quia Ecclesiam tam horrendis Calumnijs, & falsis criminationibus affecêre. *Blasphemi*, tantas blasphemias contra DEUM, Christum, & Sanctos evomentes. *Incontinentes*, continentiam siquidem quam DEO voverant, sacrilegis nuptijs profanavêre, & alijs viam ad omnem luxuriam aperuêre. Certè Lutherus docuit: Bigamiam licitam esse. Calvinus simile quid docuit, dicendo: Licitum esse divortium, etiam quò ad vinculum Matrimonij. Plura hac in materia, ipsimet dixêre, & patravêre. *Parentibus inobedientes*, Ecclesiæ Matris suæ, obedientiâ se subtrahentes, imò contra illam insurgentes. *Immites*, quantam enim crudelitatem ipsorum sequaces, in Catholicos, in Gallia, Anglia, & Hungaria exercuêre, odiô contra eosdem ex doctrina illorum haustô? *Proditores*, utpote: ab Ecclesia transfugæ, eámque hostibus ejusdem, nempe: jam pridem damnatis Hæresibus prodentes. *Protervi*, hoc est: leves, & instabiles, toties sibi ipsis contradicentes. *Habentes speciem pietatis*, ore nihil aliud quàm Evangelium proferentes, & Christi merita, ac fidem; virtutem autem, hoc est: *vim pietatis*, quæ consistit in exercitio bonorum operum ac virtutum, *penitus abnegantes*.

Sanctorum Patrum de Hæresibus Sensus. Irenæus Lib. 5. Cap. 8. Hæc est ostensio omnium Hæreticorum, qui operibus justitiæ non adornantur: sed canum, ac porcorum assumpserunt vitam; immunditiæ, & gulæ, & reliquæ incuriæ semetipsos tradentes. Et in præscriptionibus. Cap. 41. *Non omittam ipsius conversationis Hereticæ descriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana sit, sine gravitate, sine disciplina, ut fidei suæ congruens. Omnes tument, omnes scientiam pollicentur.* Et Augustinus, Tomo 7. Lib. 4. de Baptismo. Cap. 2. *Quia Hæreticus est, non potest hoc solùm esse, quia & alia consequuntur. Carnalis est enim, & animalis; ac per hoc, & æmulus sit necesse est, & animosus, & invidus.*

LAUS DEO.

FACULTAS
REVERENDI PATRIS
PROVINCIALIS.

Go Ferdinandus Acatius Societatis JESU per Provinciam Austriæ Præpositus Provincialis, potestate mihi factâ, ab A. R. P. Nostro Thyrso Gonzalez Præposito Generale, facultatem concedo, ut Secunda Observationum Astrologicarum, & variarum Dissertationum Decas à Patre Martino Szentjvani è Societate JESU composita, atque à tribus rememoratæ Societatis Patribus, de more, revisa, & approbata Typis mandetur. In quorum fidem manu meâ subscripsi, & consuetum Officij sigillum appressi. Tyrnaviæ 19. Maji Anno 1690.

Ferdinandus Acatius.

(L.S.)

Errata, ſic Corrige.

Pagina.	Linea.	Errata.	Correcta.
13.	7.	*Confeſſio*	Confeſſio
16.	23	*hom'*	homo,
24.	34.	*digniatis*	dignitatis
26.	3.	*finis*	finis
28.	6.	*qnóque*	quóque
28.	17.	*Rex.*	Res
28.	28.	*onim*	enim
31.	32.	*prerpendite*	perpendite
38	33.	*conſuſio*	confuſio
40.	34.	*infra*	infra
48.	ult.	*conforminor.*	conformior.
62.	28.	*Autherius*	Antherius
102.	2.	*incidi*	incido
123.	11.	*ſcarabeo*	ſcarabæo
132.	5.	*ialiud*	aliud
134.	11.	& alij in multis locis *captis*	cœptis
134.	23.	& alijs in locis *paræmia*	parœmia
138.	24.	*corda*	chorda
140	31.	*dedidicerunt*	dedicerunt
148.	4.	Numos	nummos
150.	25.	*theſſeras*	teſſeras
155.	25.	*ube*	urbe
156.	10.	*ſaventes*	faventes
159.	31.	& alijs in locis *præmij*	præmium
174.	25.	*erca*	circa
177.	ult.	*prædatarios*	prædatorios
182.	26.	*principbus*	principibus
187.	32.	*itinineris*	itineris
190.	15.	*jujunium*	jejunium
191.	16.	*Qu*	Qui (&alibi
233.	1.	*MRMORABILES*	MEMORABILES(
233.	22.	*colaborando*	collaborando
250.	6.	*Auchidux*	Archidux
254.	16.	*ququé*	quóque
258.	9.	*ſemoſus*	famoſus
274.	1.	*ootiores*	potiores
289.	17.	*ludet*	ludit
290.	5.	*ſarian*	farina

Pagina.	Linea.	Errata.	Correcta
309.	7.	*ollm*	olim
313.	31.	*comoneret*	commoveret
322.	1.	*permollivit*	permolivit
326.	4.	*obſervendum*	obſervandum
330.	26	*ſcripcura*	ſcriptura
346.	12.	*Cananea*	Cananæa
348.	20.	*Pauius*	Paulus
349.	18.	*qua*	quod
353.	1.	*definetis*	deſinetis
354.	39.	*ſtutu*	ſtatu
358.	28.	& alijs in locis *occulos*	oculos
358.	29.	*inferrens*	inferens
359.	37.	*peſtmodum*	poſtmodum
362.	10.	*Fiijs*	Filijs
362.	18.	*manifactis*	manufactis
362.	16.	*imponendendi*	imponendi
362.	15.	*nos*	mos
363.	25.	& alibi *Hæbreorum*	Hebræorum
363.	12.	*veſtiementum*	veſtimentum
366.	26.	*ſupernale*	ſupernaturale
368.	18.	*culplam*	culpam
369.	22.	*volititione*	volitione
375.	33.	*patat*	petat
375.	34.	*pecccatum*	peccatum
379	23.	*tendationem*	tentationem
380	11.	*altarutrum*	alterutrum
383.	19.	*Hyeronimus*	Hieronymus
383.	26.	& alibi *Apogryphus*	Apocryphus
386.	pen.	*Ragum*	Regum
394.	23.	*Æræ*	Ære
394.	26.	*erroreme*	errorem
402.	17.	*immulabitque*	immolabitque
400	4.	*habitat*	inhabitat
407.	14.	*ſed*	ſed
408.	2.	*circumeidamini*	circumcidimini
409.	29.	*uritas*	veritas
409.	31.	*Hypoſtatcam*	Hypoſtaticam
409.	33.	*ſupervenite*	ſupervenit

409	34.	*abumbrabit*	obumbrabit
410.	28.	*varagines*	voragines
410.	36.	*pervicaita*	pervicacia
411.	12.	*Petto*	Petro
412.	10.	*finieretur*	finiretur.
413.	31.	*omino*	omnino
414.	24.	*qua*	quia
416.	16.	*filij*	filij
417	2.	*interſionem*	intenſionem
418.	11.	*ſaum*	ſuum
429.	16.	*enumeratorum*	enumeratarum
454.	5.	*polytici*	politici
448.	8.	*nunquia*	nunquid
470.	12.	*v.23.*	v. 22.
476.	13.	*ſine fide*	ſine fide autem
477.	8.	*oltorum*	aliorum
477.	20.	*v.20.*	v. 40.
477.	22.	*diebus &*	diebus & tribus noctibus
481.	26.	*invitatur*	vitatur
483.	pen.	*conſumationem*	conſummationem
471.	26.	*cocupiſcendum*	concupiſcendum
471.	2.	*antidodo*	antidoto
486.	14.	*nuturaliter*	naturaliter
487.	4.	*explicat*	explicant
489	18.	*deſſidentibus*	diſſidentibus
490.	18.	*Fdem*	Fidem
493.	pen.	*interpretutione*	interpretatione
495.	31.	*perſerveremus*	perſeveremus

NB. In Parte tertia Decadis primæ Synopſi Chronologica 7. ad Annum 68. *Lege.* In Luſitania Rex Petrus ab ipſis Portugallis Regno privatur; in ejusdémque locum Princeps Alphonſus, ejusdem Frater, ſubſtituitur.

In parte prima ſecundæ decadis. Diſſertatione 9. §. 33. Notandum eſt. Thebas quas evertit Alexander Magnus, non fuiſſe Ægyptiacas, quæ inter ſeptem miracula orbis ponuntur, ſed Thebas Græcas.

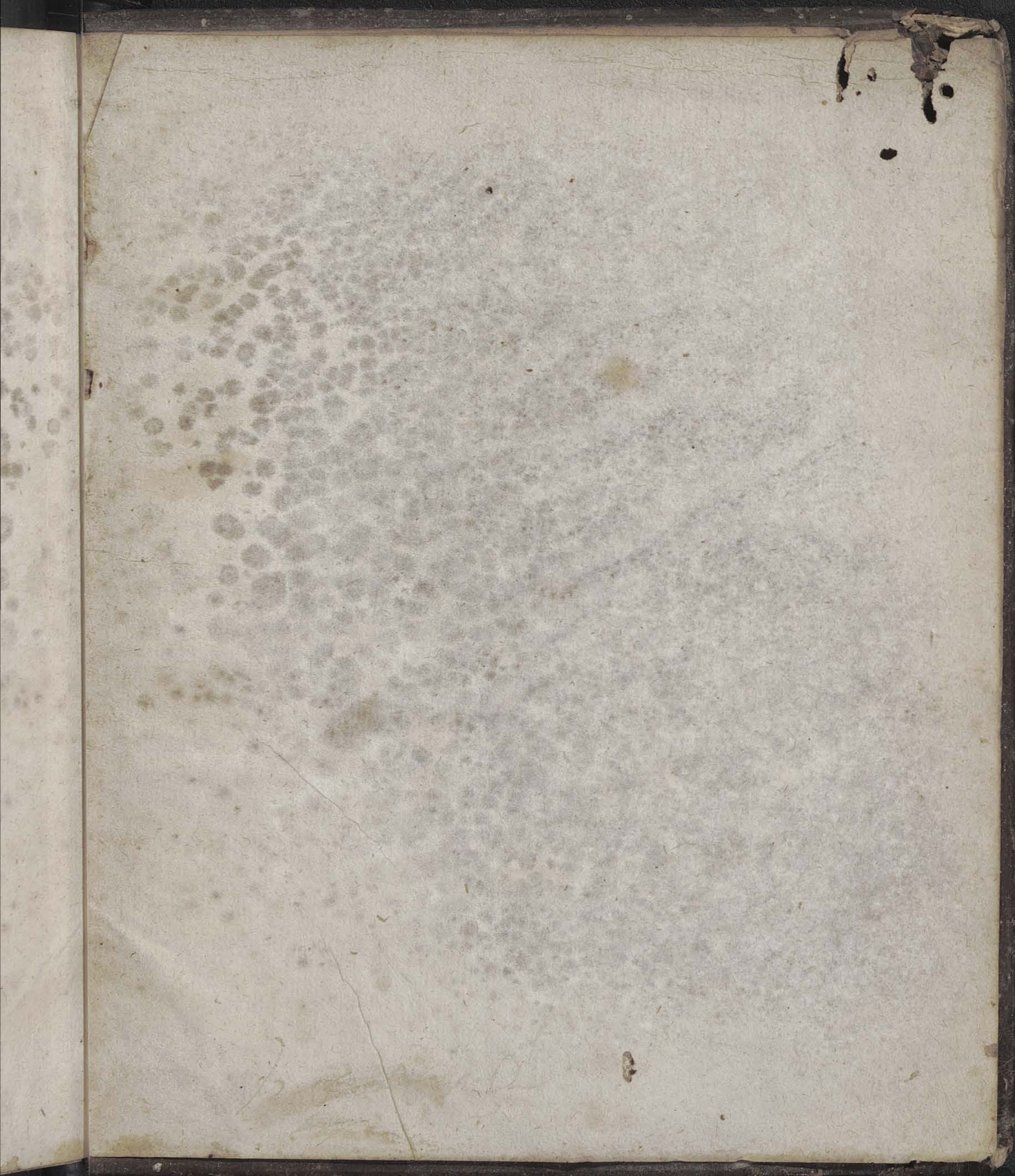
In Parte prima primæ Decadis. *Pagina.* 435. *Linea.* 35. *Loco* 89. *Lege* 88.

Pagina. 439 *Linea.* 14. *Loco* 422. *Lege* 421.

Pagina. 439. *Linea.* 34. *Loco* ex 9. *Lege* ex g.

Cætera prudens Lector corriget.

Ex Libris Stanislai Bonaventurae
A.D. 1786
e Hungaria refflit.

